GERMANISCHER BÜCHERSCHATZ
HERAUSGEGEBEN VON ALFRED HOLDER.
9. M. 14 —.

DIE

SCHRIFTEN NOTKERS

UND

SEINER SCHULE

HERAUSGEGEBEN

VON

PAUL PIPER

ZWEITER BAND

FREIBURG I. B. UND TÜBINGEN 1883
AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG VON J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK)

9135

DIE

SCHRIFTEN NOTKERS

UND

SEINER SCHULE

HERAUSGEGEBEN

VON

PAUL PIPER

ZWEITER BAND

PSALMEN UND KATECHETISCHE DENKMÄLER
NACH DER
ST. GALLER HANDSCHRIFTENGRUPPE

FREIBURG I. B. UND TÜBINGEN 1883
AKADEMISCHE VERLAGSBUCHHANDLUNG VON J. C. B. MOHR
(PAUL SIEBECK)

3875
6

EINLEITUNG.

Ueber die in diesem Bande benützten Handschriften sind die nötigen Angaben schon Bd. I S. XCV f. gemacht. Ich erwähne nur noch, dass in der Haupthandschrift (Cod. Sang. 21) der lateinische Psalmentext, welcher hier cursiv gegeben wird, rot geschrieben ist. Genaue Angaben über die Hds. finden sich im Verzeichnis der Hdss. der S. Galler Stiftsbibliothek S. 8 ff. Der Cod. Mon. lat. 7637 enthält S. 45ʳ bis 45ᵛ Z. 1 das Paternoster. S. 45ʳ Z. 2 folgt: IERONIMUS. Clamat scriptura diuina *u. s. w. Auf S. 46ʳ bis S. 48ʳ Z. 24 in Seiten von je 27 Zeilen folgt Nortperts tractatus de virtutibus. Am Schlusse der S. 48ʳ steht eine grosse Rasur lateinischer Wörter. Nortperts Tractat ist veröffentlicht von Graff, Diut. I. 281—291; eine Collat. gibt Scherer, ZfdA. XXI, 414. Hier folgt ein genauer Abdruck aus der Handschrift:*

[T 46ʳ] DE SAPIENTIA. Uór állen dingen sol mennesche eruorscon uuelichiu sîge diu wâre gewízzeda unte diu wâre wîsheit . wante diu wîsheit dirre werlte . ist ein tumbheit uore gote. Diu wâre gewizzede ist . daz du dich pecherest uon den sunton . die des tiuuels dienest sint . unte diu wâre wîsheit ist . daz du gót (*c. guót durch Punkt darunter getilgt*) ûbest . nach der warheit siner gebote. In disen zeuuan dingen . so wirt der ewige lîb gewnnen . alse dauid sprichet . Chere dich uon dem ubele . unde tûo daz guôt . wan ez en genûget neheineme daz er daz ubel uermîdet . er newelle daz guôte tuon . noch en hilfet niecht daz er daz guôte tuôt . er neuvelle daz ubele uerlâzen. Aller der sus uuise ist . der ist ane zwiuel îmer salich. Daz ist auer der salige lîb . daz

daz tu gót erchennest. DE FIDE. Diu channusse des gotes . unte diu gewízzede *(das zweite* z *mit Häkchen überg.)* der warheîte . diu scoltu auer gelirnan durch die allichen geloube . wan ane sie so nemach nie|men *(c.* nie|men *überg. mit Häkchen)* gote gelichen. Der ist warliche sâlich . der in der rechtun geloube uuol lébeth . unt in demo guoten lébenne die rechtun geloube behûtet . wan also diu geloube ubbik ist ane guotiu uverch . also sint diu guoten werch niecht ane rehte geloube. Dannan sprichit sanctus iacobus mines trehtenes bote alsus. Waz hilfet mine brŏdere ob ir sprec chent daz ir geloubich sigent . enhabent ir der guoton werche nieht? Mak denne diu geloube imen behalten . diu nieht ist an diu werch? Also der lichaname erstírbet so der geist in uerlât . also ist diu geloube tôt . so siu der werche niene hât. DE CARITATE. [T 46ᵛ] In allen gotes geboten ist diu minne de hereste . ane die so sanctus paulus sprichet daz gote nieth gelichen muge . da er sprichet daz weder diu mártere . noch dirre werlte uermanunge . noch almuosen wrume sîge . an die minne. Dannan sprach ouch got selbo . do in der wise iûde urâgete . welehez uuare daz maieste gebot in der ewe. Du minnegest dinen gót uon allemo dineme herzen . unte uon aller diner sela . unte uon allem dinem muote . unte mi|nnegest dinen nahesten also dich selben. In disen zeuuein geboten so hanget ellu div . é . unte aller der wîssagone buôch. Disiu minne diu gestêt in der behuotunge der gotes gebote . also er selbo sprichet . der mich minnet der behaltet mine réde. So sprichet oûch sanctus iohannes. Wir haben daz gebot uone gote . daz der got minnot . daz er ouch sinen nahesten minnon scol. Wildu auer wizzen wer din naheste sîge? daz ist ain igelich geloubigêr wane wir werden alle in demo toufe ze gotes chinden geheiligôt . daz unir geistliche gebrudere sigen . in der durnachtigun minne. Disiu geistliche geburt ist uil micheles édelere danne diu uleschliche. Nu gelirne me nnesche welihu sigen diu gotes gebot . unte behûte se also uile er megi . wante so mag er einerhafte gehen . daz er die gotes minne habe. DE SPE *(rot)*. Sanctus Paulus lêret unsich driu dinch notdurftigiu unserre sêle . da er sprichet. Driu sint . de ge*d*inge *(rot über schwarzem* g) . unte gelôube . unte minne . der drie ist aller maiste diu minne. Daz ist diu rechte gedinge . daz niemen sige swie uil [T 47ʳ] er gesuntot habe . daz er uon diu mines trechtines gnaden

missetruve . sunter daz er in demo gedingen siner rebarmede antlazzes bítte. Zemo antlazze mugen auer die gedingen die uon ubelen werken wellen gestil len . wane wir nesculen durch des antlazzes gedingen daz unreth weder tuon noch minnen . unte obe wir ez auer getun . so nesculin wir gotes gnadon nieht missetrûon. Vnte nieht einerhaft in unseren sunton . sunter in' allen unseren arbeiten sculn wir in demo gedingen gotes helfe enbeiten. DE PACE *(rot)*. Do der gotes sun hinnan ze sinemo uater wider wor . (= vvor .) do *(über ein zu* o *corrigiertes* e *geschrieben)* gab er sinen iungeron zeiner sunterlichun gebe diu gebot des wrides . da er zin sprach. Ich gib iu minen wride . ich laz iu minen wride. Do er von in ẘr . (= vv̊r .) do liezzer sie umbe daz in demo wride . daz er sie ouch uvolte uinden in demo wride. Des wrides hêrscaft zeiget er in einer anderer stete . da er sprichet. Die sint uile salich . die wridesame sint . wante sie geheizzen uverdent gotes chint. Die newellen nieth werden gotes chint . die unuuridesame sint. Wir sculen auer daz wizzen daz dir re wride ist zehabenne mit ten guoton unt den rehton . nieht mit ten unrehton . die den ublen wride untr in hant in ir sunton. Daz sculen uuir auer so tun . daz wir sie selben nieth hazzen . sunter ir unreth . wane sigen ouch sie ubel sie sint iedoch gotes gescaft. Der uuride den wir auer mit ten guoten haben . der gestatit die ebenhellin unt die bruderlichun minne . wante er ist [T 47v] ein muoter der minne. Disen wride behûten mit aller unserer chrefte . wante er ist ain bruttesalin der gesunlich'en . unter ungesunlichen uigente. De Misericordia *(rot)*. Daz guot der rebármede . daz ist uile hêre . wan dannan sprichet der gotes sun unser haltere. Die sint uile salik . die barmherze sint . wante die gotes erbarmede gewinnent. Nehein menneske endarf auer ze dirre gotes erbarmede gedingen . der erbarmede nie wil erbítten sineme widerunuinnen. Von diu uergeben wir unseren uigeten die zitlichun sculde . daz uuir gewinnen mugin die ewigun gotes hulde. Wane wie getar menneske ánderes uone gote sineme herren der gnâdon gebitten . er newelle ouch gnade sineme ebenscalche erbitten. Ze dirre erbarmede . scuntet unsich gót selbo . da er sprichet in sinemo euangelio. Wesênt gnadic also iuver himelesker uater ist gnadic . der sinen sunnen lât skinen uber guote unte uber úbele . unte der régenot uber rehte unte uber unrehte. In eineme igelichen urteildare scol erbarmede unte mei-

gisterscaft sin . wane ir newederez mak wol ane daz ander sin. Wane ein diu sicherheit an îme . diu gebirt die sicherheit ze den sunton. Hat er auer aine die serpfin . der maisterscefte . diu machet die untertanen missetruik der gotes gnâdon. Dise erbarmede scol menneske aller erest ime selben erbítten . wane wie mak der eineme andereme gnâdik sin . der íme selben grimme wil sîn? Der ist in sik selben grimme . der mit sinen sunton garnat den ewigen tôt. Vone diu begin nen dirre gnâde annunselben . unte behûten unsich uile [T 48r] gnote . daz wir enflihen die hellenôte. De Indulgentia. Gót gebiutet uns in sineme euangelio . daz wir uergeben . so werde ouch uns uergeben. Vnte sprichet en wellen wir unseren scóleren nieth uergeben . so neuuerden ouch uns unsere sculde nieth uergeben. In dirre gotes réde mugen wir die uil michelun sine guotin bechennen . daz er daz an unsere selb chur lât . obe wir wellan daz uns unsere sculde werde rât . wane also wir ertéilen . also werden ouch uvir erteilet. Vone diu tungen *(durch Punkt darunter getilgt)* also unsik sanctus Paulus manet . da er sprichet. Vergebent ain anderen suaz ir wider *(über einem aus* r *corrigierten* D*)* sie hábent . also iu gót durch sinen sun uergeben habe iuuer unrecht. Vnte en lant iuch niecht uberwnten werden uon demo ubele . sunter *ir (mit Häkchen überg.)* uberwintent mit demo guoten daz ubele . daz sculen wir uaste gelouben daz gót unser gebet niemmer uerniemet . unze er in uns deheinen ummuot wider im en sihet. De patientia *(rot)*. Min trehten sprichet in dem evangelio zuo uns. In der gedult besizzent ir ivver sele . wane so uvir durch die gedult gelirnen wie wir unsik sculen gedoubon . so besizzen wir aller êrest daz wir selbe sigen. In alleme unsereme lebenne bedurfen wir der gedúlte . wane also wir sculen uertragen obe unsik got mit deheiner note ruochet zëmanene . also sculn wir gedultig sin . so uvir uon unsereme ebenmenneschen *(e. späterer H.* = ⊢ *überg.)* áhte salin líden. Wane daz geschihet ofte . daz guoten werdent gemúeth . uone diu sculen sie auer nieth gedenchen daz sie

DIE ST. PAULER BRUCHSTÜCKE. (X)

Psalm 17, 37—51.

[X 1r] vollekomen. (37) ***D**ilatasti gressus meos subtus me.* Dv zerbreitost míne wege vnder mír. Dv hieze mine
mínne
lide volgen der witi des mv̊tes . div wíti ist caritas. *Et non sunt infirmata uestigia mea.* Vnde vnderleget sínt
mínne
míne vv̊ze davon . wan caritas mít ín ist. (38) ***P**ersequar inimicos meos et comprehendam illos . et non conuertar donec deficiant.* (39) ***C**onfringam illos nec poterunt stare cadent subter pedes meos.* Ich iagon mine viende vnde gevahe si . vnde irwinde ê nivt ê si irlegen sint. Ich zerbriche si . noh si mvgent vor mir niht gestan . aber si vallent vnder míne vv̊ze. Daz kít allez sament. Ich ir-
vleiscliche gelvste
víhte carnales delectationes . vnde wirde vber si gewaltic .
div stimme
vnde ist daz vox fidelium. Aber vox christi div damítte sprichet . dív uuírt alsus vernomen. (*c.* v'nom̄.) Die mir wideresint . die iagon ich vnde gevahe si . vnde gebriche si nah mir . vnde vndertv̊n si mit harnescharon míne le-
eon
gibus. Salic sint die dien so geschiht. (40) *Et precinxisti*
tugent der mæzekeite
me uirtute ad bellum. Vnde mit der uirtute temperantię
nemmede
begvrtost dv mich zewiderstæne. Alde in christi persona
gedvlti sterki .
kít ez mít patientię fortitudine . hiez dv mich der sivndigon ahtunge vertragen. *Supplantasti insurgentes in me subtus me.* Die mich anwolton . die irvaltost dv so . daz si vnder mir lagen. (41) ***E**t inimicos meos dedisti michi*

dorsum. Vnde míne viende gæbe dv mir ze rvgge . wan si mir volgent . alse paulus tv̊t . vnde manige andere der ivdon. *Et odientes me disperdidisti.* Die aber vollestv̊nden ín ir vbeli vnde mich hazzeton die verlvre dv. (42) ***Cla-***
mauerunt nec erat qui saluos faceret. Die hareton in nôte . vnde níeman was der si behielte. Wer solte . do got niht wolte? *Ad dominum nec exaudíuit eos.* Ze gote hareton si er gehorte si aber niht. (43) *Et comminuam eos ut puluerem ante faciem uenti.* Vnde ich vermvle si . als daz stvppe daz vor dem wínde vert. *Vt lutum platearum delebo eos.* Als daz hor an der straze vertilegon ich si. Die den breíten wec gant [X 1ᵛ] mit dem hv̊rlvste . die sínt daz hor der straze . daz got tilegot. (44) ***Eripies me*** *de contradictionibus populi.* Dv lôsest mich von den wi-
vbe wir in la-
dersprachon der lívte die da sprachen. Si dimiserimus
zin lebenden div werlt gat alliv nah ime.
eum . uíuum seculum post illum uadit. *Constitues me in*
diete
caput gentium. Du setzest mich ze hovbete der gentium .
kristenheiti
ze hovbete der ecclesię. (45) ***Populus quem non cognoui***
di. liblich
seruiuit michi. Daz livt der gentium dem ich corporaliter
íudon
ze ovgon niht kam . so ich iudeis tete . daz di(eno)te mir *In obauditu auris obaudíuit michi.* Mit oron gehôrend gehorter mir . ane ovgon gesiht. (46) ***Filíj' alieni mentiti*** *sunt michi.* Vremidiv kint . wehselkint . ivden . irlvgen mir die trív *filíj' alieni inueterati sunt.* Vremidiv kínt sint
nivver gnad////
ervírnet die ich mit noua gratia niwon wolte . si klebent
in der alten iv|vnge der niwun
in ueteri testamento . noui der rv̊chent si niht. *Et clau-*

dicauerunt. Vnde hinkent si uua////// si mit eíne///// vûze
der altv(n) gvnge
gant . ueteris testamenti. *A semitis suis.* Daz ist ín ge-
vrdahtvnge
schehen von ir wegen von ir adinventionibus suis . so die
vnde von hænde vngewæschenen vnde von hantvazzen
sint . de non lotis manibus . de calicibus. (47) *Viuit*
(c. Siuit) *dominus et benedictus deus meus . et exaltetur deus*
salutis meę. Aber mir lebet got . vnde ist der gesegenote
got . der ze gv̊te genande mín got . vnde werde er irhô̊het .
er ist got mines heiles . an mir werde er irhô̊het. (48)
***D**eus qui das uindictas michi et subdis populos sub me.*
de l////te der diete
Dv bist got . dv richest mich . vnde populos gentium vn-
dertv̊st dv mir. *Liberat meus de inimicis meis iracundis.*
crivcege ín
Mín lô̊sær von irbolge|nen vienden . scrienten. Crucifige .
criucege in
crucifige eum. (49) ***A**b insurgent| in me exaltabis me.*
an der marter an
Von den die mich anewent in passione irhô̊hestv mich in
der vrstende
resurrectione. *A uiro iniquo eripies me.* Von vnrehteme
manne der mín ahtet lô̊sest dv mich. (50) ***P**ropter| con-*
fitebor tibi in populis domine . et psalmum dicam tibi
in christanen livten
ín gentibus. Davon begihich dir in populis christianis .
in den dieten
vnde singe dir psalmvn in gentibus. (51) ***M**agnificans*
salutes regis eius. Got me daz heil sínes kuneges . sínes
dieten
svnes . die er gentibus gibet. *Et faciens.*

Psalm 118, 170—120, 1.

[X 2r] Min gebet kome vur dih . nah díme geheize
lô̊se mih. Daz ist anderest daz selbe. Wol bîtet der

also bîtet. Vernvnst enpfahende wírt sín rat . wan dvrh sih níht vernemende . wírt sín vnrat. (171) ***Eructabunt*** *labia mea ymnum cum docueris me iustificationes tuas.* Míne lefsen sprechent lobesanc . so dv mih lerest díne
gelirnige gote
rehtvnge. Got leret die . die da sint docibiles dei . daz sie niht eín gehvgende . aber gotes reht tv̊nde . behv̊tin gotes rehtvnge. (172) ***Pronuntiabit*** *lingua mea eloquium tuum quia omnia mandata tua equitas.* Mín zvnge saget dín gekôse . leret díniv gebot . wan siv alliv sínt reht.
dienar des wortes . bredigar. reht
Von div wil ih werden minister uerbí . wan dar[an] | equitas ist. Ih weiz aber daz wol daz mír vreise begagenen sol
von widersprechinten . vnde ahtenten
a contradicentibus et persequentibus. Waz wírt mín danne? (173) ***Fiat*** *manus tua ut saluet me quoniam mandata tua elegi* . alse kome dín helfe daz sie mih behalte . vnde ih an der sele niht verlorn werde . wan in díniv
mínne die
gebot írwelte . alse daz ih mít ir amore vberwunde timorhte
rem. (174) ***Concupiui*** *salutare tuum domine et lex tua meditatio mea est.* Kristen dínen behaltær wolte ih . sín gerote ih . vnde dín ê ist mín hvgede . wan dív git christo vrkivnde. (175) ***Viuet*** *anima mea et laudabit te et iudicia tua adiuuabunt me.* An íme lebet mín sele . vnde lobet dih . vnde dine vrteilde helfent mir . mit den die gehôren
Komínt gesegenote mínes vater.
svln. Venite benedicti patris mei. (176) ***Errani*** *sicut ouis que perít quere seruum tuum quia mandata tua non sum oblitus.* Ih gienc írre alse verlorn schâf . sv̊che mih . sv̊che dínen schalc . wan ih díner gebotte níht vergaz. Die dv sv̊htost . die fvnde dv . noh sv̊che die dv víndest vnde gehaltest. Einen ivden ín síne wis wítzigen vragete

salmen der sprozon
man wavon cantica graduum alse genamot wârín. Der
antwurte alsvs. Do dauid willen hate daz templum gote
zímberon . do ebenoter den berc des tempils . [X 2ᵛ] vnde
schv̊f ín alnah div so er den tempil bildon wolte. Unde
begrv̊b ín alse daz vf dem berge ein bergeli wart . dar///ffe
wolter daz templum zímberon. Uffen deme bergelíne
worhter der fivnf gradvs dries . vnt vmbe | vnde vmbe daz
die werchlîvte vnde all/// ///ivte deste gemachlich (gemach-
lich' ?) vf vnde nidergan maht. Vnde wan er wande daz
er daz werch vollevrumen solti . so liebsangoter sa dem
fivnfzehen grâten
selben werche . ih meíne den quíndecím gradibus mít alse
salmen
manigeme salmen . vnde scheínde sa an dem ersten cantico
/////ure unde widerredigi
daz er inuidos et contradictores vmbe daz selbe werch
herre lose mine sele
habete. Davon sprach er. Domine libera animam meam
von vnrehten lefson vnde von vnkvstiger zvngvn . vnde anderiv. vnz
a labíj's iniquis et a língua dolosa . et cetera. Usque
her der ivde so vil vnze der rinde halb . wænich níht ist er ze
versmahende .
huc iudeus quantum ad corticem . spernendus non credo.
gelovbigen daz marc erfvnden hant
Ube aber wir von fidelibus die medullam expresserant ie-
gediht sv̊zers dínges gesmecket habín . vnde so vil des an
vns wesen mac . hervur bríngen wellen. Den willen nem-
me níemen hohvart . wan er scheinet niht inuidiam (su)-
perbi(ę) pedissequam . wie a(ber) alliv kristenheit die/////fter
der leitere der gv̊tæte . an ír líden ze himele stíget . vnde
salme
in iegelicheme cantico lîvte . daz ist wunnesam zekiesenne.
bventen in
S//e sprichet aller erst . sih hie nidena(n) mit habitantibus

vinstri
cedar . die sa wendent daz sie niht stige. Darnah kit si
zen boton
daz sie ír ovgen ad apostolos vfheve . vnde si an ir zweltere
gradvm stepfen welle . die der bvrc fundement sínt . in
die si ze ívngest vollestigen wil vnde danne darín kome-
vrowende síngen.
nív exultans cantare. Ecce nunc benedicite. Darnah
sprozzen in suftender stímme
stepfet . sie an den drítten gradum. In uoce suspirantis
ze der obervn.
ad supernam ierusalem . dar sie wissagen vnde boten tro-
//// // //// /// /// an
ston zevollekomenne . vnde kit. Lętatus sum in his quę
den dingen div mír gesaget sínt ín daz gotes varin wir.
dicta sunt mihi in domum domini íbímus . daz sie ge-
sprozzen
leistet habín . alse sie ír gehiezen. An dem vierden gradv .
der dvrnahton zal
der numerus perfectorum ist . so hebet ecclesia ír ovgen
weínecliche
flebiliter ze gote selbem drôwentem . daz sie dív ovgen ab
íme níht neme ê er ir gnâde sende. An dem fivnften
die marterære
sprozzen . so nímet si martyres in haut . vnde stepfet alse
ordenvnge der gelovbige// sterki
vaste daz si ioh andere ordínes fidelium mít robori hôher
vnde hoher setzet . vnze hín an den zehenden der ir sel-
ber svndersprozze wírt. Der sehste sprozze ist der bih-
tære. Der sibínde [X 3^{r}] sprozze . der die in zí(t) (r)í-
Ioh was er iezp verteilet
wo(ton). Da(z) (neteta) iudas. Iam enim iudicatus erat.
Der ahtode . ist sante Marien mit anderen mageden vnde
geehaften
wítewon. Der nívnde ist coniugatorum. Der zehende ist
ęcclesię . vnde aller der die vervarn sínt. An disem sproz-

zen s(am)eno(t) sie sich ir viende vndankes (in) die sch : : :
gar(b)on teifen sivndære
mít ir manipulis. Alse daz die profundi peccatores danne
enpfanclic| zit
gesehent . die vil nah tempus acceptabile verlorn haton .
bvschelliv
so beginnet si ir selber furhtent . daz sie níht fasciculi
zeverbrennenne
(überg.) werdín ad comburendum . vnde stepfent danne
daz ist an der einliftin /////nde
spâte . id est ín vnde(cima hor)a . an den einliften sprozzen.
vbervlvaziger gnade
De profundis . vnde werdent danne mít superhabundanti gratia
sprozze der kinde vnde vn-
erlôset. Der zwelfte gradus . der ist infantium et inno-
schuld/// der gnade
centum . die darf níht samenon sancta ecclesia. Mater
mv̂ter
gratia sovget sie an ir arme. An dem drícehenden sproz-
zen . so garwent sih die vollekomenen hírte vnde herte
der erstvn stole . daz ist beste gewant mít dem brivtegovme
mít stola príma mit der sie cum sponso brvten svln .
Ih sah ierusalem gezierte alse eíne brv̂t geìn ir
alsez kít. Uidi ierusalem ornatam tamquam sponsam uíro
man.
suo. In dem vierzehenden so hebent sie (ymnum et can-
ticum lętitię). Ecce quam bonum . vnde (st)epf(en)t in (daz)
wan got gebot
himilriche . vnde sprechent. Quoniam illic mandauit do-
hie segen.
minus bened(ictionem. Des fivnfze)henden sprozzen
canticum singent sie vf des brvtstv̂les hoh(i gesezene)
gote lob. an
alsus. Ecce nunc benedicam. Alleluia. Amen . alse in
dem bvche zorftile vnde wissheit
apocalipsi ist. Ben(edictio) et claritas et sapientia. Mit
dem troste sprichet nv ze ivngest ęcclesia (ze den |) noh

bventen ín der vinstri. habitantibus cedar. ivnge(st)en Sid iv an den extremis svs gnadecliche gewaltichliche in nahten vfhebent iwre (geschehin) mvge. Confidenter in noctibus extollite omnes hende manus uestras . in in der heilikeite vnde lobon(t got |) sancta (et benedicite domino). Daz noctibus disses ivngesten salmen gehillet dem cedar des ersten.; **Canticum anabathmon . id est graduum.** (1) *Ad te cum tribularer clamaui et exaudisti me* Ich rvfte ze dir herre vnde dv erhortost mih do ih in arbeiten was. (2) *Domine erue animam meam a labíj's iniustis et a lingua subdola.* Herre lôse mih von vnrehten vnde von vnkivstigen worten. Alse der wort sint die mih ilent beswichen . vnde wenden daz ih niht stige de uiciis ad uirtutes. War wiltv sprechent sie . [X 3v] dv wilt ze verre . verrer danne dv mvgist. (3) *Quid dabitur tibi et quid adponetur tibi ad linguam dolosam.* Do sprach ih ze mír selbem. Waz wírt gelazen . dir . vnde waz wirt dír geîne gestellet . daz kit . (*durch ein Loch verdorben*) waz wírt dír zestellenne geín (*darüber und darunter ein Loch*) so beswichlichen worten? (4) *Sagitte potentis acute cum carbonibus desolatorij's . id est uastantibus.* Daz tvnt wasse strála des mahtigen . daz sínt gotes wort . div setze dargeîne mít stôrenten zanderon . daz kít mít der ebenbilde . die é kvle waren . vnde sie aber sih selben zvnton . ír rede mít sprozzon zestôrenne . vnde ír irreden. So tvnde stigestv per gradus alse ovh sie tâten. (5) *Heu mihi quia incolatus meus longinquus factus est?* Ah mih kístv danne . warvmbe ist mín ellende alse lanc worden? Wan dih sa belangen hín begínnet . so dv ze tvgende gestigest . vnde dír der anderer vnreht gestat wegen . davon dvnket dih sa disser (*c.* din ser) lip ellende vnde karlích. *Inhabitaui cum ta-*

bernaculis . id est cum habitantibus . cedar. Ih sitze mít den bventen ín cedar da ismahelis gesæze ist . der vzer wir vz die gotes riche sol verstoren werden. Alse(z) kít . Eice andírnvn vnde ír svn . wan ez wir niht der dírnvn svn mít cillam et filium eius non enim erit heres filius ancille der vrivn svne. vínstrína cum filio libere. Síne herberge sínt cedar . daz kit tenebre . In den sítzent sivndige mít den ih hie bve. (6) *Multum peregrinata est anima mea.* Mín sele ist hie vil ellende. Sî bedrívzet der ismahelis herbergon. (7) *Cum hís qui oderunt pacem eram pacificus.* Vride hielt (e *überg.*) ih mít den die íu hazzent. Daz sint die mit den ih in cedar sítze den ih ír vbeli vertrage (*c.* vertage) daz vnder vns (an?) fride ist. *Cum loquerer illis debellabant me gratis.* Undurftes (rungen sie) wider mír . so ih sie grv̊zte . wan ih mine vrvme nevor(derote) do ih sie grv̊zte aber ír sælde die ín christo sint . wan sie vride hazzent . der ist davon mahton sie neheínen gewaht gehören christi qui est vnser vride pax nostra. **Canticum graduum.** (1) *Leuaui oculos meos ad montes unde ueniet auxilium michi.* Ih sah vf an die berge . daz

Das fett Gedruckte ist in der Hds. rot. Die Ergänzungen der unlesbaren Stellen sind in Klammern gestellt. Wo es darauf ankommt ist der Zeilenschluss angegeben. Die Hds. stammt aus St. Blasien und liegt jetzt in St. Paul. Die drei Blätter derselben sind 0,268 m. hoch und 0,178 m. breit. Das erste hat je 30, die beiden andern je 29 Zeilen auf der Seite. Die Kehrseite des ersten Blattes hat rechts durch Beschneiden gelitten. Neben X, 21 steht IX. X, neben XI, 3. 8. 10. 14. 16 stehen XI. XII. XIII. XIIII. XV. am Rande der Handschrift.

U, der C. germ. 188 (Bibliothec. reg. Mon. fragm. ms. C. 3), *sowie V, das Wallersteiner Blatt, welches Ps. 104, 30—105, 5 umfasst, sind hier neu mit vielen Besserungen verglichen.*

Was den verlornen Codex S betrifft, so gebe ich von dem Texte das Vaterunser und das Credo bei Joh. Stumpff (Gemeiner loblicher Eydgnoschafft Stetten / Landen vnd Völckeren Chronick wirdiger thaaten beschreybung. M. D. LVIII. Getruckt Zürych in der Eydgnoschafft bey Christoffel Froschouer. *p. 295*[b]) *folgenden Abdruck: (links am Rande: Das Teutsch | Vatter unser in Erster ge schrifft) Wie schwach die erst Teütsch gschrifft gewesen seyn / gibt | noch kundtschafft ein alte geschrifft Nötkeri von S. Gallen / bey zeyten kü. Ludwigs | von Ostfranckrych vnd Germanien / nach der geburt Christi 870 geschriben / darin | vnder andrem das Vatter vnser vnd der Glaub verzeichnet / vnd auß dem Latin ins | Teütsch vertolmätschet wirt / auff nachuolgende weyß / also:* | Fater ünser du in himele bist . din namo uuerde geheiligot . din riche chome . din uuil lo geskehe in erdo also in himele: Vnser tagolicha brot kib uns hiuto . unde unsere | sculde belaz üns / als auch wir belasend unseren sculdigen: und in chorunga nit leitest | du unsich: Nun belose unsich fone ubele, *etc. Das Aue Maria stadt nit darbey.* | *Der Glaub lautet in der selbigen geschrifft also: (links am Rande: Der Glaub)* | Ich keloubo an Got allmachtigen Fater / skefen himeles und erdo. Vnd an sinen son | Iesum Christum einigun unsern herren . der uone demo heiligen geiste infangan üüart: | Vane Maria der magede geborn üüart: Kenothaftot uuart pi Pōtio Pilato: unde bi imo | an cruce gestachtet ir starb: unde begraben uuart . ze hello fuor: an demo dritten tage uo ne tode erstuont: Ze himele fuor . da sitzet ze Gotes

zesunne des almachtigen Fater: dan na kunfftiger ze irteilene die er danne findet lebende alde tote: Keloubo an den heiligen | geist: Keloubo heiliga die allelichun gesamenunga. Keloubo zehabenne der heiligun | gmeinsame. Kelaubo belaszung unser sunde: Keloubo des fleiskes urstende: Keloubo | euuigen lib. AMEN. Das thuon ich keunaro, etc.

Die Stelle bei Goldast (rer. alem. scriptores. Francof. M. DC. LXI. tom. III. p. 34) lautet: Extat apud nos Sangalli Psalterion à Notkero monacho, quem ob linguæ tarditatem Balbulum cognominarunt; in nostram linguam translatum Arnolpho imperante, tanta verborum difficultate, ut non nisi ab attento & immorante lectore accipi & intelligi queat: tam dura olim et anhelans vetus illa Francorum & Alemannorum lingua fuit. Sed præstat fortasse (ut in farragine) orationem Dominicam cum Symbolo eodem in codice, adscriptam referre, quæ ad verbum sic habent: Fáter vnser, du in hîmele bist. Dîn námo vuérde gehéiligot. Dîn rîche chome. Dîn vville geskéhe in erdo álso in himele. Unser tagolicha brôt kib vns hiúto. Vnde únsere scúlde beláz úns, álso óuch vvir belázend vnsern scúldigen. Vnd in chórunga nit leitest du únsich. Nú belôse únsih fóme úbele. *Non reperiebam autem Angelicam salutationem translatam, ut quam ætas illa inter preces non habuerit. Primùm enim, ut conjicio, à Fratribus Mendicantibus in preculas illas numeratas & meritorias relata est. Germani* Choren *dicebant, quod Latinè dicimus tentare vel prehendere: atque inde* Chorung, *captatio, prehensio. Symbolum autem, quod Apostolicum vocatur, Germani* Gvverf *à conjiciendo nominabant, quod illi articuli conjecti & conscripti ab Apostolis crederentur, sicut ex verbis Notkeri Symbolo præpositis deprehenditur, hoc modo;*

Daz Græci Chédent symbolum, Latini collationem, daz chéden vvir gevverf, vvanda iz Apostoli gesámenoton, unde zesammine gevvúrfen, dáz iz zlichen sî Christianæ fidei. Also ouh in prælio symbolum heiczet daz zeichen, dáz an skilten alde an gemóten VVorten ist, tannan iógiliche iro socios irchénnent. *Allusum igitur est ad Græcæ vocis originem, quæ ἀπὸ του συμβαλλειν deducta esse videtur. Translatum autem eodem in libro reperiebam in hæc verba:* Ih kelouho an Gót àlmáchtigen fatere, skeffen hímeles unde erdo. Unde an sinen Sún den gevvíchten haltáre einigen únseren hérren: der fóne démo héiligen géiste infángen vvard: fóne Maria dero mágede gebórn vvard: kenóthágfftat vvard pi Pontio Pilato: vnde bi imo an crucem gestáhter î. starb: vnde begraben vvard: ze héllo fûor: an demo drítten táge fóne tôde irstuónt: ze him'ele fuôr, dâr sízzet ze Gótis zesesuuun dés almáchtigen Váter: dánnân chímftiger zeirtéillene die erdá allelichun gesámenunga: kelóubo zehábenne déro heiligen gemeînsame: ablasi déro súnden: geloúbo des fleîskes úrstendede: gelôubo êvvigen lib, Amon. Daz tuôn ih keuuâro. *In saeculo pervetusto Leprosorum urbis nostræ, quod haud procul suburbio Orientali situm est, proximis annis libellum reperi Omelias aliquot Germanice scriptas continentem, quem ante annos plus minus trecentos scriptum esse colligebam, tersiore jam & nitiore sermone. Prima enim Omelia de Domini nativitate ad hunc modum habebat:* Vns ist erschinen der guote vville, vndo die mennisheit vnseres haltares, des almachtigen Gottes shunen, nih von deheinen rehten vverchten, die vvir selbe han gethan, vvan nach siner michelun erbarmede hat er vnsih gehalten, *etc. In eodem Oratio Dominica his verbis reddita legitur;* Gott Vater vnser der bist in den himelen: Zuchome din riche:

Geheiliget vverde dein name: Zuchome din riche: VVerde dein vville hie in erden also da ze himle: Vnser tagolich brot gip vns huito: Vnd vergib vns vnser schulde, als vvir tuon vnsern schuldigen: Vnd leite vns in dheine bechorunge: Vnd erlose vns von allem vbele.

Es folgen nunmehr die nötigen Angaben aus den Codices: 4,7 bôum *vom Circfl. ist nur eine Spur erhalten* 8 ih *am Anfang der Zeile nachgetr.* 11 pul*u*is *aus* p *corr.* 5,9 *n*als *anrad.* 26 zórne. *Punct rad.* 7,17 *í*mo *schwacher Accent* 8,13 exurrexi 18 múge . *ih neirstér*[R 14]*ben múge* ih neirstérbe gérno. *durch Puncte getilgt* 19 Exurge 25 únrechte *darüber Punct* 9,2 kíbet 17 qu*e*ritis *Häckchen scheint getilgt* 10,5 Irascimini ' et *das Trennungszeichen roth* 6 iûuih *aus* h *corr.* 7 sándon *schwacher Acc.* 7 Riûuont *schwacher Circfl.* 13 LÊ|*PH*SÉN. *rad.*, F *am Zeilenschlusse nachgetr.* 17 iz . êr *aus* h *corr.* 27 *nach* daz *ist ein Punct rad.* 11,9 di*u zu* e *und dann zu* a *corr.* 26 IERVSAL:EM *Ras. eines* A 12,6 morgen *aus* o *corr.* 15 unréchte. *darüber Punct* 20 WÉN S.IÊ 13,20 ménnichon *daraus ist* s *corr.* 14,7 fréuuen*t durch Punkt darüber und darunter getilgt* 8 fersehent *darüber Punkt* 10 bûest *aus* ist *corr.* 15,24 *:n*ahtelîches. *a. Ras. v.* be 16,19 P.RO 17,11 ab *in* | inimicis *unterstrichen* 23 . 28 Exurge 18,2 úmbehálbot *über dem ersten Strich des* m *ein Punkt* 19,9 hábe*t a. Ras. v.* r 22 apeuit 25 *u*nde unde *unterstrichen* 20,4 *h*únreht. *rad.* 16 torculę 21,1 diê 8 defensorem. *aus* o *corr.* 19 memor *és schwarzer Acc.* 22,19 *p*edibus *aus* e *corr.* 18 emendat*i*onem *aus* a *corr.* 23,16 *f*ient *aus* e *corr.* 24,20 *ún*scúldige *a. Ras.* 23 dominusest *durch Zeichen umgestellt* 27 arb bêite. 30 . i. *überg.* 25,19 fónen *durch Punkt darüber und darunter getilgt* 26,17 hella *aus* e *corr.* 20 uuérfen *durch Strichelchen darunter getilgt* 23 *iro* nû *aus* nû *rad.* 27 Exurge

28,12 ána tûon. *und so immer* ûo, ûe, ie, ia *(nicht* uô *u. s. w.)* : *die Interlinearglossen fehlen* **U** 15 Unreine sînt **U** uúega **U** alle **R** 16 Diniû **R** Tînu **U** 17 sint ferro fone **R** 18 Allero **R** uúaltet **U** uuanda **R** 19 chúniga **U** slâhet . unde **R** éiner **U** 20 suo **R** mouebor **U** 21 in genenerationem **U** malo. *Die* Er *rad.* **U** sus **U** argliste **R** 22 neuuirdo **R** fone chunne **U** 23 êuuighéite : : nemag *zwei Buchst. rad.* **U** mágice **U** 24 iz. *aus* h *corr.* **U** Also simon **U** uuolta . mit diên **R** 25 est **U** 26 et dolo. *fehlt* **U** Des munt **R** 27 sprêchennis uuanda **R** éiueri. **U** uuanda **R** 28 gebíutet **U** 29 sínero zungun. **R** zúngun **U** leit *überg.* **U** 30 arbêit. **R** árbeit. **U** An **R** zungun **R** oûget] líget **U** 29,1 sin . târúndere **U** birget **R** ubeli. **R** díu **U** 2 unde] et **U** 3 Diê **R** habet. **U** mit **R** sizzet **U** 4 tôugeno **R** tóugeno **U** Ut **U** Daz **R** 5 erslâhe. **R** unscadelen. so **R** 7 Sînu óugen **U** uuártent| uuanda **R** armen. **U** 8 der **R** ist **R** oculto. **R** 9 Also **R** tóugeno faret er so **U** 10 leuuo **R** sinero **U** Er **R** ioh **U** starch. **R** stárhc. **U** ioh lístig **U** 11 *b*zebesuîchenne. *rad.* **R** pauperem **U** 12 dáz **R** 13 erzúcche **U** zucchen. **U** in zé **R** 14 imo **U** unde in an síh **R** héizet uuenden **U** 15 humiliauit se | **U** 16 in. Vuanda mit **R** zéichenen. **U** 17 fersihtigen. **U** dominatus fuerat *durch Reagentien verdorben* **R** 18 daz **R** ketûot **U** 19 *erár*mero *am Anfang der letzten Z. abgeschnitten*, mero *durch Reagentien verdorben* **R** 25 dáranâh. **R** táranah **U** 20 stur zet. **U** 21 deus auertet **R** 22 geéscon. **R** *Punkt fehlt* **U** 23 déro **R** fone **R** sie fúrder **U** 24 nesêhe. **R** Exurge **R U** 26 dû **R** tu **U** trúhten*t* *unterstrichen* **R** dâhta **R** nube **U** stant **R** stán *abgeschnitten am Zeilenschlusse* **U** skeine **U** 27 neirgiz **U** déro **R** ármôn. **U** 28 irritabit **U** 29 Tíu léuues cramda **U** 30 got der **R** Zíu dahta **U** fone **U** neforderot **U** 31 tuon . *überg.* **U** 30,1 Dû **R** Tú **U** got sîhest **R**

dahta. **U** uuanda **R** 2 óuh **U** sîhest **R** díu **U** *nach* barg *Ras. eines Fleckes* **U** 3 Dár **R** Tar **U** 4 siêhest du **R** daz du **R** daz chît **R** 5 dinen **U** in geniûz *(darüber Loch) bis* 9 Temo *(Z.* 14 *bis* 16 *der Hds.) durch Reagentien verdorben* **U** 6 Dir ist *nicht mehr lesbar* **U** 7 kesparet **U** der **R** echert **R** écchert *Acc. undeutlich* **U** Mêr | **U** 8 *nebe*darf *er (nicht mehr zu erkennen)* an dír ist er riche Pup . . . . . is ad . . tor. Temo | *mehr ist von dieser Zeile* (16) *nicht zu erkennen* **U** dir **R** 9 Démo **R** Temo **U** uuéisen **U** hílfest *sehr schwacher Acc.* **U** dû. **R** Demo mûoter dîsiu **U** 10 uuerlt tôd **R** 11 Dáragágene **R** der árm **R** 12 dés arguuilligen. **U** chit **U** keuualt. **R** 13 demo **U** Omnium *bis* dominabitur. *minuskel* **U** 15 Daz **R** feret uóh **U** Sin *fehlt* **U** Súnda **U** sunda **R** halto gesiûchet. **U** 16 nals **R** selbo **R** 17 diên| tinen **U** regna*b*it *aus* u *corr.* **R** ęternum **U** 18 unser **R** trhuten **U** 19 iômer **U** illivs. **U** 20 unrehten diete **U** fertîligot fone **U** 21 ist. **R** 22 Déro **R** Tero **U** armon uuillen gehorta **R** 23 uuolton **R** sie *(zweimal)* **U** 24 den **R** 26 Iro **U** gareuui **U** hábest **R** habet. **U** kebôret **U** dîn **R** ora. **U** karo **U** 27 so **R** Uuára zîo **U** 28 *demo und auch der untere Theil des* d *abgeschnitten* **U** uuéisen. **U** 29 démo **R** diêmuôtin. **R** diemûoten. **U** Nals échert **R** uueis *hier abgeschnitten, auch noch der untere Theil von* i *und* s **U** *die Hds.* **U** *hat* 32 *Zeilen auf der Seite. Das Blatt ist halb zusammengefaltet und diente als Deckel eines Octavbandes. Docen schreibt oben: Zum einbande eines buches v. j. 1526 gebraucht, welches aus Scon hieher kam. 7. Nov. 1825. D.* 33,26 got. Linguam 34,7 exurgam 7 Daz *anrad.* 19 *ólter a. Ras. v.* t 25 *t*ruhten *klein überg.* 37,12 spréchent 38,6 ferlórnissedo. *a. Ras.* 40,4 du*r*h *aus* h *rad.* 6 besuîchet. [**R** 42] chet. 41,4 h*ábo a. Ras.* 21 ma*r*tero

überg. 42,21 martyrl*ih* *aus* c *corr.* 27 ander*ro* *aus* o *corr.* 45,13 *ch*éli *aus* e *corr.* 46,2 Exurge 14 sic *aus* a *corr.* 47,1 QVI LOCVTVS EST DOMINO *fehlt* 48,18 ispálg 25 Irlós|schene 50,5 spráh | sprah *!* in 7 Predigar*a* *aus* e *corr.* 20 irráffungo 21 SIMILIT*ER* *nachgetr.* 23 forésaga 51,13 in latitudine. 52,21 *die* *aus* h *corr.* 53,30 brachi*a* *aus* ū *corr.* mîn*e* *aus* a *corr.* 54,8 mi*h.* *aus* r *corr.* 20 fleîscliche *darüber ein senkrechter Strich wie ein* i 55,6 disperdi*d*isti. *aus* st *rad.* 56,5 CALCIBVS 57,17 id *bis* quos *schwarz* 58,26 gechôsont *a. Ras.* 59,8 uuílleuuâl*t*ig *davor Ras.* for*h*ta. *a. Ras.* 60,9 uuizzen *aus* s *corr.* 62,10 hérenten. 13 uuarts*a*li *aus* e *corr.* 63,17 d*a*z *aus* u *corr.* 26 iúnger*in* *aus* o *corr.* 64,12 tuā*m.* *rad.* 65,27 singendo 66,6 unuuartelicha *überg.* 23 *den* *a. Ras.* 67,3 *h*óuene *unterstrichen* 18 úber er *unterstr.* stige *er* ábe *unterstr.* 22 lôse*n* in *unterstr.* 28 uuerlte *aus* l *corr.* 68,10 umbehalbot *m*manigiû *rad.* 24 uua*hs* *aus* s *corr.* 26 testa tamquam *durch Zeichen umgestellt* 69,20 lichamin *aus* u *corr.* 70,3 irrârin *aus* e *corr.* 20 sup 71,26 *dié* l*ó*bont *a. Ras.* 72,20 ze *E* ímo *rad.* 73,13 sítouángíren *kleiner Acc.* 74,18 eam. 20 V*n*de *aus* be *corr.* 76,7 lêit tende. 77,29 deli*q*uentibus *aus* u *corr.* 31 iudicio. *Daz* er *durch Punkte getilgt* 78,5 misericordię 7 uuar*h*êit. *aus* e *corr.* 17 uua*h*stablon *aus* s *corr.* 24 dû *aus* diû *corr.* 79,4 id *bis* eius *schwarz* 9 heîzzet unde uírchúnst. *durch Zeichen umgestellt* 15 dén *aus* m *rad.* 23 abundante *aus* i *corr.* 80,26 xhrístanin 82,13 uoc*e*m *aus* i *corr.* 83,3 gol*d.* *aus Corr.* 84,1 exurgat 86,1 derelinqueruNT 24 Expecta 88,6 hárasánt*i.* *aus a rad.* 11 nési. 27 sui ist. 91,18 rîchesondo *aus* f *rad.* 25 zû . spilunga. 93,19 omnem . 94,2 I*z* *aus* i *corr.* 22 *c*orruptionem? *aus* in *corr.* 25 ánder*en* *aus* m *corr.* 96,5 ougendo *aus* u *corr.* 10 mal*s* *aus* s *corr.* 16 hab*e.*

aus o *rad.* 97,21 MOMO. mennischo. *überg.* 27 uuesent 99,11 fugie*bant* *a. Ras.* 101,6 un | unreht 102,12 Et *bis* 13 hominum. *in der Hds. schwarz* 16 *skêment* *a. Ras.* 102,11 *ne darnach Ras.* 103,16 uber er *rad.* 20 áber *am Rande nachgetr.* 21 dannan *a. Ras.* 22 uu*úrden* *desgl.* 28 stéchontemo *aus* o *rad.* 104,11 ubeli *bis* dir *a. Ras.* 105,9 tuônt 18 súliu Dien 24 irstand*ini* *a. Ras.* 106,4 úmbefahe*t* *aus* n *rad.* Góte *rad.* 13 *IPSI* *a. Ras. v.* D 20 bezeîchenet. *aus* i *corr.* 23 ûfscóuuo *blîb* *durch Strich* *darunter getilgt* 26 *êhálti unterstrichen* 107,8 dáz *aus* h *corr.* oûge*t* *aus* n *rad.* 15 chi*t. aus* a *corr.* 19 scêine*t* *durch Punkt darüber getilgt* 108,5 Sámenonde *aus* d *rad.* 10 thesauri: s *Ras.* 109,1 tîligeien *aus* o *corr.* 17 kescú*h* *aus* ch *rad.* 19 predestinati *aus* i *corr.* 22 séledo *aus Corr.* 24 predigâre 111,22 neuuolton. *a. Ras.* 112,3 *ant* frístot. *rad.* 3 iro fater dauid 7 *alde aus* n *corr.* 17 inuicem . I. in 113,21 besuôchent *aus* o *rad.* ir]er 114,14 sô,ne 116,2 Daz *bis* 3 dârána *a. Ras.* 11 . 13 exurge 117,15 iro. 17 beuscu*l*den *a. Ras.* 18 netáreta *aus* on *rad.* 23 ignorat. 28 dôd *aus* e *corr.* 118,3 exultabit 15 chrípfent. *aus Ansatz von* p *corr.* 19 Exurgentes 21 mi*h aus Corr.* 23 uuanda *aus* u *corr.* 119,6 uástu*n aus* h *corr.* 7 mi*na aus* h *rad.* s unbirigi *aus* g *rad.* 11 de*n daror ein zweites, etwas anders gestaltetes* d 23 ingélto*n aus* o *rad.* 120,5 *nach* sun *Ras., ebenso nach* démo 7 *n*aris *aus* m *corr.* 9 daz *der a. Ras.* 15 *mánnis uuêichi* mannis uuêichi *rad.* 121,1 chórunga *aus* o *corr.* hûôn *Circfl. rad.* 13 do *aus* e *corr.* 18 zuôscríendo. *rad.* 26 Negelôube *darnach Ras., über welcher der Circfl.* 27 Exurge 122,22 dazne *aus* n *corr.* 123,3 Exultent 11 *nach* áhtot *Ras.* 12 da*g. a. Ras.* 16 *vor* dis *Ras., vor* sih *desgl.* 124,7 intellegere *aus* e *corr.* 8 *über* sín *Ras.* 12 sáme*nt aus* o *corr.* 23 scînent.

aus t *rad.* 27 Apostoli *bis* 30 *Also a. Ras.* 125,1 gebreîtet sî *durch Zeichen umgestellt* 125,10 ménniscon *aus* c *corr.* 21 uuert*l*ichi *a. Ras.* 126,1 stárclicho *darüber Punkt* 23 *s*pes *rad.* 127,4 ISPSI 128,4 m*a*nnelichemo *aus* e *corr.* skîn*ent* *a. Ras.* 14 *vor* bilde *Ras. f*érte. *a. Ras. v.* u 15 ménniscen. *aus* o *rad.* 22 arguuilligo *das erste* g *aus* u, ui *aus* ill *rad.* 129,13 grísc*r*amot *corr. aus Ansatz von* a 15 **l** únunstig 130,10 *a*rbéiten *a. Ras.* 23 gesc*i*êhet *darüber Punkt* 26 ke*ê*ret *a. Corr.* 27 *sâr a. Ras.* 131,14 g*e*rno *aus* n *rad.* 29 uuahs er 132,2 in*t*liêhet . *darüber Punkt* 132,1 commedat 26 eîniu 133,10 NO*B*IS *aus* R *corr.; nach* Er *und nach* ist *Ras.* 12 *ín aus* m *rad.* 18 Expecta 22 temp'us lacrimarum 134,18 *l*êibo *aus* e *rad.* 22 *h*after *durch Strich darunter getilgt* 135,8 neirréfsest 136,8 *ke*-heîzzen *aus* b *corr.* 14 uuâre 24 ketrúg*e*des *aus* d *rad.* 27 *u.* steina *unterstrichen* 137,4 pétô*n. aus* m *rad.* 138,21 *Sie aus* iu *rad.* 139,1 unsprechento *a. Ras.* 23 sum *fehlt* 140,1 uiuent 12 unl*i*ámendotôn *a. Ras.* 24 Da*z aus* h *corr.* 25 *ist aus* e *rad.* 141,4 idit*h*un *aus* b *rad.* 8 *mir* *a. Ras.* 17 sprechendo *aus* h *rad.* 142,20 a a adâmis 143,2 *u*nde *a. Ras.* 30 *vor* stât *Ras.* 144,13 corpore *aus* e *corr.* 23 EXPECTANS EXPECTAVI 145,5 mi*h aus* r *corr.* 29 zegêsehenne. 146,13 mani*g*falti *a. Ras. v.* f 147,25 *Ras. nach* uuarheit 148,2 ne nir uerrêist 149,10 Exultent 21 deus meus *fehlt* 150,5 forderen *aus* o *corr.* 26 húsce chénun 151,1 zichest *durch Punkt getilgt* 152,14 pilde *aus* d *corr.* habelosi*n. aus* s *corr.* 21 nemént *den* sie *durch Punkte darunter getilgt* 153,19 *g*érot *a. Ras.* 154,5 u*n*de *davor Ras.* 14 *sêla a. Ras. v.* ûz 20 uuieo *davor Ras.* 27 uuúnderl*ih a. Ras. r.* h 155,2 . 12 exultationis 28 níderuuart 157,22, *nach* mei *Ras. von* deus, *welches hier zu ergänzen ist* 158,16 únfrówui *Acut rad.* 24 diên liêht.

durch Strich darunter getilgt 159,3 erdo *aus* h *corr.* 159,25 patientia *a. Ras.* 160,12 sze *durch rothen Punkt darunter getilgt* 161,1 tube *darüber zwei Punkte zur Tilgung des Circfl.* 162,17 chráftelose. *a. Ras.* 163,21 reprobantis 24 uuídersprechentis. *a. Ras. v.* h 164,1 *u*uerden *! a. Ras.* 5 iz *darüber Punkt* 20 kiêdiemuôtet 165,4 nefrâget *a. Ras. v.* a 165,20 *nach* nehábo *Ras.* 165,23. 166,4. 23 Exurge 167,8 fidelibus 9 dilectum christum *durch Zeichen umgestellt* 11 chriûzegoton 21 chiúninge 168,2 *Ras. nach* des 169,29 gerihtet *a. Ras.* 170,17 gesalbotin *aus Corr.* 171,6 tohtera *aus* on *corr.* 7 pauliane. *aus* ne *rad.* 8 mánigen *rad.* 9 regina a dextris *rad.* 172,11 dannan *darüber ein Punkt* 12 *nach* burtig *Ras.* 23 ł apostolorum. 173,9 exultatione. 174,8 craft] êraft 10 begagenet *a. Ras.* 24 maris. *darüber Punkt* 175,4 óbenehtigen 6 ir *o* gelouba *Ansatz von* g 6 disen 8 ketriuuuun *darunter vier Punkte* 176,12 Et *fehlt* 12 inclinata 28 fines 177,9 dir *a. Ras.* 178,4 *d* chálauui *unterstrichen* 13 exultationis. 179,22 simula cris *darüber Punkt* 180,13 eleuati *desgl.* 181,15 exultationes 182,9 bechandon. *a. Ras.* 12 siê *a. Ras.* 18 uuíges *a. Ras.* 183,12 exultent 184,20 mennescen *aus* s *corr.* 21 êrestin *aus* e *corr.* 185,21 *fater* frater *durchstrichen* 186,20 et progeniem. 186,21 grap *aus* b *corr.* 187,7 Diz *aus* a *rad.* 24 ueterescet in infernum 188,16 Er] Et 22 Got ist 189,5 geládeta *aus* k *corr.* 190,2 INEXTINGVIBILI. 191,1 nals *bis* Got. *a. Ras.* 8 *far* phar *unterstrichen* 192,12 guotes] úbeles *a. Ras.* 16 keuualtpîeton *darüber Punkt* 20 lóse danne *aus Ansatz von* o *corr., die beiden Worte durch Zeichen umgestellt* 21 tu *dazwischen Rasur* 193,12 muoter *sa* prûtsamenungo *durch Strich darunter getilgt* 22 geeiscost *aus* s *rad.* 23 irgézzent 198,4 irslágen. *darüber Punkt* 196,11 PAT 12

exultabunt 17 VOCEM 20 lerárr*a aus* e *corr.* 198,1 ir-uuar*t*nisso *undeutlich* 198,5 exultabit 19 ind*uâ*st *a. Ras.* 14 *ube a. Ras.* 199,4 uzkóz : christis 199,26 *GLORIA-RIS a. Ras. v.* ORI 200,16 *d*olosa *darüber Punkt* 21 emi-grabit de 201,16 expectabo 202,23 kee*i*scon *a. Ras. v.* s 26 also *a* scáto *durch Strich darunter getilgt* 203,19 ex-ultabit 23 Vuendet uuirdet 204,10 uuerl*te davor Ras.* 27 iúdorslahta 205,1 starch*e aus* o *rad.* 27 púrlichi *aus* l *corr.* 206,7 exultandi. 8 exultatio 207,5 haz| hoz 16 hazzet bruôder *durch Zeichen umgestellt* 20 Expectabam 208,1 contradictionem 4 diû| dû 21 drouuan *aus* o *corr.* 28 consensum. 209,2 lébend*e aus* o *rad.* 3 dathan *übergeschr.* 210,24 *a*stédi *rad.* 212,3 getrétt*e*ner. *rad.* 6 *die*der *aus* de *corr.* 13 iudicii. *a. Ras.* 14 gnîñz *Circfl. durch Punkte getilgt* 25 geleîdezet *a Ras.* 30 bûent *Circfl. durch das darüber stehende* g *verdeckt* 213,9 sóliche *aus* o *corr.* 16 Gótscélto *davor Ansatz von* ko 214,14 SPELVNCA. 21 *ist* iúdon *darüber Punkt* 23 des *aus* g *corr.* 216,11 *sie a. Ras.* 19 iruuéllet 25. 26 Exurge 217.7 Exurgam 218,4 is, frâget. 17 a uita *a. Ras.* 19 uu*a*rdin . *a. Ras.* 27 gêr-menonten *aus* s *corr.* 219.6 uuísprachonde 11 ł 20 chú-ninga *a. Ras.* 220,11 obsorbet 221,16 *V*uánda *a. Ras. v.* be 222,8 Exurge 224,9 execratione 11 príng*et a. Ras. v.* nt 12 consumationis. 14 seben 225,8 exultabo 22 DOC-TRINA *M. darüber Punkt* 25 SOBAL. *desgl.* 227,10 *cor* man *Ras.* 18 hilmeliscon *durch Strich darunter getilgt* 26 *h*álsele *durch Strich darüber und darunter getilgt* 228,4 gesciéhet *darüber Punkt* 8 *multi* mánigfalti *durch Strich darunter getilgt* 10 xhristis 13 in *igne* fûre *durch Strich darüber getilgt* 17 mîn nen 19 sudditi 229,5 *nach* Dû *Ras.* 230,3 *Ras. nach* allen 14 héli *durch Strich darüber und darunter getilgt, über* e *ist ein Circfl. durch Punkte für*

ungiltig erklärt 231,18 uberstricchenten 233,2 haltare. Bediû *a. Ras.* 12 est *fehlt* 21 fili 235,23 lîba *aus* e *corr.* 236,11 exultationis 25 exultabo. 237,11 *sie a. Ras.* 16 dîe *a. Ras. r.* a 20 *lant*liute *durch Strich darunter getilgt* 25 irslágenin *â* âuueîsin *durch Strich darüber und darunter getilgt* 238,3 urlôseda *aus* l *corr.* 4 Quōniam 15 stimma christis líchamin *a. Ras.* 18 uuurden. *a. Ras.* 23 i Goteheit 239,15 findet 27 accuta 240,22 iûch. *darüber Punkt* 241,2 deên *unterstrichen* 242,5 fóresistigemo 13 hôuuarto 18 himiscuun' *aus* s *corr.* 20 *consumptum* fersuendit *durch Strich darunter getilgt* orationem] otionem 243,2 scu*l*den *a. Ras.* 8 iruéletost. 24 gesézzenero *aus* o *corr.* 245,19. 22 exultatione 247,13 dur*s*tega *aus* g *corr.* 14 fuôzzen *Circfl. rad.* 248,5 sél*b*en *a. Ras. r.* be 17 uuir*d durch Strich darunter getilgt Anm.* 2 scimaticos; *die Anm. von ders. Hand wie die Anm. auf S. 249 und wie das* dictamen diei *zum* cant. Deuteronomii 628,21. 249,19 incenso *Anm. die Glosse ist durch Zeichen zu* uuíle. *verwiesen. Z.* 5 monachi *überg.* 250,13 ih] iz 251,22 exultent 252,2 diriges. 3 diê*te* te. *rad.* 9 deus*! der Punkt des Zeichens roth, der Strich schwarz* 15 *IN fehlt* 17 EXVRGAT 253,6 exultent 15 erstândito 17 neirheingin 18 exultate 254,1 . ł . unius 254,17 zi uzzer háfte *Accent zweifelhaft* 21 riiûuuo 255,7 pech*n*âta *a. Ras. r.* a 20 míchel lero 256,3 níderfalle *aus* e *corr.* 13 ir] er 14 preceptis *a. Ras.* gebótin *aus* s *corr.* 16 cocumba 19 supercęlestis 257,6 Montem *bis* 6 dico. *rot geschrieben; dann rot durchstrichen* 20 usque *schwarz* 258,2 tôd *a. Ras. r.* d 259,2 grṓoni. *a. Ras. v.* o 4 *diên* fluct*ibus a. Ras.* 15 sunt 15 dín *a. Ras.* 260,19 kesprêitu 261,11 únder *in* iû *durch Strich darunter getilgt* 262,6 ósterlindin 9 . ł . 16 uuólche*n* tunchel *aus langem Strich corr.* stuôlstazzen *darüber und darunter ein Punkt*

19 plebis 25 *Sélbemo nicht eingetr.* 263,1 *érd*libe *aus* l *corr.* 265,7 expectant 266,17 buzzo *durch Strich darunter getilgt, dafür* o *überg.* 267,11 de *a. Ras.* 21 ungeuuítere 268,1 coartet *a. Ras. v.* a 2 lóch *darüber Punkt* 16 nóth-
5 háfti 269,3 líden *a. Ras.* 11 mir *a. Ras.* 12 expectauit 15 dié *a Ras.* 18 ł 270,2 sie selben dô *a. Ras.* 270,9 zuôsehentem 20 gésehente 271,12 slahen *a. Ras.* 18 Áber 19 gescaben *a. Ras.* 272,16 neuuárin *aus* e *rad.* 274,3 *a* christis *durch Strich darunter getilgt* 10 Exultent 21 *ist*
10 *aus* e *rad.* 24 díh : : : : diutor *Punkt a. der Ras. nach* h; A *fehlt* 276,11 ûf réht *a. Ras.* 278,2 dere*li*nquas *aus* n *corr.* 279,18 mir *ge*sceîden *dazwischen noch ein Ansatz von* g 280,9 tuam 10 sun*d*a *aus Corr.* 17 *das zweite* d*ir a. Corr.* 24 uuiêo *a Ras.* 281,6 *das zweite* unde *a.*
15 *Ras.* 20 dînen *aus* h *corr.* 23 scálscanch 282,2 bûh Exultabunt 13 *D*iser *nicht eingetr.* 284,14 appollinarem 286,1 *Ras. nach* iêgelichen 287,4 *D*auid *nicht eingetr.* 22 anaséhende. *aus* o *corr.* 288,4 gehárinscárot 289,9 mennischun *zu* o *corr.* 26 hárinscára 290,2 liûto *aus* e
20 *corr.* 18 *nach* erdo *Ansatz eines Buchst.* 28 ûfstântem. 291,7 geskáh *a. Ras. v.* c 10 hûorlúste *ligiert* 292,5 dar *a. Ras.* 17 *nach* bedecchit *Ras.* 293,5 *D*íser *nicht eingetr.* 9 dia *bi* burg *durch Strich darunter getilgt* 294,8 irslâgen *a. Ras. v.* h 12 uuárin *aus* e *rad.* 20 holz *aus*
25 z *rad.* 23 uuíehus 297,16 *Ras. nach* Tu 298,3 psalmasti 17 ILL*I a. Ras. v.* E 19 *nach* V*n*uízziger *Ras.* 20 alles *durch Strich darüber getilgt* 299,2 *cor* gehôren. *Ras., v.* k? 4 DIMITTENTVR 9 chana'an *der Punkt rührt von einem an falscher Stelle begonnenen* a 26 Exurge 26 causa
30 300,18 ánaháreen *a. Ras.* 24 sûonoták *aus* n *corr.* 301,18 *chad a. Ras.* 302,17 lichamhaftpo *verschrieben und getilgt* 21 *das zweite* opher *aus Ansatz v.* f *corr.* 24 *Ras. vor*

in 303,13 Souuélee *nicht eingetr.* 18 isra*h*el *a. Ras.* 304,1 iêo frido. *a. Ras.* 10 *eg* êuuig *durch Strich darüber getilgt* 22 *i*lluminati. *a. Ras.* 28 *nach* unde *Ras.* 305,13 exurgeret 21 DELICTVM *davor Ras.* 306,10 Castig*a a. Ras.* 10 bringen *durch Strich darüber und darunter getilgt, darüber* i *geschrieben* 14 TRANSILIENS. *darnach Ras.* 20 uu.ára *der Punkt rührt von einem falsch angesetzten Buchstaben* 307,4 tribulatio 13 neruocho. *a. Corr.* 19 *Ras. nach* Si 20 mîn sin. 308,5 álman *chínne* chunne *durchstrichen* 12 herzen. *a. Ras.* 14 garrulitas *a. Ras.* 16 Nunquid 21 abscidet 309,7 mi*h a. Ras. v.* r 8 *m*ir úbe *a. Ras.* 19 gesuigen *a. Ras.* 310,12 *in* sanclêichen *überg.* 13 uuaz. 17 uuerlt*ric* rinch *durch Strich darunter getilgt* 18 égelichen *a. Ras.* 311,6 gedanchot. *a. Ras. r.* à 29 V*n*de *a. Ras.* 312,10 da*z* fóre *a. Ras.* 12 bineîmed*a aus* e *corr.* 17 gebúrt *a. Ras. v.* b 313,7 exurgent. 13 neergezzen. *aus* o *corr.* 22 negeinmuôt*a. a. Ras.* 314,3 huôton *a. Ras., von dem folgenden Worte oben und unten durch ein Häckchen getrennt* 9 teneos. 11 chriêchiscun *a. Ras.* 13 dûre. 315,18 mandabit 316,5 sicut *vom folgenden Worte durch Häkchen oben und unten getrennt* 13 *er aus Corr.* 316,21 iruuéleten. *aus* o *rad.* 317,3 rememorati *aus* o *corr.* 9 tastamento 26 neiruúindeter 318,8 keuualtet 10 táne *darüber Circfl. durch Punkte getilgt* 320,18 heidenon *írridon* írridin *durchstrichen* 24 facit 321,2 aber *a. Ras.* 10 fórderen *aus* o *rad.* 12 sízzendo *aus* e *rad.* 29 démo *darunter Punht* 322,21 sâr 323,8 *hei*ehíntin *a. Corr.* 9 himili*s*ca *aus* sc *corr.* 16 sacrificationem 325,11 démo *Acut durch Punkte getilgt* 326,17 *nach* uns *Ras.* 327,11 fluoch *durch Punkte getilgt* 16 guôte *aus* o *rad.* 18 mícheli*n rad.* 328,14 *g*kellánzot *durch Strich darüber getilgt* 22 *vor* dih *Ras.* 24 *nach*

du *Ras.* 329,20 pítteppest 331,5 ł. pagando 17 ne*i*îêhet *a. Ras.* 332,16 zés*e*uuun *darnach Ras.* 19 Et *bis* a te. *fehlt* 333,3 Ba*b*tismum *a. Ras. v.* p 11 *vor dem ersten* uuerdent. *Ras.* 12 gehalten gehalten uuerden 13 *Ras. vor* zeîgot 22 uuerltchl *zu* l *corr.. wie es scheint* 335,6 *keh.* kesehente *durch Strich darunter getilgt* 336,2 tuôfi. *a. Ras.* 8 tuôfi. 336,23 V́nzi*nt a. Ras.* 17 getuôften 337,21 tôufi 338,19 s. ih] sih 339,3 chád er *oben und unten durch Häkchen getrennt* 340,1 Ł 341,2 daz *ir* ímo *durch Fleck verdeckt* 3 uuellen*t. durch den Fleck verdeckt* 6 écchero 17 terra. 19 díse *b* blínde *rad.* 21 ammiratione 342,20 toûgener *aus* o *corr.* 343,17 tôten *zweimal* 21 ł 344,1 *nach* falgo *Ras.* 3 ł 5 *Ras. nach* búrtige 345,12 rád. *ein Circfl. darüber ist durch Punkte ungiltig gemacht* 346,5 fliêhent 9 *u*nde *a. Ras.* in *a. Ras.* 17 PSALMV*S. überg.* 347,5 into*r*culhûsen. *a. Ras.* 11 exultauerunt 13 exultationem. 348,6 in ch*o*retale *a. Ras.* 24 scátu*u*ue *aus* e *corr.* 351,3 d*ú a. Ras.* 6 generatione. 8 ze *g*eburte. *a. Ras.* 352,1 tôdig*a aus* u *corr.* 3 sól*t a. Ras.* 353,6 *d*annan *a. Ras.* 17 bin 25 heîligen *a. Ras.* 354,1 mei.] mihi. 6 lícchamo *aus* l *corr.* 10 hârent. 355,6 neh*á*rent *schwacher Acc.* 22 *d*tága *durch Strich darunter getilgt* 23 *q*uamdiu *a. Ras.* 23 a*l aus* n *corr.* 24 uue*llen darunter Strich* 356,1 ist ni*êht a Ras.* 357,14 *vor* nanton *Ras.* 359,17 *k*eságet *Ras.* 18 me.] te. 360,14 est *fehlt* 361,17 dîn 362,18 *Ras. vor* me 20 uuándon *a. Ras.* 363,10 Got*c*heit *darüber Punkt* 25 perditionem. 364,9 irgezzen*t rad.* 365,3 ál *von* énnan *durch ein Häkchen oben geschieden* 19 nelítîn *aus* e *rad.* 366,22 in generatione 368,9 potestatis 15 genídertost *a. Ras.* 22 *uuirdet. Alde darüber Ras.* 27 ni*ê*ht *aus* e *corr.* 369,2 *i* northalb *durch Strich darunter getilgt* 5 subaud

6 exultabunt. 16 an*di* démo *durch Strich darunter getilgt* 370,2 exultabunt*!* 16 gel*i*chamot *darüber Spur eines Accentes* 18 dînen *a. Ras.* 371,1 exultationis. 11 anasihte 25 áhou. Aha *a. Ras.* 26 Alle *desgl.* 372,15 stâto *aus* e *corr.* 18 dereliquerin*t a. Ras.* 373,2 geheizzen. *aus* o *rad.* 15 get*u*rste *a. Ras.* 375,5 uuerdin ne*ist* sal . *durch Strich darunter getilgt* hinazeluuerfinne *durch Strich darüber und darunter getilgt* 17 zorn . *aus* n *rad.* 377,4 SECVNDVS *a. Ras.* 11 *nach* tésto *Ras.* 24 gebûte *Circfl. durch Punkte getilgt* 378,19 Ir*hárteic a. Ras.* 24 doh *iro* daz iro *durchstrichen* 25 ein] in 379,9 fersuînen. *Circfl. durch Punkte getilgt* 14 iruuárdichen 22 áhzeg *a. Ras. v.* c 380,3 expectantes 3 bettonte 10 salcha gehalslagot 11 úberhéuen *aus* b *corr.* 25 *in* iruuelton *durch Strich darunter getilgt* 381,15 *nach* ESTO *Ras.* 20 tolleraturi 382,19 hantuuerch *a. Ras.* 383,15 untôdigi *aus* g *corr.* 384,17 skîe*z*zentero *a. Ras.* 23 du uuas 24 ánabraht . *anab* daz *durch Strich darunter getilgt* 24 ferlôugenne 27 Fone *a. Ras.* 385.17 herro *aus* b *rad.* 386,8 lapi dem *pedem* tuum . *fehlt* 9 steîn 21 de urtiêfel 23 occulte *a. Ras.* 387,19 keuuízzeda *aus* e *corr.* 388,10 zênse*i*tigen *undeutlich* 15 exultabo. 26 uuerch *a. Ras.* 391,13 geuuúrchta 20 châden 392,2 tollerandos 4 ęcclesiam . *darüber* an íro *durch Strich darunter getilgt* 293,1 harto geloûblich . *a. Ras.* 12 kestécchit *nin durch Strich darunter getilgt* 16 oûh *Circfl. rad.* 18 tollerantiam. 18 íntuôt *durch Strichelchen oben getrennt* 394,12 FACIMVS 395,17 scádesto 396,17 sin prosperitas *a. Ras.* 19 tougenero *aus* o *corr.* 23 nefertribi*t aus* n *corr.* 397,7 exurget 10 uuider *a. Ras.* 13 *nach* ziu *Ras.* 14 *nach* Tu *ebenf.* 15 crehto *aus Corr.* 18 besúichen 398,5 *nach* BEATI *Ras.* 8 selb*a aus* e *corr.* 399,5 EXVLTEMVS

19 Góta. Vber *a. Ras.* 400,5 rel. 12 *ac* ze *durch Strich darunter getilgt* 28 noster *fehlt* 402,4 *QVANDO a. Ras.* 20 êinigcheite *durch Punkt darüber getilgt* 404,19 *über* orbem terrę *Ras.* 24 exultet 25 béregenota 405,4 exultabunt 21 EXVLTET 406,1 *nach* Fréuuen *Ras.* 20 *dnī aus andrem Buchstaben rad.* 407,15 exultauerunt 408,19 niúuez *steht nicht da, statt dessen Ras.* 409,13 hûske. (*lies* hiiske.) 14 zuozsehendo *durch Strich darunter getilgt* 15 antfristot *desgl.* 21 exultate 410,10 geuuízzeda *heiu* héuigoro *durch Strich darunter getilgt* 14 heilige *aus* l *corr.* 17 exultabunt 411,9 spricho *a. Ras.* 412,4 urteil *a. Corr.* 8 dû] diû 414,4 iéo hartor *a. Corr.* 11 *nach* nebétot *Ras.* 415,4 DEO] DOMINO 8 exultatione. 11 est *fehlt* 416,14 M*I*SERICORDIAM *a. Ras.* 417,21 *über* kesello *und unter* FECI *steht ein durch ein Strich darüber getilgtes* geta 24 perfidiam *a. Ras.* 418,3 subermuote *durch Strich darunter getilgt* 419,5 execrando 420,3 *Ras. vor* ze 15 *A*DHVC *danach Ras.* 421,11 uueıchi *überg.* 20 niticorax 23 niticoracem 423,6 tranen. *a. Ras.* 10 *nach* irfáltost. *Ras.* 23 exurgens 424,6 *die a. Ras.* 425,21 diû *aus* a *corr.* 23 *a. S.* 374 *steht noch einmal* uuuôste 26 alle *d* tága *durch Strich getilgt* 14 ueterescent. 19 *unter* nâistin *Punkt* 20 niogila 427,3 VETERESCENT. 4 *den a. Ras.* 7 dar *a. Corr.* 428,5 gefrehtotost *a. Ras.* 428,18 geschiêt *v. andrer H. hinzugesetzt* 25 bringet *vom Acc. nur noch schwache Spur.* 429,12 siehhen *durch Strich darunter getilgt* 431,21 dominum 22 audiendam *a. Ras.* uocem *aus* u *rad.* 23 *alle sine a. Ras.* 432,15 DOMINVM 433,22 gechiêsenne. *oben anrad.* 24 longichrucis 434,1 under 435,18 neiruuindent *a. Ras.* 22 *vor* chunst *ist ein Ansatz eines* k *durch Strich darunter getilgt* 436,1 Expectabunt 437,12 *ne*ellanzot *durch Strich da-*

runter getilgt 17 stagn nensis. 438,12 *daz aus* u *rad.* 439,1 CRIBARET 1 rîteroti *aus* c *corr.* 4 nâht 440,2 Vnd*er aus* n *rad.* 12 he*i*ligen *überg.* 19 expectant. 441,27 pîben. *darüber ein Punkt* 442,19 dominum. 22 *A*LLELVIA *nur eingeritzt* 443,10 uuuillen 21 ir] er 444,8 *nach* sint *Ras.* 15 uuorti 26 abrahamis *aus* u *corr.* 445,7 *l*hímelrîche *durch Strich darunter getilgt; nach* terra *Ras.* 445,24 arguuilligi. *an den beiden Buchstaben rad.* 446,2 mannes *später hinzugesetzt* 9 *Ras. nach* phutifar. 11 Sóli*h a. Ras.* 22 chárchâle 447,14 Conuerte 18 Vuiê 23 moyen 448,9 ána 10 *hier beginnt* **V**, *welches ohne Interlinearglossen ist; der Text geht bis Ps. 105, 5.* — 10 ranas **R** 11 Iro **V** uz die **R** frósca. **R** urôsca. **V** 12 in **V** chuningo bêttechameron. **V** 13 cynomia **V** ciniphes **V** 14 Do gebot **R** oûh **V** sâr **V** die **R** húntfleigun. **V** 15 mucca **V** allero endegelih **V** 16 eorum **V** Iro **V** machota **V** 18 Prennentez plich fîur **V** in iro lânde. **V** 19 uineas eorum **V** 20 Unde **V** 21 sclûogh **V** uuînegarten. **V** fighpouma **V** fermúleta **R** uermuleta **V** 22 boumeliche **V** locusta. **V** 23 brucus **V** numervs. **V** 24 aber. **V** cham **V** châm **V** 25 ne uûas. **V** cmedit (= conmedit) **V** fenum *corr. aus ?* 27 Unde **V** frâz **R** uřaz **V** heúue. **V** allen **V** erdeuuuocher. Vuer **R** 28 frâz **R** uraz. **V** ioh locusta **V** hoista*f*fel *a. Corr.* **R** 30 Do **R** sclûo **V** éristporna **V** 31 sluôgh **V** diê **R** frúmegifte **R** urúmegiste. **V** chit die **R** frûoges ten **V** gifte. *fehlt* **V** 449,1 allero iro arbêito. **R** altesten chint. **V** dîu **V** 2 uuortenen iungiu **V** uehes. **V** fêhes. **R** arbéite gezogeniu lagen sament thôt. **V** 3 cum] in **RV** 4 leita sîe uz keladene **V** 5 silbere. **V** hîez er síe **V** nlás **V** unreht kebîete. **V** 6 gebot. unreht uuesen nemag. **V** 7 Sîecher **V** 8 in. **V** Got **R** sie **R** ungéirret

uuârin V 9 ferte. R egyptus R 11 iro V férte. R diû R tiu sie pharaonis V keéiscoton. V 12 forhta R analágh. V Siê forhton R 13 siê R iruundîn V 14 So R sie V faren R 15 begondon . so deneta er V siê R tages . fore dero hizzo. V 17 Unde V fíur V in V liêhti. R 18 Sie R fleîskes . dô R uleiskis V 19 in coturnix. V daz R fleîsg. V id est] . i. R 20 gesáteta V siê. R 21 pezeichenda christum V uone V fóne R himele chomenen. V 22 pętram R stein V 23 er V runnen uuazer. V 24 Siê R druhfûoren V durhfuôren R truccheni. V 26 têta V allez. V 27 keheizes V den R teta. V 28 sinemo V 29 exultati one. RV lętitia. Unde leita V 30 sinen liut V sprungezinne V So R aber V selba V 31 iruúeliten V fréuui. R ureuui. V 450,1 Do R er in lantskefte V diêto. R aber V selba. Anderro liúto arbeite besâzen V siê. R 3 eivs. V sie R 4 éa V 5 diû R guunnen uuírt V 8 Alleluia V ouh híer V gotes cnâda skéin V 9 diên R êreró *Acc. rad.* V sâgeta. V 10 so R ouh R fone V diên R 11 nú gesúngen *Acc. corwischt* V sol uuerden. R uuérden. *zum Teil durch ein Loch zerstört* V *Hiernach steht noch mit roter Dinte die Ueberschrift* ALLELVIA. V Confitemini domino quoniam bonus. V 12 lehent truhtene iuuerro V 13 ferchunnent R uerchunnint *c. alter H. überg.* V gnâdon V guôt R 14 miđa eivs. V Vuanda R uuerlte *von alter H. überg.* V 15 sin R gnâda V uuerlte V náh V 16 dero R chumet V 17 faciat RV 18 eivs. Uuer V der R gotes V gesahe. V die R unsageliche V 19 sint. R uuer V heílig V daz R 20 alliu tûe. V so R siu V Uuelíu sin V diu lob? R 21 Ane R diu R héizent V 22 gôt V an R 24 iusticiam V die R gerihtes *darüber scheint ein Circfl. rad.* V reht R ziten. V Dâz *a. Ras.* R 451,2 diê R anderen rihtent. V rehto R lebent. V 4 Ir-

huge **V** ândero **V** liêbsami **R** 5 Sament **V** diên **R** laz **V** Ze **V** diên **R** lêibo **V** 6 omnibus **V** Uisita **V** 7 Uuîso **V** christo **V** 8 háltare. **V** chôme **V** uuerde. **R** 9 zele unsíh **V** zû nouo. *aus* u *corr.* **V** 10 sehenne **V** 11 guôti **R** iruúeleton. Daz **V** in **V** eb'engûote **V** ébenguôte **R** 12 uuórtene iro **V** sament in seh'en **V** 13 lęticia **V** fréuuenne **R** ureuuenne **V** 15 tuôest. *a. Ras.* 26 negehúgetǫn *a. Ras.* 452,10 an *a. Ras.* 14 irráfsunga *aus* e *corr.* 25 bedâhta 453,5 *ir*gézzent *a. Ras.* 6 *b*itten *über dem Acut ein Creſl., hinter dem Worte Ras.* 8 *sie a. Ras.* 11 *nach* diû *Ras.* 26 funfizch 455,9 uuur*de a. Corr.* 23 gehulta *oben daran rad.* 456,5 gemáchotǫn *a. Ras.* 6 bê 7 uuorten *aus* n *corr.* 457,3 maglaht 5 aduentionibus 10 gesûichen 25 losen *darüber Creſl. und Acut* 458,13 sie] sih 27 *s* iudon *durch Strich darunter getilgt* 459,2 *V*uaz *nicht eingetr.* 460,8 suánt *in aus* a *rad.* 13 tribularentur. *a. Ras.* 21 *i*ehent *a. Ras.* 23 *vor* chínden. *Ras.* 461,16 h*ilfe. a. Ras.* 20 suas *a. Ras.* 462,5 at *bis* eorum. *fehlt* 7 irflórenissido. 10 exultatione. 28 ho*h*o *a. Ras.* 464,4 sine aquam 6 uuazzer*l*osa *anrad.* 18 húngerge. *a. Ras.* 465,12 *nach* h*ilfet Ras.* 466,7 Exurge 7 exurge 11 Exurgam 467,24 brach *darüber Punkt* 24 erdpruch 27 selben *aus* o *rad.* 468,12 folleghl*i*chor *a. Ras.* 14 Also *nicht eingetragen.* 22 CHRYSTVC 469,16 *nach* ubel umbe *Ras.* 16 haz] daz 17 huônichlîu 470,3 dannan *daran rad.* 15 ferstuôzen. 26 nomen *a. Ras.* 472,12 operietur. 18 ze ubele *halden* halden *durch Strich darunter getilgt* 474,26 me*ę. aus* o *rad.* 475,5 áber *bis* 6 dexteram *a Ras.* 475,10 zeseuuunhal*b zu* p *corr. oder umgekehrt* 12 *I*SALMVS *aus* P *rad.* 476,26 es. *a. Ras.* 27 D*i*u *a. Ras.* 477,8 Dárazuo *der Circumflex ist durch Punkte für ungiltig erklärt* 25 zîte sines] dû châde 31

ferstôzzent. *über dem ersten z steht ein zweiter Crcfl.* 378,5 díser *a. Ras.* 25 Diser *ist nicht eingetragen* 478,13 genotegôt] géunotôt 22 EXVLTAVIT 479,7 si*h a. Ras.* 480,3 irteileda *a. Ras.* 15 daz *aus* h *corr.* 29 Díse *ist in der Handschrift nicht eingetr.* 481,6 sang. *a. Ras.* 9 sie *a. Ras. v.* so 18 *b*enedictio *a. Ras.* 482,6 man *uuirt in* ouch iû *durch Strich darunter getilgt* 12 knôte] kuôte 484,1 Mánnoli*h* a. *Ras.* 17 in cęlo et in terra *fehlt* 485,5 *nach* So er *Ras.* 15 frémedemo *aus* o *rad.* 26 ges*éhen*t *a. Ras.* ex*itum desgl.* 486,2 exultauerunt 10 exultastis 13 ir] er 487,18 In cęlo et in terra *schwarz* 30 nespréchent 488,2 mennisco *a. Ras.* 489,20 *nach* EXAVDIET *Ras.* 490,11 invocabo. 14 uuer i*h aus* r *corr.* 491,8 dar ist] daz ist 493,11 ALLELVIA.] AEVIA. 494,13 Souue*d*erer *a. Ras.* 17 Mi*h a. Ras.* 27 cõnpunctiones 496,4 Dáraín 26 hęc] hic 29 Exultemus. 497,5 truhtene*s überg.* 23 ir] er 27 duldôt ten] duldôten 29 interiore 31 exultationis. 498,19 sin*a a. Ras.* 27 aûditor. 500,30 Vaz 501,13 subauũ 20 ne cumgloriarer 23 IVVENIO 502,28 . I. 30 ánderên *fehlt* 504,18 *Ras. nach* ube 25 *b*itet *Circfl. durch Punkte getilgt* 506,23 ûoberon *a. Ras.* 509,14 *an* dá *rad.* 510,27 dâràna 511,4 Mánnolih chen 4 intsá*get a. Ras.* 14 MeH. *rad.* 24 *vor* antuuurto *Ras.* 512,3 hêranâh 9 firf*i*rrest *a. Ras.* 11 ouf 30 illũm 514,10 irhúg*e a. Ras.* 517,23 *Ras. nach* si 520,2 siu.] sin. 8 *nach* fur*h*tet. *Ras.* 524,10 expectauerunt 19 kebôt. 24 me*a* est. *a. Ras.* 25 muote. *a. Ras.* 526,3 INTELLEGETE. 10 *an* so *ist rad.* 527,2 MEIS *doppelt* 528,4 neferloûgenne. 6 exultatio 529,10 expectatione 530,7 crucifixam. *aus* u *rad.* 21 *oben an* rectum. *rad.* 24 calumniantur 532,20 VIVIFFICARE. 534,6 *unten an* Din *rad.* 10 *nach* DOCE *Ras.* 24 *Ras. vor* heîzet 535,11

Ras. vor obliti 29 ou*h a. Ras.* 31 *nach pe*hiêlten *Ras.* 536,5 *nach* MANI*F*ESTATA *Ras.* 8 ges*k*ehen? *a. Corr.* 9 mîn gedanc. *a. Ras.* 537,25 *u*nde *a. Ras.* 538,18 ge*êis*cota *a. Ras.* 22 *a*nderen *anrad.* 28 *oben an* min*a rad.* 539,21 *purpurata terra sanguine m*artyrum . *cęlum flo*rescit *a. Ras.* 30 *nach* SER*V*ANTES *Ras.* 542,1 l emizigo 6 *oben an* sia *rad.* 14 Expectabam 544,11 mân 545,9 fú*n*fen *aus Ansatz von* f *corr.* 19 nestíge 23 exultans 24 BENEDIC 27 exultatione. 27 eîg*i*n *a. Ras.* 546,2 ne . néme. 26 . l. vidi 30 bened̄. 547,1 BENED. 2 IN DOMO. D. IN. A. D. et ut 8 bened 23 *Ras. vor* samoso 25 ché*d*ent *a. Ras.* 548,3 *Ras. vor* so 5 strâl*a oben anrad.* 11 *Ras. nach* dû 20 ENIM *a. Ras.* 23 *nach* Mîn *Ras.* 549,2 *Ras. nach* NOSTRA. 13 te *fehlt* 15 dormitat 21 dexter*ę aus* ā *corr.* 550,8 d*a*z *a. Ras.* 9 u*z*fart. *aus* h *corr.* 16 *f*áren *a. Ras.* 23 *über* gêislichen *ein Punkt* 25 id ipsû. 552,14 ze trohêrron 17 *nach* kenáde. *Ras.* 553,12 *über* fers*l*úndin *Ras.* 13 uu*i*sson *desgl.* 554,4 *nach* uuor*d*en *Ras.* 9 d*i*a *Circfl. durch Punkte getilgt* 11 folgelâro 22 *vor* ie*r*usalem. *Ras.* 555,5 der*o a. Ras.* 10 unge úngelîh. 13 transugellationes. 556,1 exultatione. 3 zú*n*ga. *a. Ras., ebenso Ras. nach dem Worte* 3 he*r*za *a. Ras.* 4 *di*cent *desgl.* 12 uuir cheden *desgl.* 15 unsih 23 *nach* diê *Ras.* 557,1 exultatione 3 tró garbôn 20 resur*g*ere *a. Ras.* 25 sin érgerôt. *a. Ras.* 558,21 di*e a. Ras.* 560,14 hin*t*ert *aus* d *corr.* 21 *nach* sîn *Ras.* 561,18 Sustinuit *bis* eius. *fehlt* 28 irbármehérzeda 562,2 unré*h*tin. *a. Ras.* 4 CANTICVM GRADVVM. *mit anderer roter Dinte* 6 bring*o aus* e *corr.* 563,7 xp*e aus* e *corr.* 18 *das zweite* meis *fehlt* 18 *nach* dormitationem. *Ras.* 21 oûgon *a. Ras.* 564,4 ęcclesia bírin. *a. Ras.* 564,7 Exurge 8 irst*á*nt *Circfl. durch Punkte getilgt* 565,4

exultabunt 5 dêmo 11 ingágene 15 heilegunga *a. Ras.* 566,18 ín *in a. Ras.* 29 30 *die Buchstaben zum Teil rot ausgemalt* 567,18 *sibi a. Ras.* 568,14 prodigia *a. Ras.* 20 *über* chanaan. *Ras.* 569.3 *nach* CÆCI *Ras.* 19 20 21 beneð 22 QVI *bis* 23 domino. *schwarz* 571,19 nostris 572,4 ueinoton. *a. Ras.* 12 uuáttendo. 573,12 *die erste Zeile zeigt nur:* t fure ęterna. Pediu sint tiz *die zweite beginnt* Adhereat **W** 12 diz **R** 14 Stum **R** 15 ih *über.* **W** dîn **R** 15 *(zweimal).* 17 hierusalem **W** 16 Unde **W** ube **R** 17 Dâr **R** 18 diû **R** tiu **W** dar **R** gótes **W** selbes **R** 19 muôz. **R** díu **W** sprichet **R** góte uuider **W** 20 allen **R** fíenden **R** burg. **R** 21 Erhúge gót **W** Got **R** 22 iudicio. **W** âhtaris **W** chindo. **R** dih **R** diên **R** 23 die **R** sint . also **R** sinemo bruôder **R** 24 uuáf. **W** uuas. Daz **R** óuh **W** nals **R** 25 exinanite . usq. **W** 26 Die **R** dero **W** 27 daz **R** fone **R** ersképfent **W** unz **R** 28 Iro bodem . unde **R** 29 xps. **W** den **R** nîoman **W** nemag. **R** Daz uuolton sie tuôn . do sie **R** 30 írsluógen. **R** 31 babilonis **W** 574,1 Uuénega **W** babilonis . kesah in gót **W** Got. **R** der dir **R** 2 nah **W** démo **R** temo **W** so du uns **R** Vbe **R** 3 alde **R** scundent **R** die uuir uuolton **R** 4 unde **R** 5 sint. **R** diên suln uuir uuesen . uuachendo unde fastendo. **R** uuésen **W** 6 unz uuir sie **R** úberuuínden. **W** also sie unsih úberuuinden **R** 9 chint **R** unde **R** siu **W** chenístet **R** stéin. Babilonis **W** 10 chint sint keluste . unz siê níúuue sint . die suln uuir **R** kelúste **W** 11 xpo **W** ferchenísten er **R** 13 I.PSI **R** Confitebor *bis* corde *minuskel* **W** 14 allemo **R** 15 herzen. Lob tuôn **R** dir **R** 16 Uuanda **W** du **R** 17 diû uuort mines mundes. Du **R** gehórtóst **W** mih *fehlt* **R** 18 die **R** 22 *von Z.* 1 *ist nur erhalten:* in demo ih tih uueiz . in incarna : *Z.* 2 *beginnt* tih, *vorher sind auch einige Buchstaben abgeriss n* **W** 22 dih

R 24 tuis fore **W** diên **R** 25 Fone **R** genado **R** gnâdo **W** dero **W** du **R** 26 unde dinero uuarhêite. **R** dero **W** du **R** geléistôst **W** 27 daz du **R** 575,1 Vuanda du **R** gemîchellîchot **R** 2 dinen **R** al dazdir geuuáltlîches **R** 3 quacunque **W** 4 Souuéles tages **W** dih **R** sánahárêe. **W** demo **W** spuôtigo. **R** 6 nube **R** 7 uirtutem **W** Manega *aus* e *corr.* **R** túged **W** tugend **R** du **R** 8 uuirdo. **R** 9 sterchest du mih. **R** 11 Alle **R** iêhen **R** 12 dir . uuanda diê siê **R** sie geéiscôt **W** alliu **R** díu **W** uuort dînes mundes . diu **R** 13 iudęi geéiscoton. **W** 14 est *fehlt* **W** 15 daz **R** síngen **W** trúhtenis **R** 16 guôllichi **R** Vbe sie diemuôte sint. **R** 18 dominus. **W** alta a longe cognoscit. **W** 19 Vuanda Got **R** gót *ist* sélbo *mit Häckchen über.* **W** selbo **R** unde **R** níderen **W** siêhet **R** er. **W** 20 hohiû **R** hôhiu **W** bechennet er **R** Dero diemuôti **R** tuot **W** 21 uuára die úbermuôti fersiêhet **R** er. **W** 23 Vbe **R** mítten árbeiten. **W** arbêiten. **R** chit ube **R** 24 *p*echénno *aus* b *corr.* **W** hiêr bin **R** lacramarum. **W** 25 peregrinatione so **R** dû **R** tu mih **W** nah dísemo **R** 28 Uber **W** daz zorn minero fiendo **R** du **R** du **R** 29 skéindost **W** in **R** dîn **R** ántsazigora **W** gehielt mih din **R** 31 me domine. **W** 32 Du **R** 576,1 mih. **R** alde du giltest **R** 2 fur*e* *(a. Ras.)* mib. **R** den státerem. **R** trúhten **W** Truhten din **R** 3 gnâda **W** éuuig. **R** uuérg*h* *über.* **W** dû. **R** tu. **W** 4 di*n* *a. Ras.* 13 *Dû nur eingekrazt* 22 prȩuidisti. 25 ze *bis* dolvs. *a. Ras.* 577,9 *über* genâhen. *ein Punkt* 27 *ET nur eingekrazt* 578,1 *nach* neuehet. *Ras.* 20 sîv*r* *a. Ras.* 21 zuo] ziu 29 *Imperfectum fehlt* 579,10 *vor* sunt *Ras.* 15 Exurrexi 580,15 iz *darüber Punkt* 581,11 *nach* Custodi *Ras.* 18 ilton *a. Corr.* 19 laqueum *a. Ras.* 28 min Got pist du. Daz **R** gót **W** aber sie **R** sîe n . . . p . . . . *mehr ist am Schlusse*

der Zeile nicht zu sehn, die zweite beginnt da íro; *die Zeilen sind am Schlusse beschnitten; Anfang und Schluss werden hier bezeichnet* W 29 iro ubermuôti R skéidet W 30 sie R Gote. R góte. W dne | *2. 3* | meę. W *an* deprecationis *rad.* R 31 Chad R óuh. W truhten mîne R digi. Dne | *3. 4* | Tu W 32 Du truhten chad R 582,1 pist R minero R héili. | *4. 5.* | dîe W die chrefte R dero héili. W 2 meum | *5. 6.* | daz 3 chit R bescátetost W du min R hóub | *6. 7.* | neirlâge. W 4 also die R 5 du R ne | *7. 8.* | me W 6 meo W Fore niête R ne | *8. 9.* | ten demo W 7 tiêfele. Der niet R diû R tíu W hizza. R Gotes R gótes | *9. 10.* | únsih W 8 unsih R 9 geántuúrte. Cog | *10. 11.* | me ne W 10 est ne | *11. 12.* | Úbele W 11 riêten mih R neferlâzest W mih R nîo sîd *12. 13.* | den. Caput W 13 Id W circui | *13. 14.* | hóubet W 14 der *(zweimal)* R 15 nîo | *14. 15.* | bor labiorum W eos. | *15. 16.* skírmet W 16 siê. R 17 Du R skírmest W mih . sie R skírmet W iro R lúg. | *16. 17.* dont W 18 sie sih iro R úmfémftero ze | *17. 18.* | uuârheit. W 20 Cluônte R Clûonte | *18. 19.* | lont W siê . uuanda R 21 geséhent R die *(zweimal)* R fo | *19. 20.* | Sie W uuârin. | uuân. R 22 geféhent W daz R ernest R uuírt W uuola R tâten. | *20. 21.* | fest W 23 du sie R Daz sie diên R féll | *21. 22.* | subsistent. W 24 Vuenegheit R 25 ke*scíhet (a. Ras.)* ín fore dero R ne | *22. 23.* | réhte W 26 rehte R uuanda R einer dero W rehton chad. R chád | *23. 24.* | in tribulationibus. Uir W 27 GLORIOAMVR R 28 ter | *24. 25.* | neguuúnnet nîomer W 29 grehtiobe R uuanda R iz | *25. 26.* | non etfugies peccatum. W 30 Der R gezúngeler W der R ist tí | *26. 27.* | míchel W 31 dícche R michel ungrehti. R Uirum iniustum. W in int | *27. 28.* | gefáhent W 583,1

uuéuuun zeferlornissido **R** den gûoten m | *28. 29.* | náls **W** 2 nals aber **R** 8 *auf Seite 2 sind die Anfänge der Zeilen beschnitten.* **W** Dir **R** uuízen **W** siê **R** is **W** tang. **R** re | *1. 2.* | Créhte **W** 9 Crehte **R** 10 dinemo ánaliûte . also **R** iz | *2. 3.* | similes *bis* est. *minuskel, überall* u **W** est. | *3. 4.* | d te . exaudi me. IN FINEM IPSI DAVID. | *4. 5.* | ter **W** 14 der **R** 15 kehore **R** mih. | *5. 6.* | deprec. **W** 16 Duô **R** óuh | *6. 7.* | ro dígi. **W** so **R** 17 hárêe **W** So **R** preterito. | *7. 8.* | Gehôre **W** 18 Gehore **R** 10 îo. **W** 19 in | *8. 9.* | tuo. **W** gebet recche **R** 20 also rouh fore dir. **R** dír. | *9. 10.* | dír mîn **W** dir *mîn anrad.* **R** 21 sacrifi| *10. 11.* héui **W** 22 hando . si **R** ópfer. Mînero | *11. 12.* | rûochest **W** 23 ruochêist du **R** 24 custo *12. 13.* tium **W** 25 huôta **R** mine | *13. 14.* |ten. **W** 26 15 umbe **R** lefsa **R** Lêre | *14. 15.* | mînero **W** 28 uer | *15. 16.* |xcusandas **W** *nach* uerba *Ras.* **R** 584,1 mîn | *16. 17.* |ligiu **W** 2 ántseido **W** sundon. **R** Lêre | *17. 18.* |nem quę **W** 3 operantibus | *18. 19.* | electis eorum **W** 5 únrehten | *19. 20.* | iruuéleten **W** iruueleten **R** 6 keméin-20 sami. **W** Daz **R** sint. | *20. 21.* dôn **W** 7 misericordia.| *21. 22.* | oleum **W** 9 meum. | *22. 23.* | mih unde **W** 10 cnâdiglicho. **W** súndi | *23. 24.* | mîn **W** 11 min **R** hóubet. **W** Sin **R** sîn | *24. 25.* ûotemo **W** 12 guôtemo **R** zefíhenne **W** 13 ora | *25. 26.* acitis **W** scilicet **W** 14 25 Vuanda **R** bît noh *a. Ras.* **R** nóh . in | *26. 27.* | mîn **W** 15 Noh uuirt . daz in gelichet **R** ze ché *27. 28.* obis *bis* debitori | *28. 29.* | sunt *minuskel* **W** 17 Absorti **R** petrę **W** 18 rihtâra sint **R** 23 eructa 585,24 mih 27 ambulam 586,13 homE 24 expectant 587,4 *über* 30 *gabe Ras.* 29 meditabor. 588,25 cînimo *aus* o *rad.* 589,27 homo 590,10 *Trúte aus Rasur* 12 *nach* dine *Ras.* 26 *DEVS nur eingekrazt* 31 singo *a. Ras.*

591,21 *mûzonde a. Ras.* 27 kesuâs*hêit. a. Ras.* 592,15 Michel *a. Ras.* 23 *nach* selben *Ras.* 593,11 exultabunt. 15 misarator 17 genâdâre *a. Ras.* 20 getrinche*NT. a. Ras.* 24 CONFITEANTVR *rad.* 594,6 *oben an* matris *rad.* 12 Vúiêolih 14 *oben an* durhkang *rad.* 25 *vor* skînet. *Ras.* 27 in *fehlt* 596,1 chíndeu. *a. Ras.* 2 *ist. aus* e *rad.* 8 *über* gáreuuo. *ein Punkt* 26 *vor* unuuízzige *Ras.* 31 breiten *a. Ras.* 597,9 scillit *a. Corr.* 15 *vor* Vnziêre *Ras.* 598,8 *zwischen* stellarum *Ras.* 14 ferchnísten *a. Ras.* 19 *aber aus* u *rad.* 599,1 bergen 3 zer ê *von einer Hand d. 13. Jhs. a. Rande mit Verweisung nachgetr.* 27 LVVDA 602,4 no] no 8 zuêne *a. Ras.* 16 tagesliêht. *aus* l *rad.* 17 cęlo 18 hímelo. *aus* e *rad.* 604,14 exultent 30 Exultabunt 31 *sih in guôl*lichi. *a. Ras.* 605,4 Exultationes 14 ferbrochen 30 *Ras. nach* sin. 606,7 potentatibus 20 *Ras. nach* lobe 609,1 PROPHAETAE. *rad.* 19 *oben an* spenda *rad.* 610,7 Exulta 612,16 úbe *a. Ras.* 23 sennazerib **W** *Die Zeilen von* **W** 1r *sind am Anfang, die von* **W** 1v *am Schlusse beschnitten* 24 Do begonda | *1. 2.* | nuê **W** 26 postergum **R** post t | *2. 3.* | mea. Aber **W** 27 sêla **W** ferlorn **R** uuurfe *a. Ras.* **R** neuuúr | *3. 4.* | álle **W** 29 alle mina sunda. uuoltost **R** minae **W** fore **R** óugon uuese | *4. 5.* | súnda. **W** 28 ougon *aus* e *corr.* **R** 30 laudabi | *5. 6.* | scendunt **W** 31 expectabunt **R** 613,1 Vuanda hella **R** tôd | *6. 7.* | in **W** 2 hellegruôba **R** fárent **W** die **R** sêhenne . dié **R** nu | *7. 8.* | dína gnâda. **W** genâda Also **R** dín gnâda xpī **W** 4 nu gescéhen **R** ist **W** daz **R** er | *8. 9.* | lósta. Uiuens **W** 6 Nu | *9. 10.* | lóbot **W** 7 díh. **R** tih. **W** also **R** ih híuto **W** 8 not | *10. 11.* chúndet **W** chundet **R** 9 uuarheit. **R** Vuanda so **R** kes | *11. 12.* | et adnuntiabunt *bis* tibi. *minushel. immer* u **W** 11 salu | *12.*

13. | cantabimus **W** 13 mi | *13. 14.* | an dih kelóubente. **W** 14 so **R** uuir dir. **R** dinemo **R** 15 temp | *14. 15.* | Exultauit *bis* exaltatum *minuskel* **W** 17 EXVLTAVIT **R** 18 meum | *15. 16.* | Min **W** herza **R** 19 chit **R** eccha. | *16. 17.* | unbirigero **W** 20 die uuomba **R** indan **W** min **R** geuuál | *17. 18.* | ih **W** 22 fone **R** ímo. | *18. 19.* | cos meos. **W** os | os meum **R** est *fehlt* **R** 23 munt **R** 24 fí | *19. 20.* | bunden ist . ióh in **W** 25 diên *fehlt* **W** precon | *20. 21.* | in salutari **W** 27 Uuanda **W** xpō **W** háltare ge | *21. 22.* | est sanctus **W** 614,2 alius preter t | *22. 23.* | stárcher **W** 3 sámostarcher neist . so **R** Got **R** gót **W** anderer n | *23. 24.* | starcher **W** 4 uuanda **R** 5 du **R** tú **W** andere **R** gehéiligon unde | *24. 25.* | multiplicare **W** 6 Ir iûh **R** 7 cûoll | *25. 26.* | ueriu **W** 8 sámoso **W** iúh **R** múge le | *26. 27.* | cedant **W** sîne gratia. **R** 10 Alti | *27. 28.* | mo **W** 11 munde . **R** inaniloquia **R** 12 nolite gl | *28. 29.* | ist **W** déro uuízenthéite. **W** 13 ist **W** iûuuerro **R** g | *29. 30.* | cogitationes. Unde **W** 14 imo uuerdent **R** sie **W** 15 irbarot. **R** er u | *30. 31.* | Uuésent tîemuotig. **W** 16 nihil | *31. 32.* | fortium superatvs **W** 18 Déro **R** Tero sta ‖ 1ʳ . 1ᵛ ‖ utis **W** 20 selben. **W** uuéiche. **W** siht uuorden **R** 21 starche. | *1. 2.* | miserere *bis* sum. *minuskel*, *stets* u **W** 22 panibus | *2. 3.* | iruúlte **W** 23 irfúlte **R** eloquiis. **W** uu*u*rden *a. Ras.* **R** 24 íro | *3. 4.* | án **W** 25 Et esurientes transierunt | *4. 5.* | tes **W** 26 úberfuoren **R** uberfuôren **W** diê erda. **R** 27 chómene. | *5. 6.* | n náls **W** nals **R** 28 Ube **W** 29 se | *6. 7.* | ti sunt. Sô **W** 30 êr **W** uu*u*rden *a. Ras.* **R** *über* uuorten *ein* v **W** so **R** daz **R** taz | *7. 8.* | e. uuanda **W** 31 sih **R** 32 intellectum car | *8. 9.* | hungerge **W** hungergo **R** 615,1 gentes. **W** uuurden **R** fer *9. 10.* | erit **W** 3 Vuanda **R** Vuanda | *10. 11.* | e. an dîen **W** diên **R** 4 fi | *11. 12.* | árd **W**

5 uuard siêh. **R** sîeh synagoga. **W** uuanda **R** infirmitas | *12. 13.* | nus mortificat **W** 7 diê **R** tia | *13. 14.* | chícchet **W** 8 dia **R** 9 re | *14. 15.* | unde **W** fone hello. **R** xpm léitet **W** 10 dára **W** dána | *15. 16.* | at. humiliat. **W** pau-
5 perēm **R** 10 **W** *ist ohne Interlinearglossen* 11 Der **R** 12 tuôt **R** sî | *16. 17.* | îchet **W** unde níderet ín . irhóhet **R** unsih. Susci | *17. 18.* | de stercore **W** 14 In **W** fone **R** fóne | *18. 19.* ûotigo **W** 15 negesáhe **W** 16 sicut *bis* CORRVPTIONEM. *fehlt* **W** 17 armen **R** ármen | *19. 20.*
10 ste. **W** 18 iudeis. **W** die in sluôgen . die **R** rehte mist **R** míst | *20. 21.* renis **W** 20 lébeton | *21. 22.* | héizet **W** *über* uuerch *ein Punkt* **R** 21 quę mihi fuerunt | *22. 23.* | esse *minuskel bis* stercora | *23. 24.* um principibus **W** 24 Daz **R** sizze **W** 25 diên **R** tîen | *24. 25.* | sede-
15 bitis *bis* duodecim. *minuskel* **W** 26 hímelisken | *25. 26.* | dines **W** 28 Truhtenes **R** diê **R** tîe | *26. 27.* | an **W** 29 dien stalta **R** climata | *27. 28.* orbem **W** 616,1 lob **R** uberál **W** ob | *28. 29.* n fûoze **W** 2 fuôze behaltet **R** er **W** 3 unréhten **W** uueg **R** Et | *29. 30.* | Unde **W** 4 uuer-
20 dent **R** kesuéiget **W** 5 ignorantia | *30. 31.* len. **W** 6 Vuanda **R** Uuánda | *31. 32.* rehet **W** 7 fone *(zweimal)* **R** 8 gotes **W** chrefte. **R** 13 irteilet in *die Zeilen in* **W** *sind am Ende beschnitten, die letzten Zeilen sind sehr kurz, da der Schnitt von rechts oben nach links unten*
25 *über die Seite geht* 14 regi su *1. 2.* xpi **W** 15 Unde **W** er **R** chêisertuom] geuúlt **W** 16 xp *2. 3.* Cantemus domino gloriose enim magnificatus est equum et ascens *3. 4.* | proiecit **W** 18 *nach MA*Gnificatus *Ras.* **R** 19 Singen **W** 20 truhtene chit **R** uuanda e *4. 5.* | ist. **W** 21
30 ros **R** réitman **W** uuarf **R** mare. **R** 22 cum | *5. 6.* | baptismate. **W** 23 est mih | *6. 7.* ist **W** 24 starchi **R** min lob. **R** 25 uuór *7. 8.* | nelâzet **W** uallen. **W** fállen. **R**

26 díu **W** nefállent. **R** neuállent **W** diê **R** imo **R** h| *8. 9.* eum. **W** 28 Díser **R** gót. **W** Got. **R** iod| *9. 10.* mento. **W** 617,1 Nals so **R** uuolton. **R** sageton **R** 2 ságeto| *10. 11.* | deren novi. **W** 3 no *11. 12.* | eius proiecit **W** 5 also **R** uuigman. | *12. 13.* | skînet. **W** 6 daz **R** *Der Rest der Seite in* **W** *lautet:* skînet . taz er pharaonis 6 réita und | *14.* | er 7 óuh diabolum in abyssum gehenn *15.* | Sine eruuéliten 10 fúrsten uuúr *16.* | uitia . in minimis subruuntur | *17.* | quasi 13 lapis. Tîefiu uuázer b *18.* | 14 peccati súŏfta sia in geh| *19.* | tua 16 domine magnificata est in | *20.* 17 tudine glorię tuę dep| *21.* | 21 íro stárchi . dîn zes *22.* tsaztost tû mîne | *23.* | 22 libertatis nostrę. Misis| *24.* | 24 diu ferslánt sie | *25.* tę sunt aquę. 26 Unde i| *26.* | 27 díu beföre indâ *27.* | Gágen dîen 29 gûo| *28.* | châ- men . dô bet| *29.* | 30 implebitur | 617,13 pedahton **R** 20 du **R** 23 stipula. **R** 24 ferslant **R** 27 und*a aus* u *corr.* **R** 28 diên guoten **R** 30 do **R** 618,7 *Anfänge der Zeilen beschnitten, die letzten Zeilen sehr kurz; s. zu* 616,13 **W** 7 bli **W** 8 michelen uuazeren. **W** 9 fortibus | *1. 2.* r ist **W** dír **R** gelîh **W** gelih *!* **R** 10 starchen druhten ? uuer **R** dir **R** tír | *2. 3.* |itate. **W** 12 Míchel | *3. 4.* | útelicher **W** 13 lóbelícher **R** uuunder **R** uuúnder | *4. 5.* | manum **W** 15 Du rahtost dîna hant. **R** rachtost **W** hánt. | *5. 6.* | unde **W** dannan **R** 16 sant **R** *bei* An *kein Absatz* **R** 17 leittost **R** gnâdon | *6. 7.* | ad **W** 17 Aber **R** 18 leitest **W** du **R** cęlestem | *7. 8.* | fortitudine **W** 20 Unde **W** sine | *8. 9.* | dâr er **W** 21 gesâhe **W** dáranah **R** templum. | *9. 10.* | sum. Ascenderunt **W** 23 Do fuôren **R** 24 líute | *10. 11.* |lgen **W** 24 iro férte. **R** 25 habitato | *11. 12.* c conturbati **W** 27 uuúrden **R** léi *12. 13.* | optinuit tremor. Dîe stárchesten | *13. 14.* tatores chanaan. Fóre fórhton ir | *14. 15.* | per eos formido . et pauor in

ma | *15. 16.* | érzeslagod ánaualloe sie . die | *16. 17.* ndero micheli dinero | *17. 18.* lus tuus domine . donec pertran *18. 19.* | álso der stéin . únz | *19. 20.* deles follechómen | *20. 21.* s eos et plantabis eos | *21. 22.* tus es domine. Dû léitest | *22. 23.* | sion monte . der | *23. 24.* e an dinero fílo ue *24. 25.* Daz uuíhus trúh *25. 26.* e gótes. Án démo | *26. 27.* | êuua . ióh hína báz. | *27. 28.* or gespróchen | *28. 29.* uuéiz úbere. **W** 618,28 Diê starchesten **R** 30 Fore forhton **R** 619,2 micheli dinero **R** 5 also **R** 6 unz **R** 14 féstun **R** 15 truhten **R** 16 neuuichton **W** 17 Gotes **R** Andemo **R** 19 baz. **R** gesprochen. **R** 20 kenuoget **W** 28 sune durhkiengen uz in **W** 29 uuanda **W** egyptius ist. **W** folget. **R** 30 chit **R** uuirt **R** pesóufet **R** 620,1 xp̄ō **W** tolget . démo **R** dextra **R** 2 ter **W** unz **R** uzchumet. **R** 3 singet. **R** 4 CANTICUM ABBACUC PRO IGNORATIONIBUS. **W** 6 DOMINE Audiui *bis* timui. *min.*, *immer* u **W** 7 xpō **W** sprichet der **R** spricchet **W** ih **W** kehorta **R** 8 uuaz du **R** péneimet **W** 9 des **R** 10 tîn tíura **W** uuerch **R** uuérch. **W** 11 irfulle **R** is **W** 12 Dîna uuarheit **R** geskéinist **W** dû. **R** tu **W** 13 chumet. **R** sundonten **R** 14 so gnâdest **W** 15 dú **R** tu **W** riuuonten. **W** 16 Got **R** Cót **W** chumet **R** sunde . chumet **R** 17 halbun **R** bi **R** demo éinote **W** 18 daz **R** héizet. **W** xpī **W** bringent **R** 19 hierusalem **W** bethlehem díu súnde **W** also **R** 20 óuh pharan. **R** 21 himela bedahta **R** sin guollichi. **R** erda **R** 22 gloria *bis* hominibus *min.* **W** 23 erit **W** 24 liêht . *daz* chit. *a. Ras.* **R** 25 horn **R** 26 hende. **R** taz **W** 27 Dar **R** barg **R** 28 starchi. **R** stárchi **W** uuanda **R** siê **R** diên **R** 30 dien daz châden . descendat *bis* ei. *min.* **W** 621,3 tōtor. **W** baptizato *fehlt* **W** 4 chumet **R** er *fehlt* **W** fure **W** fóuze. **W** 5 *et contriti sunt montes.* *abgerieben* **W** 6 xps

W stuont. R stûont W 7 die R *unde zelégeta* sie. *abgeriehen* W 8 uuanda R er W iro ungelouba R úngelóuba. W 9 ubermuote R uuúrten *gediémuotet abgeriehen* W penitentiam. W 10 mundi W 11 Fone R *dién abgeriehen* W férten R euuigheite R néigton W 12 die R uuaren. R 13 ęthiopię. W 14 Umbe| Vnde R unreht sah ih uuerden R 15 die R uuesen solton. R 16 unreht uuerdent R getruóbet R 19 tuus. W 20 diê R fliêzzent R mari W infliêzzent . dîn zorn R 21 Nals R náls W primo. W 26 dine W 27 tien W diên R heili W geloubent. W 28 Din R 29 dû. R tu. W demo R skéinist W dîn R 30 Uuérest W daz dû R táz tu W zuélif chumberon W 31 gehiêzze. R chit allen R uuanda du R 622,1 téilest W nîdero (*für* tû dero) W du dero R du sendest sie R 2 lande. R Uiderunt W Fone diu R 3 geéiscotón tíh W die dih êr neuuissôn. R 4 chlageton sih R daz sie R liugendo W uuurdîn R 5 zegiéng. R 6 uuard R 7 leuabit. W Díu W tiêfi R herzon lûta R 8 selba tiêfi R huob iro hende R 10 sagitarum W Xps W ecclesia W stûondo W 11 do xps W kesaz R 12 iro santa R an W 13 dinero uuorto R do R fernomen uuúrden R 14 fulgorantes W fárent R 15 blecchezende R aber R 18 Irdiske R líute W du R grîscramode alle diète R 19 du R *über* héizmoti. Uuanne? *steht* ō W 21 xpō. W 22 fuóre R an R xpō. W héili W líutes. W 23 dinemo R geuuiêhten W héili. W Also R 24 chit. R Deus *bis* sibi *min.*, *immer* u W xpō. W 25 Uuaz W do R 26 Sluóge R antixpm̄ W hóubet W 27 dána fone R ubelen R fone dero uuerlte. R uuérlte W diu ubel W 28 Also R chit. *vor* TOTVS *Ras.* R totus *bis* est positus. *min.* W 30 slahendo W irbárotôst du R gruntfesti R grúntfesti W unz an R den W hals. R 31 ubele R festi R geoffenotost W

du **R** unz an **R** 623,1 diên **R** hóubet **W** 2 fluôchotost dû. **R** tu. **W** 3 Capita **W** eius **W** 4 Fluôchotost temo aba **R** 5 uuîgmanno **W** fluôchotost dien **R** 6 túrbales **W** mih dînen **R** líut **W** Exultatio **RW** deuorant **W** 8 also des . der **R** 9 freuuet . daz er tougeno ferslinden muôz den armen. Danne ferslindet **R** 10 tánne ér **W** er **R** 11 tuôt. **R** Uiam **W** 12 Dînen prędicatoribus **W** 13 du **W** uueg **R** manegero **R** 14 uuazzero. **R** chit **R** 16 Comminationes **R** ih déro **R** tero **W** uuard ketruobet min muôt. **R** 17 Fone **W** 18 iro stimmo **R** lefsa. **R** léfsa so antsâzig **W** sie. **W** 20 Nieht **R** éin tremor. **W** 21 béin. **W** sî **W** uuende **R** uuurmen **R** mir. **R** 22 Ut **W** 23 diên uuorten **R** 25 unsermo **R** líute. **W** guotero férte **R** 27 Uuanda **W** figpoûm **R** figpoum **W** nebluôt. **R** neuuirt **R** 28 xp̄s **W** chúmet CHRISTVS *(durch Zeichen umgestellt)* **R** suôzen **R** 29 díu **W** uuas. **R** 31 líuget **W** danne **R** uuerch **R** óleboumes **W** unde **R** 32 gelende **R** erdeuuûocher. **R** Daz **W** dô] so **R** gehiezzen do **R** 624,1 omnia *bis* faciemus. *min.*, *immer* u **W** 2 irlíugent sie. **W** 3 neougent **R** Abscidetur **RV** pecus. **W** 4 feho uuirt kenomen **R** 5 fone **W** rint **R** chrípfo. **W** 6 sint **R** in. **W** celestem **W** 8 exultabo **RW** 9 mendo **R** nals **R** 10 freuuo **R** 12 Got **R** min starchi. **R** 13 herzo. **R** zeuberscrícchenne **R** 14 Unde uber **R** 15 léitet **W** mih. **R** 15 mundanam **W** 16 uberfâren **R** Uictori **W** 17 Imo **R** imo **R** 19 CANTICUM DEUTERONOMII: **W** 20 Audite *bis* loquor. *min.* **W** himela **R** díu **W** spricho! **R** sprícho **W** 22 Uuort **W** mines mundes kehore **R** erda. **R** ióh **W** 23 bechomen mag. daz ih in sagen sol. **R** 25 mevm. **W** uuerde **R** also tou fliezze **R** 26 Regen **W** tou berehaftont die erda . mîniu uuort pézzereien **R** 27 pezeróen **W** 28 herbam. **W** 625,1 siu **W** in iro **R** 2 Vuanda ih Gotes uuort sago. **R** gótes

W 3 Tuoment W Got R 4 Só ir W *nach* ír *Ras.* R 5 mugent . uuanda R uuerch dúrnohte R 6 Unde W alle R 7 urteilda. R an R fidelis W 8 rectvs. W Got R 9 ketriúuue. R an únebeni W rehter unde grehter. R 11 unsûberton R únsuberton W 12 Âuuikkiu W lézziu. Heccine W 13 popule W 14 dû R tu W góte sô W tumber R líut. W uuízzéloser. W 15 te W 16 Neist der R der R 97 scuôf. R besaz fure erbe. R 18 Irgúge R 19 alton tago . denche an iêogelîche R iogeliche gebúrte. W 20 uuieo er dih do R iruueleta. R 21 tuum W 22 tuos W 24 *fater a. Corr.* R forderen. R dir. R tír W uuanne Got R gót W 25 do R sunderota R 26 neuuolta R séd W chómene. W 27 mískelon W hominum W fone R 28 Dannan maht du uuizzen uuelih freisa dir R uuízen uuélich W daz du R 29 chómener W dih R miskêst. W 30 populorum. W 31 gesazta diê marcha R dero W líuto. W *vor* nah dero *Ras.* R manigi W 32 sô manige R 626,1 erdo ze himele R chomen. W dar R léibo W uuard R 2 angelorum. W do R fiélen. R dû R tu W dara R dára. W sid du R 3 geládost pist? R gentes W diê R 4 sint. R dára. R 6 líut W teil. R séil W erbes. R 7 ist er R téil. W 9 fant R uuóstemo lande. R gríusigemo éinote. W 10 únmezuuîtemo . daz R 11 syna. W in R 12 den W langen uueg R 13 Unde W huôtta sin. R 14 sines R úngen. W 15 suos. W Also R 16 uzer neste R iúngen W sô R flúkken W 17 er in R 18 suas W 19 spreitta W féttacha. R nam R ûfen W 20 sih. R fuórta R in ûfen W sinen R 21 also R tuot R erlégenen W iungon. R 22 imo gebrast dâr alf er imo. R 23 éino W 24 uuas R herezogo. W noh fremede *(aus o corr.)* Got neuuas R gót W 25 teta in R gelóuben W Got R gót W 27 gesazta R in W 29 dara] dero *darüber ein Federzug* 628,5

fil*ii. a. Ras.* 13 *IGNIS nicht eingetr.* 21 *die Anm. von ders. Hand wie* 644,20 ff. 630,12 Got *fehlt* 631,8 ke-tuôn *a. Ras.* 32 posset 633,1 *Accente stehen in* T *nur da, wo sie hier notiert sind* 2 du der T 3 Ó homo skine T werchen. T 4 sist. T heizzistu T rechte T fáter. R 5 Habe T dich wesen T namo R werde T 7 geheiligot. wer T geheil*i*got. *a. Ras.* R heilig . wir bitten aber. T 9 werde. T uvir T 10 chome daz evvige. T 11 zuodingen. da T gesehen suln. T 12 geliche wordene. T tot T 13 suln T 14 uuille geskéhe T fone R mennesken. T 15 fone R 16 tágelich brôt T híuto. T 17 gib T dine lêra . tero T werde. T 18 wanda T tagelichen. T 19 brotes. T 20 unser T 21 alsouch wir belazzen T 22 Dise gedíngun T ferneme R mannegelich. T 23 zefergebenne R daz luzzela. T fergeben R 24 werda daz michele. T 25 temptationēm R chorunge T dû R tu unsich . daz T 26 lazzest T tu *fehlt* R 26 bechórot werden T 27 suntou. T nebeskírmest. den wirfet T 28 ter T fianden. T 29 á malo. T Nube R Núbe T unsich T unsich uone des tivueles chorunge. T 30 fone R gewalte. T 634,1 daz *bis* nemugin. *fehlt* R 2 dise. R doh R funden. T daz T des R 635,10 *nach* állichun *Ras.* 636,12 unz 16 om omnibus 637,5 EXultauit 638,27 *nach* állicha *Ras.* 639,17 geoûgededa *a. Ras.* 643,22 Únus. 644,20 CIENDVM (*sic*) *von hier ab andre Hand* 22 figur*a aus e corr.* 23 ad suum *a. Rande nachgetr.* 25 lem fecerant *desgl.*

Dankbar erkenne ich am Schlusse meiner Arbeit den Nutzen an, den mir E. Henrici's Arbeiten (Die Quellen von Notkers Psalmen. Strassburg 1878. und Der Lateinische Text in Notkers Psalmencommentar. Z.f.d.A.

XXIII, 217—258) gewährt haben. Die Aufsätze von Fleischer (Das Accentuationssystem Notkers in seinem Boethius. ZfdPh. XIV, 179—172. 285—300) und Löhner (Wortstellung der Relativ- und abhängigen Conditionalsätze in Notkers Boethius. ZfdPh. XIV, 173—217. 300—330) konnten im ersten Bande nicht mehr berücksichtigt werden. Auf einen Aufsatz über Notker von Zeumer (Neues Archiv der Ges. für ä. deutsche Geschichtskunde VIII. H. 3. S. 513 ff.) mache ich hiermit aufmerksam. Für die Hds. V *weise ich noch hin auf* W. Wattenbach, *Geschichtliche Hdss. der fürstlich Oettingen-Wallersteinischen Bibliothek in Maihingen, verzeichnet von* Ph. Jaffé *(Neues Archiv der Ges. für ältere deutsche Gesch. VII. [1881] 171—186; S. 179 Notkers Bibel, 1 Bl.)*

Eine consequente Durchführung der im Allgemeinen für die S. Galler Hds. sich ergebenden Accentuationsmethode ist gegenüber der handschriftlichen Ueberlieferung fast unmöglich, und da dieselbe höchstens den Zweck erreicht hätte, das Bild der letzteren gänzlich zu verwischen und das Studium derselben zu hindern, so musste sie hier unterbleiben. Da vielmehr allenthalben die Grundsätze der echten Notkerischen Accentuation unverkennbar unter dem späteren Beiwerk hervorbrechen, so musste der Archetypos als das Massgebende erscheinen, überall, wo handschriftliche Ueberlieferung auf denselben zurückführte.

Mit herzlichem Danke muss ich noch der Förderung und selbstlosen Hilfe gedenken, welche mir zu wiederholten Malen in freundschaftlichster Weise Dr. Alfred Holder geleistet hat. Seine Freundschaft hat manche Hindernisse, die meiner entsagungsvollen Arbeit sich in den Weg stellten, beseitigen helfen, und wo das stolze Bewusstsein ehr-

lichen, mühsamen Strebens nach Wahrheit nicht mehr ausreichen wollte, um die Verzagtheit ferne zu halten, hat seine selbstlose Treue ermutigend und belebend mir zur Seite gestanden.

Altona, den 8. Juli 1883.

P. Piper.

DRUCKFEHLER:

Band I: XC,5 monasterij. 10 D. XXVI. 14 38]34 16 45 *zu tilgen* 21 *ron]cor* 25 Expl. *(decimal)* 29 bernhardi 30 DEOQUE Dllecto Piligrimo. 31 Bern 31 mentis] meritis XCI,3 monachordo 5 *Hand. (saec. XIII. ex.)* 6 Emelrici. 11 DISPVTATIO 13 KAROLI 17 uos 22 Quia *(in dem* Q *ein* K) XCII,5 Ottonis: 6 AFRE. XCIII,3 numerus pluralitatis quo nunc *(so durch Zeichen berichtigt)* 4 peruenerit usque eo *(desgl.)* 23 De 30 sit XCIV,9 EXCHIRIADIS 10 Δ (d. i. διδάσκαλος; *vgl. Z. 9* M μαθητής) 11 p. 212. 15 deputamur. 19 Noeaaae ane 25 Notitia de codd. ad SS. Vdalricum et Afram. *Lesarten zu:* 851,2 monachordo **L** 10 C.] G. **L** 852,10 oborore (**L**) 25 fure proslam banomeno **L** 853,1 daz **L** CLXXXVIII,26 . IIII. sed 29 et erit. VI. E 30. 31 et erit CLXXXIX,2 possit 857,17 tu **LN** 18 *darüberg. v. erster Hd.* **N** 22 unte **L** 29 ûf **N** 858,10 *a. Rde.* V. **L** 19 sinonmenon. **L** 20 Tranah **N** sibuntun **L** 24 . VIII. *a. Rde.* **L** 28 ebenmichiliu **N** 29 dem **L** 859,6 zuiu 6 ziu uuei **N** 10 fore firlazenemo **N** CLXXXXII, 15. 16 Emelrici.

Band II: XVI,32 Zuchome din riche: *zu tilgen* 15,23 ANIME 117,23 ignorant. 136,1 Quoniam 157,22 deus meus. 409,13 hûes] híske. 508,25 Frúme reht.

I. DIE PSALMEN.

[R 8] INCIPIT . TRANSLATIO . BARBARICA . PSALTERII . NOTKERI . TERTII.

PSALMUS I.

(1) *Beatus vir* [R 9] *qui non abiit in consilio impiorum.* Der . mán . ist . sâlig . der in dero argon rât negegiêng. So adâm téta . dô er déro chénun râtes fólgeta uuíder Góte. *Et in uia peccatorum non stetit.* Noh an déro súndigon uuége nestuônt. So er téta. Er chám darána . er chám an dén brêiten uueg ter ze héllo gât . unde stuônt târána . uuanda er hangta sînero geluste. Héngendo stuônt er. *Et in cathedra pestilentiæ non sedit.* Noh án démo súhtstuôle nesaz . ih mêino daz er richeson neuuólta . uuánda diû suht stûret sie náh alle. So sî adâmen teta . do er got uuólta uuerden. Pestis chît latine pecora sternens. Sô pestis sih kebrêitet . sô ist iz pestilentia . id est late peruagata pestis. (2) *Sed in lege domini uoluntas eius . et in lege eius meditabitur die ac nocte.* Nube der ist sâlig . tes uuillo an gótes êo ist . unde der dáraána denchet . tag unde naht. (3) *Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.* Vnde der gediêhet also uuóla . so der bôum . der bî demo rínnenten uuazzere gesezzet ist. *Quod fructum*

fîêo niderslahinde

uuito uuállonde stérbo

suum dabit in tempore suo. Der zîtigo sînen uuûocher gíbet. Daz rinnenta uuazzer ist gratia sancti spiritus . gnâda des hêiligen gêistis. Den sî nezzet . ter ist pírig pôum guôtero uuercho. *Et folium eius non* [R 10] *defluet.* Noh sîn loûb neríset. Taz chît . noh sîn uuórt neuuírt uuéndig. *Et omnia quæcumque faciet prosperabuntur:* Vnde frámdiêhent álliû . diu der bôum bíret unde bringet . ioh fructus . ioh folia . ih mêino facta et dicta. (4) *Non sic impii . non sic.* So uuóla negediêhent áber diê argen. So negediêhent sie. *Sed tamquam puluis quem proicit uentus a facie terræ.* Nube sie zefárent also daz stuppe déro erdo . daz ter uuínt feruuâhet. Fóne demo gótes rîche uuérdent sie feruuâhet. (5) *Ideo non resurgunt impii in iudicio.* Pe diû neerstânt árge ze dero urtêildo. Doh sie erstanden . sie nebîtent dánne urtêildo . uuanda ín iû irtêilet ist. IAM ENIM IVDICATI SVNT. *Neque peccatores in consilio iustorum.* Noh súndige nesizzent dánne in demo râte dero recton. Éne neírstânt . daz sie irtêilet uuérden . noh tíse neirstânt daz sie irtêilen. Éne sint tie uuírsesten . díse nesínt tie bézzesten . uuanda sie béide sundig sint. Tie aber die bezzesten sint . tie irtêilent tiên métemen. (6) *Quoniam nouit dominus uiam iustorum.* Vuanda got uuêiz ten ueg téro réhton. Er geuuérdet sie uuízzen . unde iro uuerch. *Et iter impiorum peribit.* Vnde déro argon fart uuirt ferlóren. Vuanda sie selben ferlóren uuerdent . pe diû uuirt íro fart ferlóren . daz sint íro uuerch.

PSALMUS DAVID (II).

(1) *Quare fremuerunt gentes.* Ziu grîscramotun
iûdon diêt
an christum ebraicę gentes? *Et populi meditati sunt*
inania . id est frustra? Vnde ziu dâhton sîne liûte
ardingun . ín zeirloschenne? Sie dâhton des ín ûbelo
spuên solta. (2) *Astiterunt reges terrę . et principes*
conuenerunt in unum aduersus dominum et aduersus
christum eius. [R 11] Tie lántchuninga uuâren gágen-
in gotes martyro
uuerte in passione domini . nals ánasehendo . nube iro
uuíllen oûgendo . unde principes sacerdotum gesame-
noton sih uuider trúhtene . unde uuíder sînemo ge-
uuiêchten. Eîn herodes uuolta ín slâhen . anderer
hangta iz. Pe díu gât ín ter uuíllo . samoso diu uuérch.
(3) *Disrumpamus uincula eorum . et proiciamus a*
nobis iugum ipsorum . id est christi et apostolorum.
Sús eînoton sie sic. Prechen cháden sie íro gebénde .
unde uuerfen ába uns íro ioch. Nelâzen unsich nieht
christis uolunga
ána christianam religionem. (4) *Qui habitat in cęlis*
irridebit eos . et dominus subsannabit eos. Ter in
hímele bûet . ter spóttot íro . unde násesnûdet an sîo.
Nals taz got mit munde unde mit násun dehêinen
hûoh tûe . nube daz iz huôhlîch uuas . daz sie sîna
penêmida
predistinationem dâhton zeiruuéndenne. Dârána uuâren
i. e. ténchende in uppe
sie meditantes inania. (5) *Tunc loquetur ad eos in*
ira sua . et in furore suo conturbabit eos. Tanne
spríchet er in zû mit zórne . unde mit hêizmûote ge-
in ubertêilîdo lou
trûobet er sie. In iudicio tûot er iz . so retributio
sundon
peccatorum ist. *Vox christi.* (6) *Ego autem consti-*

tutus sum rex ab eo super syon montem sanctum eius predicans preceptum eius. Ih pin áber fóne mînemo fáter íro úndanches ze chúninge gesezzet uber sînen hêiligen berg . daz ist ęcclesia sîn gebot ságende . daz chît cuangelium lêrende. Syon stât in ierusalem . unde uuanda man ferro darába séhen mag . pe diû hêizzet er syon daz chit latine specula . in únsera uuîs uuarta. Der bezeîchenet ęcclesiam . uuanda íro gedíngi ist . daz sî irhôhet uuerde ze gótes sélbes ánasihte. (7) *Dominus dixit ad me . filius meus es tu . ego hodie genui te . id est sine tempore.* Min fáter cháđ ze mír [R 12] min sun bist tu . hiûto gebár ih tih. Góte neist nehêin zit preteritum noh futurum. Ímo ist hiûto . al daz iô geschah . alde noh geschêhen sol . Pe diû ist sin sún hiûto gebórn. (8) *Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam.* Píte mih . uuanda dû ménnischo bist . unde an diû min mínnero bist . sô gíbo ih tír din érbe. Wélez ist daz? Gentes. *Et possessionem tuam terminos terre.* Vnde gíbo ih tir ze besizzenne . énde déro erdo . déro dû bítest. Daz ist fóne diû gespróchen . uuanda CHRISTVS pat íro gnôto . dô er sih sélben umbe sie PATRI ópferota. (9) *Reges eos in uirga ferrea . id est inflexibili iustitia.* Tiê rihtest tu mit iseninro gérto . daz chit mit únuuendigemo rehte. Dih nemag tarába niêman genémen. *Tamquam uas figuli confringes eos.* Sámoso háfenâres faz ferbríchest tû sie. Terrenas concupiscentias fér bríchest tu an ín. *Vox ecclesie.* (10) *Et nunc reges intellegite* *). Vnde nû fernément chúninga. Chúninga

*) *am Rande:* DUM DISCERNIT CELESTIS REGES.

déro erdo . chuninga des flêisches . chuninga fóne diû . uuánda irdôuboxt ten lichamen. Gehôrrent mînen rat. *Erudimini qui iudicatis terram.* Lâzent iûch lêren lantrechtara. Mêistera des lichamen fernément. (11) *Seruite domino in timore.* Diênont góte mit fórhtun. Daz nehéue iûuh . daz er reges kenámot pirnt. *Et exultate ei cum tremore.* Vnde rîdondo sint ímo frô. Ímo danchont sóliches námen . ioh mit fréuui . ioh mit fórchtun. (12) *Apprehendite disciplinam ne quando irascatur dominus . et pereatis de uia iusta.* Lírnent zúcht . unde uuésent in égi . daz sih gót éteuuenne nebélge . unde ir neglesliphent ába rehtemo uuége . CHRISTVS ist ter uueg . an démo mánnolich kân sol. (13) *Cum exarserit in breui ira eius . beati omnes qui con*[R 13]*fidunt in eo.* So sin zorn irheizzet in kerich in slago dero hánuo spûote . unde uindicta chúmet in ictu oculi . so sint sâlig . diê sih ze ímo fersêhent.

PSALMVS DAVID (III).

(2) *DOMINE QVID MVLTIPLICATI sunt qui tribulant* in christis stal *me?* Dauid chad ex persona christi . dô ér sînen sun flôh. Ziû sint trúhten déro so mánege . diê mih ar- iungeron i. iudas bêitent . daz ioh eîner mînero discipulorum mîn âhtet? *Multi insurgunt aduersum me.* Mánige írríchtent sih uuíder mir. (3) *Multi dicunt anime mee non est salus illi in deo eius.* Mánige ferságent mînero sêlo heili an íro góte. Sie netrûuuent . daz ih irstân súle. (4) *Tu autem domine susceptor meus es.* Aber dû got ménniscen pist mîn infángare . mih infiênge dû. Mih hominem

nâme dû an díh deum (got) . be diû getuôst tu mih oûch resurgere (irstân) uuíder íro uuâne. *Gloria mea et exaltans caput meum.* Dû bist min guôllichi . fóne dir habo ih siâ . unde dû bist irhôhende min hoûbet in resurrectione. (in ôstirtâge) (5) *Voce mea ad dominum clamaui . et exaudiuit me de monte sancto suo.* Mit minero stimmo . daz chît . mit des herzen stímmo háreta ih ze dir . unde gehôrtost tu mih! fóne dinemo heiligen berge . daz chît fóne déro únsagelichun hôhi dinero gótheite. (6) *Ego dormiui et soporatus sum.* Ih sliêf . mines tánches âne nôth. Ih sliêf den slâf des tôdes . unde slâf râuuota mir dârána . daz diê súndigen netuônt . uuanda íro tôt slâf leitet siê ze únrâuuon. *Et exsurrexi . quoniam dominus suscepit me.* Vnde irstuônt ih . uuanda tróhten infiêng mih. Ér nám mih an síh . mit déro chréfte irstuônt ih. (7) *Non timebo milia populi circumdantis me.* Ih neſúrchto diê mánigi . des mih úmbestánden liûtes . sámosô ér míh erstêriben múge . [R 14] ih neirstérbe gérno. *Exsurge domine.* Stant ûf trúhten. *Saluum me fac deus meus.* Duô mih geháltenen min gót. Gehalt ęcclesiam meam (mina prûtsâminunga.) . diû min corpus (lîchamo) ist. (8) *Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa.* Vuanda dû hábest irslágen . daz chît tu habest kesmeiget alle . diê mir be únrechte uuídere uuâren. So chúnt uuárd in min resurrectio (urstendida) . daz siê íro neheinen loûgen getórston háben. *Dentes peccatorum contriuisti.* Déro súndigon zéne fermúletost tû . daz chît . íro hínderosprâchon ferzâre dû. Siê gesuêigendo férzâre du iz. (9) *Do-*

mini est salus. Târ schinet daz cótes diû heili ist. Tû gót kíbest sia. *Et super populum tuum benedictio tua.* Vnde din ségen ist uber dinen liût.

CANTICVM DAVID (IV).

. (2) *Cvm invocarem exavdivit me devs . iustitiæ meæ.* Ecclesia lit. Gót fóne démo min reht ist kehôrta míh . sô ih ze ímo háreta. *In tribulatione dilatasti mihi*).* Ze démo selben chit sí . du gebrêittost mih in bînon. Vuanda in persecutione (in áhtungo) manigfaltoton sih coronę martyrum. *Miserere mei . et exaudi orationem meam.* Gnâde mir . unde gehôre min gebét. Tuô . sô dû tâtist . kehóre mih iô. (3) *Filii hominum usque quo graui corde?* Ménniscon chint . uuiê langO uuéllent ir sin in suâremo . daz chit in ungelôubigemo herzen? Fóre aduentu (chômitte) christi uuârent ir ungeloûbig . uuéllent ir oûch nóh sô sin? *Vtquid diligitis uanitatem et quæritis mendacium?* Ziû minnónt ir idola (ábkota) . unde ziû suôchent ir lúgge gota? *Diapsalma.* Vuaz ist daz? Daz ist silentium . unde interuallum! psallendi . unde uuéchsel dés sínnes. Also sin psalma heizzet coniunctio (Fúogi stimmon) uocum in [R 15] cantando (singendo) . sô heizzet diapsalma disiunctio (chedunga stimmon.) uocum. (4) *Et scitote quoniam mirificauit dominus sanctum suum.* Vuízzint daz cót CHRISTVM uúnderlichen getân hábet . uuanda er chíchta ín fóne tôde . unde sazta in ze sinero zésuuun

*) *am Rande:* Prophetię mos est repente personas mutare . exaudiuit dilatasti.

in hímele. In sult ír béton. *Dominus exaudiet me . cum clamauero ad eum.* Truhten gehôret mih danne ih ze ímo hárên. Daz chit ęcclesia fóne íro selbun . sámosô si châde ze íro chínden. Trúhten kehôret iûh sô ír ze ímo hárênt . hárênt ze ímo mit kuôten uuérchen. (5) *Irascimini et nolite peccare.* Pélgent iûuih déro súndon ze iu selben . unde fermident sie. Riûuont sie sô daz ir sie fúrder netuôient. Alde ánderesuuio. Pelgent iûuih unde neréchent iûuih . unde iûuer zorn. Vbe diz keschêe énez fermident. *Quę dicitis . in cordibus uestris . s. dicite.* Diû ir spréchent diû sprechent fóne herzen . daz ir diên gelich nesint

DISER LIV̂T ÉRET MICH MIT LEFSÉN

fóne dîen gescríben ist . POPVLVS HIC LABIIS ME HONORAT .

ÍRO HÉRZA ÍST ÁBER VÉRRO VÓNE MIR

COR AVTEM EORVM LONGE EST A ME. *Et in cubilibus uestris conpungimini.* Vnde in iûueren herzon uuérdént ir gestúnget. Fúrder nechóme iûuer zórn. Dâr irlósche iz . êr iz an diên uuérchen schine. (6) *Sacrificate sacrificium iustitię et sperate in domino.* Príngent góte daz ópfer des réchtes . daz chit . lébent rechto .

gêba

unde gedíngent daz er iû hiêr gébe donum spiritus

lîb ûnuigen

sancti . unde háranâh uitam ęternam. *Multi dicunt quis ostendit nobis bona?* Mánige neuuízzen déro dingo niêht . unde chédent. Vuér uuêiz daz . uuer chán úns iêht keságen fone uita ęterna? Vuer oûget uns daz kûot? (7) *Signatum est super nos lumen uultus tui domine.* Dû trúhten dû hábest iz úns keoûget. Vns ist ánagezêichenet . daz liêht dines ánaliûtes. Tû hábest unsih getân ad imaginem [R 16]

ze dinemo pilde

et similitudinem tuam. Daz liêcht nemúgen uuir

mit oûgon késêhen muôte
oculis uidere nube mente. *Dedisti lętitiam in corde meo.* In minemo hérzen hábest du mir dia frêuui gegében. Sî neist anderesuuar zesuôchenne. (8) *A tempore frumenti et uini et olei sui multiplicati sunt.* Vuannan ist daz siê sô chédent . QUIS OSTENDIT NOBIS BONA? Daz ist tánnan . uuanda siê hábent kenuôg . unde siê sint keláden fóne démo zite íro chórnes . unde íro uuines . unde íro ólees. Íro fuôra hábent siê . dia siê suôchent mit déro sie den lichamen nérent. (9) *In pace in id ipsum . dormiam et requiescam.* Vués gedíngo áber íh? Daz ih slâfe unde râuuee in
selb selbo
fríde . unde in góte der id ipsum heizzet. Anderiû dinch sint uuéhselich . er ist io eîn . er ist iêo daz selba. An ímo hábo ih êuuiga râuua. (10) *Quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me.* Vuanda dû trúhten hábest mih súnderchlicho getrôstet ze déro
liût scándun
râuuo . ze déro populus babylonię*) der sih hiê frêuuet frumenti uini et olei . niêht negedínget.

PSALMUS (V).

(1) *PRO EA QVĘ HEREDITATEM ACCEPERAT.* (2) *VERBA MEA AVRIBVS PERcipe domine.* Ferním mit ôron minu uuórt truhten . chit diu dia des érbes langêt. Daz ist
kôtes prût
ęcclesia. *Intellege clamorem meum.* Ferním min háren.

---

*) *am Rande:* Nota . duas ciuitates in scripturis . BABILONIAM ET IERVSALEM . ALTEram diaboli . alteram dei.

Daz fóne hérzen chóme daz férnim. Ménnischo gehôret den múnt . dû fernim daz herza. (3) *Intende uoci orationis meę.* Dénche ze minero bétestimmo . diê ih ze dir frúmmo . sô íngrundo. *Rex meus et deus meus.* Chuninch min . unde gót min. (4) *Quoniam ad te orabo domine . mane exaudies uocem meam.* Vuanda ih ze dír béton . sô der morgen chúmet . sô gehôrest dû míh. [R 17] Sô diû naht minero súndon hínauuírt . sô gehôrest dû míh. (5) *Mane astabo tibi . et videbo.* In mórgen fórestân ih dir . unde gesiêho díh. Sô dísu uuérlt hínauuírt . unde daz êuuíga tágesliêcht pegínnet chómen . dánne geseêho ih díh. *Quoniam non deus uolens iniquitatem tu es.* Vuánda dû nebist der únrecht uuéllento gót. Fóne diû negesêhent dih unréchte. (6) *Non habitabit iuxta te malignus.* Sáment dir nebûet der úbeluuílligo . doh er ad iudicium chóme. *Neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.* Noh únrehte nefólleuuérênt fóre dinen oûgon. Doh siê dih kesêhen in carne also

fleîsche

SÎ GESÉHENT IN WÉN SIÉ STÉCHOTON

iz chit. VIDEBUNT IN QVEM COMPVNXERUNT . siê nege-

In guôtlichi Fer-

sêhent dih áber in gloria. Also diû scríft chit. TOL-

stôzzen uuérde der ábelo ne ir negesêhe kôtes guotlichi

LATVR IMPIVS NE VIDEAT GLORIAM DEI. (7) *Odisti omnes qui operantur iniquitatem.* Du házzest alle . diê daz únreht uúrchent . nals diê iz uuorhton . núbe diê iz únz zénde íro libes uúrchent. *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Ferliûsest diê . diê lúgi ságent.

unrechte in íro gelôbo

Also heretici tuônt . diê mit lúginen ilent diê ménniscen besuichen. *Virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus.* Mánneslekken unde uuizzesare .

daz chît trúgenare ! leîdezet únser trúhten. Pe diû nelâzet er siê sáment ímo. (8) *Ego autem in multitudine misericordię tuę introibo in domum tuam.* Áber in déro mánigi déro guôton . diê multitudo misericordię tuę mit rechte heîzzent . kan oûh ih in dîn
chúnftiga ánasicht frídis
hûs. Vuélez ist daz . âne diû futura ierusalem. *Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.* Ze démo dînemo heîligen hûs . péton ih hínnan dára . in dînero fórhtun. Sô ih tárachúmo . dar uuírdo ih
durnochta minna .
âne fórhtun . uuanda dar [R 18] ist perfecta caritas .
diû ûzstôzzet fórchtun
quę foras mittit timorem. (9) *Domine deduc me in iustitia tua propter inimicos meos.* Leite mih trúhten in dînemo rehte umbe mîna fíenda . diê mih îlent darába chêren. Leite mih in dînemo rechte nals in mén-
úbelis mit ubele
nischon . diên ioh reht tunchet . malum pro malo
fonon.
reddere. *Dirige in conspectu tuo uiam meam.* Keríhte mînen uueg in dínero gesíhte. Daz herza geríhte daz ist in dînero gesíhte . nals in ménnischon (10) *Quoniam non est in ore eorum ueritas.* Vuârhêit neist in íro munde. In déro ménnischon munde . mînero fíendo . neist si. *Cor eorum uanum est.* Íro herza ist uppig. Vuiê mag ténne uuâr in íro múnde sîn? (11) *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Íro chéla ist óffen gráb. Vuâre daz gráb betân . sô nestúnche iz. Noh íro chéla . úbe siê suîgetin. *Linguis suis dolose agebant.* Mit diên zúngon ! fárent siê trúgelicho . uuanda eîn chôsont siê . ánder uuéllen siê.
pisuuich
Daz ist dolus. *Iudica illos deus.* Ríhte got úber siê. Daz ist kehêiz nals fluôh. *Decidant a cogitationibus*

suis. Siê stúrzên ábeíro gedánchen . daz chit . ín gebréste ! an íro gedíngi. *Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos.* After íro míchelun úbeli . stoz siê uz. Nim ín daz érbe . des sancta ęcclesia bitet. *Quoniam irritauerunt te domine.* Vuanda siê dih crámdon trúhten. Fóne diû tuô siê érbelôs. (12) *Et lętentur omnes qui sperant in te.* Vnde fréuuen sih alle . diê síh ze dír fersehent. *In ęternum exultabunt et habitabis in eis.* Iêmer fréuuent siê síh . unde du bûest in ín. Des sínt siê iêmer frô . daz siê din hûs sint. *Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum.* Vnde an dír guôllichont síh [R 19] álle . diê dinen námen minnont. An dír hábent siê daz érbe. (13) *Quoniam tu benedicis iusto.* Vuanda dû gíbest ségen démo rehten. Fóne ségene hábet er daz érbe . nals fóne réhte. *Domine ut scuto bone uoluntatis tuę coronasti nos.* Sámoso mit skílte guôtes uuíllen hábest dû únsih trúhten gecorônot. Din guôt uuíllo . ist uns skérm unde êra.

PSALMVS PRO OCTAVA (VI).

Náh síben tágen déro uuéchun . chúmet der áhtodo. Daz ist dies iudicii . dér náh dísen gesíbenôten uuérltziten chúmet. Dén fúrhtendo . unde daz iudicium . chit dér propheta. (2) *Dominvs ne in furore tuo arguas me.* Trúhten in dinero hêizmoti neinchúnnist dû mih tánne. *Neque in ira tua corripias me.* Noh in dinemo zórne neirréfsest du mih an démo suônotáge . uuanda diê neuuerdent kehálten . diê dánne gót irrefset.

(3) *Miserere mei domine quoniam infirmus sum.* Hábe mîn gnâda uuanda ih únmahtig pín . dîn reht zerfóllonne. *Sana me domine . quoniam conturbata sunt ossa mea.* Heîle mih . uuanda mîniû beîn úngerech sínt . daz chît . mîne chréfte sint mír infállen. (4) *Et anima mea turbata est ualde.* Vnde mîn sêla ist harto in úngerechen. Si uuárd in paradyso (IN ZIÈRGÁRTEN) fóne súndon siêch. *Et tu domine usque quo?* Vnde uuiê lángo tuuêlest du nû . dînero hélfo truhten? (5) *Conuertere domine . et eripe animam meam.* Hárechêre dih ze mír trúhten . unde lôse mîna sêla . fóne temptatione (úr-sôche) . unde fóne supplicio (uuîzze). *Saluum me fac propter misericordiam tuam.* Halt mih umbe dîna gnâda . uuanda íh íz ferschúldet hábo. (6) *Quoniam non est in morte qui memor sit tui.* Vuanda dîn negeuuá-[R 20]net neheîner in tôde. In uuélemo tode? Ane sô diû sêla fóne súndon irbléndet uuírt. Diû blíndi irgezzet in gótes. *In inferno autem quis confitebitur tibi?* Vuer ist áber in hello dir iíhtig? Vuen uerfâhet dâ sîn iêhen? (7) *Laboraui in gemitu meo.* Ih arbêita mih suftóndo. Do ih riûuon gestuônt diê sunda. *Lauabo per singulas noctes lectum meum.* LECTVS ANIME CORPVS EST. Vbe des negnuôget . sô nézzo ih mîn bétte ! nahteliches . i. QVOTIESCVMQVE OFFENDO . QVI IN NOCTEM AMBVLAT OFFENDIT. Daz ih unrêinda . daz sûbero ih. *Lacrimis meis stratum meum rigabo.* Mit mînen trânen nezzo ih mîn bétte. Mit diên begiûzzo ih iz . mit diên uuascho ih iz. (8) *Turbatus est pre ira oculus meus.* Mîn oûga ist truôbe . fóre dînemo zórne. Dîn zorn fúhrtendo . hábo ih keuueînot

sô fílo . daz iz truôbe ist. *Inuteraui inter omnes inimicos meos.* Ih máhta báldo uueinon . daz ih iráltet pin . únder állen minen fienden . diê mih tágelîches kerno dînes rechtes írrent. (9) *Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem.* Skêident iûuih fóne mir alle úbeltâtige. Lâzzent iûuer írren mih sin. *Quoniam exaudivit dominus uocem fletus mei.* Vuanda gót hábet fernómen minen uuôft. (10) *Exaudiuit dominus deprecationem meam.* Er hábet kehôret mina dígi. *Dominus orationem meam suscepit.* Er hábet infángen min gebét. Ih nehábo niêth in gemêitun sô uílo geuuêinot. (11) *Erubescant et conturbentur uehementer omnes inimici mei.* Schámen sih sáment mir . unde sin leideg íro sundon ! alle mina fienda . daz oûh siê got kehôre. *Conuertantur et erubescant* [R 21] *ualde uelociter.* Pechêren sih ad penitentiam . unde scámeen sih sâr fílo sliemo . êr sin zórn chóme.

(VII.)

(1) *Per verbis christi filii gemini* ; Dô absalon uuíder sînemo fáter uuas . do hiêz der fáter stillo sînen friûnt chusi . sáment demo súne sin . in diên uuórten . daz er ímo zeuuízzenne tâte souuélen frêisigen rât er dâr fernâme. Ze déro similitudine sang kelihnisso david dísen psalmum . fóne démo súne . den sin fáter toûgeno under mítte iudeos sánta . daz er ménnischôn freisa eruuánti. *Vox prophetae* ; (2) *Domine dêvs mevs in te speraui . saluum me fac ex omnibus persequentibus me . et libera me.* An dih trúh-

ten gedíngta ih iêo . halt mih . daz chît . nére mih fóne mînen fíenden . unde lôse mih. Lôse mih fóne ABSALONE álde spiritaliter (keistlicho) fóne (nidirrise.) diabolo. (3) *Ne quando rapiat ut leo animam meam . dum non est qui redimat . neque qui saluum faciat.* Niêo er mîna sêla neerzucche also leo . sô der neíst der mih lôse . alde halte . daz chît . so dû mir nehélfêst. Vbe dû nehílfest . sô gemág er mir. (4) *Domine deus meus si feci istud . si est iniquitas in manibus meis .* (5) *si reddidi retribuentibus mihi mala . decidam merito ab inimicis meis inanis.* Trúhten got mîn . ube ih díz téta . úbe diz unreht ist in mînen hánden . daz ih mír leîd umbe liêb tuôntên sauli unde absaloni . dáraáfter lônota . sô uállo ih mit rehte . daz chît . sô uuírdo ih mit rehte eruéllet fóne mînen fienden . lâre déro guôti. (6) *Persequatur inimicus animam meam . et comprehendat eam.* Sô iágeie diabolus mîna sêla . unde gefâhe sîa. *Et conculcet in terra uitam meam.* [R 22] Vnde tréttoe er in erdo mînen lîb . daz chît . pesmêizze er míh mit irdischen sundon. *Et gloriam meam in puluerem deducat.* Vnde mîna guôllichi bríngе er ze stuppe. Mina conscientiam diû góte lîchet . ketûe er échert ménnischon lîchen. (7) *Exsurge domine in ira tua.* Stant ûf trúhten mit zórne. Lâ dír zórn sîn ze démo tiêfele. *Et exaltare in finibus inimicorum tuorum.* Vnde uuírd hôh . uuírd guôllich . in dînero fíendo gemérchen. Nîm in íro márcha . Nim diabolo . diê ér besézzen hábe. (8) *Et exsurge domine deus meus in precepto quod mandasti.* Vnde rihte dih ûf in dînemo gebóte. Dû gebúte humilitatem. (diemuôti) Mit déro chúm . unde uuére sélbo dîn gebót. *Et syn-*

agoga populorum circumdabit te. Vnde úbe dû daz
clo-
tuôst . só úmbehálbot díh mánigi déro liûto . ioh cre-
bigera âhtaro
dentium ioh persequentium. *Et propter hanc in altum regredere.* Vmbe diê mánigi iruuínt ze hímele . daz
cloûbigen ungloûbigen.
dû credentibus séndest spiritum sanctum . unde incredulis úrŏge sist. (9) *Dominus iudicat populos.* Nâh téro
ûfferte irteilen lébende ioh tôte.
ascensione chúmet trúhten . iudicare uiuos et mortuos. *Iudica me domine secundum iustitiam meam . et secundum innocentiam meam super me.* Dánne irtêille mir nâh minemo réhte . unde minen únschulden. Vuanda ih únschuldig pin ! uuíder saulem unde absalonem . unde ih réhto mit ín geuáren hábo. (10) *Consummetur nequitia peccatorum et diriges iustum . scrutans corda et renes deus.* Déro súndigon úbeli uuírt in énde
der unreîno horgêie sich noch
brâht . also iz chît . SORDIDVS SORDESCAT ADHVC . unde geríhtest dû dén réhten . hérzen unde láncha scródonde gót. An déro stéte geríhtest [R 23] dû ín . dâr du ín scródôst. Dû eîno scródôst ín dâr . dû eîno gé-
uuerlt-
ríhtest in dâr. Sô geríhtest dû in dâr . só ambitio
kirida kehiginnis lust in lanchon.
sęculi neíst in corde . noh delectatio carnis in renibus. (11) *Iustum adiutorium meum a domino . qui saluos facit rectos corde.* Mîn hélfa ist rehtiû fóne góte. daz chît . mit rehte hílfet er mir sîd ih reht uuas . der rehte in íro hérzon háltet. (12) *Deus iudex iustus . fortis et longanimis . numquid irascetur per singulos dies?* Gót der réhte ríchtâre ist . uuanda er mánnelichemo nâh sînen uuérchen lônot . stárgmûotig . uuanda er fílo fertréget . langmuôtig . uuanda er negâhot sih zerréchenne . pílget er sih tágoliches? Vuaz spáreti er

dánne . ze démo iúngesten dinge? (13) *Nisi conuersi fueritis gladium suum uibrabit.* Ir nebechêrent iûuich . ér geuuénet sîn suért . daz chît . er geoûget sînen ánden.
in suônotáge
Vuenne? In die iudicii. *Arcum suum tetendit et parauit illum.* Er hábet álegáro gespánnenen sînen bó-
dero altún eo.
gen . uuanda er diê herti ueteris testamenti mit téro
des evangelii
sénuuun noui testamenti geduúngen hábet . unde uuélcherun getân hábet. (14) *Et in eo parauit uasa mortis.* Vnde dârána hábet er gemáchot faz des tôdes . uuanda unréhto fernómeniû scríft máchot hereticos .
faz tôdis
diê sint uasa mortis. *Sagittas suas ardentibus effecit.* Sine strâla uuórhta er brínnenten. Dien er sie
dên gerónten uuarheite
uuórchta . diên scôz er siê. Desiderantibus ueritatem sánta er apostolos. Diê sint sîne strâla. (15) *Ecce parturiuit iniustitiam et concepit dolorem . et peperit iniquitatem.* Síh tir . uuaz synagoga iudeorum téta. Sî begónda únreht péren . dô si christum êrist ánariêt. Vnde dô íu hábeta si leîd infángen in íro hérzen .
láter got haben ih ir birint áber
uuán[R 24]da er chád . patrem deum habeo . uos autem
fóne nídenan unde ir uuellint tuôn uuillin iûueris fater
de deorsum estis . et uultis facere uoluntatem patris uestri
níderrîsis
diaboli. Dáranah gebár sî daz unreht . daz si chad
hâe in hâe in
crucifige crucifige eum. (16) *Lacum aperuit et effodit eum . et incidit in foueam quam fecit.* Sî indéta diê gruôba . dar si CHRISTUM beféllen uuólta . unde sî gruôb sîa . unde in diâ selbûn stúrzta sî. Sîn fârendo . irslûog si sih sélbun. (17) *Conuertetur dolor eius .*
IÚDONO sáminungo alde sundigero sélo
S. SYNAGOGAE VEL PECCATRICIS ANIMĘ . in caput eius . et in uerticem ipsius iniquitas eius descendet. Íro leîd

iruuíndet an íro hoûbet . unde íro únreht plástet an
sêla uuízzeréda
íro schêitelun. Anima ist daz hoûbet . ratio ist íro
unredilicho keluste
schêitéla. Sô si inrationabiliter uuérchot . unde libidini
diênot . sô slâhet sia daz únreht . unde bléndet sia .
Ze déro uuîs gâd iz an sia . unde ána íro schêitelun.
(18) *Confitebor domino secundum iustitiam eius . et psallam nomini domini altissimi.* Gót lóbon áber ih
keltende ir̃gelîchemo
nâh sinemo réhte . uuanda er ist REDDENS VNICVIQUE
nah sinen uuérchen.
SECVNDVM OPERA SVA . unde sálmosángon ih démo námen
des hôhesten.

(VIII.)

(1) *In finem pro torcvlaribvs:* CHRISTVS ist
undirmarek.
finis . an ín uuírt kenêimet díser sálmo . umbe diê torcula. Vuaz sint diê? Áne diê ęcclesię . in diên sih
ilent kuôte fóne úbelen scheiden in íro muôte . also in torculari uuérdent keschêiden ! uuín unde tréster.
(2) *Domine dominvs noster. Qvam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra.* Trúhten unser hêrro
cristenheit
chît ęcclesia . uuiêlich du bist. Vuiê núnderlîch dîn
námo ist in állero uuerlte. Vuiê siê sih alle dîn núnderont. *Quoniam elevata est magnificentia tua super* [R 25] *cęlos.* Sô siê baldo múgen uuanda dîn uuerchmáhtigi erháuen ist . uber hímela. Also dârána schînet . daz dû dâr gesézzen bist . ad dexteram patris.
ze zésuun dînis fáter
(3) *Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem.* Vzer déro chíndo munde . unde déro sûgenton hábest

dû getân lob. Daz chit . diê uuêiche an déro geloubo uuâren diê hábest dû fóllebrâht ze dinemo dúrnohten lóbe. *Propter inimicos tuos.* Ze schándon dinen fienden . diê fóne íro sélbero uuistome sô uérro chômen nemáhton. Vuéle sint daz? Ane iudei unde heretici. Also dô schêin dó iudei déro chíndo lob sueigton . unde siê christus máneta dírro scrífte. *Vt destruas inimicum et defensorem.* Daz du mit tiû stôrest den fient . unde den férspréchare. Iudei unde heretici pêitent sih gót ferspréchen . doh se sîna fíenda sîn. (4) *Quoniam uidebo cęlos . opera digitorum tuorum.* Vuanda ih gesiêho diê hímela . uuerg dinero fíngero . Ih fernímo diê scripturas diê du mêistrotóst . an diên du funden uuírdist . samosô in himele. *Lunam et stellas quę tu fundasti.* Kesiêho darána mânen unde sternen . diê dû fásto gesáztost. Daz chit . siêho oûh mih sél-
priûtegômen
bûn darána . unde minu chint. Pechénno dih sponsum .
prûd chint sinîû
unde mih sponsam . unde filios sponsi. (5) *Quid est homo quod memor es eius?* Vuaz ist der mennischo . daz dû sin gehúgtig pist? Vuannan mag adâmes kelicho dina huldi gefrêhton? *Aut filius hominis quoniam uisitas eum?* Alde ménnischen sun . daz dû sin uuisost? Also dû dô tâte . dô dû christum hárasántost. (6) *Minuisti eum . i. hominem christum . paulo minus ab angelis.* Dû tâte ín éteuuaz mínneren dînen angelis . uuanda er irstérben mahta . doh er âne sunda! uuâre. *Gloria et honore* [R 26] *coronasti eum* . (7) *et constituisti eum super opera manuum tuarum.* Mit kuôllichi unde mit êron gecorônotost dû ín . unde gesaztost ín uber diû uuerch dinero hando. Vber alliû diû in hímele unde in érdo sint. (8) *Omnia subiecisti*

sub pedibus eius. Alliû diû iéner sint . diû núrfe du ímo under fuózze. Ioh angelos. *Oues et boues.* Scâf unde rínder . innocentes unde predicatores. *Vniuersa insuper et pecora campi.* Darazuô alliû diû fêho des félde̊s. Vuéle sint daz? Ane diêdir gânt per latam uiam . unde uoluptuose lébent. (9) *Volucres cęli et pisces maris qui perambulant semitas maris.* Kefúgele unde mérefischa . diê álle méreuuéga durstrichent. Daz sint úbermuóte . unde fúruuizkérne . uuanda úbele unde guôte die in démo tórcule sint . lígent ál únder sinen fuózzen. (10) *Domine dominus noster . quam admirabile est nomen tuum in uniuersa terra.*

(IX.)

(1) *Pro occultis filii;* Iudicia christi . daz sint occulta filii. Er tuót nû occulta . fóne diên ist der salmo geskríben . in fine seculi tuot er manifesta. Só er hiêr in uuérlte eine blendet ad damnationem unde ándere fillet ad emendationem alde ad exercitationem daz chúmet fóne sinemo toûgenen iudicio .

QVINQVE MODOS MORBI DEVS ARBITER INTVLIT ORBI .
IOB MARIE LAZARI PAVLI . FIT QVINTVS HERODI .
INSONS IOB SORDET . MARIAM LEPRA DEBITA MORDET .
LAVS LAZARVS DOMINO STIMVLVS CVSTODIA PAVLO .
QVINTI SEVA MODI MORS ANTIOCHO VEL HERODI .

(2) *Confitebor tibi domine in toto corde meo.* Ih

iêho dir trúhten chit der propheta . in állemo [R 27] minemo herzen. Ih scêide mih fóne diên . diê in állen uuerltgescíhten dina prouidentiam (fôresiht) nebechennent . unde siê uuânent alliû dínch témere geschêhen . unde fortuito . daz chit stúzzelingun unde ardíngun. *Narrabo omnia mirabilia tua.* Ih zéllo alliû diniû uuúnder . kenuôge zellent diû óffenen . also daz offen ist . daz dû lazarum a morte (fone tode) corporis (lichamin) tâte resurgere (irstân) . ih zéllo áber gérnor . daz du toûgeno tâte PAVLVM a morte (tode sêlo iruuéndit uuerden.) animę reuocari. (3) *Letabor et exultabo in te.* An dír uuirdo ih frô . unde sprúngel . nals an uuérltsâldon. *Et psallam nomini tuo altissime.* Vnde dînemo námen dû hôhesto sálmosángon ih. (4) *In conuertendo inimicum meum retrorsum! infirmabuntur . et perient a facie tua.* Mînen fient eruuéndendo . daz chit . sô dû mînen fient eruuéndest . so uuerdent keuuêichet álle sine satellites (folgenkin) . unde fúre díh néchoment siê. Sólche nechoment fúre dih so sâul ist . unde sine sequaces (folgêra). (5) *Quoniam fecisti iudicium meum.* Vuanda du getâte daz tíng . min uuésen. *Et causam meam.* (causa) Vnde den díngstrit . mînen uuésen. Vuanda ih réht hábeta . be diû gestrêit ih. *Sedes super tronum qui iudicas equitatem.* Dû rechtkérno sízzest an démo stuôle. Ad dexteram patris sízzest dû. (6) *Increpasti gentes et periit impius.* Dánnan sántost du spiritum sanctum . unde irrafstôst diê diête. Also iz fóne ímo chit. CVM VENERIT ARGVET MVNDVM. Vnde dô uuard flóren der úbelo. Sid neuuas er úbel . uuanda er do

(rethoricum uerbum est.)

(so er chûmit so irrefset er diê uuerlt.)

guôt uuárt. *Nomen eorum delesti in ęternum et in seculum seculi.* Dô fertiligotôst dû déro úbelon námen iêmer in êuua. (7) *Inimici defecerunt framęę in fi*[R 28]*nem . et ciuitates destruxisti.* Des tiêueles suért fersuinen in énde . unde sine búrge ! zerstôrtost du. Vuele sint diê burge? ane ungelôuba unde ubeli. *Periit memoria eorum cum sonitu.* Do zegiêng dero úbelon geuuaht . mit demo scálle contradictionis. Siê uuúrden guôt unde stille. (8) *Et dominus in ęternum permanet.* Vnde ziû chrádemdon gentes uuider trúhtene . iâ ist er iêmer. *Parauit in iudicio tronum suum.* Ér ríhta sinen stuôl iô dô ána . únz man hiêr úber ín díngota. Vuaz mag toûgenora sîn? Nesint daz occulta filii? (9) *Et ipse iudicabit orbem terrę in ęquitate.* Vnde der daz sô toûgeno máchot . ter selbo irtêilet úber diê uuerlt in ebini. In déro ébini . daz er neheînen mêr nehíndert sínero frêhte dánne ánderen. *Iudicabit populos in iustitia.* Ér irtêilet úber diê liûte áfter rehte. Daz er scúldige nemáchot ze únscúldigen . noh únscúldige ze schúldigen . so diê mennischen tuônt . diê diû herzen neséhent. Mannolichen lêidot dâr . alde fersprîchet dâr sin conscientia. (10) *Et factus est dominus refugium pauperum.* Vnde trúhten ist zûflúht déro ármon . diê gerno hiêr arm sint . daz siê hína sîn riche. *Adiutor in oportunitatibus in tribulatione.* Hélfare in nálgo an déro nôte. unde an dero arbbêite. (11) *Et sperent in te omnes qui nouerunt nomen tuum.* Vnde an dih kedingent alle . diê dînen námen uuizzen. Din namo ist . est . anauuist. Ter est . i. anauuist pechénnet . der be-

chennet dih . unde gedínget an dih . unde ist ímo unuuerd daz uuéhsallicha. *Quoniam non derelinquis querentes te domine.* Mit rehte uuanda dû neferlâzest truhten diê dih suôchent. (12) *Psallite domino qui habitat* [R 29] *in syon.* Salmosangont démo . der in
uuarta
syon bûet. Târ speculatio ist . dâr bûet er. Vuar ist
uuarto
si? Ane dar sine hêiligen sint . diê fóne speculatione
ze anásihte
uuellen chómen ze uisione . daz chit fóne uuarto ze
kedingi
anásihte. Er gelônot ín dero uuarto . id est spei mít tero anasihte. *Adnuntiate inter gentes mirabilia*
predigara tiêtin
eius. Chundent predicatores siniû uunder gentibus . sô sálmosangont ir uuóla. (13) *Quoniam requirens sanguinem eorum memoratus est.* Vnde nefurhtent ten dôd . uuanda er forderot kehúhtigo . sînero martyrum sláhta. *Non est oblitus orationem pauperum.* Er nefergizet déro armôn gebétes . sô sûmeliche uuânent . uuánda er negâhot. (14) *Miserere mei domine . uide humilitatem meam ! de inimicis meis.* Gnâde mir truhten . chiûs fóne mînen fíenden mîna diêmuôti. Siê hábent mih kediêmuôtet . gagen des siê úbermuôte
in déro marterero stal.
sint. Daz spríchet der propheta in persona martyrum. (15) *Qui exaltas me de portis mortis . ut adnuntiem omnes laudationes tuas in portis filię syon.* Du mih hôho irhéuest fóne diên porton des tôdes . so alle
ârieitera . s. portę mortis
seductores sint . du gnâde mir . daz ih chúnde dîn lob .
kotis priûte
in diên porton déro ęcclesię . so diê alle sint . diê ze góte leitent . unde siê dih sáment mir lóboen. (16)
stimmo des armin
Exultabo in salutari tuo. Nah téro uoce pauperis .

chit der propheta ad deum. An dinemo haltare frenuo ih mih. An christo trôste ih mih minero arbêito. *Infixę sunt gentes in interitu quem fecerunt.* Gentes tâten dod tinen martyribus . in demo stecchent siê selben. Martyres irlíten horscho mortem corporis . persecutores ligent in morte animę. *In laqueo isto quem absconderunt comprehensus est pes eorum.* In disemo stricche den siê búrgen . gehâfteta in íro fuóz. Sie uuolton andere besuíchen . [R 30] unde sint siê besuíchen. (17) *Cognoscetur dominus iudicia faciens . in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Dâr uuirt cót irchennet . sólchiû geríhte tuónder . daz der súndigo gehâftet an sin selbes hántuuérche. Laqueum rihta er . an demo háftet er.

DIAPSALMA.

(18) *Conuertantur peccatores in infernum.* Súndige uuérden in hella bechêret. In frêisige gelúste stúrzen sie . diê ze héllo leitent. *Omnes gentes quę obliniscuntur deum.* Sô tuôien álle diête . diê gót nebechénnen. Sid siê âne got uuellen sîn . sô uuérfe siê got in reprobum sensum. (19) *Quoniam non in finem oblinio erit pauperum.* Vuanda so fúrnomes neuuírt fergezen dero ármon . sô man iro nû uuânet cót fergézen haben . unz siê fone súndigen sus kedrúechet uuerdent. *Patientia pauperum non peribit in finem.* Téro armon gedúlt nesol niô êuuiglîcho ferlóren sîn . unde ín unfergólten sîn. (20) *Exsurge domine non preualeat homo.* Diz chit der propheta ánaséhendo diê iúngesten zite . unde aba ín irbrútter. Stant ût truh-

ten . niô ménnisco negeriche . niô der uuírsesto neganagee. Eruélle daz riche antichristi . erfelle sinen geuuált . der so michel uuirt . daz échert dû eino ín úberuuínden maht. *Iudicentur gentes in conspectu tuo.* Vnde spuôtigo uuerden irteilet fóre dir sine gehelfen . hêidine diête. Daz chit . kehúrsche dina aduentum . so diê frêisa sih erhéuen . diê fóne ímo . unde fone diên sinen chúmftig sint . uuanda siê unuertrágenlich sint. (21) *Constitue domine legislatorem super eos.* Sezze uber siê den êosketel der ín gerise. Sid siê dih neuuóltin den uuâren legislatorem . kíb ín dén dés siê uuerd sin . gib in antichristum. *Sciant gentes quoniam homines sunt.* Ze déro uuis keéschoen gentes uuer siê sin. Christus máchoti sie deos . [R 31] ube siê ímo hangtin . nu geêiscoen daz siê mennischen sint.

DIAPSALMA.;

(1) *Utquid domine recessisti longe?* Ziû so trúhten chedent tiê . diê dánne in nôten sint . ziû uúrte du iêo só uerro fone uns? ziû habest du dih unser só geloûbet? Vuanda guôten ist dánne . also got íro neruôche. *Despicis in oportunitatibus in tribulatione.* Ziu in dúrften unde án dero nôte lâzest du unsih? unde fersiêst unsih. (2) *Dum superbit impius incenditur pauper.* Daz chédent siê . áber fóne Góte uuirt inzúndet der armo ad uirtutem . unz der árgo so ubermuôtesot. Des einen ual . ist des ánderes kuist. Fóne des einen ubermuôti . diemuôtet der ander. *Comprehendantur in cogitationibus suis quas cogitant.* Sie uuerdent keuángen in íro gedanchen . diê sines únreh-

tes fólchete sint. Sie uuerdent mit ín gedúnsum
ad interitum. (3) *Quoniam laudatur peccator in de-*
sideriis animę suę . et iniquus benedicetur. Vuanda
fone sólchen uuírt dánne súndig mán gelóbet in sînen
gelústen . unde únrehter gesegenot. Vuer ist so sun-
dig sô antichristus? den guôllichont siê . démo bítent
siê guôtes. Der sezzet sih ána daz er gót sı . des iê-
hent ímo diê fertânen. (4) *Irritabit dominum pecca-*
tor . id est antichristus. Danne gremet der sundigo
gót. *Secundum multitudinem irę suę non quęret.*
Fóre sinero michelun irbólgeni . nesuôchet tiâ fríst
kót iz ímo [U 1r] zû. Er lâzet in ánatuôn . daz er
uuíle. (5) *Non est deus in conspectu eius.* Vuára
netuôt er gótes. *Inquinatę sunt uię illius in omni*
tempore. Vnrêine sint sine uuéga álle tága. *Aufe-*
rantur iudicia tua a facie eius. Tiniû gerihte trúh-
ten sínt férro fóne ímo. *Omnium inimicorum suorum*
dominabitur. Állero sinero fiendo uuáltet er . uuánda
er álle chúninga slâhet . únde einer richesot. (6) *Dixit*
enim in corde suo . [R 32] *non mouebor . a generatione*
in generationem sine malo. Er dâhtı sús . áne árg-
liste neuuírdo ih mâre . fóne chúnne ze chúnne. Alde
ze êuuighéite nemag ih chómen . magicę artes netuôn
iz . also symon ze hímele fliêgen uuólta . mít tiên sélben
lísten. (7) *Cuius maledictione os plenum est . et*
amaritudine . et dolo. Tés múnt foller ist ubelo spré-
chennis . uuánda er blasphemus ist . unde einer . uuánda
er crudelia gebiûtet . in seruos dei. *Sub lingua eius*
labor et dolor. Vnder sinero zúngun . líget lêid unde
árbêit. Án dero zúngun oûget er guôt . sô er sih

ságet cót sin . dârúndere hírget er diâ úbeli . diû labor unde dolor ist. (8) *Sedet in insidiis cum diuitibus in occultis.* Tiê er rîche getân hábet . mít tiên sízzet er toûgeno in uâron. *Vt interficiat innocentem.* Dáz er únscádelen ersláhe. Er sláhet únscadelen . sô er ín scadelen getuôt. (9) *Oculi eius in pauperem respiciunt.* Sîniu oûgen uuártent án den ármen. Démo fâret er . dér pauper íst spiritu. arm in muôte . i. toûmote *Insidiatur in occulto . sicut leo in cubili suo.* Álso tougeno fâret er . sô der léuuo in sînero luôgo. Ér ist péidiu ióh stárch . ióh lístig zebesuichenne. *Insidiatur ut rapiat pauperem . rapere pauperem dum attrahit eum.* Er uâret táz er den ármen erzúcche . er îlet in góte zúcchen . sô er ín ze ímo zíhet . únde ín an síh hêizet uuénden gótes êra. (10) *In laqueo suo humiliabit eum.* An sînemo strícche geníderet er ín . uuánda mít sînen zêichenen . machot er ín uersíhtigen. *Inclinabitur et cadet cum dominatus fuerit pauperum.* Sô er dáz allez ketûot . unde er ármero sô uérro geuuáltet . táranâh . siget er unde stúr[U 1 v]zet. (11) *Dixit enim in corde suo oblitus est deus . auertit faciem suam ne uideat in finem.* Er sol dánne geéiscon . daz er dâhta . got há[R 33]bet ergézen dero guôton . er chêret sih fóne ín . daz er siê fúrdur ána neséhe. (12) *Exsurge domine deus . exaltetur manus tua . ne obliuiscaris pauperum.* Sô netûest tû trúhten so er dâhta . núbe stánt ûf . skeine dinen geuualt . neirgíz tero ármon . nah sinen uuórten. (13) *Propter quid irritauit impius deum? dixit enim in corde suo non requiret.* Ziû lêuues crámda gót ter ubelo? Ziû dâhta er fóne ímo . er nefórderot daz ih tuôn? (14) *Vides quoniam tu laborem et do-*

lorem considéras. Tû gót síhest uués er dâhta . uuánda dû oûh síhest laborem et dolorem . diû er bárg under sinero zúngun. *Vt tradas eum in manus tuas.* Tárumbe sihest tu iz . táz tu ín stôzest in dina hánt . taz chît in dinen geríh . unde er in geniûz nehábe só getân. *Tibi enim derelictus est pauper.* Dir ist kespáret ter armo . écchert an dir ist sin drôst. Mêr nebedarf er . an dír ist ér riche. *Pupillo tu eris adiutor.* Témo uuêisen hílfest tû. Démo muôter disiû uuérlt tót ist. (15) *Contere brachium peccatoris et maligni.* Táragágene fermúle den árm des sundigen . unde des arguuílligen. Daz chît zestóre des keuuált . fóne démo darfóre stât. OMNIVM INIMICORVM SVORVM DOMINABITVR. *Quaretur peccatum illius et non inuenietur.* Dáz féret oûh sô. Sin súnda uuirt sâr hálto gesûochet . náls fúnden . uuanda er sélbo ferlóren ist . mit diên sundon. (16) *Dominus regnabit in æternum . et in seculum seculi.* Áber únser trúhten richesot iêmer in êuua. *Peribitis gentes de terra illius.* Ir únrehten diéte uuérdent fertiligot . fóne sinemo riche . dar terra uiuentium ist. (17) *Desiderium pauperum exaudiuit dominus.* Téro ármon uuíllen gehôrta trúhten. Diem domini uuólton siê . dô siê in angustia uuâren . dén gíbet er náh interitu antichristi. *Preparationem cordis eorum audiuit auris tua.* [R 34] Íro hérze gáreuui hábet gehôret tin óra. Iz ist káro gágen dír . sô dû chúmest. Vuárazuô chumest? (18) *Iudicare pupillo et humili.* Zerihtenne demo uuêisen unde demo diêmuôten. Náls écchert uuêi[*Schluss U*]sen . nube diêmuôtemo uuêisen. *Vt non apponat ultra magnificare se homo super terram.* Daz sih fúrder

niôman ána nesézze zemichellichonne óbe érdo . so antichristus téta . uuanda danne uuirt únde alles úngereches.

(X).

(1) *In finem psalmvs david.* An daz énde siêhet DAVIDIS salmo . daz ist christus . uuanda an christo in dén irréfset er hereticos. Diên sprîchet er nu zuô . ex persténal dero gelobigon. sona fidelium. (2) *In domino confido. Qvomodo dicitis anime mee transmigra in montem sicut passer?* Ih ketrûen an gót . der mîn bérg ist . ze démo ih flûht hábo . uuîo chédent ir heretici ze mír . fliûg háraûf in berg also fúgeli? Passeres hêizent alliû fugeliû . dero uuónent súmelichiû ín gebírge . fóne diû sprechent heretici samoso déro einemo zuô . daz pérg fúgeli ist. Christus ist der berg . dén uuânent siê mit ín uuésen . be diû lúcchent siê catholicos dára . unde be diû uuírt in sús fóne in geántuúrtet. (3) *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum . parauerunt sagittas suas in pharetra . ut sagittent in obscuris rectos corde.* Vuio chédent ir mir zuô. Transmigra in montem? unde daz sólt du tuôn . uuanda súndige hábent íro bógen gespánnen . unde hábent álegáro iro strâla in íro chóchere . daz sie toûgeno míte skiêzen . diê réhte sint in íro hérzen. Ziû dréuuent er mir? Sid ih an gót ketrûen . uuer mag mih ferlêiten? (4) *Quoniam que perfecisti destruxerunt.* Dísiû uox síhet ad dominum. Sús tréuuent siê trûhten . uuanda sie hábent zestôret diû dû tâte. scrifte mit lukken antfristungon Sie hábent [R 35] díne scripturas falsis interpretationibus

ferméret. Siê selben sint scúldig . des siê ándere ziêhent.
scôdaluuort
Siê sciêzent uerba noxia . mit démo bógen déro scrífte.
diê rehtherzen.
daz siê ferlêitent rectos corde. *Iustus autem quid fecit?* Vuáz hábet iû aber der rehto getan? Vuélee scúlde
5 hábet christus . dén ir lasteront? (5) *Dominus in templo sancto suo . dominus in cęlo sedes eius.* Er ist selbo in sinemo hûs . sin stuôl ist in hímele.
kehêbiu sêla kotis uus hímil.
Anima fidelis diû ist templum dei . diû ist cęlum. Sô er dia lásteront . so lásteront ír ín. *Oculi eius in*
10 *pauperem respiciunt . palpebrę eius interrogant filios hominum.* Siniû oûgen sêhent an den armen . sîne slégebrâuua frâgent der ménniscon chínt. Daz chit . er hábet iêo indaniû oûgen án die sine . danne er oûh tuôt also er slâffe . so besôchet er diê ménnischen uuiêo
15 siê in êreen án diên sinen. (6) *Dominus interrogat iustum et impium.* Trúhten besuôchet peîde . guôten ioh úbelen. *Qui autem diligit iniquitatem . odit animam suam.* Der áber unreht minnot . der házzet sîna sêla . unde scádot ímo sélbemo . nals ándermo. (7) *Pluet*
20 *super peccatores laqueos.* Er régenot úber súndige striccha. Er régenot úber siê daz siê chélot. Also er séndet den régen sinero predicatorum saligen ze lîbe . so séndet er ín únsaligen ze tôde. Also PAULVS chit.
SVMEN BIRIN VVIR stanch lîbi ze lîbe . sumen stanch tôdis
QVIBVSDAM SVMVS ODOR VITE IN VITAM. QVIBVSDAM ODOR MORTIS
ze tôde.
25 IN MORTEM. *Ignis et sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum.* Fiûr unde suébel unde dúnistig uuínt . daz ist der teil íro mézis. Vuánda zêrist prénnet siê íro niêt . so siê den fólletuônt . so ziêhet dér ze úbelmo stanche . der sie scheidet fóne diên guôten . dáranáh uuérdent sie

ze uerlornisse
feruuâhet ad interitum . der teil uuírt ín gemézen . daz
stoûph
chit pe démo méze infâhent siê íro teil . kalix ist ge-
uuarmemo lide
spróchen fóne calido liquore . unde stât hiê pro mensura. (8) *Quoniam iustus dominus iustitias* [R 36] *dilexit.* Vuanda got rehter . minnot dero menniscon reht. *Equitatem uidit multus eius.* Dar er equitatem uuêiz dara siêhet ir.

(XI.)

(1) *In finem pro octavo.*; An daz ende daz christus ist . siêhet díser sálmo . also ouh dârfóre . fóne ánderen gescriben ist. Vuarúmbe ist er gescriben? Vués pítet er? Daz mit êuuígemo táge der octauus heizet . dísiû leîda uuérltfínstri déro mánnilichen irdriêzen mag . zestôret uuerde. (2) *Salvvm me fac domine. Qvoniam defecit sanctvs.* Duô mih trúhten geháltenen in énero uuérlte . uuanda hiêr sanctus zegángen ist . ziû ist danne daz? *Quoniam diminutę sunt ueritates a filiis hominum.* Vuanda menniscon uuárhêite gesuínen sint. Vuîo múgen diê uuésen sancti . sáment diên luzzel uuârhêite ist? (3) *Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum.* Lóter chôsont siê alle ze einánderen. *Labia dolosa in corde et corde locuti sunt.* Trúgelefsa unde hínderscrénchige chôsont ín zuífaltemo hérzen . so iudei sáment christo tâten. Ín uuas ánder in mûote . dánne in múnde. (4) *Disperdat dominus uniuersa labia dolosa.* Sólche lefsa fertîligoe got. *Et linguam magniloquam.* Vnde so úbersprâcha zúngun. (5) *Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus.* Sô déro selbon

iudeorum zúnga uuas . diêdir châden uuír getuômen únsera zúngun . uuír getûen siâ antsâzig. *Labia nostra a nobis sunt.* Durch uuén súln uuir iz lâzen? fóne úns selben hâben uuir diê lefsa. *Quis noster dominus est?* Vuer ist únser herro . démo uuir íro dánchoen? (6) *Propter miseriam inopum et gemitum pauperum . nunc exsurgam dicit dominus.* Daz ist persona patris . Vmbe diê uuêneghêit déro ármon chît kót fáter . unde dén [R 37] sûftod déro gôregon stân ih ûf. Daz chit . in ze trôste oûgo ih mih ! in filio. *Ponam super salutari meo.* Íro trôst sezzo ih an mînen haltâre. Mînen . uuanda ih in gíbo . unde ih in ûzséndo. *Fiducialiter agam in eo.* An ímo uuérchon ih páldo. Also iz chit in euuangelio. ERAT AVTEM DOCENS EOS . TANQVAM POTESTATEM HABENS . NON TANQVAM SCRIBE EORVM. (7) *Eloquia domini eloquia casta.* Sûberiu chôse sint trúhtenes kechôse. Er geuuéret álso er gehêizet . unde sendet sinen sún. *Argentum igne examinatum terrę.* Also irsóten silber déro erdo . dar nehêin ólter ínne neist . also lûter sint siû. *Purgatum septuplum.* Síbenstunt irliûtertiz. Vuanda septiformis gratia ist spiritus sancti . unde uuanda er úngelich ist diên. QVORVM DIMINVTĘ SVNT VERITATES. (8) *Tu domine seruabis nos . et custodies nos a generatione hac in ęternum.* Du truhten haltest unsich . hínnan unz in êuua. Hiêr árme . unde dâr riche. (9) *In circuitu impii ambulant.* Diê árgen gânt umbe . uuanda siê niômer

ze dero râuno des ahtodin tâges.

dára negeríhtent ad requiem octaui diei. Siê uuellen

zittristigiû dinch euuigiû

temporalia . nals ęterna. *Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.* Réhte ménnischen hábest du gemanigfaltôt . nâh dînero hôhi. In cęlo

bist du . filios abrahe hábest du getan ? manige sicut stellas cęli.

(XII.)

In finem psalmvs david.: Ter finis legis est . der uuirt keládot hára in uuérlt fóne démo propheta. *Vsqve qvo domine oblivisceris me in finem?* Vuîo lango trúhten irgízest dû . daz chît . nelâzest du mih kesêhen an daz ende? Ziu neuuírdest dû christe geborn? *Quousque auertis faciem tuam a me?* Vuîe lángo chêrest dû fóne mir . nals zû mír dîn ánasûne? Ih chápfen dîn . dû [R 38] nechúmest. (2) *Quamdiu ponam consilia in anima mea? dolorem in corde meo per diem.* Vuîe lango sol ih ahton . uuîe lángo sol ih sêreg kân ín dáge . daz chît in dísemo líbe . daz dû nechúmest . alde mih hína nenímest? (3) *Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me?* Vuîe lango uuirt mîn fîent irhôhet úber mih? Daz chît uuîe lango sol mir daz uuê tuôn . daz infidelitas (ungelouba) richesot? alde ouh mih trucchet carnalis concupiscentia (des lichamen glust)? (4) *Respice et exaudi me domine deus meus.* Sih hára trúhten . daz inchît demo. Vsqve qvo avertis faciem tvam a me? Vnde gehôre mih. daz inchît démo . vsqve qvo oblivisceris me in finem? *Illumina oculos meos . ne unquam obdormiam in morte.* Irlîehte mîniu oûgen . ih nêimo oûgen des herzen . niê ih in tôde neinslâffe. Den slâf mínnot der fient . der ze tôde lêitet . der ist in carnali delectatione (in des lichamen lust). (5) *Ne quando dicat inimicus meus preualui aduersus eum.*

Niê der tiêfel hûhondo nechéde . ih pín ímo oberôro uuórten. *Qui tribulant me exultabunt si motus fuero.* Demones diê mih pinont . sprúngezent ube ih ába stéte chúmo . unde ube ih fállo in dia sunda. (6) *Ego autem in tua misericordia sperabo.* Ih hábo áber gedíngi an díh . daz dû mih hábeiest. *Exultauit cor meum in salutari tuo.* An dinemo haltâre fréuuo ih mih . an christo filio tuo. *Cantabo domino.* Síngo góte den lichamen rértendo nâh rédo . uuanda daz ist kêistlich sáng déro sêlo. *Qui bona tribuit mihi.* Der mir spiritalia bona gegében hábet. *Et psallam nomini domini altissimi.* Vnde des hóhesten námen . salmosangon ih.

(XIII.)

(1) *In finem ipsi dauid.:* Den uuir gesêhen so uuir follechómen . der ist daz finis. Démo singet DAVID irrefsendo diê iuden.; [R 39] *Dixit insipiens in corde suo non est deus.* Der únuuízzigo dâhta . daz cót nesî. So dâhta oûh iudaicus populus . daz christus kót nesî. *Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in affectionibus suis.* Dísa uuerlt minnondo . uuúrden siê íro sínnes keuuértet . unde lêidsame getâne. Dánnân irblíndeton siê so . daz siê neuuísson . úbe gót uuâre. *Non est qui faciat bonum . non est usque ad unum.* Nehéin néist der uuóla tûe. Nehêin . âne ein. Vuer ist der? Homo deus christus. An ímo stânt allero mennischon uuólatâte. (2) *Dominus de cælo prospexit*

super filios hominum. Trúhten uuárteta férrenan ába hímele . úber mennischon chínt. Vber iudeos uuárteta er . diên santa er sinen sún. *Vt uideat si est intellegens aut requirens deum.* Daz er irsâhe . úbe deheiner uuâre fernúmestig . alde got fórderonde. (3) *Omnes declinauerunt simul.* Do uuángtôn sie alle. Vbe deheine neuuangton . déro uuas sámosó nehéin uuíder diên ánderen. *Inutiles facti sunt.* Siê uuúrden unnúzze. Vuémo áber? an ín selben. *Non est qui faciat bonum . non est usque ad unum.* Daz stât dârfóre. *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Íro chéla stínchet also óffen gráb . uuanda siê spréchent daz . mit diû siê ándere árgerônt. *Linguis suis dolose agebant.* Mit íro gechôse múzton siê. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Eiter déro aspidum ist under íro léfsen . uuánda siê precepta legis neuuellen gehôren . also aspides neuuellen incantationem (kerminot) gehôren. Ter áspis trúcchit ein ôra an diê erda . in daz ánder stôzet ir dén zágel. *Quorum os maledictione et amaritudine plenum est.* Déro múnt flûches unde bítteri fol ist. Daz ist uenenum aspidum. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Siê sint snél ze mánslachte . sid siê [R40] ioh filium dei slûgon. *Contritio et infelicitas in uiis eorum.* Chnísti unde unsâlda ist in íro uuégen. Siê uuerbent mit arbêiten . souuâr siê uuerbent. *Et uiam pacis non cognouerunt.* Vnde doh nebechennent siê uiam (uuég) pacis (fridis) christum . der ábanémare ist ! déro arbêite. Also er selbo chád. (Choment ze mir alle ir dir iuárbêiten birint . unde ih lâzu iuûch.) VENITE AD ME OMNES QVI LABORATIS . ET EGO REFICIAM VOS. *Non est timor dei ante oculos eorum.* Gótes fórhta níst ín fóre

oûgen. Doh siê ín uuízzen . siê nefúrhtent in. (4) *Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem?* suônotach
So iudicium chúmet . nebechénnent denne íro únreht . alle diê iz nû uuúrchent? *Qui deuorant plebem meam sicut escam panis.* Diê mînen liût frézzent also brôt . diê síh îlent kesáton íro ferlórnissedo. (5) *Dominum non inuocauerunt.* Got neháreton siê ána. Noh uuârháfto diê netuônt . diê uuíder ímo sint. *Illic trepidauerunt timore . ubi non erat timor.* Siê forhton . erderîche
daz zefúrhtenne neuuas. Siê fórhton terrenum regnum himilriche.
zeferliêsenne . unde ferlúren çeleste. Be diû châden siê. lâzen uuir ín so hína so gloubint se alle án ín. Vnde so chomint
SI DIMITTIMVS EVM SIC . OMNES CREDENT IN EVM . ET VENIENT romara unde némint uns stat unde liûte.
ROMANI . ET TOLLENT NOSTRVM LOCVM . ET GENTEM. Alle diê . zîtfristigiû dinch
ín fúrhten ferliêsen temporalia . diê nemúgen be diû ze dien euuigen.
chómen ad çterna. (6) *Quoniam deus in generatione iusta est.* Vuanda got in réhtero slahto ist . nals in dien . diê dísa uuérlt minnont. *Consilium inopis confudistis.* Des ármen rât kemísktónt ir . daz chît . den rât filii dei ferchúrent ir . der umbe daz uuolta chómen arm . daz er iuûh rîche getâte. Vuanda ir an ímo zieri dêro uuerlte
pompam sęculi nesâhent . be diû besmâheta er iû. *Quoniam dominus spes eius est.* Vuanda échert kot sîn drôst ist. Daz chit . uuanda er iuûh lêrta echert an góte trôst háben. (7) *Quis dabit ex syon salutare israhel?* Sid ir ín ferchóren hábent . uuer gîbet danne fó[R 41]ne syon . daz hêilhafte sî israheli? Neist er . Der chúmit tóne uuarto . der
den esaias kehîez do er chád. VENIET EX SYON . QVI iacob irunendit âheli
AVERTAT IMPIETATEM EX IACOB? *Cum auerterit dominus*

captiuitatem plebis suę . exultabit iacob . et letabitur israhel. So án démo ende déro uuérlte . trúhten uuéndet dia éllendi sînes liûtes . so fréuuet sih iacob unde israhel. So sî fóllechómen̄t . dára siê fóllechómen suln . dâr fréuuent siê sih.

(XIV.)

(1) *Psalmvs ipsi david.:* David chit manu fortis. Daz ist christus . er ist der hantstarcho . ímo uuirt díser psalmus kesúngen . uuanda er uuirt hiêr gefrâget . unde er gíbet hiêr ántuúrte. *Domine qvis habitabit in tabernaculo tuo?* Vuer truhten bûet in dînemo tégen gezelte? Ęcclesia ist dîn gezelt . uuiêlich miles kezímet dârínne? *Aut quis requiescet in monte sancto tuo?* in himele Alde uuer râuuet nâh déro hêreschéfte in cęlo . dînemo heiligen berge? (2) *Qui ingreditur sine macula et operatur iustitiam.* Nû ántuúrtet christus. Der ána flécchen dârín gât . unde reht uuúrchet. Daz chît . der nâh sinero toûfi ubel fermîdet . unde uuóla tuôt . in mînero ęcclesia. (3) *Qui loquitur ueritatem . in corde suo.* Der in sínemo herzen uuâr spríchet . also der tuôt . der sínes tánches neliûget. *Qui non egit dolum in lingua sua.* Der nehêinen túm chôsondo neuóbet. *Nec fecit proximo suo malum.* Vnde mánnolichen árges fermîdet. *Et opprobrium non accepit aduersvs proximos suos.* Vnde er ze gâhes arg negeloûbta fóne ánderen. (4) *Ad nihilum deductvs est in conspectu eivs malignvs.* Vnde der tiêfel fóre ímo ze niêhte

brâht uuard. Ih chído . daz er ímo niêht negemahta . in neheinero temptatione . uuanda ér ímo niêht ne uuêih. *Timentes autem dominum glorificat.* Vnde Got fúrhtente . durh ín êret. *Qui iurat proximo suo et non decipit.* Der ándermo man suéret . unde ín nebesuí[R 42]chet . uuánda er ímo in diên uuórten nesuéret . daz er ín besuíche. (5) *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Der sînen scáz negáb zeuuôcheronne. *Et munera super innocentes non accepit.* Vnde er miêta neinfiêng ! umbe únschuldige. Ih chído daz er umbe miêta niômanne nescádeta. *Qui facit hęc non mouebitur in ęternum.* Der diz tuôt . der râuuet in monte sancto eius . noh tánnan neuuirt er fúrder férstôzen.

In himele

(XV.)

(1) *Titvli inscriptio ipsi dauid.;* Daz chît selbemo christo uuírt zeîchenscrift ketán ! in cruce. Démo der titulus ketan uuárd . der spríchet hiêr ad patrem fóne sinero passione. *Conserva me domine quoniam in te speraui.* Kehalt mih trúhten . chît christus ad patrem . uuánda ih kedingo an dih. Sâr dáranâh spríchet er úns zuô. (2) *Dixi domino deus meus es tu . quoniam bonorum meorum non eges.* Ih chád ze trúhtene . daz ir ímo zuôchéden súlnt . dû bist mîn got . uuanda mînes cuôtes nebíst dû durftig. Minero guôti neuuírdest dû sâlig. (3) *Sanctis qui sunt in terra eius . mirificauit omnes uoluntates meas in eis.* Diên hêiligon

i. titulus

diê in sînero lántscefte sint . daz chit . déro gedingi
in erdo dero lebendon
in terra uiuentium ist . diên hábet er uúnderlich ke-
tân . alle mîne uuíllen an ín. Vuélich ist dér mîn
tô-
uuíllo an ín? Âne daz ih sie hábo getân fóne morta-
digen cuuige. erdinen himelisce.
libus ęternos . unde fóne terrenis cęlestes. Daz hábet
er siê gelêret fúre uúnder zeáhtonne. (4) *Multiplicatę sunt infirmitates eorum.* Íro siêhhêite uuâren fóre dés
mánige . êr siê cęlestes unde ęterni uúrdîn. *Postea accelerauerunt.* Dáranâh kespuôton siê sich . daz siê
genâsin. *Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus.* Sîd daz sô ist . nû neheîzo ih siê ánauuért
zesámine chómen . daz siê dehêin ópfer fóne diên fri-
lichamin
schín[R 43]gin mir bríngen . nube mîn selbes corpus
pluôt
unde sanguinem . uuíle ih daz siê mir opferôen. *Nec memor ero nominum eorum per labia mea.* Noh ne-
sune abolgi
irhúgo íro álton námôn daz ih siê heîze filios irę .
sûne des tiêuels mine bruôdra kotis chint
filios diaboli . nube fratres meos . unde filios dei. (5) *Dominus pars hereditatis męę . et calicis mei.* Trúhten got fater ist teil mînes erbes . daz chit minero
ęcclesię . diû ín selben sáment mir besízzet. Vnde ist
stoûfes martero
er teil mînes calicis. Er ist sament mir in passione.
stoufe
fone déro ih chúmo sámosô fóne getrúnchemo calice .
ze dero frôuuilo dero irstandini
ad lętitiam resurrectionis. *Tu es qui restitues hereditatem meam mihi.* Dû ersezzest mir daz érbe. Nals
daz ih flúre . núbe dîe . an diên ih pín . diê ih flórenne
lôsen uuíle. (6) *Funes ceciderunt mihi in preclaris.* In zórften têilen sint mír geuállen diû lantmezsêil.
Zórfter têil des érbes gefállet mir an dir . sid dû bist

teil mines erbes
pars hereditatis meę. *Etenim hereditas mea preclara*
rehte
est mihi. Mir ist créhto uuorden zorftez erbe. Iusti
rehte scheinent also
sint mîn érbe unde mîne geérben. IVSTI FVLGEBVNT QVASI
sunna in minimo rîche.
SOL IN REGNO MEO. (7) *Benedicam domino qui tribuit*
mihi intellectum. Lób tuôn ih cóte . der mir fernú-
mist cáb . sólih erbe zebechénnenne . unde zeminnonne.
Insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes
mei. Dárazuô inchóndon mih mîne laucha . únz an
dîa naht. Daz chit min hindero têil . dés halb ih
man
homo bin . lêrta mih pechénnen diâ fínstri des tódes.
fernúmest
diû án demo intellectu des érbes funden neuuírt. (8)
Prouidebam dominum in conspectu meo semper. Aber
fleisce
in carne uuésendo . fóresah ih . daz ih ze góte fólle-
tânero uérte iruuínden sólta. *Quoniam a dextris est*
mihi ne commouear. Vuanda er ist mir ze zesuuun .
daz chit . er ist mir des ze helfo . daz ih mit ímo fóllesi.
(9) *Propter hoc delectatum est cor meum* . [R 44] *et*
exultauit lingua mea. Pe diû hábet mîn herza lúst-
sami unde fréuuet sih min zunga. Mîniû uuort sint
frôlih. *Insuper et caro mea requiescet in spe.* Dára-
martyrlih fleisk ursten-
zuô râuuet mîn passibilis caro . in déro gedíngi resur-
dîdo ze lîbe ze tode.
rectionis. Ih intslâfo ad uitam . nalso ad interitum.
(10) *Quoniam non derelinques animam meam in inferno.*
Vuanda dû mih ûfhéuest . unde in héllo nelâzest. *Nec*
dabis sanctum tuum uidere corruptionem. Noh mih
dinen heîligen netuôst dû lîden iruuérteda. Mîn li-
chamo nefûlet . noh nerôzzet . so anderro tuôt. *Notas*
mihi fecisti uias uitę. Mír tâte du chunt an diên

mînen . diê uuéga des libes. Daz sint uuéga tiemuôti uuiç humilitatis . uuanda siê in adam fiêlen durh ubermuôti per superbiam. *Adimplebis me lętitia cum vultu tuo.* Mih an dien mînen geniêtost dû fréuui . mit dînemo analiûte. So siê dih muôzen ánasêhen . sô hábent siê fóllun méndi. Daz ist diû sâligheit . unde der lôn dero hêiligon. *Delectationes in dextera tua usque in finem.* An dínero zesuun . daz chit . in dînero guôllichi ist iêmer lússami . unde nehêin urdrúzzi.

(XVI.)

Oratio ipsi David.; Uuaz chit daz? Ane selbemo DAVID . selbemo christo . ist tiz kébét zegebenne. So daz uuir ín darana fernemen bêtonten . unde sáment imo sina AECCLESIAM. (1) *Exavdi domine ivstitiam meam.* Gehôre truhten mîn reht. Sid elemosina bêtot . also Pergint armherzich keba in des turftigen puôsame . tu selba iz chît . ABSCONDITE ELEMOSINAM IN SINV PAVPERIS . ET IPSA petot fúre iuûh reht armherzich keba ORAT PRO VOBIS so bétot oûh iustitia uuanda elemosina reht ist iustitia. *Intende deprecationem meam.* Síh ána mina dígi. *Auribus percipe orationem meam.* Mit ôron infâhe mîn gebét. *Non in labiis dolosis.* Nals in úngetriûuuen lefsen ! gespro[R 45]chenez . so daz ist . daz fóne hérzen nechúmet. (2) *De vultu tuo iudicium meum prodeat.* Fóne dînemo ánaliûte chóme mîn urtêilda. So dúrhsihtig si dír si . uuanda si dih netriûget . so muôzze si mir sin. *Oculi mei uideant equitatem.* Réht muôzin irchénnen mîniû oûgen . daz ih nemíssefâhe . noh únreht nefínde fúre reht. (3) *Pro-*

hasti cor meum . et uisitasti nocte. Du besuôhtost
mîn herza . unde uuisotost sîn în déro naht. In
árbêiten uuîsotost dû sîn . zebesuôchenne mina pa-
kedult
tientiam. *Igne me examinasti . et non est inuenta*
in me iniquitas. In démo êite irsuôhtost dû mih .
unde únreht nefúnde dû in mír. Daz chit . knôto
martro
chóretost dû mîn . in déro passione . ûzer déro ih lûter
urstendido
cham ze resurrectione. (4) *Vt non loquatur os meum.*
Sô gnôto chóretost dû mîn . unde sô lûter uuárd ih
fúnden . daz ih iz sô neságe . dû uuêist iz. Du uuêist
mir suígentemo . uuaz ih leid. *Opera hominum.*
Mennischon uuérch leid ih. Daz siê mir tuôn uuól-
ton . daz truôg ih. *Propter uerba labiorum tuorum*
ego custodiui uias duras. Vmbe diû uuort dînero
durh uuízzegin
lefso . uuanda du iz per prophetas fóne mir gehiêzze .
todis
so giêng ih hérta uuéga. Hérta uuéga mortis unde
mártero
passionis . kiêng ih. (5) *Perfice gressus meos in se-*
mitis tuis ut non moueantur uestigia mea. Folletuô
mîne genge in dînen uuégen . daz mîniu spór . daz
chit mine fuôzze darába neuuénchen. Follehalt mih
pôten
in dînen preceptis . daz oûh mîne apostoli darána ge-
standen. (6) *Ego clamaui quoniam exaudisti me deus.*
Nah démo állemo . háreta ih paldo ze dír . uuanda dû
mih kehôrtost durch sólche frêhte. *Inclina aurem tuam*
mihi . et exaudi uerba mea. Hélde ze mír dîn ôra .
menneskeheit
uuanda min humanitas hínaûf ze dír gereichen nemág .
unde só gehôre mih. (7) *Mirifica misericordias tuas.*
Príng ze uúndere fóre iudeis [R 46] dine gnâda. Gib

siêchen den gesûnt
infirmis fóne mînero hénde sanitatem. *Qui saluos facis sperantes in te* . (8) *a resistentibus dextere tue.*
lîbe cuuîgemo
Dûdir gehâltest in uita ęterna . diê sih ze dír fersêhent .
dînimo sûne.
fóre uuíderstântem dinero zesuuun . daz chit filio tuo.
Custodi me ut pupillam oculi. Pehuôte mih also dia
lîchamen
séhun des oûgen. Sî eîna bechénnet in corpore . uué-
liêht fînstri
lêz lux unde teuebrę sint . so bechénno ih eîno inter
liûtin rehte sundige
homines . uuélêz iusti unde peccatores sint . unde uuiêo
ih irtêilen sol. *Sub umbra alarum tuarum protege*
me . (9) *a facie impiorum qui me afflixerunt.* Skírme
mih under dinero féttacho schátue . also fógel tuôt sîne
dîn minna dîn irbármeda
iúngen. Caritas tua unde misericordia tua ferstánden
mih diên úbelen . diê mir chéli tuônt. *Inimici mei animam meam circumdederunt.* Mîne fíenda iudei be-
halboton mih. (10) *Adipem suum concluserunt.* Vnde
beslúzen . íro spint. Daz chit fóllemáston sih íro únrehtes . mih irtôdendo. *Os eorum locutum est superbiam.*
heil chûnine iudon
Íro munt sprah mit úbermuôti . aue rex iudeorum
unde ander sámolich. (11) *Proicientes me . nunc circumdederunt me.* Vnde beuóre mih feruuérfende . ioh mîna
lêra . umbestuônden siê mih nû . daz chit . únz ih hángeta in cruce. *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Vnde beneimdon íro oûgen zestécchenne an
dia erda. Also die tuônt . diê úbeles ténchent . diê
dánne nebélent. (12) *Susceperunt me sicut leo paratus ad predam.* Infiêngen mih fóne pilato . do er
neminț ir in unde chriûcigont in.
chád . tollite eum uos . et crucifigite . also de uârigo
léuuo . der in uuêido gâd. *Et sicut catulus leonis*

habitans in abditis. Vnde also sîn iúngo . der ferbórgen líget . unde lâgot. (13) *Exsurge domine preueni eos . et subplanta eos.* Stánd uf trúhten . fúrefáh siê mit uindicta (kerîche) . unde beskrénche siê. *Eripe animam meam ab impio.* Lôse mih resuscitando (irchîcchendo) fóne úbelen. *Frameam tuam* [R 47] (14) *ab inimicis manus tue.* Lôse fóne fiendo hánden mih dîn suért . mit démo du diabolum slâhest. *Domine a paucis de terra diuide eos.* Scêid siê truhten fóne paucis (unmanigen iruuéliten) electis . scêid siê de terra uiuentium (dero lébenton.) *In uita eorum . s. diuide eos.* Hiêr in dísemo líbe zeuuírf siê . hêiz siê titum unde uespasianum zefuôren after állero uuérlte*). *De absconditis tuis adimpletus est uenter eorum . et saturati sunt porcina.* Íro bûch uuárd irfúllet dînero toûgeni (. i. immunditia.) . diâ sîe lírneton fóne (diên buôchen) ex libris prophetarum . dârába fáhendo . sâ sáteton siê sih únsûbri. Diû séti uuas în liêbra. *Et dimiserunt reliquias suas paruulis suis.* Vnde liêzen íro chinden . daz siê lêibton. Vuaz ist daz? Âne der fluôh unde der uúnsch. (pluôt síniz úber únsich . unde úber chint únsriû) SANGVIS EIVS SVPER NOS . ET SVPER FILIOS NOSTROS. (15) *Ego autem cum iustitia apparebo in conspectu tuo.* Ih chúmo áber mit démo rehte fúre dih . daz ih neuuolta óffen uuerden . únsûbren unde fínsteren herzon. *Satiabor dum manifestabitur gloria tua.* Ih hábo genuôge an diên . sô dîn guôllichi óffen uuírt . diên ih irskêin . die mit porcina (unsûbri) beuuóllen neuuâren.

*) *am Rande:* dissimilitudinem interpretatur.

(XVII.)

(1) *In finem puero domini david. qui locutus est domino verba cantici huius in die qua eripuit eum dominus. de manu omnium inimicorum eius. et de manu saul et dixit.* David tánchot démo . der ín lôsta . in persona christi unde ęcclesię . dáranâh ságet er dîa toûgeni sînero incarnationis. (2) *Diligam te domine virtus mea.* Truhten mîn chraft . dih mínnon ih. (3) *Dominus firmamentum meum . et refugium meum . et liberator meus.* Trúhten ist der mih féstenot . unde ze démo ih flúht hábo . unde der mih lôset. *Deus meus adiutor meus . et sperabo in eum.* Er ist mîn got . [R 48] unde der mir hílfet unde an ín gedíngo ih. *Protector meus . et cornu salutis meę . et redemptor meus.* Er ist mîn schirmâre . unde hórn mînero hêili . also tiêren íro hórn sint schírm . unde mîn lôsare. (4) *Laudans inuocabo dominum . et ab inimicis meis saluus ero.* Mit lóbe háren ih ze ímo . unde so tuôndo uuírdo ih kehalten. (5) *Circumdederunt me gemitus mortis.* Mih habent umbefángen súftoda des tôdes. Daz sint diê gestúngeda des fleîskis . alde diû mánigi déro ungeloûbigon. *Et torrentes iniquitatis conturbauerunt me.* Vnde diê drâten áhâ dés únrehtes . hábent mih ketruôbet. Daz chît . diê drâto fárent mit íro únrehte . die leidegont mih. (6) *Dolores inferi circumdederunt me.* Héllo sêr behálboton mih. Daz sint pagani *) . diê ze héllo súln . alde inuidia diû ze héllo leitet. Fóne dero iohannes chît. Est pecca-

*) *am Rande:* nota Inuidos pro quibus nec orandum esse iohannes dicit.

uuirt ze tôde umba diâ neheîzo ih niemannen béton.
TVM AD MORTEM . PRO EO VT QVIS ROGET NON DICO. *Preuc-*
nerunt me laquei mortis. Diê stríccha des tôdes fúre-
adâmis sunda
fiêngen mih. Originale peccatum lág mir ána . êr ih
keborn uuúrde. (7) *Et in tribulatione mea inuocaui*
dominum et ad deum meum clamaui. Vnde in mînero
nôte bat ih helfo trúhtenen . unde ze minemo góte
háreta ih. *Et exaudiuit de templo sancto suo . uocem*
meam. Vnde gehôrta er fóne minemo herzen sinemo
hêiligen hûs . mina stimma. *Et clamor meus in con-*
spectu eius . introiuit in aures eius. Vnde mîn ruôft .
chumfte
der ín sinero gesíhte ist nals ménnischon . der giêng
in sin ôra. Ih pát sinero aduentus . déro béto gehôrta
er mih. (8) *Commota est et contremuit terra.* Fóne
sun-
sinero aduentu geschác . daz diû erda daz chît pecca-
dige
tores . iruuágeton . unde irbíbenotôn. *Et fundamenta*
montium conturbata sunt . et commota sunt . quoniam
uber-
iratus est eis. Vnde uúrden geírret zuôuersíhte super-
muóton
borum [R 49] unde iruuéget . uuanda er sih irpálg .
unde er uuolta daz íro zuôuersíht an ímo uuâre . nals
i. propter iram.
in uuerltsáchon. (9) *Ascendit fumus in ira eius.*
riûuuo
An sinero irbólgeni roûh der rúch penitentię . dér
Gótes abolgi
trâne máchot. Iram dei fúrhtendo uuêinoton siê. *Et*
ignis a facie eius exardescet. Vnde fiûr inbrínnet
minna
fóne sinemo ánasiûne. Caritas inzúndet diê . diê ín
bechennent. *Carbones succensi sunt ab eo.* Irlóschene
zánderen . uuurden inzúndet fóne ímo. Diê in guôt-
tâten tôt uuâren . diê chíchta ér. (10) *Inclinauit ce-*

lum et descendit. Er boûgta den hímel . unde irbêizta
irdischen himilischiû
háraníder . uuanda er chúnta terrenis cęlestia. *Et ca-*
ligo sub pedibus eius. Vnde tímberi uuás únder sînen
niderrîs
fuôzzen. Diabolus uuard fóne ímo getréttot . also iz chît
über unde unch câs dû unde tréttost
SVPER ASPIDEM ET BASILISCVM AMBVLABIS . ET CONCVLCABIS
LEONEM ET DRACONEM. (11) *Et ascendit super cherubim.*
folli chünste
Vnde úberstêig er plenitudinem scientię. Daz chît.
unirrâtenen
oûgta sih incomprehensibilem. *Et uolauit.* Vnde flôug
fóne érdo ze hímele. *Et uolauit super pennas uento-*
rum. Vnde úberflôug diê uéttacha déro uuíndo . uuánda
séla chráft
noh sanctę animę déro uirtus hôh ist kestígen . neir-
keschéffidon unirrâtiu
rêchent in . uuanda er allen creaturis incomprehensibilis
ist. (12) *Et posuit tenebras latibulum suum.* Vnde
herzin gloûbigero
toûgena gedíngi sázta er in corde credentium . dâr er
Got in ménnischin
lóschet. Alde er cham toûgeno deus in homine. *In*
circuitu eius tabernaculum eius. Sîn gezélt ist umbe
under in mítten
in . uuanda dâr diê sîne sînt . dâr ist er in medio eorum.
Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Fínstir uuázer ist
toûgeni in
in diên uuólchenen des hímeles . daz ist obscuritas in
uuizegon predigare leron
prophetis . alde in predicatorum doctrinis. (13) *Pre*
fulgurę in conspectu eius nubes transierunt. Diû sel-
iudon ze diêten.
ben uuólchen fuôren fóne iudea ad gentes . [R 50] sînen
oûgon glánziu . doh siû úns sîn tímberriû. *Grando*
et carbones ignis. Hágel unde gluôt fuôr dârínne .
tiête ze gloubo
uuanda siê irráfston gentes . unde zúnton siê ad fidei

minno
caritatem. (14) *Et intonuit de cęlo dominus.* Vnde do irdónerota trúhten fóne hímele. Siê sint sîn hímel . uuanda er án ín sizzet . fóne ín déta er chúnt gentibus euangelium. *Et altissimus dedit uocem suam.* Vnde
Gotes toûgeni
5 der hôhesto spráh in ûz . uuanda siê archana dei ságeton. (15) *Misit sagittas suas et dissipauit eos.*
Predigara
Predicatores santa er . unde zeuuarf siê. Ze diên er siê santa . diê zeuuarf er sô . daz siê súmelichen uuâren
stanch libis ze libe stanch todis ze tode.
odor uitę in uitam . súmelichen odor mortis in mortem.
10 *Fulgura multiplicauit et conturbauit eos.* Manigiû zeichen téta er . unde irbrútta siê. (16) *Et apparuerunt fontes aquarum.* Dô irschínen diê úrspringa déro uuázzero. Daz chit . dô uuárd keêischot diû uuârhêit déro predicatorum. *Et reuelata sunt fundamenta or-*
fóreságin
15 *bis terrarum.* Vnde uuúrden geóffenot prophetę . ûfen diên dísiû uuérlt keloûbendo . góte gezímberot uuúrde. *Ab increpatione tua domine.* Daz állez keschách .
nu nâ-
fóne dinero irráfsungo trúhten . also daz ist. APPRO-
het himelrîche
PINQVABIT REGNVM CĘLORVM. *Ab increpatione spiritus irę*
20 *tuę.* Vnde fóne déro zórnlichun irráfsungo dînes keistes.
ir netuôient riûuua sô irstérbent ir alle
Sô diû ist. NISI PĘNITENTIAM EGERITIS . OMNES SIMILITER
gelîche.
MORIEMINI. (17) *Misit de summo et accepit me.* V́nz
fóresaga Gotes keburte
hára liûtet diû prophetia incarnationis domini . nû
Gotes prût
spríchit ęcclesia fóne íro selbun. Er santa sînen sún
25 fóne hímele . unde infiêng mih . unde uuólta míh uué-
gemalun.
sen sîna sponsam. *Et assumpsit me de aquis multis.* V́zer mánigen uuázzeren nam er mih ze síh. V́zer

mánigen getôuften sámonôta er mih. (18) *Eripuit me de inimi*[R 51]*cis meis fortissimis.* Fóne hárto stárchen fíenden lôsta er mih . uuanda fóne déro
áhtungo
persecutione uuuôchs ih . mit déro siê mih suénden uuólton. *Et ab his qui oderunt me . quoniam comfortati sunt super me.* Vnde fóne diên . diê mih házzent lôsta ér míh . uuanda siê mir óberôren uuâren . unde ih mih ín iruuérren nemáhta. (19) *Preuenerunt me in die afflictionis mee.* Siê fúrefiêngen mih in diên
áhtungo
ziten déro persecutionis . daz siê mih suántin . êr ih fólleuuuôchse. *Et factvs est dominus protector meus.* Vnde uuard Gót mîn schérm . uuanda mîn ménnischo fâreta. (20) *Et produxit me in latitudinem.* Vnde
minno unde Glôubo
brâhta er míh . in diâ uuîti caritatis et fidei. *Saluum me fecit.* Téta mih keháltenen. Ziû chît sî fóne íro
kehéltenin kehaltena. ze
selbun saluum . nals saluam? Âne daz sî siêhet ad
demo liûte
populum . fóne démo sî uuórden ist. *Quoniam uoluit me.* Vuanda er uuolta mih êr ih ín uuólti. (21) *Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam . et secundum puritatem operum meorum retribuet mihi.* Vnde lônot ér mír nâh mînemo rehte . unde nâh déro lûtteri mînero uuércho . dóh er mih êr uuólti . êr íh ín. (22) *Quia custodiui uias domini . nec impie gessi a deo meo.* Vuanda ih Gótes uuéga behuôta . unde ih úbelo netéta fóne ímo zíhendo. Fúre daz er einest mih zuô ímo zóh . sîd nezóh ih uuídere. (23) *Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo . et iustitias eivs non repuli a me.* Vuanda ih álle sîne urteîlda ánasiêho . úber guôte unde úber úbele . unde sîniû reht netrêib fóne mír . so diê tuônt . diê réhtes irdrûzet.

(24) *Et ero inmaculatvs cum eo . et obseruabo me ab iniquitate mea.* Vnde ánauuert uuíso ih úngeflecchot mit ímo . unde behuôto mih fóre állemo únrehte. (25) *Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam . et secundum innocentiam manuum mearum in conspectu oculorum eivs.* Vnde des lônot er mir . nâh mînemo rehte . [R 52] unde nâh dero únsundigi mînero hándo . diû fóre ímo ist . náls fore ménnischon. Lônot mir niéht ein latitudinis fidei (der brêiti glôubo) . quę per dilectionem operatur? nub ouh perseuerantię (státigi). (26) CVM SANCTO SANCTVS ERIS. Mit hêiligemo bist dû hêilig . uuanda dû gehêiligost ín. (27) *Et cum viro innocente innocens eris.* Vnde mit únscadelemo únscadeler . uuanda dû netárost niêmanne . sin selbes únreht pegât iêgelíchen. *Et cum electo electus eris.* Vnde mit eruuéltemo uuírdest dû iruuélet. Díh iruuélet den dû iruuéletost. *Et cum peruerso peruersus eris.* Vnde mit démo lézzen . uuírdest dû gezígen lézzi . daz chît únrehtes . uuanda súndige chédent. NON EST ÆQVA VIA DOMINI (kotis uuéch nist réht). (28) *Quoniam tu populum humilem saluum facies.* Vuanda diêmuôten liût háltest dû. Daz mísselichet peruersis (leizzen) . daz dû die haltest . diê íro súndon diêmuôtigo iêhent. *Et oculos superborum humiliabis.* Vnde déro úbermuoton oûgen gediêmuotest dû . diên íro sélbero réht lichet . unde gótes reht neuuízzen. Also iz chît. IGNORANTES DEI IVSTITIAM . SVAM VOLVNT STATVERE (unuizzende kotis reht uuellin siê iro réht stellin). (29) *Quoniam tu illuminas lucernam meam domine.* Vuanda mîn liêhtfaz zúndest dû trúhten . uuír neheigen neheîn liêht fone úns sélben. *Deus meus illumina tenebras meas.*

Vuir bírn fóne sundon ! fínstre . áber dû irliêhte diâ finstri. (30) *Quoniam in te eripiar a temptatione.* Vuanda íh án dír nals an mir irlôset uuirdo . fóne des tiêueles chórungo. *Et in deo meo transgrediar murum.* Vnde an góte mînemo . nals an mir selbemo úberstépho ih diâ mûra déro súndon . diû úns den hímel férstât . also gladius (suert) uersatilis (uuerbendaz) ioh paradisum súndigen ferstât. (31) *Deus meus . inpolluta uia eivs.* Der mîn gót ist . des uuég ist únbeuuóllen . er negât uiam (uuek) peccatorum (sunderro). *Eloquia domini igne examinata.* [R 53] Siniu gechôse sint in fiûre irsuôchet. Dar ist nehêin lóter ána. Also er fóre chád. ELOQVIA DOMINI (Chôse) . ELOQVIA CASTA (truhtenis) *Protector est omnium sperantium in se.* Er ist állero schírm . diê sih ze ímo fersêhent nals ze ín sélben. (32) *Quoniam quis deus preter dominum . aut quis deus preter deum nostrum.* Vuanda er ist Gót. Vuer ist Gót . âne ín? Alde uuer ist Got . âne únseren Got? DII PAGANORVM (kota dero heidenon) sint DEMONIA (tursa). (33) *Deus qui precingit me uirtute.* Gót ist . der mih cúrtet ! mit túgede . niê mîniu uuérch unde mîne genge geírret neuuérden . fóne ántlâzigen gelústen. *Et posuit immaculatam uiam meam.* Vnde machota er úngefléccho-ten mînen uuég. (34) *Qui perfecit pedes meos . tanquam cerui.* Der mîne fuôze getân hábet snélle sámoso hírzes . zeúberscrícchenne des tiêueles stríccha. *Et super excelsa statuit me.* Vnde an dero hôhi sazta er mih. In himele sazta er mîna gedíngi. (35) *Qui docet manus meas in prelio.* Der mîne hénde lêret in uuîge . zeúberuuínndenne mîne geistlîchen fienda. *Et posuisti ut arcum ereum brachia mea.* Vnde mîne

ârma tâte dû sámostarche . sô êrinen bógen . alliû guôtiû nuerch ! unmuôdendo zefólletuônne. (36) *Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ.* Vnde tâte dû mir schírm dinero hêili . diû mir fóne dir chám. *Et dextera tua suscepit me.* Vnde din gnâda infiêng mih. *Et disciplina tua correxit me in finem.* Vnde dîn geduuíng ríhta mih an dáz énde . dára ih sol. Ze dír rihta er mih. *Et disciplina tua ipsa me docebit.* Vnde er lêret mih oûh tára follechómen. (37) *Dilatasti gressus meos subtus me.* Dû tâte uuite mîne génge under mir. Dû tâte mîne líde fólgen déro uuîti des muôtes. Diu uuiti ist caritas. *Et non sunt infirmata uestigia mea?* Vnde únirlégen sint pe diû mîne fuôze. (38) *Persequar inimicos meos et com*[R 54]*prehendam illos . et non conuertar donec deficiant.* (39) *Confringam illos nec poterunt stare . cadent subtus pedes meos.* Ih iágon mîne fienda . unde gefâho siê . unde neiruuíndo er siê irlégen sint. Ih kebrícho siê . noh kestân nemúgen siê . sie nállent under mîne fuôze. Daz chit allez sáment . ih irfíchto fleiseliche carnales delectationes luste . unde uuírdo ín oberôro . unde daz ist stimma kelôubigero uox fidelium. Áber uox christi diû dârmíte liûtet . diû uuirt sús fernómen. Diê mir uuídere sint . diê iágon ih . unde gefâho siê . unde gebrícho siê nâh mir . unde únder-tuôn siê mit hárnscháron minen legibus ên. Sâlig sint diên sô geschiêhet. (40) *Et precinxisti me uirtute ad bellum.* Vnde mit déro uirtute temperantiae begúrtost dû mih zeuuíderstânne. Alde in christi persona stâl chit iz . MIT PATIENTIE kedult FORTITVDINE starchi . tâte du mih déro súndigon âhtunga fertrágen. *Subplantasti insurgentes in me*

subtus me. Diê mih ánauuéllen ten iruáltost du sô . daz siê únder mir lâgen. (41) *Et inimicos meos dedisti mihi dorsum.* Vnde mîne fíenda tâte dû mir uuésen rúkke . daz chit ze rukke . uuanda siê mir folgent . also PAVLVS tuôt . unde mánige ándere déro iudeorum. *Et odio habentes me disperdidisti.* Diê áber fóllestuônden in íro úbeli . unde mih házeton . diê ferlûre dû. (42) *Clamauerunt nec erat qui saluos faceret.* Diê háreton in nôte . dô neuuas der siê hiêlte. Vuer sólti . dô Gót neuuolta? *Ad dominum nec exaudiuit eos.* Ze góte háreton siê . der negehôrta siê. (43) *Et comminuam eos ut puluerem ante faciem uenti.* Vnde ih férmúlo siê . also daz stúppe . daz fóre démo uuínde féret. *Ut lutum platearum delebo eos.* Also daz hóro an déro strâzo fértiligon ih siê. Diê den brêiten uuég kânt déro huôrluste . diê [R 55] sint daz hóro déro strâzo . daz Gót tilígot. (44) *Eripies me de contradictionibus populi.* Du lôsest mih fóne diên uuídersprâchon déro liûto . diêder châden. SI DIMISERI-
Lazen uuir
in hina lebenten so uólget ímo alliû de uuerlt.
MVS EVM VIVVM . SECVLVM POST ILLVM IBIT. *Constitues me in caput gentium.* Sézzest mih ze hôubete déro gentium.
tiêto
ze hôubete déro ęcclesię. (45) *Populus quem non cognovi seruiuit mihi.* Der liût déro gentium . démo ih corporaliter ze oûgon nechám . so ih iudeis téta . der diênota mir. *In obauditu auris obaudiuit mihi.* Échert . mit ôren gehôrendo gehôrta er mir . âne oûgon gesíht. (46) *Filii alieni mentiti sunt mihi.* Frémediû chint . uuíhselinga iudei . irlúgen mir diâ triûua. *Filii alieni inueterati sunt.* Frémediû chint sint ir-
in lichamin
niuuuen genâden
fírnet . diê ih mit noua gratia niûuon uuólta. Siê

in dérô altun êo dero niúuun
chlébent in ueteri testamento noui neruôchent sie. *Et claudicauerunt.* Vnde sô hinchent siê . uuanda siê in êinemo fuôze gânt ueteris testamenti. *A semitis suis.* Daz ist ín geschêhen fóne íro uuégen . fóne íro ad-
urdáhtin fóne hánttuâlon fone fázuuéscon
inuentionibus . so diê sint DE NON LOTIS MANIBVS DE CALCIBVS. (47) *Viuit dominus et benedictus deus meus . et exaltetur deus salutis meę.* Áber mir lébet truhten fáter mîner . unde der ze guôte genámdo mín got . unde dánnan uuerde irhôhet Got mînero hêili. An mir uuerde er irhóhet. (48) *Deus qui das uindictas mihi et subdis populos sub me.* Du bist Got . du mih rí-
liûte diêto
chest . unde populos gentium mir úndertuôst. *Liberator meus de inimicis meis iracundis.* Mîn irlósare
há in há in
fóne irbolgenen fíenden . scrîenten . CRVCIFIGE . CRVCIFIGE EVM. (49) *Ab insurgentibus in me exaltabis me.* Fóne
martro
míh ánauuérdenten in passione . irhôhest tu mih *!*
urstendido
in resurrectione. *A uiro iniquo eripies me.* Fóne un[R 56]rehtemo man . der mîn âhtet . lôsest tu mih. (5) *Propterea confitebor tibi in populis domine . et psalmum dicam tibi in gentibus.* Fóne diû trúhten
undir christanen liûtin
iího ih tir in populis christianis . unde singo dir
salmin under diêten
psalmum in gentibus. Daz chit . ih ketuôn . daz siê dir iéhent . unde dir psalmum singent. (51) *Magnificans salutes regis eius.* Got ist kemíchellichonde diê hêilina sînes chúniges . sînes súnes . diê er gentibus kíbet. *Et faciens misericordiam christo suo dauid.*
hantstarche
Vnde got ist gnâda schêinende sînemo geuuiêhten DAVID.

Et semini eius usque in seculum. Vnde sînemo chinde
hâltintimo gôte
saluatori domino . iêmer in êuua;

(XVIII.)

(1) *In finem psalmvs dauid.* Díser psalmus ist ke-
chêret an selben christvm . uuanda er primum aduentum eius chúndet. (2) *Caeli enarrant gloriam dei.*
fóraságin potin
Hímela zellent kótes guôllichi. Prophetę unde apostoli an diên Got pûet . diê chúndent allen ménniscon daz kótes riche. *Et opera manuum eius adnuntiant firmamentum.* Vnde sîne hantâte chúndent diê festi. Diê selben himela . sint sîne hantâte. Die chúndent
daz úber unsich keuéstinot ist sîn irbarmida.
uns. Qvoniam comfirmata est svper nos misericordia eivs. (2) *Dies diei eructat uerbum.* Tag irrópfzot sîn uuórt démo tâge. Christus kíbet sîna lêra apostolis. *Et nox nocti indicat scientiam.* Vnde náht chundet náhte . daz sî uuêiz. Iudas meldet christum iudeis. (4) *Non sunt loquelę neque sermones . quorum* id est per quos *non audiantur uoces eorum.* Nehêine zúnga noh sprâcha nesint . dâr íro predicationes úngehôret sîn. (5) *In omnem terram exiuit sonus eorum . et in fines orbis terrę uerba eorum.* In álliû lant fuôr íro scál . unde in énde déro uuérlte châmen íro uuórt. (6) *In sole posuit tabernaculum suum.* Ûze an dero sunnun . sazta er sîne gezélt. Daz chit . er oûgta sih [R 57]
brût
in dero uuerlte . unde sîna ęcclesiam téta er schînbâra. *Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* Vnde er selbo giêng ûz . also briûtegomo ûzer sînero

briûte chámero. Ûzer sinero muôter uuombo . cham er hára ze sinero briûte. Diû brût ist sancta ęcclesia. *Exultauit ut gygas ad currendam uiam suam.* Also ríso húgeta er ze sinero ferte. Vuéliu diû si . daz fér-
nim. (7) *A summo cęlo egressio eius . et occursus eius usque ad summum eius.* Er uuállota fóne obenáhtigemo hímele . unde eruuánt áber dára ze óbenahtigemo. Dâr ingágenda er démo . der ín sánta. *Nec est qui se abscondat a calore eius.* Noh der nist . der sih ferbérge fóre sinero uuérmi. Daz ist spiritus sanctus . der alliû herzen uuêiz . unde réhtiû uuármet . ioh zúndet. (8) *Lex domini immaculata . conuertens animas.* Trúhtenis êa ist ungeflecchot . ménnischen fóne únrehte bechêrende. Daz ist lex moysi . fóne déro er chát.

ih necham ęa zintuúrinne nube zeprêrinne
NON VENI LEGEM SOLVERE SED ADIMPLERE. Vuanda si ex
harti in guáda
duritia bechêret uuárd in gratiam . be diû téta si con-
bechérida sélon
uersionem animarum. *Testimonium domini fidele.* Trúhtenes úrchunde ist ketriûue. *Sapientiam prestans paruulis.* Vuistuôm gébende diêmuoten. Des christus urchundo ist . des ist nehêin zuifel. Also er dírro

tiz pírgedo
sélbun rédo ist . dâr er chît ad patrem. ABSCONDISTI
fóre unisen unde tróstin unde ougetost iz lúzzelen.
HEC A SAPIENTIBVS ET PRVDENTIBVS ET REVELASTI EA PARVVLIS. (9) *Iustitię domini recte.* Trúhtenes réht . diû sint créht . uuanda er ánder netéta . âne daz er lêrta. Áber
lúge reht daz reht déro scéffúndon
falsa iustitia . diû ist úngereht . also iustitia phariseorum.
sîe gerâtôn uns iz uuóla . sîe netuônt is âber nieht.
fóne diên er chad. DICVNT ENIM ET NON FACIVNT. Vnde
si tuont ad daz sie tuont . daz sie diên lúten uuert sie.
áber . OMNIA ENIM FACIVNT . VT VIDEANTVR AB HOMINIBVS. *Lętificantes corda.* Fréuuende diû hérzen . diû únge-

mit scálchfórhtun
hêitet uuóla tuônt . nals seruili timore. *Preceptum domini* [R 58] *lucidum.* Trúhtenes kebot ist liêhsenez.
fone fáter liéhto
uuanda iz chúmet a patre luminum. *Illuminans oculos.* Oûgon liêht tuônde . uuanda iz liêhtet diên oûgon des hérzen. (10) *Timor domini sanctus permanens in seculum seculi.* Trúhtenes forhta ist hêilig . unde iêmer ze stéte stande. Si ist hêilig . uuanda si uuílleuuâltig ist . áber scálhlih fórhta ist kebêitet forhta.
dúrnohtero minno
Diû scálhlicha uuírt ûzferstôzen fóne perfecta caritate . dísiû stât ze stéte . uuanda si ungescêiden ist fóne caritate. Án dero scálhlichun ist pęna . an dírro ist de-
uuízze
uuúnna
lectatio. Éniu sórget uuánne der hêrro chóme . dísa lánget uuiêo halto er chóme. *Iudicia domini uera.* Trúhtenes urtêilda . sint uuâre urtêilda . siê nemag niêman gefélscen. *Iustificata in semet ipsa.* Kerékthâftote an ín sélben. Siê hábent an ín sélben diê chraft . des rehtes. (11) *Desiderabilia super aurum et lapidem preciosum multum . et dulciora super mel et fauum.* Hárto lústsameren danne gólt unde tiûre stêin . unde suôzeren . danne hónang . unde sélbiû diû uuába. Also
urtéilda
an diên schînet diê sine iudicia mer minnont danne ioh sih selben . uuanda siê échert ímo uuíllont . nals ín selben. (12) *Etenim seruus tuus custodit ea.* Nû behuôtet íro dîn scálch. Vuê démo . der siê neîlet pehuôten. *In custodiendis illis retributio multa.* Vuírdet íro behuôtet sô ist íro míchel lon. Der siê fóre oûgon hábet . der behuôtet íro . unde uuérchot dáranâh.
kuôt
urtêildon
Vnde so er bona infâhet fóne sînen iudiciis . so sint selben diê iudicia sîn lôn. An démo lône râuuet er.

(13) *Delicta quis intellegit?* Vuer uuêiz áber diê míssetâte . alde uuér bechénnet siê alle? Vuer mag íro gebórgen . fóre toûgeni . unde fóre mánigi . doh er dine iudicia minnoe? *Ab occultis me*[R 59]*is munda me domine.* Déro toûgenon reîne mih truhten. Delicta sint toûgen . dero rêine mih. Sie sint toûgen . unde machont toûgeni . uuanda siê den ménniscen . so erbléndent . daz er ander nesihet . noh siê nesihet. Also an diên uuorten schînet . PATER IGNOSCE ILLIS NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. (14) *Et ab alienis parce seruo tuo.* Vnde libe dinemo scálche . fóre ánderro schúldin Nim mir mine occulta . unde nelâz mih ána aliena niô ih zuô diên minen sundon . fóne ánderen ferlêitet neuuérde. *Si mei non fuerint dominata . tunc inmaculatus ero.* Vbe min neuuáltent occulta unde aliena . sô bin ih úngeflecchot. *Et emundabor a delicto maximo.* Vnde so uuirdo ih kereinet . déro meîstun sculde. Daz ist superbia. Fóne íro chóment alle sculde. Si uuárf angelum de cęlo . unde getéta ín ex angelo diabolum. Si getéta hominem ex inmortali mortalem. (15) *Et erunt ut complaceant eloquia oris mei . et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.* Vnde dannan uuerdent sólih miniu gechôse . unde mîne gedáncha . daz siê dinen oûgon lichent. Superba anima uuíle ménniscon oûgon lichen . humilis uuíle kóte lichen. *Domine adiutor meus et redemptor meus.* Dû bist adiutor in bonis . unde redemptor a malis.

missetâte

fater belâz in uuanda si

neuuizzen uuas sî tuônt.

toûgen sunda

frómeda sunda

engil fone himele

fône éngile ze rakkesturze

menniscen fône unstirbigemo ze stirbigemo

úberuuâne sêla

belfâre ze guóte

losâre fone úbele

(XIX).

(1) *In finem psalmvs david.* Finis ist christus ze démo spríchet der propheta . unde sáment ímo ze sînero ęcclesia . uuúnschendo déro chúmftigon dingo . diû er fóresah. (2) *Exavdiat te dominvs in die tribvlationis.* Gót kehôre dih CHRISTE in démo táge dînero fáter óffeno dînen sún nôte . dô dû châde. PATER CLARIFICA FILIVM TVVM. *Protegat te nomen dei iacob.* Der iacob schírmda fóre sînemo bruôder [R 60] esau . des námo schírme dih . daz chit . er schírme dîna ecclesiam fóre íro âhtâren. (3) *Mittat tibi auxilium de sancto.* Er sende dir an íro trôst fóne spiritu sancto. *Et de syon tueatur te.* Vnde fóne déro hôhi sînero kotebeîte deitatis . diû iz allez úberuuartet . schirme er dih an dinero ecclesia. (4) *Memor sit omnis sacrificii tui.* Gehuhtig tûe er únsih állero uuidermuôto iniuriarum . diê dû umbe unsih líte. *Et holocaustum tuum pingue fiat.* Vnde dina chrücigúnga crucifixionem dar dû áller góte brâht uuúrte . diâ bechêre er an diâ uréuui ursténdida resurrectionis. (5) *Tribuat tibi secundum cor tuum.* Vnne er dir nah tînemo uuillen . únsih zeirlôsenne nals so iudei uuolton . daz tîn námo fertiligot uuerde. *Et omne consilium tuum confirmet.* Vnde geféstenôe sela er allez . daz du gedénchet hábest zetuônne. ANIMAM umbe friunt zelâzzene dir brût zenémenne PRO AMICIS PONERE . ECCLESIAM TIBI SPONSAM SVMERE. (6) *Lętabimur in salutari tuo.* Démo getanemo freuuen uuir unsih an dinero heilhafti daz du unsih mit dînemo tôde gehêiltost. *Et in nomine dei nostri magnificabimur.* Vnde in únseres kótes námen . uuérden

uuír gemíchellîchot. (7) *Impleat dominus omnes petitiones tuas.* Gót iruólleie alle dîna béta. Also diû
fater die du mir gâbe diê gehalt umbe dînin námin
ist. PATER QVOS DEDISTI MIHI . SERVA EOS IN NOMINE TVO.
ih nebitto daz du siê némest ábe déro uuerlte . nube daz
Vnde aber . NON ROGO VT TOLLAS EOS DE MVNDO . SED VT
du siê behâltest fóne úbele.
SERVES EOS A MALO. *Nunc cognovi quoniam salvum fecit dominus christum suum.* Nû bechénno ih . daz Got
irstân fóne tóde durch uuiz-
sînen geuuiêhten tuôt resurgere a mortuis. Per pro-
zietnôm.
phetiam uuêiz ih iz chúmftig. *Exaudiet illum de celo sancto suo.* Er gehôret ín sînero béto . niêht ein fóne
érdo hárenten . núbe oûh fóne hímele . dâr er sizzet
ze zésuun fâteres ftêhonde umbe unsih
ad dexteram patris . interpellans pro nobis. *In potentatibus salus dextere eius.* Sînero zésuuun hei[R 61]li
uuartsali
chúmet in máhten. Diê máhte sint dánne . so corruptio
tôdigi tólunga
ábaist . unde mortalitas unde passibilitas. Aber diû
hêili dero uuunstrun uber-
salus diû sinistrę ist . diû chúmet . unde bringet super-
uuánida
biam diên . diê siê minnont. Also er sâr nû fóne ín
chat. (8) *Hi in curribvs et hi in equis . nos autem in nomine domini dei nostri magnificabimur.* Díse .
uuerltliute
daz chit sęculares . sprangont nû ûfen íro rêitou . unde
ûfen íro róssen . uuir uuérden áber dánne gemíchellichot in démo námen trúhtenis Gótes únseres . uuanda
uuir unsih zuô ímo uirsêhen . nals ze uns selben. (9) *Ipsi obligati sunt et ceciderunt . nos autem surreximus . et erecti sumus.* Siê uuurden behéftet mit uuérltkíri-
in gruoba todis
don . unde be diû sturzton siê in foueam mortis . uuir
birn áber irstánden fóne sundon . unde ûfirríchte.
(16) *Domine saluum fac regem . et exaudi nos in die*

qua inuocauerimus te. Truhten halt den chúninch . irstân fône tôde
tuo christum resurgere a mortuis unde gehôre unsih . so uuirdo ih ánaháreen.

(XX.)

diz fórezeîchin
(1) *In finem psalmvs dauid.* Der titulus ist chunt . fóne CHRYSTO uuirt kesungen der psalmus. ; (2) *Domine in uirtute tua lętabitur rex.* Truhten fáter . an dinero crefte fréuuet sih der chúninch . din sún. Er chît . al daz des fáter ist daz ist min . álliu miniu sînt des fáter
OMNIA PATRIS MEA SVNT . ET OMNIA MEA PATRIS SVNT. *Et super salutare tuum exultabit uehementer.* Vnde freuuet er sih harto an dinero hêilhafti . diâ dû mennischon be ímo sendest. (3) *Desiderium animę eius tribuisti ei.* Du gâbe ímo daz . des er géreta. Vuaz daz uuâre . ih kéreta harto
daz ságeta er selbo . do er chad . DESIDERIO DESIDERAVI mit iu ézzen osterfriskinch
MANDVCARE VOBISCVM PASCHA. *Et uoluntate labiorum eius non fraudasti eum.* Vnde hábest ímo unbenómen [R 62] den uuíllen sînero léfso. Vuanda daz ist irgángen minin urido gibich iû
after sînemo uuillen . daz er châd . PACEM MEAM DO VOBIS . frido laz ih iu
PACEM RELINQVO VOBIS. (4) *Quoniam preuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Vuanda du fúrefiênge in . an démo ségene déro suôzi. Dû getranchtost in mit dinero gothêite . pe diû nemahta er trinchen die bítteri déro súndon . diê siê nâh ádâme alle getrunchun. *Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso.* Saztost coronam an sin hoûbet . uzer tiûremo steine iungerin
geuuorhta. In úmberíngton sine discipuli . an démo

ánefange sînero predicationis (Prédigo). Diê uuâren diûre steina.
(5) *Vitam petiit a te et tribuisti ei.* Resurrectionem eîschota (urstendida) er mit diên uuórten . daz er ze dír chád . PATER
CLARIFICA FILIVM TVVM (offino din sún) . diê gâbe dû ímo. *Longitudinem*
5 *dierum in seculum et in seculum seculi.* An sînero ęcclesia gâbe dû imo léngi dirro tágo . daz si uuéret unz diû uuerlt stat . unde dáranah iêmer. (6) *Magna est gloria eius in salutari tuo.* Michel ist íro guôllichi an dînemo haltâre christo. *Gloriam et magnum de-*
10 *corem impones super eum.* Ímo selbemo gíbest du noh mêrun guôllichi . unde mêrun ziêreda . sô dû in gesezzest ad dexteram tuam (ze dînero zéseunun). (7) *Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi . lętificabis eum in gaudio cum vultu tuo.* Vuanda du gefrúmest in . in
15 êuuigen ségen. Der ségen ist . daz du in fréuuist in méndi . an sînen fidelibvs (holdon) . mit dînemo ánaliûtte. (8) *Quoniam rex sperat in domino.* Vuanda er chúninch uuésenter an Got kedínget . unde sih ímo undertuôt . secundum hominem (mennisken halb). *In misericordia altissimi non*
20 *commouebitur.* An des hôhesten gnâdo stât er úngeuuéget. An den er gedinget . an démo hábet er festi. Des gnâda ist ímo uninfuôret. (9) *Inueniatur manus tua omnibvs in*[R 63]*imicis tuis.* Din geuuált CHRISTE
uuerde in iudicio (ze suónetage) keschêinet allen dînen fíenden . diê
25 dih in humilitate (diêmuoti) nebechándon. *Dextera tua inueniat omnes qui te oderunt.* Vnde danne iruáre din chraft . alle diê dih hazzent. (10) *Pones eos ut clybanum ignis in tempore vultvs tui.* Also daz testisen líget in démo

fiûre . sô man darínne prot pacchet . so légest dû siê
in demo zîte dinero schînun
in tempore manifestationis tuę. *Dominus in ira sua conturbabit eos . et deuorabit eos ignis.* Got keleîdegot siê danne in sînero irbolgeni . unde fóne diû ferslindet siê daz êuuiga fiûr. (11) *Fructum eorum de terra perdes.* Iro uuuôcher benímest du déro erdo. Du
in paradyso
nelâzest siê uuuôcheren in terra uiuentium. *Et semen eorum a filiis hominum.* Vnde iro fásel scheîdest du fóne ménnischon chinden. Fone diên sâligen . diê daz êuuiga erbe besizzen suln. (12) *Quoniam declinauerunt in te mala.* Daz keschiêt in . uuanda siê ûfen dih schiêlten diû lêid déro sie selben in uuandon . ube siê an dih keloubtin. Sie beuuândon sih tôdes fóne romanis . den chêrton siê an dih. *Cogitauerunt consilia quę non potuerunt stabilire.* Siê dâhton déro dingo . diû sie bringen nemahton . daz siê dih sluôgin fúre sich alle . danne sie doh irslágen uuurden. (13) *Quoniam pones eos dorsum.* Vuanda du scaltest siê ze rukke . unde chêrest dih fone in. *In reliquiis tuis preparabis uultum eorum.* In dînen alêibon gehaltest du íro ougsiúne. Vnder ueruuórfénen spárest du iro
mártiro
scámelôsi ze dînero passione. Ecchert danne bringet sie íro únêri fure dih. (14) *Exaltare domine in uirtute tua.* Vuird irhôhet truhten in dinero chrefte . sid sie sús kehûhot eîgen dînero únchrefte. *Cantabimus et psallemus uirtutes tuas.* So mârren uuir dîne tu-
mit singendo unde mit seitspile
gede . cantando unde psallendo. [R 64]

(XXI.)

(1) *Pro svsceptione matvtina psalmvs david.* Hiêr singet der propheta passionem domini . umbe den ántfang déro uôhtun . daz chit umbe dia resurrectionem. urstendi ze déro diû passio râmet . an déro er anderest únsera martero naturam infieng . iû incorruptibilem uuórtena. anaburt (2) *Devs devs mevs respice in me . qvare me dereliqvisti?* Sús háret christvs in cruce ze sînemo fáter . Gót . Gót mîner sih án mih. Ziu ferliêze du mih? Sámoso er châde. Vuóltist du mir fóresin . so nelíte ih suslîh. Diû chlâga ununartelicha ist secundum hominem. Vuaz ist diz . ane daz er chat ménniscen halb ebraice? Hel.i . hel.i . lama . sabactani. *Longe a salute mea . uerba delictorum meorum.* Férro sint fóne mînero hêili . missetâtigiû uuórt. Án dero mînero uuorten. sint míssetâte nals an minen. An ín bin ih súndig. (3) *Deus meus clamabo per diem . nec exaudies.* Got deus mevs deus mevs utquid dereliquisti me? mîner . ih háren dir be tâge . daz negehôrest du. Souuîo ih der tag si . du negehôrest mih . umbe calicem stoûf mortis. Dû neirlazest mih . ih netrinche in. *Et nocte . et non ad insipientiam.* Noh an dien mînen gehôrest du mih nahtes . daz chit in íro nôten . unde daz ist tôdis ín ze hêili . nals ze únuuízzen. Paulus pítet dih insipienter umbe stimulum carnis . den negehôrest du . couhlicho kelust lichamin umbe sîna salutem. (4) *Tu autem in sancto habitas laus israhel.* Áber dû bûest in dinemo heiligen súne . lob israhelis . doh du sîna béta negehôrest. (5) *In te sperauerunt patres nostri . sperauerunt . et liberasti eos.* hêilida

Vnsere fórderen díngton an dih . unde du lôstost siê . also du tâte filios israhel de egypto . unde danihelem
fone lounuon gruobo triû chint uzer fiure úuene
de lacu leonum . un[R 65]de tres pueros de camino ignis. (6) *Ad te clamauerunt et salui facti sunt . in te speranerunt et non sunt confusi.* Sie háreton ze dir . unde dannan uuurten sie gehalten . an dih kedíngton sie . unde be diû neuuurden sie ze scándon. (7) *Ego autem sum uermis et non homo.* Áber ih pin eînhalb mádo .
stirbig âne miteslâf
uuanda ih mortalis pin . unde geborn sine concubitu .
ein dinch Gótes
unde ánderhalb nebin ih mennisco . nube uerbum dei
fáter daz dinch noh iêo ánauuas daz ist sin sun.
patris . quod erat in principio. *Obprobrium hominum . et abiectio plebis.* Pin uuorden íteuuiz menniscon . unde âuuerf des liûtes. (8) *Omnes qui uidebant me aspernabantur me . locuti sunt labiis et mouerunt caput.* So sie mih sahen hangen in cruce . so únuuirthon sie mih alle . mit lefsen sprachen sie . daz hoûbet uuégeton
ándere gehiêlt er sih selben nemag er gehalten
sie . ALIOS SALVOS FECIT . SE IPSVM NON POTEST SALVVM FACERE.
úbe er Gotes sun si . so stige er âbe dêmo gálgen
SI FILIVS DEI EST . DESCENDAT DE CRVCE. (9) *Sperauit in domino . eripiat eum.* Ze góte fersáh er sih . der chóme unde lose in. *Saluum faciat eum quoniam uult eum.*
diû uuort
Er halte in . uuanda er uuíle in. Daz sint uuerba
er fersah sih ze Góte er lôse in nû ûbe . er uuélle
euangelii . sperauit in domino . liberet eum nunc si uult. (10) *Quoniam tu es qui extraxisti me de uentre.* Sus tâten sie mir . uuanda du mih ûzer uuîbes uuombo zúge . daz chit . uuanda ih nu bin ménnisco uuorden. *Spes mea ab uberibus matris meę.* Sid dánnan hára sid minero muoter brusten . uuâre du min gedingi . áber
er dero uuerlte fáter min
ante sęcula bist du pater meus. (11) *In te iactatvs*

sum ex utero. An dih kedingendo . uuard ih keuuerfot . sid ih fone dero uuombo cham. Ih habeta is trost an dir. *De uentre matris mee deus meus es tu.* Fone MARÎVN uuombo bist du min got . fone dir selbemo . bist du min fáter. (12) *Ne discedas a me quoniam tribulatio pro*[R 66]*xima est et non est qui adiuuet.* Negesuîch mir nu . uuanda mih diû nôt ánagat . unde mir niêman anderro nehílfet. (13) *Circumdederunt me uituli multi . tauri pingues obsederunt me.* Mih hábent umbehalbot manigiû chálber . feîzte phárre hábent mih umbesezzen. Mánigi des liûtes uituli multi . die hêrosten . tauri pingues. (14) *Aperuerunt super me os suum . sicut leo rapiens et rugiens.* Sie gíneton gágen mir . also der léuuo so er zucchet . unde fóre gîtegi rúhet. Íro rugitus uuas CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM . iro gínen uuas gagen ímo . do pilatus chad . ACCIPITE EVM VOS . ET CRVCIFIGITE. (15) *Sicut aqua effusus sum . et dispersa sunt omnia ossa mea.* Ih pin uzkegozzen also uuazzer . unde zeuuorfen sint alliu miniu bêin. Ih habo uzkefrumet mine apostolos . die mine starchen sint . mit diên uuásco ih diea uuerlt íro únsúberi. *Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio uentris mei.* Min herza ist uuorden also smélzendez uuahs in minemo bûche. Min sapientia diû êr ferhóln uuas diu ist semfte . uuorden in ęcclesia. ioh infirmis. (16) *Aruit tamquam testa uirtus mea.* Min chraft ist irhartet also der tégel. Fone demo

die sint feizte pharre
diê sint diû manigin chélbir
riûohit
ha in
ha
in
nement ir in unde hâhint in iû selbe
poten
uuîsheit
christenheit
uueîchen

martero
fiûre irhartet der tégel fone dero nôte minero passionis ist min namo uuorden féste. *Et lingua mea adhesit faucibus meis.* Vnde min zunga haftet ze mînemo slunde. Mine predicatores hábent sih iro lero zuo mir . daz siê fone mir inphâhen uuîstuom. *Et in puluerem mortis deduxisti me.* Vnde du habest mih prâht . ze démo stúppe des tôdes . so mîne fíenda uuânent. Siê uuellen uuízzen . daz du mih lâzest nâh tôde irfûlen. (17) *Quoniam circumdederunt me canes multi.* Vuanda hunda manige umbehálboton mih. [R 67] Hunda fóne seltsâni niûuua êa
diu . uuanda sie nouitatem hazzent. Nouum testamen- niúuuiû gebôt
tum . noua precepta hazzent sie . also hunda házzent seltsâno unchundo ménniscen
nouos unde ignotos homines. *Concilium malignantium obsedit me.* Kesémene dero argtáhtigon besáz mih. *Foderunt manus meas et pedes meos.* Sie gruôben . daz chit . sie durstiêzzen mine hende unde mîne fuôzze. (18) *Dinumerauerunt omnia ossa mea.* Sie gezalton alliu miniu bêin . so harto dóneta ih. *Ipsi uero considerauerunt et inspexerunt me.* Sie selben stuonden lichamin
unde uuárteton . unde chúren mih. Carnem mit dien Góteheit
ougon . nals uerbum mit dien herzon. Sie bechandon ménnischen Got
mih hominem . nals deum. (19) *Diuiserunt sibi uestimenta mea.* Mîniu geuuâte teilton sie stucchen under in. *Et super uestem meam miserunt sortem.* Vmbe hémide
mîna tunicam diê ih ze lîche truôg . diû óbenan nider geuuében uuas . uuúrfen sie lôz . uuer diê ganza háben keuuâte
solti. Vestimenta christi daz sint sîniu sacramenta .

daz chit hêiligmêineda . also baptismum toûffin ist . unde missarum misson sollemnia uôba . unde múnicho libregela. Diu mahton zetêilet uuerden inter hereticos irrâr'n . Aber ein uestimentum hémide uuas daz caritatem minna bezeichenet . daz niêman neteilta . uuanda caritas minna ist ungetêilet. Si ist . diû uzer manigen ein máchot. Áne die uuâren heretici unde sint hiûto Richarth Poppo . quorum uterque dicit se sanctum Benedictum quidem esse . et ideo regulam mutasse . et tunicam domini unam in duos Rokkos . et cetera. Neque enim iam nunc mirum est quod diabolus se promisit similem deo esse . cum et membra eius similia sapiant. Der diê hábet der ist kehálten. (20) *Tu autem domine ne longe facias auxilium tuum a me.* Aber diû netûest ferro fóne mir dina helfa. Tuô mih resurgere irstân an demo dritten tâge tertia die. *Ad defensionem meam aspice.* Vuarte [R 68] ze mînemo skerme. Sih uuîo du mir geskirmêst. (21) *Erue a framea animam meam.* Lose mih fóne uuâffene . fóne lancea spére militis longini. *Et de manu canis unicam meam.* Vnde mîna ęcclesiam prutsâme munga fone dero geuualte des hundes . de quo supra . Fóne des keuualte der iêo pillet uuíder íro. (22) *Salua me ex ore leonis.* Halt mih unde nim mih fóne des tiêueles munde. *Et a cornibus unicornuorum humilitatem meam.* Vnde lôse mina diêmuoti fóne dien hornen dero einhúrnon. Daz chit déro úbermuoton súnderiga herscaft sih ánazúcchéntero . unde ánderro gnôzscáft terchiesentero. (23) *Narrabo nomen tuum fratribcs meis.* Ih hêizzo dînen námen chunt tuôn

mînen bruôderen . daz chit dînen holdon . mínnechlîcho lébenten. *In medio ęcclesię laudabo te.* Fóre allero dero ęcclesia . lóbon ih dih. (24) *Qui timetis dominum laudate eum.* Ir got fúrhtenten lóbont ín . nals iûh selben. *Vniuersum semen iacob glorificate eum.* Alliû iacôbis áfterchumft . daz chit . alle fideles kuôllichont in. (25) *Timeat eum omne semen israhel.* Mánnolih der got kesêhen uuelle der furhte in. *Quoniam non spreuit neque despexit deprecationem . pauperis.* Vuanda er niêo neferchôs . noh nefersáh diê dígi des armen . der uuerltrâtes sih nehéuet. *Nec auertit faciem suam a me.* Noh fóne mir sînemo súne . neuuánta er sin ánasiûne. *Dum clamarem ad eum exaudiuit me.* Er gehorta mih iêo . danne ih ze ímo háreta. Ih irbát in . daz er mánigen lîb cáb fone mînemo tôde. (26) *Apud te laus mea.* Mit dir fáter ist min lob . dû bist mir lob. *In ęcclesia magna uota mea reddam . coram timentibus eum.* In minero uuitun ęcclesia . diu in allero uuérlte ist keuuéren ih mine diu hêilichtuom mines lîchamin inthêiza . daz chit spendon ih sacramenta corporis mei unde bluôtes [R 69] et sanguinis . fóre dien . die in furhtent. (27) *Edent pauperes et saturabuntur.* Die ézzent arme . uuerlt die seculum nemínnont . unde uuerdent iro sat . uuanda sie himelisca fuôra darána niêzent . diu in êuuiga séti gíbet. *Et laudabunt dominum qui requirunt eum.* diê ármen Vnde diê got uuellen . diê lóbont ín. Daz sint pauperes. *Viuent corda eorum in seculum seculi.* Iro herzen lébent iêmer . uuanda sie diê fuôra hábent. (28) *Reminiscentur et conuertentur ad dominum uniuersi fines terrę.* Got uuas tiêtin gentibus inpháru . er uuas in ûzer

gehúhte. Siê behúgent sih aber sin dánne . unde iruuíndent ze ímo . fone allen enden déro erdo. *Et adorabunt in conspectu eius uniuersę patrię gentium.* Vnde fóre imo pétont . daz chit íngrundo pétont in . alle diê stéte . dar gentes sizzent. (29) *Quoniam domini est regnum . et ipse dominabitur gentium.* Vuanda sin ist daz rîche . er uualtet íro állero. (30) *Manducauerunt et adorauerunt omnes diuites terrę.* Ioh alle uuízzot
uuérltrîche âzzen sine sacramenta . nals aber ze séti . uuanda sie einen anderen húnger hábent . unde áber doh pétont sie in. *In conspectu eius procident uniuersi qui descendunt in terram.* Fore imo fallent alle diê iro muôt uuendent an diea erda. Er êino sihet uuiêo siê uallent. (31) *Et anima mea ipsi uiuet.* Áber diu min sela lébet ímo . uuanda si in einen uuíle. *Et semen meum seruiet illi.* Vnde min liût den ih irlosta . diênot imo. (32) *Adnuntiabitur domino generatio uentura.* Daz chumftiga chunne chúnne déro niúuuun
generatio noui
êo
testamenti . daz uuirt ímo chunt ketân. Sine angeli gechundont iz ze ímo. *Et adnuntiabunt cęli iustitiam eius.* Vnde euangelistę chundent sin reht. Vuémo? *Populo qui nascetur quem fecit dominus.* Demo liûte der noh uuerden sol . den Got scûof . den er fone toufi [R 70] christianum hiêz uuerden.

PSALMVS DAVID (XXII.)

(1) *Dominvs regit me et nihil mihi deerit.* Truhten selbo rihtet mih . chit ęcclesia de christo . unde niêhtes

ne brístet mir. (2) *In loco pascue ibi me collocauit.* In déro stéte dar uuêida ist . hábet er mih kesezzet. Er habet mir in (an) lege et (eo) prophetis (unde) kêislícha fuôra kegében (an uuizzegon). *Super aquam refectionis educauit me.* Er hábet mih kezógen bi démo uuazzere déro labo. Daz ist baptismum (toûffi) . mit démo diu sêla gelábot uuírdet. (3) *Animam meam conuertit.* Hábet mîna sêla fóne úbele ze guôte bechêret. *Deduxit me super semitas iustitię propter nomen suum.* Leîta mih after diên stîgon des rehtes . umbe sînen námen . nals umbe mîne frêhte. (4) *Nam etsi ambulauero in medio umbrę mortis.* Gange ih oûh hiêr in míttemo scátue des tôdes . daz chît inter (under) hereticos et (gelouboirren unde) scismaticos (sitouángiren) . die bilde des tôdes sint. *Non timebo mala quoniam tu mecum es.* Noh danne nefúrhte ih mir des leîdes . daz sie mih keargerôen . uuanda du sáment mir bist . uuanda du in minemo herzen bist. *Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt.* Din ruôta unde din stáb . daz chît . dîna fíllâ unde dîna chéstiga . die hábent mih ketrôstet . nals kelêidegot . uuanda ih fóne in gebezzorot pin. (5) *Parasti in conspectu meo mensam . aduersus eos qui tribulant me.* Nah diên chéstigon. ríhtost du mir tísche . daz ih keâzzet uurde mit stárcherun fûoro danne diû milch sî . uuíder diên . die mih pînont. Du brahtost mih fóne inperfectione (undurnohte) ze perfectione (durnohte) . diê chraft kâbe du mir uuíder in. *Inpinguasti in oleo caput meum.* Sálbotost min muot mit kêistlíchero fróuui. *Et poculum tuum inebrians . quam preclarum est.* [R 71] Vnde uuiê harto mâre din trang ist . daz mennischen irtrénchet . unde sie

tuôt ergezzen iro êrerun lússami. Daz poculum ist
genâda
gratia sancti spiritus. (6) *Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus uitę meę.* Vnde dîu gnâda
fóllegât mir alle tága mînes libes. Si huôtet min unz
ih lébo. *Vt inhabitem in domo domini . in longitudine dierum.* Daz ih dáranah in
déro himiliscun
cęlesti ierusalem bûe .
in lengi déro tágo . die in plurali numero
in mánigzalo
einen dag
êuuígen bezêichenet.

(XXIII.)

(1) *Psalmvs david prima sabbati.* Uuaz chîd prima
frôntag
sabbati? ane der êristo uuéchetag . der dies dominicus .
urstanttach
unde dies resurrectionis heîzet. Ze démo sîhet díser
psalmus. *Domini est terra . et plenitvdo eivs.* Trúhtenis ist diû erda . unde íro fulli. *Orbis terrarum et uniuersi qui habitant in eo.* Sîn ist der erdering . unde alle diê dárâna búent. Ímo uuirt undertân álliû uuerlt . unde sîn ęcclesia prêitet sih úber ál.
(2) *Ipse super maria fundauit eum.* Er gestâta sîa
óbe dien méreuuázzeren . díse uuérlttúniste neerféllent
sie. *Et super flumina preparauit eum.* Vnde obe
diên áhon máchota ér sîa. Vuára fliêzent diê áhâ .
âne ín den mére? Vuára hábent oûh kîtege sín âne
ze déro uuerlte? Ioh diê úberuuindet sîn ęcclesia .
uuanda sî negerot anderes . ane inmortalitatis. (3) *Qvis ascendit in montem domini?* Vuer gestêig ûf in gótes
perg? Vuer erhuôb sih noh in dîa hôhi Gótes rehtes?

Aut quis stabit in loco sancto eius? Alde uuer ist dar stâte in sînero hêiligun stete? (4) *Innocens manibus et mundo corde.* Daz ist der únsundigo in sînen uuerchen . unde der rêino in sînen gedanchen. *Qui non accepit in uano animam suam.* Der sina sêla neáhtot in bóshêite . nube in euuighêite. Der sia bechennet in-
stirbiga ferfârinta
mortalem . nals transeuntem . unde sia gérot [R 72] uuerden rîcha des únuuehsallîchen kuótes. *Nec iurauit in dolo proximo suo.* Noh in undriûuuon nesuuôr sînemo gelégenen . núbe so geuuâro . so uuâre guôth er geuuúnnen uuíle. (5) *Hic accipiet benedictionem a domino . et misericordiam a deo salutari suo.* Der so getâno infâhet ségen fone góte . unde irbarmida fóne sînemo háltâre. (6) *Hęc est generatio quęrentium deum . quęrentium faciem dei iacob.* Daz ist diû geburt dero Got suôchenton . dero suôchenton Gótes ánasiûne . der iacôbis Got ist . démo er dîa fórderun êra gab . so uuîo er in gebúrte . der sidero uuâre. (7) *Tollite portas principes uestras.* Nément furder lánt-
âchuste
hêrren iûuuére portas. Ir uuerltrîchen . nément tána iûuuére uitia . diê iûh ze tôde leîtent. *Et eleuamini portę æternales.* Vnde ûfhéuent iûh êuuíge portę .
touſi fersachini uuerltc
baptismum . unde renuntiatio sêculi. *Et introibit rex glorię.* Vnde diên gestaltên . kât in ze iû der chúning déro guôllíchi. (8) *Quis est iste rex gloriae?* Nu frêget der propheta. Vuer ist díser guôllicho chúning? Vnde antuuurtet des. *Dominus fortis et potens.* Trúhten der starcho unde der máhtigo . den du uuândost in-
posin
firmum . o iudee . dô dû ín in cruce gesâhe. *Dominus potens in prelio.* Truhten . máhtiger in uuíge. Also

uuen suôchent ir
dâr scêin . dâr er échert chad . quem queritis . unde sâr fone démo uuorte sîne fíenda ! stúrzton. (9) *Tollite portas principis uestri.* Nément tána liûte des tiêfeles portas . iûuuéres fursten. Diê er stálta uuíder góte . daz siê ímo neliêzin ínfart . diê tuônt tána. *Et eleuamini portę ęternales.* Vnde uuerdent ir ûfirríhtet . êuuíges rehtes portę . ze góte lêitende. *Et introibit rex glorię.* Vnde dâr gat tánne ín zûze iû . der chúning déro guôllichi. (10) *Quis est iste rex glorię?* Vuer ist díser [R 73] guôllicho chúninch . des oûh du
fursto dirro uuerlte
dih uuúnderon maht princeps mundi? *Dominus uirtutum ipse rex glorię.* Truhten déro chréfto . der ist chúning déro guôllichi. Sîne chréfte tuônt ín guôllichen. Imo uuichet álliû maht.

(XXIV.)

stimma iéuuelcs
(1) *In finem psalmvs ipsi david.* Uox uniuscuiusque
christânis
fidelis. *Ad te domine levavi animam meam.* Ze dir truhten huôb ih ûf mîna sêla . fóne írdischen gíredon ze gêistlíchen. (2) *Deus meus in te confido non erubescam.* Got mîn . an díh ketrúuuen ih . unde nescámo mih . uuanda ih mir selbemo getrúendo ze scámon uuárd . unde mih fóne diên scúlden . daz ih Got uuolta uuerden . ioh eîn uuúrmeli irsterbin mag . dannan ist mir dir zegetrúenne . unde únscameg zeuuérdenne. (3) *Neque irrideant me inimici mei.* Noh mîne fienda nehuôen min. *Etenim uniuersi qui sustinent te non confundentur.* Alle diê dîn bîtent . die neuuerdent

keschendet. (4) *Confundantur iniqui facientes uana.* Keschéndet muôzzin uuérden unréhte . úmbederbe tuônte. *Vias tuas domine demonstra mihi . et semitas tuas doce me.* Dîne uuéga diê gréhten zeîge mir . unde dîniû smálen phád . kelêre mih kân . nals den brêiten uueg . der ze hello leîtet. (5) *Dirige me in ueritate tua . et doce me.* In dînero uuarhêite geríhte mih . unde lêre mih . uuanda ih fone mir selbemo ecchert mendacium (lugin) uuêiz. *Quoniam tu es deus saluator meus . et te sustinui tota die.* Vuanda du bist Got . mîn haltâre . unde din bêit ih . alla diê frist dirro uuerlte . unz du mih uzer paradyso ferstôzenen uuíderelêittest. (6) *Reminiscere miserationum tuarum domine.* Irhúge dînero irbármidon . uuanda ménnischen uuânent daz íro irgézzen sî. *Et misericordiarum tu*[R 74]*arum quę a seculo sunt.* Vnde irhúge dînero ármehérzinôn . diê fóne êristuuérlte iêo uuâren . unde dû siê iêo schêindost. (7) *Delicta iuuentutis meę . et ignorantię meę ne memineris.* Die míssetate mînero iugende unde minero unuuizzenthêite nehábe dû in guhte. *Secundum misericordiam tuam memento mei tu.* Irhuge du mîn nah dînero gnâdo . diû dir gerîset . nals nah déro abolgi diê ih kefrêhtot hábo. *Propter bonitatem tuam domine.* Vmbe dîna guôti truhten . uuanda ih kuôte frêhte nehábo. (8) *Dulcis et rectus dominus.* Suôzer unde grehter ist unser truhten. Suôze . uuanda er fúrefángot diê ménnischen mit gnâdon . aber greht . uuanda er die fertîligot . die ímo des nedánchont. *Propter hoc legem statuit delinquentibus in uia.* Vuanda er dulcis (suôzer) unde rectus (grehter) ist . umbe daz fânt er êa . diû si rihti ze uuége. (9) *Diriget mites in iudicio.* er

gerîhtet die mámenden in sînero urtêildo. Er gíbet in dâr sólchen ordinem stâtrihti. . daz sie fúrder firuuórren neuuérdent. *Docebit mansuetos uias suas.* Et lêret diê zámen sîne uuéga . diê sîn ioh trágen uuéllen. (10) *Uniuersę uię domini misericordia et ueritas.* Alle sîne uuéga . diê er siê lêret . sint gnâda unde uuarhêit. Déro sint zeuuêne. Án demo einen cham er iu . an démo ánderen sól er noh chómen. Also in dô téta gnâda zefergébenne placabilem . daz chît holdlîchen . so tuôt ín nóh uuârheit zeirtêilenne incorruptum . daz chît únferméreten. *Requirentibus testamentum eius . et testimonia eivs.* Er lêret sîne uuéga . unde tuôt siê óffen diên . diê sina benêimeda suôchent unde sîniu úrchunde. Also mites mámminte tuônt unde záme mansueti. die nouum niûuua testamentum unde uerba prophetarum scródont. Ze Rômo uuas síto . daz die fór[R 75]deren hiêzen in tabulis uuahstablon al gescrîben . daz sie benêimdon íro áfterchómon . unde uuanda íro testes darána gescríben uuâren . be diû hiêz diû scrift testamentum urchundin urchunde. Ze déro similitudine glichnisso heîzet diû lex . diêa Got diên alten benêimda uetus alt testamentum . unde diâ er uns benêimda nouum niûuue testamentum. (11) *Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo . multum est enim.* Vmbe dînen námen uuanda dû háltare heîzest . lîbest dû truhten mînen sundon . iro ist fílo. Sie uuáhsent tágolîches be diû ist íro fílo. (12) *Quis est homo qui timeat dominum?* Vuer menniscon ist der Got furhte? *Legem statuit ei in uia quam elegit.* Démo hábet êr

be-
êa gesezzet . an démo uuége . daz chît an démo pro-
nêimido hêiligi
posito sanctitatis . daz er durch sîna fórhtun eruuéleta.
(13) *Anima eius in bonis demorabitur.* Sin sêla uuó-
sin uuerch
net in liêbe. *Et semen eius* id est opus eius . *here-*
5 *ditabit terram.* Vnde sin uuerch érbet dén irstánden
in unfermerido
lîchamen in incorruptione. (14) *Firmamentum est do-*
minus timentibus eum. Truhten ist festinunga diên .
diê in fúrhtent. Mennischon forhta machot únbaldi .
plucheit
diu diffidentia unde uírchúnst heîzzet . aber Gotes forhta
10 féstinot daz muôt. *Et testamentum ipsius ut mani-*
festetur illis. Vnde er tuôt . daz ín geóffenot uuérde
sin êa . diê er in benêimda. (15) *Oculi mei semper*
ad dominum . quoniam ipse euellet de laqueo pedes
meos. Mîniu ougen sêhent iêo ze Góte uuanda er lôset
15 mîne fuôzze ûzer demo strícche. An dén ih siêho .
der lôset mih. (16) *Respice in me . et miserere mei .*
quoniam unicus et pauper sum ego. Sih an mih . an
dînen christianum populum . unde habe min irbarmeda .
uuanda ih dîn êinigo bin . rehta gelôuba beháltendo
under manigen gelôubirron
20 inter multas hereses . unde dîn armo . neheîna uuérlt-
kíreda hábendo. [R 76] (17) *Tribulationes cordis mei*
multiplicate sunt. Manigfalte bîna sint mînes herzen .
úbersueifigemo unrehte chältentiro minno
fóne abundante iniquitate . unde refrigescente caritate.
De necessitatibus meis eripe me. Vuanda ih diê nôte
25 lîdo . fóne diên lôse mih. (18) *Vide humilitatem meam*
et laborem meum. Sih ána mîna diemuôti uuiê un-
ferrûomet ih pin . unde sih mîna árbeit . diu mir ána-
únzuhtige
líget ándere fertrágendo . die indisciplinati sáment mir

sint. *Et dimitte omnia peccata mea.* Vnde mit démo
óphere
sacrificio gehúlther . fergíb mir mîne súnda alle. (19)
Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt. Sih
an mîne fíenda . unde nelâz siê ferlóren uuerden . uuanda
5 íro mánige sint . unde ih íro déste uuírseren trôst
háben mag. *Et odio iniquo oderunt me.* Vnde sih .
daz siê mih pe únrehto házzeton . uuánda ih siê mín-
nota . unde be diû gehôre mih. (20) *Custodi animam*
meam et erue me. Behuôte mîna sêla . daz sî ín ge-
10 lîh nesî . unde lôse mih . fone íro feruuúndeni diû
férulôhtini
perplexitas hêizet . in déro oûh ih háften . uuanda ih
sáment ín uuírbo. *Ne confundar quoniam inuocaui*
te. Nelâz mih scámeg uuérden . uuanda ih dih ze
helfo bat . unde ih dir getrúeta . nals mir sélbemo.
15 (21) *Innocentes et recti adheserunt mihi.* Vnsúndige
unrehte
unde gréhte haftent ze mir . nals niêht so iniqui .
diê oûh sáment mir uuerbent . núbe íro herzen sint
sáment mir. *Quoniam sustinui te.* Vuanda ih hína
nefiêng . ze diên úbelen unde ih dîn bêit . unz dîn
uuánnoth
20 uentilatio chóme . diû diû spriûuuer hínauuánnot.
(21) *Libera deus israhel ex omnibus tribulationibus*
suis. Lôse Got den liût . den dû dih lâzest kesêhen
noh uuenno
in futuro . fóne allen sînen bînon diê er lîdet . niêht
êin ûzuuert nube ouh ínuuert.

---

25 *(XXV.)*

iêuuelichemo christanin turnochtimo
(1) *Ipsi david.* Id est omni christiano perfecto

kenallit dirro salmo
cónuenit hic psalmus. [R 77] *Iudica me domine.* Scêid mih trúhten fóne úbelen. *Quoniam ego in innocentia mea ambulaui . et in domino sperans non infirmabor.* Vuanda ih under ín uuárb in únsundigi . unde an díh kedíngende . neuuirdo ih muôtsiêh íro úbeli. Der an dih kedínget der neeruallet sih sînes muôtes . so er
unérrun
scandala gesiêhet noh der negloûbet sih sînero guôti umbe íro úbeli. (2) *Proba me domine . et tempta me.* Besuôche mih unde chóro mîn . nals frêisigo nube gnádigo . unde so . daz du mih pézzereiest . unde du mih liûterest mînero sundon. Vmbe záliga chórunga
niê neleitest du unsih in niêth chorunga
chéden uuir . Ne nos inducas in temptationem. Déro ist dísiu uuíderuuártig . diû den man gerehthaftot . also
besuochit
sî téta abrahâmen . dô er temptatus uuard . unde
uuertsámot
probatus. *Vre renes meos et cor meum.* Prénne mîne lancha . unde mîn herza. Daz chît . prénne mine gelúste unde mîne gedáncha . daz siê únrehte nesîn. Prénne siê mit démo fiûre spiritus sancti. (3) *Quoniam misericordia tua ante oculos meos est.* Fóne diû tuô so ih dih pítte . uuanda dîn gnâda fóre mînen
undanchpâre
oûgon ist . unde ih íro ungehuhtig nebin . noh ingratvs. *Et complacui in ueritate tua.* Vnde des pin ih dir gelîchet in dînero uuarhêite . unde neruôcho uuiêo ih menniscon misselîchen . mit diên uuárhêit nist . écchert ih dir lîchee. (4) *Non sedi in concilio uanitatis.* Ih lîchen dir des . daz ih nesaz in déro manigi déro
spilehus
úppighêite . so déro ist . diê in theatro sizzent . alde diê unreht râtent. *Et cum gerentibus iniqua non introibo.* Noh ze únrehto fárenten negân ih. Ih ne-

uuíle mih sâr héften ze ín. (5) *Odiui congregationem malignorum.* Ih házzeta iêo déro árgtahtigon mánigi . fóne diû sciêd ih mih fóne in. *Et cum* [R 78] *impiis non sedebo.* Vnde be diû nesizzo ih mit kuôtelosen . so heretici (globirre) sint . sid ih noh mit uanis (unuuihtarin) nesaz. (6) *Lauabo inter innocentes manus meas.* Ih tuáho mîne hende mit únsundigen . daz chit . ih ilo háben reîniû uuerch . also innocentes (únscadele) hábent. *Et circumdabo altare tuum domine.* Vnde démo getânemo . umbefâho ih dînen altâre. Min herza daz din altare ist . in demo ih dir ópferon kuôten uuillen . unde lûttera dígi . daz umbeháben ih danne . unde beuuáron iz so . daz iz follehábe sîna rêini. (7) *Vt audiam uocem laudis tuę.* Daz ih kehôre . ih mêino . daz ih ferném unde bechenne . die stimma dînes lobes. Vuéliû ist diû stimma? Ane daz min herza iêhe . sih fóne dir háben sîna guôti . unde fóne ímo selbemo sîna úbeli. *Et enarrem uniuersa mirabilia tua.* Vnde ih zelle alliu dîniu uuunder . dir ze lóbe . nals mir. (8) *Domine dilexi decorem domus tuę.* Ih mínnota iêo truhten . diê ziêrda dînes hûses. Ecclesia diû ist daz Gótes hus. In íro sint kuôte unde úbele . áber die guôten . diê sint íro ziêrda. *Et locum habitationis glorię tuę.* Vnde mínnota ih diê stat . dâr dîn guôllichi bûet. Der sinero guôti dih kuóllichot . nals sih selben der ist locus habitationis glorię dei. (9) *Ne perdas cum impiis animam meam et cum uiris sanguinum uitam meam.* Sid daz só sî . daz ih ze úbelen mih neháfta . unde ih dîna guóllichi fórderota nals mina . nû neferliûs mih mit úbelen . unde mit manslekk n. (10) *In quorum manibus iniquitates sunt.* In déro handen daz unreht ist.

Vuîo ist iz in íro handen? *Dextera eorum repleta est muneribus.* Íro zeseuua ist fol miêton. Sie uôbent unreht umbe gold . unde umbe silber . unde umbe lob. manslekken
Fone diû heîzzet er siê uiros sangui[R 79]num. (11) *Ego autem in innocentia mea ingressus sum . redime me et miserere mei .* (12) *pes meus stetit in directo.* Ih îlta áber uuésen unsundig . fone diû lôse mih . unde hábe min irbarmida . mîn fuôz follestuônt in grehti. *In ecclesiis benedicam te domine.* In allero christenheite lóbon ih dih . nals êin mít tero zungon . nube mêr mit uuerchen.

(XXVI.)

(1) *Psalmvs dauid priusquam liniretur.* Sus sang dauid . ê er geuuiêht uuurde. *Dominvs illvminatio mea . et salvs mea qvem timebo?* Truhten ist der mih irliêhtet . ze sîn selbes bechénnedo . unde er ist mîn heili . uuén fúrhto ih . der mir deuuéder néme? *Dominus protector uitę meę . a quo trepidabo?* Er ist der mih schirmet . fone uuémo furhto ih frêison? (2) *Dum appropiant super me nocentes . ut edant carnes meas.* Er schirmet mih . so mih ánauuellen scadele . daz sie mih ézzen. Diê íro grimmi an mir scêinen uuellen . diê nelâzet er sia scêinen. *Qui tribulant me inimici mei . ipsi infirmati sunt et ceciderunt.* Mîne fienda die mir not tuônt . diê sint siêh unde iruállen. (3) *Si consistant aduersum me castra . non timebit cor meum.* Sîn ioh héreberga gestellet uuíder mir . die nefurhtet

min herza. *Si exsurgat aduersum me prelium . in hoc ego sperabo.* Héue sih oûh uuig gágen mir . noh danne gedingo ih an ín. In selben diên frêison . scirmet er mih. (4) *Vnam petii a domino . hanc requiram.* Écchert eînes tinges kéreta ih ze góte . daz forderon ih . Ándere sint diê in mánigero dingo bítent . eînes píto ih. Vuaz ist daz? *Vt inhabitem in domo domini omnibus diebus uite mee.* Daz ih muóze búuuen in sînemo hus . alle tága mînes libes. Dár alle tága êin dág [R 80] sint . dâr géron ih séldon. Dâr tag âne naht ist . dâr lib âne tôd ist . dâr liêb âne lêid ist . tára lústet mih zechómenne . unde fúrder dâr zeuuésenne. *Vt contempler delectationem domini.* Daz ih ín selben sêhe . unde mih sin niêton muòzze . unde diê lússami únirdrózzeno hábe . darumbe lánget mih tára. *Vt protegar a templo sancto eius.* Vnde ih scérm hábe . fóne sinemo heîligun hus. Daz ih des scérm hábe . daz ih sin hus pin. (5) *Quoniam abscondit me in tabernaculo suo . in die malorum.* Vuanda er mih ferbárg hiêr uuésenten in sînero ęcclesia . in frêisigen tágen . fóre temptationibus unde persecutoribus. Sîd er mih hiêr scírmda . mêr aber dâr. *Protexit me in abscondito tabernaculi sui.* Er scírmda mih án demo ferhólnen sînes kezéltes. Daz ist christus . ér bûet ferhólno in cordibus credentium. An ímo háben uuir scérm. (6) *In petra exaltauit me.* Án demo stêine erhôhta er mih. Daz ist áber er. Also iz chît . PETRA AVTEM ERAT CHRISTVS. *Et nunc exaltauit caput meum super inimicos meos.* Vnde nu hábet er min hoûbet selben christum hô gesézzet . óbe allen mînen fienden. Fóne diû múgen siê min âhten uuanda ih

noh dára nechám . dára min hoûbet chómen ist. Sô ih áber démo hoûbete dára gefólgen . sô neist mir des furder nehêin sorga . daz mir iêman sî tára. *Circuiui et immolaui in tabernaculo eius hostiam cubiculationis* (scérounis) . *i. gratulationis* (châtilounis). Ih hábo úmbefaren . daz chît . ih hábo úber al geêiscot sine ecclesiam . diû sîn gezelt ist . in démo gezelte opferon ih ímo den friúscing déro fréuui . Ih pin des fro . daz ih sia úber al uuêiz. *Cantabo et psalmum dicam domino.* So ih oûh dárachúmo . dára er chómen ist . unde sin lússami gesiêho . danne bin ih sichiûre . danne singo [R 81] ih daz sang . déro mendi. (7) *Exaudi domine uocem meam qua clamaui ad te.* Kehôre truhten diê stimma . mit déro ih háreta ze dir . umbe daz eina des ih kéron. *Miserere mei et exaudi me.* Hábe min gnâda . unde gehôre mih. Dû uuêist uuóla . uuaz daz ist . des mîn hérza gérot. (8) *Tibi dixit cor meum . quesiui uultum tuum . uultum tuum domine requiram.* Min herza chad ze dir . ih uuíle dîn ánaliûte . dîn ánaliûte truhten uuíle ih. Dâr ist iz állez . daz ih uuíle. Des kehôre mih . des keuuére mih. (9) *Ne auertas faciem tuam a me . ne declines in ira a seruo tuo.* Neuuénde fóne mir dîn ánasiûne . nechêre iz in zorne fóne dînemo scálche. Daz chît . nescêine mir solcha irbolgeni . daz dû iz chêrest fóne mir. Alde iz chit . in iudicio (suônetâge) nechêre iz fóne mir. Fóne minen súndon chêre iz . nals fóne mir. *Adiutor meus esto.* Vuis mîn hélfâre. Souuiêo ih liberum arbitrium (selbuuála) hábe . ih nemag doh nîo uuóla getuôn âne dîna hélfa. *Ne derelinquas me . neque despicias me deus salutaris meus.* Du neferlâzest mih .

du nefersêhest mih . Got mîn háltare. (10) *Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me.* Vuanda mîn fáter unde mîn muôter die mih zúgen . alde adam unde eua hábent mih ferlâzzen. *Dominus autem assumpsit me.* Vuaz ist umbe daz ? Mih hábet áber Got ze síh kenómen. (11) *Legem pone mihi domine in uia tua et dirige me in semita recta propter inimicos meos.* Vuanda daz sô ist . nu sezze mir êa in dînemo uuége. Sezze mir in christo legem . der uuârer uueg ist . rihte mih an den rehten uueg . daz chit. Lêre mih dîne scrifte . umbe mîna fíenda . daz siê mih ába uuége neleiten. (12) *Ne tradideris me in animas tribulantium me.* In déro uuillen nesélêst dû mih [R 82] diê mih trébenont . daz chit . treibent unde iágont . so saul tuôt unde sîne holdon. *Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui.* Vuanda mir ánalígent unrehte iéhara. *Et mentita est iniquitas sibi.* Vnde daz unreht hábet kelógon imo selbemo ze frêisou nals mir. Diz mag fernómen uuerden fóne doêg idumeo der in unde abimelech sacerdotem zêh râtes uuider démo chúninge. (13) *Credo uidere bona domini in terra uiuentium.* Nu ist aber mîn drôst zegeschêinne Gótes kuôt . ín déro lébendon lande. Ih uuirdo irgézzet in terra uiuentium . des ih hiêr lîdo in terra morientium. (14) *Expecta dominum uiriliter age . et confortetur cor tuum . et sustine dominum.* Pit echert Gótes . kehábe dih cómelîcho . hábe bald hérza . unde bît sîn. Er chúmet unde lôset dih. Daz ist consilium prophetę. alde uox respondentis dei.

(XXVII.)

stimma martro
(1) *Iesvs dauid.* Vox christi in passione. *Ad te domine clamavi deus meus ne sileas a me.* Ze dír fáter
háreta ih Got mîner . stille nesîst dû fóne mir . daz
chît kescêiden nesîst dû fone mir. *Ne quando taceas a me . i. ne separes diuinitatem uerbi tui ab eo quod homo sum.* Nelâz mih âne Gothêit ménnischen sín. *Et ero similis descendentibus in lacum.* Vuanda so bin ih kelîh tiên sih soûffenten in den sê . diê dísa uuerlt minnont. (2) *Exaudi domine uocem deprecationis mee . dum oro ad te.* Kehôre mih in cruce so
fáter plaz in siê neuuizzen uuaz si tuônt
ih chéde . Pater ignosce illis . non enim scivnt qvid facivnt. *Dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.* Sô ih ûfhéue mîne hende . unde ih siê strécche in cruce . diên ze hêili . diê dîn hus uuerden suln. (3) *Ne simul tradas cum peccatoribus* [R 83] *animam meam.* Sáment diên súndigen neferliêsest du mîna sêla. *Et cum operantibus iniquitatem ne perdas me.* Vnde sáment úbeltâtigen neferliêrest du mih. *Qui loquuntur pacem cum proximo suo . mala autem in cordibus eorum.* Diê mit mir íro gelégenen mínnechmeister mir uuizzen daz
licho chôsont . alsús chédendo . magister scimvs qvia dû geunâre bist unde Gotis uuez . keunâro lêrest
verax es . et viam dei in veritate doces . unde iz áber úbelo mêinent in íro hérzen. (4) *Da illis secundum opera ipsorum . et secundum nequitiam studiorum ipsorum.* Lôno in nâh íro uuerchen . unde nâh déro argtahtegi íro îlungo . daz siê démo unsúndigon îlton táron . der hâracham siê zelôsenne. *Secundum opera manuum eorum tribue illis.* Lôno ín nâh íro uuerchen .

daz siê mit lúginen châmen . dô man ín uuârheit ságeta. *Redde retributionem eorum ipsis.* Mit iro lône . lôno in . daz sie selben íro lúgehêit petriêge. (5) *Quoniam non intellexerunt opera domini.* Also iz oûh keuáren ist . uuanda siê Gótes uuerch an christo nebechandon . noh umbe uuaz in sîn fáter hárasánti. *Et in opera manuum eius.* Noh an siniu zêichen nedâhton . diû er ín fóre téta. *Destrue illos . et non edificabis eos.* Vmbe diê sculde stôre siê . unde furder nezímbero sie. Iro rîche uuerde fóne romanis so fertiligot . daz is furder nehêin geuuaht nesi. (6) *Benedictus dominus quoniam exaudiuit uocem deprecationis meę.* Kelóbot sî Got . daz er mih fernómen hábet mînero digi . unde er iz al frúmet . nah mînero béto. (7) *Dominus adiutor meus et protector meus.* Er ist min helfâre . in déro nôte déro passionis (martro) . unde min schírmare in déro inmortalitate (untodigi) resurrectionis (urstendido). *Et in ipso speranit cor meum et adiutus sum.* Vnde an ín fersáh ih mih . unde dannan ist mir gehólfen. *Et reflоruit* [R 84] *caro mea . i. resurrexit caro mea.* Vnde dannan ist irstanden mîn flêisg. *Et eх uoluntate mea confitebor illi.* Vnde also mih lustet . so iêho ih ímo. Vuíllo uualtiga geiíht tuôn ih ímo an diên . an diên ih pin . diê mine fideles sint. (8) *Dominus fortitudo plebis suę.* Truhten fáter miner . ist starchi sines fólches . daz an ín geloûbig uuírdet nah mînero resurrectione (urstendida). *Et protector salutarium christi sui est.* Vnde er ist scírmâre déro hêilhafton sines keuuiêhten. Die sint hêilhafte . déro hêili christus ist. (9) *Saluum fac populum tuum domine . et benedic hereditati tuę.*

Kehált truhten dînen liût . unde tuô ségen dînemo erbe . fóne démo dû ze mír châde . POSTVLA A ME . ET DABO TIBI GENTES HEREDITATEM TVAM. *Et rege eos et extolle illos usque in ęternum.* Rihte siê hiêr . unde héue siê hínnan in uitam ęternam.

(XXVIII.)

(1) *PSALMVS DAVID CONSVMMATIONIS TABERNACVLI.* Diz ist daz sang déro fólletânun hérebergo . daz chit ęcclesię . in déro hiêr zeféhtenne ist contra diabolum. Uox prophetę ad fideles in ęcclesia. *AFFERTE DOMINO FILII DEI . AFFERTE DOMINO FILIOS ARIETVM.* Kótes chint príngent trúhtene . bringent ímo diû chint déro uuídero . daz chît apostolorum. Íro chint pínt ir . iuûh selben bríngent ímo. Duces gregis sint siê . daz chît . siê uuîsent den liût . pe diû hêizzent siê arietes. (2) *Afferte domino gloriam et honorem.* Pringent ímo uuóla uuérchondo guôllichi unde êra. *Afferte domino gloriam nomini eius.* Pringent guôllichi sinemo námen. Prêitent sînen námen úber al. *Adorate dominum in aula sancta eius.* Pétont in sinemo palatio . daz sint ûuuériu herzin. (3) *Vox domini super aquas.* Sin stimma schillet uber [R 85] diû uuazzer . daz chit uber diê liûte . diên er chundet sin ea. *Deus maiestatis intonuit.* Got déro mágencrhéfte irdónerota. Der máhtigo christus . kebiûtet prútelicho uzer démo uuólchene

sines lichamen daz uuir pęnitentiam tûen. *Dominus super aquas multas.* Óbe mánigen uuázzeren sizzet er. Manige sint sin sez . uuanda er án ín búuuet . so er siê predicando bechêret. (4) *Vox domini in uirtute.* Sin stimma ist in crhéfte . uuanda si gemág fílo . unde getûet máhtige diê . diê íro gelós sint. *Vox domini in magnificentia.* Sin stimma ist in míchel uuérchungo. Si bechêret siê in mícheliû uuerch. (5) *Vox domini confringentis cedros.* Sin stimma . diu ist stimma des préchenten diê cedros . i. superbos. *Et confringet dominus cedros lybani.* Vffen lybano monte uuerdent die hóhesten cedri . diê bríchet er. Diê hôhost kestígen sint in uuérlte . diê gediêmuôtet er. (6) *Et comminuet eos tanquam uitulum lybani.* Vnde gediemuôtet siê . nah ímo selbemo. Victima uuas er patri . uictima uuerdent siê ímo. Vitulus lybani uuás er . uuánda er iruuelet chalb uuas . sólih diû sint . diû ûfen lybano geuuêidot uuerdent. *Et dilectus sicut filius unicornium.* Vnde des fáter trût uuírdet ménnischo . unde irstirbet . also eîner déro iudeorum. *Vox domini intercidentis . i. diuidentis flammam ignis.* Sin stimma ist des schêidenten daz fiûr . daz chit diê uuuôtigen . diên fílo hêiz ze ímo uuas . uuanda hálbe nám er siê ze sih . halbe feruuárf er siê. (7) *Vox domini concucientis solitudinem.* Sin stimma ist des irscúttenten daz einote. Daz chit . déro herzen diê âne Got uuâren . tuôt si síh erchómen. *Et commouebit dominus desertum cades.* Vnde ér eruueget dia uuuôsti cades. Also er in cades [R 86] téta rinnen uuazzer ûzer stêine . so tuôt er fóne

scrifte in nuôsti tiêto
ímo chómene scripturas rinnen in desertum gentium.
stein uuas
Er ist selbo der stêin also iz chit. PETRA AUTEM ERAT
CHRISTVS. (8) *Vox domini preparantis ceruos . hoc est*
rosche ze fernúmiste
ueloces ad intellectum. Sîn stimma ist des . der sih
dero hírzo geuuarnot . diê dia uuêida niêzen suln. *Et*
reuelabit condensa . i. siluas. Diên hirzen induôt er
scrifto
diê uualda. Er lâzet sie in diê tougeni dero scriptu-
rarum. *Et in templo eius omnes dicent gloriam.* Vnde
chilichun
in sînero ęcclesia . ságent sie alle sîna guôllichi . iê-
gelih gágen sînemo mezze. (10) *Dominus diluuium*
inhabitat. Truhten hábet sîn gesâze in dero fluôte.
Truhten uuas in dero arca . sáment diên sînen . do sî
in dero flûote saz. So ist er noh kesezzen sáment diên
uuellon uuerlte
sînen ín dero ęcclesia . diu in mítten fluctibus seculi
uuêibot . daz ér sîa nû behálte . also er do behiêlt
prûtsámenunga
dia arcam mit déro ęcclesia bezeîchenet uuard. *Et*
sedebit dominus rex in ęternum. Vnde dáranâh sízzet
er rîchesondo iêmer. (11) *Dominus uirtutem populo*
suo dabit. Truhten gíbet hérti sînemo liûte . zeirlîdenne
diê uuella . unde diê dúniste dirro uuérlte . uuanda er
ín hiêr nehêinen frído nehabet gehêizzen. *Dominus bene-*
dicet populo suo in pace. Nâh démo ende dirro uuerlte .
tuôt er ségen sînemo liûte in fríde . den frído hábent
siê an ímo sélbemo. Disen psalmum ziêrrent misse-
lîche zûspilunga . die allusiones heîzzent. Also diû ist
ze uuideren ze hirzen ze êinhurnon
ad arietes . unde diû ad ceruos . unde ad unicornes .
ze chalbe uualdis
unde ad uitulum lybani. Allusiones sint . die díngolih
spílelîcho dés crûozent . unde dárazuo gezellent . daz

sînero tâte alde sînemo síte . alde sinemo námen geuallet. So an uirgilio ist . daz er chat . Daz fûr IGNEMQVE EXschúrfta stôinunch CVDIT ACHATES. Vuólá [R 87] chád er den schúrfenden stêin . der sînen námen habeta. Solche sint in lîbpuoche in uita ze mêtre ámbaht
5 sancti GALLI diu metrice getân ist . dâr diu officia gesézzet uuerdent. Nota septem uoces psalmi spiritus sancti.

— ·—· —

(XXIX.)

(1) *PSALMVS CANTICI DEDICATIONIS DOMVS DAVID.* Diz
10 ist frôsang déro uuiêhi dauidis húses. Vnser dauid ist christus . sin hus ist der sin lichamo. Daz hus uuart in Gotis keburte in urkezímberot in incarnatione . unde geniûuuot in resurstende Der niûunot hûsnuêi
rectione. Diu innouatio hêizet dedicatio. Pe diû ist daz dedicatio . daz man niûuez hus pegínnet prûchen.
15 (2) *EXALTABO TE DOMINE QVONIAM SVSCEPISTI ME . NEC delectasti inimicos meos super me.* Ih púrlichon dih truhten chit filius ad patrem . dih ketûon ih mâre in sun . ze fatir
állero uuerlte . uuanda du mih inphángen hábest unde gesezzet hábest ze dinero zésuuun . noh mînen
20 fíenden neuuíllotost an mir . sid ih mînes tanches irstárb nube fóne héllo unde fóne tôde mih tâte irstân uuíder íro uuíllen. (3) *Domine deus meus clamaui ad te . et sanasti me.* Truhten Got mîner ze dir uffen berge
háreta ih . do ih in monte béteta fóre démo tôde . unde
25 fóne diu gehéiltost du mih in resurrectione . daz chît

niuúungo
án dero dedicatione. (4) *Domine abstraxisti ab inferis animam meam.* Du fuôrtost mina sêla fóne hello . do ih ándere sêla dannan fuôrta. *Saluasti me a descendentibus in lacum.* Du hiêlte mih fóre diên sih soûffentem ín den sê . daz chit fóre diên súndigen . diê mîn âhton . diê sih soûfton in diê tiêfi dero súndon. (5) *Psallite domino sancti eivs.* Singent unde dánchont des trúhtene ir sine heiligen . uuanda ir sáment imo irstanden bint . unde ir nah ímo fáren súlint . dára er geuáren ist. *Et confitemini memo*[R 88]*rię sanctitatis eius.* Vnde iêhent knâdon sînero heîligun gehúhte . daz er iûuuer neirgáz doh ír sîn irgézen hábetint. (6) *Quoniam ira in indignatione eius.* Vuanda irbolgeni ist in sînemo zorne. Tôt cham iû fóne si-
diu erista sunda
nemo zórne . do primum peccatum ! gescáh. *Et uita in uoluntate eius.* Vnde êuuig lib cham iû . échert fóne sînemo uuíllen . âne iûuuere frêhte. *Ad uesperum demorabitur fletvs.* Ze âbende tuélet der uuôft. Post
s. quando tenebrę
factę sunt super
omnem terram . i.
liecht uuistomis luctus pęnitentię
meridiem dò lumen sapientię zegiêng . dô fiêng er ána
Beati qui lugent.
unde uuéreta sid. *Et ad matutinum lętitia.* Áber ze
in urstende
ûohtun chúmet diû fréuui. Sî chúmet in resurrectione
an démo iungestin tage Nota tempus novissimę
in nouissimo die. An démo zite so christi resur-
resurrectionis
rectio gescáh . sô gesciêht die iúngesta resurrectio. Mit déro êrerun uuard diu ánderiu gezeichenet. (7) *Ego autem dixi in abundantia mea . non mouebor in ęternum.* Dô ih in paradyso uuas in mînero gnúhte . unde ih Got hábeta unde ih niêhtes ne-

írrota . do chad ih . fúrder neuuirdo ih keuuéhselot .
tôdlich der unurm
furder neuuirdo ih mortalis. Iz ist uuâr daz serpens
ir nesterbint tôdis
chît . NON MORTE MORIEMINI. (8) *Domine in uoluntate tua prestitisti . decori meo uirtutem.* Truhten nu uuêiz
ih . daz ih fone mir selbemo guôt nehábeta . unde du
dines tánches mina zîeri starhtost. Vnde daz scinet
dârána. *Auertisti faciem tuam a me . et factus sum conturbatus.* Daz dû dih fóne mir uuantost . unde ih
untôdligemo tôdiz
sâr geleidegot uuard . unde fóne inmortali mortalis
uuard. (9) *Ad te domine clamabo . et ad deum meum deprecabor.* Vuanda mir sô gescéhen ist . pe diû háren
mezzmuôtin
ih ze dír daz du mih nu humilem gehôrest . unde in-
ubirmuôtin
phâhest . den dû do superbum feruuúrfe. Alde iz uuirt
fóne christo baz fernómen alsús. Ih chad in mînero
in nolli . Gotheite
genúhte . diû in plenitudine deitatis [R 89] ist . niêmer
neuuirdo ih iruuéget . nube stâte bín ih. Dû fáter
gâbe uuílligo diû chráft minero zîeri . daz ih uuâre
sconero ménniscon chíndin
speciosus pre filiis hominum. Du uuántost fone mir
martro
dîn ánasiûne . unde neuuâre mir fore déro passionis .
unfrô unz an dîn tôth
pe diu uuard ih tristis usque ad mortem. Fóne diû
háren ih mit dirro dígi ze Góte. (10) *Que utilitas in sanguine meo . dum descendo in corruptionem?*
ûzkuz minis pluôtis
Vuárazuô toûg danne effusio sanguinis mei . úbe ih
in fúli
chómen sol in putrefactionem . also ándere ménnischen ?
irstânnis
Vuiêo sol ih ánderen gében drôst resurgendi . úbe ih
sélbo sâr neirstân . unde ín dáz neoûgo . sô ih kehiêz ?
Nunquid confitebitur tibi puluis . aut annuntiabit ueri-

tatem tuam? Lóbet dih daz stuppe . alde chundet daz
praht ze stuppe
dîna uuárhêit? Vuirdo ih redactus in puluerem . uuâr
prédigon pétinbrot
sint danne diê ih uzfrúmme . predicare euangelium
állero geschéphido
omni creaturę? (11) *Audiuit dominus et misertus est*
mei . et dominus factus est adiutor meus. Daz kebét
kehôrta trúhten . unde half mir. Dia helfa fernémên.
(12) *Conuertisti planctum meum in gaudium mihi.*
Du bechêrtost minen uueînod in méndi. Minen tôd
in mendi irstándini
bechêrtost dû in gaudium resurrectionis. *Concidisti*
saccum meum . i. mortalitatem meam . et circumdedisti
me lętitia. Du zebrâche mina hârrun . unde uuâtost mih
tódigen lichamen
mit fréuui. Du nâme mir aba mortalem carnem . unde
úntodigin
gâbe mir inmortalem. (13) *Vt cantet tibi gloria mea.*
Daz dir nu singe min Gótelicha guôllichi nals mîn
ménniscîna smâhi. *Et non conpungar.* Vnde ih ána-
uuert kestéchot neuuerde . so ih in cruce uuard . noh
geuuizzedo
diê mine gestéchot neuuerden mit déro conscientia
sundon martra sundon
peccatorum . uuanda ín min passio ist peccatorum re-
ablaz
missio. *Domine deus meus in ęternum confitebor tibi.*
in dero chúnftigun uuerlte
Truhten Got . dih lóbon ih iêmer. In futuro seculo
in minen liden
lóbon ih dih [R 90] iêmer in menbris meis.

(XXX.)

(1) *Ipsi David extasis:* Selbemo dauid uuirt nû
gesúngen in excessu mentis . daz chît in hínauuórtini

Gótes óf-
des muôtes. Diû hínauuortini gesciêhet fóne reuela-
fone fórhto
tione alde fóne pauore. Ze diên beîden mag excessus
hiêr in dísemo psalmo fernómen uuerden. An démo
aller houbit unde lide
christus sprichit totus . daz chit . caput et membra .
pauorem . ougendo an sînen membris. (2) *In te domine speravi . non confvndar in aeternvm.* An dih truhten
gedíngta ih . scámeg neuuerde ih êuuigo . so diê uuer-
tárint in daz êuuiga fiur
dent . diê gehórren suln. Ite in ignem ęternvm. *In iustitia tua libera me.* In dínemo rehte lôse mih .
nals in mînemo. (3) *Inclina ad me aurem tuam.* Helde ze mir dîn ôra. Chúm háranîder ze úns mén-
niscon. *Accelera at eruas me.* Spuôtigo lôse mih.
ende uuerlte
Schêid mih êr fóne súndigen . er finis seculi chóme.
irstân
Alde tuô mih spuôtigo resurgere. *Esto mihi in deum protectorem . et in domum refugii ut saluum me facias.*
Vuis mir scérm . unde hûs tára ih zuôfluht habe . daz
úntodigi des hehamen
du mih kehâltest in démo hûs inmortalis corporis.
(4) *Quia fortitudo mea et refugium meum es tu.* Vuanda
áhta
du bist min stárchi . zeirlidenne persecutionem . unde
uuerlt
min zuôflúht . uuanda ih fone seculo fárendo ze dir
iruuíndo. *Et propter nomen tuum dux mihi eris.* Vnde du uuisest mih umbe dinen namen . daz ih ín
uuîto chunt ketuôe. *Et enutries me.* Vnde du ziêhest
mih . unz ih mine heiligen einzen sámenondo . keuuáhso
in mihila sámenthafti prutsáminungo
in magnum corpus ęcclesię. (5) *Educes me de laqueo hoc quem absconderunt mihi.* Du bringest mih uzer
dien fâron . diê siê mir toûgeno tâten. *Quoniam tu*

es protector meus . (6) *in manus tuas com*[R 91]*mendabo spiritum meum.* Vuanda du mîn schírm bist . dir beuílo ih mîn sêla . unz ih siâ áber sâr spuôtigo ze mír néme. *Redemisti me domine deus ueritatis.* So daz irgât . so hábest du mih irlôset Got déro uuarhêite. So hábest dû getân also dû gehiêzze . daz du mit mînemo bluôte mînen lîut irlôstist. (7) *Odisti obseruantes uanitates superuacue.* Diê uppighêit fórderont in gemêitun . diê házzest dû. Vanitas ist uuíderuuartig ueritati . unde uuanda dû bist deus ueritatis . fóne diû hazzest du siâ. Die rihtuôm fórderont unde êra . diê fórderont uppighêit. *Ego autem in domino speraui.* Ih kedingta áber an got . der uanitas neist nube ueritas. (8) *Exultabo et lętabor in misericordia tua . quia respexisti humilitatem meam . saluam fecisti de necessitatibus animam meam.* Ih sprúngezo . unde fréuuo mih in dínero gnâdo . uuanda dû uuára tâte mínero diêmuôti . unde mih lôstost fóne nôte . daz chit fóne inpugnatione peccati. Diê not sol mánnolih úberuuínden mit diêmuôti. Fóne déro chat paulus . INFELIX mennischo . uuer lôsit mih fóne démo lichamin dissis todis : EGO HOMO . QVIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HVIVS ? (9) *Nec conclusisti me in manibus inimici.* Noh in des tiêueles handen nebetâte du mih . dâr diê ínne betân uuerdent . diê sih neuuérent déro nôte cupiditatis et peccati. *Statuisti in loco spacioso pedes meos.* Du tâte mih in uuítero stéte stân . tâte mir facilem iustitiam . diu mir er difficilis uuas. (10) *Miserere mei domine quoniam tribulor.* Gnâda mir truhten .

in nuîtero stéte
uuanda ih nôthafte bín. Vuiêo ist der in loco spacioso .
nothaft sinero
der in tribulatione ist? Âne daz christus sprîchet ex
lido halb in fride
persona menbrorum . diû súmiu sint in pace . súmiu
in ángistin
in angustia . unde einiu déro ánderro inphíndent . also
ist einimo lide uue des inphindent
[R 92] iz chit . Si PATITVR VNVM MENBRVM COMPATIVNTVR
allíu diu andrin.
OMNIA MENBRA. Fóne ételichen menbris chit er nu .
MISERERE . MEI DOMINE QVONIAM TRIBVLOR. Vnde daz hára-
nah stat. *Conturbatvs est in ira oculus meus.* Min
oûga ist trûobe uuórden in zórne. Vuánnan ist daz zorn.
ane fóne ánderro sundon? Vuer ist der sih kêinot hábe
uuóla zetuônne . ímo neuuége daz ándere úbele tuônt .
diê dero sélbun professionis sint? *Et anima mea et
uenter meus.* Vnde min séla ist truôbe uuórden . unde
min bûch. Min zorn ríget in minemo hérzen . so ih
daz unreht noh andon nemuôz? unde increpatio diê
uuírserot diê si bézzeron solta. (11) *Quoniam defecit
in dolore uita mea . et anni mei in gemitibus.* Vuanda
min lib ist fersuúnden in leide . unde miniu iâr in
sûftóde. Fone dísemo leide chit iz ánderesuuâr .
diu anda dines husis chou mih innan ir uuégeda trozta
ZELVS DOMVS TVE COMEDIT ME. Vnde áber . TEDIVM DETINVIT
mih aba súndigen sih kelóubinten dinero ćo
ME ! A PECCATORIBVS RELINQVENTIBVS LEGEM TVAM. Vnde ouh.
ich sah ferunuóte unde suant
VIDI INSENSATOS ET TABESCEBAM. *Infirmata est in pau-
pertate uirtvs mea.* Min chraft ist únchreftig uuorden
in armhêite . uuanda ih fone mir selbemo kuôt nehábo .
daz ih hábo . daz ist fóne dinemo rihtuômme. *Et ossa
mea conturbata sunt.* Vnde miniu bein sint ketruôbet .
in cristauheite ahtunga
Daz chit fortes in ecclesia die persecutio nebrútta . diê
sint truôbes muôtes . fóne íro bruôdero unrehte. (12) *Su-*

per omnes inimicos meos factvs sum obprobrium. Ih pin ferror ze ítteuuízze uuórden . danne alle mîne fíenda . mîne prutsûne uuîédon Filii ecclesie lébent uuirs in mînen sacramentis . danne hêidine pagani tûen . diê niêo dárazuô nechâmen. *Et uicinis meis nimium . s. obprobrium factus sum.* Vnde mînen nâ[R 93]hen bin ih harto uuorden zítteuuîzze. Die gerno an míh keloûbtin . unde fone diu nâhe sint . diê ubil lîb lukkero christianon uuendet mala uita falsorum christianorum. *Et timor notis meis.* Vnde forhta bin ih uuorden mînen chún- doh. Vuanda iro chunden . hábent diê forhtun . daz siê alle sólih sîn. *Qui uidebant me foras fugiebant* scrifte *a me.* Diê mîne scripturas kelírneton . diê geloûbton sáminungo sih min . unde fluôhen mih uzer déro ęcclesia. Daz kloubirra uuésendo . funden siê mánigiu héreses uuíder íro. (13) *Obliuioni datus sum tamquam mortuus a corde.* Dien bin ih uuórden ze âgeze . sámoso tôter fone herzen . daz chit . also tôto bestôzener . unde ioh uzer hérzen geuuórfener. *Factus sum tamquam uas perditum.* Also ferlóren uáz . daz ferbróchen unde feruuórfen ist . fóre unruôchon . also únuuerd pín ih . uuórden mînen fíenden. (14) *Quoniam audiui uituperationem multorum commorantium . in circuitu.* Vuanda mánigero schélten umbe mih sízzentero hábo ih fernómen . diê álle chédent . uuiêo christiani tuônt. úbele Siê nechédent niêht . uuiêo mali christiani tuont. Vmbe dia ęcclesiam sízzent diê uuanda siê daraín neuuéllen. úmbetúrnun diê únstatigi zitis In circuitu sizzent siê . uuanda sie rotam temporis státigi éuuichéite mínnont . nals stabilitatem ęternitatis. *In eo dum*

conuenirent simul . aduersum me accipere animam meam consiliati sunt. So diê sih kesámenoton . an démo dinge riêten sie uuíder mir. Vuaz uuas der rat? Mîna sêla zenémenne . daz chit . mih zeárgeronne . unde
5 ûzer déro ęcclesia zeinspánnenne . samoso ih mit ín múge baz kehalten uuerden. (15) *Ego autem in te speraui domine.* Ih kedingta áber an dih truhten. Ih fersáh mih paz ze dir . danne ze ín. *Dixi deus meus es tu* . (16) *in manibus tuis sortes meę . hoc est he-*
10 *reditas mea.* Mîn [R 94] Got pist dû chad ih . mîn lôz ist in dînen handen. Sîd daz erbe mit lôze iû getêilet uuard . so sól man hiêr lôz fúre erbe fernémen. *Eripe me de manu inimicorum meorum . et a persequentibus me.* Lôse mih fóne mînero fíendo hánden .
15 unde fóne âhtaren. (17) *Illustra faciem tuam super seruum tuum . i. fac me uidere . quia supra me dignaris intendere.* Ouge dîn ánasiûne óbe dînemo scálche. Laz mih keuuár uuerden . daz du mih óbeséhest . unde ih dir háfteie . unde ih kescêiden si fóne úbelen christia-
20 nis. *Saluum me fac in tua misericordia.* Kehalt mih an dînen gnâdon . uuanda mir bristet an mînen frêhten. (18) *Domine ne confundar quoniam inuocaui te.* Scámeg neuuérde ih . uuanda ih ánaháreta dih. Alde so iz rehtor chit . ih inládeta dih. Vuárain? In do-
in daz
hus mines herzin.
25 mum cordis mei. Diê dih ánahárent umbe scaz alde umbe êra . diê neuuéllen dih . noh neládont dih . nube scaz unde êra. Áber ih neuuíle ánder . áne dih. *Erubescant impii . et deducantur in infernum.* Scámeg uuerden . unde in hélla fáren diê úbelen . diê ander
30 uuellen danne Got. (19) *Muta fiant labia dolosa . quę loquuntur aduersus iustum iniquitatem . in superbia*

et in contemptu. Stum uuerden trúge lefsa . diê uuíder réhtemo únreht sprechen in ubermuôti unde in únuuirdi. So iudei uuíder christo tâten . der ín fóne diû beúnuuerdeta . daz siê ín échert ménnischen bechándon . nals Got. Vuâr uuerdent sie áber stum . âne in hello . dar ir unreht allez kestíllet uuirt . unde geróchen? (20) *Quam magna multitudo dulcedinis tuę domine . quam abscondisti timentibus te.* Diz ist exclamatio . diû uns liûbet unde uuírdet futura bona. Vuîo chreftig manigi truhten dînero suôzi ist. *Quam abscondisti* [R 95] *timentibus te.* Die dû gehálten hábest dih fúrhtenten . unz hína ze énero uuerlte. *Et perfecisti eis qui sperant in te . in conspectu filiorum hominum.* Vnde folleclicha habes dû sîa getân diên . diê an dih kedíngent . ín dero ménniscon gágenuuérti. Diê íro gedingi hiêr skêinent unde siê dîn neferlôugenent in uuérchen . noh in uuórten . diên hábest du gegáreuuet folla suôzzi. (21) *Abscondes eos in abscondito uultus tui.* Du gebírgest sie ín déro toûgeni dines ánaliûtes. Vuar ist daz? âne in sînemo rîche . dâr sîn anasiûne toûgen ist diên úbelen . unde óffen diên guôten. Fore uuémo uuerdent siê dar geborgen? *A conturbatione hominum.* Fore menniscon getruôbédo. Siê hábent danne dar frído . fore diên . diê sie nu hiêr truôbent. (22) *Proteges eos in tabernaculo a contradictione linguarum.* In démo gezelte scírmest du siê . fóre dero uuíderspracho dero zúngon . hiêr in ęcclesia ist zeféhtenne . be diû ist si tabernaculum militum . dâr bedúrfen siê scírmes. Diêdâr uuóla kefêhtent mit sînemo scírme . diê bringet er dánnan ze eigenen seldon . dâr sie fúr-

hûgeserêi
daz chúnftiga liûb
kezelt
tégeno

der frído ! hábent. *Benedictus dominus quoniam mirificauit misericordiam suam in ciuitate circumstantię.* Got kelóbot . daz er sîna gnâda geuuúnderlîchota in déro burg . déro umbestándeni. Er neuuólta sina gnâda nieht petuôn in einero ierusalem . dâr er selbo uuas . nube dannan santa er siâ ûz . in alle diête . diê umbe gesezzen sint. Diê sint sîn ęcclesia . unde ciuitas circumstantię. (23) *Ego autem dixi in pauore meo . proiectus sum a facie oculorum tuorum.* Ih chad aber do ih in forhton uuas . feruuórfen bin ih fóne déro ánasihte dînero oûgon. Súslicha fórhtun ne[R 96]hábeti ih . úbe du dîniu oûgen ze mír nechêrtist. Daz chád íh in persecutione unde in angustia . unde in pauore mortis. *Ideo exaudisti uocem orationis męe dum clamarem ad te.* Fone déro diêmuoti . gehôrtost dû mih . do ih ze dír háreta. (24) *Diligite dominum omnes sancti eius.* Mínnont Got alle sîne hêiligen. Minnont in . ír diâ uuerlt nemínneient. *Quoniam ueritatem requiret dominus.* Vuanda truhten minnot diê uuârheit. Er minnot daz an diên sînen . daz er sélbo ist. *Et retribuet his qui abundanter faciunt superbiam.* Vnde er lônot diên . diê fóllun úbermuôtechlícho tuont. Vuéle sint daz? ane diê sih íro negeloûbent . unde míte fóllegânt. Daz ist kesprochen fone allen sundon . uuanda iz chit . INITIVM OMNIS PECCATI SVPERBIA. (25) *Viriliter agite et confortetur cor uestrum omnes qui speratis in domino.* Kehábent iûh cómelîcho . unde hábent bald herza . alle in Got kedíngente. Nelâzent iûh pelângen uuénne iûh Got réche an diên súndigen. Vuésent diê uuîla patientes . er tuôt daz . so iz zît ist.

(XXXI).

(1) *Psalmvs intellectvs dauid.* Hiêr uuérden uuir gemánot . daz uuír fernémen . uues uuír poenitentiam tuôn súlin. Vuanda er netuôt der mán pęnitentiam . êr er bechénnet uuiêo er gefáren hábet. Déro ist lúzzel diê iz bechennen chúnnin. Be diû chit iz. Delicta uuer uueiz
alle missetâte
qvis intellegit ? *Beati qvorvm remissę svnt iniqvitates. et qvorvm tecta svnt peccata.* Sâlig sint diên íro únreht pelâzen sint . unde déro sunda bedéchet sint. Disiû uox ist pęnitentis. Fóne diên er sus chît . dien
stimma riûuuontis
gérot er gelîh uuerden. (2) *Beatus uir cui non imputabit dominus peccatum.* Sâ[R 97]lig man ist . démo Got sîne sunda neuuîzet . uuanda er ímo siê fergében hábet. *Nec est in spiritu eius dolus.* Noh trúgehêit in sînemo sinne neist. Daz er uuâne guôt sîn fóne ímo sélbemo . alde ube er sundig ist . daz er daz nebechénne. (3) *Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea dum clamarem tota die.* Vuanda ih suîgeta . daz chît . uuanda ih mînero sundon iêhen neuuólta . danne ih áber bráhti allen den tag . daz ih mih íro intságeti . dannan irfírneton mîniu beîn . daz chit . dannan uuúrden unchreftig mîne chréfte. Vbe ih iéhen uuólti . dannan uuurdin sie geniûuuot. (4) *Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua.* Vuanda durh diê sculde . dîn haut ûfen mih kelegétiu mir suâreta táges unde náhtes. *Conuersus sum in erumna . i. miser factus sum . dum configitur spina.* Vuard ih uuêneger démo dórne stéchontemo. So dû mih in nôt prâhtost . so stuônt ih pechénnen mîne scúlde . so

stúncta mih diû uuízzenthêit. (5) *Delictum meum cognitum tibi feci . et iniustitias meas non abscondi.* Do téta ih dir chunt mîna míssetât . unde nehal dih lángôr mîn unreht. *Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas domino . et tu remisisti impietatem peccati mei.* Ih chád échert in mînemo hérzen . ih iêho Góte mînes únrehtes . unde sâr beliêzze du mir die úbeli mînero súndon. Êr diû uuórt châmin . êr gedánchotost du mir des uuíllen mit áblâze. (6) *Pro hac . s. impietate orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno.* Vmbe diê ubeli bétot ze dir iêgelih hêiligo . in geuélligemo zite. Daz ist danne . so plenitudo temporis chúmet . unde Got sînen sun séndet . factum ex muliere . factum sub lege. *Verumtamen in diluuio aquarum multarum ad eum non adproximabunt.* Áber in ma[R 98]nigero uuázzero uuâge suúmmente . nenáhent zeîmo. Ein uuázzer ist daz siê begûzet . unde siê gehêiligot in tempore oportuno . daz ist diû chómenta doctrina fone spiritu sancto. Mánige doctrinę unde mánige sectę hereticorum alde philosophorum nebríngent siê niêht ze Góte . núbe sie sceîdent sie fone ímo. (7) *Tu es refugium meum a pressura quę circumdedit me.* Du bíst ze démo ih fluht hábo fore déro nôte . diû mih pefángen hábet. Daz ist diû mortalitas . unde diû corruptio déro sih ouh PAVLVS chlágeta . do er chád . ETIAM NOS IPSI PRIMITIAS SPIRITVS INPHÁNGIN HÁBINTE SIÛFTÓGEN TIÊFO INNHALB MUÔTIS UUÚNSCIS PEITONTE . IH HABENTES . IN NOBISMET IPSIS INGEMISCIMVS . ADOPTIONEM EXPECTANTES REDEMPTIONEM CORPORIS NOSTRI. *Exultatio mea*

folli zîtis
man uuórtinen fone uuibe . úndertánin êo
in geuélligemo zite
lêra lêra
fólgunga kloûbirraro alde uuísilingo
ioh uuir selben aller êrist kêist
meino irlôsedo des lichamen fone selo

crue me a circumdantibus me. Dû Gót min fréuui . lose mih fóne diên nôten . diê mih umbefángen habent. Vuiêo ist der in fréuui . der sih pítet lôsen? Ane daz
mit kedingi birin uuir
ín sîn gedíngi fréuuet . also iz chit . SPE ENIM SALVI FACTI
gehaltin mannin uuênichet
SVMVS . doh ín humana miseria muôhe. Fóne diu chúmet
ántuúrte
nu responsio. (8) *Intellectum tibi dabo . et instruam te in uia hac qua gradieris.* Ih kíbo dir fernúmest . ze rinnno
diû dih kruôze ad pęnitentiam . unde lêro dih uuaz du tuôn solt . an dísemo uuége . an démo dû gâst . Vuéler ist der uueg . ane diser gágenuuérto lib? *Firmabo super te oculos meos.* Ih kestato óbe dir miniu oûgen. Ih lâzo dih óbenan ána únirdrózzeno . daz liêht
minero uernúmiste
intellegentię meę. (9) *Nolite fieri sicut equus et mulus quibus non est intellectus.* Diz ist kespróchen ze ad
sundârin
peccatores. Nesînt sólih . so daz ros unde der mûl . diû âne fernúmest sint. Eigener unde frémeder hêrro rîtet daz ros . unde lédet dén mul . uuanda sie neuuízzen uuémo sie dienon súlin. Dien ist [R 99] der gelîh . der fúre Got démo tiêfele diênot . unde ímo úndertân ist. *In chamo et freno maxillas eorum constringe . qui non approximant ad te.* Mit châmo unde mit frêno geduuíng déro chínne . die ze dir nesinnen.
prittil
Róssolîh sol frenum háben . áber bêittendiû unde ir-
châmbrittil
standini súln chamum háben. Chámus ist fóne chrumbi
in chriêchiscun chrump in uuîlescun
gespróchen . uuanda camur grece . curuum chît latine . Des pedúrfen diê . die uuider Góte spórnont . unde ín
ze ufsézzen
neuuéllen háben . assessorem. (10) *Multa flagella pec-*

catoris. Niêht éin chambrittil châmus nube ouh kêisila flagella sulu démo únzamen . daz er gedoûbot uuérde. *Sperantes autem in domino misericordia circumdabit.* Aber diê an Got gedíngenten . úmbefahet sîn gnâda. Er beuuárot sie állen hálbon sô . daz ín nehêin tára gescéhen nemág. (11) *Letamini in domino et exultate iusti.* An Gót fréuuent iûh rehte . unde an ímo sprúngezent . nals an iû selben. *Et gloriamini omnes recti ! corde.* Vnde an ímo guôllichont iûh álle grehte in herzen. Also diê grehte sint in íro herzen . diê ánder neuuéllen . âne daz er uuíle.

(XXXII.)

Psalmvs ipsi david. (1) *Exvltate iusti in domino.* An Góte fréuuint iûh rehte. Lâzent iuûuera fréuui an ímo sîn . nals án derro uuerlte. *Rectos decet conlaudatio.* Lob kezímet créhtên. Also diê sint diê íro uuíllen gerêrtet hábent . nâh Gótes uuíllen. Diê ánder uuellen dánne Got uuélle . diê sint chrumb . unde únlóbesam. (2) *Confitemini domino in cythara.* Iéhent Góte án dero zíterun . diû actiuam kuôtuuerehlîb uitam bezeîchenet . uuanda sî nídenan bûh hábet. *In psalterio decem chordarum psallite illi.* An démo zênsêitigen [R 100] psalterio síngent ímo . daz contemplatiuam ûfscôuuelîb uitam bezêichenet . uuanda iz óbenan bûh habet. An diên zuêin ist alliû religio. chalti Vnde daz míteuuízin . daz decem chordę decem uerba legis ę bezêichenent. Diû sint so gescêiden daz

ze mannis ébinchristaniu minno
triû sêhent ad amorem dei . síbeniû ad amorem proximi.
(3) *Cantate ci canticum nouum.* Síngent ímo niûuuez
frôsang. Also daz ist daz angeli súngen in sînero in-
keburte kuôllichi in hôimon Gôte.
carnatione. GLORIA IN EXCLESIS DEO. *Bene psallite ei*
in iubilatione. Vuóla singent ímo liûdondo. Daz chît .
uuízzint daz iz mit uuorten sô nemag keoûget uuerden.
sô frô ír sîn uuésen sulnt. Vuanda daz ist keliûdot .
dáz man fréuui mit niûmon oûget âne uuort. (4) *Quia*
rectum est uerbum domini. Daz súlnt ir tuôn . uuanda
sin uuort crehtez ist. Ze uuélero uuîs? âne daz iz
créhte tuôt. Fóne sînemo uuórte uuerdent ménniscen
gríhtet. *Et omnia opera eivs in fide.* Vnde alliû
sîne uuerh sint in driuuo. Án demo díngе scînet sîn
triûua . daz er únsih dâr neúbersuôchet . dâr er únsero
ketriûuue ist Got der
triûuuon chórot. Also PAVLVS chit . FIDELIS DEVS QVI
unsih nilâzzet ferror irsuôchit uuerden danne uuir nirtrágin muzin.
NON PERMITTIT VOS TEMPTARI . SVPRA QVAM POTESTIS FERRE.
(5) *Diligit misericordiam et iudicium.* Er mínnot
ármhérzi unde geríhte . daz ist knâda unde urtêilda.
Hiêr scêint er gnâda . hínafúre spáret er diâ urtêilda.
Misericordia domini plena est terra. Sînero gnâdon
kuôt árende
ist diû érda fol. Vuanda euangelium chómen ist unde
kelôuba tôuffi
fides unde baptismum in alla diê erda. (6) *Verbo do-*
mini cęli firmati sunt. Vuîo áber diê hímela? Die sint
keféstinot mit sînemo uuórte. Daz ist uuâr an selben
diên hímelen . sô ist iz oûh an apostolis . diê fóne diû
hímela gehêizen sint . uuanda fó[R 101]ne íro lêro diû
erda berégenot uuárd unde gebírigot uuard. Daz diû
erda fol sînero gnâdo ist . daz ist fône diû . uuanda
sîne hímela geféstenot unde gebáldet uurden fóne

Gótes nuórte . daz chît fóne christo Gotes sune filio dei. Er getéta sie nuésen çelos. *Et spiritu oris eius omnis uirtvs eorum.* Vnde íro chraft ist fóne sinemo geîste. Den inpháhendo uuúrden sie hímela. (7) *Congregans sicut in utre aquas maris.* Sámenonde diû méreuuázzer . sámoso in ûderbalge. Daz chit in úbelero ménniscon bûche árgen uuillen bétuônde. Den sie gerno scêindin ube siê máhtin. Also iz dô fuôr dô christiani fursten principes châmen . unde sih ubeli malitia stuônt pergen. *Ponens in thesauris abyssos.* Vuazzertiêfi gehâltende in sînen tríseuuen. Daz ist diû mánigi déro úbelon . déro er sih iódoh toûgeno geuuárnot . daz er diê sîne mit íro âhtungo bézzeréie. Alde ánderesuuiêo ist iz zeferné-menne. Er gesámenot christianos in sînero ęcclesia diâ er uderbalch utrem héizet . unde gebírgit tiêfe sínna in sînen scripturis. (8) *Timeat dominum omnis terra.* Fóne diû fúrhte Got êin iêgelich erda . daz chît ein iêgelich súndig ménnisco . uuánda ímo nebrístet déro niêht . diê ín rechen . souuiêo er daz hándega uuazzer betân hábe sicut in utrem samo in ûderbalgh. *Ab eo autem commouentur omnes qui inhabitant terram.* Fone ímo uuérden eruuéget . alle die in érdo sízzent. So siê fóne ímo eruuéget uuerdent iêmenne zetáronne . daz siê oûh fóne ímo gestillet uuerden. Ziû fone imo? (9) *Quia ipse dixit et facta sunt . ipse mandauit et creata sunt.* Vuanda alliu díng ímo chédentemo gétân sint . unde ímo gebietentemo gescáffen sint. (10) *Dominus dissipat consilia gentium.* Got zeuuírfet den rât dero diêto den si [R 102] otto tâten uber christianos . sus chédendo .

némen sie ába dir erdo unde tiligeien íro námen
TOLLAMVS EOS DE TERRA ET DELEAMVS NOMEN EORVM. *Reprobat autem cogitationes populorum . et reprobat consilia principum.* Er uuíderlóbot diê gedancha déro liûto sô siê úbel sint . unde die râta déro fúrston. (11) *Consilium autem domini manet in ęternum . cogitationes cordis eivs in seculum seculi.* Aber sîn rât uuéret iêmer sîne gedáncha in êuua. Vuélee gedancha? Daz er diê gehalte . die ímo getriúuue sint. (12) *Beata gens cuius dominus deus eius populus quem elegit in hereditatem sibi.* Sâlig tiêt des Gót unser truhten ist . sâlig liût den er ímo in érbe éruuéleta. Nî dér sâlig . der umbe sâlighêit quúnnet diuitias . honores . potentiam . uoluptatem . núbe der sâlig . der selbun die sâlighêit hábet . daz ist Got. (13) *De cęlo prospexit dominus.* Truhten sah ferro háraníder fóne hímele . uuanda prospicere chit porro positum conspicere. Daz kescáh do er hárasanta filium suum. *Vidit omnes filios hominum.* Er sah álliu ménniscon chínt. Diû fone ímo sint predestinati ad hereditatem . diû sah er . uuanda er íro uuára téta . unde er ín gnâda sceînda. (14) *De preparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram.* Fone sînero séledo dîa er gáreta . sah er úber alle diê in érdo sízzent. Fone angelis . unde apostolis . unde predicatoribus sah er siê . unde uuîsota íro. Diê sint sin habitaculum . unde sine hímela. (15) *Qui finxit singillatim corda eorum.* Der ein luzlîcho íro hérzen scuôf . uuanda er iêgelichemo daz súnderigo gab . dánnan sîn eîn ánderêr bedarf.

Also oûh an diên líden súnderîg kéba ist íeo iêgelîches . unde siû alliû eînero ánderro bedúrfen. *Qui intellegit omnia opera eorum.* Der ál íro tuôn fernímet. Er síhet . daz mán nesíhet. [R 103] Mán sîhet dîa gebéntun hant . er neuuêiz uuéder umbe reht alde umbe liûment. Daz uuêiz aber Got. (16) *Non saluatur rex per multam uirtutem . et gigans non saluabitur in multitudine fortitudinis suę.* Der chúninch neuuirdet kehálten in sînero míchelun chrefte . noh der ríso in déro mánigi sînero starchi. Fúrebúrtig man ist rex (chúning) . uuanda er ríhtet sînen lîchamen . áber uuíder allen tiêfelen tugedigo fehtenter ist gigas (ríso). Déro bêidero ding stât . an Góte nals an ín sélben. (17) *Fallax ęquus ad salutem . in habundantia autem uirtutis suę non erit saluus.* Daz ros ist lúkke ze mánnes hêili . noh des negníset er . daz iz knuôg starch ist. (18) *Ecce oculi domini super metuentes eum.* Sih non trúhtenes oûgen sint úber diê ín fúrhtent. Er geháltet siê . nals daz ros . noh íro selbero chraft. *Sperantes super misericordia eius.* Ze sînero gnâdo sih ferséhente . nals ze ín sélben. (19) *Vt eruat a morte animas eorum.* Vmbe daz sint síniû ougen óbe ín . daz er íro sêla lôse fóne tôde . ín dero ánderun uuerlte. *Et alat eos in fame.* Vnde er siê nére in hungere . hiêr in uuérlte. Daz sint diê qui (diêder) esuriunt (húngert) iustitiam (rehtes). Diên gíbet er spiritales (keislicha) alimonias (fuora). (20) *Anima nostra sustinet dominum.* Vnser sêla bîtet sîn . uuénne er chóme mit sînemo lône . den er uns kehiêz. *Quoniam adiutor et protector noster est.* Sîn súln uuir bîten . uuanda er ist únser helfâre . unde únser scírmâre. (21) *Quia in*

eo lętabitur cor nostrum . et in nomine sancto eivs sperabimus. Vuanda an ímo fréuuet sih unser herza . nals an dero uuerlte . unde an sînen heîligen námen gedíngen uuir . be diû bîten uuir sîn. (22) *Fiat misericordia tua domine super nos . quemadmodum sperauimus in te.* Dîn gnâda truhten . chóme uber [R 104] unsih . also uuír iêo gedíngeton an díh.

(XXXIII.)

(1) *Psalmvs david. Qvando mvtavit vvltvm svvm coram abimelech . et dimisit evm et abiit.* David sang dísen psalmum . do er sîn analiûte geuuéhselota fore abimelech . den diû buôh heîzzent achîs . sámoso er uuuôtig uuâre . únde er in ze déro uuîs ferliêz . unde dánasciêd. Vnser david christus keuuéhselôta sîn ána-
iúdeno liûte
liûte fóre abimelech . daz chît fóre iudaico populo . do
éuuarto ópheron frins-
er sacerdos uuas . unde er doh nelêrta sacrificare uicti-
cinga prôt unde uuîn
mas so aaron téta . nube panem et uinum . so melchisedech téta. Fone démo hêiligen pane . unde fóne démo
der min fleisc ızzit unde
hêiligen uino châd er . Qvi mandvcat meam carnem et
min bluôt trinchit der habit éuuigen lib.
bibit mevm sangvinem . habet vitam ęternam. Dánnan geduôhta er uuuôtig sumelîchen . diê ín dârumbe ferliêzen . unde mit ímo uuésen neuuolton . diê ferliêz oûh
iúdon ze
er . unde fuôr fóne ín ze ánderen . fuôr fóne iudeis ad
diêten
gentes. Ziû ist aber der námo geuuéhselot . fone achîs ze abimelech? Âne daz abimelech mit sînemo námen

zêigot iudêos . nals achîs. Abimelech chit . regnum riche
patris mînis mei . s. fáter DAVÎDIS dauid. Daz uuâren iudei . sie uuâren
regnum riche patris iro sui fáter dauidis dauid. Aber achis uuirt frístot .
quomodo uuico ist est? daz so? Daz râmet echert an diê . diê sih des
uuúnderôton . uuîo sie soltin ézzen sîn fleisch . unde
trinchen sîn bluôt. (2) *Benedicam domino in omni tempore.* Ih lobon Got in zîtelih. Mir geréh alde úngereh pegágene . imo danchon ih. (3) *In domino laudabitur anima mea.* An Góte uuirt kelóbot mîn sêla. Sîn bin ih lóbesam unde guôllih . nals min selbes. *Audiant* [R 105] *mansueti et lętentur.* Daz kehôren manmende . únde freuuen sih. Sie gehôren daz siê sólih suln sîn . unde des sîn frô . uuanda die mánmende nesint . diê nesint is frô. (4) *Magnificate dominum mecum.* Míchellichont Got sáment mir. Nelâzent mih iz einen tuôn . uuésent sáment mír darána. *Et exaltemus nomen eius in id ipsum . i. in inuicem . uel in unum.* Vnde erhôhen sáment sînen námen. Vuésen ungescêiden . an sô heîlsámemo uuerche. (5) *Inquisiui dominum et exaudiuit me.* Ih suóhta Got . unde be diû gehôrta er mih. Sîn selbes lústa míh . nals Goldes unde rîhtuômes . dánnân gehôrta er mih. *Et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.* Vnde fóne diû . lôsta er mih fone allen minen arbêiten. (6) *Accedite* riûmmo
ad eum et illuminamini. Cânt ímo zuô mit pęnitentia . unde demo getânemo . uuérdent ir erliêhtet . daz chît . uuérdent fernúmestig . déro uuarheîte. *Et facies uestre non erubescent.* Vnde só nesint scámeg . iûuueriû anasiûne. Siû sint mit rehte des scámeg . daz er ímo zuo negiêngent . nû gânt imo áber zuô . unde nesînt

scámeg. (7) *Iste pauper clamauit et dominus exaudiuit eum . et ex omnibus tribulationibus liberauit eum.* Díser arming . díser chído ih . der sih âne Got pechnâta uuésin . unde sih fone diû zuo ímo nâhta . der háreta . unde Got kehôrta in . unde lôsta in . ûzer allen sînen nôten. Daz téta er . ín hínanémendo . fóne dirro uuerlte . uuanda hiêr nemáhta iz sin. (8) *Inmittet angelus domini in circuitu timentium eum.* Gótes sun der angelus magni consilii hêizet . ín getuôt . al úmbe diê . die ín furhtent. Vuaz ist . daz er ín getuot . sih fúrhtenten? ana sîna toûgenun gnâda. Er neúberhéuet neheinen . uuanda er siê míte umberinget. [R 106] (9) *Gustate et uidete quoniam suauis est dominus.* Chóront . unde sêhent iû daz unser truhten suôze ist. Chóront sînero suôzi in corpore suo et in sanguine suo . nals uuiô suôze er sî . démo munde . nube dero sêlo . diû dannan inphâhet also er gehîez uitam ęternam. Súmeliche châden . diê den gehêiz kehôrton . quomodo potest iste nobis dare . carnem suam manducare? Die bezêichenda achis . des námo latine chit quomodo est? Diên uuirt nû zuôgespróchen . chóront . unde besuôchent daz ir neuuízzînt. Vbe siê daz netuônt . so uuéhselot er fóre ín sîn anasiûne . unde geloûbet sih iro. *Beatus uir qui sperat in eo.* Sâligo . der án ín gedinget. Vnsâligo . der án ánderen gedinget. (10) *Timete dominum omnes sancti eivs . quoniam nihil deest timentibus eum.* Fúrhtent Got álle sîne hêiligen . uuanda diên úngebrósten ist . diê ín furhtent. Niêhtes nebrístet ín . uuanda siê den hábent . der siê alle rîche tuôt. (11) *Di-*

chuudare michilis râtis an sînemo lîchamen . unde an sînemo bluôte lib êunigen uuieo mag uns díser sin fleisg unde sîn bluot kêben zézzinne uuiêo ist daz so?

uites egucrunt . et esurierunt. Rîche uuúrden dúrftige . unde húngerge . uuanda ín nedúnchet niêmer fóllun . des siê hábent. *Inquirentes autem dominum . non deficient omni bono.* Diê Gót fórderont . diên neménget . neheînes kuôtes. Vuélih kuôt nehábent . diê Got hábent . der ál guôt kíbet? (12) *Venite filii audite me . timorem domini docebo uos.* Chóment chint . unde hôrent hára zuô mir . ih lêro iûh Gótes fórhtun . âna diâ niêmen gnésen nemag . diû iûh frî getuôt nals téuue. (13) *Quis est homo qui uult uitam . et diligit dies uidere bonos?* Vuer ist den des lîbes lúste . unde oûh luste zegesêhenne kuôta tága . unde guôte zîte? (14) *Cohibe linguam tuam a malo . et labia tua ne loquantur dolum.* Vbe dih iro luste . sô nelâz dîna zungun ze arge duuing íro . [R 107] unde dîne lefsa . netrúgechôsoen. (15) *Diuerte a malo . et fac bonum . inquire pacem . et persequere eam.* Fermît scáden . unde tuô uuóla . fórdero frído . unde fár ímo nâh. Suôche ín ín énero uuerlte . dâr ist er . unde dâr ist uita (lib) . unde dies (kuôte tága) boni . hiêr nedárft tu is kedénchen. (16) *Oculi domini super iustos.* Trúhtenes ougen sint óbe diên rehten. Er óbesiêhet siê . unde státet an ín sîniu ougen. *Et aures eius in preces eorum.* Vnde ze íro dígi . sint sîniu ôren. Íro gebétes . spuôt . uuanda er ín gágenuuerte ist. (17) *Vultvs autem domini super facientes mala . ut perdat de terra memoriam eorum.* Áber dáragágene . ist sîn ánaliûte uber diê úbeltâtigen . daz er íro gehúht tîligeie unde dánageném̃e de (fone erdo) terra uiuentium. (18) *Clamauerunt iusti et dominus exaudiuit cos . et ex omnibus tribulationibus eorum libe-* (déro lébenton)

rauit eos. Réhte háreton ze ímo unde er gehôrta siê . unde lôsta siê . fóne állen íro bînon. Daz téta er . siê hínanémendo . hiêr nemáhta iz uuerden. (19) *Iuxta est dominus . his qui tribulato sunt corde . et humiles spiritu saluabit.* Truhten ist diên nâhe . diê mit kemúlitemo herzen sint . unde gehaltet er . diê nídere sint . in íro muôte. Der ín hôhen uuelle zuô ímo . der níderre sîn herza. (20) *Multę tribulationes iustorum . et de omnibus his liberabit eos dominus.* Mánige bîna sint déro rehton . ûzer diên allen lôset siê Got . uuánda siê compassionem (inﬁndida) hábent íro bruôdero âne diâ temptationes (runga) unde passiones (mártyra) diê siê selbin lîdent . be diû sint íro bîna mánige . áber nedúrfen siê ín uuégen . uuánda er ín siê álle abanímet. (21) *Custodit dominus omnia ossa eorum . unum ex his non conterctur.* Truhten behôtet álliû íro beîn . íro neuuírt noh eîn ferbróchen. Íro patientia (kedult) . unde iro mansuetudo (manmindi) . unde ándere íro [R 108] uirtutes (guôttâte) uuerdent fóne ímo so gestâtet . daz ín íro nehêiniû benómen neuuirt. Aber secundum (nâh slehten uuortin) litteram mugen íro beîn ferbróchen uuerden . also latroni (démo scaçhâre in chrûce) in cruce gescah . der do fóne christo iustificatvs (kerehthaftigot) uuás. (22) *Mors peccatorum pessima.* Déro súndigon tôd der ist tôdo uuírsesta . uuanda sie in êuuiga hella fárent. *Et qui oderunt iustum . delinquent.* Vnde diê missetuônt . diê den rehten házent. Neheîn neuuas sô reht . sô christus . diê ín házeton . diê míssetâten allero hártost. (23) *Redimet dominus animas seruorum suorum.* Truhten lôsit diâ sela . sînero scálcho . fóne démo tôde . der so zâlig ist. *Et*

non delinquent omnes qui sperant in eo. Vnde diê nemíssetuont . diê an ín gedíngent. Daz sie an ín gedingent . dârâna nemíssetuont siê.

(XXXIV.)

(1) *Psalmvs dauid. Ivdica domine nocentes me.* Christus chît . unde sîn ęcclesia . ertêile truhten . úber diê . diê mir táront. Vuis mîn phógat uuíder alle diê . diû iû êr âhton capitis (houbitis) . unde noh âhtent corporis (lichamin). *Expugna inpugnantes me.* Erfiht . diê mih ánafehtent . den tiêfal unde sîne líde. (2) *Apprehende arma et scutum . et exsurge in adiutorium mihi.* Nim uuâfen unde scílt . unde stant ûf híl mir. Scêine dîna chraft . daz chît exsurge (stant ûf) . unde hábe in hénde únsere sêla . unde tuô siê uuésen suert unde scílt . tuô daz diê fienda fóne ín erfohten uuérden . unde íro iacula (scoz) niêht negemúgin. (3) *Effunde . i. dilata . frameam . et conclude aduersus eos qui persequuntur me.* Kebrêite dîn suert . unde besliûz uuíder diên . die mîn âhtent. Ketuô mánege sêla uuesen dero rehton . unde so uuirt diû ínfart iruuéret diên fienden. *Dic animę meę salus tua ego sum.* Chíd mînero sêlo zuô . diû dîn suert ist . mit déro [R 109] dû fíhtist . dîn hêili bín íh. Kehêiz íro hélfa . unde gib íro baldi zefehtenne uuíder so hándegen fienden. (4) *Confundantur et reuerentur querentes animam meam.* Scámeg uuerden diê . unde irfúrhten sih . diê mînero sêlo fâre sint. Iudeis (iûdon) unde hereticis (gloubirron) unde án-

ahtarin
deren persecutoribus kébe Got scáma unde fórhtun . daz siê bechêret unde gebézerot uuerden. *Auertantur retrorsum et erubescant . qui cogitant mihi mala.* Híntert uuenden nals fúre . unde scámeien sih . diê mir úbeles únnîn. Folgen muôzin sie ze guôte . nals foreiruuint uuidere
gân ze úbele. Also petro christus chád . REDI RETRO
satánas Fúre mih fáhindo . pist dû satanas .
SATANAS. Sámoso er châde . PRECEDENDO SATANAS ES . mir náhkándo uuírdisto mîn scuôlare.
SEQVENDO DISCIPVLVS ERIS. (5) *Fiant tanquam puluis ante faciem uenti.* Siê uuérden . also daz stuppe uuírdet
bechórungon
fore démo uuínde. Íro temptationibus nemúgin siê uuíderstân . also daz stuppe gelígen nemag . so der uuint uuat. Alde iz chît. Fone irdisken gedanchen . uuerden sî ûfirháuen in hôling . also daz stuppe tuôt fóne uuinde. (6) *Et angelus domini persequens eos.* Vnde Gotes angelus âhte íro . unz siê sih pechêren. (7) *Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui.* Vuanda siê be unsculden mir geburgen . dia ferlornissida iro strícches. Noh christus netáreta iudeis . noh ęcclesia
diên hêidenen
paganis. *Vane exprobrauerunt animam meam.* Vppigen íteuuiz tâten siê mir. Sús lúgen sie mih ána.
er chat ih stôro diz hus unde in drîn tágin
HIC DIXIT . DESTRVAM TEMPLVM DEI . ET IN TRIBVS DIEBVS
zimbron ih iz áber stôrint ir dia
REEDIFICABO ILLVD. Danne áber ih chad . DESTRVITE TEMhûs.
PLVM DEI. (8) *Veniat illis laqueus quem ignorat . et captio quam absconderunt apprehendat eos.* In chome der strich den siê neuuízzen . unde diu falla gefáhe sie . die sie mir burgen. *Et in laqueum* [R 110] *cadant in ipsum.* Vnde in den selben strich sturzen sie. Daz chît . der selbo strich kehábe siê. Den dôd ká-

reton siê mir . an démo siê redemptionem mundi (nrlosa, uuerlte) nebechándon . der gesuerbe siê unde ziêhe siê ze mir. (9) *Anima autem mea cæsultabit in domino . et delectabitur super salutari suo.* Áber mîn sêla fréuuit sih an Góte . unde lússami hábet sî an íro haltâre. Dâr ist ál daz ih fórderon . uuanda ih an ímo hábo . ál daz ih pedarf. (10) *Omnia ossa mea dicent . domine quis similis tibi?* Alliû mînin beîn chédent . uuer trúhten ist dir gelih? Die in corpore meo (an, mineme lichamin) robusti sint (starch, sint) . diê sprechent mir iz zuo. Vuanda siê uuizzin . daz is sôl (sunna) noh stellę (stérnin) nesint . noh angeli noh archangeli (chúndera, fursteliúndera) noh nehêin creatura (giscáft). *Eripiens inopem de manu fortiorum eius.* Den hábelôsen erzúcchendo ûzer sînero stárcheron hánden. *Egenum et pauperem a diripientibus eum.* Túrftigen unde gôregen fóne diên diê ín chrípfent. Dâr scinet daz dir niôman gelîh neist . uuanda dû tuôst daz niôman getuôn nemág . dû lôsest . den uuênegen ménnischen . hábelôsen . déro túgede . fóne déro tiêfalo hánden. (11) *Exsurgentes testes iniqui . quę ignorabam interrogabant me.* Vnrehte iéhara stuônden ûf in mînero passione (martyro) . unde frâgeton mih déro díngo diû ih neuuissa. Blasphemiam neuuissa ih (Gotscelta) . súnda neuuissa ih . fóne diû neuuissa . uuanda ih siê nôben nechonda . déro zígen siê mih . déro frâgeton siê mih. (12) *Retribuebant mihi mala pro bonis . sterilitatem animę męę.* Siê gâben mir úbel umbe guôt . unde únberehafti . mînero sêlo. Dârána oûgton siê mir íro únberehafti . daz siê mir guôtes mit úbele lônoton. Be diu

únberehafti an demo fichpoûme
fluôchota ih déro selbun [R 111] sterilitati in arbore. (13) *Ego autem cum mihi molesti essent . inducbam me cilicio.* Áber mit hârrun dahta ih mih . do sie mir sô ánalâgen unde mir sô inblándene uuâren. Ih parg
tôdigi
mih in déro mortalitate fone diû nebechándon siê mih. *Humiliabam in ieiunio animam meam.* In uástun diêmuôta ih mina sêla. Ih fásteta chlágelicha fástun . unbirigi
daz ih iûuuer dárbeta . unde ih an iû sterilitatem fant . uuuôchir
nals fructum. Diû fasta níderta mih . unde diû uuag
mir. *Et oratio mea in sinum meum conuertetur.* Vnde min gebét uuirt peuuéndet in mînen buôsem . den ih ih pin an demo fáter .
péton . den hábo ih an mir selbemo. EGO IN PATRE . unde der fáter an mir
ET PATER IN ME. Fóne diû nefrúmo ih mîn gebét fóne mir . núbe ih uuendo iz in mir an mih. (14) *Quasi proximum quasi fratrem nostrum . sic conplacebam . i. quasi de proximo quasi de fratre nostro . sic complacebam . i. gaudebam.* Also des der úns kelégen ist . und er unser bruôder ist . sô manta ih íro. Ih mínnota siê gelégenlîcho . sie âhton mîn fíentlicho. *Quasi lugens et contristatus . sic humiliabar.* Also uuuôfenter unde leîdeger so geníderet uuard ih . uuanda ih an ín diê triúuua nefant . dia ih suôhta. (15) *Et aduersum me lętati sunt . et conuenerunt.* Vnde uuíder mir fréuton siê sih . uuanda ih trúreta . siê lácheton . unde huôton mîn . unde sámenoton sih ze déro tágalti. *Congregata sunt super me flagella . et ignorauerunt.* Do uuúrden fílla ûfen mih kesámenot . unde siê neuuisson mih. Alde daz neuuisson siê . uuiêo siê des ingélten solton. (16) *Dissipati sunt nec compuncti.* Zeuuórfen

sunnun
uuúrden sie . nals kestuncte. Daz siê gesâhen solem
beuinstirta ertpiboth prûtina
obscuratum unde terre motum . unde mánege terrores .
daz zestoûpta sie mér . dánne iz siê siê riúuuege getâte .
úbe
Temptauerunt me. Sie chóreton min . si châden . Si
du Gôtis sun sist sô stig ába démo chruce . sô gloûben uuir dir
FILIVS DEI ES . DESCENDE DE CRVCE ET CREDIMVS TIBI. *Sub-*
sanna[R 112]*uerunt me subsannatione.* Sie huôton min
luta dero naso tréffende ze
násesnûdendo. Sánna ist sonus naris pertinens ad de-
huôe irrúnnin ih snûdo
risionem . dannan ist deriuatum subsanno subsannas .
unde dannan subsannatio . dazder chît huôh. *Fren-*
duerunt super me dentibus suis. Sie gríscramotôn mih
ána mit íro zannen. Pe diu nedunche daz uns míchel
zelîdenne ! umbe christum . daz christus umbe unsih
leîd. (17) *Domine quando respicies?* Vuanne tuôst
fone démo site
dû is uuára truhten? Daz chit christus ex consuetú-
mannis unéichi
dine humanę infirmitatis . sámoso ín belángee . uuánne
in sîn fater réche. *Restitue animam meam a maligni-*
tate eorum. Pring uuídere fone íro árguuilligi mîna
sêla. Irgíb sia irslágena fóne in . ze lîbe. Duô sia
irstân. *A leonibus unicam meam.* Mîna eînigun bring
tu uuídere fone louuuon. Mîna ęcclesiam . alde mîna
sela eînichlicho geborna
animam singulariter natam . lôse diâ fóne íro sárfen
geuualten. (18) *Confitebor tibi in ęcclesia magna . in*
liûtchilchun
populo graui laudabo te. In dero uuîtun ęcclesia iího
christanhêito
ih dir . in suâremo liûte lóbon ih dih. In dero ęcclesia
sint kenuóge die an Got iéhent . unde siê ín dóh ne-
lóbont. Dâr sint ínne sáment chórn unde héleuua.
Héleuua fárent dârhína . chórn uuirt ze lêibo. Diê sint

uueât chórunga
chorn . die uentus temptationis neuuéget. An diên
uuirt Gót kelóbet . an énen uuirt er gelásterot in gen-
sêhent dára uuiêo die christanin tuônt
tibus . uuanda siê chédent . ECCE QVID FACIVNT CHRISTIANI.
(19) *Non insultent in me qui aduersantur mihi inique.*
Nû nehénge daz iz sô fáre . nelâ mih hûon diê mir
ze hélemon diû chint
be únrehte uuídere sint. Nelâ uuerden páleam filios
dîner· brûtę . hêidinen irrarin
ęcclesię pagânis ! unde hereticis ze huôe. *Qui oderunt*
me gratis et annuunt oculis. Diê mih âne sculde ház-
ficisc
zent . unde mit oûgon uuinchent . uuanda sie dolosi
lichisare
unde ypocrite sint. (20) *Quoniam mihi quidem paci-*
fice loquebantur . et insuper in ira dolose cogitabant.
[R 113] Also dârana scînet . daz siê mih friûntlicho
méister sal man démo chêisere zins
gruôzton . do siê châden . MAGISTER . LICET CENSVM DARE
kébin alde nehéin?
CESARI AN NON? unde siê doh trúgelicho dâhton zuô déro
âbolgi . daz chit scêindon íro zorn sáment déro trúge-
hêite. Fóne diû folget sâr. (21) *Et dilatauerunt super*
me os suum. Vnde uuito indâten siê íro munt úber
mih. Náls trúgelicho . núbe . baldo zuôscríendo . CRV-
há in há in
CIFIGE . CRVCIFIGE EVM. *Dixerunt euge euge . i. bene bene .*
uiderunt oculi nostri. Vnde an démo chrîuce freûton
siê sih min . sus chédendo . Vuóla uuóla . nû ist iz uns
ze oûgon chómen. Nû ist uuorden daz uuir uuolton .
daz uuir dih in cruce gesêhen. (22) *Vidisti domine .*
ne sileas . s. a iudicio . keséuuen hábest dû ! iz fáter .
nû nefersuîge iz. Nelaz iz úngeribtet sîn. *Ne discе-*
das a me. Negelôube dih mîn sîd dû mih hiêzzist .
sus tiêmuôte sîn. (23) *Exsurge domine et intende iu-*
dicium meum. Stand úf trúhten . unde sih ze mînero

úberteildo . dia úberteilda ih lîdo . sih uuaz siê mir
uber-
hábent funden. Sih uuiêo úngelîh iz ist . anderro iu-
teilidon
diciis . die iz pe sculden lident. *Deus mevs et dominus meus in causam meam.* Got mîner unde herro mîner . sih ze mînero mêinungo. Sih uuiêo ih iz mêine . uuarumbe ih ez lîde. Vuanda iz dârána stât . nals uuáz
sâlig sint diê
man lîde . nube uuárúmbe. Also iz chît . BEATI QVI
umbe reht âhtunga lident.
PERSECVTIONEM PATIVNTVR PROPTER IVSTITIAM. Sih daz ih iz
umbe gehâltnissa manchunnis
lîdo . pro salute humani generis. (24) *Iudica me secundum institiam meam domine deus meus.* Irtêile dû mir after mînemo rehte truhten Got mîner . sid sie mir úrehto irtéiltin. *Et non insultent in me inimici mei.* Vnde mih ze húbe neheîgin mîne fîenda . ketuô daz siê sih peruômen nemúgin . uuieo sie mih fertîligot
irstân
hêigin. Duo mih resurgere . unde bechêre diâ uuerlt nâh [R 114] mir. (25) *Nec dicant in cordibus suis euge euge . animę nostre.* Noh siê nechéden . uuola uuóla únserro sêlo. Vuóla uns . des uuir getân heîgin. Dîa mendi negíb ín. *Nec dicant absorbuimus eum.* Noh siê nechéden . ferslúnden hêigin uuir ín . in únseren lîchamen ist er gelégit . uuanda er unser einer uuorden ist . ketuô mer daz sie mîne uuerden . daz ne mînero deheîner nâh ín gefâhe. (26) *Erubescant et reuereantur simul . qui gratulantur malis meis.* Scámeg unde êrhafte uuerden diê sáment . diên min leid liêb ist . unde dannan uuerden siê gebezzerot. *Induantur pudore et reuerentia qui maligna loquuntur aduersum me.* Midunga unde êrhâfti sî déro ánalégi . die mir arg chôsont. Die harrun trágen sie ana . in

déro buôzzen sie íro audaciam . unde íro inpudentiam. Audaciam mit pudore . inpudentiam mit reruerentia. (27) *Exsultent et lętentur qui uolunt iustitiam meam.* Sprúngezen unde fróuuen sih . diê mîn reht uuéllen . diê sih ze mir háben uuéllen. *Et dicant semper magnificetur dominus qui uolunt pacem serui eivs.* Vnde die sînes scalches frído uuéllen . ih meîno christi sînes súnes . diê chéden iêo . gemíchellîchot uuerde trúhten . nals so iudei châden . euge euge animę nostrę. (28) *Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam . tota die laudem tuam.* Vnde min zunga áhtot dîn reht . sî lêret sie alle nouum testamentum . unde állen den dag . áhton sie dîn lób.

(XXXV.)

(1) *In finem servo domini.* Vuer ist hiêr genámot seruus domini? Âne der qui formam serui accipiens factus est obediens usque ad mortem. Fone démo ESAIAS chit . SERVVS MEVS SVSCIPIAM EVM. [R 115] (2) *Dixit inivstvs vt delinqvat in semet ipso.* Der unrehto . chît der propheta . geêinóta sih sáment ímo sélbemo . daz er míssetuôe. Fóre anderen ménniscon birget er iz. Ziû ist daz? *Non est timor dei ante oculos eius.* Vuanda ímo Gótes forhta fóre oûgon neist . diû ímo mêr mahti sîn. (3) *Quoniam dolose egit in conspectu eius . ut inueniret iniquitatem et odisset.* Vuanda er trúgelicho dârána téta fore ímo . daz er funde sîn únreht . unde

er iz házzeti. Er neuuolta iz finden noh hazzen. Vbe er iz suóchen uuolti . sô funde er iz. Fóne diû ist diû trúgehêit án demo suôchenne. Vuirt ímo iz kezêigot ! fóne ánderen . noh dánne neuuile er iz pechénnen . núbe er chit . daz tuónt siê alle . daz netuôn ih einо niêht. Fone diû fernim. (4) *Verba oris eius iniquitas . noluit intellegere ut bene ageret.* Sînes mundes uuórt sind únreht unde lóter . er neuuolta in sín némen . daz er uuola tâte. Des uuíllen brast ímo . er mahti . úbe er uuólti. (5) *Iniquitatem meditatus est in cubili suo.* In sînero ínneren chámero áhtota er daz unreht. In sînemo herzen ahtota er iz. Also iz darfóre chit . in semet ipso. *Astitit omni uie non bone.* Er gegagenuuerta sih uuégelichemo der guót neist. Démo unrehten uuége uuás er úngebrósten. *Malitiam autem non odiuit.* Áber diê úbeli neházzeta er. Fóne diû neuuas er íro âna. (6) *Domine in celo misericordia tua.* Trohten in himele ist dîn gnâda . diû fóre állen gnâdon ist . diê dû echert dînen heiligon gíbest. Andere gnâda die in erdo sint . kíbest dû in gemêinun úbelen unde guôten. Daz duost dû honores diuitias salutem corporis unde daz démo gelîh ist. Alde celum heîzzet er sanctos . an diên Gó[R 116]tes knâda meist scînent. *Et ueritas tua usque ad nubes.* Vnde dîn uuarhêit chúmet unz ze diên uuólchenen. Vuolchen sint apostoli . pi diên chúndest dû diê uuârhêit. (7) *Iustitia tua sicut montes domine.* Din reht truhten ist also bérga. Apostoli sint dîn reht . uuanda siê fullent iz . unde siê sint also berga. An diê berga scínet diû súnna ze êrist . ába ín chúmet si núder an daz kefílde. Also cham ze érist

póton daz Gótes reht
apostolis iustitia dei . dannan uuard sî gebrêitet úber
al. *Iudicia tua abyssus multa.* Dîne urtêilda michel
ábcrunde . daz chit áne grunt . uuanda siê nemag . niê-
nah dir
man ergrunden . noh erfáren. Ziû dû eînen sist trá-
ziêhende ferhertinde
5 hens . unde ánderen obdurans . uuer mag daz uuizzen?
Homines et iumenta saluabis domine . (8) *quemadmo-
dum multiplicasti misericordiam tuam deus.* Ménnis-
cen unde fého háltest dû trúhten . also dû dîna gnâda
hábest kemanigfaltot. Dârána scînet iro mánigfalti .
10 daz si so ferro reîchet ióh ze ménniscon ioh ze fêhe.
zitfristig
Áber diû heîli ist temporalis . diû in gemêine ist. Diê
ménniscen
diâ minnont . diê heîzzent échert homines also adam
ménnisco ménniscen sun
echert homo uuas . nals filius hominis. *Filii autem
hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt.* Áber
ménniscen súne ménniscen chint
15 ménniscon chint diû nah filio hominis filii hominum
heîzzent . diê trôstent sih ze déro decchi . dînero fét-
uuerltsâlida
tacho. Diê nefórderont niêht terrenam felicitatem .
kenâda diû in himele ist
nube diâ misericordiam quę in cęlo est. (9) *Inebria-
buntur ab ubertate domus tuę.* Diê uuerdent trúnchen
keîslichemo fróuui
20 fóne déro genúhte dínes hûses. Spiritalis letitię uuer-
dent siê so fol . daz siê uuertlichi ferliêsent . unde Gó-
telichi geuuinnent. Diâ genuht hábet sîn hûs sancta
ęcclesia . iro chínden gesciêhet diû trúncheni. *Et tor-
rente uoluptatis tuę potabis eos.* Vnde mit déro chlin-
25 gun dî[R 117]nero lústsami getrénchest dû siê. Diû
Gotes uuistuôm
chlínga ist sapientia dei . diû fóne hímele chúmet . an
déro siê állero lústsami gechóront. Diû chúmet mit

trâti chlínga stárclicho fólletréffende fone ende
impetu also torrens . unde ist fortiter pertingens a fine
ze ende
usque ad finem. (10) *Quoniam apud te est fons uitę.*
Vuanda sáment dir ist lîbes urspring. Dannan rínnet
si . dâr der úrspring ist . unde den trenchet si . der íro
dursteg ist. *Et in lumine tuo uidebimus lumen.* Vnde
an dînemo liêhte . gesehen uuir liêht. An dînemo súne
fater liêht
christo gesêhen uuir dih patrem . uuanda er ist lux
liêhtes klánzliêht fóne geláuzeliehte
lucis . unde lumen de lumine. (11) *Pretende miseri-*
cordiam tuam scientibus te . et iustitiam tuam his qui
recto sunt corde. Fúre déne dîna gnâda . daz chît scêine
siâ . unde spénde sîa diên . die dih uuízzin . unde din
reht spendo diên . diê gréhte sin in íro herzen. Diê
ánder uuellen danne Got . diê sint chrúmb in íro herzen .
nals greht. Vuíle er dih uuésen gesúnden unde lî-
chet dir dârána sin uuillo . so er dih áber uuíle
uuésen siêchen . úbe dir daz mísselîchet . só bist dû
úngreht an dînemo herzen. (12) *Non ueniat mihi pes*
superbię. Fuôz déro úbermuôti nechóme mir . uuanda
ih an démo gestân nemág. Vbermuôti ist also êin-
fuôziû . uuanda si iêo sâr fallet . unde lango stân ne-
mág. *Et manus peccatoris non moueat me.* Vnde
des sundigen hant neuuegke mih. Des úbelo tuônten
fuôz
uuerh neferlêite mih . also démo gesciêhet . démo pes
ubermuôti
superbię chumet. (13) *Ibi ceciderunt qui operantur*
iniquitatem. Dar stúrzton die unreht uuurchent. Án
demo fuôzze nemahton ! sie gestân. An démo fiêl adâm.
der ubel éngel
An demo fiêl angelus malus. *Expulsi sunt nec po-*
tuerunt stáre. Vz uuúrden siê ferstôzzen . stân nemah-

fóne himele
ton siê. Der êino uuard ferstôzzen de cęlo . der ander
fone paradyse
de paradyso.

(XXXVI.)

(1) *Ipsi dauid.* [R 118] *Noli emvlari in malignantibvs . neqve emuleris facientes iniquitatem.* Pilde nenemêist dû . fóne arguuílligen . noh únrehto fárente nebíldeiest dû. (2) *Quoniam tamquam foenum uelociter arescent . et quemadmodum olera herbarum cito decident.* Vuanda siê erdórrent sámospuôtigo so hóuue . unde sámohórsco so chrûter befállent siê. (3) *Spera in domino et fac bonitatem.* Fersih dih ze góte . unde tuô uuóla. Keloûbe an in . unde scêine iz mit diên uuerchen. *Inhabita terram . et pasceris in diuitiis eius.* Pûe an déro erdo . unde so uuírdest dû gefuôrot in sînen ôtuuâlon. Vuis in sînero ęcclesia . so fuôrot er dih in hímele mit sin selbes ánasihte. (4) *Delectare in domino . et dabit tibi petitiones cordis tui.* Hábe an Góte lústsami . unde er gíbet dir des dîn herza gérot. La dih sîn lústen . unde úbe dih sîn lustet . sih selben gíbet er dir. (5) *Reuela domino uiam tuam.* Óffeno ímo dînen uueg. Vuaz dû lîdêst . des iíh ímo.
der lichamo gerot uuider dero sêla unde
Chît also paulus . Caro concvpiscit adversvs spiritvm . et
de sêla uuider demo lichamin
spiritvs adversvs carnem . er tuôt dír is lába. *Et spera in eum et ipse faciet.* Vnde gedinge an ín . unde er tuôt daz dû uuíle. (6) *Et educet quasi lumen iustitiam tuam.* Vnde er bringet ûz dîn reht . daz chît er getuôt iz scinbâre also liêht. Dîn reht daz ist dîn ge-

loûba . diû ist nû toûgen. Si ist iêo toûgen . quoad
unz Got chunt der intliûht toûgeni
usque ueniat dominus . qui et illuminabit abscondita
dero finstri unde óffenot rat herzon unde danne
tenebrarum . et manifestabit consilia cordium . et tunc
chunt mannelichemo lob fone Góte danne skinent die rehten also
laus erit unicuique a deo. Tunc iusti fulgebunt sicut
sunna
sol. *Et iudicium tuum tamquam meridiem.* Vnde
dîn irtêilen getuôt er scinbâre also mitten dag. Er-
têile daz ze rehte . daz du christo sist kefólgîg . daz
kesciêhet dir [R 119] ze óffenorun guôllichi danne mít-
souuénne christ irscinit
ter tág sî. Vuanda iz chît . CVM CHRISTVS APPARVERIT
uuuer lib dánne irscinit ouh ir mit imo in guóllichi
VITA VESTRA . TVNC ET VOS APPAREBITIS CVM IPSO IN GLORIA.
(7) *Subditus esto domino et ora eum.* Vuis Góte únder-
tân . unde béto in. *Noli emulari in eo qui prospera-
tur in uia sua . in homine faciente iniustitias.* Nehêin
bilde nenim be démo . démo gelúngen sî an sînero férte .
ih mêino . démo únrehto uárenten ménniscen. Laz in
gân den brêiten uueg . kang dû dén engen. Der brêito
bringet in ze engi . der engo bringet dih ze uuîti.
(8) *Desine ab ira . et derelinque furorem.* Lâ dîna
âbolgi sîn . unde begíb dîna heizmuôti. Nebílg dih .
daz ubel man gedihe . unde dû sist smâhe. *Noli
emulari ut nequiter facias.* Neuuís ímo gelîh . daz dû
arguuilligo tuôiest . sô er tuôt. (9) *Quoniam qui ne-
quiter agunt . exterminabuntur.* Vuanda die gernouuíl-
ligo úbelo tuônt . die uuerdent ûzferstôzzen. V̂zzer
déro Gótes purg uuerdent sié ferstôzzen. Nequitia
selbuuillich ubeli
daztir chit uoluntaria malitia . nelâzet sie sâr daraín.
Sustinentes autem dominum . ipsi hereditabunt terram.
Diê áber Gótes pitent . unde uuerltsâldon sih fertrôs-

erda dero lébenton
tent . die besizzent terram uiuentium. (10) *Et adhuc pusillum et non erit peccator . et queres locum eius . et non inuenies.* Vnde úber unlang neist hiêr der súndigo . so suôchest du uuár er sî . unde nefíndest ín. Dâr er néstota . unde dar er uuésen uuolta . dâr fermíssest dû sîn. (11) *Mansueti autem possidebunt terram.* Áber die mammenden . diê ándere fertrágent . diê besízzent daz lant . siê besízzent dia himeliscun
ánasiht fridis
ierusalem. *Et delectabuntur in multitudine pacis.* Vnde lústsamo niêtont sie sih . dâr frídes . uuanda er ist ín êuuig. (12) *Obseruabit peccator iustum . et fremit super eum dentibus suis.* Der sún[R 120]digo huôtet des rehten . daz chît . fâret des rehten . unde grîscramot ín ána. Sô er ín ímo ungelichen sîhet . so házzet
uel únunstig
er in . sô ist er imo des lîbes irbúnstig. (13) *Dominus autem irridebit eum . quoniam prospicit quod ueniet dies eius.* Áber Got hûot sîn . daz er sînes táges so ergezzen hábet . uuanda er fóreuuêiz . daz sîn dag chúmet . an démo er ímo gíltet sina úbeli. (14) *Gladium euaginauerunt peccatores intenderunt arcum suum . ut deiciant pauperem et inopem . ut trucident rectos corde.* Súndige zúgen íro suert . spiênen íro bógen daz siê níderuuérfen armen unde hábelôsen . daz sie oûh slâhen rehte in íro herzen. (15) *Gladius eorum intret in corda ipsorum . et arcus eorum confringatur.* Iro suert kange ín dúrh íro herzen . unde iro bógo uuerde ferbrochen. Ín selbên uuerde daz ze frêison . mit diû siê diên unsculdigen scádon uuólton. Vber siê gánge iz . nals úber ándere. (16) *Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas.* Pézzera ist luzzel démo rehten . danne míchel rîhtuôm déro súndigon. Er ist

sâlig mit démo lúzzelen . sie sint unsâlig mit démo míchelen. (17) *Quoniam brachia peccatorum conterentur . confirmat autem iustos dominus.* Daz scínet dârána . uuanda die arma dero súndigon fermulet ! uuérdent . áber die rehten stérchet Got. Also er den starhta .

Ih nehin niêht ein gáro daz man mih pinde . núbe ioh daz ih
derdir chad . EGO NON SOLVM ALLIGARI SED ET MORI PARA-
irsterbe umbe Gótes namen
TVS SVM PRO NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI. (18) *Nouit dominus dies inmaculatorum.* Got uuêiz diê uuéga dero úngeflécchoton . diê ménnischen uuânent uuésen ubele . so siê in arbêiten sint. Sie chédent dánne fóne ín . súslîh nelíten siê . úbe siê rehto fuôrin. *Et hereditas eorum in ęternum erit.* Vnde íro erbe ! uuéret

diu himelisca burch
iêmer. Daz ist cęlestis ierusalem. (19) *Non confundentur in tempore malo.* Si ne[R 121]uuerdent keskéndet in úbelemo zîte. Daz ist in die iudicii . sô peccatores kehôrent . ite in ignem ęternum. *Et in diebus famis saturabuntur.* Vnde in húngertagen uuerdent siê gesátôt. In nelíget ána nehêin húnger dâr ér ánderen ánalíget. Die hiê leâra conscientiam hâbent . diê hâbent húnger . uuanda siê trôst nehâbent in ín sélben. Die aber reht uuizzin in ín sélben . diê fuôrot daz. (20) *Quoniam peccatores peribunt.* Vuanda súndige uuerdent ferlóren.

in déro úbertêilido
In iudicio gesciêhet daz. *Inimici uero domini mox honorificati fuerunt et exaltati deficientes quemadmodum fumus deficient.* So Gótes fíenda êrist keêret uuerdent ! unde irhôhet . sâr damíte zegândo zegânt siê . also rugh. Rugh kât in hôling . dâr ist sîn zegéngeda. Súndige gestigent . dar gant sie sâr âba déro uuarhêite . daz iruélet siê. (21) *Mutuatur peccator et non soluet . iustus*

autem miseretur et tribuet. Sundig man intliêhet unde negiltet . uuanda er fóne Góte alle gnâda inphâhet unde ímo uedánchôt . áber der rehto gnâdet unde gíbet fergébeno . also oûh ímo Got kab. (22) *Quoniam benedicentes ei hereditabunt terram.* Vuanda diê ímo guotes pítent . die besizzent sáment ímo terram uiuendium . unde uuerdent sine coheredes. *Maledicentes autem ei disperibunt.* Die imo aber úbeles pítent . die uuerdent ferlóren . unde ûzferstôzzen. Alde . ube sie ímo áber beginnent kuôtes píten . in diê uuîs uuerdent sie oûh ferloren . daz sie daz nesint . daz sie uuâren. (23) *A domino gressus hominis dirigentur . et uiam eius uolet.* Fone Góte uuerdent keríhtet mannes kenge . unde fone diû uuíle er gerno sînen uueg. So er in gánghêilen getuôt . sô uuirt er fóne maledicente séginonte benedicens. (24) *Cum ceciderit non collidetur . quia dominus firmat manum suam.* So er [R 122] uallet . so neuuirt er gechnístet uuanda Got féstinot sîna hant . daz chît . sîniu uuergh unde sînen rat. Chúmet er in frêisun . er hilfet ímo darûz. (25) *Iunior fui etenim senui . et non uidi iustum derelictum.* Ih uuas iung chit sancta ęcclesia . unde nû bin ih alt . unde noh nesah ih rehten man ferlázzenen . noh hélfelôsen. Ih sah in háben spiritalia bona . ube er nehábeta temporalia. *Nec semen eius egens pane.* Noh sînen sâmen brôtis dúrftigen. Vuanda er guôttâte sâhet . dannan hábet er séti. Verbo dei uuirt er gelábot . unde gesátot. Vuóla tuóndo uuerdent sîniu oûgen indân . unde dannan uuahset ímo der inuuértigo uuîstuôm. (26) *To-*

diê erda dero lebendon canherben gêislicha genâda uuerltzitelicha mit Gotes uuorte fluôchóntemo

ta die foeneratur et commodat. Állen den dag uuuôcherot er . unde intliêhet . uuanda er spendot tempouuerlt-
zitelichiu guôt
ralia bona . unde inphâhet euuiga . gíbet lúzzel . unde inphâhet fílo. *Et semen illius in benedictione erit.* Vnde sîn sâmo uuéret in ségene . keistlichiû ding sáhet euuigen lib
er . uitam ęternam inphâhet er . daz ist sînes sâmen
ségen
benedictio. (27) *Declina a malo et fac bonum.* Fermîd úbel unde tuô uuóla. Vbe du armen neroûbost . dâr neist is ána gnuôge . dû nedécchest den náccheten . unde láboest den húngergen. *Et inhabita in seculum seculi.* Vnde bûe in hímele iêmer unde êlichôr. (28) *Quia dominus amat iudicium.* Vuanda truhten urtêilda minnot . daz chit kerihte. Er nelâzzet niêht úngerihtes. *Et non derelinquet sanctos suos.* Vnde sine hêiligen neferlâzet er . uuílon óffeno . uuílon toûtrin chinden in démo óuene
geno. Er uuas offeno mit tribvs pueris in camino
des furis uuigmannin
ignis . unde tougeno mit machabeis. *In ęternum conseruabuntur.* Sie sint iêmer gehálten. Darána scínet . daz er sie neferlâzet. *Iniusti punientur.* Vnrehte uuerdent ke[R 123]chélet. Vuare? âne in héllo. *Et semen impiorum peribit.* Vnde déro argon sâmo uuirt ferlóren. Álliû íro uuergh uuerdent ferlóren. (29) *Iusti autem hereditabunt terram . et inhabitabunt in seculum seculi . super eam.* Áber rehte inphâhent in érbe dia erda . unde sizzent iêmer darána. Dísiu erda ist mo-
déro tôten déro lébenton
rientium . eniu ist uiuentium . in déro sint siê fúrder. (30) *Os iusti meditabitur sapientiam.* Réhtes mannes munt . daz chit . sin muôt . áhtôt den uuistuôm. Er ist imo suôzze pe diû hábet er in gerno in muôte .

ioh in munde. *Et lingua eivs loquetur iudicium.* Vnde sîn zúnga sprichet dia urtêilda. Si irtêilet nâh démo uuîstuôme des herzen. (31) *Lex dei eius in corde ipsius.* Sines Gótes êa ist in sînemo herzen. *Et non supplantabuntur gressus eivs.* Vnde dannan neuuerdent . pescrénchet sîne genge. Er ist ímo fóre . des êa er háltet. (32) *Considerat peccator iustum . et querit mortificare eum.* Der súndigo siêhet den rehten . unde îlet in tôden. Er chît . also in libro sapientię stat . an démo buôche uuîstuômis stat

Er ist uns suâre âna zesêhenne . uuánda sin lib ist
GRAVIS EST NOBIS ÉTIAM AD VIDENDVM . QVONIAM DISSIMILIS EST
uns úngelich
NOBIS VITA IPSIVS. (33) *Dominus autem non derelinquet eum in manus eius.* Áber Got nelázet ín ímo under hende . uuanda er negíbet imo nehêinen geuualt . an sînero sêlo. Doh er demo lîchamen scádoe . so diû sêla gníset . sô erstat der lîchamo. *Nec damnabit eum . cum iudicabitur illi.* Noh er ferbrásêt in . so imo irtêilet uuirdet ! fóne dien úbelen. Fóne Gote ist er únferscálten. (34) *Exspecta dominum et custodi uias eivs.* Pît mînes trúhtenes . unde huôte sînero uuégo. Nelâ dih pelángen sînes trôstes . núbe hiêr bechenne

zît arbêite zît sâmin zît fróstis
uuesen tempus laboris ! tempvs seminis ! tempus frigoris !
zît trâno zît trôstis.
tempus lacrimarum ! hínafúre tempus consolationis. *Et exaltabit te ut hereditate capias terram.* Vnde [R 124] úbe dû sin bîtest . dánne erhôhet er dih sô . daz dû in erda dero lébenton
érbe inpháhest terram uiuentium. *Cum perierint peccatores uidebis.* So diê sundigen ferlóren uuerdent . ze zéseuuun
so gesiêhest dû iz. So du bist ad dexteram . so siêhest ze uuinstrun
dû sie ad sinistram . dar sie ferlóren uuerdent. (35) *Vidi*

impium supercxaltatum et eleuatum sicut cedros lybani. Ih sah ubelen man erhôhten . unde erbúreten . also cêderboûma ûfen lybano perge monte. Vuieo do? (36) *Et transiui . et ecce non erat.* Vnde ínin des ruhta ih . daz ih carnalem liehhaften cogitationem kedang hínauuarf . unde sciêro uuas er fersuuunden. So ih den írdescen gedangh úbersteig . so nesáh ih ín. *Et quesiui eum . et non est inuentus locus eius.* Vnde suôhta ih in . unde dára nemahta ih chómen . dar ih in irfuôre. Ih uuíssa befóre sina stat . unz ih únbedénchet uuas . so ih ze sinne cham . so fermissa ih íro. (37) *Custodi innocentiam . et uide directionem.* Huôte unde behált dîna únsundigi . unde uuárte an dîa gerehti. Án dísiu gagenuuerten nesih dû . uuanda an diên ist diû chrumbi . sih an diû chúmftigin . dar ist diû gríhti. Ziû solt du dárasehen? *Quoniam sunt reliquie homini pacifico.* Vuanda frídomáchigen man . sint alêiba. Daz chit . imo uuirt ze lêibo sin lîb . mit êuuígemo lône. (38) *Iniusti autem disperibunt simul.* Aber únrehte uuerdent sáment ferlóren. *Reliquie impiorum interibunt.* Déro úbelon alêiba zegant. Daz ist fóne diû . uuanda sie lîb after tôde nehábent. (39) *Salus autem iustorum a domino.* Hêili déro réhton ist fóne Góte. Fóne diû nemag in siâ niéman genémen. *Et protector eorum est in tempore tribulationis.* Vnde er ist íro scérm . sô ín nôt uuirt. (40) *Et adiuuabit eos dominus.* Vnde hílfet ín Got. *Et liberabit eos.* Vnde lôset er siê. *Et eruet eos a peccatoribvs.* Vnde lôset siê fóne diên [R 125] súndigen. *Et saluabit eos quia sperauerunt in eo.* Vnde haltet er siê . uuanda sie gedington an ín.

(XXXVII.)

(1) *Ipsi david in recordatione sabbati.* Sús chá-reta sih dauid râuuon erhúgendo. Er uuolta dia râuua . diû in ánderro uuerlte ist. Dára lángeta ín . dísses libes irdrôz in . dannan ist dísiû chlága. (2) *Domine ne in furore tuo arguas me . neque in ira tua corripias me.* Nio trúhten in dínero hêizmuôti neinchúnnist du mih . noh in dínero âbolgi neirréfsest dû mih. So dies iudicii chóme . so neferliêsest dû mih. (3) *Quoniam sagittę tuę infixę sunt mihi.* Knâde mir danne . uuanda nu dine strâla in mir stecchent. Dîne chéstiga sint mir ána. *Et confirmasti super me manum tuam.* Vnde nu hábest dû gefésténot an mir dîna hant. Ih pin nu in dînemo geduuínge. (4) *Non est sanitas in carne mea.* Min lîchamo neist hêil. Vuaz ist imo? Corruptio líget ímo ána . unde mortalitas. Vuannan ist daz? *A facie irę tuę.* Fóne déro gágenuuerti dînes zórnes . daz adam gefréhtota in paradyso . uuánda daz ímo cham ex uindicta . daz ist an uns íu uuórden natura. *Non est pax ossibus meis.* Selben minen bêinen . neist râuua nehêin. Vuannan cham diû únrâuua? *A facie peccatorum meorum.* Fóne déro gágenuuerti mînero sundon. Diê irrahton dîn zorn . daz mih únhêilen getân hábet. Alde iz chit. A facie irę tvę . fóne dero irhúgedo dînes zornes . daz noh chómen sol in die iudicii . unde a facie peccatorum meorum . fone déro irhúgedo mînero sundon . dero ih cónscius pin.

(5) *Quoniam iniquitates meę supergresse sunt caput meum.* Vnde fone diû . uuanda mîniu unreht úberstígen mîn hoûbet. uuizze Ratio ist daz hoûbet . diâ uberuuant daz unreht in in uuûnno gártin paradyso. *Sicut onvs* [R 126] *graue grauatę sunt super me.* Siû sint ûfen mir so suâre . also suâre burdi. Siû drucchent mih . fóne diû nerâuuen ih. Mit rehte irhúgo ih des fîrtagen sabbati . dar mir daz uuirt kebuôzet. Vuanda dâr gesciêhet daz uns keheîzzen ist. diz uuórtasêliga lêgit ána úuuartasêli diz tôdiga CORRVPTIBILE HOC INDVET INCORRVPTIONEM . ET MORTALE HOC . lêgit ána úndothêit INDVET INMORTALITATEM. (6) *Putruerunt et deterioraverunt cicatrices meę . a facie insipientię meę.* Mîniu uuúntmâle uuurden fûl . unde geérgerôt fóne déro gágenuuerti mînes úngeuízzes. Ferhêiletiû uuúnda fûleta . unde uuard árgera . danne si fóre uuâre. Daz chit. Fergébina sunda niûuuóta ih . unde uuart uuírsiro danna fóre . mir cham sêr uber sêr . fóne mînero uuízzelôsi. Si irráhta mir . al daz ih lîdo. (7) *Miser factus sum et turbatvs sum usque in finem.* Vuêneg pin ih uuórden . unde leîdeger . unz an daz ende mînes lîbes. Is neuuirt mir êr lába . er ze fîrtáge sabbato. *Tota die constristatus ingrediebar.* Allen mínen lîb kiêng ih únfro. So ih paldo máhta. Ziû? (8) *Quoniam anima mea completa est illusionibus.* Vuanda min sêla irfullet ist ketrúgedes. Vuélez ist daz ketrúgede? âne so sî eînez uuíle . unde íro áber anderez chúmet in muôt. So troûg ménniscen der uuân . êr christus châme . daz er Got! uuânda uuésen ligna holz unde steina lapides. So missefiêng er iêo . an ételichero lichamin corporali figura . alde unlichamin incorporali .

diû sih ímo oûgta fúre Got . den ir suôhta. So gesciêhet uns danne uuir uuellen bétondo an Got ténchen daz uuir an ánder únsih ferdénchen . unde unsih mísseliche gedancha . chûmo lâzzent pétôn. Des knésen uuir alles in (in) sabbato (uirritâge). *Et non est sanitas in carne mea.* Vnde an mînemo fleîsce neist hêili. So chumet sánitas carnis (kesunt des lichamin) . so animę ábagenómen uuirt (sêlo) illusio (trugcheit). Péidiu châmen siû . fóne originali (ánagcunis) peccato (suudo). (9) *Incuruatus sum . et humiliatus sum nimis.* Kenîchet unde genîderet pín ih harto. Der an dîa frámbari gedénchet sabbati . der bechénnet hiêr sîna níderi. Vnuuerd mag er imo sélbemo sîn . uuíder déro guóllichi . diû ín getuôt kelîchen angelis dei. *Rugiebam a gemitu cordis mei.* Ih irruôta fóre démo sûftode mînes herzen. So uuíget mánne fíle hárto . daz ímo gescéhen ist . so sîn siûftod rûode gelîh ist. Also man líset fóne esau. Irrvgit clamore magno (Er irruota mit michelmo sereîge). Sólih diû lûta des lichamen ist . sólicha chît dísêr uuésen dîa lûtun sînes hérzen. Éna lûtun gehôret ménnisco dísa gehôret Got. Den hínalanget . der sûftot so. Recordatio sabbati (déro uirro) machot den sûftod. (10) *Et ante te omne desiderium meum.* Vnde fóre dir ist al . des ih kéron . Ih kéron sabbati (uirro) . daz uuêist dû . nals mennisco. *Et gemitus meus a te non est absconditus.* Vnde mîn sûftod neist fóre dir ! geborgen. Vuanda er des herzen ist pe diû ist er echert fore dir. (11) *Cor meum conturbatum est in me.* Mîn herza ist ketruôbet in mír . daz chit . ist irchómen . unde lêideg. Ziu ist daz ? *Dereliquit me uirtus mea.* Mîn chraft hábet mih fer-

lázzen. Fóne déro uueîchi des herzen . chúmet irchómeni ! unde leîdigi. *Et lumen oculorum meorum non est mecum.* Vnde mînero oûgon liêht neist sáment mir. Ménnisco hábeta oûgen liêht . unz er Got hábeta. Do ín Got ferliêz . dô ingiêng ímo daz liêht . do begónda
in finstri
er uuésen in tenebris. Vnz hára ist diû chlága des ínuuértigen leides . háranâh folget diû chlága des ûzuuértigen leides. (12) *Amici mei et proximi mei . aduersum me appropinquauerunt.* Mine friûnt . unde mine gelégenen . nâhton sih uuí[R 128]der mir. Sô nâhton sih iudei christo . daz si in criûzegotin . alde amici iob . daz si ín lásterôtin. Fone sînero persona ih neimo IOB châden ételiche uuésen gescríben allen dísen salmen. *Et steterunt.* Vnde stuônden sie uuíder mir. (13) *Et qui iuxta me erant de longe steterunt.* Vnde die bî mir uuâren . ferro stuônden. Pî an fuôzzen . pî an léfsen . ferro an hérzen. Also iz chît .
dirro liut éret mih mit lefsin . áber íro herza ist
POPVLVS HIC LABIIS ME HONORAT . COR AVTEM IPSORVM LONGE
férro fone mir.
EST A ME. *Et uim faciebant qui querebant animam meam.* Vnde mih nótegoton . diê mina sêla suôhton.
lichamo
Sie suôhton sie ze úbelero uuîs . uuanda sie mîn corpus neuuolton sîn . darinne sie sîa hábetin. Sie suôhton siê ze hazze . unde íro lîchamen zeerslâhene. *Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt uanitatem.* Vnde diê mih ze úbele suôhton . die sprâchen úppecheit. *Et dolos tota die meditabantur.* Vnde áhtoton sie bísuîh
lukkiû urchunde
állen den tag. Siê dâhton falsa testimonia úber mih zeságenne. (14) *Ego autem tamquam surdus non audiebam.* Aber ih nehorta iz . daz chit . ih neántuuurta is . sámoso ih toûb uuâre. *Et sicut mutus non ape-*

riens os suum. Vnde suigeta ih . also der unsprechento stummo. (15) *Et factus sum sicut homo non audiens.* Vnde uuard ih also der ungehôrendo man. *Et non habens in ore suo redargutiones.* Vnde also irréfseda nehábende in sínemo munde. Ih irrafsta ofto êr . in martero diumuôte über- passione suígeta ih. Ih uuolta uuerden humilis iudi- téilter in geuualte irteilender catus . daz ih áber chóme in potestate iudicaturus. (16) *Quoniam in te domine speraui.* Daz teta ih . únfró- uuanda ih an dih trúhten gedingta . dûdir mîna tristi- uui in mendi tiam bechêren maht in gaudium. *Tu exaudies domine deus meus.* Du gehôrest mih . an den ih kedingta . truhten Got mîner. Du fernímest mî[R 129]na antsêida . ube sia nîoman neuuíle fernémen. (17) *Quia dixi ne quando insultent in me inimici mei.* Vuanda daz chad ih ze dír . niê nehuôen min mîne fienda· Diê mir haftent . die negetûoen so úbelo . daz sie in ze hûhe sin. *Et dum commouentur pedes mei super me magna locuti sunt.* Vnde so mine fuôzze sih uuégeton . daz chit so siê slífton . so chôseton sie fóne mir mícheliu. Mícheles úbeles zígen siê mih . so mîne líde die noh in érdo sint míssetaten . unde mánton íro scúldo . diê ín uuégen solton. (18) *Quoniam ego in flagella paratus sum.* Vnde durh daz neuuérde ih ze hûe . daz ih káro bin chéstiga zelîdenne. Diê ih scúldig nebín zelîdenne . diê lîdo ih kerno fúre diê scúldigen. *Et dolor meus ante me est semper.* Vnde ist mîn sêr iêo fóre mir. Vuélez? (19) *Quoniam iniquitatem meam ego pronuntio . et curam gero pro peccato meo.* Daz ih min únreht oûgo . unde ih sorgen umbe mina sunda. Mir ist daz sêr . unde fóre oûgon . daz ih ketân hábo .

nals daz ih lido. (20) *Inimici autem mei uiuunt . i. libere agunt . et confirmati sunt super me.* Áber mîne fienda lébent selbuuáltigo . unde ist ín uuóla . unde sint kestárchet úber mih. Mír geschêhent aduersa . in geschéhent prospera. *Et multiplicati sunt qui oderunt me inique.* Vnde ist déro fílo . diê mih pe únrehte házzent . diê mir unrehto lônont . uuólauuillígemo uuíder siê. (21) *Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi . quoniam persecutus sum iustitiam.* Diê guôtes mit úbele lônont . híndersprachoton mir . uuanda íh knôto reht forderota. Ih fórderôta íro salutem . dârumbe unliûmendotôn sie mih. (22) *Non derelinquas me domine deus meus ne discesseris a me.* Neferlazest dû mih trúhten Got mîner . noh dû neskêidest fóne mir. Daz chît unser hôubet in [R 130] únseren stal. (23) *Intende in adiutorium meum domine deus salutis meę.* Chêre dih in mîne hélfa . hêrro mînero hêili.

(XXXVIII.)

(1) *In finem pro idithvn canticvm david.* Diz ist dauidis frôsang pro transiliente. Souuer terrena delectamenta úberstephet . unde úbersprungen hábet . unde imo échert cęlestia in muôte sint . des fróuuet sih david in finem. Fúre den singet er sus. Daz sang uuendet er an christvm . der finis ist imo tuôt ér íz

ze lôbe. (2) *Dixi.* Ih chad in minemo herzen . unde einota mih sus. *Custodiam uias meas . ut non delinquam in lingua mea.* Mîna uuéga behuôto ih sô . daz ih mít tero zungun nemissetûoe. Der idithun (sprángere) ist . der hábet mánige mísseuuéndara . unde mánige lásterara . uuider diê er gedulte scêinen sol suígendo. Der sprichet hiêr. *Posui ori meo custodiam . cum consisteret peccator aduersum me.* So mir der súndigo uuídere uuas . so huôta ih mînes mundes. So ih uuissa daz er mînero uuórto fâre uuas . so suîgeta ih. (3) *Obmutui et humiliatus sum . et silui a bonis.* Ih irstúmmêta . unde gediêmuôta mih . unde be diû gesuigeta ih ioh kuôtes. Furhtendo nio ih úbelo nesprâche . fermêid ih daz ih uuola nesprah. *Et dolor meus renouatus est.* Vnde dannan uuard keniûuuot mîn sêr. Mir uuag fore íro úbeli . dârnâh uuag mir daz ih sprechendo gesceinet nehábeta guôti. (4) *Concaluit cor meum intra me . et in meditatione mea exardescet ignis.* Nâh démo sêre . iruuármeta mîn herza in mír . unde fiûr inbrán in minemo áhtonne. So heiz uuard mir . daz ih inzúndet uuard. Daz uuâren geluste déro hinauerte . diê zunton mih. (5) *Locutus sum in lingua mea . notum fac mihi* [R 131] *domine finem meum.* Do sprah ih mit déro zungun . duô mir chunt trúhten mîn ende. La mih uuízzen . uuiêo ih ûzlâzzen súle mînen lîb . ze uuélero dúrnohti ih mih heften súle . unde tuô mih pechennen Got . der finis (ende) ist. *Et numerum dierum meorum qui est.* Vnde tuô mir chunt diâ zála mînero tágo . diu echert ist . âne uuás. Diu preteritum (irgángen zit) nehábet noh futurum (chúnftig) . unde be diû ist âne uuas . unde

âne uuirdet. *Vt sciam quid desit mihi.* Duô mir chunt den numerum . daz ih uuízze . uues mir hiêr gebreste. Daz ih diêmuôte sî . uuanda des daz ih hábo . so luzzel ist uuíder démo . des mir gebristet . unde mir diz fúre niêht nedúnche . so ih dáradenche. (6) *Ecce ueteres posuisti dies meos.* Síno . mine tága hábest dû hiêr fírne getân. Diê fírnen . unde zegân nemúgin . diê gib mir. *Et substantia mea tamquam nihil ante te est.* Vnde fóre dir ist min uuist sámoso niêht. Vnz ih hiêr bin . so ist sî dárauuídere niêht . sô sî in futuro *!* uuirdet. (7) *Veruntamen uniuersa uanitas . i. mutabilitas . omnis homo uiuens.* Si oûh der mennisco transiliens mundum . er ist unz er lébet . sámahaftiû uuéhsalhêit. Feruárenni . unde zegéngeda . unde únuuirighêit *!* ist . ál daz er ist. *Quamquam in imagine dei ambulet homo . tamen uane conturbatur.* Souuiêo der mennisco gange an démo Gótes pilde . er uuirt iêdoh in gemeitun getruóbet sines mûotes. Daz ist michil ding . daz er an ímo tréget Gótes pilde . er uuirt áber fone prima transgressione adę . geirret sînes muôtes . umbe mánigiû ding in gemeitun sorgendo. Ziû in gemeitun? *Thesaurizat et ignorat cui congregabit ea.* Fone diu . uuanda er tríseuuót . unde neuuêiz uuémo er den tríso sámenot. Vuaz mag so úppiges sin . so daz er sih pêitet kehal[R 132]ten . daz únlango uuéren mag? unde daz er spáret . unde er doh neuuêiz uuemo? (8) *Et nunc quę est expectatio mea?* Vnde uuaz ist nû des ih pito? *Nonne dominus?* Neist daz min truhten na? Daz du dih selben gébest mir . des píto ih. *Et substantia mea ante te est.* Vnde min uuist ist fóre dir.

Daz ih idithun (sprângere) bin . daz lichet dir . daz ist in dînero ánasihte. Habo ih substantiam auri (Goldes) unde argenti (silbers) . dia múgin ioh ménniscen gesêhen. (9) *Ab omnibus iniquitatibus meis eruc me.* Lôse mih fone allen minen unrehten. Vuaz durft ist des kebétes démo idithun? Âne daz er únsih lêret diemuôte uuésen . doh uuir an úns knâdon geuuár uuorden sîn. *Obprobrium insipienti dedisti me.* Íteuuiz hábest du mih ketân démo únuuízzigen. Sáment diên uuoltost dû mih uuésen . unde diên ságen ueritatem (uuarheit) . die mêr minnont uanitatem (uppegheit) . unde diên ih ánder nebin . âne huôh. (10) *Obmutui et non aperui os meum quoniam tu fecisti.* Vnder solchen irstúmmeta ih . unde mînen munt neindéta ih ûf . uuanda dû iz tâte. Dû gâbe mir diâ patientiam . daz ih so hêilsamo suîgen mahta. (11) *Amoue a me plagas tuas .* (12) *a fortitudine enim manus tue ego defeci in increpationibus.* Ním mir âba dine chéstiga uuanda ih fóne dînero hántstarchi . irrafsungon muôde bín. Libe mir . nah sô mánigen fillon . die mih âmáhtigen hábent ketân. *Propter iniquitatem corripuisti hominem.* Vmbe unreht irrafstost du den ménniscen. Sine sculde uuízze dû ímo. *Et tabescere fecisti sicut aranean animam eius.* Vnde tate dû ín séreuuên unde smeccherên . also diâ spinnun. Dû tâte in fóne arbêiten sô irlíttenen unde so mágeren also si in íro líden ist. Ze déro uuis . zúge dû ín sines únrehtes. *Verumtamen uane conturbatur omnis homo.* [R 133] Mánnolih uuirt iêodoh in gemêitun getruôbet sines muôtes. Vmbe diz allez nebegíbet er úppige sorgun . uuilon umbe uuât . uuilon umbe fuôra. Dârumbe er áber sórgêt . daz stât

an Góte nals an ímo selbemo . be diu sint sîne sorgun úppig. (13) *Exaudi orationem meam domine et deprecationem meam auribus percipe lacrimas meas.* Kehôre mîn gebét unde mina dígi truhten . mit ôron ferním mîne trâne. Fernim uues sie bîten . uuárumbe ih siê lâzze. *Ne sileas quoniam aduena ego sum apud te . et peregrinus . sicut omnes patres mei.* Nesuîge . dir sint dine sunda beläzzen ih pin din dû nechédest . remissa sunt tibi peccata . alde salus tua genist ego sum . uuanda ih chómeling sament dir bin . unde éllende . also mîne fórderen alle uuâren. Si châmen álle fóne babylonia ad ierusalim . unde uuaren hiêr peregrini. Also paulus chit . Quamdiu sumvs in corpore peregrinamur a domino. (14) *Remitte mihi ut refrigerer.* Fergib mir mine sunda intlád mih dero . daz ih erchuôlet uuerde minero sorgon . unde ih râuua geuúnne in minero conscientia. *Priusquam abeam et amplius non ero.* Êr ih hinnan fáre . unde hiêr furder nesi. Alde iz chit . er ih hinnan so fáre . daz ih furder nesi . uuanda der neist . der sament Góte neíst. Ímo netoûg sin uuésen . be diû neíst er. Hic laudate dominum quoniam bonus psalmus.

(XXXIX.)

(1) *In finem psalmvs david.* (2) *Expectans expectavi dominvm.* Ecclesia chit. Pitendo peit ih mines trúhtenes. Vuir biten bitendo . des únsih harto lánget . dannan ist dísiu geminatio. *Et intendit mihi.* Vnde sah er ze mir. Daz chit . er téta min uuára . uuanda

er siêhet knuôge . déro ir uuára netuôt. Fone diû nechît iz . attendit me . nube attendit mihi. (3) *Et exaudiuit preces meas.* Vnde gehôrta er mîne díge. Vuarána sceîn daz? *Et eduœit me de la*[R 134]*cu miserię et de luto limi.* Vnde leîta er mih ûzzer dero gruôbo . dero uuênegheîte . unde ûzzer démo hóreuue des leimes. Vzzer diên sundon nam er mih. Dârána scêin iz. *Et statuit supra petram pedes meos . et direœit gressus meos.* Vnde gesázta er mîne fuôzze an den steîn . der christus ist . unde an ímo geríhta er mîne genge. Der neírrôt der an ímo gât. (4) *Et inmisit in os meum canticum nouum . ymnum deo nostro.* Vnde gáb er in mînen munt . niûuuez sang . lóbosang únsermo Góte. Vbe ih êr sáng idolis chît sancta ęcclesia . nû singo ih áber christo. *Videbunt multi . et timebunt.* Daz kesêhent danne mánige . unde furhtent in. Siê gesehent mih Got lóbon . dannan begínnent sie íro selbero furhten. *Et sperabunt in domino.* Vnde be diû gelirnent siê be mír . daz ouh siê gedingent an trúhtenen. (5) *Beatus uir cuius est nomen domini spes eivs.* Sâligo des trôst mines trúhtenes námo ist. Sâligo der ín selben uuíle . unde niêht ánderes. *Et non respeœit in uanitates et insanias falsas.* Vnde ér án úppighêite nesáh . unde an lúkke sínnelôsina. Dén neheîn fúruuízze néist uuiêo auriga in circo spílot ûfen sînemo curru . unde uuiêo samfto er fiêr rós sáment turnet . unde uuiêo gehôrig siû ímo sint ! álles chêres . souuiêo ín lústet. Daz ist úppîg uuanda iz diê netuôt sâlige . diên iz uuúnna ist zegesehenne. Iz ist lukkiû sínnelosi. Vuaz mag sínnelôsi ánderes sîn . ane lukke? Si triûget iêo den . sáment démo sî ist. (6) *Multa*

fecisti tu domine deus meus mirabilia tua. Mánigiu diniu uuúnder hábest dû getân . drúhten . déro mêr zedénchenne ist . danne des in circo alde in theatro mîmus unde auriga getuônt. Vuichot dâr currus per terram . heliam fuôrta currus in cęlum. Vbe [R 135] histrio dâr gât per funem. PETRVS kiêng in undis. *Et in cogitationibvs tuis non est qui similis sit tibi.* Vnde dir neist kelîcher an dînen gedánchen. Nehêine liste negetuônt ménniscen rîten ze hímele . alde gân uber den mére. *Annuntiaui et locutus sum . multiplicati sunt super numerum.* Ih chunta iz fóre chit christus . mit déro uuízzigon munde . unde ságeta iz do selbo . do ih cham . daz déro úbelon manigfalti úberslâhet diê zála déro rehton. Also in euuangelio stat . MVLTI ENIM SVNT VOCATI PAVCI VERO ELECTI. (7) *Sacrificium et oblationem noluisti . corpus autem perfecisti mihi.* Daz er geuuiêht uuard unde geópherot uuard . daz hábest dû geuuíderôt . unde hábest mih selben gelîchamháftot. Diû fórezeîchenúnga ist hína . diu uuârhêit ist chómen. Agnus de grege uuard er geópherôt . agnus dei uuirt nû geópherot. *Holocaustum . etiam pro peccato non postulasti.* Ioh daz prántópher . bí de súnda nefórderost dû . sô dû iû êr tâte . dû uuíle nû cor contritum et humiliatum. (8) *Tunc dixi . ecce uenio.* Do chád ih . sih no . ih chúmo. Do ih hiêz ópheron agnum inmaculatum . dô neîmda ih mih sélben . do gihiêz ih . daz ih nu getân hábo . daz ih selbo châme unde ópherfrúnscing uuúrde. *In capite libri scriptum est de me .*

(9) *ut faciam uoluntatem tuam.* An démo êristen sálmen ist keskríben fóne mir . daz ih dinen uuíllen tuôe.
an Gotes êo ist sin uuillo.
Also iz chît . In lege domini volvntas eivs. *Deus meus uolui.* Got mîner . ih uuolta daz dâr geheîzzen ist . unde hábo gesceînet den uuillen. *Et legem tuam in medio cordis mei.* Vnde dîna êa uuólta ih . in míttemo
an sin êa
mînemo herzen. Also iz ouh dâr chît . In lege eivs
denchet ir táges ioh nahtes
meditabitvr die ad nocte. (10) *Adnuntiaui iustitiam*
in dêro álli-
tuam in ecclesia magna. Ih chúnta dîn reht in eccle-
chun cristenheit
sia catholica. [R 136] Dârâna téta ih dînen uuíllen. *Ecce labia mea non prohibebo . domine tu cognouisti.* Síno . mîne lefsa nebetuôn ih . ih nespreche ! dîn reht . daz pechénnest du in mînemo hérzen . dâr iz ménnischo nebechénnet. Hiêr lêret únsih christus . daz uns sîn reht in muôte sî . nieht eîn in munde. (11) *Iustitiam tuam non abscondi in corde meo.* Dîn reht neferbarg ih in mînemo herzen. Sô ís zît uuás . sô nehál ih iz .
in mártero
aber in passione neuuas is zît . pe diû suîgeta ih. *Veritatem tuam et salutare tuum dixi.* Dîna uuârhêit unde dînen haltâre ságeta ih. Ih óffenota in daz ih christus pin. *Non abscondi misericordiam tuam et ueritatem tuam a synagoga multa.* Ih nebarg dîna gnâda . noh dîna uuarhêit fóre míchelero mánigi. Dia gnâda neîmo ih . der sih sundon geloûbet . daz dú démo siê fergíbist . unde diê uuarheit der rehto féret . daz du démo coronam gíbest. (12) *Tu autem domine ne longe facias misericordias tuas a me . misericordia tua et ueritas tua semper susceperunt me.* Áber dû negetuôest ferro fóne mir ! dîna gnâda. Fone mînen

uuánheîlen líden . diê noh an démo rehte hínchent . neirfirrist du dîna gnâda . uuanda dîn gnâda unde dîn uuarhêit inphiêngen mih iêo. Mínna ist fóne gnâdon . forhta fóne uuârheîte . diê inphiêngen mih . unde leîtent mih. (13) *Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus.* Des ist fóne diû durft . ih daz dû niêt ferro netuôiest dîne genada fóne mir meîno . ut non longe facias miserationes tuas a me . uuanda mih an diên líden pehálbot hábent únzálahaftiû úbel. Lóse uuéliû daz sîn. *Comprehenderunt me iniquitates meę.* Mîniu únreht hábent mih kefángen. Déro sint so mánegiû . daz íro neheîn zála neist. *Et non potui ut uiderem.* Vnde fóre iro mánegi neuuas ih mahtig daz ih kesâhe daz uuârra liêht . daz selber Gót ist. *Multiplicatę sunt super capillos capitis mei.* Mánegeren sint siû [R 137] danne diû hâr mînis hoûbetis. Sólih mánigi mag diên . der íro nebórget . liêhto betémphen. Der grauia peccata netuôt . unde er áber sueâra sunda mánegiû chleîna sunda minûta nefurhtet . der uuirt peuuórfen mit sánde harena . doh ín purdi moles neirdrúcche. *Et cor meum dereliquit me.* Vnde mîn herza hábet mih ferlâzzen. Daz chît . iz ist unmahtig sih sélbiz zebechennenne. Also Petrvs ih pin gáro sámit dir zeirsin herza nebecháuda . dô er chad . Tecvm mori paratvs sterbenne svm. Vuélih uuúnder . úbe Got ferlâzet daz herza . daz sih selbez ferlazet? (14) *Complaceat tibi domine ut eruas me.* Vuanda daz sô ist . nû lîchee dir truhten . daz du mih irlôsest. *Domine ad adiuuandum me respice.* Trúhten sih mir ze hélfo . daz chît uuis káro mir zehélfenne. (15) *Confundantur et reuereantur simul . qui querunt animam meam ut auferant eam.*

Scámeg uuerden sáment fóne mînen uuúndirzeîchinin miraculis . unde irfúrhtên sih fóne mînero urstendida resurrectione . diê mina sêla suôchent daz siê siâ irstérben. *Auertantur retrorsum et erubescant qui cogitant mihi mala.* Hinder mih uuérden bechêret . daz siê nâh mir gangen . unde sih scámeen diê mir úbeles únnen. (16) *Ferant confestim confusionem suam . qui dicunt mihi euge *) euge.* Sâr trágen diê íro scanda . diê mir chéden sâligo sâligo . unde daz tuônt hûhondo . alde mir iz ze lóbe sprechent . sámoso iz fone mir sî . nals fóne Góte. (17) *Exsultent et lętentur querentes te domine.* Sprúngezên unde fréuuen sih . diê dih suôchent truhten . unde dir euge chédent . uuanda dû iz kíbest. *Et dicant semper . magnificetur dominus . qui diligunt salutare tuum.* Vnde chéden iêo . diê dînen haltâre mínnont . truhten uuerde gemíchellîchot . uuanda er gíbet manne al guotes daz er hábet. (18) *Ego uero egenus sum et pauper . dominus curam hábet mei.* Aber ih . demo siê chédent [R 138] euge euge . ih bin durftig ! unde arm. Got hábet min ruôchun an ímo bin ih rîche. *Adiutor meus et protector meus esto domine deus meus ne tardaueris.* Vuís mir hélfare unde scérmâre truhten Got mîner . netuéle na.

(XL.)

(1) *In finem ipsi david.* (2) *Beatvs qvi intellegit*

---

*) *Neben* miraculis 149, 1 *steht:* De his euge alibi dicitur. Fausta clamantes . id est ó tantum felices . *ist aber durch Zeichen auf das erste* euge Z. 7 *bezogen.*

SVPER EGENVM ET PAVPEREM. Sâlig ist chît der propheta . der umbe den dúrftigen unde den armen fernúmest hábet. Der christum fernímet dârumbe dúrftigen unde ármen uuórtenen . daz er unsih riche getuôe. Er chad fóne imo selbemo án demo forderen salmen. EGO AVTEM MENDICVS SVM ET PAVPER . ET DOMINVS CVRAM MEI HABET. Vuar scinet daz er sâlig si? *In die mala liberabit eum dominus.* In die iudicii lôset ín Got. So hilfet ín dáz er an ímo neferstiêz . noh nemíssenám unde er in ínuuert uuissa Got . doh er in uzuuert sâhe ménnisken. (3) *Dominus conseruet eum et uiuificet eum.* Got kehálte ín in allen uuerltfreîson . unde gelîbhaftoe ! in . uuanda ándere alle sint tôt . âne diê an ímo lébent. *Et beatum faciat eum in terra.* Vnde sâligen tûe er in . in patria sanctorum (in dero heiligon heimoto). *Et non tradat eum in manibus inimicorum eius.* Vnde in sînero fiendo geuualt negébe er ín . hiêr noh in êuuon. (4) *Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius.* Got prínge ímo hélfa . óbe démo bétte sînes suérden. Sin únchraft heizzet lectus doloris (pétte suerden). Suuér fóre únchréfte ûfirstân nemúge . ih meino . ube er carnem (den lichamen) nemúge frenare (gebrittolon) . sô helfe ímo Got. *Vniuersum stratum eius . uersasti in infirmitatem eius.* Al sîn bétte beuuántost dû in sîna siêhheit. An démo er uuólta râuuen . an démo gâbe dû ímo unrâuua. Vbe er ilta geuuúnnen hûs unde hûschénun unde eigen unde ander geuuôre . daz tâte dû in al besízzen mit amaritudine (sêr bitteri). [R 137] Ziu? Daz er ander nemínnoti âne uitam (lib êuuigen) eternam. In lecto (pétte) doloris (suérden) hílfist du ímo . in stratu (pétte rúmo) requietionis pist du

ímo uuídere. So ziehest dû diê dîne. (5) *Ego dixi domine miserere mei.* Fone diû chad ih . truhten gnâde mir. *Sana animam meam quoniam peccaui tibi.* Heile mîne sêla . uuanda ih dir gesúndot hábo. Vbe dû christo nelîbtost dînemo súne . doh er únscúldig uuâre . ih pin áber sculdig . mih fillest dû mit rehte . daz du mih heilest . uuanda dô ih heil uuas in paradyso . dô nelóseta ih dir. (6) *Inimici mei dixerunt mala mihi.* Mine fienda chit christus argchôsoton mir. Vuaz châden siê? *Quando morietur . et peribit nomen eius?* Vuenne irstírbet er . unde uuenne uuirt fertîligot sîn námo? Sie châden . HIC EST HERES . VENITE OCCIDAMVS EUM . ET NOSTRA ERIT HEREDITAS. (7) *Et ingrediebantur ut uiderent.* Vnde giêngen sie in ze mír . daz sie mih irspéhotin. Mih selben irspéhota iudas . andere mîne líde uuerdent irspêhot fóne mánigen. *Vana locutum est cor eorum.* Íro herza sprah daz netóhta. Siê dâhton daz sie mih ánalúgin. *Congregauerunt iniquitatem sibi.* Vnreht sámenoton siê ín selben. Siê uuândon mir scadon . scádoton ín selben. *Egrediebantur foras et loquebantur in id ipsum . i. uno consilio.* Diê dáraín gegangen uuâren . diê giêngen ûz . unde sprâchen eînstímme. Mînen tôd riêten siê eînstímme. (8) *Et aduersum me susurrabant omnes inimici mei.* Vuíder mir fuôren rûnendo alle mine fienda. *Aduersum me cogitabant mala mihi.* Vuíder mir dahton siê . úbel mir. Den dôd funden siê mir . der uuard lib ánderen. (9) *Verbum iniquum constituerunt aduersum me.* Vnreht uuort kesázton sie uuíder mir. Also daz ist . REVS EST MORTIS. *Numquid qui dormit . non adiciet*

diser ist der erbo . ilent hára slâhen in sô
uuirt uns daz erbe.
eiurâtig
sculdig ist ir tôdis

ut resurgat. Vuânist du der nû slâfet . er neirstánde dárana? Ir uuânint in háben irslá[R 140]gen . áber er slâfet. Slâf ist ímo der tôd . uuanda er sih ín ánalâzet . eina uuila . unde ín áber sâr hínauuirfet. (10) *Homo pacis meę in quo sperabam qui edebat panes meos ampliauit aduersum me supplantationem.* Iudas mîn múntman . daz chît der mih chusta . ze démo ịh mih fersáh . daz chît . ze démo sih mîne holden fersâhen . der mit mir âz . der bescráncta mih uuito. Vuito fóne diû . uuanda er iudeos dárazuò gezóh. Vuíle dû chéden er gehéuigota mîna bescréncheda . uuíder mir uuésendo . daz ist iêo daz selba. (11) *Tu autem domine miserere mei.* Hábe áber du min gnada . trúhten. Daz ist
fone démo scáles pilde — fóne demo pilde des habelosin .
ex forma serui gesprochen . unde ex forma ínopis et
unde des turftigen
pauperis. *Et resuscita me.* Vnde iruuecche mih. *Et retribuam eis.* Vnde danne lônon ih in. Ih heîzzo
romara
romanos chómen . unde stôren siê. (12) *In hoc cognoui quoniam uoluisti me . quoniam non gaudebit inimicus meus super me.* Ih pechénno darána daz du mih uuoltost . uuanda min fient mîn nemendet. Sie gesêhent noh alla die uuerlt . nah mir bechêrta . pe diû neméndent sie daz min námo fertiligot sî . sô siê lústa. (13) *Me autem propter innocentiam suscepisti.* Vmbe mîna unscádeli inphiênge dû mih. Mitem et mansuetum bechandost du mih . daz licheta dir an mir. *Et confirmasti me in ęternum.* Vnde gestarchtost mih in êuua . doh dû mih keuuêihtist ze êinero fríste. (14) *Benedictus dominus deus israel.* Kelóbot si truhten Got israhelis . des iúngeren súnes . démo der altero diênot. Also nû scinet . uuanda iudei die êr ze geloûbo châ-

men . diê hábent daz kescriben . dárazuô uuir paganis zêigôen . so uuir sie ze geloûbo bringen uuéllen. Hínder ín ist daz . mit diû uuir sie des irríhtên . des siê únsih zuîfelont. Íro scrifte diênont uns dárazuô . unde sint siê sámoso únsere chámerlinga . uuanda [R 141] iz chît . MAIOR FILIVS SERVIET MINORI. *A seculo et usque in seculum.* Hinnan fone dirro uuerlte . unz ze énero uuerlte *!* sî ér gelóbot. *Fiat fiat.* So fare iz . so fare iz . daz uuir ín hiêr . unde in êuuon lóbon muôzzin.

der altero sun diênot demo iúngen

(XLI.)

(1) *INTELLECTVS FILIIS CHORE.* Diser salmo ist fernúmest filiis caluarię. Vuaz ist caluaria? âne locus decollatorum . fone caluis ossibus . so geheîzzenêr . daz chît fóne blécchenten bêinen. Dâr uuúrden damnati irslágen . dâr uuard ouh christus crucifixus . be diû sint filii chorê die signaculum CRVCIS inphangen habent. (2) *QVEMADMODVM DESIDERAT CERVVS AD FONTES AQUARUM . ita desiderat anima mea ad te deus.* Also der hirz kérot ze demo urspringe déro uuázzero . so gérot mîn sêla ze dir Got. Der hirz slindet den uuúrm . unde îlet danne ze démo uuázzere. Daz pezêichenet nâh feréndoten unde irslágenen âchústen . únsih múgen dúrstege uuerden . dero geîstlíchun lábo . diû fóne christo chúmet . der fons refectionis ist. (3) *Sitiuit anima mea ad deum uiuum quando ueniam et parebo ante*

sunin châla kibillun stat
déro inthalsoten châlauuen gebêinon
die uberteilten
an chriûce geslágen
chorees súne zeichen chriucis
prunno urstendi ist

faciem dei. Mîn sêla ist dursteg . daz chit . sî ist kerég ze démo lébenden Góte. Sia belánget des táges . danne ih chúmo . unde fóre Gótes kesíhte scîno. (4) *Fuerunt mihi lacrimę meę panes die ac nocte.* Des pîtendo . uuârin mir mîne trâne brôt táges unde náhtes. Die az ih . unde dia fuôra gab ih mînero sêlo . do ih fontem drinchen nemuôsa. *Dum dicitur mihi cottidie . ubi est deus tuus.* Lacrimas az ih tágoliches . unz mir tágoliches zuôgespróchen uuirt . uuâr ist din Got. Sînen Got zêi[R 142]got . der . der súnnun alde mânen bétôt . unde tuôt mir íteuuiz uuâr der mîner sî . uuánda man den gesêhen nemág. (5) *Hęc meditatus sum . et effudi super me animam meam.* Darána dâhta ih . unde gôz mîna sêla ûz . hína úber mih. Daz chit . ih rahta minen gedáng úber diâ gesíht min selbes. Inuuert kesiêho ih mih sélben. Intellectus der fernûmest filiis chore gegében ist . der zeigot mir mîna sêla úngesíhtiga . unde ferro óbe íro minen úngesíhtigen Got . uuanda sî ist mutabilis . er ist inmutabilis. Si nerahti sih uber sih selbun . uuieo irreihti sî dánne den . der obe íro so hóho ist. *Quoniam ingrediar in locum tabernaculi admirabilis . usque ad domum dei.* So gelírneta ih ín suôchen . uuanda ih in diâ stat cham déro uuúnderlichun hérebirgo . uuúnderlíchêro hiêr in erdo . unz man fóllechúmet . hínaûf ze demo Gótes hûs. Ûzerunhalb déro ęcclesię nedarf man ín suôchen . diû in állen Gótes hóldon uuúnderlih ist . mánigero uirtutum . In déro ist zegânne . unz man follechóme dára . dar Gotes hûs ist . dar daz uuúnderôn abaist . uuanda fons

fernúmeste reatisca
intellegentię dar ist . unde alle questiones dar ínchnuphet uuerdent. *In uoce exsultationis et confessionis . sonus epulantis.* Ínin dés . ist mir in dero stímmo
id est uuirttontin
fréuui unde geiíhte lûta des coûmenten. Mîn sêla goûmet in diên zuêin stimmon . daz ih Got lóbon . unde mih selben inchan . iêo unz ih dárachúmo. Sie héllent
uuirtscaft
mir só suôzzo . daz mir íro lûta . goûma ist. (6) *Quare tristis es anima mea et quare conturbas me?* Ziu bist du trúreg . unde ziu únfreuuest dû mih mîn sela? Sámoso dû neuuízzist diên zeántuuúrtenne . die ze dir
in uuunderlichero
chédent . uuâr ist dîn Got? Sámoso du in admirabili
sélido nuirtsceften frouui unde
tabernaculo nesîst . in diên goûmon exsultationis et
biiihte
confessionis. [R 143] Vmbe uuaz uuégent dir díse uuerltírreden? Ziu leîdegont sie dih so? *Spera in deo.* Hábe dih ze góte . an ín gedínge . er genímet dih darûz. *Quoniam confitebor illi.* So tuôt er . uuanda ih iiho imo. Vues? *Salutare uultus mei deus meus.* Mînes ánaliûtes heîli ist min Got. Des iího ih ímo. Er heîlet mîn ánaliûte . daz nu trûreg ist . unde getuôt iz frô . so ih ín gesiêho. (7) *Ad me ipsum anima mea conturbata est.* Ze mir selbemo ist mîn sêla getrûregot . ze Góte ist sî getrôstet. Er ist stâte . ih pin unstâte . mîn unstâti uuíget mir . sîn stâti baldet mih. Sî gíbet mir gedingi dára zechómenne . dar ih stâte uuérde. *Propterea memor ero tui te terra iordanis et ermonim a monte modico.* Darumbe erhugo ih dîn . fone iordanis lande . unde fone ermonim lúziro nideruart
zelmo bérge. Iordanis chît latine descensio eorum .

leîtsami toûfi
ermonim anathema. Iordanis pezêichenet baptismum .
leîtsami
anathema bezêichenet abominationem. An diên bêiden
diûmuoti
uuirt fernómen humilitas. Diû gelêret den man sih
sélben niderren . daz chît descendere . unde sih selben
leidezen . daz chit anathematizare. Fone diû chît iz.
Diêmuôte uuésendo unde mih selben lúzzellîchondo .
erhúge ih dîn. (8) *Abyssus abyssum inuocat.* Ab-
alte êa
crunde eîscot abcrunde. Vetus testamentum fórezeiche-
niûuua ea
net nouum testamentum. *In uoce cataractarum tua-*
rum. Án dero stimmo . dînero uuázzerdiêzzon . daz chît .
predigâro
an déro lêro dînero predicatorum. Siê gelêrent daz .
êo urchunde
uuiêo eîn testamentum sîhet ze démo ánderen. Alde
iz chit. Eîn uuîse man mâchot ánderen uuîsen . án dero
stimmo dînero lêron . nals sînero. Du gíbist daz sîn
lêra andermo toûg. *Omnes suspensiones tuę . et fluctus*
tui super me transierunt. Alle dîne ûfslagunga .
unde dîne [R 144] uuélla . habent mih úberfárin. Daz
urteildon
chît . mih nesint ferhólen die dróuua dînero iudiciorum .
unz ende uuerlte
diû du ûfslágost in finem seculi . noh die arbêite dero
gagenuuertun uuerlte . nesint mih fergangen. (9) *In*
die mandauit dominus misericordiam suam . et nocte
declarauit. Táges kebôt truhten sîna gnâda . unde
nahtes sceînda er sîa. Der sîn reht kelírneta in fríde .
êa
den lôsta er in únfride. Fernémên sîna legem . so uns
uuóla si . so hilfet er uns in nôte. *Apud me oratio*
deo uitę męę. Sáment mir ist kebét demo Góte mines
lîbes. Ih hábo heime daz er suôchet . daz ist mîn ge-

bét . nals min frúnscing. Vuiêo ist daz ketan? (10) *Dicam deo . susceptor meus es . quare oblitus es mei?* Sus ist iz ketan? Ih chído ze Góte . du bist der mih inphâhet . ziû ergâze du mîn? So nôt ist mir hiêr . samoso du mîn ergézen eîgist. *Quare me repulisti?* in hinainbrútteni muôtis Ziû stiêzze du mih uuídere . do ih in excessu mentis kechóreta . déro hímelscun suôzzi? Ziû neliêzze du mih in dero fóllestân . daz ih sus nechâle? *Quare tristis incedo . dum affligit me inimicvs?* (11) *dum confringuntur ossa mea?* Ziû gân ih leîdeger . daz mih sús préchot der fíent . mit mánigen scandalis . fone diên ioh mîniu beîn ferbróchen uuerdent? Ziû lâzest dû diabolum . ioh fortes in ęcclesia mit temptationibus keuueîchen? *Exprobrauerunt mihi qui tribulant me . dum dicunt mihi per singulos dies . ubi est deus tuus?* Diê mih arbeitent . diê hábent mír geíteuuîzzot an diû . daz siê tágeliches chédent . uuâr ist dîn Got. Den íteuuiz tuônt sie mir an dînen martyribus. Vuanda dés mîn sêla getruôbet ist . fóne diû chído íh aber. (12) *Quare tristis es anima mea et quare conturbas me?* Ziú bist dû únfro . unde leîdeg mîna sêla. *Spera in deo quoniam confitebor illi . salus vultvs mei meus.* Trôste dih ze góte . uuanda imo iéhendo chído íh . dû bist mîn heîli . Got mîner.

(XLII.)

(1) *Psalmvs david.* Dísiu uox ist des . der iêo daz [R 145] uueînot . daz er hiêr mit dien úbelen ist .

uuanda er gerno hínauuâre dâr échert diê guôten sint. *IVDICA ME DEVS . ET DISCERNE CAVSAM MEAM DE GENTE non sancta.* Irtêile uber mih Got . unde sceide min ding fóne unheîligemo diéte. Doh uuir hiêr sáment sîn . gelîh nelâz unsih sîn. *Ab homine iniquo et doloso cripe me.* Fone únrehtemo ménniscen unde hínderscrénchigemo lose mih. (2) *Quia tu es deus fortitudo mea . quare me repulisti . quare tristis incedo dum affligit me inimicus?* Sîd du Got mîn stárchi bist . uuíder déro únfreuui . ziû stiêzze dû mih dáua fone déro starchi? unde ziû bin ih únfro . danne mih der tiêfel muôhet mit temptationibus? Malus amor malus timor gruôzzent mih . uuíder diên ríngo ih . in déro ríngun bín îh únfro . ziû ist daz . sîd dû mîn starchi bist? Dû bíst mîn starchi . ziû ist mir . ána diû uueîchi tristitię? Âne daz mir mit unrehte leîdiu ist uindicta originalis peccati . dánnan álliû temptatio chómen ist? danne mih mêr fréuuen solta iustitia dei . diû neheîn unreht ungeandot nelâzzet? Fone diû ist mir zechédenne. BONVM MIHI QVIA HVMILIASTI ME . VT DISCAM IVSTIFICATIONES TVAS. Temptatio drúcchet mih dâr lirnen ih uuiêo reht tu bist. (3) *Emitte lucem tuam et ueritatem tuam.* Sende ûz . unde tuô gebórn uuerden christum dîn liêht . unde dîna uuârhêit. *Ipsa me deduxerunt et adduxerunt in montem sanctum tuum et in tabernaculum tuum.* Diû fuôrton mih . unde brâhton mih ûfen dînen heîligon berg . unde in dîn gezelt. Lux unde ueritas diû christus sint . diu geíunoton mih . in

dia ęcclesiam . diû perg mons unde kezelt tabernaculum ist. Si ist der perg mons . der fone lúzzelmo [R 146] steîne so iruuûohs . daz er ring der erdo orbem terrę irfulta . nah danihelis fóreságo prophetia. Si ist kezelt . uuanda si féhtentero unde uârentero ist. Daz hus dára sie fárent . daz ist in himele. Fone demo ist kescriben. Beati sâlig sint diê in dînemo hus pûuuunt iémer unde iémer lobônt sie dih SECVLORVM LAVDABVNT TE. (4) *Et introibo ad altare dei.* Vnde kezelte fóne démo tabernaculo chómendo . gân ih hína in . ze Gotes altare . dâr ih selbo uuírdo ferbrunnen opher holocaustum. Daz ist der úngesíhtigo altare in himele . den díser bezêichenet hiêr in erdo . selber Gotes stuôl tronus dei . ze démo sih dâr niêman negenâhet . âne der hiêr ze dísemo uuírdigo gat. *Ad deum qui letificat iuuentutem meam.* Ze Góte gân ih in . derdâr mîne iúgent . daz chît mîna niûuui gefróuuet. Er gefróuuet dar mîna niúuui . uuanda er hiêr hábet keunfrouuet . mîna fírni. In dero niúuui follestân ih . mêr nefírnên ih . mêr nealten ih. *Confitebor tibi in cythara deus deus meus.* Ih iiêho dir án dero cýtherun Got . Got mîner. Daz chît . in arbeîten lóbon îh dih . in arbeîten singo ih dír. Cythara hábet nídenan bûch . also psalterium óbenan hábet. Fone démo níderen teile . dâr corpus ist . unde lichamo tôtheit litas ist . chóment uns arbeîte. So uuir diê lídendo Got lóboen . so singen uuir án dero cýtharun. Daz kedúlt sang ist suôzze . uuanda patientia máchot iz Góte lîchen. (5) *Quare tristis es anima mea . et quare conturbas me?* Sîd iz Góte lichet ziû bist dû danne únfro ! mîn

sela? unde ziû getruôbest dû mih? ziû lâzzest dû dih
Gotes pilde
âna dehêin lêid? Sîd imago dei dír ánaist . ih meîno
uuizze fernúmest muôt
ratio unde intellectus . diû oûh mens keheîzzen sint .
ziû nestôzzest du danne fóne dir . souuáz diên mísse-
zímet? *Spera in deo quoniam confitebor illi.* Kedínge
an Gót . uuanda ímo iiêho [R 147] ih sus. *Salus vultus mei deus meus.* Hêili ist mines ánaliûtes . mîn Got.

(XLIII.)

(1) *In finem filiis chore ad intellectvm.* Chore
hoûbetpâri hoûbetkibilla súne
dazdir chit caluitium alde caluaria . bezeîchenet filios
chriûcis
crucis . uuanda in caluaria daz chit in loco caluitii uuard
chriûcigot ze fernúmeste
christus crucifixus. Diên ist díser salmo ad intellectum des tínges . daz Got ofto betuôt sîn ôra gebétener
disiû zitelichen
umbe temporalia . durh daz . dáz man ín bítte umbe
dín êuuigen
ęterna. (2) *Deus aveibvs nostris avdivimvs . patres nostri admuntiauerunt nobis . opus . quod operatvs es in diebus eorum . et in diebus antiquis.* Vuir eîgen gehôret truhten mit únseren ôron daz úns únsere fórderen zalton. Vnsere fórderen zalton uns dîn uuerch . daz dû uuórhtôst in íro tágen . unde in alten zîten. Vuir eîgen gehoret . uuiêo dû siê lôstost . doh dû únsih nû nelôsest. (2) *Manus tua gentes disperdidit et plantasti eos.* Dîn haut ságeton sie . fersuánta ándere diête . unde in íro stal . flanzotost dû siê. *Afflixisti populos et cæpulisti eos.* Neíztost umbe siê ándere liûte .

amorreos . eueos . unde gergeseos . unde tríbe diê ¸úz . daz dû ín rûmdîst. (4) *Non enim in gladio suo possidebunt terram . et brachium eorum non saluabit eos.* Sie nebesízzent niéht íro lant mit íro chnéhtheîte . noh íro stárchi negehiêlt siê. *Sed dextera tua et brachium tuum.* Núbe dîn zéseuua daz chit din potentia (kenualt) . unde dîn árm . daz chit filius tuus (din sun). *Et inluminatio uultus tui.* Vnde diu óffenunga dînes ánaliûtes. Daz dû an diên uuerchen dih sceîndost dâr uuesen. *Quoniam complacuisti in eis.* Vuanda dir gelîchet uuás án ín. (5) *Tu es ipse rex meus et deus meus.* Der selbo mîn chuning . unde mîn Got pist dû noh. *Qui mandas salutes iacob.* Dûdir israheli inbiûtest sîna heîli. Souuiêo [R 148] du facie (ougsiûnigo) ad faciem nescînîst . noh du dîna toûgenun substantiam (uuésenti) neoûgtîst . diê dû in resurrectione (ur-stende) oûgen solt . dû chúntost doh per angelos (éngela) uuaz siê tuôn solton. (6) *In te inimicos nostros uentilabimvs cornu.* Sól dîn helfa danne nû hína sîn? Neîn sî. An dír uuas íro sígo . an dír tríben oûh uuír mit hórne únsere fíenda. Mit dînero starchi iágoen uuir ! siê. *Et in nomine tuo spernemus insurgentes in nos.* Vnde in dînemo námen fersêhen uuir . diê áu únsih nendent. (7) *Non enim in arcu meo sperabo.* Ih nefersiêho mih ze mînemo bógen . niêht mêr danne únsere fórderen. *Et gladius meus non saluabit me.* Noh mîn suert negeháltet mih . dána mêr iz siê gehiêlt. (8) *Saluasti enim nos ex affligentibus nos.* Dû hábest únsih kehálten fore únseren âhtaren. Ih sprícho iz in preterito (irgángeno) . uuanda iz so geuuís ist . sámoso iz irgángen

uuâre. *Et eos qui oderunt nos confudisti.* Vnde diê unsih hazzent . diê hábest dû gescéndet. In (in) resurrectione (úrstende) uuerdent siê gescéndet . daz ist nû geuuis. (9) *In deo laudabimur tota die.* An Góte uuerden uuir gelóbet allen dag. Dâr tág âne naht ist . dâr uuérden uuir gelóbet . quia (uuanda) ex affligentibus (dû fóne diên) nos eruisti (neizzenten unsih lóstost) nos. *Et in nomine tuo confitebimur in seculum.* Vnde an dînen námen iêhen uuir iêmer. In énero uuerlte ist êuuig confessio (iiht) sanctorum (dero hêiligon) . déro sie nieht irdriêzzen nemág . uuanda iz íro beatitudo (sâligheit) ist. (10) *Nunc autem repulisti et confudisti nos.* Doh uns daz chúmftîg sî in êuuon . dû hábest únsih dîne martyres (keiihtare) iêodoh nû dánagestôzzen . unde gescéndet . uuanda uuir christiani geheîzzene . fóne paganis keleîdezet píren. *Et non egredieris deus in uirtutibus nostris.* Vnde ûznegâst dû Got sáment uns in únseren chreften . sô dû êr tâte. Dû lâzest únsih chráftelose . [R 149] so uuir unsih irhéuen zefárenne uuíder únserên fíenden . doh du únsere fórderen tâtist fortes (chuône) in (ze) bello (uuige). (11) *Auertisti nos retrorsum . pre inimicis nostris . hoc est ante inimicos nostros.* Dánageuuéndet hábest dû únsih hínder rúkke . fóre únserên fíenden. In zuôsêhenten habest dû únsih fersmáhet. *Et qui oderunt nos diripiebant sibi.* Vnde hábent únsih irzúcchet in selbên . diê únsih házzent. (12) *Dedisti nos tamquam oues escarum . et in gentibus dispersisti nos.* Du hábest únsih in gegében zefrézzenne sámoso sláht friúscinga . unde habest únsih zeuuórfen under diê heîdenen. Vuanda diz uox martyrum (marterero) ist . be diu ist dísiu chlága zefernémenne fóne diên

iihtungo ze hêidescun
diê sih in martyrio geloûbton . unde ad paganismum
iruuúnden. (13) *Vendidisti populum tuum sine precio.*
Hínagâbe dû dînen liût . daz dû darúmbe ánderen ne-
keihterra
inphiênge. Dû gabe dine martyres ze sláhto . uuéliche
inphiênge aber dû fure siê? *Et non fuit multitudo*
in commutationibus eorum. Vnde neheîn mánigi lônes
neuuas . an démo chóufe. Déro hínagegébenon uuas
mánigi . neheîniu déro dâruuídere inphángenon. (14) *Po-*
suisti nos in obprobrium uicinis nostris . subsannatio-
nem et derisum his qui sunt in circuitu nostro. Dû
hábest unsih kesézzet in íteuuiz únseren gebûren . unde
umbe únsih kesézzenen in snûdun . unde in huôh.
(15) *Posuisti nos in similitudinem gentibus commo-*
tionem capitis in populis. Dû hábest unsih heîdenen
martyro
gesézzet in gelîchi dînero passionis . unde in hôubet-
uuágot diên liûten . also dû iudeis uuâre. (16) *Tota*
die uerecundia mea contra me est. Állen dag uuas
min scáma gágen mir. Éteuuenne ferscáment sih an-
dere ménniscen . unsere scáma uuéreton. *Et confusio*
faciei meę cooperuit me. Vnde scáma mînes ána-
[R 150]liûtes pedáhta mih. (17) *A uoce exprobrantis*
et obloquentis a facie inimici et persequentis. Vuan-
nan cham si? Fone déro stímmo íteuuiz tuôntis . unde
uuídersprechentis . unde fone déro ánasihte des fíendes .
unde des âhtaris . der mir iêo gagenuuerte ist. (18) *Hęc*
omnia uenerunt super nos. Diz ist allez ûfen únsih
férnumest houbetkibillun chindin
chómen . úmbe intellectum filiis chore. Daz sie uuíz-
zin . so uuiêo Got únsere fórderen lêitti ûzzer egypto .
ze suônotáge
unde er unsih in resurrectione leîten súle úzzer disemo
egypto dirro uuerlte . daz uuir hiêr under zuíscen lîden

súlin alle nôte . unde besuôchet uuerden ! suln . ube uuir
fergebeno
Got gratis . daz chît ungemiête uóben uuéllen. Gratis
fergébeno
cáb er uns den lib . gratis irlôsta er únsih . gratis suln
uuir ín uôben . ih meîno daz uuir hiêr lônes negéroen .
hinafûre
nube in futuro. Fóne diu chit iz háranah. *Nec obliti*
sumus te. Noh durh daz neirgazzen uuir dîn. Nehêin
chelunga
tribulatio neirgazta unsih dîn . uuanda du uuóltost sia
ze fernumeste kébelchinden chriûce
uns kescéhen ad intellectum . uns filiis chore . uns filiis
chinden
crucis. *Et inique non egimus in testamento tuo.* Noh
unrehto netâten uuir an démo . daz dû uns penêim-
êo
dost . daz chit an dînero lege. (19) *Et non recessit*
retro cor nostrum. Noh uuídere negeuueih unser hérza .
ferchunst
so déro herzen tuont . die umbe arbeîte in desperatio-
nem chóment. *Et declinasti semitas nostras a uia tua.*
Vnde gechêrtost du unsere stîga fóne dînemo uuége.
Daz chit . dû gelertost unsih . uuiêo ferro unser uueg
ist . den uuir uuolton gân . fone dînemo . den du unsih
ze tode ze
uuíle gân. Vnserer leîtet ad mortem . diner leîtet ad
libe
uitam. (20) *Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis.*
Vuanda du hábest unsih kediemuôtet in dírro neizze-
seligun stéte . in dírro arbeîtsámun [R 151] uuerlte.
Et cooperuit nos umbra mortis. Vnde hábet unsih
tot-
pedécchet pilde des tôdes. Vuélez ist daz? âne mor-
heit
talitas . diû in állen gemêine ist. Vuélez ist aber sel-
êuuig ferdámnunga sámit démo diêuele
ber der tod? ane damnatio ęterna cum diabolo. (21) *Si*
obliti sumus nomen dei nostri . et si expandimus ma-

nus nostras ad deum alienum . (22) *nonne deus requiret ista?* Vbe uuir irgâzzen unseres Gótes námen . unde ube uuir gespreiton unsere hende ze frémidemo Góte . nefrâget des Got na? Ziû frâget er des . daz er uuêiz? aue daz er iz únsih lazze uuízzin . unde uuir unsih sélben bechénnendo gebezzerôt uuerden. *Ipse enim nouit abscondita cordis.* Er uueíz dia tougeni des herzen. Be diû nedárf er frâgen. Er frâget áber . so er unser chórôt . unde er án dero chorungo unsih tuót ! pechénnen uuér uuír sîn. So er petro teta . der sih selben fóre dero temptatione neuuissa . do er chád . ih pin gáro zirstérbinne mit dir chorunga TECVM MORI PARATVS SVM . unde sih áber an dero temptatione begonda uuízzen . do er den loûgin beuuêinota. *Quoniam propter te mortificamur tota die.* Dû uuêist dia toûgeni únserro herzon . daz uuir umbe dih irstérbet uuerden allen dag . daz chit álle zite . nals umbe uanam gloriam . noh umbe unsere meîndâte. Vbe die neuuârin . die umbe iactantiam sar írstúrbin . nals umbe dilectionem so nechâde PAVLVS . SI TRADIDERO CORPVS MEVM ITA VT ARDEAM . CARITATEM AUTEM NON HABEAM . NIHIL MIHI PRODEST. *Estimati sumus ut oues occisionis.* Vnde daz uuir geáhtote birn also scâffine frúnscinga. Scâf neuuérint sih . uuír neuuéren unsih. (23) *Exsurge quare obdormis domine?* Stánt uf trúhten ziu slâfest dû? Daz ist abusio uerbi . daz chit . míssebrúcheda uuortis . diu grece heîzet catacressis. Vuieo mag Got slâfen ? [R 152] Aber sine martyres hárent ad christum .

daz er gentibus chunt ketuôe sîna resurrectionem . uuanda diên slâfet er . diê ín uuízzen mortuum . unde ín negeloûbent resurrexisse. Des langet sie mit rehte . uuanda so daz uuirt . so zegât persecutio. *Exsurge et ne repellas in finem.* Stant ûf . unde nestóz unsih dána niêht in énde. In resurrectione neferuuírf unsih. (24) *Quare faciem tuam auertis?* Ziû uuendes . du fóne úns . dîn ánasiûne? sámoso dû únsêr furder neuuéllest ruóchen? *Obliuisceris inopię nostrę . et tribulationis nostrę?* Vnde irgízzest únserro únêhte . unde únserro bîno? sámoso dû selbo neuuúrdist arm . unde gebînot fúre únsih? (25) *Quoniam humiliata est in puluere anima nostra . et adhesit in terra uenter noster.* Kehúge unser . uuanda únser sêla ín demo stúppe dih pétondo gediêmuôtet ist . unde únser bûh níderelígendio haftet zuô déro erdo. Alde uenter bezeîchenet carnales. diê in persecutione sih keloûbton . unde sih hínahaften ad paganos . unde diê chláget nû hiêr sancta ęcclesia. Si hábet múnt in sanctis . unde bûh an carnalibus. Be diû chád eîner . ACCEPI LIBRVM . ET LIBER IPSE DVLCIS ERAT IN ORE MEO . ET AMARVS IN VENTRE MEO . uuanda praecepta dei sint suôzze spiritalibus unde eîuer carnalibus. (26) *Exsurge domine adiuua nos . et redime nos propter nomen tuum.* Stant ûf truhten . daz chit . gentibus ketûo chunt dîna resurrectionem . daz ioh diê . diê nu háftent zuo déro erdo . ûfirhâuen uuérdên fone dero erdo.

Hilf uns . unde lôse unsih umbe dînen namen . nals umbe únsere urêhte.

(XLIV.)

(1) *In finem pro his qvi commvtabvntvr filius chorę ad intellectvm canticvm pro dilecto.* An christum siêhet diz sang . umbe diê gemûzoton súne chore . ze fernúmeste umbe [R 153] den trût. Filii crucis sint keuuéhselot fone infidelibus ze fidelibus. Dien selben ist diz sang ze fernumeste umbe christum dilectum patris . umbe den diê unuernúmistîg uuâren . die ín chriûzegoton. Vuanda iz chit. Si enim cognovissent . nvmqvam dominvm glorię crvcifixissent. (2) *Ervctavit cor mevm verbvm bonvm.* Pater sprichet fone filio . kuôt uuort . irrópfezta mîn herza . daz chit . kuôten sún hábo ih chómenen fone mir selbemo. Sîn uuort ist er . uuanda er getuôt ín menniscon chunt . also er oûh sîn sapientia ist . uuanda er ín sie getuôt sapere. *Dico ego opera mea regi.* Mîniu uuerch sago ih démo chúninge. Daz ist iteratio des fórderen sinnes . uuanda dicere . daz ist uuerbum proferre. Vnde uuanda an filio alliû Gótes uuerch sint . fone diû ist ímo generare . opera sua regi dicere. Noh ander neist diû sága . danne diû generatio. *Lingua mea . i. uerbum meum . calamus scribe i. scrip-*

tura scriptoris. Mîn uuort ist also stâte . also diu scrift des scrîben. Ménniscon uuort zegât . Gotes uuort ist ímo ébenêuuig. *Velociter scribentis.* Iz ist also diû scrift des spuôtigo scríbenten. Vues mag so uuóla spuôn . sô eînes uuórtis? Eîn uuórt ist . daz der fáter gespróchen hábet. Daz ist fóne diû spuôtig . uuanda iz eînzen sillabon niêht gespróchen neist . doh iz so êuuigo gespróchen sî . daz án demo spréchenne initium (ánafanc) noh finis (ende) nesî. (3) *Speciosus forma pre filiis homi-*
num. So daz uuort caro (fleisg) uuirt . so ist iz homo (mennisco) . so ist iz sponsus (priútegomo). Vuiêlicher? Speciosvs pre filiis hominum. Daz chit . scône fóre allen ménniscôn . uuanda ánderêr neuuás innocens (unscadelih) âne er . noh ánderêr nehábeta diâ [R 154] scôni unserro redemptionis (urlôsi). *Diffusa est gratia*
in labiis tuis. Knada ist kebreîtet in dînen lefsen . uuanda uerbum (uuort) gratię (kenâdo) ist in dînen léfsen. Also daz ist Qvi crediderit (der geloûbit) . salvvs erit (der uuirt kehálten). Vnde áber . Qvi manducat meam carnem et bibit meum sangvinem (der mîn fleisch izzit) . habet vitam æternam (unde mîn bluôt trinchit der hébit êuuigen lib). *Propterea benedixit te deus in æternum.*
Nû chît der propheta (fóresâgo) ad christum. Fone diû ségenôta dih Got in êuua. Andere ségenôta er ze eînero fríste . diê sub lege (under êo) uuâren . diê terram promissionis (lánt) inphiêngen . dir gíbet er umbe diâ gratiam (kehêizzis) regnum cęlorum (niuuuun genâda himilriche). Daz tuôt er an diên . die sub gratia (under niûnuer genâdo) sint. (4) *Accingere*
gladio tuo circa femur tuum potentissime. Cúrte dîn

lichamen
suert umbe dîn diêh . fílo geuuáltigo. Hiêr in carne uuáfene dih . mit démo suérte dînero lêro . diû geuuáltigo den sun sceîde fone démo fáter . unde dîa tohter . fóne déro muôter. (5) *Specie tua et pulchritudine tua.* Daz duô mit dînemo ménniscínen bilde . unde mit dînero gótelîchun scôni. Got mán Deus homo tuô iz. *Intende . et prospere procede et regna.* Sih an únsih . unde frámspuôtigo chum hára fone hímele . unde rîcheso hiêr in dînero ęcclesîa. euuangelii passionis Propter ueritatem . et mansuetudinem . iudicii et iustitiam. Vmbe uuarhêit . unde mámmendi . unde reht. Vuarhêit lêre unsih in sancto euuangelio . mammendi martero suônetage sceîne in passione . reht oûge in iudicio. *Et deducet te mirabiliter dextera tua.* Vnde leîtet dih uuúnderlîcho dîn zéseuua . daz chît dîn geuualt. Vuanda uuúnderlîcho lébest dû . uuúnderlîcho irstâst dû. (6) *Sagitte tue acute . potentissime.* Dîne strâla sint uuasse . hárto máhtige. Díniû uuort kemúgen fílo . siû dúrhfárent diû hérzen . uuanda siû uuássiû sint . unde bechêrent siû ze rehte . uuanda siû mahtig sint. *Populi sub te cadent in corde in*[R 155]*imicorum regis.* Vnder dih sturzent díe liúte. Vuâr uuirt der sturz? In demo herzen des chúninges fiendo. Dû bist der chúning . dir undertuont sie sih . unde uuerdent dâr diêmuôte . dar siê úbermuôte uuaren. (7) *Sedes tua deus in seculum seculi.* Din stuôl Got . unde din rîche uuéret iêmer. der stuôl iûdon riches Sedes iudaici regni uuéreta eîna urîst . âne ende stuol dines riches uuéret sedes regni tui. *Virga directionis uirga regni tui.* Kerta geríhtennis . ist dines rîches kerta. Sî gerihtet diê êr chrúmb uuâren . unde intuuunden uuanda

sie áne ín uuolton regnare richeson unde iro selbero uuíllen tuôn . unde Gotes uuillen nâh démo iro duuíngen. (8) *Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem.* Du mínnotost reht . unde házzetost unreht. Dar scînet . daz dîn uirga kerta ist . uirga kerta directionis gerihtinnis . Si ist inflexibilis unboûglich . uuanda sî ferrea isinin ist . unde êinen regens rihtinde . ánderen cónterens mûlende . regens rihtinde spiritales geisliche . conterens mulinde carnales fleisliche. *Propterea unxit te deus . deus tuus.* Fone diû sálbota dih Got . dîn Got. Pater uuiéhta dih . unde salbota dih . uuanda dû mínnotost reht . unde házzetost únreht. Vuaz ist daz salb? Iz ist spiritale keistliche unde inuisibile ungesiunlich . daz mit corporali lichamhafti unde uisibili gesiunlichemo ! gezeîchenet uuirt. *Oleo lętitię prę consortibus tuis.* Mit démo oleo dero fréuui sálbota er dih . daz ist innocentia unscâdeli . diû neheines des dinges neirhúget . daz sîa suére . daz sia durfe riúuuen. Fore dînen geteîlon. Daz chît . ferror danne andere heiligen . uuanda fóne dir uncto gesalbotin . sint keheîzzen andere uncti gesálbote . (9) *Myrra et gutta et cassia . a uestimentis tuis.* Fone dînero uuâte chóment diê stancha myrruu . unde guttę . díu ammoniaca heizet . unde cassię . diû fistula heîzet. Daz chît . fone fidelibus geloubigen unde fóne allero ęcclesia . chúmet der liûment uirtutum kuôttado . der also suôzze ist . also der stáng diû[R 156]rero chriûtero. *A domibus eburneis.* Er chumet fone hélfentpeîninen hiûseren . daz chit . fone sanctis heilizen uirginibus magidin . die fone diû mit helfentpeine gezeîchenet uuerdent . uuanda elephas pudicum chiûsche

fiêo
animal ist . unde fúre eîna chénun . neheîna mêr negeuuúnnet. *Ex quibus hoc est inter quas delectauerunt te* (10) *filię regum in honore tuo.* Vnder diên hiûsern lusta dih déro chúningo tohteron . diê in dîna êra gepóton
bórin uuúrden. Dero dih lusta . diê uuâren apostolorum tohtera
filię . dír ze êron gebórne náls ín . uuanda siê christianę tohtra chúningo
hiêzzent . nals petrianę noh pauliane. Alde filię regum sint mánige ęcclesię diê álle christi heîzzent . nals PETRI noh PAVLI. *Astitit regina a dextris tuis.* Sélbiû diû chúningin dîn ęcclesia . diû fóne mánigen ecclesiis pestât . diû gestuônt ze dînero zésuuuún. Dâr gehôrent iro chint . VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. Diû ze chómint keuuiêhte mînes fater
uuínstrun stât . diû neist regina . diû gehôret. ITE IN fârint in
IGNEM AETERNVM. *In uestitu deaurato.* In úbergultimo daz êuuiga fûr
geuuâte . daz chit mit démo gegáreuue sapientię. *Circumamicta uarietate.* Vmbehélitiû mit féhi . eîn uuender . uirtutum alde linguarum . uuanda in misselîchen uuistuômis
linguis ist sî . mísselîche . uirtutes hábet sî. (11) *Audi filia et uide.* Hôre tóhter unde sih . chît der propheta. Muoter mánigero chíndo . tohter déro prophetarum unde apostolorum uuaz dir CHRISTI euuangelium gebiête . unde dáranâh kesiêhest dû gloriam dei. Fides euuangelii gerêinet dir daz herza . daz dû den gesêhen maht . reinherzen
den échert mundi corde geséhen suln. *Et inclina aurem tuam.* Vnde diemuôtigo helde dîn ora . fernim sórglîcho dísen rât. *Et obliuiscere populum tuum . et domum patris tui.* Vnde hábe in âgezze dînen liût .

scántpurge
populum babylonię . dannan dû burtig pist . unde dines
fater hûs diaboli . der dâr chúning [R 157] ist . der
dih únuuállicha gebár . mit flecchon dinero sundon .
aber born untá-
unde uuirt regenerata in CHRISTO ze dero scôni inno-
rungo
centię. (12) *Quoniam concupiuit rex speciem tuam.*
Vuanda dîna sconi uuile der chúning . dîn brûtegomo.
Er ist scône durh sih . dû uuírdist scône fone ímo.
áne flecchon áne rúnzun
Absque macula . absque ruga . uuíle er dih sîn. Solicha
getuót er dih . sólicha fórderot er . sólichiû geríset ímo.
Quia ipse est dominus deus tuus. Vuanda er ist
truhten Got dîner . pe diû gelôube dih hinnan . dannan
dû burtig sist . unde uuird ímo mínnesam . dínemo
príutegomon
sponso domino deo. (13) *Et adorabunt eum filię tyri*
títo
in muneribus. Vnde tóhtera týri daz chît gentium .
chóment unde bétont in . géba bríngendo . daz chît
mánige elemosinas tuôndo. *Vultum tuum deprecabun-*
tur omnes diuites plebis. Dîn ánaliûte flêhont alle
die riche sint . des chómenten fólchis. Sie uuellen álle .
prut
daz du heiliga sponsa gesêhest iro elemosinas. Sie
uuéllen in dero ęcclesia sceinen iro gedehtigi. Also
in mittero brutsamechungo lóben ih dih
iz chit . IN MEDIO ECCLESIĘ LAUDABO TE. Ánderesuuâr ne-
toûg si . ánderesuuâr neist . si uuâriu. (14) *Omnis glo-*
ria eius filię regum ab intus . hoc est prophetarum uel
apostolorum. Álliu íro guóllichi déro selbun chúningo
kenuízze
tóhter . ist ínuuert . in íro conscientia. Dâr ist si scône .
dâr minnot sîa íro sponsus. *In fimbriis aureis.* In
gúldinen fáson íst si gáro. Iro lézzesten uuerh sint
állero diûresten . uuanda sî den ûzláz kérnôst kesiêhet

túrnohten. (15) *Circumamicta uarietate.* Mit fêhi úmbehélitiu . uuanda si alle túgede mínnot. *Adducentur regi uirgines post eam.* Eînzen uuerdent prâht mágede íro sponso regi nâh íro. Sî uuirt ze êrist
eîn mit Gote eînhafti eînzen
unîta . ze dero unitate geziêhent sih dáranâh singulę. *Proximę eius afferentur tibi.* Dir turhten uuerdent praht diê iro gelegenun sint . unde iro gelîh sint in
klоûbo túgedin
fide un[R 158]de in uirtutibus. (16) *Adducentur in lętitia et exsultatione . adducentur in templum regis.* In fréuui unde in sprúngeli uuerdent sie brâht in Gótes hus . in sanctam ęcclesiam. (17) *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii . constitues eos principes super omnem terram.* Fúre diê apostolos diê êr uuâren . sint dir uuorden iro chínt . die sézze ze bíscofen úber álla erda. Sô dû PETRVM unde PAVLVM nesêhest . sô neáhto
prédigo ke-
dih uuesen intsázta . ním die fone íro predicatione fi-
loûbig keîslih
deles unde spiritales uuórdene sîn unde sezze an íro stuôl. (18) *Memores erunt nominis tui . in omni generatione et progenie.* Diê gehúgent dînes namen unz
fúrsten uber
deheîne chúnne uuéret . uuanda sie principes sint super
erda
terram . also íro fórderen uuaren. *Propterea populi confitebuntur tibi in ęternum et in seculum seculi.* Fóne diû iêhent dir dîne liûte in êuua . unde in uuerlt uuerlte. In dísemo libe . unde in démo chúmftigen iêhent siê dir . unde lóbont dih. Vuanda sus hiêrána
prúttegómo unde brût
gelóbot sint sponsus et sponsa . pe diû heîzet díser sálmo . epithalamium . daz chît prûtelob.

(XLV.)

In finem pro filiis chore pro occultis psalmus. Díser uuirt oûh kesúngen pro christianis diê mit filiis chore gezeîchenet sint . umbe toûgeniû ding . diû CHRISTVS cham ze geóffenonne. (2) *Deus noster refvgivm et virtvs.* Vnser Got ist zuôfluht . unde cráft. Mánige suôchent . dâr zuôfluht dâr chráft neíst. Sólih neist únser craft zuôfluht . sî ist uirtus . si ist chreftig. *Adiutor in tribulationibus quę inuenerunt nos nimis.* Hélfâre in árbeîten . déro uns fílo begagenet ist. Vnder allen arkeuuizzeda beîten neist nehêin arbêit mêrora danne conscientia sundon peccatorum. Pe diû ist dero mêist ze Gote zegefliêhenne. Also diê tâtin diê CHRISTVM [R 159] irslágen hábeton . irchomen unde fóne PETRO gemánete compuncti uuúrden . unde uuaz mugen uuir tuôn fràgeton. Qvid faciemvs? Diên uuas zechédenne. Adivtor in tribvlationibvs qvę invenervnt nos nimis. Vnde ketoûft sihchure so sie baptizati uuurden . unde iro sundon securi uuaren . do mahton sie chéden . daz háranâh folget. (3) *Propterea non timebimus . dum turbabitur terra.* Fóne diû nefúrhten uuír uns . so diû erda getruôbet uuírdet. Daz indon liut tiêtin ist gens iudea . umbefángenez mit gentibus. Also diu ketruôbeda erda ist mít temo mére. Déro erda uuas turbatio chúmftig . dîa siê fúrhten nedorfton . uuanda ín Gót zuôfluht refugium uuas. *Et transferentur montes in cor maris.* Vnde nefurhten uuir uns . mugen sie chéden . so die berga ferfuóret uuerdent ín des méres herza. Daz chit so tiêto herzon apostoli iudeam lâzzent . unde sie gentium cordibus íro

lêra gébent diâ iudei feruuurfen . sô neist uns zefúrh-
pergen
tenne uuanda uuir diên montibus fólgeen. Daz ist ze-
perge derdir ist in úben-
fernemenne fone selbemo demo monte qui est in uer-
entigen perge
tice montium . der âba déro érdo ín den mére geuuór-
habent
fen uuard . nâh sîn sélbes keheizze. Er chad. Sí ha-
ir geloûba also séneffes chórn so chedent ir disem berge zuô hêne dih
BVERITIS FIDEM VT GRANVM SINAPIS . DICETIS MONTI HVIC TOL-
úf unde fal in den mére so tuôt er also perg
LERE . ET MITTERE IN MARE . ET FIET. Er ist der mons .
ze diêten ketriuuuun
den sie fone iudea ferfuôrton ad gentes . mit iro fideli
predigo
predicatione. (4) *Sonuerunt et turbatę sunt aquę eius .*
predigendo
s. maris. Diê selben berga scúllen predicando . unde
tiête
uuúrden getruôbet siniu uuázzer . uuanda gentes sturm-
niuuua lêra
don sô sie nouam doctrinam gehôrton. *Conturbati sunt*
montes in fortitudine eius. Vnde diê berga uuúrden
Gotes
getruôbet . in sînero starchi. Vues starchi? âne dei .
chráft
der urtus ist. Vuéliche berga? ándere berga . die
uuerltperga Gótes perga
montes seculi heîzent nals [R 160] montes dei . uuanda
diê geuuáltigen dírro uuerlte . die uuurden des in úbel-
éa éun
mo . daz iro leges . fóne Gótes legibus ferzóren solton
uuerden. Dârumbe neuuárd iz doh ze leîbo. Núbe
uuiêo fuôr iz. (5) *Fluminis impetus letificat ciuitatem*
dei. Ánablásôd déro âho . gefreûta Gótes purg. In-
únafluz
undatio sancti spiritus . gemáhtigóta siâ. Déro getrún-
chen apostoli sô uuílo . daz fóne íro uuómbon flúzzen
lósarn
chéhprúnnen . állen íro auditoribus ze séti. Do uuard
diû erda genézzet . do uuúrden únbereháftiû herzen ge-

bérehaftôt . des freûta sih mit rehte ciuitas (Gotes purg) dei. *Sanctificauit tabernaculum suum altissimus.* Sô tuôndo . gehêiligôta sîna héreberga der hôhesto. (6) *Deus in medio eius non commouebitur.* Got ist in míttero burg . stúrmen ouh montes (unerltperga) seculi . er neuuírt iêodoh dánnan iruuéget. Dâr ist er so míttêr . daz er ín állen gelicho hílfet. *Adiuuabit eam deus vultu suo.* Got hilfet íro mit sînemo ánaliûte. Er getuôt sia geuuár an sînen uuerchen . daz er dâr ist . uuanda manifesta (offon Gotes) operatio dei . daz ist uultus (uuerch sîn analiûte) eius. (7) *Conturbate sunt gentes.* Dannan uuurden diê diête getruôbet . daz chit . châmen in ángest unde in fórhtun. *Et inclinata sunt regna.* Vnde gediemuôton sih diû riche . uuanda siû châmen unde bétoton ín. *Dedit uocem suam altissimus . et mota est terra.* Der hôhesto gab sîna stímma . unde dánnan eruuégeta sih diû erda. Peccatores (sundere) kehôrton siâ . unde irbíbenoton dárába . diên gab er siâ ze gébo die mârun géba brâhton ín sîne apostoli. (8) *Dominus uirtutum nobiscum.* Got déro túgedo . Got déro chréfto . der sélbiû chráft ist . der ist sáment uns. Vbe er sáment úns ist . uuer mag danne uuíder uns sin? *Susceptor noster deus iacob.* Israhelis Got . ist der únsih inphâhet. In dîa selda inphahet er únsih dannanûz uuír fúrder ferstózzen neuuérden. (9) *Venite et uidete opera* [R 161] *dei . que posuit prodigia super terram.* Chóment . únde geséhent sîniu uuérch . diû er ze zeichenen gesézzet hábet óbe erdo. Vuélichiu sint daz? Alde uuieo tuôt er diu? (10) *Auferens bella usque ad finem terre.* Ábanémendo dîa uuîga . unz ze énde déro erdo. Daz

chúmfte uuîch porta
uuas in sinero aduentu . dô fóne augusto iani porta
keíslicho holdon
betân uuard. Alde spiritaliter . daz sih sinero fidelium
neheîner ze sînen geuuâfenen nefersiêhet . núbe ze Gótis
scérme. *Arcum conteret et confringet arma . et scu-*
tum comburet igni. Den bógen fermúlet er . unde diû
uuâfen ferbríchet er . unde den scílt ferbrennet er in
démo fiûre. Álla uuéri unde állen scérm nímet er dír .
miu helfare unde
daz dû ze ímo gefliêhest . unde du chédest . ADIVTOR ET
zesihnémo ist Got des cuangelii
SVSCEPTOR MEVS DEVS IACOB. So gíbet er dir arma euan-
uuâfen uuarheite fúreburte keniste kedingi triûuuo min-
gelica . ueritatis . continentię . salutis . spei . fidei . ca-
no
ritatis . diû hábest dû dánne fóne ímo . uuanda er dîniu
in fiûre
ferbrénnet hábet . igne spiritus sancti. (11) *Vacate*
et uidete quoniam ego sum deus. Fîrront. Vuárazuô ?
Fîrront unde gesêhent . daz ih Got pin . nals ir. Ih
scuôf iuûh . ih scírmo iuúh. Fîrront ir des féhtennes .
lâzzent mih fehten. *Exaltabor in gentibus et exaltabor*
in terra. Ih uuírdo irhóhet in diêten . unde in erdo.
Ih kesceîno . daz ih Got pin ! in gentibus die mâre
erda plîndi
heizzent . unde in iudeis die terra heîzzent. Cecitas
in iûdon folli dieto in
kesciêhet in israel . unz plenitudo gentium chúmet in
ende uuerlte so uuirt aller Gotes liût ke-
fine seculorum chóment iudei . et sic omnis israel sal-
hálten
uus fiet. (12) *Dominus uirtutum nobiscum . susceptor*
noster deus iacob. Got déro chrefto ist mit uns .
ia.co-
uuanda er in érdo mennisco uuórden ist . des iúngeren
bis
súnes Got . habet únseren lîchamen inphángen.

(XLVI.)

umbe chint des chá-
(1) *In finem pro filiis chore psalmvs.* Pro filiis
lauuin chálauuer chálobérge
calui . daz chit CHRISTI. Er heîzzet caluus fone caluaria .
kechriuzegot chálauuui
dâr er crucifixus uuard. Diê sînes caluitii [R 162]
hâ in hâ in
hûondo châden CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM . die uuúrden iû
fóregezeichenet mit déro chindo huóhe . diê ze eliseo
stig úf chalauuo stiz uf chalauuo
châden . ASCENDE CALVE ASCENDE CALVE. Éne frâzzen ursi .
tiêfela
díse ferslúnden dęmones. (2) *Omnes gentes plavdite*
manibvs. Hántslágont alle diête. Vuésent frô . daz ir
irlóset
in cruce bínt redempti. Des iudei huôtin . des méndent ir. Slágezent mit handen . daz chît . iûuuera mendi oûgent an guôten uuérchen. *Iubilate deo in uoce exsultationis.* Liûdont Gote in frôlichero stímmo. Sceînent iûuuera fréuui mit handen . unde mit zungun. (3) *Quoniam dominus excelsus terribilis.* Vuanda der hôho Got ist égebâre. Ze hímele gefárner ist er égebâre . doh er iudeis in érdo uuâre ze huôhe. *Rex magnus super omnem terram.* Míchel chúning . daz chît . mahtig úber alla erda. Máhtig úber iudeos .
tiête
unde úber gentes. (4) *Subiecit populos nobis . et gentes sub pedibus nostris.* Liûte hábet er uns úndertân . unde diête . under únsere fuôzze. Daz ist uox
kelaubigero ungelaubigen
fidelium fóne infidelibus uuanda christiani rîchesont
hęidene
unde ín úndertân sint pagani . alde daz siê ferro hínderoren sint iro frêhtên. (5) *Elegit nos hereditatem sibi.* Vnsih christianos eruuéleta er ímo ze érbe. *Spe-*

ciem iacob quam dilexit. Er eruuéleta daz pílde iacob . daz er míunota. Sîna scôni eruuéleta er. Vués uuas er scone? Âne daz imo keislichiu spiritalia uuérderen uuâren . fleislichiu dánne carnalia . unde er be diû mit linsiniu lenticula gechôufta crisporinni sînes pruôder primogenita. Dannan uuard kesprochen. der altero diênot demo iúngerin úbele MAIOR SERVIET MINORI . uuanda impii muôzzen úndertân kuôten sîn piis . unde ubermuote superbi dǎmuoten humilibus. (6) *Ascendit deus in iubilatione . et dominus in uoce tubę.* [R 163] Got fuôr ze hímele in liûdungo . unde in hórnscalle. Apostoli liûdoton fóre mendi . angeli scálton daz lûtrêista dirro haltento der fone iû ze himele horn . dazder chád . HIC IESVS QVI ASSVMPTVS EST A VOBIS genómen ist der chumet aber also er in gesâhent ze himele IN CĘLVM . SIC VENIET QVEMADMODVM VIDISTIS EVM EVNTEM IN fárin CĘLVM. (7) *Psallite deo nostro psallite.* Nû singent cháluuin chind filii chore . síngent únsermo Góte uuanda ér échert mennisco neist . núbe oûh Got. *Psallite regi nostro psallite.* Síngent únsermo chuninge . singent imo. (8) *Quoniam rex omnis terrę deus.* Vuanda Got ist chúning iûdon chúning állero dero erdo. Ér uuas êr rex iudeorum . tiêtin únz er échert ín chunt uuas . nû ist er állen gentibus chunt . unde állero chúning. *Psallite sapienter.* Singent uuîslicho. Vuîselicho nesúngen . diê sínnige únabkoten sinnigen simulacris súngen. Nu uuirt áber uuîselicho gesungen . ube uuir den Got . den uuir negeséhen . so fílo máhtigoren bechénnen . uuanda uuir ín danne mag kescêhen ferchúrin . úbe uuir ín gesêhen máhtin . sô iudei tâten. (9) *Regnauit dominus super gentes.* Vber

ûfferte
diête richesota truhten ! sîd sînero ascensione . úber énen diêt fóre. *Deus sedet super sedem sanctam suam.* Ad dexteram patris sízzet er an sînemo heîligen stuôle . ûffin
super cherubim et seraphim. Mácho oûh dû ó chri-
stiane daz dû sín stuôl sîst. Hábe reîne herza . an démo ist sîn gesâzze. (10) *Principes populorum congregati sunt . cum deo abraham.* Déro liûto fúrsten . tiêto
sint kesáminot mit abrahamis Góte. Allero gentium furstin
principes uuerdent keloûbig an christum . der abraha-
hunno tiêtin
mis Got ist. Also der centurio uuas fóne gentibus haltanto gélichiro ge-
chómenêr . fone démo der saluator chad . NON INVENI lonbo nefánt ih under iûdon nieht
TANTAM FIDEM IN ISRAEL. *Quoniam dii fortes terræ uchementer elevati sunt.* Daz ist fone diû . uuanda iudei kóta
diê êr dii uuâren . unde áber nû stárche érda . harto
irháuen [R 164] sint . harto úbermuôte sint. Vuaz mennisscen erda
sint homines âne terra? Diê an ín sélbên starchi suô-
starche dero erdo
chent nals an Góte . die heîzzent fortes terræ. Diz ist hôhmuôti
der sin. Vuanda iudeorum superbia ferchóren ! ist fóne
abrahamis Gote fone diêtin diê fursten
deo abraham . be diû uuerdent ex gentibus principes
kesámenot . daz sie abrahamis keloûba fúre siê in-
phâhen.

(XLVII.)

(1) *Psalmvs cantici filiis chore secvnda sabbati.*
chalaunen chindin
Hiêr uuirt áber gesúngen filiis chore . fone mánetáge.

Dés táges uuard daz firmamentum gescáffen . daz diê
himelfesti
bezeîchenet . diê in sancta ęcclesia firmi unde fortes
feste stare
sint uuíder alle temptationes. Fóne diên uuirt nû ge-
chórunga
súngen filiis chore. (2) *Magnvs dominvs et lavdabilis*
nimis. Mahtîg ist trúhten unde harto lóbesam. *In ci-*
uitate dei nostri. Vuâr ist er lóbesam? In únseres
in dêro christenheit
Gótes purg . daz chit in sancta ęcclesia . ánderesuuâr
ungeloubig ubeluuillig
nemag iz sîn. Kenuôge sint increduli . unde maliuoli .
Gotes purg
die nesint ciuitas dei. *In monte sancto eius.* Ûfen
sînemo heîligen bérge. În dero burg . unde ûfen démo
bérge . ist ér lóbesam. Stîgen ûfen den berg . also der
chóment hara stigen ûffen
propheta únsih mánoe. Er chît . Venite ascendamvs in
Gotes perg
montem domini. Vuiêo sol man dáraûf stigen? Vuir
stîgen
sulu geloûben an ín . unde an ímo gerúcchen ze déro
hôhi déro túgedo. (3) *Dilatans exsultationes uniuersę*
dêro michelo
terrę. Fréuui allero déro erdo ! gebreîtende. Magnus
Got unde der mahtigo keloûba
dominus hábet kebreitet fidem sanctę ęcclesię in álla
uuerlt. *Mons syon . latera aquilonis ciuitas regis*
magni. Syon der in ierusalem ist . unde nórdsîta . daz
tiête
chit iudei in súnde . unde gentes in nórde . sint des
máhtigen chúninges . purg. Fóne diên zueîn bestât diû
prûtsámina
ęcclesia. Daz ist diû gebreîta fréuui ál[R 165]lero déro
uuérlte. (4) *Deus in domibus eius cognoscetur cum*
suscipiet eam. So Got sîa inphâhet . sô uuirt er ir-
chénnet in íro hûseren. Er getuôt sîa inphâhendo .
daz si ín erchénnet. (5) *Quoniam ecce reges congre-*

gati sunt. Vuanda chúninga gesámenot sint . diê darfóre heîzzent latera (sita) aquilonis (nórt). Vuára? *Conuenerunt in unum.* An eînen chúning . an eînen lapidem angularem (uuinchelstein) . der zuêne parietes (zuo) fuôget (uuénde). (6) *Ipsi uidentes sic admirati sunt.* Siniu zeîchen geséhendo uuúnderôton siê sih. *Conturbati sunt commoti sunt* (7) *tremor apprehendit eos.* Ketruôbet unde iruuéget uuúrden siê . unde fórhta chám sie ána. Vuannan? Âne daz siê iro sunda bechandon . unde siê sih dero irchâmen. *Ibi dolores ut parturientis.* Dâr uuúrden iro sêr . also déro bérentun. Iro sêr uuas pęnitentia (riúuua) . dia gebâren siê. (8) *In spiritu uehementi . contereus naues tharsis.* Der selbo tremor uuas in drâtemo uuinde . (fórhta) daz chit mit sîn selbes starchi ferbréchendo cartaginis scef. Gentium (tiêto) superbiam (hóhmuóti) bráh diû mícheli déro fórhtun. Zíu uuírt gentium superbia mit cartaginensium scéffen bezeichenet. Âne daz siê under allen gentibus sih des scéfuuîges meîst kuôllichoton. (9) *Sicut audiuimvs ita et uidimus . in ciuitate domini uirtutum . in ciuitate dei nostri.* Álso uuir iz kehôrton geuuîzegot fone prophetis . so háben uuir íz keseuuen fone apostolis irfóllot . ín des chréftigen hêrren burg . in únseres Gótes purg. *Deus fundauit eam in ęternum.* Got fundaméntota sia in êuua . sî neuuirt furder zestôret. (10) *Suscepimus deus misericordiam tuam . in medio templi tui.* Vuir inphiêngen dîna gnâda Got . in mítti dînes hûses. Dû scêinest dîna gnâda uuârhafto guôten under mítten diên . die dîne sacramenta (uuizzoth)

Gotes hus ferchórin
niêzzent . unde templum dei heîzzent . dóh sie reprobi
sin. Fone dién ánderesuuâr [R 166] gescríben ist.
also der Filio ist undir dórnin also ist imm mâhsuppa in mitten tóhteron
SICVT LILIVM INTER SPINAS . ITA PROXIMA MEA IN MEDIO FILIARVM.
tóhtera ûbil tóhtera
Siê heîzzent filię . sie sint áber malę filię . doh ist li-
lium . under ín míttten. (11) *Secundum nomen tuum deus . ita et laus tua in fines terrę.* Also dîn námo chómen ist in énde déro erdo . so ist oûh chómen dîn lób. Din lób ist an diên . die rehto lébent. *Iustitia plena est dextera tua.* Dîn zéseuua ist irfúllet mit rehte. Vuanda ze dînero zésuuun nechóment neheîne âne rehte. Doh mánige sîn ze uuínstrun . mánege sint oûh ze zésuuun. (12) *Letetur mons syon . et exsultent filię iudę . propter iudicia tua domine.* Fréuue sih
állelich prutsámenunga
syon . daz ist ęcclesia catholica . fréuuen sih tóhtera
püihte heîlige frôuuua
iudę . daz sint alle sanctę feminę . umbe dîne urteîlda ! trúhten . uuanda dû gescídost oues ab hedis . unde ge-
scâf fóne gêzzin
neferlîûs mit ûbelen mî-
hôrist íro gebét so sie chédent NE PERDAS CVM IMPIIS ANI-
na séla
MAM MEAM. (13) *Circumdate syon et complectimini eam.*
ûbilo lébente
Nû fernément alle male uiuentes . in déro mítti mise-
Gótes knâda
ricordia dei inphángen uuirt. Vmbehábent syon . uuár-
túgide minnon
tent íro uirtutis . unde úmbefâhent sia mit caritate .
nuérron
nals mit scandalis. *Narrate in turribus eius.* Zellent
turrin
íro lób in diên turribus . diû si ûfirrihtet hábent . contra
gloûbirren
hereticos. (14) *Ponite corda uestra in uirtute eius.*
minna
Denchent an íro túged . uuiêo míchel iro caritas ist .

unde bíldont sîa. *Et distribuite domos eius.* Vnde
prédiârre
íro predicatores . zeteilent íro hiûser. Paulus unde bar-
in hûs fúrecuáhste
nabas fáren in domum preputii . ándere apostoli fáren
in hus umbesnitis
in domum circumcisionis. *Vt enarretis in progenie*
altera . (15) *quoniam hic est deus deus noster.* Daz
ir zélent . hína in ánderro chúnnezalo . so CHRISTVS chó-
men sî . dáz er Got íst . únser Got. Vuiê lango? *In*
æternum et in seculum seculi. In êuua . unde in uuerlt
uuerlte. *Ipse regit nos in secula.* Ér ríhtet unsih
chúning
iêmer . uuanda er REX . IST.

(XLVIII.)

chriûzis chint
(1) [R 167] *In finem filiis chore psalmvs.* Filii crucis
uuerdent hiêr gemánot . daz siê ze Gotes uuistuômme den-
chen . unde írre nesîn. (2) *Avdite hec omnes gentes.*
CHRISTVS chit. Kehórent dísiû uuort alle diête. *Auri-*
bus percipite omnes qui habitatis orbem. Mit ôron
des hérzen fernément alle bûara déro uuérlte. (3) *Qui-*
que terrigene et filii hominum. Kehôrent ir érdpúrti-
sundige unde
gen . unde ir ménniscon chint . daz chit peccatores et
rehte érdpûuo mennescen chint
iusti. Adam uuas terrigena . CHRISTVS uuas filius homi-
demo érestin
nis. Kehôrent souuédermo ir gelîh sint . primo alde
adâme alde demo andern
secundo adam. *In unum diues et pauper.* Kehôrent
hohmuôtige unde nidermuotige
sáment richer unde ármêr daz chît superbi et humiles.
(4) *Os meum loquetur sapientiam.* Mîn munt sprichet

den uuîstuôm. Mîn munt keságet iû auer ih pin. Ih
Gotes uuîstuôm
pin sapientia dei. *Et meditatio cordis mei prudentiam.* Vnde mînes herzen áhta . sprichet fruôtheit. Fóne herzen chómenT mîniu uuort . mit dien ih iûh fruôto. Diên
5 netuôn ih kélîcho die eîn spréchent . unde ander uuellen. (5) *Inclinabo in parabolam aurem meam.* Ih keheldo mîn ôra ze mînero ságo. Ih uuéren sélbo . daz
sûnderman
ih lêro. Aber pharisei lêrent . daz siê tuôndo neuuérent. *Aperiam in psalterio propositionem meam.* Per
dûr
lichamen in
10 corpus óffenon ih mina toûgeni. Ih chúmo selbo in
lichamen
corpore . unde lêro iûh . únsémfta fernúmist. (6) *Cur timebo in die mala?* Ziû sol ih mir furhten in úbelmo tage . so dies mortis chumet? *Iniquitas calcanei*
tag todis
mei circumdabit me? Vmbegrîfet mih danne daz ún-
15 reht mînero férsenun . daz chît mînes éndes . sô iz ándere tuôt? (7) *Qui confidunt in uirtute sua et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur.* So iz diê tuôt . diê sih fertrúent iro sélbero chréfte? unde sih kuôllichont íro mí[R 168]chelen rihtuomes? (8) *Frater non*
fáter
20 *redemit . redimet homo?* Der Góte chit pater . der chit
CHRISTO frater. Den CHRISTVS nelôsta . mag den mennisco lôsen . so diê uuânnent . diê ze íro chrefte sih fersêhent? *Non dabit deo placationem suam.* Der des uuânet . der negíbet niêht Góte mit diû er síh hulde. (9) *Et*
25 *precium redemptionis animę suę.* Noh daz uuerd sinero sêlo lôsungo. Der negíbet elemosinam . der netuôt ímo
friûnt fone unrehtes scâzze
amicos de mamona iniquitatis. *Et laborabit in ęternum* . (10) *et uiuet adhuc in finem.* Vnde fóne diû

ist er iémer in árbeîten . unde lébet iê noh âne ende.
der richo begrábener in dero héllo
Also diues sepultus in inferno . âne énde mit arbeîten
ferlor-
lébet. (11) *Non uidebit interitum . cum uiderit sapi-*
entes morientes. Der sólicho nebechénnet niêht inter-
.is.
itum . so er uuîse gesiêhet irstérben . unde er chit . siê
sint ferlóren. Vuaz ist sie íro uuistuôm ferfángen? Vbe
ferlornissa
er bechándi interitum . so uuíssi er sih ferlórnen . nals
siê. *Simul insipiens et stultus peribunt.* Diê neuuer-
dent ferlóren die uuîse sint . der únuuîso unde der goûh .
uuerdent sáment ferlóren. Der so únuuîse ist . daz er
sih selben nebechénnet . unde so gôuh . daz er neruô-
chet sinero sáldon . déro iéounéderer uuírt ferlórin.
Et relinquent alienis diuitias suas. Vnde frémiden
lazzent siê íro rihtuôma. Vuiêo áber ube siê chint
eigen? Diû sint ín oûh frémede . uuanda siû ín nesint
demo richen
núzze. Also diuiti frémede uuâren dô er in héllo uuas .
die sinen rihtuôm besâzzen. (12) *Et sepulchra eorum*
domus eorum in æternum. Vnde sint íro gráb so siê
denchent . iémer íro hiûser. *Tabernacula eorum in pro-*
genie et progenie. Vnde íro gezelt in chúnne . unde
stéininiu grap
in chúnne. Fone diû machont sie marmorea sepulchra .
richolf
sámoso diû súlin iémer iro selda ! sin. Vuâre dines
dâr geséldot . sô nebrúnne er ze héllo. *Vocauerunt*
no[R 169]*mina sua in terris suis . i. in sepulchris suis.*
Dâr ze íro gréberen háreton siê ín be námen. Íro
. i. uuirtemdo
afterchomen uuisoton íro grébero . unde dâr goûmondo .
hareton sie ín dára . after heîdenemo síte. Vuaz fer-
fiêng daz diê tôten? (13) *Et homo cum in honore*

esset . non intellexit. Vnde mennisco neuuissa . daz er
Gotes kelîchenisse
in êron uuas. Daz ín imago dei zierta . daz nebechánda
er. Fóne diû gescah ímo sús. Vuieo? *Comparatus*
est iumentis insipientibus et similis factus est illis.
Démo únuuízzigen féhe uuard er geébenot . unde démo
uuard er gelih. So férro stúrzta er. (14) *Hęc uia*
illorum scandalum ipsis. Diz ist íro uuég . ín sélben
ze spúrnedo . daz chit ze offendiculo. Áhtot siê iêman
ánderro sâlige . demo uuirt iz oûh ze scandalo. *Et*
postea in ore suo benedicent. Vnde dáranâh tanchont
sie góte in íro munde. Nâh allemo írreden . uuerdent
kelihsara zitelichiu guót
sie ypocrite . uuanda sie temporalia bona habende .
fóne herzen Got nelóbent . doh siê iz tuôien mit uuor-
ten. (15) *Sicut oues in inferno positę.* Sie sint also
scâf . nals niêht échert scâf . nube also scâf in hello
gestigotiû. *Mors pastor est eis.* Der tôd ist iro hírte.
lîb tôd
Christvs ist uita . diabolus ist mors. Also uita in hi-
mele guôtero scâfo hirte ist . also ist in héllo mors
hirte déro rûdigon scâfo. *Et dominabuntur eorum*
insti in matutino. Vnde rehte uualtent iro in uôhtun.
Hiêr ist náht . hiêr uualtent unrehte déro rehton. Sô
diû naht fergât . unde iz hina tágen begínnet . so uual-
tent aber rehte déro únrehton. *Et auxilium eorum*
ueterascet in inferno a gloria eorum. Vnde íro helfa
irfírnet in hello . dar chóment siê ába iro guôllichi.
Alle helfa . scazzes . friûndo . geuualtes . unde al daz
ze guôllichi triffet . ferliêsent siê dâ. (16) *Verumtamen*
deus redimet animam meam de manu inferi cum acce-
perit [R 170] *me.* Aber Got irlôset mina sêla . fone
hello geuualte . so er mih inphâhet. Christvs sprichet
daz offeno fóne ímo sélbemo . unde fóne sinen líden.

Er fuôr ze hello . er uuard ouh inphangen in hímel mit diên sinen. (17) *Ne timueris cum diues factus fuerit homo . et cum multiplicata fuerit gloria domus eius* . (18) *quoniam non cum morietur accipiet hec omnia . neque descendet cum eo gloria eius.* Nefúrhte dir niêht . daz dû únsâlig sist . so ein ánder man riche uuórden si . unde sînes hiêsces kuôllichi genanigfaltot sî . uuanda so er irstírbet . sô nenímet er iz hína mit ímo . noh dánne neféret mit ímo sîn guôllichi. Vuaz habeta dines in hello ane fiûr? (19) *Quia anima eius in uita ipsius benedicetur.* Vuanda er sâlig keheîzzen uuírt . únz er lébet pe diû ist er unsâlig . so er irstirbet. *Confitebitur tibi cum benefeceris ei.* Er danchot dir Gote . so du ímo uuola tuôst. So dû ín chéstigost . sô lasterot er dih. (20) *Introibit usque in progeniem patrum suorum.* Er gât hína in diê altun slâhta sinero fórderon. Also úbel so die uuâren . so ist er. Abel unde cain sint mánnoliches fórderen. Souuéderen der man bildot . der ist sîn fórdero. Der súslih ist . so hiêr gescríben ist . des fórdero ist cain. *Vsque in æternum non uidebit lumen.* Gotis liêht negesihet er niêmer. Zîû ist daz? (21) *Homo cum in honore esset non intellexit . comparatus est iumentis insipientibus . et similis factus est illis.* Daz ist fone diû . uuanda er sina êra nebechanda . unde er be diu uuard keébenot . unde gelih rínderen unde rossen.

(XLIX.)

(1) *Psalmvs asaph.* Uuer uuas asaph? Er uuas

filius barachiel . einer déro sángmeîstro . fóne diên man líset in paralippemenon . diê an diên seîton díse sálmen Gote súngen. Ze dero uuis ist díser salmo asaph [R 171] uuanda er sang . daz in dauid lêrta. Vnde
diû geládeta
ferror zefernemenne . asaph chit synagoga. Diû synagoga dero geloubigon . unde dero heiligon áltfórderon . spríchet hiêr. Íro ist díser salmo. (1) *Deus deorvm dominvs locvtvs est.* Got dero Góto . daz chit . dero
kenâdon góta
heiligon . diê fone gratia dii heizzent . selber truhten . der sprah. Vuaz ketéta er spréchendo? *Et uocauit terram . a solis ortu usque ad occasum.* Er sprah . unde uuîsta ze sînero geloûba alla erda . alle diê in érdo sizzent . fone sunnun ûfkange . unz ze íro sedelgange. (2) *Ex sion species decoris eius.* Fóne sion chumet sîn ziêra bilde. Sion ist in ierusalem . dannanûz châmen apostoli . diê uns christum chunton . den sîn
Gótehêit
diuinitas fóre allen ziêrta. (3) *Deus manifeste uenict.* Got chúmet óffeno. Der êr cham toûgeno . der chumet ánderest óffeno. Do er cham . do uuard imo irtêilet . so er áber chúmet . sô irteîlet er. *Deus noster . et non silebit.* Vnser Got chúmet . unde nesuîget . do er nû
an demo suônetâge. fárint in êuuig fûr
suîgee . uuanda er chit in iudicio . Ite in ignem ęternvm. *Ignis in conspectu eius ardebit.* Fiûr brinnet fore
hêleuua
ímo. Daz prénnet diê paleas. Der sih paleam bechenne der furhte daz fiûr. *Et in circuitu eius tempestas ualida.* Vnde umbe ín starch uuint. Des sceidet diê guôten fone diên úbelen. Den uuint tuot
Des
diû uuínda diû in sinero hant ist . also iz chit . Cvivs
uuínda ist an sínero hánt . unde fúrbit er sîn ténne . unde
VENTILABRVM IN MANV EIVS . ET MVNDABIT AREAM SVAM . ET

sámenot er den chérnen in sînen spíchare . diê héleuna ábir
CONGREGABIT TRITICVM IN HORREVM SVVM . PALEAS AVTEM COM-
die bréunit er in únirloscinimo fiure.
BVRET IGNI INEXSTINGVIBILI. (4) *Aduocabit cęlum sursum . et terram.* Er ládot ûf den hímel . unde [R 172] dia erda. Daz chit . rehte unde unrehte ládot er ze sînero urteîldo. Ziu? *Discernere populum suum.* Zesceîdenne sinen liût. Fóne uuémo? Fone diên úbelen. Vbe hiêr sáment pûent . ubele unde guôte . dâr sceîdet er siê. (5) *Congregate illi sanctos eius.* Synagoga sprichet
diû geladeta
ze éngelen
nû ad angelos. Sámenont ímo sine heîligen. Vuanda
ir séndet
iz danne féret also CHRISTVS chît in euangelio . MITTET
sin éngila unde uuerdent kesáminot fúre in álle diête.
ENIM ANGELOS SVOS ET CONGREGABVNTVR ANTE EVM OMNES GENTES.
Qui ordinant testamentum eius. Diê sina beneîmscrift ordinont. Diê also teîlent unde tuônt . so er an buô-
minna
chen gebóten hábet. Diê caritatem sceînent . elemo-
késte
sinam gebent . hospites inphâhent. *Super sacrificia.* Liêberen uuerch Góte danne ópfer. Vuanda er chad .
irbarmeda uuil ih nals opher
MISERICORDIAM VOLO . ET NON SACRIFICIVM. (6) *Et adnuntiabunt cęli iustitiam eius . quoniam deus iudex est.*
rehte
Vnde sô tuôndo chundent cęli daz chît iusti . sîna
reht
iustitiam . uuanda siê uuizzen daz Got selbo irteîlare ist . den niêht netrûget. (7) *Audi populus meus . et loquar.* Nu sprichet CHRISTVS . Hôre min liût . unde danne spricho ih. Neuuíle dû mir hôren . sô nebist du mîn liût . so suigen ih. *Israhel . et testificabor tibi.* Hôre dû israel . unde ih ságo dir. *Deus deus tuus ego sum.* Daz ferním . daz ságo ih dir . Got pin ih . din Got pin ih. Lôsést dû mir . sô bín ih din Got.

Nelósêst du mir . danne bin ih Got . nals aber dîn Got . Mir ze guôte bin ih Got . dir ze freîson nebin ih din Got. Vuélichen lon uuíle dû . âne mih selben? An díu hábest du mih . daz ih din Got pin. Dar du mih hábest . dar hábest dû guôtelih. (8) *Non super sacrificia tua arguam te.* Vmbe dîniu opfer neirréſso ih dih . uuanda ih nemâlon dih . ziû dû mir nebringest feiztin phar poccho bézzesten.
taurum pinguem . alde [R 173] hircum optimum. *Holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.* Aber dîniu brantopfer sint iêo fore mir. Daz chit . mínnon
ih uuíle daz dîn muôt fone caritate inzúndet sî . daz diê gebiureda púrglôs
ist mîn zînseîsca. Iû uuas síto . so regiones prouintię uuúrden . daz man hiêz siê zins kében. Daz kebót kennaltpot
hiêz indictio. Nû bín uuir trúhtenes prouintia . daz chit sîn flíhtlant . unde nû háben uuir fernómen uué- zinsa kebéten
liche uectigalia er úns uuíle indicere . nû sîn gerno kennaltpóte
under sînero indictione. (9) *Non accipiam de domo tua uitulos . neque de gregibus tuis hircos.* Ih neuuíle chalber fóne dînemo hus . noh póccha fone dînen her- in altero beneimedo
ton. Vnz ih des ruohta in ueteri testamento . do fóre- in niúuuero
zeîchenda ih . uuaz ih in nouo inphâhen . uuíle. (10) *Quoniam meę sunt omnes fere siluarum . iumenta in montibus et boues.* Fóne diû neuuíle ih siû eîscon ze dír . uuanda mîn sint alliu uuíldiu tîer . unde geuueî- dotiû fêho in bérgen . unde ínnestândiu rínder ze chrípho. (11) *Cognoui omnia uolatilia cęli.* Ih pechenno álliu diû gefúgele déro lúfte. Vbe mih íro lustet . ih pechenno siû baz danne ménnisco . uuanda

ih uuissa íro getât . dia siû nû hábent . er siû uuúrdin. *Et pulchritudo agri mecum est.* Vnde feldscôni ist sáment mir. Si ist mir chunt uber al. (12) *Si esuriero non dicam tibi.* Húngeret mih . daz nechlágo ih dir. *Meus est enim orbis terrę . et plenitudo eius.* Diû uuerlt ist min . unde al daz darínne ist . uuaz kíbest du mir? (13) *Nunquid manducabo carnes taurorum . aut sanguinem hircorum potabo?* Vuânest du mih ezen fárrin fleisg . alde trínchen bucchin bluôt . souuiêo mir iz ze ópfere chome? (14) *Immola deo sacrificium laudis.* Opfero Gote . ópher lóbes uuanda du fone imo hábest . souuaz du guotes ketân hábest . unde er dir belâzet . souuaz dû ubeles [R 174] ketân hábest. Daz opfer hábest dû in dir . du nedarft iz uzuuert suôchen. Daz ist . daz ih suôcho . daz ih dir uuíle indicere. *Et redde altissimo uota tua.* Vnde dîne díge antuuúrte demo hóhesten. (15) *Et inuoca me in die tribulationis . et eruam te . et honorificabis me.* Vnde háre mih ána so dir not si . unde danne lóse ih dih . unde des lóbest du mih. (16) *Peccatori autem dixit deus . quare tu enarras iustitias meas? et assumis testamentum meum per os tuum?* Nu sprichet áber asaph. Ze démo súndigen chad Got . umbe uuaz ródenost dû min reht? unde ziû nimest dû in munt min testamentum . uetus alde nouum? (17) *Tu uero odisti disciplinam . et proiecisti sermones meos retrorsum.* Du házzest dia zuht . unde uuúrfe hinder dih miniu uuort. Du neuuoltost fore oûgon hâben mina lêra . uuen mah du danne lêren? (18) *Si uidebas furem curribas cum eo . et cum adulteris portionem tuam ponebas.* Du gienge sament demo diêbe . dâr du

sîn geuuár uuúrde . unde mit diên . die mit anderro chénon lígent . habetost du teîl. Daz chit úbelo tuônten húlfe dû . unde stuênde ín bî. (19) *Os tuum abundauit malitia.* Din munt uuas fol . daz chit dîn herza uuas fol úbeluuílligi. Du gesâhe gerno . daz iz úbelo fuôr. *Et lingua tua concinnabat dolos.* Vnde din zunga spráh keslago den bîsuih. Dû chóndost démo uuóla slíhten . der únrehto téta. (20) *Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris.* Muôzzigo sizzende hindersprachotost du andermo man. *Et aduersus filium matris tuę . ponebas scandalum.* Vnde dînero muoter chinde tâte dû spírneda. muoter prûtsamenungo chint Matris ęcclesię filios írtost dû. (21) *Hęc fecisti et tacui.* Sus tâte du . unde suîgeta ih. Ih fertruog dir iz. *Existimasti inique . quod ero tui similis.* Fone démo suígenne uuândost dû [R 175] únrehto . daz ih dir gelîh sî. *Arguam te.* Ih inchán dih . sô iz zît uuirt . sô Gót manifeste chúmet . et non silebit. óffeno unde niêt nesuîget *Et statuam contra faciem tuam.* Vnde gestello dih gágen dinemo ánasiune. Ih tuôn daz dû dih selben bechénnest . unde du dir mísselichest. Vuanda du êr uuízzen neuuóltost uuer du uuârist . in hello geeiscost du iz. (22) *Intellegite hęc qui obliuiscimini deum.* Fernément diz . ir Gótes also irgézzen eigent . sô dísêr. *Ne quando rapiat . et non sit qui cripiat.* Nîo er iûh nezucche ad uindictam . unde iû niêman nehélfe. ze râcho (23) *Sacrificium laudis honorificabit me.* Ópfer lóbes êret mih nals fóne úbelmo . nube fóne guôtemo. *Et illic iter in quo ostendam illi salutare dei.* Vnde dâr ist diû fart . an déro ih ímo geôugo

Gótes haltare CHRISTVM. Laus (lob) daz chît psalmodia (salmonsang) . leîtet in ze hímele . dâr CHRISTVS ist.

(L.)

(1) *PSALMVS DAVID* . (2) *QVANDO VENIT AD EVM NATHAN PROPHETA . QVIA INTRAVIT AD BERSABEE.* Díser salmo uuas dauidis chára . dô ín nathan inchonda dero missetâte . daz er mit bersabee sliêf . sînes hérechnehtes chénun urîae . unde er ín umbe sîa frúmeta irslágen. Vnde eîn sunda diê ánderun irráhta. (3) *MISERERE MEI DEVS . SECVNDVM MAGNAM misericordiam tuam.* Gnâde mir Got . after dînen míchelen gnâdon. Súslîh uuúnda nemág keheîlet uuerden . âne dîna mârun medicinam (lachenunga). *Et secundum multitudinem miserationum tuarum . dele iniquitatem meam.* Vnde after déro mánigi dînero irbarmidon . tîligo mîna únébeni. Daz uuas únebeni . daz ih ándermo téta daz ih mir selbemo neuuolti. (4) *Amplius laua me ab iniquitate mea.* Vuasg nu mêr ába mir mîn unreht uuízzentes . danne dû êr tâtist únuuizzentis. So uílo diz mêra sî . so uílo mêr uuésg mih. *Et a delicto meo munda me.* Vnde mînero míssetâte reine mih. (5) *Quoniam iniquitatem meam ego agnosco.* Vuanda ih mîn únreht selbo bechénno . be diû nebechenne dû iz. Vuanda ih iz andon . be diû neando dû iz. *Et delictum meum coram me est semper.* Vnde mîn míssetat ist émizis fóre mir. Ih irhúgo iêo . unde îo uuaz ih hábo getân. (6) *Tibi soli peccaui.* Dir einemo sundota ih. Du eîno bist rehter

ingeltâre . uuanda du eîno unsundig pist. Alde sus. Vbe ander man sundot . eînemo Gote sundot. Vbe chúning súndot. Gote unde chúninge súndôt. *Et malum coram te feci.* Vnde úbel téta íh fóre dír. Daz leîdot mih . daz ih dir ánaséhentemo sús ketórsta getuôn. *Vt iustificeris in sermonibus tuis.* Cnâde mir . daz dû geuuâre sîst an dînen uuórten. Vuelichen? De FRVCTV . VENTRIS . TVI . PONAM . SVPER SEDEM . TVAM *). *Et* tih niûuuetis sculdig uuesen mir únuuirdigemo *uincas cum iudicaris . s. te nihil indigno debere.* Vnde dû gestrîtest dinen geheîz zetûrinne . so du irteilet uuérdêst . mit rehte den zelâzenne. So man chéde . daz ih ín férsculdet hábe . sô erhuge gnâdon . unde gerîh. (7) *Ecce in iniquitatibus conceptus sum . et in peccatis peperit me mater mea.* Síno . in únrehte inphiêng mih . unde in sundon gebár mih mîn muôter. Gnâde mir . uuanda âne niûuue sculde . hábo ih alte sculde . sáment diên ih inphángen unde gebórin uuard. Vueliche sint daz? Âne diê fóne ADAM allen ménniscon chomen sint? toûfi umbe diê baptismum gesézzet ist . âne diê CHRISTVS eîner háracham. (8) *Ecce enim ueritatem dilexisti.* Síno . dû mínnotost diê uuârhêit. Daz ih iéhendo mînero lûter sundon uuâr ságeta . daz lîcheta dir . also iz chît. PVRA bîihte lôset fône tôde CONFESSIO LIBERAT A MORTE. *Incerta et occulta* [R 177] *sapientię tuę manifestasti mihi.* Diû unguíssen unde diû toûgenen dînes uuîstuomes . óffenotost dû mir. Daz dîn sapientia CHRISTVS chumftig hára in uuerlt ist . daz oûgtost dû mir . souuîo ih nû sús míssefarin hábe. (9) *Asperges me ysopo et mundabor.* So er chumet .

*) *übergeschrieben ist von jüngerer Hand:* uon den ẅchir buchis din seze ih ûf stûl dín.

miselen
so bespréngest dû mih mit ysopo . also leprosos . unde
an
danne uuirdo ih kereînet. Vuanda so ist kebóten in
êouuartpuôche
leuitico . daz leprosi síben stunt pesprénget uuúrdin .
mit ketúnchotemo ysopo ín demo ópherbluôte . unde
dánnan . kehêilet uuúrdîn. *Lauabis me . et super ni-*
uem dealbabor. Danne uuáscest dû mih . unde danne
uuirdo ih uuîzzero snêuue. Vuanda reînerun sêla kíbest
lîchamen
dû mir . danne dehêin corpus uuerden múge. (10) *Au-*
ditui meo dabis gaudium et lętitiam. Freuui unde
choment ir
mendi tuôst dû mih kehôren . so dû chist. VENITE BE-
geuuiêhten mînes fâter inphahent daz rîche daz iu fore keárunet
NEDICTI PATRIS MEI . PERCIPITE REGNVM . QVOD VOBIS PARATVM
ist fóne ánagenne uuérlte
EST AB ORIGINE MVNDI. *Et exsultabunt ossa humiliata.*
ríuuuo
Vnde danne fréuuent sih . diû nû in pęnitentia gediê-
kehoreda
muôten beîn. Oûh ist ein ander auditus . der den man
freuuet . der ín demo herzen ist. Fone démo iohannes
des priûtegomen friûnt stat unde hôret sprechen unde fóre mendi mendet
chad. AMICVS SPONSI STAT ET AVDIT EVM . ET GAVDIO GAV-
ir umbe diê lûtun des priûtegomen kehôrda
DET PROPTER VOCEM SPONSI. Der so getâno auditus ma-
kediêmuotiu beîn kuôllicho
chot ossa humiliata . uuanda er des gloriam erchennet .
lûtun kehó-
des uocem er ínuuert kehôret. Den ínuuertigen audi-
run lerárra
tum hábeton prophetę unde apostoli unde alle doctores.
reda
Fone démo mag oûh dísiû sententia fernómen uuerden.
(11) *Auerte faciem tuam a peccatis meis . et omnes*
iniquitates meas dele. Vuende dîn ánasiûne fóne mî-
nen súndon . unde tîligo alle mîna sunda. (12) *Cor mun-*
dum crea in me deus. Sképhe [R 178] in mir reîne

herza . so reîne . daz ih furder sus nemíssetuôie. *Et spiritum rectum innoua in uisceribus meis *).* Vnde gréhten sin ih mêino rationem . den ih sundondo gechrumpta . den geniûuuo in mînen innâhten . dannan
lêgirhuôr
diz adulterium chómen ist. Fésteno mih dâr . dâr ih nû ze brôde uuas. (13) *Ne proicias me a facie tua.* Fóne dînemo ánasiune neferuuérfêist dû mih. Reîne mih sô . daz ih dih kesêhen muôzze. *Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.* Vnde nenémêst dû mír
keîst fóresago
dînen heîligen geîst . daz chit spiritum prophetię . den ih fóre hábeta . souuiêo ih ín nû ferscúldet hábe. (14) *Redde mihi lętitiam salutaris tui.* Ergíb mir dîa fróuui dînes haltaris CHRISTI . an déro ih fore dísen súndon uuas . dia ih nû ferstân mir gemínnorôta uuésen. *Et spiritu principali confirma me.* Vnde geféstino mih mit démo fórderostên geîste. Vuer ist der?
Got ist keîst
âne Got . fóne demo gescríben ist . DEVS SPIRITVS EST. So gefésteno mih uuanda dû mir iz nû fergében hábest . daz ih furder scúldig neuuérde. (15) *Docebo iniquos uias tuas.* Dánne lêro ih unrehte dîne uuéga .
únrehtin
unde ságo ín uuiêo dû . mir iniquo gnâdetost . unde oûh siê gnâdon neferchúnnîn. *Et impii ad te conuertentur.* Vnde guôtelose uuerdent ze dír bechêret. Niêht eîn únrehten unde súndigen . nube ioh diên uuírsistên geheîzzo ih danne gnâda ! fóne dir . úbe siê sih pézzeron uuéllen. (16) *Libera me de sanguinibus deus . deus salutis męę.* Lôse mih Got fóne diên uuerchen

---

*) *am Rande:* Nota tres spiritus . i. Rationis . Prophetię . et principalem. De his tribus interroga iudeum . et nescit responsum.

fleiskis unde bluôtis iruuartnisso
carnis et sanguinis . daz chit corruptionis . uuanda ge-
fleîsk unde bluôt nebesizzent Gotes rîche
scríben ist . CARO ET SANGVIS REGNVM DEI NON POSSIDEBVNT .
noh irruuartungo uniruuartungo
NEQVE CORRVPTIO IN CORRVPTIONEM. Lôse mih Got mînero
heîli . dîa uuir noh neheîgen . uuanda sî chúmftig ist.
[R 179] *Et exsultabit lingua mea iustitiam tuam.*
Vnde danne ságet mîn zúnga mit fréuui dîn reht .
uuiêo dû niêht eîn ze gnâdon . núbe ioh ze réhte há-
riúuuonton inphahen
ben uuíle . pęnitentem suscipere. (17) *Domine labia*
mea aperies et os meum adnuntiabit laudem tuam.
Trúhten dû induôest mîne lefsa . unde mîn múnt chúndet
dîn lób . daz du mih scuôffe unde súndonten neferliêzze .
piiiiht
unde mîna confessionem inphiênge . unde mih déro
súndon inbúnde. (18) *Quoniam si uoluisses sacrificium*
dedissem utique. Vuanda ube dû ópher uuóltist . umbe
mîna sunda . daz kâbe ih dir. Mánige frúschinga
mahti ih dir bríngen . úbe dû siê uuóltist. *Holocaustis*
autem non delectaberis. Áber déro neruôchest dû .
uuizzotopher
prántópher neuuíle dû. Salutaris hostia uuirt míte
bezêichenet so íro zit chúmet . so neist ánderes durft.
(19) *Sacrificium deo spiritus contribulatus.* Góte ist
liêb opher . geblúenez muôt. *Cor contritum et humi-*
liatum deus non despicies. Kemúletez herza unde ge-
uuizzotopher
nídertez . nefersíhest dû Got. Salutarem hostiam bringen
cuuarten fermulet horza
sacerdotes . cor contritum bringe mánnolih. (20) *Be-*
nigne fac domine in bona uoluntate tua syon. Truh-
ten duô mínneglicho syon in guôtemo dînemo uuillen.
prûtsamenunga
Scêine guôten uuillen dînero ęcclesię. *Et edificentur*
muri ierusalem. Vnde fóne demo uuillen uuerden ge-

zimberot diê búrgmûra ierusalem. Kezímberot uuerden diê festina únserro inmortalitatis . in fide spe et caritate. (21) *Tunc acceptabis sacrificium iustitię.* So inphâhest dû opher des rehtes . effusionem sanguinis CHRISTI. *Oblationes et holocausta.* Vnde inphâhest uuîsunga . unde brénnefrúscinga. Also diê sint . diê sih ze Góte bechêrent . unde oûh diê . diê sih zúndent . mit déro Gótes mínno. *Tunc inponent super altare tuum uitulos.* Danne légent sacer[R 180]dotes chalber ûfen dînen altâre diûdér lichent. Nals fóne déro sueîgo genómeniû . núbe in sancta ęcclesia gezógene iúngelinga sanctos et innocentes. Also Laurentius uuas unde Vincentius et CETERI TALES.

úntodigi in geloûbo kedingi unde an minnon uzkóz christis pluôtis êuuarto hêilige únsundige

---

(LI.)

(1) *IN FINEM INTELLECTVS DAVID .* (2) *CVM VENIRET DOEGH IDVMEVS ET ANNVNTIAVIT SAVL ET DIXIT . VENIT DAVID IN DOMVM ABIMELECH.* An CHRISTVM siêhet dísiu fernúmest dauidis . uuanda sin fient antichristus hiêr irrefset uuírdet . den doech idumeus bezeîchenet. Vmbe dauidis kenîde sluôch doêch sacerdotes . umbe christis kenîde slâhet antichristus martyres. (3) *QVID GLORIARIS IN MALITIA QVI potens es?* Chéden álle mit dauid . uuaz kuôllichost dû dih in arge . dûdir mahtig pist? Nemúgen oûh tiêr unde uuúrme úbelo tuon? (4) *Iniquitate tota die.* Vuaz kuôllichost dû dih in únebeni

állen dág. Du tuôst iêo ándermo daz tu dir neuuoltist ziû dunchet dir daz kuôllih? *Iniustitiam cogitauit lingua tua.* Vnreht áhtota dîn zunga. Vnreht uuas dir in muôte unde in [R 181] munde. *Sicut nouacula acuta fecisti dolum.* Du hábest mit trúgeheîte getân . also daz scársahs tuôt. Iz nímet daz hâr . nals den lib. Also hábest dû mit allen dînen únchusten ímo daz ûzzera genómen. Sîn guôt nâme dû ímo . sînero sêlo nemáhtost dû táron. (5) *Dilexisti malitiam super benignitatem.* Árgen uuíllen mínnotôst dû mêr danne guôten uuillen. *Iniquitatem magis quam loqui equitatem.* Vnde únreht spréchen mêr dánne reht. Tenebrę finstri uuâren dir liêberen danne lux. liêht (6) *Dilexisti omnia uerba precipitationis.* Álliû uuort níderscrécchi mínnotost dû . ih meino . diû ín den dôt scrécchent. Vuarana? *In lingua dolosa.* An . i. únchustigen uízesen uuórten. Vuanda dû uuíssost . daz ánderêr úbelo téta . du châde áber . daz er uuóla tâte. (7) *Propterea deus destruet te in finem.* Fóne diû stôret díh Got in énde. Vbe er dih nû nestôret . so déro uuerlte ende chúmet . so stôret er dih. *Euellet te . et emigrabit te de tabernaculo suo.* Er uuelzet dih ûz . unde uerfuôret dih ferro fóne sinemo gezélte. *Et radicem tuam de terra uiuentium.* Vnde dina uuúrzellun uuírfet er ûzzer déro lébendon erdo. Sáment diên sâligen nelâzet er dih púen. (8) *Videbunt iusti et timebunt.* Rehte gesêhent hiêr in uuerlte . uuaz ímo gescêhen sol in énero uuerlte. unde furhtent íro sélbero. *Et super eum ridebunt.* Vnde in énero uuerlte láchent siê sin. *Et dicent.* Vnde sus chédent siê. (9) *Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum.* Síno . uuâr der mán ist . der Gótes

helfa nesuôhta. *Sed speravit in multitudine divitiarum suarum.* Núbe sih trôsta ze sînemo míchelen rihtuome. *Et prevaluit in vanitate sua.* Vnde gerêih in sînero úppeghêite follefuôr míte. (10) *Ego autem sicut oliva fructifera in domo dei . speravi in misericordia dei.* Aber ih ne[R 182]uuas ímo gelîh chît dauid. Ih uuas kelih in Gótes hus . démo bírigen óleboûme . unde gedíngta an Gótes knâda . nals án den scaz . sô er teta. Vuanda ih an Góte uuolta uuúrzellon . be diû bin ih pirîg poûm . pe diû gebíro ih CHRISTVM . der oleum sînero electorum ist. *In æternum et in seculum seculi.* Vuiêo lángo gedíngo ih an in? Echert nû? Ioh nû . ioh iêmer in uuerlt uuerlte. (11) *Confitebor tibi in seculum . quia fecisti.* Dir bin ih íhtig . daz dû iz tâte. Dû schiêde mih fóne dísemo doêch . dû uuoltost mih . unde feruuúrfe in. *Et exspectabo nomen tuum quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum.* Vnde bîto ih dînes námen . uuanda er guôt ist . in dînero heiligon gesíhte. Dar íro gaudium irfullet uuirt âne énde . dâr bechennet siê guôten dínen námen.

(LII.)

(1) *In finem pro amaleth intellectvs david.* Súslih fernúmist ist dauidis pro parturiente (umbe diê berentun). Daz ist ecclesia . sî ist parturiens (périnte) . si líget in chíndebétte . si ist nothafte (noth) . sî hábet hiêr pressuram. *Dixit insipiens in corde svo non est devs.* Vuer ist so únuuízzîg . daz

er chede . daz Got nesî . âne der ubelo tuôt . unde chit . Got uuile iz sô. Der ferságet . daz er Got si. Vuanda lichet imo únreht . so neist er Got. Iudei cháden oûh
er nist Got slâhen in
fóne CHRISTO. NON EST DEVS . OCCIDAMVS EVM. (2) *Corrupti sunt.* Diê Gótes sô ferloûgénent . diê sint iruuárte in íro sinne. *Et abhominabiles facti sunt in uoluptatibus suis.* Vnde fóne diû sint sie leîdsame in íro muôtuuíllon. Vnreîne sint íro uuíllen. *Non est qui faciat bonum . non est usque ad unum.* Noh eîner neist íro . der uuóla tuôe. (3) *Dominus de cęlo prospexit super filios hominum . ut uideat si est intellegens . aut requirens deum.* Got [R 183] uuárteta háraníder fone hímele án dero ménniscon chint . zegeséhenne . úbe deheîner Got pechenne alde uuelle. Got nedárf uuarten . uuanda er alliu ding uueîz . er tuôt áber diê uuárten an diên er ist. Die uuártent fone hímele . dâr iro gedáng ist. (4) *Omnes declinauerunt simul.* Dâr sáh er . daz siê álle uuángtôn. *Inutiles facti sunt.* Vnde únnuzze uuórten sint. *Non est qui faciat bonum non*
súne dero ménniscon
est usque ad unum. Vuanda siê échert filii hominum
Gotes
sint . nals dei . pe diû neist under ín . noh eîner der uuóla tuôe. (5) *Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem?* Nesuln diê alle noh keeiscon íro unreht . diê iz nu tuônt . unde iz uuízzen neuuellen ? Der tag
uuaz tohta uns ûbermuôti
chumet . daz sie chédent. QVID NOBIS PROFVIT SVPERBIA
unde rihtuômis ruôm siû fersmuandun also
ET DIVITIARVM IACTATIO? TRANSIERVNT ILLA OMNIA TAMQVAM
scâto
VMBRA. *Qui deuorant plebem meam ut cibum panis.* Diê neimo ih . diê min fólch ferslíndent álso brôt. Diê also únirdrózzen sint sie zeslâhenne . sô brôt ze-

ézzenne. (6) *Deum non inuocauerunt.* Got neháreton siê ána . daz ér ín sih selben gâbe . núbe daz er ín hiêr êra unde scáz kâbe. Des siê géreton daz ánahá-reton siê . daz uuólton siê ze ín chómen. *Ibi trepi-dauerunt timore . ubi non erat timor.* Siê fórhton ín . dâr fórhta neuuas. Siê fórhton ferliêsen diuitias (rihtuom) . nals sapientiam (uuistuôm) . daz ín mêr mahti sîn. *Quoniam deus dissipat ossa eorum qui hominibus placent.* Vuanda Got zebríchet déro beîn . diê ménniscon lîchent. Iudei uuolton lîchen romanis . fóne diû uuúrden íro bêin ferbróchen . CHRISTVS uuolta lîchen sanctis (heiligen) unde fidelibus (diên geloubigen) diê filii (Gotes chint) dei sint . nals filii (chint ménniscon) hominum . ímo neuuúrden beîn ferbróchen. *Confusi sunt quoniam deus spreuit eos.* Sie uuúrden gescéndet . uuanda Got ferchôs siê. Mit rehte [R 184] sid siê Góte neuuolton lîchen . unde siê châden NON (er) EST (neist) DEVS (Got). (7) *Quis dabit ex syon salutare israel?* Vuer gíbet fone syon haltare israheli? Vuer? âne démo sie châden . NON (er) EST (neist) DEVS (Got). *Cum conuerterit dominus captiuitatem syon . exsultabit iacob . et lętabitur israel.* Sô Got peuuéndet syônis éllentuôm (hôun uuárto) . so sprúngezen iacob . unde fréuuet sih israel. Der iúngero sun . uerus iacob . uerus israel . der méndet is. Vuenne uuirdet daz? In resurrectione . in nouissima die.

(LIII.)

(1) *In finem in ymnis intellectvs ipsi dauid.* (2) *cvm*

VENERVNT ZIPHEI ET DIXERVNT AD SAVL . NONNE ECCE DAVID ABSCONDITVS EST APVD NOS. Selbemo dauid ist fernúmist in lóbesangen . daz chit an dísemo gágenuuerten psalmo . der an CHRISTVM siêhet. Er sang ín dô CHRISTO dô ziphei châmen . unde sauli ságeton . daz dauid dar bi ín gebórgen uuas. Ziph hiêz ein stat . dannan hiêzzen ziphei diê dâr sâzzen. Ziphei uuirt latine geantfristot florentes . daz chit pluônte . unde uuóla diêhente. Mit diên uuerdent peccatores pezeîchenet . die hiêr in uuerlte uuóla diêhent . unde gruône sint. Aber dauid pezêichenet christianos . diê sih hiêr bergent . unde áber geóffenot uuérdent in iudicio (ze suônotâge) . sô CHRISTVS chúmet íro guôllichi. Nû bítet dauid daz ín Got fóne ín lôse. (3) *DEVS IN NOMINE TVO SALVVM ME FAC . et in uirtute tua iudica me.* Got kehalt mih fóre zipheis . in dînen námen . unde irteile mir in dînero chrefte. Sid man fluôchondo chit. IVDICET TE DEVS (ûberteîle dih Got) . mit uuélichero baldi ist hiêr gespróchen. IVDICA ME (irteile mir)? âne daz er fóre sprah. SALVVM ME FAC (kehalt mih). Also er châde. SAL[R 185]VANDO IVDICA (kehaltendo irteîle) ME (mir). (4) *Deus exaudi orationem meam.* Got kehôre mîn gebet . uuanda ih nebîto florem (diêhsimin) zipheorum. *Auribus percipe uerba oris mei.* Ferním mit ôron diû uuort mînes mundes . uuanda ih ęternа (êuuig) bona (kuôt) gérôn zeinphâhenne. Daz kebét fóllechóme . noh neiruuínde hínnont dînen ôron. (5) *Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me.* Vuanda frémede irbúret sint . uuíder mir. Ziû frémede? Nesint ziphei in tribu (iúdomo slahta) iuda . also dauid? Ane daz sie iniqui (unrehte) sint . unde be diû alieni (frémidę).

Et fortes quesierunt animam meam. Vnde starche
diênistman
suôhton mîna sêla. Saul unde sine ministri fâreton
mînes libes. *Et non proposuerunt deum ante conspectum suum.* Vnde negágenuuerton siê Got fóre iro
oûgon. Daz chit . nehábeton siê Got fóre oûgon. Durh
ín neliêzen siê iz. (6) *Ecce enim deus adiuuat me.*
Sêhent no . Got hilfet mir. Inuuert toûgeno . nals ûzuuert. *Et dominus susceptor est animę meę.* Vnde
truhten ist inphángere minero sêlo. Dâr ist sîn hélfa.
(7) *Auerte mala inimicis meis.* Vuénde úbel fóne mir .
ze minen fíenden. Daz neist fluôh nube uuízzegtuôm
des chúmftigen fiûres. *In ueritate tua disperde illos.*
In dînero uuarheîte ferliûs siê. Siê bluônt nû . in íro
úppeheît uuárheite
uanitate . lâ siê danne iruuérden in dînero ueritate.
(8) *Voluntarie sacrificabo tibi.* Vuílligo ópheron ih
dir. Vuílligo lóbon ih dih . nals umbe ánder . âne umbe
dih selben. *Et confitebor nomini tuo quoniam bonum est.* Vnde iího dînemo námen uuanda er guôt ist.
Er neist ander . âne guôt. Cuôt heîzzest du . daz ist
dîn námo. (9) *Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me.* Vuanda dû mih lôstost . fóne allen bînon . daz
kuôt
hábet mih kelêret . daz dîn námo ist bonum . unde
daz fúrsta guôt
summum bonum. *Et super inimicos meos respexit oculus meus.* Vnde mîn oûga úbersah mine fíenda [R
186] zipheos. Ih hábo íro bluômen úberuuártet an
al fleise ist hôuuue .
dîh sêhendo . unde daz kelírnet . quia omnis caro fęnum .
unde ménniscin púrlichi also houbluomen
et claritas hominis sicut flos fęni.

(LIV.)

(1) *In finem in ymnis intellectvs ipsi david.* Christvs ist finis (ende) . christvs ist únser perfectio (dúrnohti). An ín siêhet . daz ín dísên laudibus (lóbin) kesúngen uuirt. Diê selben laudes (lob) sint fernúmist dauidi . daz chit christiano populo (liûte). Vues sint siê imo fernumist? Daz hiêr neist regio (lant) gaudendi (man-dungo) sed (sunder) gemendi (siûftôdes) . et (noh) non exsultandi (sprángonis) . sed (sunder) plangendi (chárounis). V́nde úbe deheîn exsultatio (frôsprangot) únseren herzon ánaist . daz diû ist in spe (án gedingi) . nals in re (ántsacho). (2) *Exaudi devs deprecationem meam . et ne despexeris deprecationem meam.* Kehôre Got mîna flêha . unde nefersíh mîna dígi. (3) *Intende mihi et exaudi me.* Duô mîn uuára . unde gehôre mih. *Contristatus sum in exercitatione mea.* Ih pin unfrô uuorden in mînero geuôbedo. Daz chit . an démo leide . daz mir fóne diên ubelen gescêhen ist . daz mih uôbet unde gértet . pin ih so irlégen . daz ih iz chûmo fertrágo. (4) *Et conturbatus sum a uoce inimici . et a tribulatione peccatoris.* Vnde bín getruôbet fóre des fíendes stimmo . unde fóre dero bînun des súndigen. Ih uuolta die mínnon . die mih házzent . nu irret mih infirmitas (unchraft) mentis (muôtis) . daz chit muôtsuht . unde nímet mir dîa lûteri des herzen. *Quoniam declinauerunt in me iniquitatem.* Vuanda iro unreht chêrton an mih mîne fíenda. Siê uuâren mir be únrehte fient . uuanda ih ín hold uuas. *Et in ira molesti erant mihi.* Vnde in íro zorne . uuâren siê mir inblándene. Des uuíle mih Got keniêtot uuerden . unde

mit diû uóberot er mih. Aber daz ih iz fertráge . daz ist úber mine chrefte. (5) *Cor meum conturbatum est in me.* Des [R 187] dinges ist mîn herza getruôbet . uuanda iz uuíget mir. *Et formido mortis cecidit super me.* Vnde tôdes forhta cham mih ána. Odium haz ist der tôd . also minnesami dilectio der lîb ist. Odium haz forhta ih. (6) *Timor et tremor uenerunt super me . et contexerunt me tenebrę.* Forhta unde bîbenot châmen mih ána . unde fînstrina bedâhton mih. minnesami Dilectio lîeht ist lumen . odium haz fînstrina der sînen bruôder hazzet der ist tenebrę. Also iz chit . QVI ODIT FRATREM SVVM IN TENEBRIS EST. in finstri (7) *Et dixi.* Vnde dô chad ih. *Quis dabit mihi pennas sicut columbę . et uolabo et requiescam?* Vuer gíbet mir also tûbun féderâ . daz ih fliêge unde râuuee? Vuer gehílfet mir daz ih mit minnon in einote gefliêhe . alde irstérbe . nio mih fientscaft neúberuuínde? (8) *Ecce elongaui fugiens . et mansi in solitudine.* Síno . geférrêt pin ih fliêhendo . unde in einote uuóneta ih. In dés herzen toûgeni tuálta ih . dâr échert Got sámet mir ist . dâr suôhta ih râuua . unde fant sórgûn. (9) *Exspectabam dominum qui saluum me faceret . a pusillo animo et tempestate.* Fóne diû beit ih trúhtenes . daz er mih hiêlte fóre uueihmuôti . unde fóre dúneste. Er sliêf in mînemo scéffe . unz ih uueihmuôte uuas . unde unz ih nedâhta . uuaz er umbe mih leîd. So ih is irhúgeta . unde er an mir iruuácheta . so stílleton diê uuélla . sô neuuág mir . daz ih leid . uuanda ih fóne ímo uuíssa . mêrun nôt irlíttena. (10) *Precipita domine.* Screcche siê níder trúhten. Eruélle siê . uuanda siê ze hôhe sint. *Et diuide linguas eorum.* Vnde scêid íro zúnga . die einstimme ze úbele sint. *Quo-*

niam uidi iniquitatem et contradictionem in ciuitate. Vuanda ih unreht kesah . unde uuídersprâcha ín dero burg. Fone diû flôh ih in einote . uuanda mir daz ín dero burg mísselicheta. Daz ist diû burg . dar linguę uuúrden diuisę . dia Got iruálta . doh [R 188] sia alle peccatores iêo noh îlen zímberon. (11) *Die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas.* Vnébeni umbehálbot diá burg óbe diên mûron. Íro únreht ist hôhera . danne íro múra. *Et labor in medio eius . et iniustitia.* Vnde in íro mitti ist arbéit . unde únreht . daz chit oppressio . unde nefanda iudicia. (12) *Et non defecit de plateis eius usura et dolus.* Vnde in íro gázzon negebrást uuuócherúngo unde bísuuiches. Vbelo uuuócherot . der lúzzel gíbet . unde fílo inphâhet . uuírs uuuócherot . der umbe uuort mánslaht tuôt. (13) *Quoniam si inimicus maledixisset mihi . sustinuissem utique.* Vuanda úbe mín fíent mir úbelo sprâche . daz fertruôge ih. *Et si is qui oderat me . super me magna locutus fuisset . absconderem me utique ab eo.* Vnde der mih óffeno házzet . sprâche der fóne mir úbermuótechlicho . unde tâte er mir . drouuun . dánne búrge ih mih fóre ímo. Ih rûmdi diên só getânen . unde fuôre in einote. (14) *Tu uero homo unanimis . dux meus et notus meus.* Aber dû mîn einmuótigo . min uuíso . min chúndo . riête mih ána. Daz uuíget mir hartor. (15) *Qui simul mecum dulces capiebas cibos.* Dû sáment mir âzze. *In domo dei ambulauimus cum consensu.* Ih unde dû giêngen einíihtigo ín demo Gótes hûs. Vuir iáhen an einen Got . unde béteton einen Got . den neêretost dû an mir. (16) *Veniat mors super illos.* Der tôd chóme diê ána . diê sólih sint . also

fiûr diê genám . diê mit moyse stríten. *Et descendant in infernum uiuentes.* Vnde fáren iro fúrstin principes lébende ze hello. Also dathan unde abiron . diê hoûbet des des rehtis sceidungo scismatis uuâren. Áber pezeichinlicho mysticę fárent diê lébende ze héllo . diê uuízendo ferlóren uuerdent. *Quoniam nequitia in habitaculis eorum.* Vuanda árguuíllo in íro seldon ist. [R 189] Dâr siê echert eîna uuîla uuésen suln . dâr sceînent sie íro argi. *In medio eorum.* In íro mitti. Daz ist íro herza. Dar ist íro úbel uuillo malitia. (17) *Ego autem ad deum clamaui . et dominus saluabit me.* Ih háreta aber ze Góte christianus cristane populus unde er gehiêlt mih . unde nam mih ûzzer diên uuídermuôten. (18) *Vespere et mane et meridie . narrabo et adnuntiabo et exaudiet uocem meam.* In hâbent uuanda CHRISTVS dô uuas in cruce in mórgen do CHRISTVS ze zeseuuun irstuônt . in mítten dag do er irhôhet uuart ! ad dexteram sînis patris fater . zello ih . unde chundo . unde er gehôret mîna stimma. (19) *Redimet in pace animam meam . ab his qui appropinquant mihi.* Doh siê stúrmen . er irlôset mih ! in fríde fóne diên . diê sih ze mir náhênt. Fone uuiû chist dû nâhent ? *Quoniam inter multos erant mecum.* Vuanda sie under mánigen die palea héleuua sint . sáment mir uuâren . nals mit únmánigen die triticum chórin sint. (20) *Exaudiet deus . et humiliabit eos qui est ante secula.* Mih kehôret Got . unde gediêmuotet siê . der êr dir uuérlte ist. Sie leîtet neuuêiz uuér míttunt chómenêr . der fóre uuérlte rîchesot . der geníderet siê. *Non enim est illis commutatio . et non*

timuerunt deum. Daz ist fóne diû . uuanda in íro lîbes uuéhsal neíst . unde siê Got nefórhton. (21) *Extendit manum suam in retribuendo.* Er récchet sîna hant ze lône. In iudicio lônot ér ín. *Contaminauerunt testamentum eius.* Sie intuuéreton sîna érbescrift.

an dînero chúnnescefte uuerdent keségenot allo
Vuieo chit diû scrift? IN SEMINE TVO BENEDICENTVR OMNES
diête únrehtero geloûbo rehtsceidig
GENTES. Der hereticus unde scismaticus ist . der ist
lichamin ségen
kesceiden fóne corpore CHRISTI . der nesuôchet benedictionem in déro slahto erbe-
in semine abrahę . be diû nelósêt er démo testa-
scriben
tori. (22) *Diuisi sunt pre ira ultus eius . et appropiauit cor illius.* Fone sînemo zorne uuúrden siê gesceiden . unde do nâhta sîn hérza. So arriani châmen . so uuard in trinitate Gó[R 190]tes uuíllo dúrnohto geréht-
óffenot . do nâhta sih diû réhta fernúmest déro catho-
fólgerro uuisfrága irscútet
licorum. Íro questiones uuúrden discussę . dannan begónda scînen diû uuárhêit. *Molliti sunt sermones eius super oleum et ipsi sunt iacula.* Siniu uuort sint línderen unde uuélcheren danne oleum . unde diû selben sint strâla. Gótes uuort diû hérte uuâren . sint uuélh uuórdeniû . an déro uuelchi . neist ín íro chraft
cuóten prediarin
ingángen . nube sanctis predicatoribus sint siû in gescóz peuuéndet. (23) *Iacta in deum curam tuam.* Diû gescóz nebrúttên dih . uuírf an Gót dîna sorgun. *Et ipse te enutriet.* Vnde ér ziûgedot dih . unde er
stédi
ist dîn portus. *Non dabit in æternum fluctuationem iusto.* Pe diû nelâzet er démo rehten gescêhen uuél-
ûô-
lód in êuua. Vbe iz eîna uuîla ist . daz ist ímo exer-

bunga
citatio. Vuaz kesciêhet áber énen? (24) *Tu uero deus deduces eos in puteum interitus.* Dû Got uuírfest sie
in dén gumpiten hello . fûris
in dîa buzza déro ferlórni . in stagnum gehenne ignis. *Viri sanguinum et dolosi non dimidiabunt dies suos.* Manslékken unde uízese . nemétement íro tága . Got métemet sie . sie nehabent íro geuuált. Doh siê ín selben gehêizzen lánglîbi . Got ist der ín sîa negíbet. *Ego autem in te sperabo domine.* Ih kedíngo áber an dih truhten . daz dû mih sáment ín neferliêsest.

(LV.)

(1) *In finem pro populo qvi a sanctis longe factvs est . ipsi david in titvli inscriptione cvm tenverint evm allophili in geth.* Díser salmo uuirt kesúngen selbemo dauid . daz chit CHRISTO . umbe den liût . der férro geníêht nescrib chúning iûdon . sunder
scêiden uuard fóne diên hêiligon . án dero zeîchen scrífte. Vuanda sie châden. NOLI SCRIBERE REX IVDEORVM . SED
daz er selbo chad . ih pin chúning iudon.
QVIA DIXIT REX SVM IVDEORVM . daránа ferloûgendon siê CHRISTI . daz nám ín dîa heîligi. Sús sang [R 191] dauid dô ín allophili daz chit alienigene mit íu hábe-
ûzliûte
in uuîntróton
ton in geth . daz chît in torculari. Vbe dauid CHRISTVS torcile uuîh-
ist . uuieo uuirt er gehábet in torculari? Âne daz ęcsamenunga lichamo petrúccheda
clesia diû sin corpus ist . pressuram hiêr in uuerlte lîdet. fresso uuocher dúlte pére
In déro pressura gíbet si fructum patientię . also ûua uinum gíbet in torculari . unde sô ist íro sus zebéttonne.

(2) *Miserere mei deus ; quoniam conculcavit me homo.* Got knâde mir . uuanda mih ménnisco getréttot hábet. Vbe dû uuînebere bist . so gíbest dû uuîn getretener. Be diû nefurhte den tréttôd. *Tota die bellans tribulauit me.* Allen dag féhtendo bînota er mih. Daz ist lûta dieder der uuóla uuellen lében fóre Gote állero déro uox. Qvi volvnt pie vivere in christo iesv . uuanda die neuuérdent úbere uuîges in állen zîten. (3) *Conculcauerunt me inimici mei tota die . ab altitudine diei . i. a superbia temporali.* Állen dag trétoton mih mîne fienda . fóre íro úbermuôti . diû únlango uuéret. (4) *Quoniam multi qui debellant me timebunt.* Daz kescah . uuanda mánige diê mih nû anaféhtent . furhtent . ín ze suonotage in die iudicii. Siê eîdont dánne . daz siê nû ín gnîuz tuônt. *Ego uero in te sperabo domine.* Áber ih kedingo an dih. Fóne diû nesol ih mir danne furhten. Die nû láme stúpidi sint . daz chit . diê íro nieht neinfíndent . unde ferlóren hábent sensum doloris . diê uuerdent danne timidi. (5) *In deo laudabo sermones meos.* An Góte lóbon ih mîniu uuort . uuanda er gáb mir siû . er getuôt siû uuésen guôt. *In deo speraui non timebo quid faciat mihi caro.* An Gót kedíngta ih . uuaz mir ménnisco tûe nefúrhto ih. Vua uuas ih . ketréttot uuard ih . uinum uuirdo ih. (6) *Tota die uerba mea execrabantur.* Allen dag [R 192] uuúrden geleîdezet mîniu uuort. Áber Got uuard an ín geleîdezet . der mir siû gáb. *Aduersum me omnia consilia eorum in malum.* Alle íro râta . sint in árg kemeînet uuíder mir . daz sceîdet siê fóne diên heîligon. (7) *Inhabitabunt et abscondent.* In uuihsamenunga sancta ęcclesia bûent siê . unde bergent uuaz siê

sint. Vuaz tuônt die? *Ipsi calcaneum meum obseruabunt.* Diê huôtent mînero férsenun . sie fârent úbe ih slíphe . úbe ih míssetuôe doh in eînemo uuorde. *Sicut sustinuit anima mea.* Also ih irlíten hábo . also ih oûh êr chúnneta . also mir ofto fóne ín gescêhen ist. (8) *Pro nihilo saluos facies eos.* Ioh sóliche gehaltest dû umbe niêht. Fergébeno . unde âne iro frêhte gehaltest dû genuôge diên gelîche. Sólih fârare uuas
lupus humilis
saulus . êr er uuúrde PAVLVS. *In ira populos confringes.* In dînemo zorne geuuêichest dû diê liûte. Daz zórn ist fáterlih . mit démo dû siê gebézzerost. Dû chéstegost siê . dannân genésent siê. (9) *Deus uitam meam adnuntiaui tibi.* Dir Got chunta ih mînen lîb. Ih lóbeta dih des . daz du mih tâte lében. Dînes danches lébo ih . dir iího ih is. Also paulus iah do er chad .
ih ê uuas Gótscélto unde áhtare uuidermuôtig
QVI PRIVS FVI BLASPHEMVS ET PERSECVTOR . ET INIVRIOSVS .
sunder Gótes irbármeda kevvân ih.
SED MISERICORDIAM CONSECVTVS SVM. *Posuisti lacrimas meas in conspectu tuo . sicut in promissione tua . s. locutus es.* Mîne trâne sâhe dû ána . also dû gehiêzze.
hára mih ána an démo tage pînon . ih lôse dih
Do dû châde . INVOCA ME IN DIE TRIBVLATIONIS ET ERVAM TE. (10) *Conuertentur inimici mei retrorsum.* Mîne fienda uuérden pechêret ze rúkke. Siê gânt paz nâh dir . danne siê beîten fúre dih. *In quacumque die inuocauero te . ecce cognoui quoniam deus meus es tu.* Souuéles táges ih dih ánabáren . so uuêiz ih daz du mîn Got pist. Dârána sceînest du daz du mîn Got pist . uuanda dû mir bíttentemo hílfest. Állero Got pist dû . áber mîn [R 193] súnderigo . unde dero . diên du díh selben gíbest. (11) *In deo laudabo uerbum . in domino laudabo sermonem . in deo speraui . non timebo*

quid faciat mihi homo. Daz ist fóregerécchet. (12) *In me sunt deus uota . quę reddam laudationes tibi.* Ih hábo ín mír diê intheîzza lóbis . diê ih dír antuuúrto in énero uuérlte . súsliches trôstes. Vuiêoliches? (13) *Quoniam eripuisti animam meam de morte . oculos meos a lacrimis . pedes meos a lapsu.* Daz dû dánne irlôset hábest mîna sêla fóne tôde . mîniu oûgen fone trânen . mîne fuôzze fóne slíphenne. *Vt placeam coram deo in lumine uiuentium.* Daz ih dârfóre Góte lîchee . ín déro lébendon liêhte. Des liêhtes darbent dar . die sih hiêr férro tuônt fone diên heîligon.

(LVI.)

(1) *In finem ne disperdas david in titvli inscriptione . cvm fvgeret a facie saul in spelvncam.* Uuanda da-
liût
uid CHRISTVM . unde saul bezeichenet gentem iudeorum .
fóreságelicho
fóne diû spríchet dísiû fórescrift propheticę ze iudaico
liûte
populo alde ze pilato. NE DISPERDAS DAVID SVBAVDITVR REGNVM IN TITVLI INSCRIPTIONE. Daz chît . neferságe CHRISTIS rîche an dero zeîchenscrifte. Daz hábeti pilatus ketân .
danne dir fluôhe daz
ube er iudeis fólgeti. Vuanne? Cum fugeret dauid id
ist fóne saulis kesihte . daz ist iúdon in cîn hol.
est CHRISTVS a facie saul id est iudeorum in speluncam.
zeîchenscrift
Do uuas der titulus rehto zescribenne . do CHRISTVS parg
in démo hóle sínis lichamen alde des grabis
fóre iudeis in spelunca sui corporis alde sepulchri . daz
christis mártira
er Got uuas. Dáranâh kehoren passionem unde re-

urstende
surrectionem domini gesúngena in allemo dísemo salmen. (2) *Miserere mei deus miserere mei . quoniam in te confidit anima mea.* Gnâde mir Got . Gnâde mir . uuanda an díh mîn sêla getrûet. Díz [R 194] kebét ist CHRISTI . sús lêret er únsih pćton. Sus péteta er in
mártero
sînero passione . uuanda er mennisco uuas. *Et in umbra alarum tuarum sperabo donec transeat iniquitas.* Vnde uuanda ih kedíngo an dén scáto dînero féttacho . unz daz únreht fergánge. Also fógal sîne iúngen bruôte . so bruôte mih . dîa uuîla unreht in uuerlte
kedúlte
sî. Iêmer ist iz dârínne . iêmer ist dúrft patientię. (3) *Clamabo ad deum altissimum . deum qui benefecit mihi.* Ih háren ze démo hôhesten Góte . mînemo fáter der mir uuóla téta an diû . daz er mîne líde an mír téta irstân. (4) *Misit de cęlo et liberauit me.* Er santa fone hímele unde lôsta mih . unde téta mih irstân. *Dedit in opprobrium conculcantes me.* Er hábet prâht ze íteuuízze . diê mih tréttoton. Vuanda iudei diê íz tâten sint nû ûz ferstôzzen . unde sint úberal ze fersíhte. *Misit deus misericordiam suam et ueritatem suam.* Got santa mir sîna gnâda unde sîna uuarhêit. Vuárazuô? (5) *Eripuit animam meam de medio catulorum leonum.* Lôsta mîna sêla ûzzer mitten léuuôn uuélferen. Principes uuâren leones . populus
die fúrsten
der liút
uuelfer
catuli leonum. Siê uuâren gelîcho frementes . er lôsta
préminte
îodóh sîn sélbes sêla. *Dormiui conturbatus.* Ketruôbter sliêf ih. Sie truôbton mih . so fílo iz ze ín getráf . unde irstárbton mih . aber mir uuás iz slâf . unde râuua. *Filii hominum.* Daz tâten ménniscon chint. *Dentes eorum . arma et sagittę.* Iro zéne . uuâren

uuâfen unde strâla. An íro grîscrámonten zénen uuâren siê geuuâfenet also leones. *Et lingua eorum gladius acutus.* Vnde uuas in íro zúnga uuássez suert . mit
háe in . an daz chriûze stécch in
déro siê châden . CRVCIFIGE CRVCIFIGE. (6) *Exaltare su-*
daz pilde des scálches
per cęlos deus. Forma serui spríchet nû. Héue dih úber hímela Got. Nim dih selben ûzzer déro uuuôtenton handen. Nehénge ín . daz [R 195] siê langor an
uuinninte
dih grassantes sîn. *Et super omnem terram gloria tua.* Vnde uber alla erda uuerde irbúret dîn guôllichi . daz úberal dîn lób scélle. (7) *Laqueum parauerunt pedibus meis.* Mînen fuôzzen rihton sie strígh. Ih
irráfsungo keheîzze
kiêng in érdo mit increpatione unde mit promissione . sámoso mit zuêin fuôzzen . dârána fâreton sie mir. *Et incuruauerunt animam meam.* Vnde getâten sie
pógende ûfreht
mih pógên . uuanda ih an ín curuus uuas nals erectus . unde íro uuérch iêo ze erdo sâhen. *Foderunt ante faciem meam foueam . et inciderunt in eam.* Sie gruôben mir gruôba . unde siê stúrzton dáraín. Siê uuúrden darínne iruéllet . nals ih. Souuér dén ánderen ferrâten uuíle . der ist selbo ferrâten. (8) *Paratum cor meum deus . paratum cor meum.* Nu ist cáro mîn hérza . sid dû iz sô uuíle Got . iz ist cáro . zefertrágenne íro úbeli. *Cantabo et psalmum dicam.* Fóne diû síngo ih dir . unde sálmosángon dir sús. (9) *Ex-*
irstándo úflárendo
surge gloria mea. Stant ûf mîn guôllichi. Oûge dih resurgendo unde ascendendo. *Exsurge psalterium et*
zeîchen
cythara. Stânt ûf . unde oûgent iûuih miracula unde
martera in
passiones. Fóne démo óberen teîle scéllent seîten in

róttun nuúnderzeîchen
psalterio . dannan châmen CHRISTI miracula. Áber in cythara scéllent siê fóne démo níderen teîle . dannân
martera
uuâren passiones CHRISTI. Psalterium scélle . sô irstânt
tôten blinden halzen keúhtigote siêchen
mortui . unde genésent cęci claudi paralitici ęgroti.
Cythara scélle . daz CHRISTVS húnger unde durst lîde .
släfe gefângen unerde . pefillet unerde . pespóttot . kegechriuzegot
dormiat . teneatur . flagelletur . irrideatur . crucifigatur .
pegráben unérde
sepeliatur. *Exsurgam diluculo.* Ih irstân uuáchero. In uôhtun irstuônt psalterium unde cythara . daz ist
trûhtinis lichamo
corpus dominicum. (10) *Confitebor tibi in populis domine . et psalmum dicam tibi in gentibus.* Ih íího dir únder liûten truhten . unde síngo dir psalmum under diêten. Daz ist nû irfóllôt . uuanda psalmi unde [R 196] Gótes lob sint in állen rîchen. (11) *Quoniam magnificata est usque ad cęlos ueritas tua . et usque ad nubes misericordia tua.* Vuanda dîn uuarhêit ist kemíchellîchot unz ze hímele . unde dîn guâda unz ze diên uuólchenen. Daz uuírt so zelésenne prepostero ordine . uuanda uuârhêit ist lútteriû in angelis . unde ist ouh diû fóne gnâdon getêilet sáment diên ménnis-
predigare uuârheite
con . die predicatores ueritatatis sint. (12) *Exaltare super cęlos deus . et super omnem terram gloria tua.* Daz stât fóre.

(LVII.)

(1) *In finem ne disperdas David in titvli inscriptione.* Dâz stât oûh dâ fóre démo êreren salmen. (2) *Si vere vtique ivstitiam loqvimini . recta iudicate filii hominum.*

Christvs chit ad iudeos . Vbe ir ménniscon chint reht spréchent . so áhtont iz ze réhte. Áhtont iz also . sô ir iz spréchent. Cnuêge spréchent daz siê sô neáhtont. Sie chédent úbe mán siê is frâget . daz triûuua bézzera sîn . danne scáz . unde neáhtont iz sô . uuanda ín der scáz liêbera ist. Vbe ín ís érnest uuâre . sô scêindin siê íz . sô neuuéhsalotîn siê dîa triûuua umbe scáz. (3) *Etenim in corde iniquitates operamini in terra.* Vnreht in érdo ! uuúrchent ir in démo hérzen. Álle diê in érdo sint . diê hábent êr fóllez únreht in hérzen . êr íz chóme ze diên uuérchen. Vuârána scînet daz? *Iniquitatem manus uestrę concinnant.* Vnreht kerértent iûuuere hende. Fóne démo herzen chúmet iz ze diên hánden. Dánnan sint iûuuere hénde gehélle ze unrehte. (4) *Alienati sunt peccatores ab útero.* Súndige irférreton iû fone íro muôter uuúmbo. Vuannan irférreton siê? A ueritate fone uuârheite . a regno dei fone Gotes riche . a uita fone salimo libe. beata. Got uuíssa iro úbeli . [R 197] êr siê gebórin uuurdin. Alde iz chît . fóre déro uuúmbo sanctę ęcclesię uuúrden ! siê gefírret. christenheite *Errauerunt a uentre.* Sie feruuálloton fóne démo bûche . dâr uuârhêit ist. Vuiêo do? *Locuti sunt falsa.* Pe diû lúgen siê . be diú uuúrden siê heretici. keloubirre (5) *Ira illis secundum similitudinem serpentis.* Íro zórn déro iudeorum . ist also uuúrmis. *Sicut aspidis surdę . et obdurantis aures suas.* Also des toûben aspidis . unde beuuérfentis sîniu ôren. den gêrmenonten Er máchot sih toûben . daz er incantantem negehôre . der ín ûzer sînemo lóche uuíle ferlúcchin. Daz tuôt er eîn ôra dríngende an dîa erda . daz ánder

ferſciûbende mit démo zágele. (6) *Quę non exaudiet uocem incantantium et ueneficia quę incantantur a sapiente.* Der fóne diû negehôret diê stímma der gérmenontôn . unde diû zoûfer . diû fóne démo uuîsen des listes kesungen uuérdent. Den ánteroton diê in actibus apostolorum uuâren disputantes (uuissprachonde) cum stephano . diê íro hôren ferhábeton sô siê nomen (namen) CHRISTI gehôrton. (7) *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum.* Gót fermúlet íro zéne in íro munde. Siê uuolton ín zánon . dô siê ín frágeton . LICET CENSVM DARE CESARI AN NON? (sal man zins kében demo cheîsare alde nesal?) souuéder er châde LICET VEL NON LICET. (sal alde nesal) Er brâch ín áber diê zéne ín demo munde . dô er chád . REDDITE ERGO QVĘ SVNT CESARIS CESARI . ET QVĘ SVNT DEI DEO. (kébent démo chêisare daz sîn sî . unde Góte daz sîn sî.) Fóne diû châmen siê uuídere ze diên . diê siê dárasánton . mit démo uuórte quod nemo posset respondere ei. (daz imo niéman geántuuurten nemahti.) *Molas leonum confringet dominus.* Déro léuuon chínnezéne ferbríchet trúhten. Sie uuâren aspides in astutia (árglisten) . leones in crudelitate (crimmi) . fremitus leonis uuas (des lóuuuen prémen) crucifige (hae in négele in an) cruciſige. Vuanda áber crucifixus (chrîuze) irstuônt (der irhángeno) . unde fideles (christane) úber[R 198]ál uuúrden . unde in reges péteton (chúninga) . uuâr uuas íro seuitia (crimmi) do? Vuaz kemahton siê do? Do uuâren ferbróchen déro léuuon chínnezéne. (8) *Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens.* Siê zegânt also gáhez uuázzer . daz sá ferloûffen ist. *Intendit arcum suum donec infirmentur.* Got spánet sînen bógen . unz siê geuuêichent. Er égot ín . unde tuot daz

uuaz
siê gehírment. Also er saulo téta . do er chad . QVID
áhtist du mîn? dir ist herte uuider garte zespórnonne
ME PERSEQVERIS ? DVRVM EST TIBI CONTRA STIMVLVM CALCITRARE.
(9) *Sicut cera liquefacta . auferentur.* Diê sih áber
fóne diên dróuuon nebézzeront . unde sie hiêr sint . also
fiûre kelûste
zelâzenez uuahs fóne igne concupiscentię . diê uuerdent
dánagenómen fóne sînero gesíhte. Íro unrêini . nelâzet
siê fûre ín chómen. *Supercecidit ignis.* Daz fiûr fiêl
siê ána. Mánigfaltiu gelúst chám siê ána. *Et non*
uiderunt solem. Vnde be diû negesâhen siê gót . der
uuâriû súnna ist. (10) *Priusquam producant spinę*
uestrę ramnum . sicut uiuentes . sicut in ira absorbet
iro dorna
eos. Spinę uestrę chit ér . fúre spinę eorum . Got fer-
slindet siê . êr íro dorna gebéren den ramnum. Er tî-
ligot siê . êr íro úbeli gestarchee. Vuêiche sint ze
êrist diê dórna an ramno . dáranah uuerdent siê hír-
lîcho herte unde stárch. Also lebende ferslíndet er
siê . sie sint áber tôt . doh siê ín sélbên dúnchên lé-
ben. Vnde also in zórne . dánna áber ér in guôtemo
ist. Daz er chît ferslíndet siê . daz ist also er châde.
Kenímet er siê . unde nelâzet siê lében . so lángo so
siê gedénchet hábetou. (11) *Lętabitur iustus cum*
uiderit uindictam. Der réhto fréuuet sih . sô er ge-
dero êristun sundo
siêhet an diên súndigen den geríh primi peccati. Daz
ubil gelûst eristun súndo
ist mala concupiscentia . diû ist fóne primo peccato.
der rehto sîn uuizza
Diê fliêhet iustus . pe diû hábet ér reîna conscientiam .
déro [R 199] fréuuet er sih. *Manus suas lauabit in*
sanguine peccatoris. Er duâhet sîne hende . in dés
súndigen bluôte. Daz chit . er bézzerot sih an sînero

ferlórnissedo. Also der uuîso salomon chit . STVLTO
koûche
ferlornemo uuizzet der uuîso
PEREVNTE . SAPIENS ASTVTIOR FIT. (12) *Et dicet homo . si utique est fructus iusto . utique est deus iudicans eos in terra.* Vnde so chît man. Vbe der rehto uuuô-
cherot . úbe er ioh hiêr lôn hábet . so ist in erdo Got
suônetag
úber siê irtêilende . er dies iudicii chome. So ist daz
keislichi
uuâr . daz er rehtên hiêr gíbet ze fórezálo spiritalem lę-
frôi den êuuigen lîb
titiam . unde háranâh uitam ęternam.

LVIII.

(1) *IN FINEM NE DISPERDAS DAVID IN TITVLI INSCRIPTIONE . QVANDO MISIT SAVL ET CVSTODIVIT DOMVM EIVS VT INTERFICERET EVM.* Dísen salmen sang dauid . do saul sanda . unde sîn hus pesazta . daz er ín dâr irsluôge.
fórezeîchenis
Der ánder têil dísses tituli ist foregeságet. Saul be-
cráp
zeîchenet iudeos . die sepulchrum CHRISTI besazton . daz siê ín . an sînen líden fertîligotin. Vuánda úbe siê
urstendida
resurrectionem ferságen máhtin . so uuúrde sîn námo fertîligot. Vuíder diên bétot nû CHRISTVS. (2) *ERIPE ME DE INIMICIS MEIS DEVS MEVS.* Lôse mih fóne mînen fien-
den Got mîner. *Et ab insurgentibus in me libera me.* Vnde fóne mih ánanéndenten genére mih. (3) *Eripe me de operantibus iniquitatem.* Lôse mih fóne únrehto farenten. *Et de uiris sanguinum salua me.* Vnde halt mih fóre mánslekkon. (4) *Quia ecce occupauerunt animam meam.* Vuanda siê mih kefángen hábent.

martiro
Sie hábent mih prâht . in dia nôt déro passionis. *Irruerunt in me fortes.* Mih hábent stárche hínderstán-
der uuiderfliêz sîne diênestman
den. Diabolus unde ministri eius. (5) *Neque iniquitas mea . neque peccatum meum* [R 200] *domine.* Neheîn unreht . nehêin sunda neíst an mír. *Sine iniquitate cucurri . et dirigebar.* Âne únreht liûf ih . unde
starch
rehto chêrta ih mih dára ih solta. Doh sie fortes sîn . sie nemúgen mir gefólgên. (6) *Exsurge in occursum mihi.* Stant ûf . ingágene mir . hilf mir daz ih irstande. *Et uide.* Vnde sih dîa grihti mînes loûftes . daz chit . duô sîa ándere gesêhen . unde mir fólgen . unde mih pechénnen dir gelîchen. *Et tu domine deus uirtutum deus israel.* Vnde dû trúhten Got chréftigo. Got israhelis . eînes tiêtes sô man uuânet. *Intende ad uisitandas omnes gentes.* Île uuison állero diête. Pring siê álle ze gelôubo. *Non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem.* Noh állen nefergébest dû iz . diê únreht . uuúrchent. Nelâz iz úngeandot sîn. Alde siê selben ingélten sie is . alde dû ingélte siê is. Oûh sint sunda . diê Got nefergíbet. Daz sint dero súnda . diê-
ub· Got neuuólti ih netâte niêuuet sô
dir chédent. SI DEVS NOLVISSET . ID NON FECISSEM. Diê lékkent ûfen Gót íro scúlde . daz únfertrágenlîh ist. (7) *Conuertentur ad uesperam . et famem patientur ut*
an ende
canes. Ze âbende uuérdent siê bechèret . daz ist in fine
uuerlte
seculi. Vuanda sô helias chúmet unde enoch . so uuerdent iudei geloûbig. Danne uuerdent siê húngerg déro geloûbo . also gentes . diê siê húnda hiêzzen . uuanda siê ín únrêine geduôhton. *Et circuibunt ciuitatem.* Vnde umbegânt sie dîa búrg. Álla uuerlt umbefárent

sie predicando. Daz paulus téta . unde andere apostoli . daz tuônt siê danne. (8) *Ecce ipsi loquentur in ore suo . et gladius in labiis eorum.* Sie spréchent daz danne in múnde daz nû neíst in muôte . unde ist suért in íro lefsen . daz ist uerbum dei. *Quoniam quis audiuit?* Vuanda uuer hôrta iz? Daz sprechent sie zúrnendo . daz suért ist in íro lefsen . ziû ándere negehôren . daz siê fóre gehôren neuuólton. Sámoso siê selben ad uesperam bechê[R 201]ret neuuúrdîn. (9) *Et tu domine deridebis eos.* Vnde dû truhten húhost déro . diê dîn uuort kehôren neuuéllen. *Pro nihilo omnes gentes.* Dû ahtost álle úngeloûbige diête fúre niêht. Alde iz chit. Fóre dir ist semfte . unde also niêht . daz dû alle diête bechêrest. (10) *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Mîna starchi behuôto ih ze dir. Vuanda dána fóne dir nehábo ih sîa . fóne dir fárendo ferliûso ih sîa. *Quia deus susceptor meus es.* Vuanda du mîn inphángêre bist. Vbelo uuas ih . in súndon lág ih . dannan nâme dû mih . unde ze dír zúge dû mih. (11) *Deus meus misericordia eius preuenict me.* Min Got ist . des knâda fúrefángot mih. Neheîn guôt netâte ih . negegruôzti er mih darazuô. (12) *Deus meus ostende mihi inter inimicos meos.* Got mîner geoûge mir under mînen fíenden dîna gnâda . daz oûh siê gebézzerot uuerden . unbe fóne fíenden friûnt uuérdên. *Ne occideris eos . ne quando obliuiscantur legis tuę.* Nesláh siê . nîo siê danne neirgézzên dînero êo. Iudeos nesláh du dârána . daz siê irgézzen dînero êo. Lâ siê uuéren unz ze âbende . unde bechêre sie dánne. *Disperge illos in uirtute tua.* Zeuuirf sie in dînero chrefte . so uuît romanum imperium sî. *Et destruc eos protec-*

prédiondo

Gótes uuórt

tor meus domine. Vnde zestôre siê íro únrehtes . truhten mîn scermâre. (13) *Delicta oris eorum . sermonem labiorum ipsorum.* Nesláh siê . sláh íro múndis míssetate . slah daz uuort iro léfso. Duô in dîa brúti . den siê eiscôtin ze tôde . daz siê dén gesêhen irstándenen ze líbe. *Et comprehendantur in superbia sua.* Vnde sie irfáren uuerden in iro úbermuôti. Vuiêo in gemêitun sie sih áhtoton stárche fórtes . ménniscen slândo . in démo Got lébeta. *Et de exsecratione et mendatio euellentur.* Vnde so uuerdent siê genómen ûzzer leîdsami . unde ûzzer lúge. Daz prín[R 202]get siê ze riúuun . unde ze toûfi. (14) *In ira consummationis . i. perfectionis.* In dero irbólgeni déro durnohti. In dero genésent siê. Ze ín selben belgent siê sih . daz ketuôt siê dúrnohte. *Et non erunt . s. superbi.* Vnde danne nesínt sie úbermuote so siê uuâren. Siê bechénnent íro sculde . unde uuaz tuôîen uuirs bruôdera chédent ze diên apostolis. QVID FACIEMVS FRATRES. Daz tuont riúuua unde lazzent iúh fernément siê. PENITENTIAM AGITE . ET BAPTIZETVR VNVSQVISQVE álle toûfen VESTRVM. *Et scient quia deus dominabitur iacob et finium terre.* Vnde danne uuízzen sie daz Got uualtet . niêht eîn iudeorum . nube állero éndô déro érdo. Vnde uuiêo féret iz? (15) *Conuertentur ad uesperam . et famem patientur ut canes.* Híndenan spâto . nah CHRISTIS sláhto uuerdent sie danne bechêret . unde húngerg also hunda. *Et circuibunt ciuitatem.* Vnde brédegont sie diê gentes . diê purch ciuitas úmbestannis circumstantię heîzzent. Dero canum uuas PAVLVS eîner. Díser uers tríffet ze martiro ad passionem . der ímo gelîh ist fóre . der triffet ze énde uuerlte ad finem seculi. (16) *Ipsi dispergentur ad mandu-*

candum. Diê uuerdent zeuuêibet zeézzenne keistlicha spiritalem cibum. Also ze PETRO gesprochen uuard . MACTA ET MANDVCA. fuóra slah unde iz *Si uero non fuerint saturati et murmurabunt.* Dánnan gescîehet . úbe siê sát neuuerdent . daz siê murmeront uner hôrta iz. murmurationem tuont. Also daz ist . QVIS AVDIVIT? (17) *Ego autem cantabo uirtutem tuam.* Aber ih singo dîna chraft fáter an mînen líden . so siê follechóment . ze dînero ánasihte. *Et exsultabo mane misericordiam tuam.* Vnde in mórgen fréuuo ih mih dînero gnâdo. Sô dísiû uuérltnaht zegât . unde diû uuâra sunna irscînet . so bín ih an ín frô. *Quia factus es susceptor meus.* Vuanda dû bist mîn inphángere. Dû inphâhest mih . unde haltest mih in dînemo rîche. *Et refugium meum in die tribulationis meę.* [R 203] Vnde mîn zuôfluht . an démo táge mînero bîno. So mir nôt ist . sô gefliêho ih ze dir. (18) *Adiutor meus tibi psallam . quia deus susceptor meus es.* Mîn hélfare . dir singo ih . uuanda du min inphángere bist. *Deus meus misericordia mea.* Got mîner . mîn gnâda. Vuiêo mîn gnâda? Ane suáz ih pin . daz ist fóne dînero gnâdo.

(LIX.)

(1) *IN FINEM HIS QVI COMMVTABVNTVR IN TITVLI INSCRIPTIONE IPSI DAVID IN DOCTRINAM .* (2) *CVM SVCCENDIT MESOPOTAMIAM SYRIAM . ET SYRIAM SOBAL . ET CONVERTIT MOAB ET PERCVSSIT EDOM IN VALLE SALINARVM . XII . MILIA.* An CHRISTVM siêhet diser psalmus . diên gesúngener . diê an

diêa zeíchenscrift keuuéhselot uuérdent . so . daz sie
chúninge uuiderflúzze ze chúninge pi-
fóne rege diabolo sih pechêren ad CHRISTVM . regem iu-
gihtaro
deorum. Sélbemo dauîdi . sélbemo CHRISTO zediênonne .
unde an sîna lêra zedénchenne. Also iz fuôr . do der
uuârro dauid pránda mesopotamiam syriam . unde sy-
riam sobal. Mit rehte branda er siê . daz ougent diê
únrîrista ûfirhábin lâduuga
interpretationes. Mesopotamia eleuata uocatio. Syria
úflanch inuuiht altir ûbermuôti úppechêit
sublimis . Sobal uana uetustas . superbiam uanitatem
álti derdir cham fiur uuérfin an
uetustatem ! pranda der . qui uenit ignem mittere in
erda den figint
terram. Vnde bechêrta er moab . i. inimicum . unde
erdiniu
sluôg er edom . i. terrenum. Vnoholde liûte . unde
írdische bechêrta er. Duodecim milia sluôg er . in dé-
mo tále déro salzeruôbon. Gágen zuelf uuínden ge-
an diemuoti in demo snâche
sézzene getéta er in humilitate lében . unde in sapore
uuishéite tôte déro uuerlte lébente Gôte
sapientie . mortuos saeculo uiuentes deo. (3) *DEVS REP-
PVLISTI NOS ET DESTRVXISTI.* Christiani dánchont sus
CHRISTO . daz er siê geuuéhselot hábet. Dû Got hábest
unsih uuíderegestôzzen . uuanda únrehten uueg . ne-
hánctost dû úns zegân[R 204]ne. Vnde zestôrtost
únsih . daz uuír baz kezímberot uuúrdin. *Iratus es.*
Des alten írreden búlge dû dih. *Et misertus es nobis.*
niuuui libes
Vnde gnâda gefiênge dû unser . nouitatem uitę unsih
lêrendo. (4) *Commouisti terram.* Dû eruuégetost die
erda . dû tâte diê súndigen sih irchénnen. *Et contur-
basti eam.* Vnde brâhtost dû siê in fórhtun . ioh in
riûuuun. *Sana contritiones eius quia commota est.*
ze riûuuo
Heîle íro muôtes chnísteda . uuanda sie ad penitentiam

ablâze
iruuéget sint. Trôste sie mit indulgentia. (5) *Ostendisti populo tuo dura.* Hértiû unde arbêitsámiû oûg-
an dero áhtungo
tost dû dînemo liûte . in persecutione. *Potasti nos uino conpunctionis.* Trangtost unsih mit démo uuine ge-
5 stúngedo. Vuaz ist der uuin? (6) *Dedisti metuentibus te significationem.* Daz dû zeîchendost diên dih fúrhtenten . an diên nôten déro âhtungo. *Vt fugiant a facie arcus.* Daz siê fliêhen fóre démo bógen . der diê súndigen schiûzet. Án demo bógen uuírt diû séneuua
10 sô fílo mêr zuôgezógen . só fílo man drâtor sciêzen
ûbertêilida
uuíle. Got frístet ouh iudicium . daz iz deste hándegora si. *Vt liberentur dilecti tui.* Daz dîne trûta irlôset uuerden. Daz siê dén bógen fliêhendo irlôset uuérden . dârumbe gescêhent ín hiêr aspera. (7) *Sal-*
15 *uum me fac dextera tua.* Mit dînero zésuuun gehalt mih . sîd ih uuérltlicha nôth háben súle. *Et exaudi me.* Vnde gehôre mih . uuanda dir uuérdera ist diû beta dero himeliscon guôto . dánne déro írdiscon. (8) *Deus locutus est in sancto suo.* Got fáter sprah an
20 sînemo hêiligen súne CHRISTO . daz so láren sol. *Letabor.* Des pin ih sîn liût frô. *Et diuidam sicimam . i. humeros.* Vnde sceido diê áhsela . die onus domini
Gotes purdi
spando des hêiligen Geistis.
trágent . in misselichero distributione spiritus sancti. Idola uuúrden begráben fone iacob in sicima . dannan
diêto
25 [R 205] bezeîchenet diu stat gentes . diê sîd íro hu-
áhsele ze déro burdi christanro gedâhte
meros pûten . ad onus christianę deuotionis. *Et conuallem tabernaculorum id est gentem iudeorum dimetiar.* Vnde daz ketúbele déro hérebirgon . dar iacob sînin scâf stálta . gemizzo ih mir in têil. Ih uuirdo

fône iudon unde diêtin
gesáminot . ex iudeis et gentibus. (9) *Meus est galaad .*
puôl úrchundis manegi
hoc est acervus testimonii. Multitudo martyrum ist
mîn. Fone ín bín ih oûh kesáminot. *Et meus est*
ágez
manases . hoc est oblitus. Mir gesciéhet noh mînero
áhto agez in fride
persecutionis obliuio . so ih in pace muôz púen. *Et*
efraim . i. fructificatio . fortitudo capitis mei. Vnde
christis
mines hoûbetes starchi ist mîn uuuôcherunga. Mors
tôt mánigfalti des toten chórnes cherno
CHRISTI ist min multiplicatio. MORTVI GRANVM FRVMENTI
pringet filo uuuôchers
MVLTVM FRVCTVM AFFERT. *Iuda rex meus.* Ih iiého déro
chhrístis obescrifte
inscriptioni . CHRISTVS ist mîn chúning. (10) *Moab . i.*
gentes . olla spei meę. Der fóne unrehtemo gehilêiche
chómeno liût. Der ist minero gedingi háuen . uuanda
in fûre
er háuen uuorden ist . uuanda er geeîtet ist in igne
áhtungo diê gedingo sinero
persecutionis . pe diû habet er mir irrécchet spem suę
héili fersuéndi
salutis . nals consumptionis. *In idumeam . i. terrenam .*
extendam calciamentum meum. Ioh ze diên . diê ter-
irdiscen lib
renam uitam uôbent ferréccho ih mînen scuôh. Ih
kescuôhto fuózze ze fúreuuárno déro prédigo
sendo dára calciatos pedes in preparatione euangelii
fridis
pacis. *Mihi allophili subditi sunt.* Frémede bétont
diê sament mir nesuln richoson
mih chit CHRISTVS . QVI MECVM NON SVNT REGNATVRI. (11)
Quis deducet me in ciuitatem circumstantię? i. inter
gentes . quę circumfusę sunt uni genti iudeorum. Vuer
geleîtet mine predicatores ze állen diêten gesézzenen
al umbe iudeos? Vuer âna Got? *Quis deducet me*
usque in idumeam? Vuer getuôt mih ioh diên zeuuiz-

die mîn niêht nemuellen gebezzerot uuerden
zenne qui de me nolunt proficere? (12) *Nonne tu deus qui repulisti nos?* Ne[R 206|tuôst dû iz dû únsih dánastiêzze . fóne demo alten írreden? Also dârfóre der psalmus chad? *Et non egredieris . i. non appa-*
5 *rebis . in uirtutibus nostris.* Dû neoûgest dih niêht in únserro chrefte sô dû tâte bî moyse . unde iesu naue . unde dauid . dô gentes aduersarie sih uns iruuérren
uuideruuártige diête
nemahton. Înuuert lêrest du únsih . ínuuert sterchest dû unsih. Vuoltîn uuir uéhten . der uuîg uuâre
pi den gagenuuártigin lib pi den chumftigen
10 pro presenti uita . nals pro futura. (13) *Da nobis auxilium de tribulatione.* Deste mêrun helfa duô uns déro arbeîte . daz man unsih uuânet uuésen dînhalb
folleist
hélfelose. *Et uana salus hominis.* Kib uns auxilium.
heîli
Kib uns salutem . ínuuert kib úns sia . diû ûzuuértiga
15 ménniscen hêili . ist úppig. (14) *In deo faciemus uirtutem . et non in gladio.* An Gote scêinen uuir uir-
chraft kedulte uuiderbrúhte
tutem patientię . nals repugnantię. *Et ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.* Vnde brínget er ze niêhte diê únsih arbeitent. Also nû scînet . uuâr sint sie?

---

20 *(LX.)*

(1) *In finem in ymnis ipsi dauid.* An christvm siêhet díser salmo . gesúngener in lóbe selbemo dauidi . selbemo christo. (2) *Exaudi deus deprecationem meam . intende orationi meę.* Kehôre Got mîna dígi . sih ze
der christane
25 mînemo gebéte . duô is uuára. Vuer chit daz? Fidelis

liût
POPVLVS. (3) *A finibus terræ ad te clamaui.* Ih háreta
eigin
ze dir . fone énden déro uuerlte . unz dára dîn possessio
gât. In allen sínt déro uuerlte ist sancta ęcclesia ge-
brêitet . dánnan háret siê . dannan ferním sîa. *Dum*
angeretur cor meum. Danne mîn herza geduuénget
pechorungon des lichamin
uuurde . fone temptationibus carnis. *In petra exaltasti*
me. Ûfen demo steîne irhôhtost dû mih. Hôher steîn
unde féster bist dû . ûfen démo stâtost dû mih . sih .
diu nôt pechorungo unde âhtungo
daz [R 207] mih angor temptationis et persecutionis
neiruélle. (4) *Deduxisti me quia factus es spes mea.*
leîto
Dû bist min dux . du leîtost mih . daz ih dir fólgee
ze ándermo libe . uuanda dû mîn gedingi bist . unde ih
ánder negéron zegeuuúnneune. *Turris fortitudinis a*
facie inimici. Starch túrre bist dû mir fore démo
fíende. Der ze dir fluht hábet . démo negemag er.
(5) *Inquilinus ero in tabernaculo tuo in secula . i. in*
finem seculi. Séledare bin ih din liût . in dînero ęcclesia .
unz an ende dirro uuerlte. *Protegar in uelamento*
alarum tuarum. Pescírmet uuirdo ih in déro héli dî-
der nôte pechórungon
nero féttacho . fóre angôre temptationum. (6) *Quo-*
niam tu deus exaudisti orationem meam. Fone diu
kehôre mîn gebét
uuerde ih pescírmet . uuanda du gehôrtost mîn gebét .
so . ofto ih chad . EXAVDI DEPRECATIONEM MEAM. *Dedisti*
hereditatem timentibus nomen tuum. Erbe habest du
gegében diên diê dih fúrhtent. In himele ist daz erbe.
in dero êuuizheite
(7) *Dies super dies regis.* Ein dag ist in ęternitate
des chúninges CHRISTI . zuó dísen . diê er hiêr irleîta.
Adicies annos eius usque in diem generationis . s. huius .

et generationis . s. futurę. Dû fáter gehûffost ímo sîniu iâr . unz án den tag dirro geburte . ioh énero. In beîden rîchesot er. (8) *Permanebit in ęternum in conspectu dei.* Er uuéret iêmer fóre sînemo fáter. Alde christane liût
fore imo uuéret iêmer populus fidelis. *Misericordiam et ueritatem quis requiret ei?* Vuer lirnet ímo gnâda . unde uuârheît? Kenuôge lírnent siê an diên buôchen . unde nesceînent sie niêht tuôndo . nube lêrendo. Diê lirnent siê ín sélben . nals Góte. Alda iz chit. Vuer fórderot dâr in énero uuérlte . zesceînenne gnâda . dar iro nieman dúrftig neist. Alde uuarheit . dar íro niêman neirrot? (9) *Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum* [R 208] *seculi . ut reddam uota mea de die in diem.* So muôze ih psalmum síngen in êuua . daz ih hínnan fone dísemo tâge uuéree mîne intheîzza . unz ze énemo tage.

(LXI.)

(1) *In finem pro idithvn psalmvs ipsi david.* An daz
uberscricchenten
ende siêhet diser salmo . fúre transilientem gesúngener .
der uber-
selbemo dauidi . selbemo CHRISTO. Vuen ist er transi-
springento
liens . fúre den diser salmo gesungen uuirdet? Alle seculares . die er óbenan níder úbersêhende . gerno ûf zuô îmo geziêhen uuíle . mit dísemo sange . daz sie sáirdisca
ment ímo terrena ferséhen. Er ist obe ánderen . óbe ímo ist ánderer . démo sínget er sus. (2) *Nonne deo svbiecta erit anima mea?* Nebin ih Góte úndertân .

ih iûuuer óberoro . nesúlent ir sô sámo sin? *Ab ipso enim salutare meum.* Mit rehte uuanda fone ímo ist hára in uuerlt keséndet CHRISTVS . mîn haltâre. (3) *Et-enim ipse est deus meus et salutaris meus . susceptor meus.* Er ist ze uuâre min Got . unde der mih háltet . unde inphâhet. *Non mouebor amplius.* So er mih inphâhet . so neuuirdo ih fúrder ze únrehte iruuéget. Sîd daz so ist. (4) *Quousque apponitis super hominem.* Vuiêo lango sezzent ir dánne uber dehêinen so iteuuizza unde leidferuuizza geuéstenoten . obprobria et calumnias. *Interficitis uniuersos?* Vuiêo lango slâhent ir alle so geuéstenôte . diê ir náh iû bechêren nemugent? *Tamquam parieti inclinato et marcerie depulse?* Diû uuânent ir iûh múgen ín tuôn . sámoso háldentero uuénde . unde níder-geduôhtemo zûne . diê doh fiêlin âne stôz? Daz tólen heidin ih fóne iû pagânis. Ándere uuâren diê daz netâten. (5) *Veruntamen honorem* [R 204] *meum cogitauerunt repellere.* Áber dóh mîna êra uuolton siê geírren. unrehtero gelaubo lûkke Heretici unde falsi christiani uuâren dien uuídere . diê mit hitero gelaubo mih sincera fide béton uuolton. *Cucurri in siti.* Ih liûf nah ín in durste. Ih kéreta íro . siê negéreton mîn. *Ore suo benedicebant . et corde suo maledicebant.* mîn uuizzot mit kuotuuilligemo muôte Corpus meum et sanguinem núzzen siê . benigna mente neuuâren siê. (6) *Veruntamen deo subicietur anima* sprangâre *mea.* Áber doh chit iditun. Góte uuirt undertân mîn âhtunga séla. Persecutio negenímet mír iz. *Quoniam ab ipso patientia mea.* Vuanda fóne ímo ist mir gelâzen sólih gedúlt. Âne Got nemahti daz ménnisco irliden. (7) *Quia ipse est deus meus.* Vuanda er ist mîn Got . fóne diû

ládot er mih hiêr zuô ímo. *Et salutaris meus.* Vnde mîn haltare. Be diû geréhthaftot er mih hiêr. So haltet er mih. *Susceptor meus.* Min inphangare. Be diû geguôllichot er mih . hína in ánderro uuérlte. *Non emigrabo.* Vznefáro ih . sô ih in sîn hus inphángen uuírdo. Furder bin ih dâr. (8) *In deo salutare meum et gloria mea.* An Góte ist mîn heîlhafti . unde min guôllichi. An ímo bin ih . nieht ein saluus . núbe oûh gloriosus. Daz keuuúnno ih dâr . ubi iusti fulgebunt quasi sol in regno patris sui. Vuar ist ínnan des mîn trôst? *Deus auxilii mei.* Daz ist Got . der mir hílfet . under allen uuérltnôten. *Et spes mea in deo est.* Vnde mîn gedingi ist an ímo . unz mir beîdiu chóment . salus et gloria. (9) *Sperate in eum omne concilium plebis.* Ze ímo ferséhent iûh alliû liût mánigi. An ímo neuuérdent ir betrógen. *Effundite coram illo corda uestra.* Kiêzzent iûuuériû herzen uz fóre ímo férgondo . iéhendo uueînondo. Daz ir so uzkiêzzent . daz neferliêsent ir. *Deus adiutor noster est.* Vuanda Got ist únser hélfare . ánderer ne[R 210]ist so stargh. (10) *Verumtamen uani filii hominum.* Aber doh úppige sint menniscon súne. Vuellent ir iûh ze ín fersêhen . danne geséhent ir siê lôse. Got ist áber túgedîg. *Mendaces filii hominum in stateris.* Lukke sint mennis-con chint . an diên uuâgon. Sie hábent trúgeuuâga . aller meîst daz sie sih selben unrehto uuégent sih ahtonde rehte . danne sie so nesint. *Vt decipiant ipsi de uanitate in id ipsum . i. in unum.* Daz siê fone úppigi triêgen in eina uuîs. Vuanda sie alle fóne uanitate nément daz íro triêgen . pe diû triêgent siê

kehalten
kuollih
dar die rehten scinent
also sunna in iro fater rîche
heîli ioh kuóllichi
uppigi

in eîna uuîs. (11) *Nolite sperare in iniquitate.* Lâzzent sîn iûuuer gedíngên . án daz únreht. Nefersêhent iûh dárazuô . daz ir mit fraude (chnarze) . alde mit dolo (bisuuiche) iêht keuuúnnênt . ze Góte fersehent iûh . sáment mir transi- (uber-) liente (scrécchâre). *Et in rapina ne concupiscatis.* Vnde in zócchonne negéroent iêht zegeuuúnnenne . doh ir arm sint . doh ís iû dúrft sî. *Diuitię si affluant.* Vbe iû áber rihtuôma zuôgeslúngene sîn. *Nolite cor apponere.* Sô nelâzzent iûuuer herza an ín sîn . noh sâlig neuuânent ir iûh dannan sîn. (12) *Semel locutus est deus.* An CHRISTO sprah der fáter eînest . unde hiêz al sáment uuerden . dazdir ist. Sáment hiêz ir uuérden in ęter- (in dero êuuig-) nitate (heite) . diû eînzen châmen ín (in) tempore (zîte). *Duo hęc audiui.* Dísiu zuêi gehôrta ih transiliens (uberspringo). (13) *Quia potestas dei est . et tibi domine misericordia.* Vuanda Gótes ist diû maht . unde dir trúhten háftet diû gnâda. Diû zuêi sceînest dû . uuiêo máhtig unde uuiêo gnâdig dû sîst. *Quia tu reddes unicuique secundum opera eius.* Vuanda dû lônost . iêgelichemo nah sînen uuérchen . máhtiger an úbelen . gnâdiger an guôten.

(LXII.)

Dô dauid uuas in demo eînote idumeę . do uuas díser salmo sin sang. Hiêr in uuérlte ist daz eînote sanctę ęcclesię. [R 211] Hiêr ist sî dúrsteg. Túrstegiû sínget sî sús. (2) *Deus deus meus ad te de luce . i. diluculo . vigilo.* Got . Got miner . ih uuáchen in uôhtun ze dír.

Din uôhta uuécchet mih. Sô mir fône dir táget . unde
uuárheit
dû mih ueritatem tuôst pechénnen . so uuirdo ih uuácher ze dir . nals ze uuérltkíridon. *Sitiuit tibi anima mea.* Dir ist mîn sêla dúrsteg. Sia lánget écchert
5 dînero ánasíhte. *Quam multipliciter tibi caro mea . i. quam multipliciter laborat . tam multipliciter sitit.* Vuóla mánigfálto ist dir dúrsteg mîn fleîsg . uuanda
ezen trín-
iz oûh mánigfalto geángestet uuirdet . umbe cibum po-
chen uuât slâf stata unde ánderiû únzalahaftiu
tum uestitum somnum sumptum et cętera innumerabilia .
urstende
10 umbe diû alliû iz kérot déro resurrectionis. (3) *In terra deserta . et sine uia et sine aqua.* Hiêr in lánde daz uuuôste ist . unde âna uuég . unde âna uuázzer. Vuélez ist daz? Dísiu uuérlt. Sia fánt CHRISTVS uuuôsta. Sô áber er dáraín chám . do gezúgen sih ze ímo
15 diê . diên er uuég uuard . unde diên er gáb daz uuazzer spiritus sancti. *Sic in sancto apparui tibi . ut uiderem uirtutem tuam et gloriam tuam.* In démo selben einote irscêin ih dir in heîligemo sínne . in sô
rehtes lîbes meinintо
heîligemo proposito . daz ih dánnan gesâhe dîna túgend .
bûrlichi
20 unde dîna guôllichi . unde ih déro beîdero eminentiam stuonde fernemen. (4) *Quoniam melior est misericordia tua super uitas.* Vuanda dîn gnâda bezzera ist . danne diê lîba sîn *!* álle . diê mísseliche ín sélben irchó-
choufennis pûennis uuuôcherennis chneht-
ren hábent . negotiandi *!* rusticandi . foenerandi . mili-
uuésennis
25 tandi. Ein lîb ist échert êuuíger . den dîn gnâda gíbet . der ist fóre allen. *Labia mea laudabunt te.* Vmbe solcha gnâda lóbont dih mîne lefsa. (5) *Sic benedicam te in uita mea.* So lóbon ih dih in mînemo lîbe .

diê selbun gnâda ánasêhen[R 212]do . fóne déro ih ín
êuuígen hábo. *Et in nomine tuo leuabo manus meas.*
Vnde in dînen námen héuo ih ûf mîne hende. Hiêr
in idumea . hiêr in eînote uuíle ih . dia tágalti háben .
daz ih mine hénde ûfhéue ze gebéte . unde ze guôten
uuerchen. (6) *Sicut adipe et pinguedine repleatur
anima mea.* Also mít spínde . unde mit feîzti uuerde
irfúllet mîn sêla. Alles kuôtes uuerde sî sat . in énero
uuérlte. Alde iz chit . fóne sólchemo gebéte . daz ih
mit kuôten uuérchen ze dir frúmo . chóme mir plenitudo
fólli
cęlestis sapientię. *Et labia exsultationis laudabunt
himiliskis uuistuômis
nomen tuum.* Vnde dáranâh lóbont dînen námen . diê
lefsa mînero fróuui. So tempus orationis fergât . so
zît kebétis
chumet tempus laudationis . in énemo lîbe. Sô ist des
zît lobis
eînotes lába . so ist des durstes lába . so ist diû fréuui
chómen. (7) *Si memoratus sum tui super stratum
meum . in diluculis meditabor in te .* (8) *quia factus
es adiutor meus.* Vbe ih dîn irhúgeta in râuuon . sô
gedéncho ih dánnân dîn oûh in uôhtun . uuanda du
mir tâte helfa. Humilitas in prosperis ketuôt mih ze
mezmuôti in framspuôte
déro uôhtun húgen . daz chît ze uuerche . uuanda in
uôhtun ist uuérches zît. Der Gótes neirgízzet in frám-
spuôte . der neirgízzet sîn . in neheînero tâte. Démo
hílfet er oûh daz ín ís neirdriêzze. *Et in uclamento
pennarum tuarum exsultabo. Sub umbra alarum tua-
rum protege me.* Vnder dînero uéttacho scátue scírme
der uuîo
mih . daz mih miluus neirzúcche. Chraftelôsen uuêist
dû mih . fóre démo fíende scírme mih. (9) *Adglutinata
est anima mea post te.* Hínder dir chlébet dir zuô

mîn sêla. Nals fóre dir . noh in ében dír . núbe nâh dir. Vuiêo gesciêhet démo der fúre CHRISTVM uuile? Also petro gescah . dô er ín uuolta uuenden sînero
daz sî fóne dir herro ke-
passionis . mit dísen uuórten . ABSIT A TE DOMINE . PRO-
nada dir selbemo fúr
PICIVS [R 213] ESTO TIBI . unde er ímo ántuuurta . REDI
hinder mih uuidersacho du neuuêist uuaz Got ist du uuêist êcchirt uuaz
POST ME SATANAS . NON ENIM SAPIS QVE DEI SVNT . SED QVE
mênnescon dinch ist
HOMINVM SVNT. Vuanda er sînen rât uuânda gân . fúre Gótes rât . pe diû irráfsta er ín. *Me suscepit dextera tua.* Mih inphiêng CHRISTVS din zéseuua . zebescírmenne
fûttachen
under sinen âlis. (10) *Ipsi uero in uanum quesierunt animam meam.* Áber sie suôhton in gemêitun mina
nals an in zege-
sêla . mînes hoûbetes sêla CHRISTI . non ad credendum
loûbenne . sundir sin zeâhtenne
in eam . sed ad persequendum eam. Vuélec tâten daz?
diê fíginda diê iúdin
Inimici iudei. *Introibunt in inferiora terre.* Ferro in
in dirro erdo gelúste
dîa erda fárent siê . i. in terrenas cupiditates. Vmbe
niê roumâre nechomen
dîe erda sorgendo châden siê . NE FORTE VENIANT ROMANI
unde unsih pestôzzen landis unde liute
ET TOLLANT NOSTRVM LOCVM ET GENTEM. Vuiêo do? Also
des der argo fúrhtet daz pegâtot in
iz chît . QVOD TIMET IMPIVS VENIET SVPER EVM. CHRISTVM
sluôgen siê . iro terram zébehábenne . uuanda siê CHRI-
liute iedi lant
STVM sluôgen . be diû ferlúren siê gentem et terram. (11) *Tradentur in manus gladii.* Siê uuérdent irslágen. *Partes uulpium erunt.* Fúhsen uuerdent siê ze teile. Fuhsen diê in érdo lúcher hábent . uuérdent sie gelîh.
Romeháninga fúhse
Alde romani reges heîzzent uulpes . also herodem CHRI-
irslágenin ânueisin fúhse
STVS námda. Alde íro occisa cadauera frézent uulpes

unde uuólua
et lupi. (12) *Rex uero lętabitur in deo.* Aber CHRISTVS uuârer chúning . den siê uuândon irslágen háben . der
ménniscin urlôseda
fréuuet sih an Gote fáter redemptionis humanę ze sînero zéseuuun. *Laudabuntur omnes qui iurant in eo . i. qui uouent in ipso et reddent.* Alle diê uuerdent kelóbot die imo inthêizza tuônt . unde uuérent. *Quoniam oppilatum est os loquentium iniqua.* Vuanda
unde âhtaro
unrehtero munt is peuuórfen iudeorum et persecutorum .
loûuuo fone iudon chunno
Leo de tribu iuda hábet den sígo . er habet siê gesueîget.

(LXIII.)

(1) *IN FINEM PSALMVS DAVID.* [R 214] (2) *EXAVDI DEVS ORATIONEM MEAM DVM TRIBVLOR.* Kehôre Got mîn ge-
in âhtungo
bét . danne ih kemúlet uuerde in persecutione. Daz
stimma christis líchamin
ist uox corporis CHRISTI. *A timore inimici erue animam meam.* Fóne des fíendes forhton lôse mîna sêla. Nieo mir sô negescêhe so diên gescáh . diê fóne forh-
ferslundin
ton CHRISTI ferlougendon . unde sic absorbti uuurden . daz chit íro fíenden gelîh uuúrden . uuanda siê in íro
lichamen ferslundin
corpus traiecti uuúrden. (3) *Protexisti me a multitutudine operantium iniquitatem.* Dû scírmdost mir fóre déro mánigi . dero unreht tuônton iudeorum. Daz ist
stimma des hôubetis i. Gotcheit
uox capitis. Diuinitas scírmda ímo . daz ímo niêman nezuhta sîna sêla . núbe er selbo liêz sîa gerno . unde

frúmeta sîa dára er uuolta. (4) *Quia ut gladium linguas suas exacuerunt.* Vuanda siê íro zúnga uuázton also suert. Mit diên zúngon sluôgen siê în . do
chriûzege chriûzege in
sie châden CRVCIFIGE CRVCIFIGE EVM. Do scêin uuiêo uuásse
siê uuâren. *Intenderunt arcum rem amaram.* Pógen spiênen siê . daz chit ríhton ímo toûgene fâra . ilton
iúngerin
ín mit sînemo discipulo ferrâten. Daz êiuera díng peuuúrben siê. (5) *Vt sagittent immaculatum in occultis.*
ungeflécchot lamp
Vuárazuô spiênen siê in? Daz sie agnum immacula-
einer dinch
tum scúzzin. Neuuas daz res amara? (6) *Repente sagittabunt eum . et non timebunt.* Káhes sciêzzent siê ín . unde daz nefúrhtent sie . káhes uuândon siê. Aber uuiêo gâhes mahta iz démo sin . der álliû ding foreuueîz? *Firmauerunt sibi sermonem malignum.* Vuanda siê ín neforhton be diû féstenôton sie ín selben ze
er ist sculdig tôdis nâzile
freîsun . daz arguílliga uuort. REVS EST MORTIS . CRVCI-
in au CHRIÛZE
FIGE CRVCIFIGE EVM. Do aber pilatus ímo fórhta . sús ín
uehein sculd findih au imo
sculde intságendo . [R 215] NVLLAM CAVSAM MORTIS IN ISTO
todis
HOMINE INVENIO . neféstenôton siê ín selben áber do ma-
úbeluuillig uuort sin bluôt chomo
lignum sermonem na? Vuieo châden siê . SANGVIS EIVS
uffen unsih unde úffen uuseriu chint
SVPER NOS ET SVPER FILIOS NOSTROS. *Disposuerunt ut absconderent laqueos . dixerunt quis uidebit eos?* Siê beneîmdon . daz siê íro strícche ferbúrgin unde siê niêman nebechnâti. Siê châden uuér gesiêhet siê? Sámo
der siê neuuíssi . der ál uuêiz. (7) *Perscrutati sunt iniquitates . defecerunt scrutantes scrutationes . i. defecerunt uersantes et exquirentes acerba et acuta con-*

silia. Siê durhscródeton daz unreht . scród scródende irlâgen siê. Chleinen rât hínderstândo irlâgen siê . uuanda daz uuésen nemahta . daz siê iz riêtin unde doh unsculdig uuârin. Diû chleîni uuas sus ketân. Non
er ne-
uuerde ferrátin mit uns nube mit sinemo iúngeren er neuuerde
TRADATVR PER NOS . SED PER DISCIPVLVM SVVM. Non occidatvr
fone uns irslágen sunder fone urteildare . tuôien uuir iz allez unde nieman
PER NOS . SED A IVDICE. Totvm nos faciamvs . et nihil fecisse
ferstând is
VIDEAMVR. *Accedet homo et cor altum* . (8) *et exaltabitur deus. Id est. Accedet homo in corde alto . et in potentia maiestatis suę exaltabitur deus.* Vuaz tuôt
christ menniscо
dáranah CHRISTVS homo? Zuôgât er . lâzet sih chriûzegon . unde sîn toûgen herza bírget dia góteheît . unde so der ménnisco irslágen uuirt . danne uuirt Got irhôhet . dánne oûget er sih. *Sagittę infantium factę sunt plagę eorum.* Íro strâla . uuúrden chindo strâla . diû ûzer sténgelen íro scóz máchónt. Niêht mêr nemáhton siê. (9) *Et infirmatę sunt contra eos linguę eorum.* Vnde siêh uuúrden uuíder in íro zúnga. Siê
er stige âba so gelouben uuir an
irlúgen daz siê châden . Descendat de crvce et credimvs
in chnêhta
EI. Ziû netâten sie daz . dô ín milites ságeton . daz
irstân uzzer grâbe
er irstánden uuas? Neuuás mêrora resurgere de sepulcro .
danne stigen aba chriuze
quam descendere de cruce? [R 216] Neuuâren íro zúnga
uuir miêtin iûch .
dô siêh uuíder ín . do siê châden . Damvs vobis pecvniam .
chédint daz sine iúngerin in ferstálin
ET DICITE QVIA VOBIS DORMIENTIBVS VENERVNT DISCIPVLI EIVS
in slâffenten
ET ABSTVLERVNT EVM. Neuuâren siê dô irlégen . in íro
serúchungon keúppet
scrutationibus? Neuuas dô euacuatum al daz siê áhtoton? *Conturbati sunt omnes qui uidebant eos . s. de-*

fecisse in perscrutationibus consiliorum. Do uuúrden
diên hêristen biscuôffen
getruôbet álle ándere iudei . die principibus sacerdotum
unde diên áltisten
et senioribus kesâhen sô gebrósten uuésen . unde fóne
iúngeron zeîchan uuérdin in sînen námen
CHRISTI discipulis miracula fieri in nomine eius. (10) *Et timuit omnis homo.* Vnde forhta ímo mánnolih. Der
man úndir
ímo neförhta . der neuuás homo . er uuas mêr inter
tiêrin zezéllinne
bestias reputandus. Do châden diê irchómenen ze petro .
póton uuaz tuôgen uuir is nû bruôdera
unde ze ánderen apostolis . QVID FACIEMVS VIRI FRATRES? Do gehôrton siê . PENITENTIAM AGITE . ET BAPTIZETVR VNVS-
sézzent iûh in buózza unde toûfent iûh
áller
QVISQVE. *Et adnuntiauerunt opera dei.* Do tâten siê
urstant ûffárt
chunt Gótes uuérh . resurrectionem . unde ascensionem *Et facta eius intellexerunt.* Vnde dô fernâmen siê
Gótelich
sîniû uuergh . daz siû diuina uuâren. (11) *Letabitur iustus in domino.* Ánauuert fréuuit sih der réhto an demo irstándenen hêrren. *Et sperabit in eo.* Vnde gedínget er an ín . nals in uuérltlichen trôst. *Et laudabuntur omnes recti corde.* Vnde uuérdent kelóbot alle rehte in íro hérzen . also diê sint . diên Gótes uuíllo lichet.

(LXIV.)

(1) *IN FINEM PSALMVS DAVID CANTICVM IEREMIE ET EZECHIEL EX POPVLO TRANSMIGRATIONIS CVM INCIPERENT EXIRE.*
lésarihti
Diû uuort hábent dísa constructionem. In finem psalmus dauid . de populo transmigrationis . per prophe-

tiam ieremię et ezechiel . cum inciperent exire. An
CHRISTVM siêhet dauidis salmo . der sin frôsang ist . ke-
súngenez fóne démo geéllendôten liûte . daz éllende ímo
fóreságo
gescêhen uuas . [R 217] nâh déro prophetia ieremię
in fóresihti-
5 unde ezechielis. Vuanne sang er iz? Do er in prophe-
gemo keíste
tico spiritu gesah . daz siê dána begóndin fáren. Dâr
diz pescah in ze fóre-
sêhen uuiêo paulus chad . HEC AVTEM IN FIGVRA CONTIN-
bilde in éllendi
GEBANT ILLIS. In únseren zîten sint diê in captiuitate.
in glústâtin sint
diê in cupiditate sint. Diê áber dannan begínnent
ze minnon
10 fáren ad caritatem . déro méndit dauid . diên sínget er
diz frôsang. (2) *TE DECET YMNVS DEVS IN SYON.* Daz ist
stimma déro fárinton uzzer éllende
uox exeuntium de captiuitate. Dir Got kezímet lóbe-
in hôhuuarto scantpurch zuôfersiht
sang! in syon . nals in babilonia. Diê iro spem hábent
in uuarto
in sion . diê singent in sion . diê singent in speculatione.
15 *Et tibi reddetur uotum in ierusalem.* Vnde anthêiz
in fridouuarto
uuirt dír geleístet in ierusalem. Der sih hiêr geêinot
lébenda ópher in
uuésen Góte hostia uiua . der uuírt iz fóllechlîchor in
dero himiscuun fridouuarto
ierusalem cęlesti. Dâr uuirt er holocaustum . daz chít
albrandopher al tothent al uuártnisse
totum incensum. Omne mortale omne corruptibile uuirt
fersuendit mit Gotes fiure
20 dâr an ímo consumptum diuino igne. (3) *Exaudi ora-
tionem meam ad te omnis caro ueniet . hoc est ex omni
genere carnis.* Kehóre mîn gebét . ze dir chumet állero
fone al slahto liûte fone allemo liúttriste
slahto ménnisco. Ex omni natione . ex omni conditione
alterbrénnopher
chóment diê . diê dâr holocaustum uuerdent. (4) *Verba
25 iniquorum preualerunt super nos.* Ýbelero fórderon

lêra úbermégenoton unsih. Siê leîton únsih ze ioue
holz
unde ze mercurio. Fóne íro sculden bétoten uuir ligna
unde steina unser hántuuerch
et lapides . opera manuum nostrarum. *Et impietates nostras tu propitiaberis.* Vnde únsera úbeli besuôn-
piscouf demo fâtir úbint-
dost dû sacerdos. So dû dih príngest patri sacrificium
opher
uespertinum . so uuirdet der írredo fergében. (5) *Beatus quem elegisti et assumpsisti.* Sâlig íst der man . den dû iruuéletost . unde ze dír nâme. *Habitabit in atriis tuis.* Er bûuuet in dînen frîthóuen. Iz ist ein
christâne liût houbet
mán . [R 218] eîn fidelis populus . des caput CHRISTVS ist. Er iruuéleta ín . er séledot ín. Er heîzet ín uuésen dâr ér ist. *Replebimur in bonis domus tuę.* Fóluuérden uuir ! des kuôtes . des in dînemo hûs ist. Vue-
daz oûga nesah ôra nehôrta noh in mannis
liches? QVOD OCVLVS NON VIDIT NEC AVRIS AVDIVIT NEC IN
herza necham
COR HOMINIS ASCENDIT. Alde so iz háranâh chît. *Sanctum est templum tuum admirabile in iustitia.* Daz dîn heîliga hûs . uuúnderlîh ist ! in réhte . dîa sétî gíbest dû úns. Sâldon uuirt der irfúllet . der sih dir
heîlig hus uuunderhaft in réhte
máchot sanctum templum . admirabile in iustitia. (6) *Exaudi nos deus salutaris noster.* Vnser háltâre gehôre únsih. *Spes omnium finium terrę et in mari longe.* Trôst állero éndô déro érdo . trôst déro ûzzerôston . sámosô déro ínnerôston . trôst hínaférro in demo mére gesézzenero . under mittên diên uuérltkîren . diê
úbele fisca sint prec-
ferro fóne dir sint . uuanda siê mali pisces sunt . rum-
chente de nezza
pentes retia. (7) *Preparans montes in uirtute tua.*
predigara
Predicatores gágen ín gáreuuende . in dînero túgede .

nals in íro. *Circumcinctus potentatu.* Vmbefángenêr
magenehrefte
mit dinero maiestate. Alde mit diên umbefángenêr .
maht zeicheno
diên dû potentatum miraculorum gâbe . diên dû állen
kemeine natter
communis pist . unde medius. (8) *Qui conturbas fun-*
prédigo
dum maris. Dû fóne íro predicatione getruôbest des
diu herzen dero ungeloubigon ze
méres pódem . daz chît corda infidelium iruuégest ad
áhtungo
persecutionem. *Sonum fluctuum eius quis sufferet?*
Vuer irlîdet déro uuéllono doz? âna diê . diên dû gíbest
sterchi
fortitudinem . so dû martyribus tâte? *Turbabuntur gen-*
tes. Diê heîdenen uuérdent in úbelmo ze êrist. (9) *Et*
timebunt qui inhabitant fines terræ a signis tuis. Vnde
dáranâh fúrhtent ín diê ze énde déro uuerlte sizzent.
fóre dînen zeîchenen . diê apostoli tuônt . in dinen ná-
men. *Exitus mane et vespere delectabis . i. delectabiles*
getriú-
facis. Lústsame ûzférte tuôst dû . [R 219] dînen fide-
uuon in uuólon unde in úu-
libus . in mórgen unde in âbent . in prosperis et in ad-
uuolon férchtesin uuóla unde ne-
uersis. Dû lêrest siê contempnere prospera . et non
turhtîn úuuóla
formidare aduersa. (10) *Visitasti terram et ebriasti*
eam . multiplicasti ditare eam. Déro erdo uuisotost
dû . daz chît déro ménniscon . unde irtránctost siê mit
dero lêro uuarhêit
predicatione ueritatis . unde tâte siê rîche in mániga
uuîs. Vuánnan chám der rihtuôm? *Fluuius dei re-*
Gotis liut mit Gotes
pletus est aquis. Populus dei uuard irfúllet spiritu
keiste
sancto. *Parasti cibum illorum . quoniam ita est pre-*
paratio tua. Keistlícha fuôra gáretost dû ín . uuanda
sô ist din fóregegáruueda daz diû fuôra fergébeno fóne

dir sî . nals fóne íro urêhten. (11) *Sulcos eius inebria.*
bruste
Des sélben liûtes fúrehe irtrénche. Induô íro pectora
uuáginsin Gotis lêro
mit uómere sermonis dei . unde fulle siê dáranâh spiritu sancto. *Multiplica generationes eius.* Kemánig-
5 falto sîne chîmen . daz chît sînen uuuôcher . daz fóne
geloubenten geloûbente
einen fidelibus ándere fideles chômen . unde fóne áber
christenheit
diên andere . unz diû ęcclesia sih kebreîte. *In stillicidia eius lętabitur cum exorietur.* Sô er irrínnet . sô fréuuet er sih déro trúphun. Vnz ér ungestárchet ist
súmeliche trophen
10 án déro geloûbo . sô límphent ímo quedam stillicidia
Gotes toûgeni uuanda ir nemak fernémin diê follun dero
de sacramentis quia non potest capere plenitudinem
uuárheite
ueritatis. (12) *Benedices coronam anni benignitatis*
sigenunft
tuę. Dû geségenost dîa uictoriam déro zîto . dánne du dîa dîna guôtuuílligi scêinest ane íro frêhte. *Et campi*
diê rehtin
15 *tui replebuntur ubertate.* Vnde iusti tui uuérdent ir-
dero fóllun des trizzegostin unde séhzigostin unde zéhinzegósten uuuôchers
fúllet ubertate tricesimi et sexagesimi et centesimi fructus. (13) *Pinguescent fines deserti.* Sô uuérdent feîzt déro
tiéte uuuôsti
túgedo . ioh diê ûzzerosten gentes . diê desertum uuâ-
chúmft
ren . unz án CHRISTI aduentum. *Et exsultatione colles*
20 *accingentur.* Vnde úmbegurtet uuérdent mit fréuui diê sih récchent ûf ze hímele. (14) *Induti sunt arietes ouium . s. exsultatione.* Dánne sint frô diê leîten déro scâffo . [R 220] selben diê apostoli . uuanda siê íro
uuuôcher
fructum gesêhent . unde daz siê in gemeîtun nearbeîton.
diemuôtige
25 *Et conualles abundabunt frumento.* Daz chît . HVMILES

pringent michelen uuuôcher
MVLTVM FRVCTVM AFFERENT. *Clamabunt etenim ymnum dicent.* Siê ruôfent. Vuaz ist der ruôft? Lóbesáng síngent siê Góte.

(LXV.)

(1) *In finem canticvm psalmi resvrrectionis.* An daz ende siêhet diz frôsang . des keheizenten psalmi . urstende tietin ioh iudon
gemeîna resurrectionem gentibus et iudeis . uuíder diên iúdon . die siâ ín selben gehiêzzen . unde gentibus ferságeton. *Ivbilate deo.* Vuúnnesángont Gote. Vuelee? alliu erda niêht einiu iudea réhtfolgig christanheit
Omnis terra . non sola iudea. Álliû ęcclesia catholica. rehtfolgig urstende
Diê catholici nesint . unde resurrectionem ferságent . uuuôftsereion uuúnnisangon
diê múgen ululare . nals iubilare. (2) *Psallite nomini eius . date gloriam laudi eius.* Síngent sinemo námen . unde des sánges kuôllichi uuéndent ímo ze lóbe náls iû selben. (3) *Dicite deo quam terribilia sunt opera tua domine.* Chédent ímo zuô . uuiêo égelîh dîniû uuérch sint hêrro. Also dû únsih lêrtost . dô dû châ-
ih eham daz de blinden gesehen unde gesente
de . Ego veni . vt qvi non vident videant . et qvi vident blint uuerden plinde die sih plinde
cęci fiant. Vuélee sint non uidentes? Qvi se cęcos uuizzen gesehente die sih uuánint kesêhen
cognoscvnt. Vuélee uidentes? Qvi se videntes estimant. *In multitudine potentię tuę . mentientur tibi inimici tui.* So dû tuôst únzalaháftiû zeichen . so liûgent siê disiu zeichen tuôt er
dir. Dir ze fersíhte liûgent siê sús. Hęc signa in beel- mit conkele
zebvb facit. (4) *Omnis terra adoret te et psallat tibi .*

psalmum dicat nomini tuo altissime. Sid siê neuuóltin . álliû diû erda béte dih . unde sínge dír. Dinemo námen dû hôhesto sínge sî . unde israhelis defectio . uuerde gentium introductio. (5) *Venite et uidete opera domini.* Chóment [R 221] gentes . fermident iudeos mentientes. Chóment unde gesêhent Gótes uuerch. Vuéliu? *Quam terribilis in consiliis super filios hominum.* Vuiêo egebâre sîn rât ist uber diê ménniscen. Vuiêo iudei irbléndet sint . gentes irliêhtet sint . iudei uz sint . gentes ínne sint. (6) *Qui conuertit mare in aridam.* Der dén mére uuéndet in dúrri. Der dia uuerlt álla . diû êr uuas pítterez uuázzer . sólês uuázzeres trúchena getân hábet . unde áber durstega suózes uuázzeres. *In flumine pertransibunt pede.* Mit fuozzen uberuuatent siê dia âha. Vuelee? Diê sélben dúrstêgen. Vffen ros nesízzent siê . úbermuóte nesínt siê . mit fuózzen daz chît mit diêmuóti spuót ín úber dia âha dírro mortalitatis. Déro âho getráng CHRISTVS . also íz chît . DE TORRENTE BIBIT . PROPTEREA EXALTAVIT CAPVT. Diû âha ist mortalitas. Án déro ferrímnên uuír. Vuír genésen áber dârímne . îlendo mit diêmuóti ad inmortalitatem. Vnde sô uuir darachómen . uuaz danne? *Ibi iocundabimur in ipso.* Dâr háben uuir dia uuúnna an ímo. Vuemo? (7) *Qui dominabitur in uirtute sua in eternum.* Der in sînero chréfte iêmer hêrresôt. Dánnân oûh úns chréfte chóment . uuír eigene nehâben. *Oculi eius super gentes respiciunt.* Vber gentes sêhent

siniû oûgen. Óbe ín uuáchent siê . niêht eîn óbe iudeis. Er nesólta niêht umbe únmanege sô míchel precium gében. *Qui amaricant non exaltentur in semetipsis.* Diê Got crément an íro súndon . diê neuuérdent irhôhet an in sélben. Vuérdên diemuôte . dánne uuerdent sie an CHRISTO irhôhet. (8) *Benedicite gentes deo nostro . et obaudite uoci laudis eius.* Nû lóbônt des Góte ir gentes . unde lósent déro stímmo sînes lobes . unde gehôrent dîa gérno . náls dia [R 222] stimma iûuuéres lóbes. Vuér ist der Got? (9) *Qui posuit animam meam in uita.* Der mîna sêla in lîbe sazta . diû êr in tôde uuas. *Et non dedit in commotionem pedes meos.* Vnde in uuága neliêz er mîne fuôzze. Er stâta siê án demo lîbe. (10) *Quoniam probasti nos deus . ignisti nos sicut ignitur argentum.* Also dârána scinet. Vuanda dû besuôhtost únsih. Cluôtost únsih . also man sílber tuôt. Dâr uuúrden uuir irfúrbet . nals fersmélzet. (11) *Induxisti nos in laqueum.* Prâhtost únsih ín den strích . dâr únsere lîchamen hâfteton . sêlâ irlôset uuúrden. *Posuisti tribulationes in dorso nostro .* (12) *inposuisti homines super capita nostra.* Dû luôde arbêite ûfen únseren rukke. Vuánnan chamen die? Daz dû méuniscen záztost*) úber únseriû hoûbet**). Peccatores liêze dû únser uuálten. *Transiuimus per ignem et aquam.* Vuír háben dúrhfáren fiûr unde uuázzer. Vuír uuurden sô geeîtet ín demo fiûre . daz uuír niêht nemahton . zefáren ín demo uuázzere. Aduersa starhton únsih . próspera neuueihton

*) *darüber* uuálaha de stabulov.

**) *am Rande:* Poponiscos scismaticos inter monachos . maxime inter sancti gallenses.

únsih. *Et eduxisti nos in refrigerium.* Vnde sô tuôndo brâhtost dû únsih in dîa chuôli déro êuuígun râuuo . dâr neuuéder ist . ze heîz noh ze chált . neuuéderiû irsuôchunga temptatio . fiûres noh uuázzeres. (13) *Introibo in domum tuam in holocaustis.* In férbrénnedo gân ih in dîn hûs . dâr diuinvs Gótelih fiûr ignis ferbrénnet fleiscis uuártsála sêlo únsûbri carnis corruptionem . animę inpuritatem. Dâr uuírdo ih ze óphere . in ólanga uuîs. *Reddam tibi uota mea.* Dâr leîsto ih dír mîne intheîzza . diê intheîzza . diê êuuíges lóbes. (14) *Quę distinxerunt labia mea.* Diê mîne lefsa iêo sciêden . uuánda ih iêo téta intheîzza dînes lóbes . nals mînes . uuanda ih pechnâta . me mih uuándallichin mutabilem . te dîh únuuándallichen . inmutabilem . me mih sine âne te dih nihil niêht esse uuêsen [R 223] te dih autem non mîn indigere undúrftigen mei. *Et locutum est os meum in tribulatione mea.* Vnde in mînero uuérltnôte spráh min munt. Vuaz sprah er? (15) *Holocausta medullata offeram tibi.* Márghaftiû ópher bríngo ih dír. In bêino mínnon ih dih. Daz netuôt áber der . der diên liûten mêr lichen uuíle*) . danne Góte. *Cum incenso arietum.* Mit roûche . daz sint orationes. kebét Vues? déro uuîson unde fóreleîson déro Gótes hérto . daz sint apostoli .

*) *am Rande:* id est mit ypocrisi preitero bláttûn uuîtero chúgelûn et mille aliis quibus scismatici nostri irritauerunt deum in adinuentionibus suis. Maxime autem in duobvs roccis . in quibus diabolus CRVCEM domini per eos delere conatur . ne ea sicut BENEDICTVS instituit monachi uestiantur. Nam cętera eorum abominanda . si non puras conscientias pollui timeremus abundantivs pandere habueramus . nam et a crapula Gallis ingenita inchoantes. IN MISERANDA . INOPIA . NOS . RELIQVERANT.

diê meist pétont umbe diê hérta. *Offeram tibi boues cum hircis.* Príngo dír ríndir sáment diên bócchen .
prediare mit sundaren poccha anphanch-
predicatores cum peccatoribus. Hirci neuuâren accep-
lich ríndero
tabiles . úbe ín nehúlfin diê frêhte déro bóum. Ín íst
tuônt iû friûnt fone scazze únreh-
zuôgespróchen . FACITE VOBIS AMICOS DE MAMMONA INIQVI-
tis so ir fersumdênt daz siê iûch inphahen in euuiga sê-
TATIS . VT CVM DEFECERITIS RECIPIANT VOS IN ETERNA TABER-
lida Gótes
NACVLA. Al súslichiû ópher hábet Góte brâht sancta
prutsamenunga stimma in iro uuerltarbeite
ęcclesia . déro dísiû uox ist . in tribulatione sua. (16)
Venite audite et narrabo omnes qui timetis deum .
quanta fecit animę meę. Chóment hára álle Gót fúrhtente
lósênt unde ih zélo iû . uuaz Got hábet ketân minero
sêlo. (17) *Ad ipsum ore meo clamaui.* Daz ist diz.
mit mînemo munde háreta ih ze ímo. Sîd uuas er mîn .
sîd er geuuâre begónda sîn. Der uuas lukke unde
heidene fórderin
frémede . den mih pagani parentes lêrton ûf induôn .
ze holze unde steinin
ad ligna et lapides. *Et exaltaui sub lingua mea.* Vnde
ih púrlichôta ín toûgeno . únder mînero zúngun. Ín
des herzen gesuâshêite. Daz keliêz er mînero sêlo .
daz uuíl íh iû állen ruômen. (18) *Iniquitatem si aspexi*
in corde meo . non exaudit deus. Vbe ih únrehtes uuára-
téta in mînemo herzen . unde daz mínnota . sô nege-
hôret Gót mîn gebét. (19) *Propterea* [R 224] *exau-*
diuit deus . et intendit uoci deprecationis meę. Vuanda
ih sô netéta . be diû gehôrta mih Got . unde be diû
lóseta er ze déro stímmo mînero dígi. (20) *Benedictus*
deus qui non amouit deprecationem meam . et miseri-
cordiam suam a me. Kelóbot sî der Gót . der mîna

flêha fóne mir nesciêd . noh sina gnâda. Dô er mih déro flêho neliêz irdriêzzen . dô uuólta er mir gnaden.

(LXVI.)

(1) *Psalmvs david.* (2) *Devs misereatvr nostri et benedicat nobis.* Got knâde úns . unde ségenoe únsih. Pluuiam erudicionis suę gébe ér úns . benedictionem ęternę uitę gébe er úns. *Illuminet uultum suum super nos.* Déro súnnun ánaliûte irsceînet er super bonos et malos. Sîn selbes ánaliûte irsceîne ér úber únsih . sô . daz uuír iz kesêhen muôzzin. Aldo sus uuírt iz fernómen. Sîn bílde daz er uns cab . uuérde an úns irliûhtet lumine sapientię. *Et misereatur nostri.* Vnde an déro irskeînedo gnâdee ér úns. Vuárazuô leîtet únsih daz? (3) *Vt cognoscamus in terra uiam tuam.* Daz uuír hiêr tróhten in dírro érdo bechénnên CHRISTVM dînen uuég . der ze dír leîtet. *In omnibus gentibus salutare tuum.* Vnde dînen haltâre den selben CHRISTVM bechénnên in állen diêten. (4) *Confiteantur tibi populi deus . confiteantur tibi populi omnes.* Vuaz kescêhe danne? Sô iéhen dir Gót liûte . álle liûte iêhen dir. Confiteantur suam iniquitatem . gratiam dei. Se accusent . illum laudent. (5) *Lętentur et exsultent gentes.* Déro confessionis fréuuen sih tiête . unde sprúngezen. Vuaz fréuuet sie? *Quoniam iudicas populos in*

genuizzeda
ęquitate. Vuanda nâh rehte unde nah íro conscientia irteiles dû uber diê liûte. *Et gentes in terra dirigis.* Vnde diê chrúmbelíngun gânten diê [R 225]te . geríhtes dû in érdo ze réhtemo uuége. (6) *Confiteantur tibi populi deus . confiteantur tibi populi omnes .* (7) *terra dedit fructum suum.* Íro uuuôcher brâhta diû erda.
pigihte
Vuánnan cham der? Ana fóne íro confessione. Nâh
riûuuo pigihte kuôtiu uuerch
pęnitentia unde nah confessione . châmen bona opera. (8) *Benedicat nos deus . deus ! noster . benedicat nos*
pater filius spiritus sanctus
deus. Sancta trinitas ségenôe únsih. Ségen râmet
ze máchungo mánigi
ad multiplicationem . pe diû chît íz háranâh. *Et metuant eum omnes fines terrę.* Vnde ín fúrhten álliû
manigmáchunga
ende déro érdo. Diû multiplicatio geschêhe dánnânûz.

(LXVII.)

in róttûn lutun
(1) *In finem ipsi david psalmvs cantici.* In psalmo
ist scál in sánge ist fróuueda
est sonoritas . in cantico lętitia. Hiêr sint diû beidiu .
seitscal sánghleichis
pe diû ist diz sang psalmus CANTICI. (2) *Exsvrgat devs et dissipentvr inimici eius.* Gót stánde ûf . unde sîne fíenda uuerden zeuuórfen. Daz ist kescêhen. CHRISTVS ist irstánden . iudei sîne fíenda sint zetriben. *Et fugiant qui oderunt eum a facie eius.* Vnde skíhtig sîn diê ín házzent . fóre sînemo ánasiûne. Sô sint
christane ánasiune
siê úber al . dâr fideles uuérbint . an diên Gótes facies

scînet. (3) *Sicut deficit fumus deficiant.* Also rúgh
fone erdo dero lébendon
zegât . sô zegángen siê. De terra uiuentium zegânt siê
an demo suônetâge
in die iudicii. *Sicut fluit cera a facie ignis . sic pereant peccatores a facie dei.* Also uuahs smílzet fóre
sundige fone Gotes ánasiûne
démo fiûre . so zegángen iudei peccatores a facie dei. (4) *Et iusti iocundentur et exsultent in conspectu dei . et delectentur in letitia.* Vnde réhte uuérden keuuúnesámot . unde fréuuen sih fore Góte . unde ín fréuui uuérden sie gelússamot. Vuanne? Sô siê gehôrent.
chomint hara minis fáter geuuíehten hábint iû daz himilrîche
VENITE BENEDICTI PATRIS MEI PERCIPITE REGNVM. (5) *Can-*
geloûbigen
tate deo . psallite nomini eius. Áber ír [R 226] fideles . ir nóh hiêr ínin guoten uuerlte bint . síngent Góte .
in reini des herzen in guôten uuerchen
in puritate cordis sálmosángont ímo in operibus bonis. *Iter facite ei qui ascendit super occasum.* Réchenônt
irstândo
démo dén uuég . dér dén tód úbersteig resurgendo. *Dominus nomen est illi.* Hêrro ist sîn námo. Daz
niêmer neirhiêngin siê
neuuísson iudei. Vuíssin siê íz . numquam dominum
den hérren mágenchrefte
maiestatis crucifixissent. *Et exsultate in conspectu eius.*
samo unfrouue
Vnde frô sint fóre ímo. Also iz chît . QVASI TRISTES .
unde iéo ánaméndinte
SEMPER AVTEM GAVDENTES. *Turbabuntur.* Qui? Peccatores de quibus predictum est. SICVT FLVIT CERA A FACIE IGNIS . SIC PEREANT PECCATORES. *A facie eius.* Cuius eivs? A facie dei. Qualis dei? (6) *Patris orphanorum et iudicis uiduarum.* Súndige uuérdent ferstôzen fóne sînemo ánasiûne . der uueison fáter ist . unde uuítuon ríhtet. *Deus in loco sancto suo.* An diên ist Got . in heîligero sînero stéte. (7) *Deus inhabitare facit*

unius modi . uel . unius moris . i. unanimes in domo. Got tuôt siê búen einmuôtigo in sinemo hûs. Daz sint íro herzen. Daz grecus hábet trope . daz pezeîchenet peîdiu . morem et modum. Noh er nehabet . qui inhabitare facit . núbe échert habitare facit. *Qui educit compeditos in fortitudine.* Der diê háftenten ín dien sundon nímet . ûzzer diên háften . in sînero starchi. *Similiter amaricantes . i. prouocantes . qui habitant in sepulcris.* Samouuóla diê . diê noh uuírserin sint . uuanda sie Got crément . diê in íro súndôn ióh pegráben sint . állero mánno fertânosten . ioh diê ingrébet er . unde tuôt siê lében in fortitudine sua. (8) *Deus cum egredieris coram populo tuo.* Daz tuôst dû Gót . sô dû uzkâst fóre dînemo liûte. Vuánne ist daz. So dû siê tuóst fernémen dîniu uuergh . sô ge[R227[tâniû . so diû sint . daz dû siê tuôst unanimes habitare in domo . Educens compeditos in fortitudine . similiter amaricantes qui habitant in sepulcris. (9) *Cum transieris in deserto terra mota est.* Dô dû fuôre unde gebrédigot uuúrde inter gentes . do uuúrden terreni homines iruuéget ad pęnitentiam. *Etenim cęli distillauerunt.* Daz uuas fóne diû . uuanda ín hímela regenôton . apostolorum doctrina uuas ín chómen. Vuannan gesántiû? *A facie dei israel.* Fóne démo Góte israhelis . der sie ûzfrúmpta repletos spiritu sancto. *Mons syna . a facie dei israel.* Cęli régenôton . montes régenôton. Diê cęli sint . diê sint oûh montes. Vnder diên uuas mons syna . an démo PAVLVS fernómen uuirt . der régenota sô

an sinero starchi
einmuôtige pûuuen in dînemo hus
uzzer hâfte sundon sie neimende mit starchi . samouuóla diê Gotreizzara .
diê in iro sundon begrâbin sint
undir diêten irdiske ménnisken
ze riuuuo
lêra
irfûlto
himila perga

fóne Gotes anasiune
sámo a facie dei israhel. (10) *Pluuiam uoluntariam segregans deus hereditati tuę.* Vuílligen régen uuâre dû dó sceidende . dinemo erbe. Vuílligen fóne diû .
nehéinen guottâtin foregânten
daz er fergébeno chám . nullis precedentibus meritis.
diên förderen liûten uns
Kesceidenen . uuanda ér priscis gentibus necham . no-
iúngesten
uissimis uuard er gespáret. *Et infirmata est.* Vnde geúnchréftigôt uuard daz erbe . uuanda iz pechnâta
niêht uuesen fone imo selbemo
non esse se aliquid per se ipsam . nube so PAVLVS chad .
Gotis kenâden pin ih daz ih pin
GRATIA DEI SVM . ID QVOD SVM. *Tu uero perfecisti eam.*
uuólatâte
Dû béréchenotost iz . also er aber chad . NAM VIRTVS IN
uuerdent in únchreftе follezógin
INFIRMITATE PERFICITVR. (11) *Animalia tua habitabunt in ea.* Díniû uého bûent dárínne. Siû bûent in sancta
Gotes erbe
ęcclesia . diû ist hereditas domini. *Parasti in tua suauitate . egenti deus.* Ziû egenti? Quia infirmata est
ut perficiatur. Démo dúrftigemo hábest dû gegáreuuet
kirigin uuillen knôtiû uuerch ze-
in dinero suôzzi . promptam uoluntatem . ad faciendum
tuonne nals durh forhtun sunder durh minna.
opus bonum . non timore sed amore. (12) *Dominus dabit uerbum euangelizantibus uirtute multa.* Truhten
prediaren
kíbet ún[R 228]de zeigot sînen predicatoribus daz siê
zeicheno ioh
spréchen súlen . in míchelero chréfte signorum et mi-
uuúndero ńchen ezzen
raculorum. Sînen animalibus séndet er sólichiû cibaria. Vuéler dominus? (13) *Rex uirtutum dilecti.* Chúning déro túgedo . sînes trûtes unde sînes liêben CHRISTI . diê ér sáment ímo meisterot . unde nâh sînemo uuíllen chêret. *Dilecti.* Sînes liêben . unde sînes iruuéleten. Vuarazûo? *Et speciei domus diuidere spolia.* Oûh

zeteílenne geroûbe déro scôni des hûses. Daz hus ist sancta ęcclesia . dia ér scône getân hábet . mit diên diê démo niderfalle mit póton . mit uuisságon . mit lêrarin er diabolo genám . apostolis . prophetis . doctoribus . mit mániga zunga spréchinten mit kenada líbhêili hábenten linguis loquentibus . gratiam curationum habentibus. (14) *Si dormiatis inter medios cleros.* Vbe ír réstent dero altun unde niúuun beneimedo únder mítten erben ueteris et noui testamenti . sô . uuerltsâlidon in déro altun daz ir iûh fertrôstent terrenę felicitatis . diû in ueteri êuuigero úngeheîzzen uuard . unde ir patienter bîtênt . ęternę intôdigi in déro niúuun mortalitatis . diû in nouo geheizzen ist. *Pennę s. eritis columbę deargentatę . et posteriora dorsi eius in pallore auri.* Sô uuerdent ir fédera déro gesílbertún túbun sanctę ęcclesię . unde der áftero teil íro rúkkes . fédera crunt eigin féttacha dâr diê pennę radicem hábent. Pennę . daz ir mit zuein gebótin mínnon Gotes unde mánnis rúkke geminis preceptis caritatis ze hímele fliègent . dorsum . Gotes ioh daz ír iugum domini trágênt . in déro scôni des pleîchen ubersilbertiu tuba Góldes. Sancta ęcclesia ist columba deargentata . uuanmit Gotes zuospráchon gelêrit in rúkke da sî íst diuinis eloquiis erudita . sî hábet in dorso an dero chréfte minnon pleicheruuoni goldis uirorem auri . uuanda íro starchi ist in uirtute caritatis unde unisheîte et sapientię. (15) *Dum discernit cęlestis reges super eam . s. columbam.* So der hímelsco chúning . an íro gescêidet sîne chúninga. *Niue dealbabuntur in selmon . i. in umbra.* Danne uuérdent siê geuuizet in chúninga chúscátue. Vmbe uuaz heîzent sie reges? Vuanda sie regentes nizhrihtâre sint der lichamin glústo sint carnis concupiscentias. Vuiêo scêidet er siê er hiêz sûme uuerden [R 229] an íro? Also iz chit . Et ipse dedit qvosdam

póten eúmc nuîssagen súmc christes
APOSTOLOS . QVOSDAM AVTEM PROPHETAS . QVOSDAM VERO EVANGE-
lîbscrîben sume lêraro unde hirta
LISTAS . QVOSDAM AVTEM DOCTORES ET PASTORES. Vuieo ? mit
snêuuc in scátuc genada scáto
niue in umbra. Daz ín spiritus sancti gratia umbram
uuider des lichamin hizzon
tuôt . contra carnales ęstus. Selmon heizet ételih pérg
den Gotes perg
in palestina. Ih neságo dén niêht. (16) *Montem dei . montem uberem dico.* Ih meîno den ánasíhtigen CHRISTVM . dén hôhesten Gotes perg . kenúhtigen . bérháften .
chindeliû mit milche zegeziênne
spúnneháften . ad nutriendos lacte paruulos. (17) *Vtquid suspicamini montes uberes . montem in quo beneplacitum est deo habitare in eo?* Ziû ánauuânont ir sîn ándere bérga bírige? Ziû uuânent ír íro doh eînen . sô gelîcheten bérg Góte ze ánasídele ? Vuanda er selbo
min fater in mir uuesende tuôt selbo álliû uuerch ih pin in mînemo
chad . PATER IN ME MANENS IPSE FACIT OPERA. EGO IN PATRE
fáter min fáter ist in mir
ET PATER IN ME EST. *Etenim dominus inhabitabit . s. illos uberes montes usque in finem.* Also Got an ímo
ih pin in
bûet . sô bûet ér ân ín. Nâh diên uuórten . EGO IN
ínen . du bist in mir
EIS . ET TV IN ME. Vuiê lango? Vnz er siê brínget án énde . daz er selbo ist. (18) *Currus dei.* Sie sint Gotes reîta. Be diû sízzet er an ín . be diû rihtet er siê . unz er siê bringet an ende. *Decem milium multiplex.* Cêndûsendîg . daz chit manigfaltig . uuanda iro neheîn zála neíst. *Milia lętantium.* Dúsent fróuuero. Ziû nesulen? *Dominus in illis.* Trúhten ist ín ínne.
daz ist in
Des fréuuENT siê sih. *In syna in sancto . hoc est in*
sinemo gebóte daz heîlig ist
mandato quod sanctum est. Got ist ín ínne . unde stâtet siê an sînemo heîligen gebóte. (19) *Ascendisti in altum captiuasti captiuitatem . accepisti dona in ho-*

minibus. Dû CHRISTE stíge ze hímele . déro ménniscon éllende geéllendôtost dû . dû irsluôge den tôd mísselicha géba inphiênge dû ân ín. Vuanda siê dîn corpus sint . pe diû sint íro géba ! dîn . unde déro gébôn uuúr[R 230]den alii apostoli . alii prophetę . alii doctores. Sóliche tâte dû siê. Êreron uuiôliche? *Non credentes inhabitare dominum deum.* V́ngeloûbige. Vuéles dínges? Gót sól búen an ín. Des siê netrûeton . daz Got an ín bûen solti . unde sie currus dei uuerden sóltîn . des tâte du siê geloûbige. (20) *Benenedictvs dominus de die in diem.* Des si Got kelóbot . fóne táge ze tage . uuanda er oûh nóh unde iêmer ist captiuans captiuitatem . et accipiens dona in hominibus. *Prosperum iter faciet nobis deus sanitatum ! nostrarum .* (21) *deus noster . deus saluos faciendi.* Got únserro hêili . Got únser . Got des keháltennes . er tuôt únsera fart frámuuértiga. Cursum uitę getuôt er prosperum. *Et domini exitus mortis.* Vnde diû hínafart trúhtenes tôdes. Vuaz diû? Tuôt uns prosperum iter. Alde iz chît. Ioh des háltenten . ist diû hínafart des todes. Sîd er innocens irstárb . ziû nesúln uuir is danne unsih trôsten . noxii et peccatores. (22) *Verumtamen deus conquassabit capita inimicorum suorum uerticem capilli perambulantium in delictis suis.* Aber . doh er mortem líte . er géfnótôt diû hoûbet sînero fíendo . unde diâ fâhssceîtelun dero follefárenton in íro mísse-tâten. Also ez chît . RESVSCITA ME ET REDDO EIS. (23) *Dixit dominus ex basan . i. ex ariditate . conuertam .*

Gotes reîta
framfuorrende éllendi unde géba néminte in diên ménniscon
spuôtig
kéreccha
únscúldig
scúldige unde sundige
tod
irchicche mih so gilto ih in

conuertam de profundis maris. Sús kehiêz trúhten. Fone dúrrî bechêro ih sie ze grûoni. Fone diên tiêfinon des méres . daz chit fóne diên uuerltfrêison bechêro ih siê. Ih nímo siê úzer diên fluctibvs (uuellon) uitiorum. (24) *Vt intiguatur pes tuus in sanguine.* Sô ínnelicho bechêrest dû siê ze dír . daz dîn fuôz in (in demo bluote martiro) sanguine martyrii getúnchot uuérde sámet ín. Siê sint (dîne lide) tua membra . an ín lîdest dû (âhta) persecutionem. *Lingua canum* [R 231] *tuorum ex inimicis ab ipso.* Dînero húndo zúnga uuérdent . diê êr dîne fíenda uuâren. Dîne predicatores uuerdent siê. Vuannan chúmet ín daz? Vuannân âna fóne ímo . demo selben . der sie bechêrta ex basan (fone dúrri) et de profundis maris. (25) *Visi sunt ingressus tui deus.* Dîne íngénge Got uuúrden gesêuuen hára in uuérlt . ioh an dîn selbes incarnatione (lichamuuordeni) . ioh daz dû an diên nubibus (uuólchenen) châme . fone diên dû châde . AMODO VIDEBITIS FILIVM HOMINIS VENIENTEM IN NVBIBVS. (hend ir mannis sun chominten in uuólchenen) Diê sint ouh dîn currus (reita) . ûffen diên dû dísa uuerlt alla irríten hábest. *Gressus dei mei . regis mei . s. uisi sunt . qui est in sancto.* Mînes Gótes kénge . mînes chúninges . der in sînemo sancto templo (hus) ist. Vuéle sint daz? Die oûh nubes (uuolchen) sínt . unde currvs (reita). (26) *Preuenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum.* Apostoli chamen ze êrist . sâr daranâh kefuôgte ze ánderen die ín fólgeton. Gótes lob singenten in (stimmo) uoce et (uuerche) opere. Siê châmen unde uuúrden

probista in mittên niúuuên gesamenungon
prepositi in medio nouarum ęcclesiarum . an tympanis
in lichamen châlo
singente . uuanda sie in carnis maceratione lébeton .
irdórretero hiûte unde ferstráctero
also timpanum uuirt ûzer corio siccato et extento.
samenunga sint tym-
(27) *In ęcclesiis benedicite deum.* Ęcclesię sint tym-
pinarra
panistrię . an diên lóbont Got. *Dominum de fontibus*
israhel. Lóbont trúhtenen fone diên israhelis prúnnon.
brúnnen
Diê êresten fontes . ih neîmo apostoli . diê châmen fóne
die brunnen
israhel. Siê uuâren fontes . siê uuâren diê urspríngа .
áha
fóne ín châmen flumina. (28) *Ibi beniamin adulescen-*
brunnon dero chúmbarrun
tior. Dâr uuas inter fontes PAVLVS de tribu beniamin .
file iunch iungesto
adulescentior . daz chit nouissimus apostolorum. *In*
extasi . i. in excessu mentis. Ín irchómeni. Also er
sih erchám . dô er fóne hímele gehorta . SAVLE SAVLE
uuaz âhtist dû mîn
QVID ME PERSEQVERIS ? Alde iz chît . ín déro [R 232]
derzúcchit
hínagelíteni des muôtes . also iz fuôr dô er raptus uuard
an den dritten hímel
ad tertium cęlum. *Principes iuda . i. confessionis .*
duces eorum. Principes zabulon . i. fortitudinis. Prin-
fúrstin pigihte starchi kespréiti geloûbo
cipes neptalim . i. latitudinis. Apostoli uuâren prin-
kedingi minno
cipes confessionis . fortitudinis . latitudinis . hoc est fidei
spei caritatis. (29) *Manda deus uirtutem tuam. Com-*
menda nobis deus uirtutem tuam. Keliûbe uns Gót
chraft
fáter CHRISTVM . der dîn uirtus ist . kelêre únsih den
mínnon der umbe únsih irstárb. *Confirma hoc deus*
quod operatus es in nobis. Keuésteno Got dîa geloûba .
dîa dû úns kâbe. (30) *A templo tuo quod est in ie-*

rusalem . tibi offerent reges munera. Ferro fone dînemo hus . daz ín déro níderun ierusalem ist . príngent dir diê chúninga geba ín dero óberun ierusalem. Daz sint diê . diê hiêr doûbont carnis (lichamen) concupiscentias. (lúste) (31) *Increpa feras calami.* Irréfse diû tiêr des rôres. Irréfse hereticos (irregeloubâre) . inimicos sanctę scripturę. (fíginta dero heiligun scrifte) *Congregatio taurorum . inter uaccas populorum ut excludantur . hoc est ut emineant . hi qui probati sunt argento.* Diê sélben heretici dánne uuerbent also mánige phárre under diên liûtchuôen. Vuéle sint daz? Âne spénstige unde ferleîtige ménniscen . also diê chûoe . die diên phárren fólgent . daz diê irbúret uuerden . diê ze diuinis (Gótelichero gechôso) eloquiis lóbesam sî. Also paulus chad . (keloûbon irreden sulin ioh uuésen .) OPORTET ET HERESES ESSE . VT COMPROBATI MANIFESTI FIANT IN VOBIS. (daz die irchorínun scímbâre uuerden únder iû) Diû úbeli déro hereticorum (geloubirraro) getéta scînen dîa guôti . unde den uuîstuôm déro catholicorum. (rehto geloûbigon) Fóne diû chît hiêr . EXCLVDANTVR EXPRIMANTVR. (uuerden ûf ketriben uuerden irhâben) Also oûh diê héuâra déro sílberfázzo exclusores heîzzent. *Disperge gentes quę bella uolunt.* Zeuuírf trúhten die hereticos . (keloûbirrara) diê (diête) nieht gentes neheîzzent umbe generationes familiarum . núbe úmbe [R 233] genera sectarum. (geburte) (chúnnescefte) (slahta) (sélbfólgon) Fertîligo siê . êr siê successionem geuuúnnen. (afterchunft) (32) *Offerant uelociter ex egypto.* Spuôtigo bríngen gentes iro sêla Góte ûzzer egypto . ûzer tenebris . îlen ze ímo alle gentes. (finstri) (liûte) *Ethiopia festinet manus dare deo.* Ethiopia île íro hénde biêten Góte . île sih ímo irgében. Also in uuîge sî gelôse tuônt. Secundum ieronimum chît iz sô. (33) *Regna terrę*

cantate deo . psallite domino. Vmbe sús mánigfalta gnâda . síngent Góte álliû erderîche . hôh sángont trúhtene. (34) *Psallite deo . qui ascendit super cęlos cęlorum ad orientem.* Hôhsángont Góte der álle hímela úberfuôr . fóre sînen iúngeron ze ierusalem . diû in orientis partibus ist . siue ad orientem . i. ad patrem. *Ecce dabit uocem suam uocem uirtutis.* So er dannan chúmet ad iudicandum . sô óffenot er sîna stimma . stimma déro crefte . i. uenite . uel . ite. So uuirt lûtreîste . der iû êr uuólta uuésen stille. (35) *Date gloriam deo . super israhel magnificentia eius.* Cuôllichont Got . uuanda danne chumet sîn míchellichi úber israhelem . danne gemíchelîchot er populum fidelem. *Et uirtus eius in nubibus.* Vnde sîn chráft scînet danne an diên nubibus . in apostolis et prophetis . diê hiêr uuâren nubes . unde dar uuerdent iudices. (36) *Mirabilis deus in sanctis suis deus israhel.* Dánne uuirt uuúnderlih an sînen heîlegon Got israhelis . Got uidentis deum. *Ipse dabit uirtutem et fortitudinem plebi suę . benedictus deus.* Danne gíbet er sinemo liûte chraft déro resurrectionis . starchi dero incorruptionis. Gót kelóbot sî er des.

(LXVIII.)

(1) *In finem pro his qui commutabuntur ipsi David.* Sélbemo dauid selbemo christo uuírt díser psalmus ke-

martira
sungen. Er selbo ságet uns dârána sîna passionem .
irlosit feruuandilot fone
mit dero uuír uuurden redempti unde commutati . de
todlîbe ze êuuigemo lîbe feruuándilot
uita mortali [R 234] ad uitam ęternam . commutati
fone érdlîbe ze himillîbe fone eruuártemo lîbe
de uita terrena ad uitam cęlestem de uita corruptibili
ze uniruuártemo
ad incorruptionem. (2) *Salvvm me fac devs . qvoniam intravervnt aquę . usque ad animam meam.* Duô Got mih kehâltenen . uuanda uuázzer sint mir chómen únz án den lib . uuázer heîzent diê mit réhte . diê uuazzeren iêogelîcho diêzzent . in stúrme unde strîte . so iudei tâten. Ziû bítet er den fáter imo des tôdes foresîn uuíder siê . sîd ér uuílligo irstárb? Âne únsih in
ferbíldondo
se transformando . uuír den tôd fúrhten . niêo únsih diû fórhta únseren fíenden gelîche netûe . noh ze ín nebechêre. (3) *Infixus sum in limo profundi.* Vuaz
ih háfteta an in sie fiêngin mih sluogen mih
chit daz? Hęsi . IN ILLIS . TENVERVNT ME . OCCIDERVNT ME. Hóro sint siê . uuanda siê de terra sint . cóld uuúrdin siê . úbe sie mir ûffólgen uuóltin ze hímele . nu ziêhent siê áber níder be diû sint siê hóro déro tiêfi . in démo haften ih. *Et non est substantia.* Vnde nesint siê neheîn uuíht. Daz chit. Siê nesint niêuuiht uuiht.
uuist
Vnde sô súndig hóro . neist niêht diû substantia . diâ
firchústa ánaburt
ih scuôf . uiciatam naturam nescuôf ih ! niêht. *Veni in altitudinem maris . et tempestas dimersit me.* In diâ tiêfi des méres cham ih . unde dâr besoûfta mih
under súndige ge-
daz úngeuuítere. Inter peccatores cham ih . íro persenuázzem
cutio irstarpta mih. (4) *Laboraui clamans.* Ih muôhta mih ruôfendo. Ve mvndo ab scandalis. Ve vobis
uuê dirro uuerlte fône scántuuerron . uuê îû

priênarra unde súndirguôte
SCRIBE ET PHARISEI. *Raucę factę sunt fauces meę.* Des ruôftes uuúrden hêis mîne giûmen . uuanda sie nehá-
óren fernémennis
beton aures audiendi. *Defecerunt oculi mei ab spe-*
lîchamen
rando in deum meum. Diz ist fone démo corpore ge-
spróchen. Mînero iúngeron oûgen [R 235] irdrôz déro
uuir uuandon ioh daz er is-
gedíngi. Also eîner chad. ET SPERABAMVS QVOD IPSE RE-
rahelin solti irlosen
DEMPTVRVS ESSET ISRAHEL. Dîa urdrúzzi gebuôzta er ín . dô er irstuônt. (5) *Multiplicati sunt super capillos capitis mei . qui oderunt me gratis.* Mánigeren sint danne mînes hoûbetes hârer . diê mih házzent tanches.
eîner dero zuelfo
Mánige mág sô sîn . sîd ioh unus ex duodecim ! dâr-
tanchis uuanda ane sculde
míte uuas. Vnde diê álle gratis . quia sine causa. *Confortati sunt inimici mei . qui persequuntur me iniuste.* Gestérchet uuúrden mîne fíenda . diê mîn mit unrehte âhtent. Mit únrehte . uuanda âne sculde. *Quę non*
ih ne-
rapui tunc exsoluebam. Ih kált . daz ih nezúhta. Non
súndota unde leîd uuizze ébenmaht
peccaui . et penas dabam. Ioh úngezúhta ęqualitatem
Gótis scálchis pilde an mih neminde
dei . liêz ih kérno . formam serui accipiens. Adam uuol-
mit nôtnâmo Gótchêit keuuúnnin sâlida
ta per rapinam diuinitatem . be diû ferlôs ér felicita-
tem. Daz lêrta in dér iz fóre ímo teta. Vuaz kescáh
er zuchta sih ána des er niêht neunas unde ferlôs
oûh démo ? Vsurpauit quod non acceperat . perdidit
daz er uuas
quod acceperat. (6) *Deus tu scis inprudentiam meam.*
uuîrúmbe
Got dû uueîst mîna únfruôtheît. Dû uueîst dîa causam. Du uueîst umbe uuaz ih dô irsterben uuólta . dô ih ís uuóla úbereuuerden mahta. Vbe siê iz uuíssen .

niêmer negechriûzegotin siê den herrin mágenchrefte
numquam dominum maiestatis crucifixissent. Aber
unfruôti ist uuisera menniscon fruôti
mîn stultum . sapientius est hominibus. Dû bechén-
uuuôcher tûmplich
nest den fructum. Doh iz ín dunche stultum. *Et delicta mea a te non sunt abscondita.* Vnde mînero
lido úndâte
membrorum delicta . nesint ferbórgen ! fore dir. Dir
uuúnda heilare
irbâront siê íro uulnera . uuanda dû íro sanator bist. (7) *Non erubescant in me qui exspectant te domine . domine uirtutum.* Scámeg neuuérden diê an mir . diê
niêmer neuuerde in zuô-
dîn pîtent trúhten truhten déro túgede. Non dicatur
gespróchen . vuar ist der nû der iû zuôsprah keloubint an Got undo
illis . ubi est qui uobis dicebat. CREDITE IN DEVM . ET
so geloubent an mih
IN ME CREDITE? *Non confun*[R 236]*dantur super me qui querunt te deus israhel.* Noh sô fílo neferhéngest dû mînen fíenden an mir . daz sih diê mîn scámeen . diê dih suôchent israhelis Got. (8) *Quoniam propter te sustinui exprobrationem . operuit inreuerentia faciem meam.* Vuanda umbe dih leîd ih íteuuiz unde umbe dih pedáhta scámelôsi mîn ánasiûne. Vbe man ze mir
du bist christâne . des kechriûzegotin uôbare
chad christianus es . cultor crucifixi . des uuas ih scámelôs . des nemeîd ih mih. (9) *Alienatus factus sum fratribus meis . et hospes filiis matris meę.* Frémede bin ih uuorden unde gást mînero muôter ! chínden.
ih pin sun der nôtsámenungo disin
Filius synagogę bin ih . noh danne chédent sie. HVNC
neuuizzin uuir uuánnan er sî
AVTEM NESCIMVS VNDE SIT. Ziû ist daz? (10) *Quoniam zelus domus tuę comedit me.* Vuanda mih peîz . dînes
daz meinit iz
húses ando. Daz ist diû causa. Ih ándota íro únreht . dánnan negeuuérdoton siê mih ! pechnâhen. Pechnâtin

ánc ánden
siê reht . so bechnâtin siê mih . sô uuare ih sîne zelo.
Et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.
Vnde íteuuizza déro dir íteuuîzzónton châmen an mih.
Ziû so? Vuanda mih niêman nescíltet . er nescélte dih .
ih unde du pírin cin
ego et tu unum sumus. (11) *Et cooperui in ieiunio*
animam meam . et factum est in opprobrium mihi.
Ih pedáhta in uástun mîna sêla . daz uuard mir oûh
pit-
ze íteuuîzze. Dô ih íro húngerg uuas unde siê amari-
tir
cantes uuâren . dô neuuolta ih siê sólche némen in mî-
mir uuas liêbra iro nuôhtarnin sin
nen lîchamen . malui ieiunare ab illis. Ih neuuolta
kelénzic ubeli
consentiens uuerden ! íro malitię . dés tâtin siê mir íte-
uuîz. (12) *Et posui uestimentum meum saccum . i.*
opposui eis meam carnem ut seuirent in eam . diui-
nitatem autem meam occultaui ab illis. Ih pôt ín mîna
hârinun uuât . minen tôdigen lîchamen . daz siê sih
samo in ze bâleune
ân demo fertâtin . unde íro piaculum . ánderen uuúrde
ze buozo
expiatio. [R 237] *Et factus sum illis in parabolam .*
. s. comparatiuam
i. in irrisionem. Ih pin ín uuórden ze comparatione .
ze uuídermézzungo. Also démo gescâhe châtin siê so
gescâhe ímo. Also der ferlóren uuúrde . so uuérde er
ferlóren. Vbel uuás der . úbel begágenda ímo . úbel
ist díser . pézzera nebegágene ouh ímo. (13) *Aduersum*
me insultabant . qui sedebant in porta . i. in publico.
Diê húhoton mîn die únder démo búrgetóre sâzzen.
Dâr diê liûte ín unde ûzfuôren . dâr hábeton siê mih !
ze huôhe. *Et in me psallebant . qui bibebant uinum.*
Sâzzen ze uuine . unde sungen fóne mir. So tuônt noh
kenuôge . singent fone démo . der ín íro únreht uuéret.

(14) *Ego autem orationem meam . s. direxi ad te domine.* fater pelâz Ih péteta áber ze dir . umbe siê . PATER IGNOSCE in iz sie nenuizzin lês uuaz sie tuônt ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. *Tempus beneplaciti deus . hoc est . uenit tempus beneplacitum.* Liêbez zît Got fáter chúmet noh. Vuanne? *In multitudine misericordię tuę.* Án dero mánigfalti dînero gnâdo . an dero daz din sun fóne tôde irstât . unde ménnescen sáment ímo. *Exaudi me in ueritate salutis tuę.* Kehôre mih an déro uuârhêite dînero heîli. Diâ heîli gehiêzze dû . diê geuuérest dû . an déro gehôre mih. (15) *Saluum me fac de luto ut non inhęream.* De quibus supra dixit . INFIXVS SVM IN LIMO PROFVNDI. Lôse mih ûzzer démo hóreuue daz ih dârínne neháftee. Fóne uuémo chîst dû? *Eruar ex his qui oderunt me.* Ih chído . lôse mih fone diên . diê mih hazzent. Diê sint daz hóro. *Et de profundo aquarum.* Vnde fóne déro uuázzero tiêffi. Daz sint ál diê selben. Siê diêzzent in íro stúrme also drâtiû uuázzer. (16) *Non me demergat tempestas aquę.* i. ęcclesia Chît corpvs CHRISTI . Mih in lichamen nebesoûffe diû uuázzerzessa. Carne hábet si íz ke[R 238]-ungeuuitere soûfta mih in sêlo tân . also dârfóre stât. ET TEMPESTAS DIMERSIT ME . spiritu kefólgig netuôe siê iz . consentiens neuuérde ih in . sô neháre ih in tiûffi des leîmis in profundum limi . sô neslíndên siê mih . so ne-. i. perditionem lîchamo háre ih in íro corpus . uuánda ih corpus CHRISTI bín. Mánnolih pórgee daz sîn lîchamo in íro geuualt ! nechóme . ube iz áber gescêhe . so bétoe umbe dia sêla . daz siê dero nemuôzzin uuálten. *Neque absorbeat me profundum.* Noh diû tiêffi neferslínde mih.

Neque coartet super me puteus os suum. Noh diû
búzza nebetuôe íro lóch óbe mir. Der in dia súnda
sturzet . der stúrzet in dia tiêffi . unde in dia búzza.
Vbe der doh dâr iéhet sînero súndon . also iz chît .
fone tiêffi hareta ih ze dir hêrro
5 De profvndis clamavi ad te domine . so neist er betân
lichamen . i. ecclesie
ín dero búzzo. Diû uuort sint corporis christi. (17)
Exavdi me domine qvoniam suauis est misericordia
tua. Kehôre mih trúhten . uuánda mir suôzze ist
dín gnâda. In sô míchelên arbeiten bín ih . daz
10 mir nôte suôzze sî dín gnâda. Míchel húnger tuôt
prôt suôzze . míchel arbeîte tuônt cnâda suôzza. *Se-*
cundum multitudinem miserationem tuarum respice in
me. Nâh déro mánigi dînero gnâdon . náls mînero
súndon síh mih ána. (18) *Ne auertas faciem tuam*
15 *a puero tuo.* Dîn ánasiûne nechêres dû fóne dînemo
gedvuáng manigh nôthâfti
chínde . dén disciplina tribulationis lúzzelen getân hábet.
Quoniam tribulor uelociter exaudi me. Spuôtigo ge-
hôre mih . uuanda ih ín dero nôte bin. (19) *Intende*
animę meę et redime eam. Duô mînero sêlo uuára .
20 únde lôse sîa. *Propter inimicos meos erue me.* Vmbe
sela in toûgeni
mîne fíenda lôse mih. Lôse animam in occulto . lôse
lichamen in óffeni lichamen úrsténdida
corpus in manifesto . daz sie corporis resurrectionem
friunt fone fígenden
geeîscondo . amici uuerden ex inimicis. (20) *Tu enim*
cognoscis obprobrium meum . et confusionem me[R 239]-
25 *am . et uerecundiam meam.* Dû bechénnest mînen
andere téta er genésen
íteuuíz fíentlîchen sîn . so der íst . Alios saluos fecit .
sih nemég er selben genérrin
se ipsvm non potest salvvm facere. Vnde mîna scáma .
diu mih pízzet in mînero geuuízzeni
quę mordet conscientiam . diu an mînen líden uuirt

fúnden nals an mir. Also diû ist . SAVLE SAVLE QVID ME PERSEQVERIS? Vnde mîna mîdunga . dâr forhta ánaist . diû fone infirmitate chúmet . diû oûh an dien líden ist. Also an PETRO . do er CHRISTI loûgenda sús . O HOMO NON SVM. Diû uerecundia heîzzet ouh reuerentia. Nû fáter dû uueîst mîn obprobrium . áber déro mînero uueîst dû bêidiû . ioh opprobrium . ioh confusionem . ioh reuerentiam. Diê neferuuírf umbe daz . núbe hílf oûh ín . uuanda siê an mir sint. (21) *In conspectu tuo sunt . omnes tribulantes me.* Dû siêhest ána . alle diê mih arbêitent an mir unde án diên mînen . be diû lôse mih. *Obprobrium exspectauit cor meum et miseriam.* Mîn herza beît déro zuêio diû iz fóreuuíssa. Iz uuissa chúmftig uuésen mîn improperium . unde iudeorum miseriam . umbe diê ih miserando sús péteta. PATER IGNOSCE ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. *Et sustinui qui simul contristaretur et non fuit . et consolantes . s. sustinui . uel quesiui et non inueni.* Vnde fóne diû beît ih . uuér sáment mir trûreg uuâre iro miserię . unde dér neuuas. Vnde fóne diû uuas mir medico tristicia . déro tristicię suôhta ih consolantes et non inueni. Vuaz half dô . daz ih iz fóreságeta in prophetis? (22) *Et dederunt in escam meam fel . et in siti mea potauerunt me aceto.* Vnde be diû uuúrfen siê gállun in mîn ézzen . unde tránchton mih túrstegen mit ézzîche. Mir uuas pítter daz ih daz nefánt . daz

ih suôhta . unde iro alti uuas mir ézzîch. Ih uuólta sie selben dô uuâren siê a[R 240]maricantes. pittir Ih uuolta íro fidem . dô fánt ih uetustatem. glomba daz alta Oûh sint ín geliche diê gállûn uuérfent in mîn ézzen . diê mîne sacramenta niêzzent . unde áber diên uuíderuuártigo lébent. uuizzod Diê sint amaricantes . diê nenímo ih in mih. pittir Daz ist myrratum uinum des ih in cruce chóreta . unde trinchen neuuólta. der gemýrroto uuîn (23) *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum.* Nu uuerde ín zuósehenten íro tísg *!* in stríg. Vbelen gesmág prâhton siê in mînen tísg . iro tísg . si íro stríg . uuíder íro scrífte tuôien siê . íro uuízzinthêite. *Et in retributiones et in scandalum.* Vnde ze lône unde ze írreden. Ze lône uuánda iz reht ist . ze írreden . uuanda siê sih selben írrent. (24) *Obscurentur oculi eorum ne uideant.* Íro oûgen plíndeen . daz siê nesêhen. Ziû daz? Vt quoniam sine causa uiderunt . fiat illis et non uidere. Vuanda siê in gemeîtun uuízzende uuâren . únuuízzende uuêrden *!* siê. Obscurentur oculi eorum ne uideant. Íro oûgen betímbereen . daz siê nesêhen . diê geséhente séhen neuuólton. *Dorsum eorum semper incurua.* Keboûge iêo íro rúkke. ûfuuertigiû dinch Sid sie superna neuuóltin bechénnnin cognoscere . daz siê de inferioribus ténchen. híranider (25) *Et indignatio ire tue comprehendat eos.* Vnde diû zúrneda dînero âbolgi gefâhe siê. Nelâz siê indrínnen sô siê insceíhte sîn. (26) *Fiat habitatio eorum deserta.* Vuuôste uuerde íro ánasídele. Also nû sêhen . ierusalem ist íro hálb uuuóste. Dâr sie CHRISTVM sluôgen dánnan sint siê

vuerden petúnchelit iro oûgen
fertríben. Obscurentur oculi eorum . daz ist toûgener
vuerde iro gebíuuueda uuuôste
geríh. Fiat habitatio eorum deserta . daz ist óffener
unde in iro sélidon nebûuue niêman der iro
geríh. *Et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet . s. ex numero eorum.* Daz ist iêo daz selba . daz daz fórdera uuas. (27) *Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt.* Vuánda den du sluôge unde hiêzze ir-
umbe diê uuérlt
stérben [R 241] pro mundo . den sluôgen siê nîdigo. *Et super dolorem uulnerum meorum addiderunt.* Vnde
todig
mêroton siê daz sêr mînero uuúndon. Mortalis pín íh
fone dero altun adamis sundo
ex originali peccato . úber daz slâhent siê mih. (28) *Appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum.* Lége
rehton
eîn íro únreht úber daz ander. Sîd siê slahen homi-
ménniscen . daz ih pin. daz sie slâhen Gotes sun daz ih ouh pin.
nem iustum . daz siê slâhen filium dei. Plínt uuérden
uunda
siê . daz siê ín neerchénnen. Sô uuáhsen íro uulnera . uuanda siê uuerd nesint daz dû siê heîlest. *Et non intrent in iusticiam tuam.* Vnde in dîn reht nechómen siê. Ze réhte nefâhen siê. (29) *Deleantur de libro uiuentium.* Ábe déro lébenton briêfpuôche uuérden sie gescaben dâr siê uuânent iro námen stân fóne guôten frêhten. *Et cum iustis non scribantur.* Vnde sámet diên réhten neuuérden siê gescríben. Sô gebúrre in nâh dînemo rehte . uuanda siê sih ze hárto fersâhen ze íro selbero rehte. (30) *Pauper et dolens ego sum.* Ih pín arm unde sêreg. Lírnent álle bî mir sólche
sâlig sint ármmuótige sâlig diedir uuuô-
uuésen. Vuanda iz chit . BEATI PAVPERES . BEATI QVI LV-
fent
GENT. *Et salus uultus tui deus suscepit me.* Vnde dînes ánaliûtes heili Got inphiêng mih. Ze démo rih-

armuôtigi ioh
tuômme díngent álle . so uuírt iû lába paupertatis et
leidseris
doloris. (31) *Laudabo nomen dei cum cantico . magnificabo cum in laude.* Ih lóbon Gótes námen mit sange .
fúre rihtuôm
ih míchellîchon ín . in lóbe. Daz hábo ih pro diuiciis.
(32) *Et placebit deo super uitulum nouellum . cornua producentem et ungulas.* Vnde daz ópfer uuíle Gót
kérnôr . dánne iúngez rínt . mit hórnen unde mit chlâuuon . uuanda mit demo uuárd pezeichenet . daz keîslicha opfer. (33) *Videant inopes et lętentur.* Daz fér-
lob
némen árme unde frêuuên sih . daz er laudem uuíle .
chalph
mêr dąnne uitulum. *Querite dominum* [R 242] *et uiuet*
prôt
anima uestra. Ir suôchent álle panem . daz der lîchamo
lébe . suôchent Got . so lébet iûuuer sêla. (34) *Quoniam cæaudiuit pauperes dominus.* Vuanda Gót ke-
hôrta diê ármen . diê er negehôrti . úbe siê árm neuuárin. *Et compeditos suos non sprcuit.* Vnde sîne ge-
truôhe
drûohten neferchôs ér. Vuélez sint diê compedes?
tôdigi iruuértida
Selbiû diû mortalitas . unde diû corruptio. Déro inbíndet er diê . diê nû dâr ûzhárent ze ímo. (35) *Laudent illum cęli et terra mare et omnia reptilia in eis.*
Ín lóboen hímela unde erda . unde álliû dârínne chrésentiû. Vues? (36) *Quoniam deus saluam faciet syon.*
sâmenunga
Vuánda Got kehâltet sîna ęcclesiam . unde getuôt siê
cinlichamiga sînimo einbórnen
incorporatam unigenito suo. *Et ędificabuntur ciuitates*
pigihte
iudę. Vnde uuérdent kezímberot púrge déro confessio-
sâmenunga ûberuuánige
nis . daz sint diê ęcclesię. Vzer diên superbi férstôzzen

diê sih dero pigihte scámênt
uuerdent . qui confiteri erubescunt. *Et inhabitabunt ibi . et hereditatem acquirent eam.* Vnde dârínne bûent siê . únde ze érbe geuuúnnent siê sîa. Syon ist íro
gebiûuue in himile gerbida
habitatio hiêr . in cęlo ist si íro hereditas. (37) *Et*
diê bíledera dero
semen seruorum eius possidebit eam. Imitatores fidei
geloûbo póton ioh uuisságon
apostolorum et prophetarum besízzent sîa. *Et qui diligunt nomen eius habitabunt in ea.* Vnde diê sînen
Gotes scálchsláhta
námen mínnont . diê sint sêmen seruorum eius . diê búent dârínne.

(LXIX.)

Vox martyrvm ad christvm. (2) *Devs in adivtorivm meivm intende. Domine ad adiuuandum me festina.* Got sih ze mînero helfo. Île . uuárazuô? Mir zehélfenne. Sút chéde mánnelîh . so chéde er állero meîst dánne er in nôte sî. Dísa díge hábe gemeîna sáment martyribus. Vuanda oûh ímo persecutionis niêht nebrístet . úbe er guôt uuíle sîn. Cottidi[R 243]ana scan-
tágelîche uuerra
des rehten muôt uuîz-
dala chéllent animam iusti . nelîde er oûh neheîne tor-
ze lîchamin
menta corporis. (3) *Confundantur et reuerecantur qui querunt animam meam.* Scámeg uuérden . unde in
nals zebîl-
uórhtun chômen . diê mîna sêla suôchent . non ad imi-
donne sunder zeferlîesenne
tandum sed ad perdendum. Sô uuégoe mánnolîh sînen fíenden . sús uuóla uuúnsce ín. (4) *Auertantur retrorsum et erubescant qui cogitant mihi mala.* Tána uuér-

den geuuéndet hínderrúkke . unde mîden síh . diê mir úbelo uuéllen. Nâhkángen siê . nals fóre . diê diâ ęc-
christis sámenunga mit úbelen râten
clesiam prauis consiliis írren uuellen. Also petrus úbelo uuolta fóregân . dô ín CHRISTVS uuanta . sús ché-
iruuint hindir mih fiánt
dendo. REDI RETRO ME SATANAS. *Auertantur statim erubescentes qui dicunt mihi euge euge.* Tánachêren siê
slechsprachondo uuola tuôsto uuola
sâr scámege . diê mir zuôchédent adulando . VVOLA VVO-
tuósto
LA. Daz sint diê . diê in úntriûuuon den mán lóbont .
huldi uuarheit
gratiam suôchendo nals ueritatem. Diê sint diê freî-
âhtara
sígoston persecutores. (5) *Exsultent et iocundentur in te omnes qui querunt te . et dicant . semper magnificetur dominus . qui diligunt salutare tuum.* Fréuuen sih . unde geuuúnnesámôt uuérden an dír . diê dih suôchent . unde sús chéden diê dînen háltare mínnont CHRI-
STVM. Vuieo? Truhten uuérde iêo gemíchellichot. In sól man míchellichon . áber sih selben nesol niêman míchellichon. Vuiêo sól ér chéden fóne ímo selbemo? (6) *Ego uero egenus et pauper sum.* Ih pín dúrftig unde arm. Ziú sól . úbe ímo sîna súnda fergében sint?
ih kesiêho eîn andra êa an mînen liden uuider-
Vuanda iz chit. VIDEO ALIAM LEGEM IN MEMBRIS MEIS RE-
brêchenta mines muotis êo
PVGNANTEM LEGI MENTIS MEE. Dánnân ist er siêh . unde arm. *Deus adiuua me.* Gót hílf mir. Daz chíd dû díccho . daz sî dír in muôte unde in munde . des neirdriêzze díh. [R 244] *Adiutor meus esto domine ne tardaueris.* Chíd oûh dârmíte. Hélfâre mîner uuís dû trúhten . des netuuéle dû. Daz ist uox martyrum .
stimma allero
daz si uox omnium.

(LXX.)

(1) *IPSI DAVID . FILIORVM IONADAB . ET EORVM QVI PRIMI CAPTIVI DVCTI SVNT.* Uues kemánot únsih díser psalmus sélbemo dauidi gesúngener? Daz tuôt ér filiorum dére súno ionadab . diê íro fáter gebót uuéreton . unde mit déro obędientia gehorsami Gótes húldi geuuúnnen. Íro fáter gebôt ín . daz siê uuîn netrúnchîn . heîme neuuârin . núbe ûzze . unde in íro gezélten. Daz uuéreton sie sámosô Gót . selbo ín iz kebúte . uuanda er allen chínden fáterin bet kebóten daz siê íro parentibus kehôrsam sîn. Dánnân inphiêngen siê benedictionem segen a fone domino Gote . unde uuard állen diên liûten ze ín gezêigot fóne ieremia propheta . der dés póto uuas . do sie in captiuitatem in ellendo gefuôret uuúrden . daz siê des éllendes kehôrsam Góte uuârin . der sie ís irlâzzen neuuolta . unz er sie darûz lôsti . also filii ionadab iro fáter des kehôrsamoton . des er ín gebiêten uuolta. Nû sîn also gehôrsam Gote . daz er unsih inbínde dero captiuitatis éllendi . dîa uns paulus zeîgota an únseren líden . do er chad. VIDEO AVTEM ih kesiêho aber

ándra êa . VT SVPRA .

ALIAM LEGEM IN MEMBRIS MEIS REPVGNANTEM LEGI MENTIS MEĘ . unde mih éllenden fuórinta in êo dero sundo . diu in mînen li-

ET CAPTIVVM ME DVCENTEM IN LEGE PECCATI . QVĘ EST IN MEM-

den ist ellendi

BRIS MEIS. Diû captiuitas ist sórglîh . déro ist úberuuint zegetuônne mit Góte eînemo . also er ouh fóne íro chad . uuer lôsit mih fóne demo lîchamen disses libtodis? daz tuôt

QVIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HVIVS? GRATIA DEI

Gótes kenâda mit demo haltare criste láchin

PER IESVM CHRISTVM DOMINVM NOSTRVM. Ánder remedium

Gotes kenada
neist íro . âne [R 245] gratia dei . dîa unsih díser psalmus lêret pechénnen. *In te domine speravi non confvndar in æternum.* An dih truhten kedíncta ih . keschéndet neuuerde . ih in êuua. Sô ih nû bin . sô nesî ih iêmer. In adam bín ih keschéndet . an dír muôzze ih ungeschendet sîn. (2) *In tua iustitia erue me et exime me.* In dînemo rehte nim mih ûzzer únrehte. In dinemo . nals in mînemo. Niê ih déro eîner
diê Gotes rehtes unuuizzige . unde iro selbero reht
nesî . qui ignorantes dei iustitiam et suam uolentes
stâtinde Gotis réhtis ungelós sînt
statuere . iustitię dei non sunt subiecti. *Inclina ad me aurem tuam.* Helde ze mir dîn ôra. Du stâst ûfréht
arzât
medice . níderelígo ih . ûfirríhten nemag ih mih . neîge díh ze mir. *Et saluum me fac.* Vnde halt mih. (3) *Esto mihi in deum protectorem.* Got schírmâre sist dû mír . uuanda ih mih selbo schírmen nemag. *Et in locum munitum.* Vnde in fésta stat . dâr ih irfóhten nemúge ! uuérden. *Vt saluum me facias.* Daz dû mih kehâltest. *Quoniam firmamentum meum et refugium meum es tu.* Vuanda mîn uésti unde min
áhta ursuôch
zuôfluht pist dû. Persecutio geschêhe . temptatio geschêhe ze dír fliêho ih. Adam solta fliêhen zuô dir .
er indrán . uuart ferlórin . er uuard aber fúndin
er flôh fóne dír. Abiit . periit . sed inuentus est. (4) *Deus meus erue me de manu peccatoris.* Got mîner lôse mih . fóne déro hant des súndigen. *De manu legem pretereuntis et iniqui.* Ioh intuuérentis diâ êa . ioh ûnrehtes âne êa. Neuuéderên laz mih kelih sîn .
ubelen heidenen
noh malis christianis mit êo . noh paganis âne êa. Íro hant neziêhe mih ze ín. Súle ih siê oûh fertrágen . des hilf mir áber. (5) *Quoniam tu es patientia mea.*

Vuánda dû bist mîn gedúlt. *Domine spes mea a iuuentute mea.* Trúhten mîn gedíngi . fóne mînero iúgende [R 246] hára. (6) *In te confirmatus sum ex utero de uentre matris meę tu es protector meus.* Ioh noh fruôr . fóne des ih kebóren uuard . starchtost dû mih fone mînero muôter uuómbo . hára schírmdost du mih. *In te cantatio mea semper.* Mîn sang daz mir mendi irréchet . daz ist iêo an dir. Niêht eîn tempore (in dero glou-bo zite) fidei daz nu ist . nube ouh tempore (in dinero ánasihte zite) speciei . daz hína-fúre ist . dánne (mennischin éngelin) homines angelis kelîh uuérdent. (7) *Tamquam prodigium factus sum multis.* Ih pin manigen uuorten sámoso uuunder. Ziu? Quia credo quod (daz ih daz keloubo des ih) non uideo. Siê méndent an diên uisibilibus . (niéht nesiêo) in esca . in potu . (in tránche) in luxuria . (in guôtis únmézze) in scortationibus . (in huôruuiniscefte) in auaricia . (in fréchi) in diuiciis . (in richtuome) in sęcularibus dignitatibus . (in uuérltherscéften) in dealbatione lutei parietis . (iu dero túnicho) áber mîn gedingi ! ist an diên (leîmenero uuende) inuisibilibus. (úngesiûnlichen) Iro uuort ist . MANDVCEMVS ET BIBAMVS CRAS ENIM MORIEMVR . mîn uuort ist dáragágene . IMMO IEIVNEMVS ET OREMVS . CRAS ENIM MORIEMVR. (ezzen unde trínchen iâ súlen uuir doh irstérben) *Sed tu adiutor fortis.* Aber du bist starcher helfare . daz páldet mih . in uia angusta . quam prior transisti. (nube mêr fásteien unde beteien uuir súlen halto irstérben) (8) *Repleatur os meum laude . ut cantet gloriam tuam tota die magnificentiam tuam.* Mîn múnt uuérde . irfúllet mit lóbe . daz er dîna guôllichi singe . unde állen dág tîna míchellichi . ioh in prosperis ioh in aduersis. (in éngemo uuege den du êrron úberstige) (9) *Ne proicias me in tem-*

pore senectutis. Neferuuírf mih . so ih alt uuérde. Vuaz chit daz? *Cum deficiet uirtus mea ne derelinquas me.* Daz chit . So ih chráftelos uuerde . so neferuuírf mih. Chráftelôsi . ist alti. Dîn chraft sî an mir . so mînero gebreste. Ziú bíto ih des? (10) *Quia dixerunt inimici mei mihi . et qui custodiebant animam meam . consilium fecerunt in unum .* (11) *dicentes . deus dereliquit eum . persequimini et comprehendite eum . quia non est qui eripiat* [R 247] *eum.* Vuanda mîne fienda mir fârendo châden . Got hábet ín ferlâzzen . und diê mîn huôtton umbe ubel nals umbe guôt . sáment riêten . ouh so chédendo . Got hábet in ferlâzzen. Lâgent imo . unde gefâhent ín . niêman neist der ín lôse. (12) *Deus ne elongeris a me . deus meus in adiutorium meum respice.* Dû Got neuuerdest keuírret fóne mir . Got mîner . sih ze mînero helfo . sih mih túrftigen hélfo. (13) *Confundantur et deficiant detrahentes animę meę.* Keschendet uuerden unde irlíkkên mir argchôsonte. Scámen begínnen siê sih is . pedriêzzen begínne siê ís. *Operiantur confusione et pudore qui querunt mala mihi.* Pedéchet uuérden mit scámo unde mit mîdungo . diê min ze úbele gedenchent. Also déro síto ist diê sih mîdent . daz siê rótemen gefâhent under oûgon. (14) *Ego autem semper in te sperabo . et adiciam super omnem laudem tuam.* Aber ih kedíngo iêo an dih . unde mêron dîn lob. Niúuuez lob
mânchunnis irlosido
redemptionis generis humani . légo ih ze allen ánderen dînen lóben. (15) *Os meum enuntiauit iustitiam tuam . tota die salutem tuam.* Min munt sageta dîn reht . allen dag dîna heili. Alle zite . tages ioh nahtes . lêrta
daz dîû genist Gotis ist nals ménniscin
ih daz . QVIA DOMINI EST SALVS ET NON HOMINIS. *Quoniam*

non cognoui literaturam. Vuanda ih nebechnâta dia buôchscrift Moysi mîna heili uuésen . so iudei sih kuôllichont nube gratiam dei. Also Paulvs chît . LITERA ENIM OCCIDIT . SPIRITVS AVTEM VIVIFICAT. Andere interpretes châden . QVONIAM NON COGNOVI NEGOCIANTES . id est non otia sectantes. Daz sint aber iudei diê ex operibus legis uuellen uuerden iustificati . non ex gratia. (16) *Introibo in potentiam domini.* Ih faro in mînes truhtenes maht . unde suôcho [R 248] dâr sîna heili . uuanda ih mîna nebechenno. *Domine memorabor iustitiæ tuæ solius.* Daz tuôn ih . dînes rehtes keuuâno ih echert dines eines . mînes netrûen ih . sô sie tuônt. Du bist mîn iustificator . nals ih min selbes. Vuánnan uuêiz ih daz? (17) *Deus docuisti me ex iuuentute mea.* Du truhten lêrtost mih iz . ál énnân hára fone mînero iúgende. Vuiêo mîn iustitia darába giêng . dâr ih desertori baz keloûbta dánne imperatori. Vnde uuiêo ih dâr uuarb aduersus me diuisus. Also daz caro ist concupiscens aduersus spiritum . uuanda ih eînemo neuuolta uuésen subditus. Vnde uuiêo ih sîd fóne CHRISTO nedórfti uuerden redemptus . ube ih do neuuúrde captiuus. (18) *Et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.* Vnde dannan hára chundo ih dîniû uuúnder. Vuaz ist uuúnderlichora danne impios iustificare? Neist daz mortuos suscitare? *Et usque in senectam et senium.*

Gotes nâhkenâda diû êha- scrift diû irslâhit diû geîstscrift diû irchiechit

uuanda ih nebechnata die in iro unmuozzechêit uuérbinte

fone iro êho uuerchin

rehthaft nals fone genâdon

rehtmachâre

reht

demo herizogin

uuider mir gesceîden fleisc

kéronte uuider déro selo

undertân

irlôsit el- lente

die uuirsistin rehte getuôn

tôten irchiechen

Vnde iêo chúndo ih iz . unz hína in álti unde eruuérni . dar disses libes ende gat. *Domine ne derelinquas me donec adnuntiem brachium tuum generationi omni superueniturę.* Truhten neferlaz mih . uuis mit mir . unz ih chunt ketuôe CHRISTVM allero zuôgândero slâhto . dînen arm . mit démo dû unsih lôstost. (19) *Potentiam tuam et iustitiam tuam.* Vnz ih ín ságe . nullas meas uires nullam iustitiam meam . sed potentiam tuam et iustitiam tuam. Vnz ih sus chéde . ze mánnelîchemo . NIHIL ES PER TE. DEVM INVOCA. TVA PECCATA SVNT . MERITA DEI SVNT . SVPPLICIVM TIBI DEBETVR ET CVM PREMIVM VENERIT . SVA DONA CORONABIT NON PREMIA TVA. *Deus usque in altissima . quę fecisti magnalia.* Ih ságo ín . potentiam tuam et iustitiam gereîchen [R 249] hínaûf . ze diên hôhesten díngen . diû du míchellîchiû tâte. Vuanda angeli archangeli . sedes . dominationes . principatus . potestates . tibi debent quod sunt . tibi debent quod uiuunt . tibi debent quod iuste uiuunt . tibi debent quod beatę uiuunt. *Deus quis similis tibi?* Got uuer ist dir gelih? Iâ muôdinch adam . dû uuoltost ímo gelîh sîn. Vuiêo? per superbiam . nals per humilitatem. Kelih uuârist dû ímo . ube dû uuoltist . daz er uuólta . er uuolta dina obędientiam . dina subiectionem . dû zúge áber fúre contemptum. Vnde uuiêo ist dir daz ir-gángen? Daz dû iumentis insipientibus kelih pist. Nû bechénne dina miseriam . unde chit mit pęnitentia .

mîne chréfte neheine sin min reht noh cîniz nube dînin geuuâlt unde dîn reht niûuuiht nebist dû dîn halb . ruôfe Got âna sunda sint din uuirde so lônot er sinen begenâden nals dinen guottâtin mezpotin furstpoten stuola hêrsceffe furstuôma keuuâlta sûlen dir daz siê sint . sulen dir daz siê lêbent sulen dir daz siê rehto lêbint sulin dir daz siê sâligelicho lêbint gehôrsami undertâni fermânunga tumben tiêrin uuênighêit riûuuo

Devs qvis similis tibi? Chid oûh sús. (20) *Quantas ostendisti mihi tribulationes . et multas et malas.* Vuiêo manege arbeite du mir dannân geoûget hábest . daz ih mih dir genôzzon uuólta. Vuiêo mánege . uuiêo úbele. Vuiêo úbelo siê mir lîchen múgen . âne daz sie mir kedvuanch disciplina sint . unde manunga admonitio . nals desertio unde ih dir danchon sol mit dísen uuórten. *Et conuersus uiuificasti me . et de abyssis terræ iterum reduxisti me.* Vnde doh pechêrter ze mir . bechíhtost dû mih an dinero urstende resurrectione . unde leîtost mih áber ánderêst ûzer déro tiêffi . déro erdo . uuanda ih an dir irstándener . áber an mir selbemo irstân sol. Dû irstuônde er in unserro burte nostra natura . daranâh irstanden uuir in eadem natura. (21) *Multiplicasti iustitiam tuam . et conuersus consolatus es me.* Du mánigfáltôtost dîn reht . an únseren irráfsungon increpationibus diê uuir lîden umbe unser sunda . unde bechêrter ze genâdon drôstost du mih . uuanda ih kedingi hábo dero chúmftigun urstende resurrectionis. (22) *Ego autem confitebor tibi.* [R 250] Aber ih lóbon dih . unde iêho dînen genâdon. *In uasis psalmi ueritatem tuam.* An dien uazzen des hôhsanges iiêho ih dînero uuarheîte. An démo róttun scitspile psalterio singo ih dir . daz darána gesungen uuirt . daz heîzzet scálsanch psalmus. *Psallam tibi in cythara sanctus israel.* Hóhsangon dir in cythara israhelis heiligo. Vuanda dû uns kâbe keîst óbenan nider spiritum desuper . be diû singo ih dir in psalterio. Psalterium rotta hábet óbenân nídir bûch . uuanda ouh lichamo corpus ist fone erdo de terra .

be diû síngo ih dir in cythara . diû hábet níderlígenten bûh. (23) *Exsultabunt labia mea cum cantauero tibi . et anima mea quam redemisti.* Danne fréuuent sih mînę lefsa . so ih dir sô síngo unde mîn sêla . diê du lôstost. Vuanne ist daz? Hôre noh. (24) *Sed et lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam.* Ioh mîn zúnga lóbot dih állen dag. Der állo tág . ist in ęternitate sine fine. *Cum confusi et reueriti fuerint . qui quęrunt mala mihi.* Danne ist iz . sô diê in scáma unde in forhtun chóment . diê mir ubeles únnen. So CHRISTVS chumet in iudicio.

in
êuuichcite ane ende

(LXXI.)

(1) *IN SALOMONE.* Diser psalmus uuirt kesúngen in CHRISTO . er ist der uuaro salomon . dazdir chît pacificus. Er gibet pacem super pacem . ze êrist re-
fridoman frido uber frido
suôno untôdigi
conciliationis . dáranah . inmortalitatis. (2) *DEVS IVDICIVM TVVM REGI DA . et iustitiam tuam filio regis.* Gót peuíle démo chúninge des chúninges súne . din geríhte zetuônne . unde din reht zefórderonne. Vuanda er chad.
der fater úbertêilet niêmannen er gab daz dinchreht al demo sune.
PATER NON IVDICAT QVEMQVAM . SED IVDICIVM OMNE DEDIT FILIO. *Iudicare populum tuum in iustitia . et pauperes tuos in* [R 251] *iudicio.* Dînen liût unde dîne ármen in rehte unde in urteîldo zeirteîllenne. Die dîne armen
uuanda
sin neuuéllen . diê nesint din liut niêht. Ziu? QVIA
sâlig sint armmuôtige
BEATI PAVPERES SPIRITV. Derdir armuôtig ist . der nist

hohmuôtig. (3) *Suscipiant montes pacem populo et colles iustitiam.* Apostoli inphâhen fóne CHRISTO frído . daz chit reconciliationem (suôna) zechúndenne sînemo liûte . unde diê mínneren gelírneen aber fóne ín reht . uuieo siê gelouben unde lében sulin. (4) *Iudicabit pauperes populi . et saluos faciet filios pauperum.* Ioh humiles (tiêmuôtige) . ioh dero súne . irteîlit er . unde gehaltet er. Diê sint eîn . also ouh ciuitas (purg) syon (hohuuarto) . unde filia (tôhter) syon. *Et humiliabit calumniatorem.* Vnde er geníderet den unliûmendâre. Diabolum . der regnum (tôdes) mortis (rîche) hábeta . den intszzzet er. Calumniator ist . der guôttate in ábeh uuéndet . unde únsculdige ánafristot. Also er téta. NVMQVID GRATIS IOB COLIT DEVM? (nôbit iob Got fergébino?) (5) *Et permanebit cum sole.* Vnde uuéret sáment déro sunnun. CHRISTVS rîchesot ad dexteram (ze zeseuuun halb) patris. Der ist sol (sunna) . unde ist der sun sin splendor (skîmo). *Ante lunam . generationes generationum . hoc est precedens lunam . et generationes generationum.* An sinero inmortalitate úberreîchende álliû mortalia (tôdigiu). Nah diû iz chit. CHRISTVS RESVRGENS A MORTVIS IAM NON MORITVR . MORS ILLI VLTRA NON DOMINABITVR. (daz chit reht nieht mêr der tod nehêrit sih fúrder uber in. irstanden fone tôde neirstirbit.) Vuanda luna (mâno) bezeîchenet mortalia (tôdiziu dinch) . an diên sint generationes generationum (chunne dero chunnô) . daz chit successiones mortalium. (6) *Et descendet sicut pluuia in uellus.* Vnde er féret also lîso in sînero muôter uuomba . also der régen an den scâpâre (der hérdo) . be iedeonis zîten . do uellus kenezzet uuart . in trúcchenemo tenne . unde aber ánderest daz tenne (nâhchumfte tôdigero dingo).

kenézzet uuard . démo [R 252] scâpare uellere trúcchenemo. Vuanda iudeis êr lera doctrina cham . tiêtin gentibus neheîniû . unde aber sîd tiêtin gentibus lêra doctrina cham . do sî iudeis ingiênch. *Et sicut guttę stillantes super terram.* Vnde also regenes tróphen rîsente in érda so stíllo chúmet er. (7) *Orietur in diebus eius iustitia . et habundantia pacis donec tollatur luna.* In sînen tágen chúmet reht . unde frídes kenúhte unz tôdigi mortalitas zegât. Alde iz chîd extollatur uuirt irbúrit . uuanda daz grecum anthanarethe bezeîchenet peîdiû. So chîd iz danne . unz diû ecclesia irbúret uuerde ad zerîchesonne regnandum mit cum CHRISTO. (8) *Et dominabitur a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terrarum.* Vnde hêrresot er fóne eînemo mére ze ánderemo . fóne mediterraneo mittelándigemo mari mére . unz ze oceano éndilmére . unde fone iordane unz ze énde dero uuerlte. (9) *Coram illo procident ęthiopes . et inimici eius terram língent.* Diê ûzzerósten ęthiopes pétont ín . unde sîne fíenda lécchont diê erda. Daz sint diê . die arrium mínnont . unde sabellium unde donatum . unde apollinarem. Die sint erda . unde inimici christis fienda CHRISTI minnont siê. Arriani unde sabelliani donatiste apollinaristę heîzzent sie nah ín. (10) *Reges tharsis et insulę munera offerent . reges arabum et saba dona adducent.* Chúninga fone tharsis unde insulę pringent ímo géba . chúninga fóne arabia fóne saba fuórent ímo géba zuô. (11) *Et adorabunt eum omnes reges . omnes gentes seruient ei.* Vnde bétont ín alle chúninga . alle diête diênont ímo. (12) *Quia liberauit egenum . a potente .*

et pauperem cui non erat adiutor. Vuanda ér irlôsta sînen dúrftigen . unde ármen liût der hélfelos uuas . fóne demo geuuáltigen tiêuele . der fóne menniscon sundon ge[R 253]uualtig uuard . nals fone imo selbemo. (13) *Parcet inopi et pauperi.* Er lîbet ímo . dia sunda fergébendo. *Et animas pauperum saluas faciet.* Vnde iro sêla gehaltet er. Er lêret siê rehto lében . só gehaltet er sie. (14) *Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum.* Fone uuuôcherungo unde fone únrehte lôset er siê. Vbel uuuôcherunga ist des mánneslékken . so er corpus slâhet . daz er dannan selbo irslágen ist . in anima et in corpore. Dánnan lôset er siê. Sosámo tuôt er fóne únrehte . uuanda er bríget siê ze rehte. *Et honorabile nomen eorum coram ipso.* Vnde ír námo ist êrhafte fóre ímo . daz siê christiani heîzzent . doh is íro fienda húhôhen. (15) *Et uiuet . et dabitur ei de auro arabię.* Vnde er lébet nals hiêr uuanda iz chit . TOLLETVR DE TERRA VITA EIVS nube in cęlo . also iz chît . RESVRGENS A MORTVIS IAM NON MORITVR. Vnde ímo chúmet cold fóne arabia. Vbe iz énemo salomoni cham . mêr dísemo . démo uuâren . démo sapientia fidei . i. tria munera . dannan geópherot uuirt. *Et adorabunt de ipso semper.* Vnde bétont siê iêo . also siê fone ímo sélbemo gelírneton . ADVENIAT REGNVM TVVM. *Tota die benedicent ei.* Alle zite lobont siê ín. (16) *Et erit firmamentum in terra a summis montium.* Vnde er uuírt féstenunga in ĕrdo . állero scripturarum chómenero fone prophetis . diê summa montium heîzzent . uuanda sie summi auctores sint sanctarum scripturarum.

Er cham in erda . daz er siê irfólloti. *Superextolletur super lybanum fructus eius.* Sin uuuôcher uuirt
hômberg perga
irbúret ! úber lybanum. Vber prophetas die montes
hómberch
heîzzent . unde uber lybanum . daz chit uber iêgelichen
púrlichosten hohfáter uuisságin
excellentissimum [R 254] patriarcham alde prophetam !
uuuôcher
uuirt sîn fructus . i. caritas ! irburet. Den Paulus zeî-
des keístis uuuôcher sint minna
gota do er chád . FRVCTVS AVTEM SPIRITVS EST CARITAS.
iéonoh sal ih iû zeigon den hoho
Fone démo er ouh chad . ADHVC SVPEREMINENTEM VIAM
irbúrten uuég
VOBIS DEMONSTRO. *Et florebunt de ciuitate sicut fęnum*
terrę. Vnde dannan bluônt sine heîligen fone dírro
búrg chómente ze énero . also daz érdhéuue . dánne iz
ánderest chómene bluômen
dârûzze rediuiuos flores ! keuuúnnet. (17) *Sit nomen*
eius benedictum in secula. Sîn námo ist gelóbot iê-
sunna
mer. *Ante solem permanet nomen eius.* Sol bezeîchenet
zîtlichiû dinch
temporalia. Diû úberuuéret sîn námo. *Et benedicentur in ipso omnes tribus terrę.* Vnde an ímo uuerdent
keségenot alle chúmberra déro erdo. Sô uuard abrahe
in dinemo chúnne uuerdent keségenot alle diête
geheîzzen . IN SEMINE TVO BENEDICENTVR OMNES GENTES.
Omnes gentes magnificabunt eum. Alle diête míchel-
lichônt ín. (18) *Benedictus dominus deus qui facit*
mirabilia solus. Ér si gelóbot . der eîno uuúnder tuôt.
Souuér siû tuôt an démo tuôt ér siû. (19) *Et benedictum nomen glorię eius . in ęternum . et replebitur*
maiestate eius omnis terra. Vnde sîn guôllicho námo
si gelóbot iêmer . ioh ér énde dero uuerlte . ioh nâh
énde. Vnde sînero mágenchréfte uuirdet irfúllet álliu
fone dero âhe unzint in ende des erderingis
diû erda a flumine usque ad terminos orbis terrarum.

Fiat . fiat. Nû hábest dû iz kebóten . nû fáre iz so . so fare iz. (20) *Defecervnt ymni david filii iesse.*

(LXXII.)

(1) *Psalmvs asaph.* Dauid filius iesse . uuórhta
êouuartin
sang unde lêrta die sacerdotes diû síngen . also gescríben ist . daz sie Got míte lóbotin. Diû súngen siê
zîtlîchon hábido
Góte umbe den dang déro temporalium bonorum . diû
ze bilde êuuigero genâdon
er ín hábeta gegében in figura ęternorum. Vuanda
êuuigû dinch
siê áber [R 255] aeterna nemínnoton . unde sie oûh
irdiskiû guôt erdrîche
terrena umbe iro sunda ferlúren . unde íro regnum zegiêng pe diû zegiêngen oûh diu sang. Dannan ist díser psalmus asaph . daz chit synagogę . dero uox hiêr
dero zuôgedûnsenun stimma
liûtet. *Qvam bonvs israhel . devs.* Der israhelis Got uuiêo guot der ist. Vuemo? *His qui recto sunt corde.* Diên . diê réhte sint in íro hérzen . diên sîn uuíllo lîchet. (2) *Mei autem pene moti sunt pedes.* Áber mîne fuôzze chîd asaph uuangton nâh ába réhtemo uuege. *Pene effusi sunt gressus mei.* Mîne génge sint nâh ze uuîtsueifte uuórden. (3) *Quia zelaui super iniquos.* Vuanda mir ándo ánauuas . umbe die únrehten . unde ih ín írbonda. *Pacem pecatorum uidens.* Iro frído unde íro gemáchen lîb anaséhende. Daz ih
súnthafte
siê peccatores uuíssa . unde doh uuérltsâlige. (4) *Quia non est declinatio mortis eorum.* Vuanda siê gâhes der tôd nenícchet. *Et firmamentum in plaga eorum.*

Nóh uuírig neist íro chéstiga. (5) *In labore hominum non sunt.* In arbeîte nesint sie sáment ánderen ménniscon diê bézzeren sint. *Et cum hominibus non flagellabuntur.* Vnde sáment ín neuuérdent siê gehármscárot. (6) *Ideo tenuit eos superbia.* Be diû sint siê úbermuôte. *Operti sunt iniquitate et impietate sua.* Fone diû uuúrden siê bedécchet mit iro únrehte . unde mit iro guôtelosi. Siê neuuolton mâzigo úbel sîn . sie soûfton sih mit állo in daz únreht. (9) *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Íro únreht chám sámo ûzzer spínde . nals ûzzer macie (mageri). Daz chît sie tâten iz undurftes . nals fone durften. Vuanda doh siê beîde Góte mis[R 256]selîchen . die fóne nôte unde âna nôt míssetuont . dâr ist doh ána fílo gesceîdenes. Der armo chît . Vuanda ih nieht nehábeta be diû stal ih . der rîcho roûbot . unde neuuíle daz ís sâr iêman getúrre geuuânen. Vuannan tuônt siê daz? *Transierunt in dispositione cordis.* Vuanda siê in íro herzen áhtungo úberstáfton . daz sie sih ahtont óbe ánderen . nals nében ánderen. Excesserunt metas humani generis . homines se pares cęteris non putant. (8) *Cogitauerunt et locuti sunt! nequitiam.* Árges tâhton siê . árch sprachen siê. *Iniquitatem in excelso locuti sunt.* Óffeno sprâchen sie daz únreht. Siê neuuolton sih is niêht hélen. (9) *Posuerunt in cęlo os suum et lingua eorum transiuit super terram.* Vf hôho huôben sie íro múnt unde íro zúnga úberfuôr dîe erda. Sie neredeton nieht samoso siê lutei (húruuine) uuârin unde mortales (stirbige). (10) *Ideo reuertetur huc populus meus . et dies pleni inuenientur in eis.* Be diû iruuíndet hára min liût chît asaph . ze

sié ubirstafton daz zil ménniscin chunnis doh sie menniscin sin . sie
neuuánint sih doh anderên liûten gelih sint

Góte eruuíndet er . unde bedenchet díse . unde tuôt sîn getráhtede úber siê ze uuiû in daz irgánge . daz sie uuerltsâlig sint. Vuanne? Cum dies pleni inuenientur in eis. So an ín irfóllot uuerdent diê tága . adchristis chúmfte
uentus CHRISTI. So er chúmet . er lêret sie iz pedénchen. der gepurperoto richo pegrábin in
Er ságet ín uuiêo diues purpuratus uuard sepultus in hello
inferno. (11) *Et dixerunt . quomodo scit deus?* Vnde iruuíndente iruuíndin
diê selben reuertentes châden . êr siê begóndin reuerti . mennischun dinc unréhte
uuiêo uueîz Got danne humanas res . sîd iniqui so sâist sar doh eîn geuuizzeda
lig sint? *Et si est* . daz chît et utrum est *scientia* an demo hohistin chumft
in altissimo? Ist sar dehêin scientia án demo hóhesten? Vuiêo mag ih ís truen? (12) *Ecce ipsi peccatores et habundantes . in seculo obtinuerunt diuitias.* Síno . daz chît . nû sih . uuâr [R 257] siê súndige sint . unde doh kenúhtige sint . ioh uuérltrîhtuôma hábent. Niêht eîn genuôge . nube ioh mêr danne genuôge. (13) *Et dixi . s. asaph. Ergo sine causa iustificaui cor meum . et laui inter innocentes manus meas.* In gemeîtun geréhtháftota ih mîn hérza . in gemeîtun teuuuôg ih mîne hende . daz chît in gemeîtun uôbta ih kuôtiu uuérch sament diên unsúndigen . sîd ih súslih nehabo. Ih pin guôter arm . der úbelo ist rîche. (14) *Et fui flagellatus tota die.* Vnde iê ána leîd ih fíllâ. Den unrehten ziêreth ér . mih rehten fíllet er. *Et castigatio mea in matutino.* Vnde iêo sâr fruô . daz chît spuôtigo cham mîn hármscára ínnin úber lang . alde sâr niêmer. (15) *Si dicebam narrabo sic . ecce nationem filiorum tuorum reprobaui.* Vbe ih táhta . sus

Got ne-
ságo ih ánderen . sô ih iz irchúnnet hábo . deum non
ruôchin uuieo dero liûto dinch fâre . die unrehtin hartost salige sin
curare ! humana . iniquos maximę felices esse . so hábo
dero rehton ge-
ih ferchóren . diê gebúrt dínero chíndo . nationem iu-
sláhte
storum hábo ih dánne ferchóren . die so niêht nelêr-
ton . nube démo uuíderuuartigo. (16) *Et suscepi cognoscere.* Vnde dô iruuánt ih des unde hinderstuônt
uuîtspendunga
zeerchennenne diê so getânun Gótes dispensationem. *Hoc labor est ante me.* Daz ist aber únsemfte zetuônne . doh iz fóre Góte semfte si . fóre minen oûgon ist iz árbêitsam. (17) *Donec intrem in sanctuarium dei.* Ieo unz ih kân in daz Gótes hus . in dia togenun fer-
scrifto
númest déro scripturarum. *Et intellegam in nouissimis eorum.* Vnde ih dar ferném hínafúre . unde ih denche an iro lézesten díng . uuieo diû irgângên. (18)
. s. dolos
Verumtamen propter dolos posuisti eis. Aber doh umbe íro besuîchen . rihtest dû ín bísuuih. Des siê spulgent . daz begágenet ín. Menniscen îlent siê triêgen . betro-
dero erdo
gen uuerdent siê . daz [R 258] sie uuânent terrena
guôt zeiruuéllinne sin fúre daz êuuiga
bona eligenda esse pro ętternis. *Deiecisti eos dum allearentur.* Du uuúrfe sie níder ínnan diû . unz siê irháuen uuúrden. Selbiû íro héuî . uuas íro iruélleda. (19) *Quomodo facti sunt in desolationem ! subito ?* Vuieo sint siê iêo nû so gâhes intsazte? unde ze ôdi uuórtene? *Defecerunt* . sie sint zegángen . sámo siê niêo neuuúrdin. *Perierunt propter iniquitatem suam.* Vmbe iro unreht sint sie ferlóren. Vuieo? (20) *Veluti somnium exsurgentis.* Also der troûm des ûfstânten. Demo daz troûmet . daz er scaz hábe . unde

niêth nehábet . sô er ûfstât. *Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Trúhten dû uertilegotost íro bílde in dînero burg . uuanda siê niêht nechóment ze hímele . dâr siê dih kesêhen. Hiêr neoûgton siê dîn bilde . dâr nelâzzest dû scînen íro bílde. (21) *Quia delectatum est cor meum . et renes mei mutati sunt.* Fóne ín geskáh mir . daz mîn herza gelústig uuárd iro sálighêite . unde mîne lancha sih uuéhseloton . nâh ín fóne luxu ad luxuriam . fone úberfuôro ze hûorlúste. (22) *Et ego ad nihilum redactus sum.* Vnde be diû uuard ih sáment ín . mînes sínnes . unde mînero fernúmeste ze niêhte brâht. *Et nesciui* . unde neuuissa ih selbo mîn únuuízze. (23) *Vt iumentum factus sum apud te.* Demo fêhe uuard ih kelîh mit dir . uuánda sie só fore dînen oûgon sint diê terrena mínnont. *Et ego semper tecum.* Vnde ih iêodóh sáment dír. Ad deos alienos nefuôr ih . ad demones nehafta ih mih . daz ih íro dánches iêht keuuúnne. Daz chit synagoga . quę non seruiuit idolis. (24) *Tenuisti manum hoc est erexisti potestatem dexterę męę.* Du hábetost ûf den geuuált . minero zéseuuun. Terrena concupiscentia uuas [R 259] mir sinistra . quia ego semper tecum. Vuanda samit dir uuas ih iêo. Sámit dir uuas min dextera. Dannan fone dextera hábo ih potestatem inter filios dei fieri. *Et in uoluntate tua deduxisti me.* Vnde in dînemo uuíllen . dînes tanches . nals fone mînen frêhten . leîtost dû mih . unde brâhtost mih inter filios dei. *Et in gloria suscepisti me.* Vnde in guôllichi inphiênge dû míh. Vuéliû ist

erdeguôt ze fremiden Goten ze dien tiêfelin diu zuogezógena diû ábkotin nediênota dero erdo girida uuinstra zéseuua keuualt under Gotes chinden uuerdin under Gotes chint

urstende
diû guôllichi? âne déro resurrectionis . diû únságelih ist. (25) *Quid enim mihi est in cęlo . et a te quid uolui super terram?* Iâ uuáz ist . daz mir in hímele
untôdige richtuōma
ist kehálten uuer mag daz kesagen? Inmortales diuitias hábest du mir dar gehálten. Vnde uuaz uuolta ih umbe dih do geuuúnnen óbe erdo? Aurum . argentum . gemmas . familias? Daz hábent oûh peccatores. (26) *Defecit cor meum . et caro mea.* Min herza unde mîn
keistlichiû
fleisch ist zegángen . únrehtiû gíreda des hérzen ióh des fleîsces sint zegángen. Spiritalia uuíle ih nû .
fleiskiniu
nals carnalia. *Deus cordis mei et pars mea deus in secula.* Got mînes herzen ist in hímele . unde Got ist
rihtuoma
mîn teil iêmer. An ímo hábo ih funden mîne diuitias. (27) *Quia ecce qui elongant se a te peribunt.* Vuanda diê sih ferro fóne dir tuônt diê uuérdent ferloren . ih kiêng ába uuége nals áber ferro . diê giêngen ferro .
diê bedecchit sint in unrehte
qui operti sunt iniquitate. *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te.* Ferlóren hábest dû álle . diê sih dîn geloûbent . uuanda diê minnont iêht ánderes dánne dih. Minnont sie ouh dih umbe iêht ánderes daz neist niêth
reine minna
castus amor . uuanda ín énez liêbera ist danne dû. (28) *Mihi autem adherere deo bonum est.* Mir ist áber guot ze Góte háften . daz eîna uuíl íh. Daz uuirt
fóne ansiûne ze ansiûne
danne . so ih ín gesiêho . facie ad faciam. *Ponere* [R 260] *in domino spem meam.* Vnde ist mir guot . ínin diû an in gedíngen . uuanda ih iz noh nehabo in
raccho in gedingi
re . daz ih iz hábe in spe. *Vt annuntiem omnes laudes eius in portis filię syon.* Vnde guôt ist mir daz ih

ínin diû chunde álliû sîniu lob. Vuar? in portis filię syon. Hiêr in sancta ęcclesia . diû dero êuuigun speuuárto
culationis ! tohter ist.

(LXXIII.)

(1) *Intellectvs asaph.* Díser psalmus ist fernúmest déro synagogę. Sî fernimet unde bechénnet . daz íro gescêhen sol hínafúre . umbe den geríh daz si CHRISTVM sluôg. Daz chláget sî . daz uueînot sî. Daz uueînot oûh selber CHRISTVS. Also iz chît . VIDENS CIVITATEM FLEVIT. *Utqvid devs repvlisti in finem?* Ziû Got hábest dû únsih fúrenomes feruuórfen? Ziu sint dír diê nû leîde . die dir êr uuarin liêbe? *Iratus est furor tuus super oues gregis tui?* Ziu bist dû írbólgen dînero scâfherto? Ane daz uuir terrena mínnoton pastorem nebechnâton? (2) *Memento congregationis tuę quam possedisti ab initio.* Erhúge dînero gesámenungo diâ dû besâzze fóne êrist . fone des sî ánafiêng ze abraham. *Liberasti uirgam hereditatis tuę.* Du irlôstost fone egypto dîa gérta dines erbes. Vuir bín daz erbe . daz dû lôstost mit déro gerto in manu moysi. *Montis syon in quo habitasti.* Irhúge ierosolymę dâr dû bûtost . dar syon ist . dar dû selbo corporaliter scíne. (3) *Leua manum tuam in superbiam eorum.* Héue dîna hant an íro úbermuôti. Lob dir CHRISTE . daz iz sô geuáren ist . romani reges sunt humiles . sunt chri-

do er dia burg anagesah do iruucînota er

irdiskiu hirte

iu moysenis hende

lichamhafto

romchuninga sint diêmuote sint

stiani. *In finem.* Iêmer sîn siê sô. *Quanta maligna operatus est inimicus in sanctis tuis.* Vuélea úbeli der fient sceînda . an [R 261] diên . diê iû êr heîlig uuâren. In templo . in sacerdotio . in sacramentis. Fiênt dô . frîont nû. Cultor idolorum dô . christicola nû. (4) *Et gloriati sunt qui oderunt te.* Vnde uuiêo sih kuôllichoton dîne fienda. Daz pegágenda mit rehte diên . diê sih kuôllichoton . CHRISTVM irslágen háben. *In medio solemnitatis tuæ.* Ze ôstron in míten dágen déro azimorum . do oûh CHRISTVS irslágen uuárd. *Posuerunt signa sua signa.* Sazton dara iro fánen . ze âmere íro fánen daz sie dâr uuârin in monumentum ! uictorię. (5) *Et non cognouerunt.* Vnde neuuísson. Vuaz? Daz ist uindicta dei uuas . nals íro gloria. *Sicut in egressum desuper.* Siê nedâhton samoso ánchómenez úrlub fone himele . nube an iro fortitudinem. (6) *Quasi in silua lignorum securibus exciderunt iamuas eius in id ipsum . i. conspiranter et constanter.* Sie hiûuuen einmuôto diê túre mit áccheson . also man ze holz untûrlîcho níderslâhet diê boûma. *In dolabro et fractorio deiecerunt ea.* Mit partum unde mit stícchele brâchen siê sîa. (7) *Incenderunt igni sanctuarium tuum.* Prandon din uuîehus. Nieht eîn brâchen . nube ioh prandon. *In terra polluerunt tabernaculum nominis tui.* Peuuúllen daz kezélt dînes námen . daz in erdo íu eîn lúzzel uuas. (8) *Dixerunt in corde suo. cognatio eorum inter se.* Do châden iudei zórnlîcho in íro herzen . chád al diû slahta zeînánderen. *Venite comprimamus omnes sollemnitates domini a terra.* Chóment zesámene . unde tîlegeien alle Gotes túlte . fone

in hus piscetuôme in opheruuîedon
uôbâre abkotero christuôbo
déro billon
kotis kerih guôllicheit
chnéhtheit

erdo . sîd in únser tûr neuuâre. Sus uuuôtige bechnâta siè asaph. (9) *Signa nostra non uidimus . iam non est propheta . et nos non cognoscet amplius.* Sus chédent sie nu in captiuitate (ellendi). Zeîchen nesâhen uuir . sîd uuir captiui uuurden (ellende) . prophetam (uuîssagin) neháben [R 262] uuir . iê noh neirchénnet er unsih hiêr in éllende. Ziu ist daz? Âne daz ir iûh selbe nebechénnent . unde ir noh CHRISTI bîtent . sámoso er nechómen sî . unde ir iûh an ímo eigent fertân . er chumet . er chúmet áber . ad iudicandum (teilemne) . nals ad liberandum (zeirlosinne). (10) *Vsque quo deus exprobrabit inimicus?* Vuiêo lango chît asaph íteuuîzzot dir sús dîn fient iudeus? *Irritat aduersarius nomen tuum in finem?* Ér grémet dínen námen . uuíderuuártiger unz hína ze énde . so helias unde enoch chúmet? Vnz dára uuéret sîn contumatia (bûchsuélli). (11) *Vtquid auertis manum tuam . et dexteram tuam de medio sinu tuo in finem?* Iâ chît asaph. Zíu uuéndest dû dána dîna hánt . unde dîna zéseuuun ûzzer míttemo dînemo buôseme . so fúrenomes? Also moysi Got chad . stôz in dînen buôsem dîna hant . unde si íngestôzzeniû scône uuas . unde er aber chád . zie ûz dîna hánt . unde si ûzkezógeniû míselohtiû uuas . unde er áber chad . stôz sîa ín . unde sî ingestôzzeniu ánderest scóne uuard . also bist dû iudee. Vzze âne Got . pist du únrêine . ínne sáment ímo . bist dû rêine. Vuiê lango uuíle dû âne ín uuésen unrêine? Nefuôr iz ouh sô umbe diê uirgam (stab) moysi. In manu (in sînero hende) eius uuas si directa (gereht) . uzzer hende ferlâzzeniû uuard sî tortuosa (sitechrúmph) . aber uuídere

gezúhtiû uuárd si ánderest directa (creht). Nesolt dû daz pechénnen iudee . fone dir gescríben uuésen? (12) *Deus autem rex noster ante sęcula operatus est salutem in medio terrę.* Áber Got unsir chúning uuúrhta heili êr déro uuérlte in míttero erdo . in mítten gentibus. Fides unde baptismum uuas ín benêimet ante sęcula. Nû sint siê bechêret zuo CHRISTO . zíu bist áber dû bechêret fone imo? (13) *Tu confirmasti in uirtute tua mare.* [R 263] Dû Got kefésteníotost den rôten mére in dinero chréfte . daz er stuônt in mûro uuîs . unz israhel dâr dúrefuôr. Dô fórebíldotost du dísa toûfi dero gentium (diêto) . mit déro siê nu uuérdent irlôset a diabolo . so sie dô tâten a pharaone. *Contriuisti capita draconum in aqua.* Sô tuôndo hábest du fermúlet superbias (ubermuoti) demonum (dero tiêfelo). (14) *Tu confregisti caput draconis.* Des mêisten tiêfeles úbermuôti hábest dû gebróchen ín dero toûfi. *Dedisti eum escam populis ęthiopum.* Du gâbe ín zefrézzenne suarzen liûten . ûzzer diên nu uuórdene sint uuîzze. Diê ézzent corpus domini (Gotes lichamen) . uuieo diabolum (den tiêfel)? Also augustinus chit. CHRISTVM QVO SE CONSVMENT . DIABOLVM QVEM CONSVMANT. CHRISTVM ezzent siê . sih zégedúrnohtonne . diabolum frézzent siê . ze sînero dîlegungo. In diên uuórten gáb iû moyses israhelitis zetrínchenne caput uituli (daz chalbis hoûbet) . ze êrest in fiûre gesmálztez dáranâh gemálenez (die uuârin Gotes anesêhin). Vuanda ueri israhelite . diabolum smélzen suln ! unde múlen . unde fertiligon. Vuaz mág kelímflichor bezeichenen diabolum danne daz simulacrum (chalbis) . dâr man ín ánabeteta? Fone diû uuard kesprochen

slah unde iz
ze petro . do ér inmunda ánasah . MACTA ET MANDVCA.
Alde sus uuirt ez fernomen. DEDISTI EVM ESCAM POPVLIS
tiêtin
ETHIOPVM. Du gâbe ín gentibus ze bézzerungo. Vuanda
âhtungo unde
fone sînen persecutionibus uuérdent siê martyres et
durenohte
perfecti. (15) *Tu disrupisti fontes et torrentes.* Du
zebrache in manige strángen . brunnen unde chlínga .
prediare chórunga
daz sint predicatores . die temptatio besuôchet . uuéder
prunnen chlíngen
sie sîn . fontes alde torrentes. *Tu siccasti fluuios*
etham . i. fortis. Du hábest ketrucchenet des tiêfeles
irrare ánchétâre calstrare
âha . daz sint heretici . aruspices . [R 264] mathematici.
keîstliche
(16) *Tuus est dies . et tua est nox.* Dîn sint spiritales .
fleiscliche
dîn sint carnales. Dû chánst sie bêide gehálten. Diê
keîstlicha fernúmest
spiritalem intellectum hábent . diê chúnnen Got ferné-
in ánagenne uuas iêo Got
men . sô siê gehôrent IN PRINCIPIO ERAT VERBVM. Diê
fleîselicha lutun mundis.
carnalem hábent . diê denchent án den sonum oris .
daz iz uuort si. (17) *Tu fecisti solem et lunam.* Dû
uuîsin unde únuuîsin
tâte sapientem et insipientem. Be diû neist neuuéderer
zeferchúmmine frûoten unde un-
íro desperandus. Also Paulus chad . SAPIENTIBVS ET IN-
frôten pin ih ébinscúldig
SIPIENTIBVS DEBITOR SVM. *Tu perfecisti omnes terminos*
terræ. Dû hábest kedúrnohtet álle marcha . déro erdo.
Vuéliû ist diû erda? uuéliû ist diû marcha? Dâr stat
er uuorhta heili in mittemo lande
fóre. OPERATVS EST SALVTEM IN MEDIO TERRÆ . unde daz
in mitten diêtin
ist in medio gentium . déro marcha sint apostoli. Siê
ságent ín . unz uuára sie récchen suln . unde uuar siê

nieht ferror uuise sin danne
iruuínden suln. Also daz ist . NON PLVS SAPERE QVAM
manne tuge sunder sûberlicho uuise sin
OPORTET SAPERE . SED SAPERE AD SOBRIETATEM. *Estatem et*
uer . tu plasmasti ea. Súmer unde lénzen . diû bediû
die hoizmuôtigin ze guote niuchomin ze geloûbo
tâte dû. Feruentes spiritu . sint súmer . nouelli in fide
nie sie sih neruômen
5 sínt lénzo. Diên allen ist zerâtenne . ne glorientur
sama sie iz nieht inphiêngin
quasi non acceperint. (18) *Tu fecisti ea. Memor esto*
huius creature tue. Dû daz allez hábest ketân . erhúge
folchis
dírro dînero gescéfte. Iudaice plebis erhúge. Sús
fernúmeste âne fer-
uuégot asaph mit intellectu . démo der noh ist sine in-
númest diê alêiba
10 tellectu. Díser asaph ist . fone démo iz chit . RELIQVIE
nuérdent kehalten
SALVE ERVNT. Fone dísemo ist Petrus chómener . unde
ane fernumist
alle apostoli . der asaph íu êr uuas sine intellectu .
fernumiste
unde áber nû ist mit intellectu uuanda er al nû siêhet
irfóllot . daz er uuard keuuîzzegot. *Inimicus impope-*
15 *rauit domino.* Vnholder liût iteuuîzzota sînemo hêrren.
dirro ist sundig man uuir neuuizzin
Vuiêo chad er . PECCATOR EST ISTE . NON NOVIMVS [R 265]
unannan er sâr ist uuir uuizzen moysen uuola imo sprah Got zuô
VNDE SIT. NOS MOYSEN NOVIMVS. ILLI LOCVTVS EST DEVS.
dirro ist unserro gellunburg slahto
ISTE SAMARITANVS EST. *Et populus insipiens exacerbauit*
nomen tuum. Vnuuízziger liût crámda dînen námen.
chómint zesamine . tiligoen alle
20 Ánderesuuiêo nechâden siê . VENITE COMPRIMAMVS OMNES
Gotes tolte fone erde
DIES FESTOS DOMINI A TERRA. (19) *Ne tradideris bestiis*
animas confitentes tibi. Tiêren negébest dû diê dir
iêhenten séla. Diabolo et angelis eius negébest dû siê.
uuaz tuoien uuir is nu
Nube áblaz kib ín so siê chéden . QVID FACIEMVS ERGO

liêben bruôdera uuîsint unsih heilsamo
VIRI FRATRES? DICITE NOBIS ketuô siê danne salubriter
tuônt riûuua unde uuerde iûuuer iêgelih ketoûfet
gehôren. AGITE PENITENTIAM . ET BAPTIZETVR VNVSQVISQVE
in nâmen ûnsiris hêrrin des keuuiêhten haltâris . sô uuerdent
VESTRVM IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI . ET DIMITTENTVR
iû iûuuera sunda fergeben
VOBIS PECCATA VESTRA. *Animas pauperum tuorum ne*
obliuiscaris in finem. Dînero dúrftigon sêla neêigist
dû ín âgézze in énde . so siê sih ármelîcho dir irgében .
sô irhúge íro. (20) *Respice in testamentum tuum.*
Vuarte an dîna beneîmeda . irhúge uuaz dû úns penêi-
daz lant himelriche
met êigîst . nals terram chanaan . nube regnum cęlorum.
Daz erbe nelâz uns íngân. *Quia repleti sunt qui*
obscurati sunt terrę domorum iniquitatum . i. iniqua-
rum domorum. Vuanda die irfúllet sint déro erdo .
diê fóne íro irbléndet sint. Vuélero erdo? Déro únrehton hiûsero. Diê ze érdo uuartent . diên féret der
stoûb in diû oûgen . unde blendet siê. Daz chît diê
írdische gedáncha hábent die uuérdent dannan geírret
íro sinnes. Vués sint dánne diê gedancha . âne unrehtero hiûsero? daz sint únrehtiû hérzen. Sô negescéhe
dînemo testamento dînemo liûte . daz siê íro hérzen
alêiba
írdesche gedáncha so irbléndeu . núbe doh diê reliquię
gehalten uuérden. (21) *Ne auertatur . i. non repella-*
tur . humilis confusus. Din liût diemuôter unde sînero súndon scámeger . neuuér[R 266]de fone dir ferstôzzen. *Egenvs et inops laudabunt nomen tuum.*
Dúrftiger unde armer lóbont dih. Déro solt dû ruôchen.
(22) *Exsurge domine iudica causam meam.* Truhten stánt
ûf uuís mîn díngman . irteîle ube ih reht hábe . daz
ih daz keloubo daz ih nesiêho. Vuis diên uuídere . die
uuar ist nû din Got
mir zuôchédent. VBI EST DEVS TVVS . sámosô dû fóne

lîchamhaften ougon
diû nesîst . uuanda du corporeis oculis úngesíhtig pist. *Memor esto inproperiorum tuorum eorum quę ab insipiente sunt tota die.* Irhúge dînero íteuuîzzo . déro . diê fone únuuízzegemo chóment ! in allen zîten. Die iudicium negeloûbent unde resurrectionem . unde sie
er nebechnâit unsih fúrder mêr
chédent . Nos non cognoscet amplivs. (23) *Ne obliuiscaris uoces deprecantium te.* Neirgíz déro uuorto diê dih flêhont . uuanda sie dînen gehêizzen gelôubent. *Superbia eorum qui te oderunt ascendat semper.* Oûh chóme fúre dih íro úbermuoti . diê dih házzent.

(LXXIV.)

(1) *In finem ne corrvmpas.* Díser titulus chît ze christo. Neintuuére daz dû gehiêzzist . kib iz uns in
lîb êuuigin
énde . gib uns uitam ęternam. (2) *Confitebimvr tibi devs . confitebimvr tibi . et inuocabimus nomen tuum.* Vuír iêhen dír Got . dir iêhen uuir . unde ánaháreen
pigiêhin
dînen námen. Vuanda êr ist confiteri . unde dáranâh
ánaruôfin husir pîgihte
inuocare . so getuô únseriû templa fone confessione
reîniu anageháretemo ge-
munda . daz siê fóne dir inuocato uuerden múgin uisi-
uuisot fone bîgihte îtâl
tata. *Narrabo mirabilia tua.* Fone confessione exi-
uuerdin ûbilis ánaruôfte sát uuórden kuôtis
nanitus malis . fone inuocatione repletvs bonis . pegin-
kenáda zéllindo diu róffizzin dero du mih sátttost
no ih narrando eructuare ea quibus me replesti. (3) *Cum accepero tempus . ego iustitias iudicabo.* So ís zît
suonoták
uuirt . unde dies iudicii chúmet . so irteîlo ih reht.

aller houbit unde lichamo
Daz chît totus CHRISTVS . [R 267] caput et corpus . uuan-
diê heîligin
da er eîner neirteîlet . núbe sancti sament ímo. (4) *De-
fluxit terra.* Níderflóz diû erda ménniscen zúgen sih
níder . des níderen géreton siê . án diû míssętûont siê
álle . sô man siê heîzzet kéron des óberen . daz sie gé-
ront des níderen. *Et omnes habitantes in ea.* Vnde
réccheda
álle darana sízzente. Daz ist expositio des êreren.
An diên ist sî nidergeflózzen . diê dârána búent. Vuáz
sint siê . âne erda? *Ego confirmaui columnas eius.*
dero geloûbigon sule
Fone diû geféstenota ih íro siûle. Columnę fidelium
in christis mártiro
sint apostoli . ioh die uuánchoton in passione . sie uuúr-
in christis urstende
den aber gestâtet in resurrectione. Dáranâh lêrton
niêht nidiruilezzin
siê ándere . non defluere. (5) *Dixi iniquis . nolite in-
ique agere.* Ih chad ze diên únrehten nefárent unreh-
tódig ioh uuénig
to. Fermíten sie iz darumbe? Nêin ze sêre. Dán-
nan uuúrden siê mortales . et miseri. *Et delinquen-
tibus nolite ! exaltare cornu.* Vnde ze missetâtigen
durh ubila glust durh hôhmuôti
chad ih . nehéuen iûuuer hórn. Vbe ir súndîg sint
per cupiditatem . des neferságent iûh per elationem.
unreht hôinde
Dér ís neuêhet . der ist pêidiû ioh iniquus . ioh exaltans
daz hórn
cornu. (6) *Nolite ergo efferri . ne loquamini aduersus
deum iniquitatem.* Neuuésent hôhfertig . nechôsont únr-
rehto uuíder Góte. So der tuôt . derdir chît. Vuaz
uuízzet mir Got . mêr dánne ánderen ? Souuiêo ih reht
nesî . ándere sint únrehteren danne ih sî . diên ist uuóla .
mir ist uuê. So chôsondo . scúldigot er Got . unde áhtot
urteîle
sih réhteren . uuanda ímo sînin iudicia mísselîchent.

(7) *Quia neque ab oriente neque ab occidente neque a desertis montibus.* Pórge dir . uuanda der úberál ist . des urteilda neinfliêhest dû fóne ôstene ze uuéstene . noh fone uuéstene ze ôstene . noh fone dehêinen uuuôsten bergen . únder mitte liûte . souuâr sô dû bist . [R 268] dâr ist ér. Suaz dû chôsost . daz kehôret er. Zíu daz? (8) *Quoniam deus iudex est.* Vuanda Got selbo ist irteîlare . nals ménnisco. Vuâre iz mánnisco . der nehorti úberal . so Got tuôt. *Hunc humiliat et hunc ex-*

liût hôhfertigin den diêtliût

altat. Iudaicum populum superbum níderet er . gentilem

tiêmuôtin

humilem hôhet er. (8) *Quia calix in manu domini.*

êha gegébin alt

Vuanda in Gótes keuualte ist lex data iudeis . diû uetus

penêimida stoûf chélih

testamentum heîzet. Si ist der calix. Vuiêolicher? *Calix uini meri.* Chélih lûtteres uuînes. *Plenus mixto.* Doh fóller míscelátun . fóller truôsenon. Also in móste . diû be diû zesámine gemíscelot sint. Vuanda dâr lág

undir diên truôsinon lichamháftero uuiêdon niúuue

in fece corporalium sacramentorum gebórgen nouum

benêimeda umbesnída fleiskis

testamentum. Dâr circumcisio carnis . daz uns íst cir-

umbesnída hérzin hûs hêilich chilcha

cumcisio cordis. Dâr templum . daz uns sancta ęcclesia.

lant keheîzzis himilrîche

Dâr terra promissionis . daz uns ist regnum cęlorum.

opher opher

Dâr mánegiu sacrificia . diu eîn sacrificium pezêichenent .

an christis cruce

daz in cruce CHRISTI brâht uuard. *Et inclinauit ex hoc*

chéliche dero

in hunc. Vnde do scángta er ûzzer énemo calice ue-

altun êo chelih déro niúuuun êo

teris testamenti in dísen calicem noui testamenti. Lú-

kêistlicha fernúmist

teren uuin . spiritalem intellectum. *Verumtamen fex eius non est exinanita.* Áber doh neuuard diû truô-

flêisklih
sana irscássen . si uuard dâr ze leîbo . uuanda carnalis
fernúmist
intellectus ist mit iudeis. *Bibent omnes peccatores terrę.* Déro trínchent iudei sament allen súndigen.
fleisklich fernúmist
Vuanda carnalis intellectus lîchet ín. (10) *Ego autem in sęculum gaudebo.* Áber ih méndo in êuua . CHRISTVS
mit ęcclesia
cum corpore. Vuanda iz chit in titulo. IN FINE NE CORRVMPAS. (11) *Et omnia cornua peccatorum confringam.* Dignitates superborum intsezzo ih. *Et exaltabuntur cornua iusti.* keba hórin
Munera CHRISTI . daz sint cornua
des rehtes
iusti . diu uuérdent in fine irhôhet.

(LXXV.)

(1) *PSALMVS ASAPH . CANTICVM AD ASSIRIOS . I. AD DIRIGENTES.* [R 269] Souuélee iro pedes uuéllen dirigere in se-
fuôzze ribtin in rehta
stîga
mitas rectas . diê gruôzzet asaph. (2) *NOTVS IN IVDEA DEVS.*
in bigihte
Echert in iudea ist Got chunt. Vuís in confessione . sô chundost dû dih ze Góte. Die neiâhen an ín . diê-
uuir nehábin andrin chuninch neuuán den rômchêiser.
dir châden . NON HABEMVS REGEM NISI CESAREM. *In israel magnum nomen eius.* In israhel ist chunt sin mahtig
diête
námo. Diê an CHRISTO Got pechénnent . also gentes
Got ánaschente
tuônt . diê sint israhelite . diê sint uidentes deum . diên ist chunt sin námo. Diê ín échert hominem bechénnent . also iudei . diê nesint israhelite. Diên neíst chunt .

sîn édele námo . daz er Gót hêizzet. (3) *Et factus est in pace locus eius . et habitatio eius in syon.* Vnde in fríde ist sîn stát . an diên ist sî . diê daz uuéllen . daz er uuíle. Vnder eînmuôtigen is iêo frido. Vnde sin gebúeda ist in speculatione. In êuuighêite dâr man
fóne ánasiune ze ánasiûne
ín ánasiêhet facie ad faciem . dar búet er an ín . dar ist frído. (4) *Ibi confregit fortitudines arcuum . et scutum . et gladium . et bellum.* Dâr hábet er gebróchôt stárche bógen . unde scílt . unde suert . unde sel-
êuuîg frído ist
ben den uuîg . uuanda dâr ęterna pax ist. Hiêr ist uuîg uuíder dir . der uuîg ist in dir . sáment dir selbemo ríngest dû . uuanda uuíder góte rúnge dû. Noh danne . daz du is úberuuínt ketuôest . folge Paulo.
sunda negeríche nieht in íuuuermo
Vuieo chit er? NON ERGO REGNET PECCATVM IN VESTRO
tôdígin lichamen zegenuíchenne sinen gelústen
MORTALI CORPORE . AD OBEDIENDVM DESIDERIIS EIVS. Vbe dû ímo fólgest . so chúmest du fóne dísemo únfride ze êuuígemo fríde. (5) *Illuminans tu mirabiliter a montibus ęternis.* Dû bíst uuúnderlicho irscinende . fóne diên êuuigen bérgen . déro hôhi niêmer nezegât. Fóne apostolis . hábest dû állero uuérlte liêht kegében. [R 270] (6) *Turbati sunt omnes insipientes corde.* Also êine
intliuhte getruôbte
fóne ín uuúrden illuminati . so uuúrden andere turbati. Vuelee? Álle únuuízzige. *Dormierunt somnum suum . et nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum . in manibus suis.* Íro slâf sliêfen diê rîchen . unde so siê iruuácheton . in handen niêht nehábeton. Diê ferslâfent íro lîb . diên hiêr rihtuôma chómente sint . unde íro lússami an diên ist . unde den ánderen lîb neminnont . noh hínnan dára nefrúment . daz sie dâr fínden. Hiêr sliêffen siê . dâr uuerdent sie iruuéchet . hiêr hábeton

sie . dâr niêht. (7) *Ab increpatione tua deus iacob dormitauerunt . qui ascenderunt equos.* Fone dînero irráfsungo Got iacobis . intsliêffen . diê ûffen ros sâzzen . Dannan siê iruuáchen sólton dannan intsliêffen siê. Vuélee? Die íro úbermuôti fuôret. (8) *Tu terribilis es . et quis resistet tibi tunc ab ira tua?* Du bist égebare . unde uuér uuíderstat dir danne . sô dies iudicii chúmet? Vuér indrínnet dánne fone dînero abolgi? (9) *De cęlo iaculatus es iudicium . terra timuit et quieuit.* Du scúzze fone hímele daz iudicium . ITE IN IGNEM ETERNVM . dánnân irchám der súndigo . unde gehírmeda ímo . der êr gehírmen neuuólta. Dâr hábet er ende getân déro súndon. (10) *Cum exsurgeret in iudicio deus . ut saluos faceret omnes mites terrę.* Do uuas iz . in iudicio uuas iz . do er oûh ûfstuônt . daz er gehiêlte alle diê mámmenden fone diên er chad . BEATI MITES. Dâr er die êinen ferliûset . dâr háltet er diê ándere. (11) *Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi . et reliquię cogitationis diem festum agent tibi.* Vuánda ménnischen gedanch iiêhet dir ze êrist. Vnde diê alêiba des kedanches machont dir dúlte. Confessio lîchet Góte ze êrist . recorda[R 271]tio preteritorum criminum . tuôt ímo festa. Fone diû chad dauid . ET DELICTVM MEVM CORAM ME EST SEMPER. (12) *Vouete et reddite domino deo uestro.* Intheîzzent Gote . unde uuérent iûuúere intheîze. Pézzera ist non uouere . danne uouere et non reddere. *Omnes qui in circuitu eius*

sunt offerunt munera terribili. Alle diê úmbe ín sint . diê bríngent kéba démo egelichen. CHRISTVS ist állen gimeine communis unde be diû mitter medius . die ín mínnont . diê sint umbe ín. Alde dára ze démo altare . dâr sin corpus uuirt consecratum . ópheront alle diê umbestânt. (13) *Et ei qui aufert spiritum principum.* Vnde démo ópheront siê . der superbum hohmuôtigin spiritum sin déro principum fürsten dánanímet unde humilem diêmuoten spiritum sin gíbet. *Terribili apud reges terræ.* Prútelichemo sáment diên ríhtâren déro erdo. Castiga corpus tuum et in seruitutem redige . chûninch sô tuôndo bist dû rex unde ist er dir prúttelich terribilis.

(LXXVI.)

(1) *In finem pro idithvn . psalmvs ipsi asaph . idithvn transiliens . asaph congregatio.* Uuaz ist daz? diu ûbersprinzinda gesámenunga Âne congregatio transiliens sprichet hiêr . diû ad finem an diz ende zeuberspringinne ist chómen uuíle . da furder niêht transiliendum nesi. (2) *Uoce mea ad dominvm clamavi . et vox mea ad deum s. peruenit . et intendit mihi.* Mit minero stimmo hárata ih ze trúhtene . unde ze Góte fóllecham si . unde uuára téta er mîn. Vuanda si ín selben ze mir ládeta . nóh ze ánderiu nerâmeta be diû fernam er sia. (3) *In die tribulationis meæ deum exquisiui.* An démo táge minero arbeite . suôhta ih Got . nals umbe ûbersprinzende ánder uuanda ih transiliens pin . âne umbe ín selben .

sichûre zuôháften tagh
daz ih securus muge imo adherere. Vuer ist der dies
arbeito
tribulationis? Âne ál[R 272]ler díser lîb . fone démo
ursuôh ist dis ménniscin lîb obe erdo
gescriben ist. TEMPTATIO EST VITA HOMINIS SVPER TERRAM.
ursuôch árbêit mit mînen handin .
Ist er temptatio . so ist er tribulatio. *Manibus meis .*
daz chît mit mînen uuérchin
i. operibus meis. Mit mînen hándin . daz chit mit
daz chit hiêr in uuerlte. fo-
mînen uuérchin. *Nocte.* Nahtis. In hoc sęculo. *Co-*
re imo selben . nals fóre ménnisc on
ram ipso . non coram hominibus. Et non sum decep-
tus. Vnde darána nebín ih petrogen. Vuanda min
lon geuuísser ist . unde mir chúmet . daz mir gehêizzen
ist. *Negaui consolari animam meam.* Ih neuuólta
trôsten mîna sêla. So leîd ist mir díser lib . so irdriûz-
zet mih sîn . sólih élelende ist er . daz ih dârínne
ménniscin trôstis
humanę consolationis neruocho. (4) *Memor fui dei*
et delectatus sum. Gótes irhúgeta ih . daz uuas mir
lússam . daz téta mir fréuui. *Garriui.* Déro fréuui .
spíleuuórtota ih . fore mendi nemahta ih gedágen. Al-
ih uuart mite irmúndrit
de iz chît exercitatus sum. Déro lussami niêtota ih
mih . ferro darána dénchendo. *Et defecit spiritus me-*
us. Vnde an démo dénchenne irlág ih. Si ziêhet hô-
hor danne mîn sin. Mán . nemag uuízzen sîna lussa-
mi. (5) *Anticipauerunt uigilias omnes inimici mei.*
lúftige máhtinga
Vuáccherôren uuâren álle mîne fienda . aerie potestates
zebesuichinne mih zebehuótenne
ad decipiendum . danne ih máhti sin ad custodiendum.
Turbatus sum. Truôbe muôt quán ih fóne déro fáro
spileuuórto
mînero garrulitatis. *Et non sum locutus.* Vnde ge-
suîgeta. Alde iz chit. ANTICIPAVERVNT VIGILIAS OCVLI
MEI . TVRBATVS SVM ET NON SVM LOCVTVS. Nahtes eruuá-

cheta ih fruô . unde uuas suîgendo leîdeg mînero sundon. Diê uuáchun heîzzen uuir nu nocturnas . dârumbe tuôen uuir antelucanos conuentus. (6) *Cogitaui dies antiquos.* Án déro stílli dâhta ih an diê alten dága . die nu irgángen sint . an dien humanum genus únirdrózzeno súndota. Dannan uuard [R 273] ih turbatus. *Et annos æternos in mente habui.* Vnde ze trôste nam ih in muôt diû êuuigen iâr . fone diên gescríben ist. ET ANNI TVI NON DEFICIENT. Diê gedáncha sazta ih uuíder énen diê mih leîdegoton. (7) *Et meditatus sum nocte cum corde meo.* Vnde so dâhta ih nahtes in mînemo herzen. *Garriui.* Muôtspíleta dâr ín demo herzen . déro uuorto . gedágendo . uuanda mir diû garrulitas unfrêisigora uuas. *Et scrutabar spiritum meum.* Vnde scródota ih mîn muôt . chôsota mit mir selbemo. *Et dixi.* Vnde dâhta ih sus. (8) *Numquid in æternum proiciet deus?* Feruuírfet Got ze getâte genus humanum? *Et non apponet ut beneplacitum sit ei adhuc.* Vnde negetuôt er noh mit sînero passione . daz iz ímo si liêbsam? (9) *Aut in finem misericordiam abscindet a seculo . et generatione?* Alde nímet er gáreuuo dana sîna gnâda fóne déro uuérlte . unde fóne ménniscon geburte. (10) *Aut obliuiscetur misereri deus?* Alde irgízet er zesceinenne diâ gnâda sînero incarnationis . die er geheîzzen hábet? *Aut continebit in ira sua misericordiam suam?* Alde benímet imo zorn sîna gnada? (11) *Et dixi.* Vnde transiliendo dâhta ih sús. *Nunc cepi.* Êr neuuás iz .

muotsprangondo
nû ist iz. Transiliendo begonda ih fernémen diû ding. *Hęc est immutatio dexterę excelsi.* Ih fernímo uuola uues dísiu uuehselunga ist . déro íh frô bin. CHRISTVS
zeseuua des hôhin manchúnne
ist dextera excelsi . der hábet genus humanum geuuéh-
fone finstri ze liêhte fone scalcheit in diê frihalsi
selot . de tenebris in lucem . de seruitute in libertatem
Gótes chindo
filiorum dei . der hábet mih selben uzzer mir selbemo brâht. Ih hábo mih nû ferrécchet an ín . frêisa uuâre mir úbe ih fóllestuônde an mir. (12) *Memor fui operum domini quia memor ero ab initio mirabilium tuorum* . (13) *et meditabor in omnibus operibus tuis.* Dârána scînet daz ih kehúhtig uuas. Gótes [R 274] uuercho . daz ih fone êrest dînero uuúndero gehúgo . unde in allen dînen uuerchen gedanchhafte bin. Dû
ze dinemo bilde
tâte ménniscen ad imaginem tuam . du inphiênge mu-
abêlis ópher
nera abel . du gehiêlte unsih in arca . dû eiscótost isa-
in fórezêichin
âgin ze óphere in typo CHRISTI . daz állez tuôt mih hógezziu. *Et in affectionibus tuis garriam.* Vnde in dînen mínnesaminon mandelchôson ih. Sîd der gárrulus ist . der gesuigen nemag . hínnan hábo ouh ih . daz ih kesuigen nemag. (14) *Deus in sancto uia tua.*
ih pin uuég
Gót . in CHRISTO ist dîn uuég. Er chad . EGO SVM VIA. *Quis deus magnus sicut deus noster?* Vuer ist sô mahtig Got . so unser Got? (15) *Tu es deus qui facis mirabilia solus.* Dû bist Got . dû êino uuúnder tuôst . unde mit diû scêinest . daz ánderer neist. *Notam fecisti in populis uirtutem tuam.* CHRISTVM der
diêtin
dîn uirtus ist . hábest dû gentibus chunt ketân. (16) *Redemisti in brachio tuo populum tuum.* An ímo

habest dû irlôset dînen liût. Er ist dîn uirtus . er ist
chraft
dîn brachium. *Filios israhel et ioseph.* Hábest pêide
árim
irlôset . ioh filios israhelis . ioh populum gentium . der
israhelis chint den liût dero diêto
démo uuâren ioseph háftet . dén éner bezêichenda.
zésiuuun súne
(17) *Viderunt te aquę deus . uiderunt te aquę.* Liûte
gesâhen dih . dih kesahen liûte. Daz uuas fóne diû .
uuanda chunt ketâte undir lûten dîna chráft
quia notam fecisti in populis uirtutem tuam. *Et ti-*
der unehsil des hôen Gotes
muerunt. Vnde forhton dih . daz uuas mutatio dextere
zésuuun
excelsi. *Et turbatę sunt abyssi.* Vnde uuazzerdiêfina
ménniscon inuuizzeda
uuúrden getruôbet . daz sint hominum consciente. Vuaz
lóbin unde in sancléichen
mag tiêfera sin? (18) *Multitudo sonitus aquarum.*
Vuard míchel doz déro uuázzero . in ymnis et canticis
unde in gebétin
et orationibus. Vuannan uuas daz? *Vocem dede-*
runt nubes. Diû uuolchen lûtton . apostoli brédigoton.
Etenim sagittę tuę pertransierunt. Dîniu uuort turh-
kiêngen déro ménniscon herzen. (19) *Vox tonitrui*
in uuerltrinch
tui in [R 275] *rota.* In orbe terrarum scúllen dîniu
égelîchen uuerch. *Illuxerunt coruscationes tuę orbi*
uuúndir
terrę. Dîniu miracula irschínen allero uuerlte. Vuanda
al umbe diê uuerlt tóneronde unde blécchesinde
siê fuôren in circuitu . tonando et coruscando. *Com-*
mota est et contremuit terra. Dannan uuard iruuéget
unde irbíbeda diû erda. Ménnischen irchâmen sih is.
undir diêtin
(20) *In mari uię tuę.* In gentibus uuurden dîne uuéga .
ze ín châme dû dô. *Et semitę tuę in aquis multis.*
undir mánigen lûten
In multis populis uuâren dîne ferte. *Et uestigia tua*

non cognoscentur. Vnde fone iudeis neuuúrden bechennet dine férte. Sie chédent iê noh . NONDVM VENIT CHRISTVS. (21) *Deduxisti sicut oues populum tuum . in manu moysi et aaron.* Den sélben dînen liût leitost dû doh also scâf ûzzer egypto in moysenis unde in aaronis handen. Nu hábent siê dir úbelo gedanchot . daz siê eîne under allen . dih neuuellen bechénnen.

(LXXVII.)

INTELLECTVS ASAPH. Vuaz chundet uns asaph? Âne daz uuir êin gehôren . unde ander fernémen. Gehôren . uuiêo der alto liût ingratus uuas beneficiis dei . unde fernémen . daz uuir sôsámo nesuln sîn. (1) *ATTENDITE POPVLVS MEVS LEGEM MEAM.* Mine liute fernément mina êa. *Inclinate aurem uestram in uerba oris mei.* Héldent iûuuer ora . ze diên uuorten mines mundes. (2) *Aperiam in parabolis os meum . loquar propositiones ab initio.* Ih induôn minen munt an uuídermezzungon . toûgeniu gechóse sprícho ih . fone demo ánagenne iûuuerro ferte ! fone egypto. Vuir gehôren tágeliches parabolas in sancto euangelio. Also CHRISTVS sih selben uuídermezzot grano frumenti. Dar gehôren uuir oûh [R 276] propositiones. Also daz ist . QVID VOBIS VIDETVR DE CHRISTO? CVIVS FILIVS EST? Vuaz châden dô iudei? DAVID. Vnde uuaz aber er? Vuieo mag CHRISTVS pêidiu

dauidis sun dauidis herro
sin . ioh filius dauid sô ir chédent . ioh dominus dauid .
so er ímo selbo chad . do er sus fóne imo sprah .
sprah min herro fater minemo hêrrin christo sinemo sune
DIXIT DOMINVS . S. PATER . DOMINO MEO . S. filio SUO CHRISTO
zuo sizze ze zeséuuun mîn râtisca
SEDE A DEXTRIS MEIS ? Tougeno lêrta diû propositio siê
zîtlicho dauidis . sun sin éuuecliche
férnemen . CHRISTVM in tempore filium dauid . in ęterni-
Gotes sun sin uuidermezza râtisca
tate filium dei. Parabolę unde propositiones sint diê
uuahpilde disiû álliû gescâhen
figurę . fone diên Paulus chad . HĘC OMNIA IN FIGVRA
iudon in uuâhpilden
CONTINGEBANT ILLIS. (3) *Quanta audiuimus et cognouimus ea . et patres nostri narrauerunt nobis.* Diz ist
menniscin stimma Gotes stimma
uox hominis . uox asaph . darfóre uuas iz uox dei.
Vuiêo máhtigiû ding uuir fernómen háben . diû er téta
in dero altun bineimeda
in ueteri testamento . unde nû háben uuir siu bechen-
an dero niûuuun unde uuissagin
net in nouo . unde únsere forderen . moyses et prophetę
zalton siû uns. (4) *Non sunt occultata a filiis eorum . in generatione altera.* Siû sint únferborgen fóre íro
chínden . in anderro gebúrte. Vuir bin diû ándera
geburt uui-
geburt . diû ándera generatio . déro nu chomen ist re-
dirburt . i. toûfi
generatio. *Narrantes laudes domini . et uirtutes eius . et mirabilia eius quę fecit.* Dâr stât fóre . patres NOSTRI
NARRAVERVNT NOBIS. Démo inchit . NARRANTES LAVDES DOMINI. Vns ságente sîn lob . unde sîna chráft . unde
siniu uuúnder . diu er téta. (5) *Et suscitauit testimonium in iacob et legem posuit in israhel.* Vnde er
chíhta urchúnde in iacob. Vuaz ist daz? Âne dáz
dáranâh stât . unde êa sazta ér in israhel. Selbiu diû
êa uuas daz úrchúnde . daz man gelouben solta . uuanda
Got fant sia . unde er iáh iro. *Quanta mandauit*

patribus nostris. Vuieo mánegiu gebot precepta er beuálh únseren fórderen. Vuárazuo? *Nota* [R 277] *facere ea filiis suis.* Chunt siu zetuônne íro chínden. Ziu diên? (6) *Vt cognoscat generatio altera.* Daz diû ánderiu sláhta diû bechenne . diû sie nebechandon. Vuéliu ist diû slahta? *Filii qui nascentur.* Gentes die in nouo testamento gebóren uuérdent. *Et exsurgent.* Vnde mit CHRISTO irstânt. *Et narrabunt filiis suis.* Vnde diê zélent siû íro chinden. In uuélen uuorten? (7) *Vt ponant in deo spem suam.* Daz diû íro chint an Got sézzen íro gedingi . nals an íro selbero rehte . so éne tâtin. *Et non obliuiscantur operum dei.* Vnde sie Gotes uuércho neergezzen . uuanda er der uuurcho ist bonorum kuótero operum uuercho . nals ménnisco. *Et mandata eius exquirant.* Vnde siê fórdereien sîniu gebót zeirfóllone . mit sînero hélfo. (8) *Ne fiant sicut patres eorum . generatio praua et amaricans.* Daz siê neuuérden auuékkiû sláhta . unde bítteren gesmágmen hábentiû . nâh íro fórderon . die in deserto in éinote irstúrben. *Generatio quę non direxit cor suum.* Slahta sólechiû . diu daz herza negeríhta. *Et non est creditus cum deo spiritus eius.* Vnde sáment Góte sih negeinmuôta. (9) *Filii effrem intendentes arcum et mittentes sagittas suas . conuersi sunt in die belli.* Effremis súne fluôhen so der uuîg uuard . doh sie bógen spiênin unde míte scúzzin. Sie fiêngen ze uuîge . daranâh irlúgen siê in . So temptatio cham . so bétoton sie uitulum diz chalp . danne sie fórechâden . QVĘCVMQVE LOCVTVS EST NOBIS DEVS NOSTER . souuaz unser Got uns keságet hábet daz . tuôen uuir . unde lóseen is FACIEMVS ET AVDIEMVS. (10) *Non custodierunt testamen-*

tum dei . et in lege eius noluerunt ambulare. Dâr gehôre iz . unde an effraim ferním sie alle. Siê ne-
pinéimeda
huôton Gotes éo. Testamentum ist lex . also ouh dâr-
sin úrchunde
fóre testimonium. Dârána neuuolton siê gân. (11) *Et obliti sunt benefactorum eius . et* [R 278] *mirabilium eius . quę ostendit eis.* Vnde irgazzen sînero liêbtate unde sînero uuúndero . diû er ín oûgta. (12) *Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra egypti in campo taneos.* Fóre moyse unde aaron téta er uuún-
diu burg sinie uuchsil in
der in egypto . dâr tanîs ciuitas ist . déro genitiuus
grammatiche . in eurie chiscun chit
grece ist taneos. (13) *Interrupit mare et perduxit eos statuit aquas quasi in ûtre.* Er underbráh den mére . unde lêita sie dúre . unde stâtta diû uuázzer . sámoso
in ûdirbalge
in utre betâniû. (14) *Et deduxit eos in nube diei . et tota nocte in inluminatione ignis.* Vnde táges lêita er sie mit uuólchene . nahtes mit démo schîmen des fiûres. (15) *Disrupit petram in heremo et adaquauit eos uelut in abysso multa.* Den stêin zebráh er in démo éinote . unde tránchta siê . samo in tiêffemo uuâge. (16) *Et eduxit aquam de petra . et eduxit tamquam flumina aquas.* Vnde uuazzer liêz er ûzzer démo steine . sô genúhtigiu sámoso âha. (17) *Et apposuerunt adhuc peccare ei . i. non credere ei.* Noh danne légeton siê zuô . ímo zemisseloûbenne. Noh dô . neirdrôz sie déro ungeloûbon. *In ira concitauerunt excelsum in inaquoso . i. in siccitate.* Got reîzton sie ze zorne dâr in dúrri. Dúrre uuas daz lánt . dúrre uuas íro muôt . daz reîzta Got ze zórne. (18) *Et temptauerunt deum in cordibus suis . ut peterent escas animabus suis.* Vnde dô besuôhton siê Got in íro herzon . so daz siê

íro sêlon fuôro bâtin . nals diê sêla zenérenne . núbe ínne zehábenne. (19) *Et male locuti sunt de deo.* Vnde sus úbelo sprachen sie fóne Góte. *Nunquid poterit deus parare mensam in deserto?* Mag Got hiêr in uuuôsti gében ézzen? (20) *Quoniam percussit petram et fluxerunt aque et torrentes inundauerunt . nunquid et panem poterit dare . aut para*[R 279]*re mensam populo suo?* Sîd er an den stêin sluôg unde sâr dánnanûz flúzzen uuazzer genúhtigiû mag er oûh prôt kében unde ríhten dísche sînemo liûte? (21) *Ideo audiuit dominus . et distulit . s. uindictam.* Fone diû gehôrta iz trúhten . unde frísta sînen ánden. *Et ignis accensus est in iacob . et ira ascendit in israhel.* Vnde nâh íro séti . inbrán fiûr in iacob . unde sîn zorn fuôr in israhel. Sîn zórn uuas fiûr. (22) *Quia non crediderunt in deo . nec sperauerunt in salutare eius.* Vuanda sie an Got negloûbton . noh an sînen haltare negedington. Vues? Âne israhelis. (23) *Et mandauit nubibvs desuper . et ianuas cęli aperuit.* Vnde dô gebôt er uuólchenen obenan . unde hímeltûre . intéta er. (24) *Et pluit illis manna ad manducandum . et panem cęli dedit eis.* Vnde régenota ín manna zeezzenne . unde gáb ín hímelbrôt. (25) *Panem angelorum manducauit homo.* Éngelo brôt âz ménnisco. Er âz manna daz CHRISTVM bezêichenet . er ist panis angelorum . uuanda sin lébent siê. *Cibaria dedit eis in abundantia.* Fuôra gáb er ín in genúhte. Secundum istoriam fuôr iz sô . iz uuas áber állez pilde déro sîderon díngo . diu in nouo testamento geschêhen sint. (26) *Transtulit austrum de cęlo . et induxit in uirtute sua affricum.*

Súntuuint fuôrta er fone hímele . unde affricum . der ouh líbs heîzet . prâhta ér in sînero chréfte. (27) *Et pluit super eos sicut puluerem carnes.* Vnde mit diên uuarf er siê ána fleîsg . also dícchên sámoso stôub. *Et sicut arenam maris uolatilia pennata.* Vnde gefúgele sámosô méresánt. (28) *Et ceciderunt in medio castrorum eorum . circa tabernacula eorum.* Diû fielen in die hérebirga . unde umbe diê [R 280] herebirga. (29) *Et manducauerunt et saturati sunt nimis.* Vnde uuúrden siê ze séti . unde uuúrden unmâzzo sát. *Et desiderium eorum attulit eis.* Vnde so irfóllota er íro gelúste. (30) *Non sunt fraudati a desiderio suo.* Noh er neferzêh ín des siê géreton. Vuiêo do? *Adhuc escę eorum erant in óre ipsorum .* (31) *et ira dei ascendit super eos.* Vnz íro ezzên noh in íro munde uuas . so cham úber sie Gotes abolgi . die er umbe daz frista . daz er ín êr gescêindi . uuaz er gemag. *Et occidit plurimos eorum.* Vnde ferlôs er íro mánige. Alde íro másta daz nennit diedir hôhfertich uuârin under in iz chit pingues eorum . i. qui erant superbi inter eos. *Et electos israhel impediuit.* Vnde diê Gótes iruuéleten . sô moyses uuas unde aaron unde finees . írta diû Gotes irbolgeni ira dei . daz sie ín nehêin helfa nemahton sîn. (32) *In omnibus his peccauerunt adhuc . et non crediderunt in mirabilibus eius.* In diên díngen állên . súndoton siê iêo zuô . unde an sînen uuúnderen daz chit siniu uuúnder ánasêhendo . uuâren siê ungeloûbig. (33) *Et defecerunt in uanitate dies eorum.* Vnde in úppigheite nals in uuârhêite . zegiêngen iro tága. *Et anni eorum cum festinatione.* Vnde íro iâr spuôtigo. (34) *Cum occideret eos tunc quærebant eum et reuertebantur.* Sô er siê sluôg . so suôhton sie ín . unde iruuúnden ze

ímo . nals umbe mínna . nube úbe forhtun. *Ante lucem ueniebant ad eum.* Dánne châmen siê frûo ! ze ímo. (35) *Et rememorati sunt . quia deus adiutor est eorum . et deus excelsus redemptor eorum est.* Vnde fóne déro nôte behúgeton sie sih . daz der hôhesto Got íro hélfare . unde íro lôsare ist. (36) *Et dilexerunt eum in ore suo . cor autem ipsorum non erat rectum cum eo.* (37) *Et lingua sua mentiti sunt ei . nec* [R 281] *fideles habiti sunt in testamento eius.* Vnde mínnoton ín án íro uuórten . áber iro herza neuuas rehtez uuíder ín . unde mit iro zungon lúgen siê ímo . noh ketriûuue neuuâren siê an sînero êo. (38) *Ipse autem misericors . et propitius fiet peccatis eorum . et non disperdet eos.* Er ist áber genâdig . unde er uuirt pesuônet íro súndon . daz chit . er inphâhet suôna umbe iro sunda . sô siê ioh filium (Gotes sún) dei irslâhent . unde neferlîuset siê sô . núbe diê reliquię (âlcība) gehalten uuerden. *Et abundauit ut auerteret iram suam.* Vnde föllun lîcheta ímo . daz er dánauuanti sin zórn. *Et non accendit omnem iram suam.* Noh er nezúnta al sîn zorn. Er neliêz ímo sô zorn sîn . so siê gefrêhtot hábeton . noh dô . noh sîd . in sinero passione (martero). (39) *Et recordatus est quia caro sunt . spiritus uadens et non rediens.* Vnde daz téta ér irhúgendo iro brôdi . daz siê fleisg sint. Vnde uuaz oûh mêr? Hínafárenter geîst . unde neiruuíndenter. Iruuíndet er in iudicio (an suônotâge) . daz netuôt er áber hiêr zeuuónenne. (40) *Quotiens exacerbauerunt eum in deserto . in ira concitauerunt eum in inaquoso.* Aû . uuiêo díccho sie ingrámdôn ín déro uuuôsti uuiêo diccho siê in ze zórne gegruôzton dar in

dúrri. (41) *Et conuersi sunt et temptauerunt deum.* Vnde uuúrden bechêret ze Góte . unde sâr dârbî . chóreton siê áber sîn. *Et sanctum israhel exacerbauerunt.* Vnde den israhelis hêiligen grámdon siê. (42) *Non sunt recordati manus eius qua die liberauit eos de manu tribulantis.* Siê neirhiûgeton sînes keuualtes . dén er scêinda . do er siê lôsta fore pharaonis keuualte der siê arbêita. (43) *Sicut posuit in egypto signa sua et prodigia sua in campo taneos.* Vuieo er zêichen [R 282] téta in egypto . unde séltsâni in táne felden. Taneos chit humile (tiêmuôte) mandatum (gebót) . be diû uuéllen genuôge . daz taneos sî . nomen (selbnamo dero burch únchêrlich in gramatiche) ciuitatis indeclinabile . souuiêo andere chéden also dârfóre stât . tanis (selbnúmin sîn) nominatiuum . taneos genitiuum (dannenbúrtigin sîn). (44) *Et conuertit in sanguinem flumina eorum . et manationes aquarum . i. aquas ab imo ebullientes ne biberent.* Áha unde brúnâdara máchota er ze bluote . daz sie netrúnchîn. Egyptii gruôben . unde suôhton scaturigines (erúntlaccha) aquarum (uuázzero) . sie fúnden áber sanguinem (pluot) pro aquis (fure uuazzir). (45) *Misit in eos kenomiam . i. muscam caninam . et comedit eos et ranam . et disperdidit eos.* Húntfliêgun santa er sie ána . diû âz siê . unde den frósg . unde der dôsta siê. (46) *Et dedit erugini . i. rubigini fructus eorum . et labores eorum locuste.* Vnde (i. fráscezze) fersézze gab er íro uuuôchera . unde iro arbêite hêstafele. (47) *Et occidit in grandine uineas eorum . et moros eorum in pruina.* Vnde íro uuinegarten ferlôs er mit hágele . iro mûrbouma mit rîfen. (48) *Et tradidit grandini iumenta eorum . et possessionem eorum igni.* Vnde iro fêho gab er hágale unde

frásez
ander daz sie besâzzen démo blíchfiûre. Erugo unde
riffo fiur an uzfartpuôche
pruina unde ignis nestânt niêht in exodo . nube án-
huntfliêga ruda finstrina
deriu driû . scinifes ulcera tenebrę. (49) *Misit in eos*
iram indignationis suę . indignationem et iram et tri-
bulationem inmissiones per angelos malos. Er sánta
sie ána diâ âbolgi sînes zornes . zorn . unde bólgenscaft .
unde arbêite . unde scáden . santa er ín . be diên tiê-
frúmara daz sie Gotes
felen. Sie uuâren ministri árges uuillen ut odirent
liût házzetin
populum dei . unde súhte . daz sie schébedig uuurden
êristporna
unde tôdes . daz sie íro primogenita ferlúren. [R 283]
Inmissiones dia ánauuerfunga hêizzent . kescêhent pêi-
kuôten ûbelen
diu . ioh fóne bonis . ioh malis angelis. Boni angeli
fiûr fóne himele
uuurfen uuir an sodomam . mali uuurfen ignem de cęlo
IÔBIS habid
zebrénnenne substantiam iob unde daz man hier líset .
suht unde stérben an ęgyptios. Vuéder siê doh má-
frósca húntfliêga bluôt in
chotin ranas unde scinifes unde sanguinem daz ist in
fórsco
questione. (50) *Viam fecit semitę irę suę . non pe-*
percit a morte animabus eorum . et iumenta eorum in
morte conclusit. Er rûmda démo uuége sînero irból-
geni . uuanda er in schérm neuuás . íro lîbe nelîbta er
fóne démo tôde . iro stálfêho betéta er ín demo tôde.
(51) *Et percussit omnem primogenitum in egypto .*
primitias laboris eorum in tabernaculis cham. Vnde
sluôg ín iêo daz áltesta in állen stéten . diê fruôsten
arbeite sluôg er in châmis kesâzzen. Diû zueî ságent
ein . uuanda châmis áfterchomen besâzzen ęgyptum.
(52) *Et abstulit sicut oues populum suum . et perduxit*

cos tamquam gregem in deserto. Vnde démo getânemo . nam er dána sînen liût samoso scâf . unde uuîsta sie áfter démo eînote sámoso sîne hérta. (53) *Et eduxit*
des ke-
cos in spe. Vnde lêita sie ûz in déro gedíngi terrę
héizlandis fône ungeloûben
promissionis . also ouh er unsih . nu irlôste de tenebris
finstri after geistlichero uueido hiêr in nuerlte
infidelitatis per pascua spiritalia leîtet in hoc sęculo .
in êinote himilrîches
sámoso in deserto mit déro gedíngi regni cęlestis. *Et*
non timuerunt. Vnde sie neforhton ín. Noh uuir ne-
ube Got únserhalb ist uuer . ist danne uuíder uns
súln. SI DEVS PRO NOBIS QVIS CONTRA NOS? *Et inimicos*
corum operuit mare. Vnde íro fíenda beuuarf der mére.
diû toufi
So hábet diê unsere getân baptismum. (54) *Et induxit*
hôunuuárta
eos in montem sanctificationis suę. Vnde ûffen syon
in sîna
sînen heîligen berg prâhta er siê . aber unsih in sanc-
brûtsámenunga
tam ęcclesiam. *Montem quem ac*[R 284]*quisiuit dextera*
eius. Den berg sin zéseuua geuuán . also CHRISTVS
ęcclesiam. *Et eiecit a facie eorum gentes.* Vnde stiêz
diête diê leîden
er gentes ûz fone íro gesíhte. So tuôt er noh malignos
tiefela diê déro hêidenon irridin máchara sint
spiritus . die gentilium errorum auctores sint. Er ist
ûzstôzzinde ûzzir diên herzon sînero holdon
sie eiciens a fidelium cordibus. *Et sorte diuisit eis*
terram in funiculo distributionis. Vnde nâh keuuórfenemo lôzze teilta er daz lánt . mit mâzsêile . also man
der ieo seib selbo Geist
nû tuôt mit ruôto. So ist nu . unus atque idem spi-
in anmilichemo sine genâda teilende ingágen des er uuile
ritus diuidens singulis prout uult. (55) *Et habitare*
fecit in tabernaculis eorum tribes israel. Vnde téta
ûffen hímelo gesâzze
er israhel bûen an iro stéten. In cęlesti sede dannan

ubele éngela
mali angeli fiêlen . dâr séldôt er sînen liût. Vuaz taten aber dáranâh iro chint . unde íro áfterchomen? (56) *Et temtauerunt et exacerbauerunt deum excelsum . et testimonia eius non custodierunt.* Daz selba tâten siê . unde besuôhton den hímeleschen Got íteníúuues unde gramdon ín . noh sîniu úrchúnde . nebehuôton siê. (57) *Et auerterunt se et non seruauerunt pactum quemadmodum patres eorum.* Vnde uuanton sih fone ímo . unde neuuéreton iro gedíngun . die sie sáment Góte getân hábeton . also siê oûh íro fórderen neuuéreton. Vbele tâten diê fórderen . áfter uuége fârendo . baz netâten diê áfterchomen . dârhêime sízzendo. *Conuersi sunt in arcum prauum.* Sie uuúrden bechêret unde geuuéhselot in árgen bógen . uuanda siê ze úbele râmeton náls ze guôte. (58) *Et in ira concitauerunt eum in collibus suis.* Vnde geruôzton ín ze zórne . ûfen íro buôlen . dâr siê idolatriam uôbton. *Et in sculptilibus suis ad emulationem eum prouocauerunt.* Vnde in íro abgotpilden reîzton siê ín ze fient[R 285]-scéfte. (59) *Audiuit deus . i. aduertit ! deus.* Do téta des Got alles uuára. Vnde uuiêo do? *Spreuit ualde israhel . et ad nihilum redegit.* Do ferchôs er sie harto . unde brâhta siê ze niehte. (60) *Et repulit tabernaculum silo . tabernaculum suum . ubi habitauit in hominibus.* Vnde stiêz fone ímo daz tabernaculum daz in silo uuas . dâr er an ménniscon nals in gezelte gesâzze hábeta . noh ímo neuuas daz kádem mâre . do er dero neruôhta . umbe die iz kemáchot uuas. Daz kescah sub heli sacerdote. (61) *Et tradidit in captiuitate uirtutem eorum . et pulcritudinem eorum in manus ini-*

kezélt

pi démo êuuarten heli

ábkotdiênist

mici. Vnde fersanta er in éllende unde in fiendo hant . iro chraft . unde iro scôni. Daz uuas arca domini . dîa ín allophili nâmen. (62) *Et conclusit in gladio populum suum . et hereditatem suam spreuit.* Vnde behálbota mit suerte sînen liût . unde ferchôs sîn erbe. (63) *Iuuenes eorum comedit ignis . i. ira bellantium . et uirgines eorum non sunt lamentate.* Iúnge man fertiligota der uuig . iúngiû uuib kenómeniû neuuéinota niéman náh síte . mánnelih uuas ímo selbo mêr. (64) *Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt et uiduę eorum non plorabantur.* Ofni unde finees filii heli lâgen in uuige . noh sâr iro uuíteuua déro êiniu án demo chintpette irstarb . neuuúrden geuueinot. Daz kemêina leid neliêz siê. (65) *Et excitatus est tanquam dormiens dominus tanquam potens crapulatus a uino.* Do uuard truhten sámoso slâfender eruuécchet . samoso mahtig man . uuînes trúnchener. Vuér getórsti fóne Góte so sprechen ane spiritus eius? Er geduôhta allophilis dormire . dô er ín sólih gehángta . unde sie chaden VBI EST DEVS EORVM ? Er iruuácheta áber . unde sceînda ín daz sâr. [R 286] (66) *Et percussit inimicos suos in posteriora.* Vnde stuônt úf . unde sluóg sie in posteriora. Ziu? Vuanda sie mínnoton posteriora . diû ín dunchen solton uelut stércora. Souuélee testamentum dei inphâhent unde doh uôbent uanitatem . die sezzent arcam dei zuo diên idolis . déro uanitas uuirt irféllet also dagôn téta . aber arca dei . secretum scilicet testamenti .

daz daz himelrîche ist diû nuêret iêmer
quod est regnum cęlorum . manet in ęternum. *Opprobrium sempiternum dedit illis.* Êuuígen íteuuiz cáb
er ín . uuanda so scántlicho ánderen negescáh. (67) *Et repulit tabernaculum ioseph . et tribum effrem non elegit* . (68) *sed elegit tribum iuda . montem syon quem dilexit.* Vnde Got neuuolta ioseph noh effrem . er ne-
den alten liût erdina lôna suôchintin
uuolta uetustum populum terrena premia requirentem .
beichintin niúuuen liût
nube iudam . uuolta er . nouum populum uuolta er .
himilisca lona förderontin uuartperch ih meino chri-
cęlestia desiderantem . unde montem syon . ęcclesiam
stenheit an diê chúnftigin lôna uuartenda mârero uuir-
futura premia speculantem. Ioseph uuas preclari me-
do fúregezûchit
riti . effrem uuard prelatus fóne iacob sînemo bruôder
manasse . uuaz uuirt dánne an ín so námeháften fer-
iúdono liût
nómen . ane áller iudaicus populus? Vuanda uns Got
uuidirmazzon
in parabolis zuôsprichet . pe diû sîn fernumstig sînero
uuórto . diû êin chédent . ánder bezeîchenent. (69) *Et edificauit sicut unicornium sanctificium suum . i. sanctificationem suam . in terra quam fundauit in secula.* Vnde zímberota sîn heîligunga . gelicha demo einhúrnen in démo lande . daz er ze êuuon gefestenota.
christenheit ûffin steine kegrúntsellot
Sancta ęcclesia ist supra petram fundata . in déro ist
uuiêchuuerch Gotes liût kelîh einhurnin fóne einiclichero ge-
sîn sacrificium populus dei . fóne unica spe similis uni-
dingi
cornuo. (70) *Et elegit dauid seruum suum.* Vnde
eruuéleta dauid sînen scálg . fúre ioseph unde fúre
scalch
effrem . CHRISTVM eruuéleta er . den er seruum heizet .
daz pilde des scalchis
umbe [R 287] formam serui. *Et sustulit eum de gre-*
. i. pars . i. retro
gibus ouium . de post foetantes accepit eum . (71) *pas-*

cere iacob seruum suum . et israhel hereditatem suam. Vnde nám er ín fóne diên scâfchutten . nâh diên oúuuen gântin inphiêng er ín. Vuarazuo inphiêng er ín? Pascere iacob seruum suum . et israel hereditatem suam. Den liût fúre diû scaf zeuuêidonne. Vuanda oûh CHRISTVS nu fóne iudeis kenómen ist . unde er gentium greges haltet. (72) *Et pauit eos in innocentia cordis sui.* Vnde diê háltet er in dero únsundigi sînes herzen. Vuer ist so innocens so CHRISTVS? *Et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.* Vnde leîta sie in diên fernúmesten sînero hando . daz chit sînero tâto. Iro intellectus sint sine tâte . fóne diû chédent sîe ímo zuô.

DA MIHI INTELLECTVM ET SCRVTABOR LEGEM TVAM.

(LXXVIII.)

PSALMVS ASAPH. Congregatio dei chlágot hiêr die desolationem ciuitatis ierusalem et templi dei . diû be antiocho gescáh . also darfore in septuagesimo tertio psalmo diû bechlágot uuirt . diû be tito uuard . unde be uespasiano. Die librum primum machabeorum gelésen hábent . dien ist sî chúnt. (1) *DEVS VENERVNT GENTES IN HEREDITATEM tuam.* Got réchare sih iz . gentes sint chómen in din erbe. Daz ist kespróchen in tempore preterito in dero stal . diê iz noh do lîden

chûnftigen dingin
solton . also ouh anderesuuâr fone futuris kescríben ist.
sie gâbin mir gallun zeézzenne
DEDERVNT IN ESCAM MEAM FEL. *Polluerunt templum sanctum tuum.* Siê hábent peuuóllen dìn heîlig hus. Sie
diê leîtsami âbkoto
hábent dârín brâht abominationem idolorum . unde nô-
opheron suîinin fleîsc
tent unsih immolare carnes suíllas. Ouh mag iz fér-
in christis same-
nomen uuér[R 288]den fóne diên . die in sancta ęccle-
nungo an démo zite dero âhtungo
sia tempore persecutionis mit chélî genôtet uuúrden
mit riûuuo
Gótes ferloûgenen . diê sîd sume in pęnitentia mit Góte sih besuôndon. (2) *Posuerunt ierusalem ut pomorum custodiam.* Siê máchoton ierusalem also uuuôsta . also diê húttun déro óbazo diê man ín demo boûmgarten tuôt . diû danne ôde stat . so daz óbaz ín gélesen uuirt. *Posuerunt morticina seruorum tuorum escas uolatilibus ęeli . carnes sanctorum tuorum bestiis terrę.* Siê gâben dînero scálcho bótecha . unde dînero heiligon fleîsg zezáuonne fógalen unde diêren. (3) *Effuderunt sanguinem ipsorum tamquam aquam in circuitu ierusalem et non erat qui sepeliret.* Siê liêzzen uz íro bluôt . samo undûrlîcho so uuázzer umbe ierusalem . unde der neuuas . der sie begruôbe. Ínne unde ûzze sluôg man sie ín dero búrg . unde umbe diê búrg . unde dar lâgen siê umbegrábene. (4) *Facti sumus obprobrium uicinis nostris . subsannatio et irrisio his qui in circuitu nostro sunt.* Vuir bin uuorden íteuuiz unseren gebûren . násesnûda unde huôh diên . diê umbe únsih sint. (5) *Vsquequo domine irasceris in finem? i. noli domine irasci in finem.* Vuieo lango trúhten irbílgest dû díh sô in énde? *Accendetur uelut ignis zelus tuus?* Vuieo lango uuirt

inzúndet dîn ándo? Niêo trúhten nescêinest du dîna
zorn ze ge-
âbolgi . unde dînen anden an énde. Ira siêhet ad uin-
ricche ando ze dero cîsco . reinlichamin ioh sêlreîni
dictam . zelus siêhet ad exactionem castitatis. Vuéliû
niê diû sêla iro hêrren êa ferchiêse .
ist diû castitas? Ne anima legem domini sui contem-
noh sie fóne iro Góte huóruuerch tuondo sih selbun ferliêse
nat . et a deo suo fornicando dispereat. (6) *Effunde*
iram tuam in gentes quę te non nouerunt . et in reg-
na quę nomen tuum non inuocauerunt. Kiûz ûz din
zórn an diê diête . die dih nebechénnent . unde an diû
rîche diû dinen námen á[R 289]nanehárent. Die ne-
heîna bechénneda Gótes neuuéllen háben ze dien laz
dir zorn sîn. (7) *Quoniam comederunt iacob et locum*
eius desolauerunt. Vuanda siê frâzzen iacob . nah in
mit trôon ioh mit prûttinon
súmeliche chêrendo minis et terroribus . unde légeton
samo ôbezhûtta
uuuôste sîna stat . also ez fóre chit. VT POMORVM CV-
STODIAM. (8) *Ne memineris iniquitatum nostrarum an-*
tiquarum. Vnserro alton unrehto . diû uns fóne pa-
rentibus chómen SINT neirhugest dû . uuanda uns ioh
déro niûuuon ze fílo ist. *Cito anticipent nos miseri-*
cordię tuę. Sliêmo fúrefángoen únsih dîna gnâda mit
ze ûbertêiledo
ablâze . êr uuir ad iudicium brâht uuerden. *Quia pau-*
peres facti sumus nimis . s. iusticię. Vuanda uuir
harto guôtelôse bín. (9) *Adiuua nos deus salutaris*
noster. Hilf uns Got únser haltare . uuanda uuir pau-
arme ioh unchreftig selb-
peres unde infirmi bírin. Doh uuir eigin liberum ar-
mualt
bitrium . uuir nemúgen doh niêht inbéren dînero helf-
fo. *Propter gloriam nominis tui domine libera nos.*
daz der der
Lôse únsih umbe dia guôllichi dînes námen . vt qui

sih ruôme an Gote nals an imo selbemo sih ruôme
gloriatur non in se ipso . sed in domino glorietur. *Et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.* Vuís knâdig únseren sundon . umbe dînen námen nals
in
umbe únsih . uuánda uuir nehâben gefrêhtot ánder an
zaltnisse
supplicia. (10) *Ne quando dicant in gentibus ubi est deus eorum?* Niêo diête nechédên . uuâr ist íro Got? unde sie uuânen daz Got nesî . alde úbe er sî . daz er diên sînen nehélfe. *Et innotescat . s. uindicta in nationibus coram oculis nostris.* Vnde in diêtin uuerde geêiscot der geríh . so . daz uuir in gesêhen êinuuéder
in gericche in riúuno fluoch
in ultione alde in pęnitentia. Noh daz neist male-
forosága
dictio nube prophetatio. (11) *Intret in conspectu tuo gemitus compedito*[R 290]*rum.* Fúre dih chóme der sûftód déro gedrúhoton. Dih irbármee uuiêo nôt ín sî in uinculis. Sélbiu diû corruptibilitas corporis ist suâre druôh . in déro álle guôte sûftont. Den sûftod pechénne dû. *Secundum magnitudinem brachii tui . posside filios mortificatorum.* Nah déro mícheli dines keuuáltes pesízze déro irslágenon chint. Iro áfterchómen uuerden gemánigfaltot nah dinero chrefte . daz
diu ahtunga nuâhsin zeirgan
persecutio getuôe christianos pullulare nals perire. (12) *Redde uicinis nostris septuplum in sinum eorum.* Kíb síbenfalt in íro buôsem unseren gebûron. Kib in
in
toûgeno in íro herzon . fóllechlíchen lôn . uuirf sie in
âuuerhgen sin
reprobum sensum. *Improperium ipsorum quod exprobrauerunt tibi domine.* Kilt ín den íteuuiz den siê dir tâten. Nâh diên uuorten állen gescah antiocho. (13) *Nos autem populus tuus . et oues gregis tui con-*

fitebimur tibi in seculum. Áber uuir dîn liût den sie tîlegon uuolton . unde scâf dînero herto iêhen dir iêmer . unz in énde déro uuerlte. *In generatione et generatione adnuntiabimus laudem tuam.* Vuir chúnden dîn lob in gebúrte unde in gebúrte . uuanda in énero uuerlte dâr man Got siêhet sicuti est . dar nechúndet niêman Got ándermo.

(LXXIX.)

(1) *In finem pro his qui inmvtabvntvr testimonivm ipsi asaph pro assirio.* Án CHRISTVM râmet díser psalmus . umbe die gesúngener . diê ín daz pezzera geuuéhselot uuerdent . úrchunde dero uuarheite selbero synagogę des dinges . daz CHRISTVS chómen sol . unde sin uuingarto . daz ist christenheit keflánzot uinea ęcclesia sancta sol uuerden plantata. Ouh kediê sih kerihtente súngener umbe dirigentes . daz uuir nesîn . uuir sin daz chúnne daz sîn herza nerihta generatio quę non direxit cor suum. [R 291] (2) *Qui regis israhel intende.* Du israhel ríhtest . sih únsih ána . sceîna uns dînâ gnada . irrín uns niûuuiû sunna. sih rihtinde ist So chît der sîn bîtet den sîn lánget . der dirigens ist. *Qui deducis uelut ouem ioseph . qui sedes super cherubim appare.* Dû ioseph leitost also scâf . unde an cherubim sízzest . oûge dih incarnatum. Du der leitest den geloûbigen liût folli geuuizzedo fidelem populum . unde an plenitudine scientię ! sizzest . du chum hara ze úns. (3) *Coram effraim beniamin et manasse.* Ouge dih fóre iudeis . fore israhel . dâr effraim beniamin . unde manasses sint. *Ex-*

cita potentiam tuam et ueni . ut saluos facias nos. Vuécche dîna maht . sceîna sîa . unde chum . daz du unsih háltest. (4) *Deus uirtutum conuerte nos.* Got déro túgedo bechêre únsih zuo dir . uuanda uuir dána bechêret uuâren fone dir. *Et ostende faciem tuam et salui erimus.* Vnde ouge dîn ánasiune . unde so gnésen uuir. Ze êrist faciem hominis . dáranah sô ís zît uuerde . faciem deitatis. So uuérden uuir gehalten. (5) *Domine deus uirtutum quousque irasceris super orationem serui tui?* Trúhten Got déro túgedo . so dû dánne chúmest . uuieo férro bilgest du dih dánne . sámoso fáter uals iudex . ze dînes scálches kebéte? Vuir uuâren inimici . so uuir áber besuônet uuerden uuieo inchîst du uns dánne déro uuorto . diû du unsih lêrest . Ne indvcas nos in temptationem. (6) *Cibabis nos pane lacrimarum . et potum dabis nobis in lacrimis in mensura.* So inchîst dû uns daz du unsih âzzest unde trénchest mit trânen be mézze. So lâzzest du únsih uuêinonte uuerden tem[R 292]ptatos . ut erudias non opprimas . nah diên uuorten Pauli . Fidelis devs . qvi non vos permittit temptari . svpra qvam potestis ferre. (7) *Posuisti nos in contradictionem uicinis nostris.* Hábest unsih kesézzet chît asâph únseren gebûren in uuídersprâcha. Ze gentibus santost dû únsih . quasi agnos inter lupos. Diên ságeton uuir christvm . sie châden áber . Qvis est iste novorvm demonvm nvntiator? *Et inimici nostri subsannauerunt nos.* Vnde únsere

ánasiune ménniscin
ansiûne Gótehêite
úbirtâilare
dîna fîginda
nic nelêitest du unsih in ursuôch
pesuôhte daz du unsih frnôtest nals
piteppest
ketriûuue Got der
iûch nelâzzet ferror pesuôchet uuerdiu danne ir iz irliden mûgint
diêtin also
lamp under uuolfa
uuer ist dirro nîûuuero tiêfelo chûndire

unsirin Got tôtin ir-
fíenda huôton unser . daz uuir châden mortuum resur-
stándin sin uuidirsprácho
rexisse. Vnde daz uuard ze sólchero contradictione .
geázzit mit próte dero tráheno ketrénchet
daz uuir cibati uuúrden pane lacrimarum . unde potati
mit tráhenin pi mézze
in lacrimis . aber doh in mensura. (8) *Domine deus*
uirtutum conuerte nos . et ostende faciem tuam et salui
erimus. Daz stat fóre. (9) *Vineam ex egypto trans-*
tulisti . eiecisti gentes et plantasti eam. Vuinegarten
ûzzer egypto ferfuôrtost dû . umbe den stiêzze dû ûz
tiête . unde flánzotost ín. Etheos gergeseos eueos amor-
reos iebuseos stiêzze du ûz . unde rûmdost ímo. (10)
Viam fecisti in conspectu eius . et plantasti radices
eius et impleuit terram. Vueg in sînero gesíhte tâte
dû . unde flánzotost sîne uuúrzella . unde irfúltost sin
michelin
diê érda. Gens iudea . saz fóne iordane unz an mare
séh . ih meino
den mittemére
magnum . so uuiêo ételiche énont iordane sâzzin aber
der sidero uuînegarto . der fone énemo iruuuôhs irfúlta
ánigénne des uuingarten ze séuue . anderhalp ze dero aho
diê erda. Initium uíneę giêng ad mare et ad flûmen .
Ánagenne des uuînegarten . ze sêuue . ánderhalb ze dero
daz ende des iúngeren . fone mére ze mere unde fone indie
âho. Finis kieng a mari usque ad mare . et a flumine
âho unz an uuerltrichis ende.
usque ad terminos orbis terrarum . unde fone diû uuard
diu erda sin irfúllet. (11) *Operu*[R 293]*it montes umbra*
ih meino des altrin
eius . et arbusta eius cędros dei. Sîn scáto id est prioris
uuingartin hoitatere unde die fére-
uinee bedáhta diê berga . ih mêino patriarchas et pro-
sagin ih meine mazziche geleubige
phetas unde sîniu smáleholz . mediocriter fideles . diê
hohpeuma daz chit hoero uuirdo ménniscin
Got máchota sîne cędros . altissimi meriti homines.
(12) *Extendisti palmites eius usque ad mare . et usque*

ad flumen propagines eius. Des uuínegarten zougen
michel mére
ráhtost dû unz án mare magnum . daz dárbi íst . unde
iordanis áha
sine flánza an flumen iordanem. So man álte réba
iúnget . unde man sie biêgendo in dîa érda begrébet.
férrebiêga . uel . pagando
so heîzzent siê propagines a porro pangendo . daz chit
fone hínarécchenne. Sid dû ín flánzotost . uuiêo fuór
iz do so? (13) *Vtquid destruxisti macériam eius . et*
uindemiant eam omnes transeántes uiam? Zíu zâre
dû dô dána sîna fésti . mit déro er begángen uuas?
unde ziu uuíndemont ín nû be diên sculden . álle hína
ih méino zitliche hérisente
íro uuég fárente? id est temporaliter dominantes.
(14) *Deuastauit eam aper de silua . et singularis fórus*
depastus est eam. Zíu hábet ín nú iruuuôstet der éber
diêtin
ûzzer uualde . titus ûzzer gentibus? Vnde der einluzzo
uuílde bêr . der mit démo suáneringe negât . hábet ín
Rômo sûnderfúrsto iegelih úbermuôto
sús frézzen? Romanus princeps unde omnis superbus .
sûndir-
der ándermo sînero genôzscefte neiiêhet der ist singu-
ébir
laris. (15) *Deus uirtutum conuertere.* Got dero tú-
gedo uuirt pechêret ze genâdon doh iz so gefáren sî.
Respice de cælo et uide et uisita uineam istam . (16)
et perfice eam quam plantauit dextera tua. Vuarte
fone hímele . unde sih an dísin uuínegarten fóne énemo
chómenen . unde uuîso sîn . unde fólletuô ín . den dín
genôtzogitun
zeseuua CHRISTVS flánzota. Sid dû synagogam ferzórn
diê heiligun sâmenunga
eigist . stâte sanctam ęcclesiam. *Et super filium ho-*
minis quem confirmasti tibi. Vnde gefóllechli[R 294]-
cho ín ûffen des ménnischen súne . den du dir habest

kefestenot . unde ze fundamento geléget . fone demo
ander fúndement nemach niéman lékkin
gescríben ist . FVNDAMENTVM ALIVD NEMO POTEST PONERE .
áne dazdir noh iéo geléget uuas daz ist der háltendo christ.
PRETER ID QVOD POSITVM EST . QVOD EST CHRISTVS IESVS.
(17) *Incensa igni et suffossa ab increpatione uultus*
tui peribunt. Fóne déro irráfsungo dînes ánaliûtes .
uuérdent ferlóren diû zuei . fone diên alle sunda chó-
kelúst unde forhta
ment . cupiditas unde timor. Inzúntiû ding fone fiûre
kelúste forhtun minnalúst
sint cupiditates . úndergrábeniû sint timores. Amor
kuôte ûbele minnehaft
zundot ioh bonos ioh malos. Dû bíst amans . umbe
ubil minna
daz . daz dir uuola si . daz negíbet dir niêht amor malus .
kuôt minna fórhtig
nube amor bonus. So bíst du oûh timens umbe daz .
knot forhta ubeliû
daz dir uuê nesî . daz kíbet bonus timor . nals malus.
Fliêh diê zuêne die úbel sîn. Kehalt zuêne diê guot
sîn . unde habe Got hólden. (18) *Fiat manus tua su-*
per uirum dexteræ tuæ . et super filium hominis quem
confirmasti tibi. Vber dén man dinero zéseuuun uuérde
ze follenuórchti des uuin
irbóten dîn hant . ad perfectionem uineę . unde uber
einichlicho
MARÎVN sún . dén dû dir geféstenotost uuésen únice di-
liêbin
lectum. (19) *Et non discedimus a te.* Vnde dáranâh
nescêiden uuir fóne dir. *Viuificabis nos et nomen tuum*
inuocabimus. Án ímo irchícchest dû únsih . unde be diû
ánaháreen uuir dînen námen. Vuir uuâren do tôt . dó
erda Got
uuir terram mínnoton . nals deum. An ímo irniûuuost
den lîb des innirin menniscen
dû únsih . unde gíbest uns uitam interioris hominis.
(20) *Domine deus uirtutum conuerte nos . et ostende*
faciem tuam et salui erimus.

(LXXX.)

(1) *In finem pro torcvlaribvs qvinta sabbati . psalmvs asaph.* Babtismum daz chît quinta sabbati ist sang . daz chit psalmus kesúngener selbemo asaph . [R 295]
frôno sámenungo
selbero dominicę congregationi an CHRISTVM séhender.
tórzilhus
Vuârúmbe gesúngener? Vmbe die torcularia . mit
in ólechél-
dien daz oleum gesêuuenot uuirt tougeno in gemella-
lire óletruôsin ze strázzo
rium . unde amurca gechêret uuirt in plateam. Vuéliu
fréssa
sint diu torcularia? Daz sint pressurę sanctę ęcclesię .
mit diên alle die . diêdir getoûfet sint . boni et mali .
daz die guô-
besuôchet uuerdent . unde gesceîden uuerdent . ut reser-
tin gehalten uuerden also díz óle . unde úbile feruuórfin also
uentur boni uelut oleum . et proiciantur mali uelut
óletrûosin tóniristac getoûfte
amurca. Quinta sabbati zeîgot uns fóne diû baptiza-
libháftiû ûzzer uuázzere gescáffen
tos . daz des tages animalia ex aquis creata uuúrden.
(2) *Exvltate deo adivtori nostro.* Fréuuent iûh Gote ze êron iûuuérmo helfâre . alle die sîn asaph kehêizzene . uuanda iû díser psalmus kesúngen uuírt. *Iubilate deo iacob.* Niûmont ímo . dâr iû dero uuorto negerínne . daz ir doh so scêinent iúuuera mendi. V́be ándere
bûche bôsheite
diênoien uentri . ándere uanitati . sint áber ir gedâhtig
Gote hélfâre
unde frômuôtig deo adiutori. (3) *Accipite psalmum*
keîstlich dinch uuerltlich
et date tympanum. Inphâhent spiritale . gébent car-
hiûte
nale. Psalmvs ist spiritalis . tympanum daz uzzer corio
uuerltlichon
uuirt . daz ist carnale. Vuésent milte dero carnalium.

keîstlichiû
daz iû Got kebe spiritalia. Vuanda ouh Paulus chit .
ube uuir an iu keistlichiû dinch sâhen dunchit iu danne michil
SI NOS VOBIS SPIRITALIA SEMINAVIMVS . MAGNVM EST SI NOS
daz uuir uuerltkuôt árneien
CARNALIA VESTRA METAMVS? *Psalterium iocundum cum cythara.* Daz eîna ist uuúnnelih sáment demo ander-
sáltâre
mo . psalterium sáment cythara. Psalterium hábet óbenan bûh . dánnan gânt níder diê seîten . quasi cę-
samo himilsce brédiga
lestis predicatio . áber cythara hábet nídenan [R 296]
des lichamen uuerch dero Gotis
bûh . uuanda corporalia opera inchéden suln . predica-
kebotis predio
tioni uerbi dei. Diz unde daz êrera sint eîn . dâr ist
sáltirsanch unde timpana saltersanch
psalmus unde tympanum . hiêr ist psalterium unde cythara. Daz sáltirsanch heîzet nû in dûtiscun rótta . a sono uocis . quod grammatici facticium uocant . ut titinnabulum . et clócca. (4) *Canite initio mensis tuba.*
den niúuuun
Plâsent mit hórne so niúuuer mâno si . daz chit nouam
lib den brediont paldôr . unde zorftôr
uitam fidentius et clarius predicate . also ander pro-
irseri unde irhôe dîna stimma also hórin
pheta chit . EXCLAMA ET EXALTA QVASI TVBA VOCEM TVAM. *In insigni die solemnitatis uestrę.* An iûuuermo mâ-
uuerltlîcho
ren dúldetáge plâsent. Daz uôbent noh carnaliter
an dero êristun luna herbistmânodis
iudei. Sie fâhent ána an primo die septembris mensis.
zeichenhaft túltitago
der insignis dies sollemnitatis ist . sáment ín . unde blâsent síben tága . daz neuuizzende . daz iz in fóne
daz diû sibinfáltiga genâda des hêiligin geistis
diu uuard kebóten . quoniam septiformis gratia spiritus
after állero uuerlte solta gebrediot uuerden dien die man toufin solta
sancti baptizandis erat toto orbe predicanda. (5) *Quia preceptum in israhel est . et iudicium deo iacob.* Fone
an ânafange mânodis mit horne
diû síngent in initio mensis tuba . uuanda lex ist fone

urteilde
moyse gegében in israhel . unde iudicium ist kegében
des niúuuen liutis
deo christianorum . noui populi . der mit iacob kezêi-
der fáter neuberteilit niêmannin er
chenet ist. Er chad . PATER NON IVDICAT QVEMQVAM . SED
gab daz úrtêil al démo sune ih cham umbe urteil
IVDICIVM OMNE DEDIT FILIO. Vnde áber . EGO IN IVDICIVM
héra in uuerlt daz diedir niêht nesêhint . kesêhen . unde diê-
5 VENI IN HVNC MVNDVM . VT QVI NON VIDENT VIDEANT . ET QVI
dir gesêhent plint uuérden plinde keschente
VIDENT CÆCI FIANT. So tuôt cęcos . ioh uidentes . daz
toûgina dinch des tórelis
mysterium torcularis. (6) *Testimonium in ioseph po-*
suit illud cum exiret de terra egypti. An ioseph der
tiête
oûh gentes bezeichenda keúrchuudota er daz . dô er
in demo róten mére
10 fóne egypto fuôr un[R 297]de er in toûfta in mari rubro .
in sô lôsende ab ęgyptiis . also der sîdero liût nu ir-
fone áchustin in dero toûfi
lôset uuirt a uiciis in baptismo. Dâr neuuard neheîn
dero ęgyptiorum ze lêibo . noh in únserro toûfi dero
missetáto mêrunga
delictorum. Ioseph chit augmentatio . diû ist christia-
uuanda dero ferlazzinun chindo ist michil mér . danne déro diu
15 norum quia multi filii desertę magis quam eius quę
den man hábet
habet uirum. *Linguam quam non nouerat audiuit.*
Er gehôrta diê sprâcha . sô er ûzzer egypto chám . diê
er nechonda. Vuaz ist daz? Sô der man án dero toûfi
áchustin diê tougenin dinch
ûzzer diên uiciis chúmet . so gehôret er mysteria . diû
20 ér êr neuuissa . so gehôret er . uuár er sîn herza háben
súle. (7) *Auertit ab oneribus dorsum eius.* Got chêrta
dána sînen rukke fóne déro burdi. Er intluôd ín.
Manus eius in cophino seruierunt. Is uuas ímo durft .
uuanda sîne hende diênoton an chóphenno. Chophinus
ze scalchuuerchen
25 ist ein chorb . den man brûchet ad seruilia opera . so

fúrbin míston erda ûztrágen
man sól mundare . stercorare . terram portare. So diênont sie alle fore déro toûfi . samoso mit chophino .
uuanda der diê sunda tuôt . der ist sundono scâlch
quia qui facit peccatum seruus est peccati . dâr uuerdent sie frî. Sâligo der die fríheît áfter dés peháltet.
(8) *In tribulatione inuocasti me et erui te.* In nôte háretost dû mih ana . dô dû lateres máchotost . unde
chorp
cophinum truôge . dô gehôrta ih dih. Fóre dînero
inuuizze
toûfi . unz dih din conscientia druhta . nam ih din uuára. *Et exaudiui te in abscondito tempestatis.* Vnde gehôrta dih in toûgeni déro dúniste. Vuelero? Nals
mêris herzin
maris . nube cordis. Dâr dû angestost . dâr gehôrta ih dih. *Probaui te ad aquas contradictionis.* Ih chóreta dîn ze diên uuazzeren déro uuíderchédungo. Vuazzer sint liûte . also [R 298] in apocalipsi demo . der
mánigiû uuazzer sah frâgentemo uuaz siû uuârin . geantuuúrtet uuard . populi sunt. Contradicentium po-
daz sint liûte dero uuiderchédenton
liûto
pulorum nebrístet tágelîches niêht diên getoûften . an diên íro Got chórot. Martyres inphundun dero uuázzero. Selbemo CHRISTO uuard keheîzzen . daz er solti
in daz zeichin demo uuidircheden uuúrde
uuésen in signum cui contradiceretur. Noh niêman guôtero neist . ímo nebegágenen dísiû uuázzer. Aber
nah ketâtscrîfte uuázzer uuidersprácho
secundum historiam uuâren aquę contradictionis . dar filii israel strítten mit moyse et aaron. Vnzint hára
fóne demo ólee torcelis
uuas diû fernúmest de oleo torcularis . nah úndersázsinnis undirsceîte fone óletruôsono
temo diapsalmate . chúmet si de amurca. (9) *Audi populus meus et loquar et testificabor tibi.* Hôre mîn liût ih spricho dir zuô . unde úrchundon dir. *Israhel*

si audieris me . (10) *non erit in te . i. in corde tuo . deus recens.* Lósest du mir israhel . sô neist sáment dir nehêin Got niúuuer . so bechénnest du den uuâren . den êuuigen . nals den míttundes irdâhten . in trúgeheite dis herziu heideno irrare in fantasmate cordis. Also pagani unde heretici tuônt. fore zîten Der iêo uuas ante tempora . der nemag nieht kelîh sin in zîte dero deheînemo diû in tempore uuúrden . noh iro nehêin mag Got sîn . uuanda siu Gótes uuerch sint. *Nec adorabis deum alienum.* Noh neheînen frémeden Got nebétost dû . ube dû ín . in dîn herza . nenímest. Vuanda souuélicha gescaft . dû nímest in dîn herza . dîa dû uuânest Gótes sîn . diû triûget dih. (11) *Ego enim sum.* Ih pin. Daz aber neíst uuiê maht du daz péton? *Ego sum dominus deus tuus.* Ih hêrro dîn . ih Got dîn . ih pin. Ziu? Quia ego sum qui sum. Vuanda ih pín . ihdir eîno uuarhafto bin. *Qui eduxi te de terra egypti.* Ih [R 299] dir daz scêinda . unde finstri dih leîta ûzer egypto . uzer tenebris. Háre hôren alle zuô . únsih unde sie gruôzet Got . er hábet unsih alle finstirlande geleîtet ûzzer egypto. Vuir háben alle durhkangen mit christis pluôte geuuiêhtero toûfi den rôten mére . in sanguine CHRISTI consecrato baptismate bín uuir getúnchot . unde dâr sint ze leîbo uuorden únsere fíenda . die unsih iágeton. *Dilata os tuum . et implebo illud.* Intuô dînen múnt ih fúllo dir ín. uuanda mit mir Ze mir induô ín . bétondo unde iéhendo . quia apud me ist lîbis prunno mit demo niúuuen Goto est fons uitę . nals apud recentem deum. (12) *Et non audiuit populus meus uocem meam.* Vnde nâh allen diên liêbtâten . negehôrta mîn liût mîna stímma. *Et*

israel non intendit mihi. Vnde ze mir nedâhta israhel. (13) *Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum . hoc est donaui eos sibi . ibunt in uoluntatibvs suis.* Vnde dô liêz ih siê tuôn nah íro gelústen. Daz tuônt sie oûh . sie lébent nâh iro gelusten. Aber uuírs nemáhta ín niêo gescêhen . danne sie der lâzet írron .
oletruôsin
der siê ríhten solta . fóne diû oûgent siê amurcam fúre
ole
oleum. (14) *Si populus meus audisset me . israhel si in uiis meis ambulasset .* (15) *pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem . et super tribulantes eos misissem manum meam.* Vbe áber mîn liût israhel mir horti . unde iz dárána scêindi daz er in mînen uuégen giênge . so mahti gescêhen geníderti ih íro fíenda . unde légeti mîna hant . an diê . die siê arbeîtent. Nu sint sie áber íro selbero fíenda . uues múgin siê sih danne gechlagon? (16) *Inimici domini mentiti sunt ei.* Truhtenes fíenda lúgen ímo. Vuieo? Re-
fersachindo ubeltátin unde áber iruuindendo
nuntiando malis . et ad ea redeundo unde chédendo .
s. ih kân ze uuingartin unde dara nechemendo
EO AD VINEAM . ET NON EVNDO. *Et erit* [R 300] *tempus eorum in eternum . s. ignem.* Vnde iro zît uuéret in êuua. Éuuîg fiûr ist ín gáro. Dísa uuârheit lésent kenuôge . diêdir chédent. Daz neist niêht fone mir
fóne diên árgesten súndare si
gespróchen . nube de impiis. Souuiêo ih peccator sî .
unde úberhuórare si pisuicháre roubare meinsuero si ih hábo doh
adulter . fraudator . raptor . periurus . habeo tamen in
christ ze fundemente Got ist kenádig ih pin chri-
fundamento CHRISTVM. Deus misericors est . christianus
stane pin getoufit ih uuirdo mit uuizze geliûtrit . unde durh daz
sum . baptizatus sum . ego per ignem purgor . et propter
fundiment so neuuirdo ih ferlorin
fundamentum non pereo. Du bist christianus . daz ist
roubáre úbirhuórare
uuóla. Vuaz pist dû ouh? Raptor . adulter . unde

die sélichiu
ánder sámolîh. Vuaz chad fóne diên Paulus? Qvi talia
dinch tuônt diê nebesizzent himilriche
AGVNT . REGNVM DEI NON POSSIDEBVNT. Fóne liêhten scúlden
diedir zimberont uber fundiment holzir
chád er áber . Qvi edificant svper fvndamentvm . ligna .
hônue stroh die nennerdint ferlôrin . sundir siê genésint iêdoh
FENVM . STIPVLAM . NON PEREVNT . SED SALVI FIVNT . SIC TAMEN
also mit uuízze
QVASI PER IGNEM. Vuíle dû durnohte sin . so zímberost
úffen fundimente kolt silbir tiûre
du super fundamentum . aurum . argentum . lapides
Goltstêina âna uuízze
preciosos . unde uuírdest kehalten sine igne. Dárazuô
gehábe dih . unde ze lukken díngen netrôste dih. Aber
heidene sie sint
uuélee fienda sint daz? Pagani alde christiani? Chri-
christ
stiani. (17) *Et cibauit illos ex adipe frumenti.* Vnde
daz sint diê . die er fuôrota . mit démo spínde déro
spint fóne fleisepratis
chórneuuiste. Adipem spríchet man de pinguedine
kedrúngini ferbilidot ze dien uuiédon
carnium . dannan ist iz hára trauslatum . ad sacramenta
Gotes lîchamen
corporis domini . mit diên er genuôge fuôrot . diê ímo
diê snítun
uuíderesint also iudas uuas . démo er buccellam gab *!*
ze sînemo mérede der Gotes
in cęna fóne démo man báldo chéden mag . Inimicvs
fiant loûg ímo unde uuirt sin zit in êuuon uuízze
DOMINI MENTITVS EST EI . ET ERIT TEMPVS EIVS IN ETERNVM.
Et de petra melle saturauit eos. Vnde mit hónange
gesáteta er siê . fone christo chómenemo . christvs ist
fernúmist suózzi an
der steîn . er gáb ín intellectum suauitatis [R 301] in
uuidirmâzzon unde in tougeni ze séti spinde
parabolis et misteriis ad sacietatem . sáment demo adipe
chórnuuiste tiûfli réccheda
frumenti. Vnde manigero profunditatis solutionem
niêht nist pézzera niêht nemach suózzira fer-
tuôndo chédent siê . Nihil melivs . nihil dvlcivs in-

nómen noh keságet uuerden unde lugin doh Gote sîne
TELLEGI VEL DICI POTEST . ET TAMEN INIMICI DOMINI MENTITI
fienda
SVNT EI.

(LXXXI.)

Psalmvs ipsi asaph. Sélbemo asaph . selbero sina-
gogę ist kesúngener díser psalmus . unde íro geheîzzet
Gotes chûmft
er adventvm domini. (1) *Devs stetit in sinagoga deorvm.*
Christvs cham hára . unde stuont hiêr ánasíhtiger in
míttero gesámenungo déro Góto . daz chît déro isra-
ih chído ir
helitarum . fóne diên er hinabaz chît. Ego dixi dii
birint kóta unde alle des hôin súne
estis . et filii excelsi omnes. *In medio autem deos dis-*
ûzzir eî-
cernit. Dâr in míttemen stândo sceîdet er siê . ex ea-
nemo chéneteméleuue uuúrchente êiniu faz ze êron ándriû
dem consparsione faciens alia uasa in honorem . alia
ze úneron
in contumeliam. (2) *Vsque quo iudicatis iniquitatem?*
et facies peccatorum sumitis? Vuiêo lango uuellent
ir israhelite daz trîben . daz ir unreht irteîlent fúre
reht? unde ir an iûh nément déro súndigon ánaliûte?
dero êo uuîsságen
Diê legi uuíderhôrig uuâren . prophetas sluôgen . unde
nu christvm slâhen uuéllen . uuiêo lango uuellent ir
dien folgen? unde iro ánasiune gelîh sîn. Ir bint
Gotes folch so michelero mánigi
plebs dei . unde bint tantę multitudinis . daz iûh nôte
fúrstin
furhtent diê principes . uuiêo múgent ir unsculdig sîn .
ube ir siê lâzzent so úbelo getuôn? christvs ist umbe
arm unde uuéiso
iûh uuorden egenus et pupillus. (3) *Iudicate egeno*

et pupillo. Pe diu fíndent imo reht also daz ist . daz ir ímo foresînt . niêman negetár ín slâhen unz ir neuuellent. *Humilem et pauperem iustificate.* Principes [R 302] superbos unde diuites uuordene umbe sih selben . neuuânent uuesen rehte . nube CHRISTVM uuórdenen umbe iûh níderren unde écchert den áhtont réhten. (4) *Eripite pauperem.* Nément ín armen dána. *Et egenum de manu peccatoris liberate.* Vnde lôsent ín uuênegen . fone des súndigen hánden . niêo oûh ír súndig nesînt héngendo . unde nefólgent ín niêht des . daz ir êiscoent barabban ze lîbe . CHRISTVM ze tôde. (5) *Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulant.* Siê neuuísson déro díngo nieht . noh nefernâmen. Si enim cognouissent numquam maiestatis dominum crucifixisent. Sie gânt in fínstri uuanda siê irblendet sint . nîeht êin siê . nube ouh ir sament ín. *Mouebuntur omnia fundamenta terrae.* Dannan uuerdent iruuéget álliû phúndement déro érdo. Vuanda do uuúrden erdpîba . do díse blínde CHRISTVM chriûzegoton. Alde iz chît . fundati in terrena felicitate uuúrden iruuéget ad ammirationem signorum . et pęnitentiam peccatorum . do díse uuúrden cęcati. Also PAVLVS chad. CECITAS EX PARTE CONTIGIT IN ISRAHEL . DONEC PLENITVDO GENTIVM INTRARET. (6) *Ego dixi dii estis . et filii excelsi omnes.* (7) *Vos autem sicut homines moriemini . et sicut unus de principibus cadetis.* Vuieo so iudei? Ih chad dii estis . filii altissimi omnes estis. Solche uuolta ih iûh

diê fursten
úbermuôte rîche
uuissîn sô nechriûzegotin siê nieht den mahthêite hêrrin
diê irgrúntin in uuerltsâlidon ze
demo uuundire dero zêichene unde ze riúuuo iro sundon
irbléndit plíndi be-
scah uber súm undir iúdon unzin diû folli diêto inchâme
bind ir des hôhesten súno bint ir álle

ûzzer mén-
solche diê neirsterbent . aber ir írsterbent . also ex diis
nisco n Gote
homines uuórdene tuôn súln . unde neuuerdent irhohet
des hôisten sunc solton irhabini muôtis
ir . so filii altissimi . nube ir fallent fone elatione animi .
sámo êiner dero fúrston daz ist der tiêfel irráf-
sicut unus ex principibus . i. diabolus. Daz ist incresunga
patio unde exprobratio. (8) *Surge deus iudica terram.*
itcuuiz
Stant ûf Got fone tôde . unde din[R 203]go uber dîe
érdpúuuen an
terrenos . die uber dih dingoton . dingo úber siê in
démo iúngesten tâge
nouissimo die. *Quoniam tu hereditabis in omnibus*
alle liute durh iro gelouba
gentibus. Vuanda du besizzest omnes gentes per fidem
unde mínna
et dilectionem.

(LXXXII.)

(1) *Canticum psalmi asaph.* Daz lútrêista sang ist
Gotis lintis samenungo diê ándruu
asaph iz ságet congregationi populi dei . secundum
Gotes chúnft
aduentum domini. (2) *Deus quis similis erit tibi?* So
zcúberteilenne
dû chúmest christe ad iudicandum . uuer ist dir danne
an dero érun chundte
gelîh? In primo aduentu uuâre du ménniscon gelih .
seáchárin in scálchis
ioh latronibus uuare du gelîh . uuanda du in forma
pílde mit kuôllichi
serui scíne . so du áber chúmest in gloria . uuer mag
tougener
danne funden uuerden dir . gelih? *Ne taceas neque*
compescaris deus. Sîd dû suigetost do dû occultus
öffenbârer
châme. So du manifestus chómêst . so nesuîge noh

urtêilis
neuuis stílle dines iudicii. (3) *Quoniam ecce inimici tui sonauerunt? Et qui oderunt te extulerunt caput.* Vuanda dîne fíenda fore lútreîste uuâren . unde íro
den truhten der haltendo
hoûbet antichristum irhuôben . quem dominus iesus
irslâhit mit sînes mundes âtime
5 interficiet spiritu oris sui. (4) *Super populum tuum malignauerunt consilium . et cogitauerunt aduersus sanctos tuos.* Sie fúnden árgen rât . uber dînen liût . unde dâhton uuíder dînen heîligon. (5) *Dixerunt.* Sus châden siê. *Venite et disperdamus eos de genti-*
10 *bus.* Chóment . sámenôen unsih fertílegoen sie fóne diêten . daz siê furder nesîn . under diêten. *Et non memoretur nomen israel ultra.* Vnde furder nesi geuuáht israhelis námen. (6) *Quoniam cogitauerunt unanimiter simul.* Vuanda sie sáment eînmuôtigo
15 dâhton. *Aduersum te testamentum disposuerunt.* Vui-
peneimeda
der dir êinunga tâten. Testamentum hêizzet pêidiu .
dazdir netoûg âne tôten penêimedarin
ioh daz . quod non ualet . nisi testatoribus mortuis .
iêgelih kezumft ioh êinunga
ioh omne pactum et placitum heizzet te[R 304]stamen-
des êinunga
tum. Also iacob unde laban testamentum tâten . daz
lêbinde
20 siê ioh uiui uuéren solton. (7) *Tabernacula idumeorum et ismahelite. Moab et agareni .* (8) *gebal et ammon et amalech alienigenę cum habitantibus tyrum.* Díse tâten diê êinunga. Déro námen oûgent daz sie Gotes
daz chît erdîne alde bluottine
fíenda sint. Idumei terreni uel sanguinei . hismahelitę
in selben lôsinte so êgih kuôt . ni Gote . nube in sélben uzzer
25 oboedientes sibi . utique non deo . sed sibi. Moab . ex
fâtire
pater . uuanda sîn muôter geuuán ín be íro fáter un-
frámréechen ih meino nals mit heimlichemo
muôzhafto. Agareni . proseliti . i. aduenę . non ciuili

muôte sunder mit frémidemo . diê sih oûgent scadônnis falgo
animo sed alieno . qui nocendi occasione inuenta . se
fundenero úppig tál daz chit lugelicho tiêmuotigh
ostendunt. Gebal uallis uana . i. fallaciter humilis.
zórnlich liût alde trurecheite liût
Amon . populus turbidus . uel populus meroris. Ama-
lech populus lingens . also iz chît . INIMICI EIVS TERRAM
lecchonde liût sîne fienda lécchont fore ímo
die erda.
5 LINGENT . alienigenę . aliunde geniti . et propter hoc ini-
andiruuánnen búrtige unde be diû sine fi-
ginda daz chit ángist alde árbêit
mici. Tyrus . angustia ! siue tribulatio. (9) *Etenim*
der tiêfal
assur uenit cum illis. Selber diabolus cham sáment
daz chit des ábachêrenten
in. *Facti sunt in adiutorium filiis loth . i. declinantis.*
der tiêfal is abachêrinde fóne Gote sîn éngela sint abachêrintin
Diabolus ist declinans a deo . angeli eius sint filii de-
chint
10 clinantis . diên châmen siê ze hélfo. Souuáz sie tuôn
der tiêfal diu chint
uuellen . unde iro fater diabolus . des helfent ín filii
dero firchúnste
diffidentię. (10) *Fac illis sicut madian . et sisarę .*
et sicut iabin in torrente cison. Fár in also míte .
dinchreht
also dû mítefuôre madian . der latine heizzet declinans
fermîdente ûztrîbo mendi
15 iudicium . unde sisarę der exclusio gaudii heîzzet . unde
der uuiso
iabin . der sapiens hêizzet nals ze guote . nube ze ubele
an demo chlingen
diê sígelôs uuúrden in torrente cison . daz latinę chit
iro hêrti
duricia eorum. (11) *Disperierunt in endor.* Sie uuúr-
an demo brunnen dero gebúrte
den ferlóren in fonte generationis . uuanda sie nefór-
den brunnen ábirburte . i. touft
20 deroton fontem regenerationis . in démo sie mahtin ge-
háltin uuerden. *Facti sunt ut stercus terrę.* Sie uuúr-
den gelih démo érdemíste die niêht nechondon . [R 305]
flanzon âne írdesca geburt. (12) *Pone principes eorum*
sicut oreb et zeb et zebee et salmana. Sezze iro fursten.

dúrri
Vuieo ? Also du iû oreb saztost . der siccitas heîzzet .
uuolf frúscinch
et zeb . der lupus hêizzet . et zebee der uictima heîzzet.
des uuólfes scáto dero uuégi
Vues? ane lupi . et salmona . der umbra commotionis
hêizzet. *Omnes principes eorum* . (13) *qui dixerunt*
hereditate possideamus sanctuarium dei. Ze sôgetanero uuîs uuerdent fertiligot alle íro fúrsten . die zeîn anderen châden . pesizzen daz Gotes uuiêhûs. Vuelee
Gótes liut
sint daz uuiêhus âne populus dei? Den uuellen siê iêo
îtal lûta
gerno beuuénden nâh iro uuillen. Daz ist inanis sonus .
díne fienda lûton
dannan iz fóre chit . INIMICI TVI SONAVERVNT. (14) *Deus*
meus pone illos ut rotam. Got mîner macho siê unstâte íro râtes . also rád. Alde sus. Rád púret sih
kuôten
after . fornân fallet iz. Hiêr an diên áfterôsten bonis .
Gótes fienda
stîgen inimici domini . hínafúre an diên bézzesten
fállen siê . dâr gebreste ín. *Et sicut stipulam ante*
faciem uenti. Vnde also den halm fóre demo uuínde.
liêhtiû herza bichorungo
Leuia corda gib ín . daz sie fore temptatione gestân
nemúgîn. (15) *Sicut ignis qui conburit siluam . et sicut*
flamma comburens montes . (16) *ita persequeris illos in*
tempestate tua . et in ira tua turbabis eos. Noh uuánne
an úrtêile an demo iúngestin dâge
in iudicio in nouissimo die âhtest dû íro an dînemo
úngeuuítere . unde an dinero âbolgi truôbest dû siê .
also égebaro fárendo . so daz fiûr . daz den uuald préunit . unde der loûg . der die berga brénnit. An dísemo
âhtest unde truôbest
uersu ist eîn persequêris et turbabis . unde ouh eîn
in úngeuuittere unde in âbolgi in fiûre unde in loûge
in tempestate et in ira . unde in igne et in flamma .

den unalt úmbirige diê übermuôtin perga
áber siluam fernémên steriles . montes superbos. (17)
Imple facies eorum ignominia . et querent nomen tuum domine. Fulle íro ánasiûne mit hônedon . unde so suôchent [R 306] sie dînen namen tróhten. Irfíht sie mit aduersis . dannan gestânt sie fliehen ze dir. Die daz netuôen . uuaz kescéhe diên. (18) *Erubescant et conturbentur in seculum seculi . et confundantur et pereant.* Diê sîn scámeg unde truôbe . unde gehônet . unde ferlóren . in uuerlte uuerlte. (19) *Et cognoscant quia nomen tibi dominus.* Vnde so bechénnen éne ioh
der trohten hêrrin
díse . daz dû hêizzest dominus . unde andere domini
scálelicho hêrrin sar hêrrin
sint seruiliter domini . unde be diu noh domini ze dir gebótene. Daz keêiscoien siê. Vnde uuaz mer? *Tu solus altissimus super omnem terram.* Daz du eîno
hôisto
heîzzest altissimus uber alle erda. Zíu héuent sih danne uuider dir . diê in erdo sint . unde ioh selben sint erda.

PSALMVS. (LXXXIII.)

(1) *In finem pro torcularibus filiis chore.* An
CHRISTVM siêhet diser psalmus. Kesúngener umbe diê
torcul des chálauuin súnin
torcularia filiis calui. Ecclesię dei sint torcularia. Sie
diên
sint torculhûser. Dar sint ínne christiani . diê in pres-
fresson âhtungon
suris mánigero persecutionum getrótot uuerdent . unde
kelazzin in Gotes chéllirtaz
dannan uuerdent liquati in apothecas dei. Die sint

des châliuuin súne chrucis chínt des kechriuzegotin chínt . der an demo cháffe dero chá-
filii calui . filii crucis . filii crucifixi . qui in loco cal-
liuui irhángen uuart
uicii SVSPENSVS EST. (2) *QVAM AMABILIA SVNT TABERNACV-*
LA TVA domine uirtutum. Vuiêo uuúnnesam dîne he-
rebirga sint truhten déro chrefte. Vuieo arbêitsam
hiêr zelébenne ist . in torculhûsen . uuieo guot sament
frêssa
dir zeuuésenne ist . dâr neheîn pressura neist. (3) *Con-*
cupiscit et deficit anima mea. Hínagérot . hínamuô-
in Gotes fruthôua
het sih mîn sêla. Vuara? *In atria domini* . kebrés-
in den uuîn unde in den gesik
sotez pére . sîget fone torculari in uinum et in lacum
unde in Gotes chéllerfaz
[R 307] et in apothecas domini. *Cor meum et caro*
mea exsultauerunt in deum uiuum. Sêla unde lîchamo
mîn frôuton sih hínnan hína an den lébenden Got.
kedingi fróuuida
Spes hábet mir irrécchet die exsultationem. (4) *Etenim*
passer inuenit sibi domum. Vuanda der sparo
findet ímo bûs . Mîn sêla findet noh in hímele daz hus .
dar sî fúrder ínne sî . also iêo spáro hêime ist. *Et*
turtur nidum sibi . ubi ponat pullos suos. Vnde der
túrtur fíndet imo nest . dâr er lége sîne iúngen. Mîn
lîchamo findet dîa stat . dara er sîniu uuerch zûofuôre.
Vuéliu stat ist daz? *Altaria tua domine uirtutum .*
rex mevs et deus meus. Daz sint diniu altaria hêrro
déro chrefte . chúning min unde Got mîn. Dárasehent
fústa missopher sellôsunga unde ál samelichiu
mîniu uuérch . ieiunia sacrificia elemosinę et cętera.
(5) *Beati qui habitant in domo tua.* Sâlige . diê in
sâlida
dînemo hus pûent. Beatitudinem habent sie . uuaz
tuônt sie aber? *In secula seculorum laudabunt te.*
Iêmer lóbont sie dih. Sie sêhent dih . sie lóbont dih.
Des nemag sie irdriêzzen uuanda an diû íro sâlighêit

ist . daz sie daz tuôn muôzzen. (6) *Beatus uir cuius est auxilium abs te.* Sâligo der dina helfa hábet dárazechómenne. *Ascensus in corde eius disposuit.* Diû helfa machot ímo stégâ . in sinemo herzen. In uuélero regione? (7) *In conualle lacrimarum.* Hiêr in choretale in torcularia. Vuara leîtent siê? *In locum quem disposuit.* In dîa stat . die er gágen in hábet keréchenot in regnum cęlorum. (8) *Etenim benedictionem dabit . qui legem dedit.* Daz ist fone diû . uuanda der selbo gíbet noh sâlda . der êr gab keduuínch. Vuaz kescêhet dannan? *Ibunt a uirtute in uirtutem.* Sie fárent fone éllenen . ze mêren éllenen. Sie hábeton hiêr uirtutes ad refrenationem carnis . té[R 308]ret chúmet noua uirtus. Vuéliu ist daz? *Videbitur deus deorum in syon.* Daz ist chraft ánscouuúngo. Virtus contemplationis. Deus christianorum ouget sih ín . sicuti est. Vuar? In syon . in cęlesti ierusalem. (9) *Domine deus uirtutum exaudi orationem meam . auribvs percipe deus iacob.* Truhten Got állero chrefto . gehôre min gebét ferním iz Got iacobis . unde tûo mih ûzzer iacob israhelen. Vuanne? Cum apparuerit deus deorum in syon. (10) *Protector noster aspice deus.* Vnser scérmare Got sih ze úns. Vuâr ist der scérm? Sub umbra alarum tuarum. *Et respice in faciem* CHRISTI *tui.* Vnde sih an dînes keuuiêhten ánasiûne. Daz chît. Duô unsih kesêhen CHRISTVM incarnatum . ut possimus ire a uirtutibus in

in himilrîche
ellin ze dero doûbungo des lîchamin
niúuuer éllin
daz ist . chraft anscóuuungo
also ir getân ist in dero himiliscun
ánasihte frídis
hindir-scrânchâre Gotánauuár-târe
so ûffen uuarto Got állero Goto irscîne
undir demo scátuuue dînero féttacho
lîchamhaftin daz uuir múgin fone einero guôttâte ze ándirro

fârin
uirtutem. (11) *Quia melior est dies una in atriis tuis super milia.* Vuanda êin dag pezzer ist in dînen hóuen danne dûsent hiêr. Hiêr hértont tag unde naht. an diên áltent die ménniscen . sament dir ist ein tag . an démo niêman nealtet. Neist dánne dâr der dîno bezzero . danne hier manege? *Elegi abiectus esse in domo dei mei . magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.* Ih uuíle gernor uuésen feruuórfener ín demo Gótes hûs . ín dero ęcclesia . in torculari . so daz ih dâr iêo doh íunne sî . danne guôllih uuésen ûzzenan . in déro sundigon hérebergon. Ziu? (12) *Quia misericordiam et ueritatem diligit deus.* Vuanda Got mínkerimuuilligin
not knâda unde uuârheît . ze êrist kébendo uoluntariam
ablaz demo riûuuontin foregeheîzzena corona démo
indulgentiam pęnitenti . daranâh promissam coronam
sigenemin
uincenti . also er Paulo téta. *Gratiam et gloriam dabit dominus.* Knâda unde guôllichi gíbet Got. Knâda
Gotis kenâdon pin ih daz ih pin
also Paulus chad . GRATIA DEI SVM ID QVOD SVM. Kuôl-
mir ist chúnftig rehtis
lichi also er aber chad . SVPEREST MIHI CORONA IVSTITIĘ. [R 309] (13) *Non priuabit bonis ambulantes in innocentia.* Cuôtes nebeteîlet er únsundige. Vuaz ist daz
ráuua êuuicheît úntôdigi únlî-
er ín gíbet? Requies . ętternitas . inmortalitas . inpassi-
digi
bilitas. *Domine deus uirtutum . beatus homo qui sperat in te.* Sâligo der sih ze dír fersiêhet . Got déro túgedo.

(LXXXIV.)

(1) *IN FINEM IPSI CHORE.* An dáz ende leîtet únsih

díser psalmus . dâr uuír niêht ferírron nemúgen . uuan-
uuârheit des cháli-
da an ímo ueritas ist. Kesúngener filiis chore . filiis
uuin chíndin
calui . des uuír huôn nesúln . fóre demo uuír áber uuêi-
irgangenlicho chúmf-
non suln. Er sínget uns in preterito daz noh dô fu-
tic chúmftigiû dinc ferfáriniû
turum uuas . uuanda álliû futura Gote sint preterita.
(2) *Benedixisti domine terram tvam.* Ze guôte gechát-
tost du dîna erda CHRISTE . dîa dû nascendo an dih nâ-
me. Also dârána schînet. *Auertisti captiuitatem ia-
cob.* Hábest dánageuuéndet dînes liutes éllendunga.
ih kesiêho minis lichamin êa uuider-
Fóne dero Paulus chît. VIDEO LEGEM CARNIS MEĘ REPVG-
bréchinta mînis muôtis êo unde siêho sia mih fuôrin ellenden an dero
NANTEM LEGI MENTIS MEĘ . ET CAPTIVVM ME DVCENTEM IN LE-
êo dero súndo diû an mînen liden ist
GE PECCATI QVĘ EST IN MEMBRIS MEIS. Vuannan cham diû
êa sundo an die lide adâmis úberste-
lex peccati in membra? Fóne déro êrestun transgres-
phido ûzzero ménnisco
sione. Der exterior homo neuuurde niêmer uuíderhô-
demo inuirin menniscin
rig sînemo hêrren interiori homini . úbe er neuuâre
uuorden êreron uuíderhôrig sînemo hêrren unde sîne-
dero lido ea
mo skepfen. So lex membrorum gerîchet . unde si
ze sundon ellende
ménniscen geziêhet in peccatum . so ist er captiuus .
ellendi ánt-
fóne dero captiuitate lôset ín CHRISTVS . mit sînero re-
lâzido
missione. Also iz sâr nâh chît. (3) *Remisisti iniqui-
tatem plebis tuę.* Hábest fergében daz únreht dînes
fólches. *Operuisti omnia peccata eorum.* Pedáhtost
álle [R 310] íro sunda . neuuoltost . sie fóre ougon
háben. (4) *Mitigasti omnem iram tuam.* Hábest dîn
zorn al ze mámmendi beuuéndet. *Auertisti ab ira
indignationis tuę . hoc est . auersus es ab ira indigna-*

tionis tuę. Hábest dih keloûbet déro âbolgi dînes zornes. (5) *Conuerte nos deus salutaris noster.* So tuó dû Got unser háltare . bechêre unsih. *Et auerte iram tuam a nobis.* Vnde uuénde dîna abolgi fone uns. (6) *Non in ęternum irasceris nobis . neque extendes iram tuam . a generatione in generationem.* Dû nebílgest dih niêht in êuua ze uns . noh dû neréchest dîn zórn . fóne gebúrte ze geburte. Diû êrera generatio uuart ferlorn . diû fóre CHRISTO uuas . diû dáranâh chúmet . diû uuirt kehálten per baptismum. (7) *Deus tu conuertens uiuificabis nos.* Dû trúhten únsih pechêrende mit dînero ládungo . irchícchest unsih. Fóne dir fliêhente uuendest dû unsih ze dir . unde gehaltest únsih. *Et plebs tua lętabitur in te.* Vnde an dir fréuuet sih dîn fólg . nals an ímo selbemo. (8) *Ostende nobis domine misericordiam tuam . et salutare tuum da nobis.* Oûge uns trúhten dîna gnâda . unde gíb uns CHRISTVM dînen háltâre. Niêht êin in carne zegeséhenne . nube in diuinitate . nâh diên gehêizzen . quoniam uidebimus eum sicuti est. (9) *Audiam quid loquatur in me dominus deus.* Ih kehôre mir . uuaz ín mir spréche truhten Got. Strepitus mundi netuô mir únstilli . nube ih muozze fernemen . uuaz spiritus sanctus mir ságe. *Quoniam loquetur pacem in plebem suam . et super sanctos suos . et in eos qui conuertuntur ad ipsum.* Vuanda er gehêizzet frído an sînemo liûte . unde an sînen hêiligon . unde an diên die sih chêrent ze ímo. Vuanne chú[R 311]met der? Quando

diz lîchamhaftiga an sih légit unlichamhafti unde diz tôdiga an sih légit
corporale hoc induet incorruptionem . et mortale hoc
úntôdigi
inmortalitatem. Nelaz dih ís pelángen christiane . hiêr
hábest du uuîg . hiêr sólst dû fehten . dóret sólt du
râuuen. (10) *Verumtamen prope timentes eum salu-*
tare ipsius . ut inhabitet gloria in terra nostra. Aber
in fleîsce
doh schînet sîn háltare in carne . sáment diên in fúrh-
under iúdon
tenten . apud iudeos uuírdet er gebórn . daz in únsermo
lande diû guôllichi bûe . sáment uns . uuír iêo sîne
uuâren. (11) *Misericordia et ueritas occurrerunt sibi.*
tiête
Vuâr unde gnâda bechâmen eîn ánderen. Gentes unde
tiêtin
iudei châmen ze êinero geloubo. Gentibus ist iz mi-
kenada iúdon uuâr daz uuâr dero altun
sericordia . iudeis ist iz ueritas. Alde ueritas ueteris
êo dero genado dero niúuuin êo
testamenti . gehíllet misericordię noui testamenti.
Iustitia et pax osculatę sunt. Reht unde frído chúston
reht
sih. Siê uuâren iêo friûnden. Dâr iustitia ist . dar
frido daz du andirmo netûoiest daz
ist pax. Daz ziêhet ze fríde . ut non facias alii quod
du dir selbemo neuuéllest den frido
tibi non uis. Intuuérest dû daz . so hábest dû pacem
gesciêhet. (12) *Veritas de terra orta est . et iusticia*
de cęlo prospexit. CHRISTVS uuárd keborn fone MARIA .
himili-
unde be diû irsáh únsih reht fóne hímele. Fone cę-
sciro genádo geréhthâftigot
lesti gratia uuúrden uuir iustificati . do CHRISTVS hára-
cham. Oûh chúmet uuâr fóne erdo . so ménnisco ue-
nuárra pigiht
ram confessionem tuôt . unde démo fólget daz hímelsca
rehthaft
reht . uuanda dannan uuirt er iustificatus. So gescah
démo offensúndâre suntheftin
démo publicano . der sih namda peccatorem. (13) *Et-*

enim . dominus dabit suauitatem . et terra nostra dabit fructum suum. Ze uuare Got kíbet suozzi des rehtes . er getuot unsih kelústige des pézzeren. *Et terra nostra dabit fructum suum.* Vnde dannan bérent íro uuuôchar únseriû gelénde. Er geuuîsot únserro herzon . dannan begínnen uuir uuóla tuôn. (14) *Iustitia ante eum ambulabit . et ponet in uia gres*[R 312]*sus suos.* Réht kât fóre. Vuélez? pęnitentia (riúuua) unde confessio (bigiht) . dannan chêret er sîne génge án den uueg . der ze únseren herzon leîtet. Sô sól man parare (gáriuuin) uiam (uuék) domino (Góte).

(LXXXV.)

Oratio david. Christvs ist dauid . er ist caput (hoûbit) ęcclesię (christenheîte) . pe diû ist diz kebét íro . sáment ímo. (1) *Inclina domine avrem tvam et exavdi me . qvoniam egenus et inops sum ego* . helde truhten ze mír dîn ôra . uuanda ih túrftig unde arm bín. Ih pechénno uuiêo dúrftig ih dîn bín . fóne diû uuíle ih trúuuen daz dû mih kehôrest. Der sih ze ímo sélbemo fersiêhet . den negehôrest dû. (2) *Custodi animam meam . quoniam sanctus sum.* Pehuôte mîna sêla fóre scandalis (uuérron) fóre temptationibus (bichórungon) uuanda ih heîligh pin. Vuer mag daz chéden âne christvs? Sîne líde chédent iz oûh . uuanda siê gehêiligot sint fóne ímo. *Saluum fac seruum tuum deus meus sperantem in te.* Kehált dinen scálgh Got an dih kedíngenten . heîligen fóne diû . uuanda er die-

muôte ist . unde an díh . kedínget. (3) *Miserere mei domine quoniam ad te clamaui tota die.* Cnâda mir hêrro . uuanda ih ze dir hareta . den tág állen. In allen zîten háreta ih ze dir . uuanda in allen zîten
fréssa
5 lígent mir pressurę ána . noh íro negebrístet mir . unz
eîn mennisco allis einer . êin lîcchamo christis
in ende dirro uuerlte. Vnus homo unum corpus CHRISTI
unz an ende uuerlte
uuéret usque in finem seculi. Des líde sint súmeliche ûzer déro nôte . diê êr háreton . súmeliche sint nu dârínne . diê nu hárent. So chóment noh dârín diê dánne
diz háren allin dag daz chît alle zîte
10 hárent . so uuéret clamor tota die . id est toto tempore.
an ende dis zîtis daz háren diê fressa
In fine temporis zegânt clamor . unde pressurę. (4) *Iocunda animam serui tui . quoniam ad te domine animam meam leuaui.* Keuuúnnesamo dînes scalches sêla . uuanda ih huôb siâ ûf ze dir. Hiêr[R 313]nídere
unsuozzi uuúnnesam
15 ist amaritudo . dâr in hôhi ist iocunditas . fóne diû huôb ih siâ dára. Dû bist der hóhesto . der dih mínnot . der hôhet rehto sin sêla . unde fíndet uuúnna. (5) *Quoniam tu domine suauis ac mitis.* Vuanda du
hinazenémenne pît-
truhten bêidiu bist . ioh suôzze ad tollendam amaritu-
teri zebittinne dero sundigon
20 dinem . ioh mámmende ad sustinendos peccatores.
fóne herzen
Suôzze démo . der an díh pétot ex corde . mammende démo . der béton beginnet . unde ín sine gedancha des írrent . unde dû doh pîtest uuánne er sîn herza gestâte . lûtter gebét zetuônne. Vuélih mennisco nâme
25 des uuára . der mit ímo begondi chóson . úbe der dia uuíla sih fúrder chêrti . unde er mit ándermo chôsoti? Vuieo unsémfte doh daz sî . daz iêmánnes kedanch in
uuanda
gebéte stâte sî . daz oûgta dauid do er chad . QVONIAM

ih fant min herza daz ih péton muôsi ze dir
INVENI COR MEVM . VT ORAREM AD TE. Er chád sih finden sin herza . sámoso iz sítig uuáre fliêhen fone ímo. *Et multę misericordię.* Vnde fílo genádig. Niêht ein genâdig . nube fílo genádig. Vuémo? *Omnibus inuocantibus te.* Állen dih ze ín ládonten. Vuanda diê dih umbe iêht anderes ánahárent . die nehárent dir noh diê neeîscont dih . nube daz siê mínnont. Der
libis hiêr sinemo sâne
ioh pítet uitam filio suo . unde in Got negehôret . unde er danne chit . iá bát ih Got cuôtero dingo . ziu negehôrta er mih? uuaz uuêiz er? Vuaz ube imo netohta zelébenne . niê er árgero neuuúrde? Neuuas danne
Gotes rat mânnis
consilium dei bezzera . danne hominis? Pe diû bíte des . des er dir únne . bíte sin selbes . daz kehôret er gérnôst. (6) *Auribus infige domine orationem meam . et intende uoci deprecationis meę.* Lâ sîn fásto truhten mîn gebét in dinen ôron . unde hôre ze dero stimmo minero flêho. Déro zeuuéio uué[R 314]ret den Got kerno . der sîna legem fasto háltet in sînemo herzen. (7) *In die tribulationis meę clamaui ad te . quia exaudisti me.* Án démo táge mînero nôte háreta ih ze dir . uuanda dû gehôrtost mih. Daz chit . dû gehôr-
tága
tost mih . uuanda ih hareta ze dír. Alle únsere dies .
tága arbêite uuanda al die uuila so uuir in demo
sint uns dies tribulationis . quia quamdiu sumus in
lichamin pin . so uuellen uuir geellindot fone Gote
corpore peregrinamur a domino. Vbe oûh hiêr iêman
êuuigin guôt Gotis ansinne
ęterna bona háben mahti . unde er faciem domini gesêhen nesolti . uuaz uuâre danne daz er geuuúnnen hábeti . uuider démo daz er ferlórn habeti? Vuer máhti sih des fertrôsten? Vbe oûh sólcher iêman ist . der ne-

Gótes minnâre él-
ist niêht amator dei . der neuuêiz niêht sînero peregri-
lendi mennisco
nationis. Húge dára homo . húge dára . unde niêht
nesî dir liêpsam âne sina ánasiht. (8) *Non est similis tui in diis domine.* Dir neist kelîcher trúhten under
dero dieto
ánderen Góten . die gentium Góta hêizent diêdir hábent
ougen unde nesêhent ôren unde nehôrent
oculos et non uident . aures . et non audiunt. *Et non est secundum opera tua.* Vnde nâh dinen uuerchen neist íro nehêin. Dir gelîcho neuuérchot íro neheîn. Dû tâte hímel unde erda . uuaz taten sie? (9) *Omnes gentes quascumque fecisti uenient . et adorabunt coram te domine.* Alle diête souuiêo mánige dû tâte . diê chóment unde bétont fóre dír. Daz sêhen uuir nû irgángen. *Et glorificabunt nomen tuum .* (10) *quoniam magnus es tu . et faciens mirabilia tu es deus solus.* Vnde guôllichont siê dih . uuanda dû Got eîno míchel bist . unde eîno uuúnder tuôst. Also du êino Got pist . so bist dû oûh êino míchel . unde uuúnder tuônde.
dero goucloro zêichin uuarheit
Magorum signa sint lúkkiû unde únnuziû . dâr ueritas
nuzzeheit Gótes eînis
ánaist unde utilitas . diû sint solius dei. (11) *Deduc me domine in uia tua . et ambulabo in ueritate tua.*
uuég
Leîte [R 315] mih an CHRISTO der uia ist . so gân ih an dînero uuarhêite diû aber CHRISTVS ist. Diê aber
rehtfolzic in uuege
catholici sint . diê gânt in uia. Vbe diê Got lêitet . unde siê gelêret keuuáro gân . so gânt sie in ueritate .
in uuârheite
unde gant an ímo ze imo. *Iocundetur cor meum ut timeat nomen tuum.* Min herza uuérde so geuuúnnesamot fone gedingi spe . daz iz iêo doh furhte dînen namen .

unde ih under dînen zeuuísken kehalten uuerde. (12) *Confitebor tibi domine deus meus in toto corde meo . et glorificabo nomen tuum in ęternum* . (13) *quoniam misericordia tua magna est super me . et eruisti animam meam ex inferno inferiori.* Ih iiêho dir truhten Got mîner in allemo mînemo herzen . unde guôllichon dînen námen in êuua . uuanda dîn gnada míchel ist ! an mir . an diû . daz dû mîn sêla irlôstost . fóne dero
hella dero rehton
níderun hello. Vbe diû obera infernus ist . dâr animę
sela christis chúnfte diu óbira
iustorum râuueton fóre aduentu CHRISTI so ist inferior .
diu uuizze dero uuirsiston
dâr tormenta impiorum uuâren . unde noh sint fone
christis lichamo
démo chit corpus CHRISTI . hábest du mih irlôset. Des nemag imo niêman fóllun gedánchon. (14) *Deus iniqui insurrexerunt super me.* V́nrehte iudei nanton mih ana Got. *Et sinagoga potentiumi . superborum . quęsierunt animam meam.* Vnde úbermuôtero mánigi suôhton mina sêla . ze ubele nals ze guôte. *Et non proposuerunt te in conspectu suo.* Vnde dîn netâten siê uuára an mir dînemo súne. Non proposuerunt.
si nebichnaton Gotes niêht daz sie menniscin libin
Daz chit . non intellexerunt deum . ut homini parcerent. (15) *Et tu domine deus miserator et misericors paciens et multum misericors et uerax* . (16) *respice in me . et miserere mei.* Vnde du herro Got fater scêinare gnâdon unde armeherzen gedúltiger unde ioh fílo ármeherzer . unde dinero [R 316] geheîzzo geuuârer . tuô min uuára . unde genâda mir. *Da imperium puero tuo.* Vuére dînen gehêiz unde gib mir dînemo chinde
daz zit úrteildo
geuualt so tempus iudicii chome. Dû gehiêzze mit
der fater neubertêilit niêmannin er gab daz ur-
mînemo munde. PATER NON IVDICAT QVEMQVAM SED IVDI-

[illegible] ai demo súne
CIVM OMNE DEDIT FILIO. *Et saluum fac filium ancillę tuę.* Vnde gehalt dinero diúuue sún . diû ze dînemo
sih noh ih pin Gotes diu nah dinemo [illegible]
bóten chad . ECCE ANCILLA DOMINI . FIAT MIHI SECVNDVM
[illegible] mir
VERBVM TVVM. Kehalt dinen sún . unde íro sún. Dinen
in Gotes pilde
5 in forma dei . unde íro in forma serui. Chid oûh dú
kih dinemo chinde zeunalt scalchin
christiane. DA IMPERIVM PVERO TVO . uuanda seruis sús
ir sizzent [illegible] zeunalt [illegible]
kehêizzen ist. SEDEBITIS ET VOS SVPER SEDES DVODECIM .
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
IVDICANTES DVODECIM TRIBVS ISRAHEL. Chid oûh noh .
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] christin
SALVVM FAC FILIVM ANCILLĘ TVĘ. Vuanda dû bist filius
heite sun
10 ęcclesię. (17) *Fac mecum signum in bono.* Duô an
min [illegible] [illegible]
mir zeichen ze guôte. Resurrectio sî signum deitatis
Gotcheite
meę . daz siê dannan geloûbig uuerden . unde oûh siê
an demo guote iro [illegible]
in bono fidei suę irstánden. *Vt uideant qui me oderunt . et confundantur . quoniam tu domine adiuuasti*
15 *me et consolatus es me.* Daz diê gesêhen diê mih
hazzent daz du mir húlfe . unde dû mih trôstost . unde
sie sih scámeen nals in iudicio.

(LXXXVI.)

IN FINEM FILIIS CHORE ANTELLECTVS DAVID. Christia-
20 nis ist díser psalmus kesungener . daz sie in dísen ta-
[illegible]
bernaculis die óberun burg pechennen unde mínnoien .
unde sie dáralángee . dára sie geladot sint. (1) *Fvn-*

DAMENTA EIVS IN MONTIBVS SANCTIS. Íro fundamenta sint keléget an heiligen ber[R 317]gen . prophetis et apo-
uuértigun burg
stolis. CHRISTVS ist selbo fundamentum supernę ciui-
ander fundiment nemag niêman
tatis. Also iz chît. FVNDAMENTVM ALIVD NEMO POTEST
lekkin âna daz ieo gelégit uuas daz ist christ der hâltinto
PONERE PRETER ID QVOD POSITVM EST . QVOD EST CHRISTVS IE-
SVS. Er ist fundamentum . sie sint fundamenta. Pe
fundiment allero fúndemendo
diu ist er fundamentum fundamentorum . also er ist
heiligo allero hêiligon
sanctvs sanctorum. (2) *Diligit dominus portas syon super omnia tabernacula iacob.* Déro ciuitatis portas
minnot christus mer . danne alle héreberga dero irdis-
pildarra
cun ierusalem . diû imaganária uuas dero hímelescun. Vuéle sint die portę . âne diê ouh fundamenta sint? apostoli sínt iz unde prophetę. Iro auctoritas tréget
uuêichi durh
únsera infirmitatem . pe diu sint sie fundamenta . per
siê ze Góte
eos chômen uuir ad deum . be diû sint siê portę. (3) *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei.* Kuôllichiû ding sint keságet fóne dir Gótes purg. Vuéliu sint daz? (4) *Memor ero raab et babilonis scientibus me.* Daz sint diû . daz ih Got irhúgo raab . unde babilonis . ín
míh pechénnentên. Ih tuôn daz sie mih pechénnent.
hêidine
Raab unde babilon unde alle gentiles kesámenon ih dárín . des uuirt siû guôllih. *Ecce alienigenę et tyrus et populus ęthiopum hi fuerunt illic.* Sih íro guôllichi . Frémede . sô tyrus ist dâr bi iudeis . unde ęthiopes
ferro fóne iudeis . diê uuâren dâr. Vuâren . uuanda
irgangen
iz Gote preteritum ist . noh chóment . uuanda iz uns
chunftig
futurum ist. (5) *Mater syon dicet homo.* Sin muôter

diû gezógena
synagoga chit ímo ménnisco . si nebechénnet ín Gót. *Et homo natus est in ea.* Vnde des neist loûgen . er uuard dârínne ménnisco gebórn. *Ipse fundauit eam altissimus.* Er selbo der hóhesto stifta siâ. Er stifta
fore uuerltstiftido
sina muôter synagogam ante mundi constitutionem. Vuer uueiz daz? (6) *Dominus narrauit in scripturis populorum . et principum* [R 318] *horum qui fuerunt in ea.* CHRISTVS selbo sageta iz so uuésen gescriben . an diên scriften déro iudeiscon liûto . unde in diên scríften déro hêreston . die in déro synagoga uuâren . so moyses uuas unde prophetę. Also iz chit .
unde ir ánafáhende ze moise unde ze allen uuísságon rahta er
ET INCIPIENS A MOYSE ET OMNIBVS PROPHETIS INTERPRETABATVR
in scrifte fone allen diu fone imo uuâren
ILLIS SCRIPTVRAS DE OMNIBVS . QVĘ DE IPSO ERANT. (7) *Sicut lętantium omnium habitatio est in te.* Also dero diê
hímilscun
frô sint . sô ist iro allero uuésen dâr . ín dero cęlesti ierusalem. Dar ist diû fréuui . déro niêmer negeuolget únfreuui.

(LXXXVII.)

(1) *CANTICVM PSALMI FILIIS CHORE . IN FINEM PRO AMALEG . I. PRO CHORO AD RESPONDENDVM . INTELLECTVS EMAN . I-*
chrucis chindin
FRATRIS EIVS ISRAHELITĘ. Filiis crucis uuirt nu gesúngen umbe diê chôrmanigi . daz si sî gágenuuerte zeántuuúrtenne. Daz ist diû fernúmest sînes israhelitesken bruôder.
Gotes martra
Passio domini uuirt hiêr gesúngen mit démo
zeantuuurtenne
sange uuirt kemánot chorus martyrum ad responden-

also umbe
dum. Vuieo? Also iohannes chit . SICVT CHRISTVS PRO
unsih din lîb liêz also sulin uuir den lîb lazzin umbe
NOBIS ANIMAM SVAM POSVIT . ITA ET NOS DEBEMVS ANIMAS PRO
unsere bruôdera ántuuurten
FRATRIBVS PONERE. Daz hêizzet respondere. Sie sint
sine bruodera
emân . sie geuuérdeta er hêizzen fratres eius. Sie sint
Gotes ánasconnin an dien lastir neist
israhelitę in quibus dolus non est. (2) *DOMINE DEVS SALVTIS MEĘ IN DIE CLAMAVI et nocte coram te.* Truhten Got
in uuôlon unde in unêuuon
minero heîli in prosperis et in aduersis háreta ih ze
unort nah scalchis pilde
dir. Daz sint uerba CHRISTI secundum formam serui.
(3) *Intret in conspectu tuo oratio mea.* Mîn gebét
chome fúre dih. *Inclina aurem tuam* [R 319] *ad preces meam.* Helde dîn ôra ze minero dígi. Diû zeuuêi sint êin. (4) *Quia est repleta malis anima mea.*
mit leidin
Vuanda min sêla irfullet ist . malis. Vuelen? nals
mit sundon mit sêre mit únfrouui
peccatis . nube dolore . unde tristitia. *Et uita mea inferno appropinquauit.* Vnde mîn lîb ist kenâhet
min sela ist únfro
déro hello. Daz ist also er chad . TRISTIS EST ANIMA
unzin an dîn tôd
MEA VSQVE AD MORTEM. (5) *Estimatus sum cum descendentibus in lacum.* Fone iudeis pin ih pezélet sáment
ánderen súndigen in dîa hellegruôba fárenten. *Factus sum . i. estimatus sum . sicut homo sine adiutorio.* Ih uuard keáhtot also hélfelos ménnisco. Souuiêo min
zuelf scára
fáter sáment mir uuâre . der mir duodecim legiones angelorum gâbe ze hélfo . úbe ih uuolti. (6) *Inter mortuos liber.* Sélbuuáltiger êino under tôten. Vuanda
keuuált habinde sînin lîb
nehêin ánderer neuuas potestatem habens ponendi ani-
zelazzenne unde aber uuider zenémenne
mam suam . et iterum sumendi eam. *Tamquam uulne-*

rati dormientes in sepulchro. Vnde uuard ih keáhtot also ándere irslagene diê ín demo grábe slâfent. *Quorum non meministi adhuc.* Déro dû noh neirhúgest . uuanda noh iro zit neist zeirstânne. Min zît ist aber sâr tertia die. Pe diu nebin ih ánderen gelîh irslágenen unde begrábenen. Ziu hêizzent áber mortui dormientes? Ane daz sie iruuáchen suln . in resurrectione. *Et ipsi de manu tua expulsi sunt.* Vnde sie sint daz . des sie mih zígen. Sie sint tánagestôzzen fone demo adiutorio manus tuę. Sie sint helfelôse . nals ih . quia foderunt foueam . et inciderunt in eam. (7) *Posuerunt me in lacu infimo.* Sie sazton mih in dero níderostun gruôbo. Daz ist miseria. Sie uuandon mih uuésen êinen dero uuênegóston. *In tenebrosis* [R 320] *et in umbra mortis.* Vnder fínstrên . unde diên . diê in tôdes scátue sint . also diê sint . an diên impietas rîchesot. Diên gelichen áhtoton sie mih. (8) *In me confirmata est ira tua.* Dîn âbolgi uuas kefêstenot an mir. Du hábetost dih keêinot dines zornes uuíder mir uuândon siê . unde ih fone diû solti lîden mortem . unde ioh mortem crucis. *Et omnes suspensiones . i. comminationes tuas induxisti super me.* Vnde alle diê dróuuun déro passionis . nah diên uuorten dero prophetarum . légetost du ûfen mih. Pe diû uuândon siê dih mir irbólgenen. (9) *Longe fecisti notos meos a me.* Ioh mine chunden mîne discipulos tâte dû fliêhen in mînero passione. *Posuerunt*

an demo dritten tâge
tote
slâffinde
an úrstende
helfo dinero hende
uuanda siê gruóbin gruoba unde fiélin darin
uuênicheit
daz árgesta úbil
iungerin
martro
martro
tod
chrucis scánttód

me abominationem sibi. Sie lêidsamoton mih . nals siê .
huondo chnúuuendo
nube iudei . insultando unde genu flectendo . unde ché-
umar ir hanget der daz Gotes hus stôrit unde iz in drin tágin
dendo . VVAH QVI DESTRVIT TEMPLVM DEI . ET IN TRIDVO IL-
alsо gezimberot
LVD REEDIFICAT. *Traditus sum et non egrediebar.* Ih
uuard fone iuda hínagegében . umbe daz neougta ih
Gotcheit
iêo doh uuer ih uuâre. Mîna diuinitatem neirbáreta
ih. (10) *Oculi mei infirmati sunt pre inopia.* Fóne
démo zâdele uuurden siêh mîniu ougen . mîne discipuli .
zorftérin lide unde búrlicherin
miniu clariora membra . et eminentiora. Sie uuâren
Gotcheit
des unbald . daz ih mina diuinitatem nesceinda. *Cla-*
mavi ad te domine. In cruce hangendo háreta ih ze
nouuiz in diz ze sundon
dir sus. NE STATVAS ILLIS HOC PECCATVM. *Tota die ex-*
pandi ad te manus meas. Alle zîte ferráhta ih mine
hende ze dir in guôten uuerchen. Diû uuerch sâhen
iudei . diu solton siê bezzeron. Daz tatin siû ube sie
tod
mortui neuuârin. Fone diu chît iz haranâh. (11) *Num-*
quid mortuis [R 321] *facies mirabilia?* Tuôst dû
tôten fore uuunder? Vuaz hilfet siê iz? Nesint diê tôt .
zeichinin mit terhartemo herzin keloubie
diê noh fone miraculis obstinato corde neuuellen creduli
uuerden? *Aut medici suscitabunt . et confitebuntur*
árzâte
tibi? Alde sint doh êine medici so guôte doh sie
lébenden helfên . daz siê tôte erchicchen? unde die dir
dánchoen? (12) *Nunquid narrabit aliquis in sepulchro .*
s. iacentibus misericordiam tuam et veritatem tuam
in perditione? Saget ieman in grábe unde in fer-
lornissido lígenden dina genada . unde dina uuârhêit?
forebenêimet nesint ze euuizemo lîbe
Die predestinati nesint ad uitam æternam . noh die des

dir fater ziehende ze sînimo sune
uuerd nesint . daz sie pater sî trahens ad filium . uuanda
in grabo in firlornissido
die in sepulchro lígent unde in perditione . uuaz mág
man dien gesagen ? Vngeloubig sêla ist in perditione .
unde iro lichamo ist íro grab. Vuer mag iro iêht
kuôtes kesagen ? (13) *Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua . et iustitia tua in terra obliuionis?*
in finstrinon
Múgen dîniu uuunder bechennet uuerden in tenebris
die sûndigen
so peccatores sint . alde din reht in ungehúhtigemo
lande . so diê sint . diê Gotes irgezzen hábent ? (14)
Et ego ad te domine clamaui. Vnde be diû háreta
fone dero stimmo sinis lichamin
ih ouh ze dir . chit CHRISTVS ex uoce corporis sui. Ziu
unde ih uuanda uuir uuarin ouh iû in
chit iz et ego? Ane fone diu quia fuimus et nos ali-
alter irbólgeni sune fone ánaburte sidor Gotes kenâda fone dien
quando natura filii irę . unde unsih gratia fone incre-
ungeloubigen
dulis keskêiden habet. *Et mane oratio mea preueniet*
dien finstrinon
te. Vnde in mórgen daz chit hinauuórdenen tenebris
ungeloubigi
infidelitatis . souuiêo noh der heitero tag chomen nesi .
ze anasihte
an démo uuir dih kesêhen facie ad faciem . fúreuangot
zit kebétis
dih doh mîn gebét . uuanda nu ist tempus orationis .
zit lobis
danne ist tempus laudationis. (15) *Vtquid domine repellis orationem meam?* Ziu truhten uuíderslâ[R 322]-
hest du mîn gebét? Ziû ûfslágost du diâ sâligheit dero
uuir bíten ? *Auertis faciem tuam a me?* Ziu uuen-
dest dû din anasiûne fone mir . daz du mih neuuéreiest
minero beto ? Tuost dû iz fone diu . daz du ouh mit
diû unsih pezzeroiest? (16) *Inops ego sum.* Ih pin
christenhêit nu in ellende hunger
arm . ih din ęcclesia . uuanda ih peregrina des lîdo esuriem

unde durst heim chomeniû séti
unde sitim . des ih in patria noh keuuúnno saturitatem. *Et in laboribus a iuuentute mea.* Vnde in arbêiten ál énnan fóne minero iugende. Ih leid persecutionem sid ih uuáhsen begonda. *Exaltatus autem humiliatus*
mit frámspuôtin dingen
sum et conturbatus. Rebus prosperis irhôhter ih dîn
uuidiruuártigi
liût . uuard ih sâr fone aduersis keníderet unde getruôbet. (17) *In me transierunt ire tue.* An mir ferfuôren dîniu zorn. Doh siu châmin . sie neuuéreton.
demo ungeloubigin Gotes ábolgi uuánet úffen
Áber fone infideli ist kescriben . IRA DEI MANET SVPER
imo
EVM. *Et terrores tui conturbauerunt me.* Vnde dîne brútina getruôbton mih . so daz ih iêo in fórhton uuas . (18) *Circumdederunt me sicut aqua.* Sie úmbefiêngen mih also uuazzer . so fílo uuas iro. *Tota die circumdederunt me simul.* In allen zîten umbefiêngen mih
dînero urtêildo brútti
sáment . terrores iudicii tui. Nehêin mîn líd neuuas iro ûzzenan. (19) *Elongasti a me amicum et proximum . et notos meos a miseria.* Friunt unde chúnneling unde chunden tate du ferro fone mir. Sie fluôhen fone minero uuêneghêite . daz siê sia sáment mir nelítîn.
sie hábent mih al ferlazzen daz neuuérde
Fóne diên chit paulus . OMNES ME DERELIQVERVNT . NON
in geuuizzen
ILLIS INPVTETVR.

(LXXXVIII.)

chréf-
(1) *INTELLECTVS ETHAN ISRAHELITE.* Ethan chit rotiger Gotes uuáranémo chereftic
bustus. Souuélih israhelita uuíle robustus uuésen in

Góte fernúmist
domino . des intellectus ist díser psalmus. Nû sprichet ethan. [R 323] (2) *Misericordias tuas domine in ęternum cantabo. In generationem et generationem adnuntiabo ueritatem tuam in ore meo.* Dîne genâda singo ih truhten iêmer . dârmíte ságo ih dîna uuârhêit . uuérenta in mînemo munde . dia dû skêinest in bêiden geburten . iudeorum et gentium. (3) *Quoniam dixisti in ęternum misericordia ędificabitur.* Vuanda du châde . mîn genâda uuirt kezimberot in êuua. Sólchero
genado
misericordię bin ih frô . fone déro singo ih . diû êuuig
heiligen
ist. *In cęlis preparabitur ueritas tua.* In sanctis
brediárin
predicatoribus uuirt kegáreuuet dîn uuarhêit. Daz tuot mih ouh singenten. (4) *Disposui testamentum electis meis.* Du chade oûh. Ih peneimda minen iruuéliten
diu niuuua benéimeda
érbescrift. Vuéliu ist daz? Âne nouum testamentum .
irniúuuot fone Gote ze démo
mit demo uuir uuerden renouati a domino in heredi-
erbe daz in himele ist
tatem quę est in cęlo. *Iuraui dauid seruo meo.* Du châde oûh. Ih suuôr mînemo scálche dauid. Vuiêo ist der eîd ketân? sus suuôr ih ímo. (5) *Vsque in ęternum preparabo semen tuum.* Vnz in êuua gáreuuo
unde diê an in geloubint
ih dînen sâmen daz ist CHRISTVS et credentes in eo. *Et ędificabo in generationem et generationem sedem tuam.* Vnde ih zimberon dîn gesâzze in alle geburte. Hiêr ist írdisciû geburt . an dero sízzet Got. Vuanda er rihtet sîa. Háranah chumet himilskiû . an déro sízzet er
himila
áber uuanda er an iro richesot. So uuérdent siê cęli
Got uffintrágendo
deum portando. Fone diû folget sâr. (6) *Confitebun-*

tur ęęli mirabilia tua domine. Dîniu uuunder truhten
ságent diê himela. Íro selbero frehte nesagent sie .
dih lobont siê. *Et ueritatem tuam in ęcclesia sanctorum.* Vnde dîna uuârhêit ságent siê . ín dero hêili-
[R 324]gon gesémine. So tóuuont hímela . so nezzent
siê diû lant . diû guôten uuuôcher bérent. (7) *Quoniam quis in nubibus ęquabitur domino?* Vuanda diê
dero samenungo dero heiligon
uuarheît sagent siê ęcclesię sanctorum . daz siê chédent.
Vuer uuirt Gote geébenmâzzot in uuólchenen? Siê sint
himela durh diê scînbari uuârheîte uuólchen durh
ęęli propter fulgorem ueritatis . sie sint nubes propter
tougeni dis hchamin diu uuólchen
occulta carnis. Vuer durhsiêhet nubes? Vuer uueiz
in hchamin
ouh uuaz in carne loskee? Neuuas ouh CHRISTVS nu-
in lichamin biúécchit uuolcheno
bes? Neuuas er carne tectus? Vuélih dero nubium
uuas imo gelih? *Et quis similis erit deo in filiis dei?*
Vnde uuer ist in gotes súnen Góte gelîh? Daz sie sint
durch kenâda durh ánauuist
per gratiam . daz ist er per naturam. (8) *Deus qui glorificatur in consilio sanctorum.* Er ist der Got .
der geguôllichot uuirt ín dero heîligon râte. Iro rât
an den geloûben demo sie gelîh nemugen sîn
ist credere in eum . cui non possunt similes esse. Mit
diû guollichont sie ín. *Magnus et terribilis in omnes qui in circuitu eius sunt.* Mícheler unde égelicher
Gotes chint
uber alle filios dei . diê umbe ín sint . uuanda siê ímo
nâhe sint. Alde fone diû umbe ín . daz er ze ierusa-
kebórin irsterbin begráben irstan-
lem ist natus unde mortuus unde sepultus unde resur-
den diête
gens . unde gentes umbegesezzen sint. Vnde er dâr
uzzer sin selbis uuólchene toneronde ándriu uuolchen
uuas de nube propria intonans . unde er áber alias nubes
zegenézzenne die diete al umbe diê uuerlt
uzsanta ad irrigandas in circuitu gentes. Also er ge-

an dero mártro. hinnanfûre sô sêhent ir ménniscin sun chomen-
hiêz in passione. AMODO VIDEBITIS FILIVM HOMINIS VENIEN-
ten in himiluuólchenen
TEM IN NVBIBVS CELI. (9) *Domine deus uirtutum quis similis tibi?* Truhten Got dero tugedo . uuer ist dir gelih? Doh andere tugedîg sîn nals fone ín selben nesint sie daz. *Potens es domine . et ueritas tua in circuitu tuo.* Dû truhten bist máhtig unde din uuârhêit ist umbe dih. Au dir selbemo bist dû máhtîg fone dir ist dîn uuarhêit an diên anderen. (10) *Tu dominaris* [R 325] *potestati maris.* So mahtig pist du . daz du ioh uualtest déro mahte des méres. Vbe
mére
mare uuíder iro uuârheite sih púreta . daz nedorfta ín uuégen. Fone uuiu? *Motum autem fluctum eius tu mitigas.* Vuanda áber du sîne uuella stíllest. Per-
ahtunga dero árgiston
secutiones impiorum mezzost dû. (11) *Tu humiliasti sicut uulneratum superbum.* Selben diabolum genídertost dû . sámoso uulnere prostratum. Dero er sih
fone uuundun niderstrâhtin
guôllichota . die nâme dû ímo. *Et in brachio uirtutis tuę dispersisti inimicos tuos.* Vnde an dinero chrefte zetrîbe dû dîne fíenda . iudeos unde persecutores.
âhtera
(12) *Tui sunt cęli et tua est terra.* Dîn sint die hímela . fóne diên diû uuârhêit régenot . din ist diû erda diu dannan genézzet uuirdet. Alde sus. Tui sunt cęli
din sint himela
in dien diabolus rîcheson uuolta . din ist terra an dero
erda
iudei seuire uuolton uuíder dir. *Orbem terrę et plenitudinem eius tu fundasti.* Den erdering . unde al daz dârínne ist ! kefundamentotost dû . fone diû uualtest dû iro . unde niêht negemugen sie uuider dir. (13) *Aquilonem et mare tu creasti.* Daz nord . unde
sarf uuésen

den mére gescûofe dû. Souuiêo diabolus sî in aquilone
northalb
also er chad . PONAM SEDEM MEAM IN AQVILONE . unde so-
ih sezzo mînin stuol northalb
uuieo tempestas sî in mari . siû negemugen doh niêht
tûnist
úber dînen uuillen. *Thabor . i. ueniens lumen . et*
daz chit liêht chômende
hermon . i. anathema eius . subauditur diaboli . in no-
daz chit sîn feruuâzzini daz mêinit
mine tuo cæsultabunt. Montes syrię sint thabor et
sirlândes pérga
hermon. Montes sint ouh diê . dero lumen . i. fides
perga liêht daz chit kloûba
fone CHRISTO chómende sie getuot renuntiare diabolo.
fersâchin
Die freuuent sih Got mit rehte in dînen námen. (14)
Tuum brachium cum potentia. Din arm ist mahtig .
zeféhtenne zescirmenne
ioh ad pugnandum ioh ad defendendum. *Firme*[R 236]-
tur manus tua . et exaltetur dextera tua. Dîn hant
zeferdruccheme die ubermuôtin
fermúge sih ad deprimendum superbos . unde din ze-
zeirmârinne die diêmuotin
seuua uuerde irhôhet ad clarificandum humiles. (15)
Iustitia et iudicium preparatio sedis tuę. Reht unde
an démo suônotâge
geríhte sint cáreuui dines stuóles . in nouissimo die.
ze zesuuuun ze uuin-
Fone diû sezzest du eîne ad dexteram . andere ad sini-
strun
stram. Vuieo áber nu? *Misericordia et ueritas pre-*
kenâda uuanda du diê sanda
cedent faciem tuam. Nu ínin des fúrefarent dîna ána-
uliigost . uuarheit . uuanda du so gihiêzze
siht knada unde uuarhêit. Misericordia . quia deles
peccata . ueritas . quia sic promisisti. (16) *Beatus po-*
pulus qui scit iubilationem. Sâlig ist der liût der dia
uuúnna uuêiz . der daz irchénnen chan . uuiêo ir sih
dero zueio fréuuen sol. *Domine in lumine uultus tui*
ambulabunt. Diê daz uuizzen . diê gant truhten in

dînemo liêhte. Du óffenost in íz. (17) *Et in nomine tuo exsultabunt ! tota die.* Vnde in dînen namen fréuuent sie sih in alle zite. Diê sih so nefréuuent diê nefóllestânt in iro fréuui. *Et in iustitia tua exaltabuntur.* Vnde in dînemo rehte uuerdent sie irhôhet . nals in íro rehte. Iudei uuolton suam iustitiam constituere . be diû neuuaren siê iustitię dei subiecti . daz iruálta siê. (18) *Quia gloria uirtutis eorum tu es . et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.* Vuanda du bist kuôllichi iro túgede . unde an dînemo fileliêben CHRISTO uuirt irhohet unser horn. Fone imo haben uuir potestatem filii dei fieri. (19) *Quia domini est assumptio nostra . et sancti israhel regis nostri.* Vnanda truhtenes ist unser ánanemunga . unde unseres chúninges israhelis hêiligen. Er nám an sih unsera naturam . do er incarnatus uuard. (20) *Tvnc locvtvs es in aspectv filiis tuis.* Do sprache du in ánasihte ze dînen súnen. Du tâte dîne [R 327] prophetas ánasêhen in ueteri testamento . daz sie fone CHRISTO fóréságeton. Fóne diû heîzzen siê uidentes. *Et dixisti.* Vnde sus chade du fóne ímo. *Posui adiutorium super potentem.* Án dén máhtigen sazta ih mina helfa. Ih ketéta in mahtigen mit minero helfo. Secundum formam serui bedorfta er helfo. *Et exaltaui electum de plebe mea.* Vnde hôhen getéta ih . den iruuéleten uzzer allemo minemo liûte. (21) *Inueni dauid seruum meum.* Ih fant an ímo dauid minen scálch. *Oleo sancto meo unxi eum.* In sálbota ih mit minemo heîligen

mit oleo fróunelungo fergor dánne andre sîne
salbe. Ih salbota in oleo exsultationis . pre participi-
getêilen
bus suis. (22) *Manus enim mea auxiliabitur ei . et brachium meum confortabit eum.* Min hant hilfet imo . min arm sterchet ín. (23) *Nihil proficiet inimi-*
cus in eo. Niêht negemag ímo der îent . noh iudeus
áhtunga
noh diabolus. Lidet er persecutionem . daz tuot er gerno. *Et filius iniquitatis non nocebit eum.* Noh
sîn ferséláre lukker úrchundo
iudas traditor netárot ímo . noh falsus testis nefindet sculde an ímo. (24) *Et concidam a facie eius inimi-*
cos eius. Vnde sine fienda gesnêiten ih fóne sînero anasihte. Ih ketuôn sie eînzen geloûbige. *Et odientes eum in fugam conuertam.* Vnde in flúht pechero ih . diê ín házzent. Ih ketuôn siê fliêhen . unz siê ze imo gefliêhent. (25) *Et ueritas mea et misericordia mea*
cum ipso. Vnde mîn genâda unde mîn uuârheit ist
daz uuir irbarmida eigin
in ímo. Skeinen ouh uuir genada . ut misereamur
déro uuénegon daz uuir uuârheit irtêilen
miserorum . mínnoen uuarheit . ut non inique iudicemus. So tuôndo bíldoen uuir ín. *Et in nomine meo exaltabitur cornu eius.* Vnde in mînen namen uuirt ir-
geuualt mir ist kegében
hôhet sîn potentia. Also er selbo chît . DATA EST MIHI
al mahtigi in himile unde in erdo
OMNIS POTESTAS IN [R 328] CŒLO ET IN TERRA. (26) *Et ponam in mari manum eius.* Vnde tuôn in geuualtig ín
daz chît ir hêresot in diêtin
demo mere . hoc est dominabitur gentibvs. *Et in flu-*
mînibus dexteram eius. Vnde tuôn geuualtig sîna zéseuuun in diên áhon. Aha rinnent ín den mére .
kirige liûte
cupidi homines îlent ze déro bítteri dirro uuerlte. Alle uuerdent sie iêo doh imo úndertân. (27) *Ipse imo-*

cabit me . pater meus es tu . deus meus . et susceptor salutis mee . (28) *et ego primogenitum ponam illum.* Er chit mir . fater mîn . Got mîn . uuáranémâre mînero heili . unde uuánda ih so bin . be diû êren ih ín . unde sezzo in zé êrestpornen. *Excelsum pre regibus terre.* Púrlichen fore allen chúningen uuanda ín bétont omnes reges terre. (29) *In ęternum seruabo illi misericordiam meam . et testamentum meum fidele ipsi.* Ih tuôn ímo iêmer genâda . unde mîn benêimeda ist imo getriúuuelih . uuanda er ist der rehtscúldigosto erbo mines riches . ímo habo ih iz mit triûuuon gehálten. (30) *Et ponam in seculum seculi semen eius.* Vnde stâto ih sînen sâmen in euua. Semen eius sint sîne coheredes. *Et tronum eius sicut dies ęli.* Vnde sînen stuôl stâto ih . also diê tága des himeles. Dies terre sint unstate . uuanda êine fárent hína . ándere chóment . aber dies ęli stant ze stéte. (31) *Si autem dereliquerint filii eius legem meam . et in iudiciis meis non ambulauerint.* (32) *Si iustitias meas profanauerint . et mandata mea non custodierint.* Vbe aber sîniu chint diû filii sponsi heizzent . mina êa ferlâzent unde in minen geríhten negant . unde miniu reht intuérent . unde miniu gebót . nebehuótent. (33) *Visitabo in uirga iniquitates eorum et in uerberibus peccata eorum.* So andon ih íro unreht . mit kérto . unde íro súnda [R 329] mit fíllon. (34) *Misericordiam autem meam non dispergam ab eo . neque nocebo in ueritate mea.* Áber mina genâda neirfirro ih fone ímo . noh netaron ímo in minero uuarheite. Diû uuarheit

mines keheizzes netárot imo . uuanda ih ímo an sinen chínden genâda geheîzzen. (35) *Neque profanabo testamentum meum . et que procedunt de labiis meis non faciam irrita.* Noh mîna benêimeda nefermêino ih . unde diû ih kespricho . diû neintuéren ih. (36) *Semel iurauí in sancto meo.* Êinest suuór ih . daz ih keuuéreta in mînemo hêiligen súne . do ih ín hínagab ze tôde umbe allero mánno sunda ad mortem pro peccatis omnium. *Si dauid mentiar .* (37) *semen eius in eternum manebit.* Lúgenâre ne-uuírdo ih dauidi . sin sâmo uuéret iêmer. Sin samo arnest sint die guôten . fone dîen der messis iruuahset . des árnéra angeli messores sint. (38) *Et thronus eius sicut sol in conspectu meo.* Vnde sin stuôl uuirdet in mînero gesihte also sunna. diê rehtin Iusti sint sin stuôl . an ín sízzet in demo chúnnîzen ríche also sunna er . die skînent in futuro regno sicut sol. *Et sicut luna perfecta in eternum.* Vnde also iêmer foller in muôte telle also sunna in mâno. In animo uuerdent sie perfecti sicut sol . in lichamin also mâno carne sicut luna. Nals so dísiû suínenta mânin luna . nube so diû iêmer fólla. *Et testis in celo fidelis.* Vnde sólih luna . diû des iêmer getriûuue úrchunda sî . uuíder állen dîen . diê resurrectionem carnis loûgenent. (39) *Tu uero repulisti et sprenisti . ci distulisti christum tuum.* Vuára ist nû daz allez chómen . daz dû ímo gehiêzze ? Vuíder dinen geheizzen habest dû dánagestózzen . unde geúnuuirdet . unde gefrístet dînen geuuiéhten. Vbe dû iz dauidi gehiêzze fóne démo unser CHRISTVS cham . den hábest dû is intuuéret. Er ist fone sínemo súne ába démo riche gestóz[R 330]zen . unde in fluht prâht . unde in déro flúhte geúnuuírdet . fóne

sunc
filio geminî. Aber únseren christum hábest dû ge-
du gefristost in nebenámin uns niêht
frístet. Distulisti eum non abstulisti. Vuiêo umbe
énen? (40) *Euertisti testamentum serui tui.* Hábest
penemeda
ál intszézzet . unde ferzórn dines scálches testamentum .
diû alta benemeda
Vuar ist uetus testamentum iudeorum . an démo dauid
lant kehéizzis
lébeta? Vuar hábent siê nû terram promissionis?
riche ophir čuuárt-
Vuar ist íro regnum? uuâr sacrificium . uuár sacer-
tuôm
dotium? *Profanasti in terra sanctuarium eius.* Há-
best in erdo sin uuiêhus inthêiligot . unde geúnmuôz-
in sâmiztag
háftot . uuanda nû ánauuert niêman nesol sabbatizare
firron unde nêo opheron
et immolare peccora. (41) *Destruxisti omnes macerias*
eius. Zâre dána álliu siniu umbeuuurche an diên er
solta fésti háben. *Posuisti munitiones eius in formi-*
dinem. Selben diê féstina dánnân geturste chómen
solton . getâte dû ín uuerden ze úngetursten. (42) *Di-*
ripuerunt eum omnes transeuntes uiam. Hábent ín
zezócchot álle áfter uuége fárente. Fone romanis ist
der êrro diête
primus dauid zefuôret in álle gentes. *Factus est ob-*
probrium uicinis suis. Er ist uuórden íteuuiz sînen
gebûren . diê umbe ín sâzzen. (43) *Exaltasti dexteram*
inimicorum eius . lętificasti omnes inimicos eius. Sî-
nero fiendo zéseuuun . huobe dû hôho . sîne fienda
fréutost dû an ímo. (44) *Auertisti adiutorium gladii*
eius . et non es auxiliatus ei in bello. Du chêrtost
dána die helfa sines suertes . unde nehulfe ímo ín uuige
do ímmanege fêhtente uuániton manigo
so dû êr tâte . quando pauci dimicantes solebant multos
nidersláhin
prosternere. (45) *Dissoluisti eum ab emundatione.*

Skiêde ín fóne dero reinedo . daz ímo allero uuírsesta ist. An uuíu ist diu? In fide. Fone iro ist keskríben. Fide mvndans corda [R 331] eorvm. Diê nehabet er . perfidus ist er. Vuaz folget demo. Sîd er emundus neist . daz er ist proiciendus. *Et sedem eius in terra collisisti.* Vnde sînen stuôl in erdo zebrâche dû. Dû tâte slíz des rîches . ioh des stuôles. (46) *Minorasti dies temporum eius.* Mínorotost diê tága sînero zito. Er uuéreta únlangor . danne er uuándi. *Perfudisti eum confusione.* Hábest in irfúllet scándon . uuanda er allen liûten ze húhe ist. (47) *Quousque domine auertis? in finem? exardescet sicut ignis ira tua?* Sîd daz allez sô ist . uuiêo lango truhten uuírdest du danabechêret fóne ín. Ioh únzin an énde? unde uuiêo lango zúndêt din zorn also fiûr? Nesuln sie doh in fine seculi becheret uuerden? Danne mag kescêhen bechêrest dû siê . ínin diû brinnet din zorn. (48) *Memorare quę mea substantia.* Irhúge uuélih min uuist sî . diu noh in christo chómen sol . daz imo dîne prosa geleîstet uuerden . sîd ih an iudeis dánagestôzzen sî. *Non enim uane constituisti omnes filios hominum.* Du nehabest niêo in gemeîtun gesezzet alle ménniscon ! súne . doh sie alle fuôrin in úppecheit die du nicht nescuôffe in uppun . noh danne uuoltost dû éteuuen dannan chómen . an démo uanitas neuuâre . unde er ándere lôsti a uanitate. Des irhúge. (49) *Quis est homo qui uiuit et non uidebit mortem? eruet animam suam de manu inferi?* Vuélih ander mennisco ist an

ín . der so lébe . unde er fúrder neirstérbe . daz er selbo lôse sina sêla fóne hello? Ánderen gab er ouh . daz sie lebent . unde furder neirsterbent . dero neheîn nelôsta selbo sina sela fone hello. Der eîno daz kemahta .
geheîzza
des sint die promissa . den uuére. (50) *Vbi sunt misericordię tuę antiquę* [R 332] *domine sicut iurasti dauid in ueritate tua?* Aber nu sprechent martires. Vuâr sint dine altun genâda! truhten? Vuâr sint siê . nah diû so du suuôre dauid in dînero uuârheîte . daz du ímo an diên sînen liêb tâtist? Nehâben uuir leîd fúre liêb? (51) *Memor esto domine obprobrii seruorum tuorum . quod continui in sinu meo multarum gentium.* Irhúge truhten des íteuuîzzes dînero scálcho. Vns ist íteuuiz . daz uuir christiani heîzzen. Irhúge
pre-
mánigero diêto íteuuîzzes. Souuiêo mánigen ih predi-
diga
cationes téta . diê feruuízzen mir dînen námen. Den íteuuiz kehiêlt ih in minemo buôseme . daz chit in
christáne namo
mînemo herzen. Dang Góte . daz christianum nomen nû íteuuiz! neist. (52) *Quod exprobrauerunt inimici tui domine.* Den íteuuiz truôg ih . den dîne fíenda
heidene
mir tâten iudei unde pagani. Vuaz ist der íteuuiz? *Quod exprobrauerunt conmutationem christi tui.* Daz siê úns feruuízzen den uuéhsel dînes keuuiêhten . den
fóne erdo ze himele fone zitlibe
siê nebechandon uuésen a terra ad cęlum . a temporali
ze euuigemo libe fone iúdon ze diêtin
uita ad ęternam . a iudeis ad gentes . nube sie uuândon
irslagini
ín uuesen peremptionem . daz írta siê. Aber CHRISTVS
irstande fone tôde neirstirbit furdir niêmer der tod nehérisot
resurgens a mortuis iam non moritur . mors illi non
mer aber in uuandalunga
dominabitur. Dia mutationem gábe er ouh ín . ube

in neist sar
siê uuoltin. Fóne ín ist kescríben. NEQVE ENIM EST
nehein unándil unde sie neforhton Got niêht
ILLIS CONMVTATIO . ET NON TIMVERVNT ! DEVM. (53) *Benedictus dominus in ęternum.* Truhten si iêmer gelóbot. *Fiat . fiat.* Daz fare sô. *EXPLICIT SERMO SECVNDVS HABITVS PER VIGILIAS SANCTI CYPRIANI.* Hiêr ist ende disses psalmi . der ze zeuuéin máttinon sancti cypriani gebrédigot uuard.

(LXXXIX.)

(1) *ORATIO MOYSI SERVI DEI.* Souuiêo moyses disen
diu óbescrift
psalmum nescríbe . doh [R 333] ist der titulus darumbe sîn . daz er uns tésto nâmero sî. *DOMINE REFVGIVM FACTVS ES nobis a generatione et generatione.* Truhten dû bist uns zuofluht uuorden . in geburte unde in geburte . ín dero altun . unde in déro niûuun. (2) *Priusquam montes fierent aut formaretur terra et orbis a seculo et in seculum . i. ab aeterno et in ęternum . tu es deus.* Êr die berga uuúrdin . daz sint angeli .
menniscin
unde êr erda uuurde . daz sint homines . unde selbiu diû uuerlt . dar siê bêide ínne sínt . êr bist dû. Fóne êuuon ze êuuon ! bist dû. (3) *Ne auertas hominem in humilitatem.* Dána ín diâ nideri nechêrest dû den ménniscen . nelâz ín dés níderen gér sîn . fure daz óbera. *Et dixisti conuertimini filii hominum.* Vnde so gebute dû . du châde . bechêrent iûh ménniscon súne. Hilf uns darazuô . daz dû gebute. (4) *Quoniam mille anni ante oculos tuos . tanquam dies hesterna quę pre-*

teriit. Déro bechêredo fóne diû durft ist . unanda fóre
zênstunt zênzeech iaro
dînen ougon decies centum anni díu alte liûte ante
sinfluôte
diluuium nâh kelébeton . samochúrz sint . samoso der
gésterîgo dag . der feruáren ist. *Et sicut uigilia in*
nocte. Vnde also churz so ein uuáhta . déro niêht mêr
nah rômliûten drie stunda . daz ist daz fierda teil
neist secundum romanos âne tres horę . i. quarta pars
dero naht
noctis. Vuéllêst dû mille diûten áfter síte dûsent . so
fermuérit
bechenne daz daz selba uuort ánderest corruptum ist.
in uuâlescun zênstunt zênzeech . i. dû-
Romani chédent uulgariter fure decies centum . dês-
sint
cent . dârfúre chéden uuir dûsent. So chédent sie ouh .
êinhunt ûnzént . dûcént . têrcent. Dârfúre chéden uuir .
. s. ita corrupte
êinhunt . zuêihunt . trîûhunt. (5) *Quę pro nihilo ha-*
bentur . eorum anni erunt. Diû dû fúre niêht [R 334]
áhtost . diû sint íro iâr . danne siû mánigôston sint.
(6) *Mane . i. prius . sicut herba transeat . mane flo-*
reat. Íro lîb feruáre ze êrist also chrût . íro lîb pluôe
ioh ze êrist. *Et pereat uespere.* Vnde dáranâh uuer-
de er ferlorn. *Decidat.* Sturze ín den dôt. *Induret.*
Irhárteie án demo bóteche. *Et arescat.* Vnde irdór-
ree án dero áscun. (7) *Quia defecimus in ira tua .*
et in furore tuo turbati sumus. Vuánda uuir irlégen
bin in dînemo zorne . fóre siêhheite . unde in dinero
daz chit uuir
heîzmuôti lêidege bín . fone tôdes forhtun. Id est ia-
lugen in unchreftie unde fúrhtent deh daz iro ende uuerde
cenus in infirmitate . et tamen trepidamvs eam finire.
ein ander man bindet dih
Also Petro zuôgespróchen uuard. ALIVS TE CINGET .
unde dinsit dih dara du neumle in
ET DVCET QVO TV NON VIS. Vnde selber CHRISTVS chad in

den stal mir ist der lib unfro únzin an den
persona martyrum. TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MOR-
dôt
TEM. (8) *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo . seculum nostrum in inluminatione uultus tui.* Vnseriû únreht saztost du in dinero anasihte . unde unsera uuerlt . diû nû irgángen ist . in dînes analiutes liehte. Du tate uuára in allen zîten . uuiêo uuir tâten. (9) *Quoniam omnes dies nostri defecerunt.* Also dârána skinet . uuanda alle unsere tága . diê uuir lében máhtin nah únserro fórderon áltere . sint fersuinen . unde sint chómen ze únmánigen. *Et in ira tua defecimus.* Vnde in dînero âbolgi zegiêngen uuir únserro lánglîbi.
mit dero zuofirsihte léngerin lîbis
Diê fóre uns úbelo tâten presumptione longioris uitę . die ferscúlton sîa. *Anni nostri sicut aranea meditabuntur.* Vnserîu iâr húgent ze irunárdlichen uuerchen ad corruptibilia opera . also diû spínna húget ze íro únnúzzen uuuppen. Íro ist únmánig . diû selben uuerdent ferbôsot. (10) *Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis.* Diê
spinnun
únsere iâr[R 335]tága . diê aranee gelîh sint . diê sint
ze dero altun êo
in síbinzig iâren . uuanda siê sehent ad uetus testa-
zitlichiu guôt
mentum . dâr ecchert temporalia bona geheîzzen sint. *Si autem in potentatibus . octoginta anni.* Vbe sie áber in mahten sint . so sint íro áhzeg . uuanda siê sêhent
ze dero niûuuun êo êuuigiu guôt
ad nouum testamentum . an démo ęterna bona geheîzzen uuérdent . an diên neheînero mahte nebrístet. *Et amplius eorum labor et dolor.* Vnde diê fúrder fâ-
diê arren iro geloubo
hent . unde ander geloûbent so heretici tâten . déro ist arbeit unde sêr. Alde iz chît. Íro ist arbeit unde

in dien máhticheitin dero niúuun êo
sêr . ioh sô fílo mêr . daz siê in potestatibus noui testa-
gesézzit sint sûfton-
menti sint constituti . uuanda sie dánnan sint ingemis-
de hina dána sie uuunscint zechomenne iro lichamin irlosungo bei-
centes adoptionem exspectantes redemptionem corporis
tonte
sui. *Quoniam superuenit mansuetudo et corripiemur.*
máhtigeheitin
Also ouh dârana skînet . uuanda zuo diên potestatibus
chumet trúhtenes mammendi . unde fóne iro uuérden
irrafsunga ze mammendi
uuir irréfset. Sîn correptio siêhet ad mansuetudinem .
uuanda den Got minnot den irrefsit ir . er tillit aber eiglich sîn chînt
quia quem diligit deus corripit . flagellat autem omnem
des er uuáranîmit sumen michelmahtigen
filium quem recipit. Ioh magnis quibvsdam gibet er
den gart des lichamin mit démo sie also scalcha gehalsslagot unerden daz siê sih neúber-
stimulum carnis . a quo colaphizentur . ne extollantur
héuen aba dero micheli dero genâdon die er in irôffenot hábit
in magnitudine reuelationum suarum. (11) *Quis nouit*
potestatem irę tuę. Vuer mag uuízzen dia maht dînero
abolgi? Vuiêo ferro dû siâ skeinen múgist . uuer uueîz
daz? *Et prę timore tuo iram tuam dinumerare?*
Vnde uuer mag siâ gezâlôn . uuíder dînero fórhtun?
Vuíder déro dinero forhtlichi diu dârána ist . nemág
der lingiso dero tum-
sîa niêman geságen. Fone diu ist prosperitas stulto-
hon iro selbero ferlórni
rum . perditio illorum. Diê niêman nebechénnet . ane
in diê heiligun scrift
dérdir sliûfet in sanctuarium . unde er dâr chúnnêt an
iungesten dingin ze ferlornisse
íro nouissimis . uuiêo ferro sî triffet ad perditionem.
Gotes êa Gotes hêiligtuôm
Lex dei daz ist sanctuarium dei . diû ge[R 336]lêret ín
íz. (12) *Dexteram tuam notam fac nobis . et eruditos*
corde in sapientia. Ketûo dina zéseuuun chúnda . unde
ínniglicho gelêrte in uuîstuôme. Oûge uns CHRISTVM
zésiuua irnuelten
der din dextra ist . unde sîne electos . diê des sîn uuîse .

uuieo únhéuig kuôt in ueteri testamento geheîzzen sî . in dero altun êo
dar umbra futurorum ist . unde sîe be diû sih sólees scâto dero chúnftigon
liêhto fertrôsten. Vnde úbe ín moyses terrena námdi . irdiscíu
daz sie fóne CHRISTO gelírneen cęlestia fernémen. Sól himilskiu
5 íz oûh chéden. Dextram tuam sic notam fac . et compeditos corde in sapientia . so hábet iz diê selbun fernúmest. So bítet áber moyses . daz uns CHRISTVS sô
chunt uuerde . unde sîne doctores . die in íro herzon lèrara
beduuúngen sínt . daz sie unsih ziêhen ad spiritalem ze gêistlichero
10 intellectum. (13) *Conuertere domine aliquantulum . et deprecabilis esto super seruos tuos.* Vuird éteuuaz fernúmiste
trúhten hára ze uns pechêret . énuan fone dînemo án-
den . an démo du auersus pist . unde uuird kenâdon dánabechêrit
irbéten umbe dîne scálcha. Neist diz oratio moysi kebét
15 in exodo? ESTO PLACABILIS SVPER NEQVICIAM POPVLI TVI. an úzfartpnôche uuis hûldigaro úber diê ûbeli dînis liûtis
Vnde ube iz chit. Conuertere domine quousque . alde usque quo . daz tiûtet áber éteuuiêo fílo . alde éteuuaz . ungemarchot fragelicho
infinite nals interrogatiue. Sús ketân ist daz kebét.
Lîbe truhten éteuuaz martyribus . die fone diû sint . i. aliquantulum
20 multa mala toleraturi in nouo testamento uuanda sie manige arbeite lídin súlinde an dero niúuuun êo
neruôchent déro geheizzenon in ueteri testamento. an dero altun êo
Lîbe ín éteuuaz niê siê úberuuúndene dih fliêhen nebegínnen. Âne alla nôt nesìn siê doh . daz ín íro
corona neingánge. (14) *Repleti sumvs mane miseri-* i. aperte
25 *cordia tua . et exsultauimus et delectati sumus . in om-*

nibus diebus nostris. Óffeno bín uuir irfúllet mit dînero genâ[R 337]do . unde des pín uuir gefrêute . unde in allen unseren tágen gelustsamote. Daz uuir
an demo lichamin
CHRISTVM offeno in carne gesêhen suln . daz ist unser mendi . alle tága. (15) *Lętati sumus pro diebus quibus nos humiliasti . annis quibus uidimus mala.* Pin uuir ouh frô uuórdene umbe die tága . an diên du unsih diêmuôte gemáchotost unde umbe diû iâr . an diên uuir leidiu ding sâhen. Do lêidiu . nu liêbiû . uuanda uuir dannan gebézzerote bín. (16) *Respice in seruos tuos . i. iudeos . et in opera tua.* Sih an dîne scálcha . unde an dînin uuerch. Die dîne scálcha sint . diê sint oûh dînin uuerch. *Et dirige filios eorum.* Vnde gerihte íro súne . ube die fórderen uuerden dispersi . daz
zefuôrit
an ende dero uuerlte uuerden biehérit
sie doh in fine mundi conuersi. (17) *Et sit splendor domini dei nostri super nos.* Vnde únseres Gótes skîmo sî úber unsih. Sîn ánaliûte uuerde uns keouget. *Et opera manuum nostrarum dirige super nos.* Vnde únserîû hantuuerch kerihte úber únsih daz uuir siu netuôen umbe uuerltlichen dáng . uuanda sô sint siû chrumb. *Et opus manuum nostrarum dirige.* Vnde
uuerch ze einimo uuerche mínnon
uuanda álliû opera sêhent ad unum opus caritatis . daz
eina uuerch
unum opus kerihte. Des iúngesten uersus . nehábent súmelichiû buôch niêht. Vues kemánot unsih hiêr
der námo êa altîu bínei
nomen moysi? Âne daz sîn lex unde al uetus testa-
mida undir bedécchedo
mentum gescriben ist sub uelamento . unde uuir fone
die bedécchedа
diu bítên CHRISTVM daz er dánaneme uelatum. Díz kebét lêret únsih sus dauid . REVELA OCVLOS MEOS. Induô

chád er mîniu ougen. Et considerabo mirabilia de lege tva. Vnde so gechiûso ih uuúnder fone dînero êo. bizechenida
Vuéliu uuunder? Toûgéniû mysteria déro spiritus sanctus zeîgare ist.

(XC.)

Laus cantici david. [R 338] Hiêr fernémên selben
lobsanc lîichis
danid prophetam . síngen Gote laudem cantici. (1) *Qvi habitat in adivtorio altissimi . in protectione dei cæli commorabitur.* Der fasto sizzet in des hôhesten helfo . der sih fásto ze íro fersiêhet . der uuónet oûh ín des hímelgótes scérme. Der Gote getrúuuet . den scírmet oûh Got. Der aber ubermuôte ist . unde sih ze ímo selbemo fersiêhet . der fállet. Also diê . diê ín diên
also Gota
uuorten ázzen . daz sie uuúrdin quasi dii . unde siê
untôdigi
inmortalitatem ferlúren . unde sie daz fúnden . dárazuô ín Got tréuta . nals daz in diabolus kehiêz. (2) *Dicet domino susceptor mevs es tu et refugium meum deus meus.* Ze Góte chît er . min inphángare bist dû . mîn zuôfluht pist dû. Vuer chît daz? Qui habitat in adiutorio altissimi. *Sperabo in eum* (3) *quoniam ipse liberabit me de laqueo uenantium . et a uerbo aspero.* Chit er oûh. An ín gedíngo ih . nals an mih selben. Vuanda er lôset mih fone démo stricche . déro uuêidâro . unde fone sárfemo uuorte. Diabolus et angeli eius
nucidenâra
sint uenatores . diê rihtent
stricca
laqueos an mánigen illecebris . daz chit an mánigen lúcchedon. Aber sárf uuort chú-

met fone ménniscon . danne einer uuóla lében uuíle under anderen ubelo lébenden . unde sie ín des îlent
du bist der michelo . du bist der rehto .
írren mit súslichemo huôhe. Tu magnus . tu iustus .
du bist fone himile châme du
tu es helias . de cęlo tu uenisti. Dannan lôset Got
5 den . demo daz neuuíget noh sih is nescámet. (4) *Scapulis suis obumbrabit tibi . et sub pennis eius sperabis.* Mit sînen skerten scáteuuet er dir . unde under sînen féttachen gedíngest . du skérmes. Sô fógeles [R 339] iúngiû under dien féttachen sint . so sínt siû ouh under
10 diên skérten . uuanda fone diên skérten gant diê féttacha.
gelichenisso
Ze déro similitudine ist diz kespróchen. (5) *Scuto circumdabit te ueritas eius.* Sîn uuarheit úmbehébet dih mit skílte. Sî skírmet dih in állen sint. Sîn uuarheit ist . daz
kedíngenten fone ferchunninten
er dih skêidet sperantem a non sperantibus. *Non timebis*
15 *a timore nocturno* . (6) *a sagitta uolante per diem.* Fóne diû nefurhtest dû fore náhtforhton . daz sint úngeuuízzene sunda. Noh fore skiezzentero strâlo in tâge . daz sint keuuízzene sunda. *A negotio perambulante in tenebris.* Fone unmuôzzigi uuállontero in uínstri.
20 Also daz ist . ube dih iêman toûgeno ferleiten uuíle. *A ruina et demonio meridiano.* Fore ualle unde fore
diû hándegosta ahtunga
demo míttetágigen diêuale. Daz ist acerrima persecutio.
der sih iêhe
So diu uuas diû sus kebôt . QVI SE CONFITETVR CHRISTIA-
der nuerde mit nuizze ánabraht . daz er sîn ferlôugene
NVM . PVNIATVR . DONEC SE NEGET ESSE CHRISTIANVM. Vuanda
mittetágigin tiêfele
25 ouh démo demonio meridiano genuôge indrinnen nemahton . be diû folget sâr. (7) *Cadent a latere tuo*
mánige
mille. Fone diû sturzent dero fone dinero sîttun mille .
túrftigon
diê iro guot allez kâben *pauperibus* . unde be diû uuân-

uberteílare
don ioh iudices uuésen sáment apostolis. *Et decem milia a dexteris tuis.* Vnde aber déro zênualt . die sih dinero zéseuuun beuuândon unde daz sie dâr ge-
chomint ir genuíchten mines fáter
hôren soltin. VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. Vuannan
ubermuôti
gesciêhet daz? Âne fone toûgenero superbia diê Gót
fóne in selben fermézzin . nals
eino uuizzen mag . diû siê lêrta de se presumere . non
fone
de CHRISTO. *Ad te autem non appropinquabit.* Áber
der fal ioh mittetágigin tiéfel
ze dir nenâhet ruina . et demonium meridianum. Ne-
hêine dinero lído neuuirt iruellet. (8) *Verumtamen*
oculis tuis con[R 340]*siderabis . et retributionem pec-*
ahtunga
catorum uidebis. Aber doh daz so sî . doh persecutio
fal
êinen sî ruina . ánderen corona . dû gesiêhest mit dînen
oûgon. Vuaz kesiêhest dû dirmite? Den lôn dero sun-
digon . uuiêlih er uuesen sol. Vuanda ube siê nû sint
uuîzzenonte
torquentes . sie sint in ęternum torquendi. (9) *Quo-*
niam tu es domine spes mea. Be diû nefállo ih .
uuanda du herro bist min gedíngi. Alde sus. Quo-
niam tu es domine spes mea . *altissimum posuisti*
refugium tuum. Fone diû habest dû hóha gesezzet
dîna zuôfluht . uuanda du mîn gedingi bist. Fone erdo
lichamo brutsámana
fuôre dû ze himele . daz ih din corpus din ęcclesia ge-
dingi hábiti nâhzefárenne. (10) *Non accedent ad te*
mala. Dâr neirreîchent dih nehêiniu úbel. *Et fla-*
gellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Noh ne-
hêin uilla nehabet sih dar dinemo gezelte . sô iz hier
in diên inheîmen inphintliches fleiscis
téta . unz du uuare in tabernaculo passibilis carnis.
(11) *Quoniam angelis suis mandauit de te . ut custo-*

diant te in omnibus uiis tuis. Vuanda dîn fáter gebôt sinen angelis umbe dih . daz sie dîn huôten in imo irscêin allen dînen uuégen. Fóne diû ist kescríben . APPARVIT Gotes engel der in balta EI ANGELVS DOMINI CONFORTANS EVM . uuanda daz suohta menniscin uuéichi infirmitas humana. (12) *In manibus portabunt te.* In íro handen trágent sie dih . ze himele fuôrent siê dih . nals umbe helfa . nube umbe diênost. *Ne umquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Niê du dînen fuôz houbet dine fuôzze neferstôzzest an den steîn. Caput pist du . pedes tui sint euangeliste . an diên du iruuállost alla dise uuerlt . die neuuíle du sih ferstôzzen an den stêin. Dû neuuile an siê sculdig uuerden íteniuuues an dero lege . du in steinen tabilon tabulis lapideis kescriben uuard. Ze hímele ge[R 341]-sculdig uárner uuíle du senden spiritum sanctum . der sie reos dir êo forlitun nelâzze sîn in lege . unde sie inbínde timoris . unde minno aber irfúlle amoris. Hínnan ist uuárazetuônne in besuochare sancto euangelio uuiêo der temptator disen sin uuéhselota. (13) *Super aspidem et basiliscum ambulabis . et conculcabis leonem et draconem.* Du gâst uber iêgeliehen tiêfel aspidem . dû uberuuindest quodlibet demonium . unde den urtiêfel chúninch ándirro tiêfelo basiliscum . selben diabolum regem demoniorum . unde óffino ránintin tréttost leonem manifeste seuientem unde draconem tougeno lágontin in âhterin occulte insidiantem. Diabolus ist leo in persecutoribus . an gloubonuérrárin draco in hereticis. (14) *Quoniam in me sperauit liberabo eum protegam eum quoniam cognouit nomen*

meum. Disiu uuort séhent ze démo qui habitat in (der fasto sizzet an) adiutorio altissimi . unde ze iêgelîchemo dero fidelium. (dis hôhistin helfo; christanon) Sîd er mir getrûeta . ih lôso ín . ih skirmo ín . uuanda er mînen námen erchanda . dei cęli . dei altissimi. (dis himilGótis . dis hohistin Gotis) (15) *Inuocauit me et ego exaudiam eum.* Er háreta mih ána . ih kehôro in oûh. *Cum ipso sum in tribulatione.* Ih pin sament ímo in nôte. *Eripiam eum.* Lôso ín dârûz. *Et glorificabo eum.* Vnde guôllichon ín in hímele. (16) *Longitudine dierum adimplebo eum.* Lángero tágo geniêton ih ín . dar êuuíga tága sint . unde alle tága êin dag sint. *Et ostendam illi salutare meum.* Vnde geoûgo ímo CHRISTVM. An imo siehet er míh.

(XCI.)

(1) *PSALMVS CANTICI IN DIE SABBATI.* Vuaz tiûtet daz? Ane diz ist sámbaztáges sang. Sús sól man singen in sabbato. Vnser sabbatum ist in corde . (firrotak; in; herzin) uuanda sabbatum ist tranquillitas cordis. (stillimuôti des herzin) Dîa tranquillitatem machot bona conscientia. (stilli; kuôtis; keuuizzeda) Der âne diê ist . der nehábet tranquillitatem noh sabbatum. (stilli; fîrra) Be diu nemag er sús SÍNGEN. [R 342] (2) *BONVM EST CONFITERI DOMINO.* Góte sól man iéhen . daz ist kuôt. Imo iíh dînero súndôn . unde uuîz siè dir sélbemo. Iíh ímo ouh dînero guôttato . so . daz du íro imo dánchoest. *Et psallere nomini tuo altissime.* Vnde hôhsangon

sól man dînemo námen . dû hôhesto. Daz ist ouh kuôt .
ein slahta órginsangis .
rotta so also sêitspil ist
Psalterium ist genus organi . daz ruôret man mit hánden. Ruôre dîne hende . unde brûche siê ze guôte .
Gote rotton
daz hêizzet psallere deo. (3) *Ad adnuntiandum mane misericordiam tuam . et ueritatem tuam per noctem.*
in uuólon
Vnde ist kuôt zeságenne dîna genâda in prosperis .
in uuénuon
unde dîna uuarhêit in aduersis . uuanda in prosperis skînet din genâda . in aduersis skînet diû uuârheît dînes rehtes. So tuôndo uuirt Got iêo gelóbot. (4) *In decachordo psalterio.* Án demo zênseitigen psalterio
zêhin uuort êo
ist ímo guôt zesíngenne . daz chit decem precepta legis
zeuuérinne niûmon
obseruare. *Cum cantico in cythara.* Mit cantico án dero cythara gesungenemo . daz chit mit uuórten sáment diên uuerchen. (5) *Quia iocundasti me domine in factura tua . et in operibus manuum tuarum exsultabo.* Daz mir al fóne diû guot ist . uuanda du mih habest keuuúnnesamot an dînero tâte . unde ih mih fréuuo in dînemo hantuuerche. Mîne guôttate sint dîn . nals mîn. Tâte ih ubelo . daz uuare mîn . hábo ih uuóla getân . daz ist dîn. Diâ fréuui gabe dû mir.
der lúgin sprichit fone imo selbemo
Vbe daz uuâr ist . QVI LOQVITVR MENDATIVM DE SVO LOsprichit der uuar sprichit fone
QVITVR . so ist daz samouuâr . QVI LOQVITVR VERITATEM DE
Gotis kelâzze sprichit al sunda lúgin
DEI DONO LOQVITVR. Omne peccatum heîzzet mendatium .
al reht heizzit uuârheît
unde omnis iu[R 343]stitia ueritas. (6) *Quam magnificata sunt opera tua domine . nimis profunde facte sunt cogitationes tue.* Vuiêo dîniu uuerch kemichellichot sint trúhten . harto diêf sint uuorden dîne ge-

dáncha. Neheîn mére neist so tiêf . so der Gotes ke-
daz úbelen uuola bescêhe kuôten ubilo hiêr
danch ! ist . ut mali floreant . boni laborent. In déro
tiêfi uuerdent manige scéf soûfîg . diê daz nechunnen
unrehtin
bechénnen. Vnde sie Got ahtont uuesen iniustum.
5 (7) *Vir insipiens non cognoscit et stultus non intellegit hęc.* Der únuuízzigo neuuêiz iz . unde der tumbo nefernímet iz. (8) *Cum exoriuntur peccatores sicut fęnum et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem.* Daz zît nefernimet er nû uuésen . daz súndige uuahsent
in suônotáge
10 also héuue . unde an der zît noh chomen in iudicio . so sih alle diê oûgent . diê unreht nu uuurchent. Vuarazuo? *Vt intereant in seculum seculi.* Daz sie fon êuuon ze êuuon ferlóren uuerden. (9) *Tu autem altissimus in ęternum es domine.* Aber dû hôhesto
ûzzer dinero êuuicheite
15 truhten uuérest iêmer . unde du obe siêhest ex ęternitate . uuanne déro árgon zît feruáre . unde dero rehton zît chóme. (10) *Quoniam ecce inimici tui peribunt . et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.* Also
in suônotáge
dârána skînet . sih nû . daz in iudicio dîne fienda fer-
20 lóren uuerdent unde alle diê zeuuorfen uuerdent . diê unreht uuúrchent. Sie neuuerdent niêht kesáminot zuô diên sâligen. (11) *Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum.* Vnde uuirt aber irhôhet min horn . also
diu einsámina minero briûte
des êinhúrnen. Vnitas ęcclesię meę chît CHRISTVS uuirt
irridin
25 danne irháuen . hereses uuerdent nídergelíget. *Et senectus mea in misericordia uberi.* Vnde mîn alti .
diû iúngistin miniro brût-
in fóllechlichero genâdo. Daz chit . Nouissima ęcclesię
samenungo
meę . uuerdent irfúllet állero genâ[R 344]don. Iro

hêrscaft gruônen hóuue
dignitas peginnet dâr uirescere . dar foenum beginnet
tórren
arescere. (12) *Et respexit oculus meus inimicos meos.*
Vnde dâr irsáh min ouga mîne fíenda . niêht êin per-
âhtara dero réhton minnáre dirro uuerlte
secutores iustorum . nube ouh amatores mundi . diê sih
êr burgen. *Et insurgentes in me malignantes audiuit*
auris mea. Vnde arguuillige an míh néndente . ge-
lêidizzin iro
horta mîn ôra. Ih kehôrta siê dâr condemnare sua
uuerch
facta. (13) *Iustus ut palma florebit . et sicut cedrvs*
lybani multiplicabitur. Aber der réhto bluôt also
palma . unde uuirt kemanigfaltot also cedrus der ûfen
suôzstanchperge hóuue
lybano monte uuahset. Vbe foenum dorret so hízza
chúmet . palma unde cedrus nedorrent durh daz. Scône
boum ist palma . hôh poum ist cedrus . scône unde
diê rehtin
búrlîch uuerdent danne iusti. (14) *Plantati in domo*
domini . in atriis domus dei nostri florebunt. Hiêr
in sancta çcclesia geflánzote . pluônt dâr án dero in-
urstende
uérte . des húses unseres Gótes. Resurrectio ist ínuart
himilríches
cçlestis regni . an déro uuerdent siê scône. (15) *Ad-*
huc multiplicabuntur in senecta uberi. Iêo mêr unde
mêr uuerdent sie gemanigfaltot . in bérehaftero alti.
Sancta çcclesia uuuôcherot an íro chinden . ioh sô sî
ált ist. Iro chint manigfaltont sih . unz sî lángôst
uuéret. *Et bene pacientes erunt . ut adnuntient.* Vnde
uuóla gedúltîg sint sie . daz siê in déro gedulte chún-
den. Vuaz? (16) *Quoniam rectvs dominus deus no-*
ster . et non est iniquitas in eo. Daz Got unser réh-
ter ist . unde unreht an ímo be diû neist . daz er eîne
fertréget unde andere uéllet.

(XCII.)

LAVS CANTICI IPSIVS DAVID IN DIE ANTE SABBATVM QVANDO FVNDATA EST TERRA. Lob disses sanges siêhet ze CHRISTO [R 345] in sextum diem fore sabbato . do diû erda uuard keuestinot. Vuanne uuard si fundata? Do ménniscen in fide uuurden fundati. Sex dies sínt ante sabbatum gezélet in genesi . mit diên uuurden foregezeîchénet sex sęcula. Also do mennisco uuard formatus in sexto die . so uuard er sîd fóne CHRISTO reformatus in sexto sęculo. Nâh démo chumet futurum sęculum . daz ist sabbatum . daz ist requies dien . die hiêr tâten omnia opera bona. Also iz dâr chit. ET VIDIT DEVS OMNIA QVĘ FECERAT . ET ERANT VALDE BONA . ET RAQVIET IR AN DEMO SIBINDIN TÁGE AB ALLEMO UUERCHE DAZ ER UUORHTA REQVIEVIT DEVS DIE SEPTIMA AB OMNI OPERE QVOD PATRARAT. (1) *DOMINVS REGNAVIT.* Truhten cham hára in uuérlt unde rîchesota hiêr. *Decorem induit.* Ziêrda légeta er ána . an diên . dien er licheta . uude die fone ímo châden. QVIA BONVS EST. *Induit dominus fortitudinem.* Er légeta sih ána starchi . uuíder diê . diên er mísselîcheta. Diêdir châden . NON . SED SEDVCIT TVRBAS. Vuaz ist diû starchi? Âne humilitas . mit déro er siê fertruôg. Dáraingágene ist superbia infirmitas. *Et precinctus est.* Vnde uuard er fúregurtet. Er hábeta fore ímo . dô er in cruce hángeta insultantes . die ímo

héil hêrro du iúdon chúninc
zuochâden . AVE REX IVDEORVM. Dâr oûgta er sih ke-
stárchin unde gárcnuin die
gúrten . dâr ougta er sih fortem et paratum ad tole-
úbilin zefertrágenne
randos malos. *Etenim firmauit orbem terre qui non commouebitur.* So tuôndo geféstenota er sanctam ęccle-
siam . diû fúrder ze stéte stât . unde iruuéget neuuirt.
an iro gloûbtriúuuo kestôzzet
Si stat furder in fide. Concussa mag si uuerden ·
irféllit
conuulsa neuuirt si. (2) *Parata sedes tua ex tunc.*
an demo sehstin áltire dero uuerlte
Dannanhara ist caro din sez. In sexta ętate mundi
in dien herzon dîniro getriúuuon
[R 346] châme dû . sîd sazze dû in cordibus fidelium.
A sęculo tu es. Dârfóre unde fóre allemo zîte bist
dû. Iêo unde iêo bist dû. (3) *Eleuauerunt flumina domine . eleuauerunt flumina uocem suam.* Áha trúhten . áha huôben ûf íro stimma. So spiritus sanctus
prédigon
cham . so uuurden lûtreiste apostoli in íro predicationi-
bus. *Eleuauerunt flumina fluctus suos* . (4) *a uocibus aquarum multarum.* Nâh in châmen ánderiu uuazzer . diu huôben ûf íro uuélla . iro baldi . dia sie hábeton . fóne mánigero uuázzero dôzze. So íro iêo mêr uuas so bálderen uuâren. *Mirabiles elationes maris.* Dan-
zornunga dero uuerltliuto
nan uuúrden uuurdenlicho . die indignationes sęcularium. Vuannan ? A uocibus aquarum multarum. Vuiêo uuunderliche? Daz niêman diû hére martyrum gerûobon nemag . diû fone dannan démo zorne lâgen. Vnde uuaz do? *Mirabilis in altis dominus.* Truhten uuas
ouh uuúnderlîch an diên so hôhen unde so geuuáltigen
chúninzin
regibus . dié daz tâten. Vuârána skînet daz ? (5) *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Dîniu úr-

chunde uuurden harto geloûblich. Selbên diên regibus uuúrden siû geloûblich sámosô diên ánderen. Also iz
an mir hêigint frido an dero uuerlte muózzint ir fressun hábin uuésent
chit . IN ME PACEM HABETE . IN MVNDO PRESSVRAM HABEBITIS .
aber balt ih habin diê uuerlt uberuuúndin
SED CONFIDITE . EGO VICI MVNDVM. Vuaz uuirt dannanûz?
Domum tuam decet sanctitudo domine in longitudine dierum. Dînero ęcclesię gezímet hêiligheît in êuuighêite. In ándirro uuerlte skînet íro hêiligheît . dar
hórofaro
zímet si íro . uuanda dâ neuuirt sî fuscata.

(XCIII.)

PSALMVS IPSI DAVID QVARTA SABBATI. Psalmus CHRISTO
liehtfaz himilis
in míttauuéchun . do uuurden luminaria ęęli diû sit
uber ubele unde guote kestécchit in hi-
skínen super bonos et malos. Siû stânt fixa in firma-
milis festi dero lih-
[R 347]mento ęęli . sô stant oûh die . quorum conuer-
uuandil in himilin ist uuaz man
satio in ęęlis est. Vnde also siû neruôchent quid aga-
an dero erdo tuót ferte
tur in terra . noh dârumbe nelâzzent iro itinera . so
himilsce érdine
nelâzzent oûh die . diê ęęlestes sint . umbe terrenos
menniscin libuuandil
homines . siê nefólhábeien iro conuersationem. Souuáz
fertragemi
man ín tuôt alde ánderên des habent sie tolerantiam.
Der dia ferliûset . der fallet fone hímele. Daz oûget
díser psalmus. (1) *DEVS VLTIONVM DOMINVS . DEVS VLTIONVM libere egit.* Got ist hêrro des keríches . uuanda
er niêht ungeróchenes nelâzzet . Got des keríches téta

hára úndir ménniscin er uuas
baldo . do er cham inter homines. Also iz chit . ERAT
sie lérinde samo geuualt habinde nals nieht sô únbaldo so die iro uuerchpriêuin
DOCENS EOS TANQVAM POTESTATEM HABENS . NON QVASI SCRIBE
táten . unde sundirlébin
EORVM ET PHARISEI. Die er sah ubelo tuon . die rafsta
Got kerícchis
er baldo . uuanda er deus ultionum ist . unde er uuolta
kricchis
daz sie ultionis úbereuuúrdin. (2) *Exaltare qui iudi-*
in úrstende irdisce
cas terram. Vuírd irhôhet in resurrectione dû terre-
ménniscen
nos homines ze urteildo bringest. Far baldo ze hímele .
dû in érdo bald uuâre. *Redde retributionem superbis.*
Kilt diên ubermuôten . fergíb dien diemuôten. Diê dih
ubermuôtige zêichinin
sluôgen superbi . die irchâmen sih . fone diên miraculis
diêmuôtige
dero apostolorum unde humiles uuordene . châden sie
uuaz múgin uuir is nu tuon bruodera ?
ze ín . QVID FACIEMVS VIRI FRATRES? Do gehôrten siê fone
tuont riúuua unde uuerde iúuuer iêgelich
petro . AGITE POENITENTIAM . ET BAPTIZETVR VNVSQVISQVE
ketoûfet in námen
VESTRVM . IN NOMINE DOMINI NOSRI IESV CHRISTI. Diên fer-
gíb . fergíb ín sculdo mêistun. Vuaz ist diû sculd ?
sie guzzen uz daz iro héiliga uuérigelt
FVDERVNT PRECIVM SVVM. Vuaz kelâzzest dû ín dáraing-
durh ablaz sie trinchen iro uuérigelt
ágene per indulgentiam? BIBANT PRECIVM SVVM. So
ist ín chómen dîn gebét . daz dû in cru[R 348]ce tâte.
fater blaz in iz sî neunizzin uuaz sie tuônt
PATER IGNOSCE ILLIS . NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. (3)
Vsquequo peccatores domine . usquequo peccatores
gloriabuntur. Selber spiritus sanctus sprichet sament
ménniscon . unde frâget des siê zefrâgenne hábent.
Vuiêo langa truhten guôllichont sih súndige? Vuiêo
langa? (4) *Effabuntur et loquentur iniquitatem lo-*
quentur omnes qui operantur iniustitiam. Vnreht sá-

gent unde spréchent súndige. Alle die iz tuont die sprechent iz. Siê chédent Got neuueîz unser unreht. Vuannan chédent siê daz . âne daz siê Got fertréget. demo dinchstéllero
unde sie lében lâzzet? Siê bergent sih fóre stationario . daz er sie nefâhe . fore Góte nebérgent siê sih . uuánda siê ín neuuânent uuésen fore íro únrehte. Siê chédent dinchliûten lantrehtin chei-
sîd únserîu unreht mísselichent iudicibus . legibus . im-sirin sculthêizzon
peratoribus . commentariensibus . diê uuir fliêhen . nemáhtin uuir in danne uuirs keflîêhen . úbe iz ímo mísselicheti . alde er iz uuíssi ê? (5) *Populum tuum domine humiliauerunt . et hereditatem tuam uexauerunt.* So chôsondo gediemuôton sie dînen liût . der daz âna sêr gehôren nemahta . unde muôhton míte dîne erbe . getriûuuin
dine fideles. (6) *Viduam et aduenam interfecerunt . et pupillos occiderunt.* Vuíteuuun unde éllenden . unde ellen-
uueisen sluôgen siê. Fone dien gescríben ist . PEREdin unde chómelinch nescádestu
GRINVM ET ADVENAM NON NOCEBIS. (7) *Et dixerunt non uidebit dominus.* Vnde châden siê . Got nesiêhet des niêht. *Neque intellegit deus iacob.* Noh Got iacob neuuêiz iz. (8) *Intellegite insipientes in populo . et stulti aliquando sapite.* Fernément únuuízzige under liûten . unde ir goucha ferstânt iûh éteuuenne. (9) *Qui plantauit aurem non audiet?* Der dáz ôra gescuôf . negehuôret der? *Aut qui finxit oculum non conside-*
]R 349[*rat?* Alde der ouga getéta negesiêhet der? Nehábet er selbo . daz er ánderen gab? (10) *Qui corripit gentes non arguet?* Der prophetas fóre ûz-
ze irrafsungo diêto
santa ad correptionem gentium . so er selbo chúmet nuídirrefsin?
nesol er danne redarguere? Daz siê tâten . nesol er

daz tuôn? *Qui docet hominem scientiam?* Der andere tuot uuízzen . neuueîz der selbo? (11) *Dominus scit cogitationes hominum quoniam uanę sunt.* Got uuêiz déro menniscon gedancha . er uueiz daz sie uppig sint. Sie neuuízzen . daz die sîne rehte sint . er uueiz áber daz diê íro uppig sint. Sint aber doh êine diê sîne gedáncha uuizzen . die heizzent amici dei. (12) *Beatvs homo quem tu erudieris domine . et de lege tua docueris eum.* Sâlig ist dér mán . den dû trúhten lêrest . unde ímo die lêra gíbest fóne dînero êo. Vuélicha? (13) *Vt mitiges eum a diebus malis.* Daz dû ín gemánmendest . unde gesueîgest ubelero tágo . so die sint . in quibus prosperantur mali. *Donec fodiatur peccatori fouea.* Daz er síh inthábe . unde ímo iz neuuége . unz démo súndigen gruôba gegráben uuerde . dâr er ín stúrze . unde furder ûf nestánde. Vuélichiû ist diû gruôba. Daz ist sin prosperitas diû gíbet imo superbiam . an déro iruállet er sih. Daz chúmet fóne occulta dei dispositione. Den er diê lêret der nechît niêht ze Góte . QVARE REGNANT MALI . ET PREMVNTVR BONI? (14) *Quia non repellet dominus plebem suam.* Vuanda durh daz nestôzzet fone ímo Got sînen liût. Vuieo tuot er danne? Exercet non repellit. Er bézzerot in mít diên ubelen . hértet ín . máchot ín gedúltigen . unde féstmuôten. *Et hereditatem suam non derelinquet.* Vnde umbe énero ubeli . nelâzzet er sîn erbe. Diên er daz erbe uuíle . diê fíllet er . éne lâzzet er tuôn . daz sie uuéllin. (15) *Quoad usque iustitia conuertatur in iudicium.* Vuis diê uuîla reht . [R 350]

Gotes liêbin
an diên diên ubilen framspuot ist
framspuôt uber-uuâni
tougenero pinêimedo
ziu richesont ubele? unde ziu uuerdent ferdrucchet kuote
er uôberot in . noh nefertribit in

ordenunga
unde nelâz dir mísselichen Gotes dispositionem unz
dîn reht uuerde bechêret in irtêilida unz du sáment
zeirteillenne
ímo sizzest ad iudicandum . also oûh apostoli ze êrest
rehte ûberteilare
uuâren iusti . unde daranâh uuerdent iudices. *Et qui*
tenent eam omnes recto sunt corde. Die daz tuônt .
reht
diê iustitiam fasto hábent . diê sint mit créhtemo bér-
zen nals mit chrúmbemo. (16) *Quis exsurget mihi*
aduersus malignantes ? aut quis stabit mecum aduersus
operantes iniquitatem ? Vuer chúmet mir ze helfo
uuider árguuíllige? Alde uuer stât mir bî . uuíder únrehto fárenten? Diê sâr mîna conuersationem lêidezzent . úbe siê mih kesêhent christiano more uiuere .
irráfsungo ziu neuuerchost du so ouh andere liûte
mit súslichero increpatione. Quare non facis quod alii
tuônt pist tu eîno allis christane hôi herro. Hina inbrottinî zûchta
faciunt. Tu solus christianus es. Te extasis cum paulo
dih crehto mit paulo ze himele
rapuit in tertium cęlum. (17) *Nisi quia dominus ad-*
iuuit me . paulo minus . i. prope habitauit in inferno
anima mea. Vbe mir Got nehulfe . sólchero uuorto
mahti ih liêhto besuíchen uuerden . unde ze hello fáren
mîn sela. Vnder diên solchen negenâse ih . ube iz
Got netâte. (18) *Si dicebam motus est pes meus .*
misericordia tua domine adiuuabat me. Vbe ih mit
diêmuoti
humilitate iah mînero sundon . unde ih chad . mîn fuôz
ist peslíphet . sô half mir iêo Got dîn genâda. (19) *Se-*
cundum multitudinem dolorum meorum in corde meo .
consolationes tuę lętificauerunt animam meam. Also
mánegîu sêr mir ánauuâren . sámománige trôsta fréuton mîna sêla. (20) *Numquid adheret tibi sedes ini-*
quitatis . qui fingis dolorem in precepto. Haftet dir

iêht der stuôl des unrehtes? Mág sáment dir sizzen doh eîner unrehter . du daz sêr uuúrchest an dinemo gebote? Daz chit . du uns uuíle gebóten uuesen daz sêr. Luctus ist sêr . daz sêr uuíle dû uns uuésen [R 351]
sâlig sint die sih uuuofcháront
gebóten . uuanda dû chîst . BEATI QVI LVGENT . kebiêten
léso
do uuúrchest dû íz. Sih dir selbo lector uuieo Augu-
daz chit .
stinus chéde . FORMAS INQVID DOLOREM IN PRECEPTO . I. de
ûzzir sêre machost du uns kebót also méinich . daz selba iz daz ser an uns
DOLORE PRECEPTVM NOBIS FACIS . VT IPSE DOLOR PRECEPTVM
kebót si
SIT NOBIS. Daz sint sînin uuort. Der sin ist. Vuiêo
mag der úbelo sáment dir sízzen . sîd dû noh kuôtemo
kebot
nelîbest . dû neuuéllest daz ímo sêr preceptum si. (21) *Captabunt in animam iusti . et sanguinem innocentem condemnabunt.* An des réhten lîb fâhent siê . unde
plnôt
únsúndig pluôt ferdámnont sie. Also CHRISTI sanguis
unsundig ubelen
uuas innocens . unde doh fone impiis úberteîlet uuard. Vuieo suln sie anderen lîben . sîd siê ímo nelîbton? Nu trôstet unsih aber der salmo sus. (22) *Et factus est mihi dominus in refugium.* Vnde des ist truhten mir uuorden zuôfluht. *Et deus meus in auxilium spei mee.* Vnde Got mîner ze helfo mînero gedíngi. Er gíbet mir êuuígen lîb . nah mînero gedíngi . fúre dísen murgfâren. (23) *Et reddet illis iniquitatem ipsorum.* Er gíltet oûh in íro unreht. *Et in malitia eorum disperdet illos dominus deus noster.* Vnde in íro argen uuillen fertrîbet er siê . fone sînemo rîche.

(XCIV.)

Laus cantici ipsi David. Démo uuâren dauid christo . ist díser psalmus pêidiu . ioh laus . ioh canticum. Laus skeînet deuotionem . canticum hilaritatem. *Invitatorium.* (1) *Venite exsultemus domino.* Chóment liûte chóment ferro gesezzeno . lâzzen unrehta fréuui sîn . diû ze uuerlte tríffet . uôbet dia . diû ze Góte triffet. *Iubilemus deo salutari nostro.* Niûméien Gote únsermo háltâre. Ougen fréuui mit niûmon . dâr [R 352] uuir mit uuorten nemúgîn. (2) *Preoccupemus faciem eius in confessione.* Fúreuangeien sîn ánasiune ín geiíhte. Vuanda ér noh chómen sol ad iudicandum . so irgében unsih êr ímo déro súndon iéhendo . daz er sie danne nefórderoe díngliicho. *Et in psalmis iubilemus ei.* Vnde niûmoen ímo an diên salmon . oûgen únsera geîstlíchun méndi an ín. (3) *Quoniam deus magnus dominus . et rex magnus super omnes deos.* Vuanda Got ist máhtîg hêrro . unde máhtig chúning uber alle Góta. Vber alle diê Góta . fone diên iz chît . Dedit in geunalt Gotes sune uuerden eis potestatem filios dei fieri. Diê sint Góta . uuanda siê Gotes súne sint. Daz neuuârin siê . úbe gratia neuuâre. Er ist úber siê máhtig . uuanda er getéta siê máhtige. Be diû suln uuir ímo iubilare. (4) *Quoniam non repellet dominus plebem suam.* Vuánda Got nestôzzet dána . sînen uólg. Vuélen? Plebem iudeam. Souuiêo sie ín feruuúrfin . also iz chît. In propria ve-

sîn unde die sine nenâmin sîn uuára
NIT . ET SVI EVM NON RECEPERVNT . er neferuuarf doh siê
gloûbige
uuanda apostoli . unde andere fideles dannan châmen.
Fone diû suln uuir ímo iubilare . mit allerslahto stimmo uuúnnesángon . ménischin . orginon . sêiton . fîfon .
5 cýmbon . clóccon . hórno . et reliqua . in quibus hoc quod continet omnia scientiam habet uocis . daz hêizzit iubilare . daz chit âna uuórt liûdon. *Quia in manu eius fines terræ.* Oûh fóne diû . uuanda in sînero hénde sint . álliû ende déro érdo. Gentes diê unz in
kánzlidi
10 énde uuerlte gesêhen sint . die preputium hêizzent . die
scártlidi
sint oûh chómen sáment circumcisione . unde hábent
ze demo ortsteîne der zuo mura in eîn
sih kefuôget ad lapidem angularem qui facit utraque
bringet
unum. *Et altitudines montium ipsius sunt.* Vnde
die irdiscin fúrsten
sîn sint diê hôhina déro bérgo. Terreni principes diê
mit zesazten lántrehten namen
15 íu êr [R 353] promulgatis legibus christianum nomen uuolton tiligon . diê sint nû selben christiani. (5) *Quoniam ipsius est mare et ipse fecit illud.* Vuanda sin ist daz mâre . er téta iz. Daz er téta daz ist nôte sîn.
tiête
Gentes téta er . diê lósênt ímo . sîe bezêichenet daz
20 mare. *Et aridam fundauerunt manus eius.* Vnde ouh diê dúrrun erda festenoton sîne hende. Vuanda si durre ist . pe diû nézzet er sîa. Er uuêiz uuóla . uuiêo dúrf-
únbirigiû hérzin
tig sterilia corda sint des regenes sînero lêro mit démo er siû festenot. (6) *Venite adoremus . et procida-*
25 *mus ante deum . ploremus ante dominum qui fecit nos.* Chóment pétoen. Vnde uuiêo bétoen? Fallen níder fóre ímo . uuêinoen fóre demo . der unsih téta. Daz ist fóne diû reht. (7) *Quia ipse est dominus deus noster.*

Vuanda er ist unser Got. Vuaz aber uuir? *Nos autem populus eius . et oues pascuę eivs.* Vuir bin áber sîn liût . unde scâf sînero uueîdo. (8) *Hodie si uocem eius audieritis . nolite obdurare corda uestra.* Ube ír hiûto gehôrent sîna stimma . so neferhértent iúuueriû herzen. (9) *Sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto.* Also iudei tâten . ín demo einode mih crémendo . do sie mîn chóreton. *Vbi temptauerunt me patres uestri.* Dâr mîn chóreton iûuuere patres diê doh danne iúuuere patres nesint úbe ir siê nebíldont. Der ist mánneliches pater . den er bíldot. *Probauerunt et uiderunt opera mea.* Sie besuohton uuaz ih ketuôn mahti . unde do gesâhen siê miniu uuerch . diû mahton sie iz lêren. (10) *Quadraginta annis proximus fui ! generationi huic.* Fiêrzeg iâro uuas ih nâhe dírro gebúrte. An uuiu? An zeîchenen unde uuúnderen diu ih fore ín téta . fone dien sie mih erchénnen mahton. *Et dixi.* Vnde dô chad ih. *Semper isti errant corde.* Diê sint iêmer írre in íro [R 354] herzen. Soltin sie sih iêmer beríhten . daz uuâre in fierzeg iâren uuorden. Durh daz follegiêng ih ín sô lángo . daz ih an ín geoûgti sólcha slahta uuésen liûto . diê niêmer neirdruzzet íro úbeli. (11) *Et ipsi non cognouerunt uias meas . s. utique spiritales.* Vnde uuanda mîne uuéga die geîstlíche sint . neirchándon siê . quia fleiscin méuniseo nenimit nieht in sîeh des Gotkêistliehiu dingis. carnalis homo non percipit ea quę sunt spiritus dei. *Quibus iuraui in ira mea . si intrabunt in requiem meam.* Diên ih zórneger sus suuor unde sus tréuta sâlieh . in mîna râuua nechóment siê . daz chît . beati neuuerdent siê. Dâr ist in áller guôtelih ferságet.

Díser salmo fâhet âna ze fréuui . unde gât ûz ze âmere.

(XCV.)

Canticvm david qvando domvs aedificabatvr post captivitatem. Sus sang dauid do daz hûs kezímberot uuard . nâh éllende. Vuélih ist daz hus? Iû uuárd hus kezímberot nâh éllende . dô zorobabel filius salathiel fone captiuitate (dero éllendi) babylonię iruuúndener . salomonis hus daz fone chaldeis zestôret uuas . ánderêst zímbe- rôta. Ságet diser salmo fóne démo? Neîn. Er ságet fone sancta ęcclesia diû domus dei (Gotes hus) ist . uuiêo si mit cantico nouo fidei spei et caritatis (niúuuemo sange) kezímberot uuard . nah déro captiuitate (éllendi dero) infidelitatis. (1) *Cantate domino canticvm novvm . cantate domino omnis terra.* Síngent trúhtene niúuuez sang . daz sínge imo álliû diû erda. Dilectio (minnasami) ist canticum (niúuue sáng) nouum (niúune gebót) ist. Omnis terra ist sancta ęcclesia. Sî ist domus (Gotes hûs) dei . unde uuirt mit (mínno) caritate gezímberot. An dero (gezímbere) structura uuerdint alle (steina) lapides unus (ein) lapis (stêin). Vuiêo uuirt daz? In (an dére) unitate (einigheite) spiritus (geistis) . in (an) uinculo (frídis) pacis (pánde). (2) *Can*[R 355]*tate domino.* Singent trúhtene. Singent niûuuez sang . sô zímberont ir niúuuez hus. *Benedicite nomen eius.* Lóbont sînen námen. Vuieo? *Bene nuntiate de die in diem salutare eius.* Vuola tuônt chúnt sinen háltâre christvm . fóne táge ze táge . daz

er iêo chúndero unde chúndero sî. (3) *Adnuntiate inter gentes gloriam eius . in omnibus populis mirabilia eius.* Chundent under diêten sîna guôllichi . unde sînin uuunder under allen liûten. So uuóla getuônt ín chunt . unde so uuit hûs zímberont ímo. (4) *Quoniam magnus dominus et laudabilis nimis terribilis super omnes deos.* Vuanda er mahtig hêrro ist . unde lóbelih hárto . unde brúttelîh uber alle Gota. Vuaz suln uuir danne fone ín geloûben? (5) *Quoniam omnes dii gentium doemonia.* Daz alle Góta hêidenero diêto . tiêuela sint. Diê irricheit error fant . die sint tiêfela dęmones. *Dominus autem cęlos fecit.* Áber truhten téta diê himela . ába diên er sie falta . so mahtig ist er. (6) *Confessio et pulchritudo in conspectu eius.* Keiíht unde scôni sint fore ímo. Lâ foregân confessionem piiiht sundon torum . sô uolget sâr pulcritudo scôni So du dih irspuôlest so bist dû scône fore ímo. *Sanctitas et magnificentia in sanctificatione eius.* Heîli ze êrist unde mícheluuerchunga dáranâh sint in sînero heiligmachungo. Den ordinem antrecht hábe sîn sanctificatio heilichmacha daz si dih prínge fone sanctitate heiligi ze magnificentia michiluuurehte Vuíle dû êr magnificus michiluuurchig sîn in signis et miraculis mit zeichenin unde mit . er du sanctus uuerdêst . des nemag niêht keskéhen. (7) *Afferte domino patrię gentium . afferte domino gloriam et honorem.* Ir diêtpurge . bríngent trúhtene guôllichi unde êra . bríngent sia ímo . also iû selben . noh anderên menniscon. (8) *Afferte domino gloriam nomini eius.* Pringent imo ze lóbe guôllichi sînemo námen . chedent .

sus nals uns hêrro nals uns nube dinimo námin gib kuôllichi
NON NOBIS DOMINE NON [R 356] NOBIS . SED NOMINI TVO DA

an uns
GLORIAM. *Tollite hostias et introite in atria eius.* Nément ópher diû ímo gerîsen . unde gânt mit diên in
trâhinin firmûlitimo
sîna hóua. Chóment mit lacrimis . unde mit corde
herzin
contrito in sîne hóua . die ze sînemo hûs leîtent. Ín-
biscôufin andren prédiaren
NONT iûh ze apostolis . ze predicatoribus . daz sie iûh
pringen in sanctam ęcclesiam dîu sîn hûs ist. (9) *Adorate dominum in atrio sancto eius.* Sô ir dárachóment dar bétont trúhtenen in hêiligemo hóue sînemo. Vuer ist der hóf? Daz ist aber sî . sancta ęcclesia . hûs diên . diê in íro bûent . hóf diên . die durh sîa ze hímele fárent. *Commoueatur a facie eius uniuersa terra.* Álliû diû erda uuerde iruuéget ad pęnitentiam .
ze riûuuo
in fleisce
fone sînemo ánasiûne. Sô ér ín carne sih keoûge . unde er ín chunt uuerde . dannan bézzeroen sih álle. (10) *Dicite in nationibus dominus regnauit a ligno.* In allen diêten chédent danne . trúhten rîchesota fone
holze chrucis holze
ligno. Fone ligno crucis pegonda er rîcheson . also
fône henuéritemo holze zartkártin
fóre diabolus rîchesota . a ligno uetito paradysi. *Etenim correxit orbem terrę qui non commouebitur.* Dán-
rinch dero erdo
nan hábet er geríhtet orbem terrę . der furder intríhtet neuuírdet. Sîd daz hus kezímberot ist . furder stât iz. *Iudicabit populos in ęquitate.* So des zît uuírdet . so irteilet er liûten in rehte. Vuánne ist daz? In
an
dero andrun chúnfte
secundo aduentu. (11) *Lętentur cęli et exsultet terra.* Sines riches fréuuen sih die regenonten hímela . unde diu fone ín berégenota erda. *Commoueatur mare et*
diu uuerlt
plenitudo eius. Aber dárauuídere bélge sih is sęculum .

unde sîn uniuersitas . unde dannan chome persecutio. (12) *Gaudebunt campi et omnia quę in eis sunt.* Lenes . mites . diê campi dei sint . unde iro fólgara méndên is. *Tunc exsultabunt omnia ligna siluarum* (13) *a facie domini . quia uenit.* Danne fréuuent sih sînero érerun [R 357] chumfte ! alle uuáltpôuma . uuanda sie gebrûchet uuerdent ze ędificio domus dei. Daz sint pagani . precisi de oleastro . et inserti in oliuam. *Quoniam uenit iudicare terram.* Sie mendent oûh daz er anderest chumet . zeúberteilenne die ménniscen . die érda sint . uuanda sie dâr gehôrent. VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. *Iudicabit orbem terrę in ęquitate . et populos in ueritate sua.* Er úbertêilet den érdering in réhte . dâr uuirt fernómen uniuersitas bonorum et malorum . unde liûte in sînero uuarheite dar uuerdent fernómen . die gesceidenen ad dexteram et ad sinistram.

(XCVI.)

(1) *PSALMVS IPSI DAVID CVM TERRA EIVS RESTITVTA EST.* Sang selbemo CHRISTO . dô sîn lichamo irstuont . unde infideles ad fidem geládot uuurden. *DOMINVS REGNAVIT . EXSVLTET TERRA.* Nâh tôde irstándener CHRISTVS richesota . des fréuue sih continens terra. *Lętentur insulę*

erda mit uuázzeren undirnomine
multę. Fréuuen sih is oûh terrę aquis interruptę. Zesámineházig lánt ûzzerunhálb méres . heîzzet continens. Dánagescêidenez in mari . alde in stagnis . heîzsêuuin
zet insula. Diên bêiden sî fréuui . regnum CHRISTI. isila daz Gotes riche
(2) *Nubes et caligo in circuitu eius . iustitia et iudicium correctio sedis eius.* Vmbe in . íst er êinên uuólchan . unde tímberî . anderên ist er reht unde urteilda . diû sînes stuôles keríhteda sint uuanda er an diên gerno sízzet . an diên er diû zuêi findet. (3) *Ignis ante ipsum precedet . et inflammabit in circuitu inimicos eius.* Fiûr féret fore ímo . êr dies iudicii chóme . suónotak
unde inzundet sîne fienda . umbe in gesezzene. Vuanda so predicatores paganis iro idola uuéren begínnent . prediara hêidenen abkot
so uuerdent sie inflammati dan[R 358]nan irrínnet per- irgrémit âh-
secutio. (4) *Alluxerunt fulgura eius orbi terrę.* Sîne tunga
blíccha irscínen allero uuerlte . daz sint miracula predicatorum. Sie sint nubes . fone nubibus choment zeichin dero
fulgura. *Vidit et commota est terra.* Diû miracula plíccha
gesah álliû diû uuerlt . unde ircham sih is. (5) *Montes sicut cera fluxerunt a facie domini . a facie domini omnis terre.* Fóne diu smulzen potentes et superbi also uuahs . fone Gótes anasiûne . uuanda sie keuuáltige und ubermuote
sîna presentiam in miraculis irchandon. Sô téta álliû gagenuuerti an diên zéichin
diû erda . daz chit alle ménniscen. Alle geloûbton siê herti
sih íro duritię . unde uuurden christiani. Vuiêo cham daz dárazuô? (6) *Adnuntiauerunt cęli iustitiam eius.*

Vuanda predicatores ín Gotes reht chúnton. *Et uiderunt omnes populi gloriam eius.* Vnde uuanda alle
zêichinin Gotis kuollichi
liûte an dien miraculis gloriam dei ! gesâhen. (7) *Confundantur omnes qui adorant sculptilia.* Sîd daz sô
sî . ze hônedon uuerden alle . die gráftpilide bétoien .
abkot
daz chit idola. *Qui gloriantur in simulacris suis.* Die sih kuôllichont in iro gelîhnissen. Sámoso uuir neuuízzîn uuaz uuir betoien . uuir den ungesihtigen Got pétoien . unde aber sie geséhen íro Góta. *Adorate cum omnes angeli eius.* Petont ín alle sîne angeli .
menniscin
unde úbe iuh uuellen homines péton . so zêigont in ze ímo . uuanda er gemêine Got ist . den ir unde sie bé-
diu êrist uuerdena
ton súlent. (8) *Audiuit et lętata est syon.* Primitiua
daz ouh diête Gotes
ęcclesia diû in iudea geîscota. QVIA ET GENTES RECEPE-
uuort inphiengin
RVNT VERBVM DEI . diû mánta des mâris. *Et exsultauerunt filię iudę . propter iudicia tua domine.* Vnde
die sêla dero geloubigon daz Got in êin-
animę credentium iudeorum fréuton sih. QVIA NON EST
halbháldâre niêht neist nube in állen diêtin ist imo
PERSONARVM ACCEPTOR DEVS. SED IN OMNI GENTE QVI TIMET
der liêb der in fûrchtit
EVM . ACCEPTVS EST ILLI. (9) *Quoniam tu* [R 359] *dominus altissimus super omnem terram . nimis exaltatus es super omnes deos.* Fréuton sih . daz du der fíle
irdisco
hôho Got pist . uber alle terrenos . fíle hôh uber alle
hêiligen
sanctos. (10) *Qui diligitis dominum odite malum.* Házzent ubel alle Got mínnonte . unde nefúrhtent niê-
mannen. Zíu nesulent? *Custodit dominus animas sanctorum suorum.* Vuanda er behuôtet sînero hêiligon sêla. *De manu peccatorum liberabit eos.* Er

dié den líchamin mágin
lóset siê fóne dero sundigon handen . qui corpus pos-
irslan nals die sela
sunt occidere non animam. (11) *Luæ orta est iusto . et rectis corde lętitia.* Liêht ist irrúnnen démo reh-
liêht dero geloubo in demo herzin
ten . nals demo unrehten. Lux fidei daz in corde ist .
daz neist ín gemeine . áber déro sunnun liêht ist ín gemêine . unde fóne diû ist fréuui diên gréhthérzen.
diên árgisten
Diâ ferságeta esaias diên úbelén . dô er chad . NON EST
neist niêht zemendenne . chit Got selbo
GAVDERE IMPIIS DICIT DOMINVS. (12) *Lętamini iusti in domino et confitemini memoriæ sanctificationis eius.*
Au Góte ist si . au ímo fréuuent iúh rehte . unde geiéhent sînero gehúhte . diû hêilige machot . hábent in gehúhte sîniu uuort . unde geiéhent déro gehúhte . daz chit ketrúent íro . daz machot iúh hêilige . uuanda er
in uuerlte habint ir arbeite
chad . IN MVNDO PRESSVRAM HABEBITIS . so neuuânent ir bézzeren dingis danne so er gehiez . unde sint doh frô an ímo.

(XCVII.)

in tôufi
(1) *CANTATE DOMINO CANTICVM NOVVM.* In baptismo
abirborne unde uuidarniúuuote niúuez sanc
regenerati et renouati . síngent canticum nouum. Daz
in dero alti ada-
nemúgen síugen . diê noh sint in uetustate preua-
mis ubirfangis
ricationis adę. *Quia mirabilia fecit.* Síngent uuanda
uuerlt
er uuúnder hábet ketân . uuanda er mundum habet
fone ewigemo tode
irlóset a morte perpetua. *Saluauit eum dextera eius .*

et brachium [R 360] *sanctum eius.* In gehiélt sin kemmreche
zéseuua . unde sin heiligo arm. Sin selbes operatio
chraft
unde sin selbes fortitudo tâten iz . uuanda er hábeta
kemmalt sinin lib zelázzenne unde aber unider zene
potestatem ponendi animam suam . et iterum sumendi
meinne
eam. (2) *Notum fecit dominus salutare suum.* Pater
in fleisce
getéta chunden sînen háltâre CHRISTVM dô er in carne
irskêin. *In conspectu gentium reuelauit iustitiam suam.*
Fóre diêten iróffenota er sîn reht. Vuelez? Âne aber
zésinua arm
CHRISTVM . der oûh sin dextera unde sin brachium ist.
(3) *Recordatus est misericordie sue . et ueritatis sue*
domui israel. Er irhúgeta sînero genâdo . diê er skêinda geheîzzendo . unde sînero uuârheite . diê er skêinda lêistendo daz er gehiêz. Vuemo? Israhelis hûse .
gloubige zuoschendo
daz sint alle fideles . die in gesehen suln facie ad fa-
antfristo
ciem . nâh des námen interpretatione israhel . uuanda
man Got anaschinde
iz chit! VIR VIDENS DEVM. *Viderunt omnes fines terre*
salutare dei nostri. Alliu ende déro erdo gesâhen
sînen haltâre. Vberál hábet man kêiscot sînen ad-
chunft
uentum. (4) *Iubilate deo omnis terra.* Sîd daz sô
si . nu uuúnnesangont . unde fréuuent iûh des alle ménnisken. *Cantate et exsultate et psallite.* Síngent . sprúngezent . niûmont. (5) *Psallite domino in cythara.* Síngent ímo an guôten uuerchen. *In cythara et uoce*
psalmi. Singent ímo an uuerchen unde an hôhero
stimmo . daz uuérgh unde stimma sáment sîn. (6) *In*
tubis ductilibus. An êriuen blâson . mit hámere gerâhten. Pézzeront iûh fóne Gótes hámerslégen . so

kehámirslagot unde gerécchit
récchent ir iûh . also iob uuard percussus et productus.
In uoce tubę corneę. Síngent ímo mit hornen blâsendo .
uzzer demo fleisce daz flêisc
horn iruuahset ex carne . unde fúreskiûzzet carne . sô
daz fleisc mit muôte kêist-
fúreskiêzzent ouh ir carnem mente. Fúresezzent spiri-
lichiu flêisclichen rihtint muót ze Gote
ritalia carnalibus . dirigite mentem ad deum. *Iubilate*
in conspectu re[R 361]*gis domino.* Singent Gote in
des chuninges kesíhte . sines súnes CHRISTI. (7) *Com-*
in Gotes chunfte
moueatur mare et plenitudo eius. In aduentu domini
uuerlt
uuerde sęculum iruuéget . unde sîn folli. Vuaz ist diû
diû geuuizzeda héuigero sundon
folli? Ane conscientia ingentium delictorum. Diû ir-
chóme sih is danne. *Orbis terrarum et uniuersi qui*
habitant in eo. So tuôie der uuérltring . unde alle
darána sízzente. Sáment irchómen sih alle súndige.
heilige
(8) *Flumina plaudent manibus in id ipsum.* Sancti
man in guôten uuerchen
uiri die in bonis operibus fluzzen . die hántslágoen
danne an sélbemo Góte . demo siê diênoton. *Montes*
exsultabunt (9) *a facie domini . quoniam uenit iu-*
dicare terram. Perga fréuuent sih danne sînero gágen-
uuerti. Apostoli unde prophetę sint frô . daz er chu-
met zeirtêilenne diê írdisken. *Iudicabit orbem terrę*
in iustitia . et populos in ęquitate. Er findet reht
erdring súndige
úber orbem terrę . daz sint peccatores . unde uber po-
liûte getriûuen
pulos . daz sint sîne fideles.

(XCVIII.)

(1) *Dominvs regnavit.* Nâh sînero urstende resurrectione richesot christvs uuanda do uuurden uzkeséndet . die sin rîche chunt tâtin diên liuten. *Irascantur populi.* Des pélgen sih liûte . uuanda iro abkot idola suln zestôret uuerden. Alde ze ín selben belgen siê sih iro sundon . unde riûuua tuôen pęnitentiam. *Qui sedes super cherubim moueatur terra.* Dû alla plenitudinem fólli uuizzinnis scientię uberrêichest . ze dir spricho ih . uuerde iruuéget erda Moveatvr terra. Einuueder . so ad persecutionem ze ahtungo daz martírera ut coronentur corona inphâhen martyres . alde ad pęnitentiam ze riuuuo daz sic selbin uuerdin irneret ut ipsi saluentur. Vuaz ist plenitudo fólli uuizzinnis scientię? Caritas . hábe caritatem minna . so tríffest dû ad cherubim. (2) *Dominus in syon magnus et excelsus . super omnes populos.* Syon ist ęcclesia . uuís ín ęcclesia . so ist Got in dir magnus et excelsus. Vuís michil unde hôh oûh selbo syon . [R 362] uuis contemplator scóuuare diuinę luGotis liehcis . so uuirdest dû illuminatus . unde fone dero illutis intliûhtit liûhtminatione . uuirt Got an dir magnus et excelsus *!* állero nisse michil unde hoh túgede uber alle diê liûte . diê sih ze ímo umbe íro idola búlgen. (3) *Confiteantur nomini tuo magno.* Dinemo michelen námen iéhen siê. Diê ímo ze êrist iéhen neuuoltin lúzzelemo uuanda er únferro chómen uuas . diê iéhen ímo áber michelemo . so er uberál chunt uuerde. Ziû? *Quoniam terribile et sanctum est.* Vuanda er égebâre unde hêilig ist. Terribile .

úberteilaris ist Gotis
uuanda er iudicis ist . sanctum uuanda er dei ist.
(4) *Et honor regis iudicium diligit.* Vnde uuanda
chúninges êra gerihte mínnot. Fóne diû sî mánno-
reht urteil
lih iustus . uuanda er iudicium minnot. *Tu parasti*
çquitatem. Du garetost reht. Vuar? Daz ferním.
Iudicium et iustitiam in iacob tu fecisti. In sancta
çcclesia tâte dû geríhte . unde reht. Fóne íro selbero
necham iz . dû lêrtost sia bêidiu. Mánnolih lírnee
urteil undirscêidento undir ubele unde
tuôn iudicium. Vuiêo? Discernendo inter bonum et
guôte reht daz er ûbel fermíde
malum. Aber iustitiam uuieo? Vt declinet a malo .
et faciat bonum. (5) *Exaltate dominum deum nostrum.*
Irhôhent trúhtenen Got únseren míchellichont in fóne
reht rehthaft
démo uuir iustitiam inphiêngen . daz uuir iustificati
uuerden. *Et adorate scabellum pedum eius quoniam*
sanctum est. Vnde bétont sinen fuôzscâmel uuanda
erda sin fuôzscâmil erda
er hêilig ist. Terra ist scabellum pedem eius . terram
fone erdo flêisc fone MARIVN fleisce mit demo selben
inphiêng er de terra . carnem de carne MARIĘ. In ipsa
daz selba
carne giêng er hiêr . ipsam gab er uns zeézzenne . daz
toû-
súln uuir béton . sô uuír iz ézzen . uuanda iz sacra-
genheit toûginhêite kéistlich fernúmist
mentum ist . unde iêo in sacramento spiritalis intellectus
sinin fuôzscâmil festi
ist. Ouh mag hêizzen scabellum pedum eius . stabili-
sinero Gotchéite
tas diuinitatis eius. (6) *Moyses et aaron in sacerdo-*
tibus eius . et samuel inter eos qui inuocant nomen
eius . inuocabant dominum et ipse [R 363] *exaudiebat*
sinin fuozscâmil
eos. Cnôto unde gerno bétoen scabellum pedum eivs .
daz er unsih kehôre . uuanda moyses unde aaron zuêne

êuuarton
sînero sacerdotum . unde samuel êiner sinero bétaro .
bétoton ín . unde er gehôrta siê. Neuuas iro mêr diê
unéntlich manigi
er gehorti? Íro uuas infinita multitudo . fúre diê .
cunarto
díse drî genémmet sint. Vuas moyses sacerdos? Er
piscofa
uuégeta sînen liûten . also sacerdotes tuônt . pe diû ist
er hiêr ze ín gezélet. (7) *In columna nubis loquebatur ad cos.* Er sprah ín zuô . uzzer dero uuólchen-
fórezêichin uuolcchen
sûle. Daz uuas figura . uuanda nubes pezêichenet spi-
diu sûl starchi unde zîëri
ritum sanctum . columna bezêichenet robur et decorem
zimberis christanheite zimber
ędificii. In spiritu sancto uuolta er fabricam ęcclesię
féstin
roborare . daz píldota er ín fóre. *Custodiebant testimonia eius . et precepta quę dedit illis.* Fóne diû gehôrta er siê . daz siê behuôton sîniû úrchúnde unde
siniu gebót . diû er ín beuólehen hábeta. Vueliu uua-
gebot
ren diu urchunde? Âne sélbiû diu precepta . mit diên
forezeiga
er ín chunta sînen uuíllen. Alde presignationes déro
chûnftigon
futurorum . diu uns nu chómen sint. (8) *Domine deus noster tu exaudiebas eos . deus tu propicius fuisti eis.* Du truhten gehôrtost siê . du uuâre ín suônlih . souuâr
iz íro dúrfte uuâren. *Et uindicans in omnia studia eorum.* Vnde uuâre rechâre an allen iro úuíllon . an
diên íro dúrfte neuuâren. Also an PAVLO skéin . der
dríe stunt pát . des in Gót negehorta. Ziu negehôrta?
récchin-
uuanda iz sîne dúrfte neuuâren. Vuaz uuas er uindi-
de irhábini
cans? Diê extollentiam diû dâr uuerden mahti. Vuiêo
aber an Moyse aaron et samuele? Vuaz habeta er an

in zerechenne? Daz sie ane sunda neuuâren. Vuiêlih uuas der gerih? Daz siê tagelicha muohi hábeton . fone déro úbelon conuersatione (uuándele) . under dien sie uuúrben. So der man [R 364] iêo bézzero ist . so imo iêo hartor uuíget ánderro úbeltât. (9) *Exaltate dominum deum nostrum.* Irhôhent trúhtenen Got únseren . ioh uerberantem (fillinten) . ioh cedentem (ferhengenten). *Et adorate in monte sancto eius . quoniam sanctus dominus deus noster.* Vnde bétont ín uuanda er hêilig ist . ûffen sinemo hêiligen berge . daz ist sancta ęcclesia. Souuer ínnerunhalb íro nebétot der ferliûset siu gebét. Aber uuiêo ist sî mons (perg)? Daz líset man an danihele. Dâr stât . ein stein irhóuuener aba berge âna hende der geuuêchta al LAPIS PRECISVS DE MONTE SINE MANIBVS . CONFREGIT OMNIA erderiche unde iruuuôhs ze êinimo michilin berge . so michelmo . daz ir REGNA TERRĘ . ET EXCREVIT IN MONTEM MAGNVM . ITA . VT IMallen uuerltrinch irfulti uuer ist der berch aba demo der PLERET VNIVERSVM ORBEM. Quis est ille mons de quo precisus est lapis? Regnum iudeorum (iudon riche) . fone demo CHRISTVS der stêin den sie ferchûren irhóuuen âne cham . LAPIS QVEM EXPROBRAVERVNT. Vuiêo precisus sîne manibus (hende)? Daz er natus uuard (keborn) sine opere hominum (mannis uuerch) . sine maritali coniugio . natus de uirgine . natus sine manibus (hende uuieo geuuêihta er al erdriche uuanda). Quomodo confregit omnia regna terrę? Quia confracta sunt (abkotriche geuuêichet) regna idolorum (sint riche déro tiêfelo) . regna demoniorum. Quid est excreuit? Quia corpus (uuaz mêinit . perch iruuuôhs? uuanda der lichamo) sanctę ęcclesię cuivs caput (houbet) ipse est (er ist der uuart) . crescendo (uuahsindo) dilatatum (gebreitit) est usque (unz) ad fines (ende) terrę.

(XCIX.)

(1) *Psalmvs in confessione.* Vuéliû ist dísiu con-
geíiht lobis riúuuo
fessio? Si ist pêidiu ioh laudis ioh poenitentiae. (2) *Iubilate deo omnis terra.* Vuúnnesángont Gote . alle in
ségin
erdo sizzente . uuanda ze iû állen sîn benedictio chómen ist. *Seruite domino in lętitia.* Diênont ímo in fróuui. Vuilligen unde frolîchen diênest suôchet er. *Intrate in conspectu eius in exsultatione.* Kânt in
geuuizzeda
iûuuera conscientiam mit fréuui . diû in sinero gesihte ist nals in ménniscon. Ûzuuert nefréuuent iûh núbe inuuert. (3) *Scitote quoniam dominus ipse* [R 365] *est deus?* Vuízzint daz truhten Got ist. Vuer neuueîz daz?
ube sie lès in
Iudei neuuisson iz . pe diu sluôgen siê ín. Si enim cognuissin . niêmer nechriûzegotin siê den herren dero guódlichi NOVISSENT NVMQVAM DOMINVM GLORIAE CRVCIFIXISSENT. *Ipse fecit nos et non ipsi nos.* Er téta unsih . nals uuir
unsir sîn
selbe. Fone ímo háben uuir esse . fóne diu nesuln
fermánen
uuir ín contemnere. *Nos autem populus eius . et oues pascuę eius.* Vuir bin aber sin liût . unde sîniu uueibirte
descâf . uuanda er unser pastor ist. Vuéliche sint diê
nueida Goteliche scrifte dero diu sela fêizt uuirt
pascuę? Âne diuinę scripturę . quibus saginatur anima. (4) *Intrate portas eivs in confessione.* Kânt ín ze sîtiêmuóti riúuua touui
nen porton mit keiíhte . humilitas poenitentia . baptis-
minna
mum . caritas . elemosinę . sint sîne portę . diê ze ímo leîtent . mit déro geiíhte dero súndon. *Atria eius in ymnis confessionum.* Kânt oûh in sine hóua diê in

ouh riúnuo
hímele sint . mit lóben ánderro geiíhte danne pęnitentię. Got iehinto Confitendo fárent dára . Got lóbonto confitendo uuésent dâr . lob dero fróuui uuanda dar ist échert confessio lętitię. *Laudate nomen eius* (5) *quoniam suauis est dominus.* Lóbont sînen námen . uuanda er suôzze herro ist. *In ęternum misericordia eius.* Sîn genâda ist êuuig . uuanda er dia sêlda gíbet . die er fúrder nenímet. *Et usque in generationem et generationem ueritas eius.* Vnde sin uuarheit ist in állen gebúrten . ioh in dero diu mordigen tales píret . ioh in déro diû ęternos píret.

diû die to- die êuuigen

(C.)

(1) *Psalmvs ipsi david.* De selbemo CHRISTO siêhet diz sáng . sîn ist dísiu uox . unde sament imo sinero ęcclesię. *Misericordiam et ivdicivm cantabo tibi domine.* Knâda unde urteilda síngo ih dir hêrro. An diên zuêin sint dîniu uuergh pe diu sint siû mîn sang. Nû ist tempus misericordię . [R 366] háranâh chúmet tempus iudicii. Dísiû zuêi heîzzent ándersuâr iustitia et pax . alde misericordia et ueritas . alde iustitia et iudicium. Diû oûgent uns uuieo ungeschêideno er ist pius et iustus. *Psallam* (2) *et intellegam in uia inmaculata quando uenies ad me.* Ih singo in únfléchotemo uuége . unde dannan fernímo ih uuanne du ze mir

lûta
zit kenâdo zit
úbe rteiledo recht unde
frido kenada unde uuarhêit recht unde urtêil-
da kenadich
unde rehtfrumich

chúmest. Mit freuui diênon ih dir . daz kíbet mir fernúmest dinero chumfte. *Perambulabam in innocentia cordis mei.* Ih fóllegiêng in únscadeli mînes herzen . so tuôndo sang ih in úngefléchotemo uuége . an démo Got mánne begágenet. Innocens neist der . der ándermo tárôt . noh ouh der . der ándermo nehílfet . noh áber der . der ímo selbemo ze uuóla tuôt. *In medio domus meę.* Vuâr uuas der gang? In míttemo mînemo hus . in mînemo hérzen. (3) *Non proponebam ante oculos meos rem iniustam.* Vnreht nehábeta ih fóre oûgon. Vuanda iz mir lêidsam uuas . pe diû skiêhton iz miniu oûgen. *Facientes preuaricationes odiui.* Vnrehto fárente házeta ih. Íro uuerg daz chît rem iniustam házeta ih . nals siê sélben. Zuêne námen sint homo et preuaricator . hominem teta Got . preuaricatorem téta ménnisco . Gotes tât mínnota ih . mennischen tât házeta ih. (4) *Non adhesit mihi cor prauum.* Ze mír nehábeta auuékkez . daz chît ungeréhtez herza . also des mannes ist . der sih intrértet fóne Gotes uuíllen . unde sus mit ímo bâget . DEVS QVID TIBI FECI . QVID COMMISI . QVID COMMERVI? Des kesello neuuíllo ih sîn . uuanda er prauo corde sih áhtot iustum Got iniustum. *Declinante a me maligno non cognoscebam . i. non approbabam* . heretico ad perfidiam sih chêrentemo . nefol[R 367]geta ih. (5) *Detrahentem secreto proximo suo . hunc persequebar.* Hínderchôsonten man ándermo iágeta ih . unde âhta sîn . uuanda diu persecutio guôt ist . mit déro man îlet den man bézzeron. *Superbo*

unscadil
mennisco unde ûbirstéphâre
iâ Got uuaz habo ih dir getan ? uuaz missetéta ih uuaz kesculta ih
áuuekkemo herzen
rehtin
unrehtin
keloubirrare ze ûbiliro geloûbo
iro únreht
áhtunga

oculo et insaciabili corde . cum hoc non edebam. Sáment ubermuôtemo . unde der fóre nîde ánderro uuêuuon sat uuérden nemag . neâz ih. Alle superbi sint ubermuote
ínuidi . unde diê uuerdent pasti malis aliorum . non nidik keâzzit mit ándirro ungefuóre noh kesátot
saciati. Déro gemeînsami ist zefliêhenne. (6) *Oculi mei ad fideles terrę . ut sedeant mecum.* Miniu oûgen sints indân . ze getriúuuen ánasídelingen déro erdo. miteuuiste
Iro consortii lústet mih. Vuárazuo? Daz sie sáment zeuberteilenne
mir sízzen ad iudicandum. Also íro êiner spráh . neuuizzint ir daz uuir ioh éngela ubertêilen?
NESCITIS QVONIAM ANGELOS IVDICABIMVS? *Ambulans in uia inmaculata hic mihi ministrabat.* In úngeflécchotemo uuége ! gánder . ambahta mir. Vuéler ist daz? Âne ketriúuue brediare nieht fasonde uuaz
der euangelii fidelis predicator ist . non quęrens quę sîn si sunder uuaz Gotis haltandis si.
sua sunt . sed quę iesu CHRISTI. (7) *Non habitabit in medio domus męę qui facit superbiam.* In mînemo herzen ein herza
nebúet . der úbermuôte ist. Vnum cor habo ih sáment tiemuotemo uuidirbruhtich herza fone hôhfértigemo
humili . resiliens cor habo ih a superbo. *Qui loquitur iniqua . non direxit in conspectu oculorum meorum.* Vnreht spréchenter . geírrota fóre mir. Souuâr er mih
kesáh dâr skiêhta er . dannan flôh er. (8) *In matutino . i. in initio . interficiebam omnes peccatores terrę. ut disperderem de ciuitate domini omnes operantes iniquitatem.* In ánegenne irsluôg ih . alle súndige déro ursuôchis
erdo. An démo ánagenne temptationis sluôg ih alle irsuôchente tiêfela
temptantes dęmones . daz ih siê fertríbe fone minero tiê-
sêlo . diu truhtenes purg ist . unde sîn ánasidele. De-

fela sundêrra dero erdo uuurchûn
mones heîzzent mit rehte peccatores terrę . unde operarii
unrechtis die erdmin sun-
iniquitatis . uuanda siê getuônt [R 368] terrenos pec-
don unde únrecht uuúrchîn
care . et operari inique. Sie uuerdent áber irslágen in
uuerchîn irsuo-
íro operibus fóne diên . die in sâr ze ánagêntero temp-
chungo leidizzindo
tatione uuíderstânt . unde sie exsecrando fertrîbent.
suônodach
In matutinis mag ouh dies iudicii fernómen uuerden .
nieht neirtêilent êr zite pîtent unz Got
also iz chît . NOLITE ANTE TEMPVS IVDICARE . QVOADVSQVE
selbo chóme der bêdiu tuôt ioh intliuhtit toûgeni dero finstrinon
VENIAT DOMINVS . QVI ET ILLVMINABIT ABSCONDITA TENEBRARVM .
ioh er iroffenot die râta dero hérzon naht
ET MANIFESTABIT CONSILIA CORDIVM. Nu ist nox nu neuuêiz
niêman den ánderen. Danne skînet uuer iêgelîcher
morgen fone Gotes purg
ist . so ist mane . so uuerdent fertríben de ciuitate do-
alle unreht uuurchente
mini omnes operantes iniquitatem.

(CI.)

(1) *ORATIO pauperis cum anxivs fuerit . et coram domino effuderit precem suum.* Díz ist armis kebét . sô ér in ángesten ist . unde er danne dârumbe Got flêhot. Fóne diû gefállet íz án sumelichen stéten CHRI-
der umbe unsich uuard arm briute
STO qui pro nobis pauper factvs est . unde sinero sponsę
in cinemo lichamin unde
sanctę ęcclesię . diû sáment ímo ist in una carne . et
in einero stimmo getriûuuon
in una uoce unde iêgelichemo sînero fidelium der nôt-
haft ist. (2) *DOMINE . EXAVDI . ORATIONEM MEAM . ET cla-*

mor meus ad te ueniat. Truhten fater gehôre min gebét . unde mîn ruôft chóme ze [R 369] dir. So lûtreîste uuerde mîn gebét . daz ih ze dir chóme. (3) *Ne auertas faciem tuam a me.* Fóne mir neuuendest dû arm lide
dîn ánasiûne. Diê pauperes sint . unde mîniu membra sint . fóne diên neuuende iz. *In quacumque die tribulor . inclina ad me aurem tuam.* Souuánne ih in nôt chóme . so helde ze mir din ôra. Ih hábo nôt nídenan du bist aber óbenan. Dérohalb is durft sî . derohalb hilf mir. *In quacumque die inuocauero te . chúnnezálo*
uelociter exaudi me. In dírro generatione . in ánderro . unde án dero dríttun . unde an souuélero ih dih ánaháre . gehore mih spuôtigo . uuanda ih píto des . daz himilrîche
dû gerno gíbest. Vuaz ist daz? ane regnum cęlorum. er du folsprechest so
Duô also du gehiêzzîst . dô dû châde . ADHVC TE LOQVENTE chído ih sihno uuar ih pin
DICAM. ECCE ADSVM. (4) *Quia defecerunt sicut fumus dies mei.* Fone diû gehôre mih skiêro . uuanda mîne tága zegangen sint . also roûgh. Sólche tága gefrêhármhéit dúrfthéit
tota adam. Diû egestas . diu paupertas líget mir ána. *Et ossa mea sicut in frixorio confrixa sunt.* Vnde miniu beîn sint kerôstet . sámoso in phannun. Siû suílizont fore diên forhton des êuuígen fiûres. Diu des riûnuontin
uuort sint poenitentis. Aber christi mugen siu sîn . starche péin
daz er sîne fortes ossa hêizze . so apostoli sint . uuanda uuer
an diên uuirt er gebrénnet . nah diên uuórten . QVIS uuirt kerotigot ih nebrunnez brinnun
SCANDALIZATVR ET EGO NON VROR? Diâ frixuram máchot minna
caritas. (5) *Percussum est sicut fęnum . et aruit cor*

meum. Keslágen ist min herza . unde dannan dórreta iz also héuue. Fóne sláge dorret héuue . fone slâhenten súndon bin ih héuue gelih uuorden. Ziu ist daz? *Quia oblitus sum manducare panem meum.* Vuanda ih neirhúgeta zeézzene mîn brôt. Preceptum dei ist panis animę . uuíder démo âz ih uetitum [R 370] pe diû ist mir rehto irscozzen. (6) *A noce gemitus mei adheserunt ossa mea carni meę.* Fone déro stimmo mines sûftodes . kehâftedon miniu bein ze minemo fleische. Ih hábo daz irsiûftot umbe Got . daz uuir firmi ze infirmis . unde uuir fortes ze inualidis hâfteien. Sie neuuolton sûfton iro infirmitatem . do sûftota ih fúre siê. Also iz chit . DEBEMVS ENIM NOS FIRMI . INFIRMITATEM INFIRMORVM PORTARE. (7) *Similis factus sum pellicano solitudinis.* Fone sûftode unde fóne cháro bin ih so máger . sámoso pellicanus der in egypto fliûget . in desertis fluminis nili . den phisiologi ziêhent . daz er niêht des neferdéuue des er ferslíndet . niêht mêr danne hiêr in dísen sêuuen diû scárba. *Factus sum sicut nicticorax in parietinis . i. in domicilio.* Pin ih ouh uuorden also der náhtram in diên hûskeféllen dâr imo gesuâs ist . uuanda ménnisco dâr neist. Fúre nicticoracem fernément súmeliche bubonem uel noctuam uel ónocrotalon . daz chit den húuuen alde diê hiûuelun alde den hórotumbel. (8) *Vigilani et factus sum sicut passer singularis in tecto.* Ih téta uuácha . unde bin uuorden also der spáro der êinlúzzer in hûs ist . uuanda ándere fógela rûment . spáro ist heime. Mit

Gotes kebot
dero selo brôt daz ferbótena ôbiz
festin ûnfesten chréftigen unchreftigen
unchraft
uuir máhtigin sulin dero unmahtigon ueeichi an uns trágin
in dero uuuôsti dero âho naturosâgin
nahtram

dísen drîn fógelen sint pezeichenet drîe lîba déro heîligon. Mit pellicano heremitę . mit nicticorace . diê
einsidelin
under anderen liûten
in consortio hominum tougeno nahtes íro gebet . unde íro elemosinas tuont . iro sêlon ze fûoro. Mit passere .
in chilchun
diê in ęcclesia ih mêino in oratorio gerno sint . unde anderen ûzkânten dar ze leibo uuerdent. Nu sehen ouh uuiêo iz CHRISTO gefalle. Er ist pellicanus in einote .
keborin fone magede
uuanda er eino ist natus de uirgi[R 371]ne. Er ist
gemartirot in iuden finstri
nicticorax . uuanda er passus uuard in tenebris iudeosamo in dero naht uuantstoriden
rum tamquam in nocte. Die uuâren parietinę . uuâren
féllina uuanda sie nimahton an zimbere bestân
ruinę . quia stare non poterant in ędificio. Die mínfater fergib imen iz
nota er . be diû uuégeta er in sus . PATER IGNOSCE ILLIS .
uuanda sie neuuizzin lés uuaz sie tuont sparo uuachentir
NON ENIM SCIVNT QVID FACIVNT. Passer uigilans uuas er .
irstânde unde nah tôde uuachinte unde ze himele
daz chit resurgens et post mortem uigilans . et uolans
fliêgente einlûzzir in hûs kenada fur unsih
in cęlum. Dâr ist er singularis in tecto . interpellans
êisconte
pro nobis. (9) *Tota die exprobrabant mihi inimici mei . et qui laudabant me . aduersum me iurabant.* Állen dág íteuuizzoton mir mîne fienda . unde diê mih lóboton . die suuôren unde êinoton sih uuíder mir .
lobondo mêister uuir uuizzen uuola daz du uuâre hêrro
Laudando châden sie . MAGISTER SCIMVS QVIA VERAX ES .
bist unde Gotes uuek uuarhafto lêrest unde niêmannis
ET VIAM DEI IN VERITATE DOCES . ET PERSONAM HOMINIS NON
nehorgest hindir-
ACCIPIS. Sámint démo lóbe uuaren sie geînot subplanscranchis muoz man demo chêisere zins kéltin
tationis . sus . LICET DARE CENSVM CESARI? Aber ziu tâten sîe mir íteuuiz? (10) *Quia cinerem tamquam panem manducabam . et poculum meum cum fletu mis-*

cebam. Vuanda ih áscun âz also brôt . unde min trín-
kemeinsamonto
chen mit uuêinode míscelôta. Vuiêo? Communicando
diên riúnuonten unde innônto diê úbilis irmârto unde die sundigin
pęnitentibus . et suscipiendo publicanos . et peccatores
also die únsundigin riúnuonto
quasi innocentes. Daz lêidizton siê. Alde der pęnitens
5 chit. Ih âz daz prôt kedúnchotez in diêa áscun . mit
tranen. (11) *A facie irę et indignationis tuę.* Fóne
dero ánasihte dînero âbolgi . unde dinero zúrnedo . diu
mir fóne adam geskéhen ist. *Quia eleuans elisisti me.*
mit redeafti unde mit selb-
Vuanda du mih ûfhéuendo per rationem et liberum
uualte mit ubertêiledo des
10 arbitrium . sar irfáltost . unde ferchnístôst iudicio mor-
todis
tis. Pe diû irfáltost du mih . uuanda ih mînero hôhi
ubermuôte uuas. (12) *Dies mei sicut umbra declina-
uerunt.* Dáranâh uuánchton mi[R 322]ne tága . also
scáto uuénchet. Scáto negestât . noh mine tága ne-
15 tuônt. Vbe ih fóne dir neuuángti . so mahtin sie
unuuanchonte sîn. *Et ego sicut fęnum arui.* Vnde
dârmíte dórreta ih also héuue. Demo zegânten héuue
bin ih kelih. Vuiêo áber du? (13) *Tu autem domine
in ęternum permanes.* Aber du herro uuérest iêmer
20 Gehalt mih stâter . unstâten. *Et memoriale tuum in
generatione et generationem.* Vnde uuéret daz din
geuuáltlicha in allen gebúrten. Iêmer sol in gehúhte
der geheiz dinero chunfte
sin promissio aduentus sui. (14) *Tu exsurgens mise-
reberis syon.* Dû stâst iêo noh uf . unde gnâdest syon
daz chit christenheite
25 id est ęcclesię. Nah lángero tuâlo chúmest dû . daz
keuuahtelich
uuirt memoriale. *Quia tempus miserendi eius . quia
uenit tempus.* Vuanda is zît ist . uuanda zit chómen
ist . daz dû iro genádeest. (15) *Quoniam beneplacitos*

habuerunt serui tui lapides eius. Vuanda dîne scalcha apostoli et prophetę . ze liêben hábeton íro steîna . iro CHINT diu sie mit iro predicationibus irzúgen . unde geféstenoton. *Et pulueris eius miserebuntur.* Ioh íro stuppes hábent ! sie genâda. Selbero déro súndigon dîe CHRISTVM sluôgen . bechêrent siê ad fidem . ze êrist tria milia . daranâh quinque milia . daz ouh siê uuerdent solidati in lapides. (16) *Et timebunt gentes nomen tuum domine . et omnes reges terrę gloriam tuam.* Vnde dáranâh fúrhtent ioh alle diête dînen námen . unde alle chúninga dîna guôllichi . unde breitet sih diú ęcclesia úber al. Ziu ist daz? (17) *Quoniam ędificabit dominus syon.* Vuanda selber truhten zimberot sîa. *Et uidebitur in gloria sua.* Vnde so ouh des zit uuirt . so uuirdet der gesêhen in gloria . der êr uuard kesêhen in infirmitate. (18) *Respexit in orationem humilium . et non spreuit precem eorum.* Ze déro diêmuôti[R 373]gon béto sáh ér . unde iro dígi neferchôs er. Sid daz sô sî . so uuésen álle humiles . in dírro structura . unde bétoen alle. (19) *Scribantur hęc in generatione altera.* Dísiu uuort . dise prophetię . uuérdên gescríben in ánderro generatione . so nouum testamentum chome . daz sie déro geburte núzzeren sîn . danne dero êrerun . unde iz memoriale si . a generatione in generationem. *Et populus qui creabitur laudabit dominum.* Vnde danne lobot Got der liût . der in baptismo noua creatura uuírdet. (20) *Quia*

prospexit de cęlo sancto suo . dominus de cęlo in terram prospexit. Daz uuirt er . uuanda truhten háranider
fone hôhi
fersáh . fone himele fersah er in érda . ex alto cham
ze diêmuoten
er ad humiles. Ziu? (21) *Vt audiret gemitus com-*
peditorum. Daz er gehórti siûftod déro gedrûoton.
Gotis forhta unde sin geduuanch
Timor et disciplina dei . sint déro drûe . die er ge-
hôret. *Et solueret filios interemptorum.* Vnde cham
er oûh . daz er inbunde dero irslágenon súne. Diê
mit des tiêfeles scrânche
diabolica fraude irslágen uuâren . dero súne bín uuir.
ántlâz
Vnsih inbindet er uuanda er uns kíbet remissionem
sundon
peccatorum. (22) *Vt adnuntietur in syon nomen do-*
mini . et laus eius ! in ierusalem. Daz fone apostolis
chunt ketan uuerde Gótes námo ín dero ęcclesia . unde
sin lób in ierusalem . daz ist áber diû ęcclesia. (23) *In*
conueniendo populos in unum . et regna ut seruiant
domino. Daz liûte unde rîche zesámenechómente Góte
allich sámenunga
diênoen . unde diê sîn catholica ęcclesia. (24) *Respondit*
ei in uia uirtutis sue. Do antuuúrta ímo ierusalem .
an démo uuége iro chréfte diû CHRISTVS ist. Sînero
lâdungo
uocationi inchad sî . an guôten uuérchen . mit sinero
diû êrra
hélfo. Aber prior ierusalem . inchád imo in ubelen
sihnô iûuuer hus uuirt
uuérchen. Fóne diû gehôrta sî . ECCE RELINQVETVR VOBIS
ze leibe uuuôste
DOMVS VESTRA DE[R 374]SERTA. *Paucitatem dierum meo-*
rum nuntia mihi. Chunde mir chit ęcclesia ! diê un-
séhent nû . ih pin
mánigi mînero tágo. Lâ mih kehôren . ECCE EGO VO-
mit iû alle tâga unzint an ende dero uuerlte
BISCVM SVM OMNIBVS DIEBVS VSQVE AD CONSVMATIONEM SĘCVLI.

euuichêite
Doh déro fríste lúzzel sî uuíder déro ętternitate . mih
irrâre
fréuuet doh daz ih êr nezegán . unde heretici liûgent .
die mir anderesuuiêo gehiêzzen. (25) *Ne reuoces me*
in dimidio dierum meorum. Neuuende mih uuídere
5 ín den halben teil mînero tágo . so siê uuânent. Nelâz íro mínnero uuerden . dánne dû gesprochen êigist.
In seculum seculi anni tui. Iêmer unde iêmer sint
únmánigi
diniu iâr. Vuíder diên dinen ist paucitas déro mînero.
(26) *Initio tu domine terram fundasti . et opera ma-*
10 *nuum tuarum sunt cęli.* (27) *Ipsi peribunt . tu autem*
permanes. Fóne êrist stóllotost du die erda . unde
hímela sint diniu hántuuerg. Doh sie so sin . sie zegânt . du stâst ze stéte . unde bist daz du bist. *Et*
omnes sicut uestimentum ueterascent . et sicut operto-
15 *rium mutabis eos et mutabuntur .* (28) *tu autem idem*
ipse es . et anni tui non deficient. Vnde alle irfírnent
siê alsо uuât . unde dû uuéhselôst siê . unde den uuehsel dólent sie . aber du bist iêo der selbo unde diniu
in sintfluôte diê náistin himila
iar nezegânt. In diluuio uuurden ferlóren cęli proximi
dero erdo uogila óbirin
20 terris . an dien uolatilia sint. So sint ouh superiores
himila himila himilo
cęli . die cęli cęlorum heizzent. Vbe diê fone fiûre
súlin ferlórin uuerden . sáment énên . alde échert éne
âne díse . alde uuélih uuehsel iro uuerden sule . des ist
uuórtherta under glerten
únsemftiû disceptatio inter doctos. Alde daz hiêr fone
hîmilin hêiligon unde rehten
25 cęlis kescríben ist daz mag fóne sanctis et iustis fer-
tónronde mit kebotin
nómen uuerden . an diên Got ist intonans preceptis
plêchizinte mit uuúndrin die erda beregenonte mit uuistuôme
coruscans miraculis . umbrificans terram sapientia ue-

uuarheite himela zélent dína guol-
[R 375]ritatis . fone diên iz chit . Cęli enarrant gloriam
lichi unde alle irnr
dei. Fone ín uuírt uuola fernómen . Et omnes sicvt
nent sie also uuát unde du . uuándilost sie also tecchi unde
vestimentvm veterascent . et sicvt opertorivm mvtabis eos
den unehsil lídint siê lichamin uuát
et mvtabvntvr. Vuaz sint iro corpora . âne uestimenta
unde decchi dero sêlo fíruuéhsclot
animę et opertoria? An diên uuerdent siê mutati .
unde tote irstánt uuirfernuarte
also der apostolus chit . Et mortvi resvrgent incorrvpti
unde uuerden uuír fernuandilot aber uuíe? dar uuirt
et nos immvtabimvr. Quo modo immutabimur? Semi-
kesáit fêhe gelích lichamo unde irstát kéistlich lichamo uuirt
natur corpus animale . resurget corpus spiritale. Se-
kesáit tódelich lichamo unde irstat untódiger uuirt kesáit ir
minatur mortale . resurget immortale. Seminatur cor-
uuartlich lichamo stat uf uniruuártlicher lichamen
ruptibile . resurget incorruptibile. Ioh iro corpora sint
himela
cęli . uuanda siû Got tragent . nâh diên uuórten Pauli .
kuôllichont Got Got unde trágent in an iúmermo lichamin
Glorificate et portate devm in corpore vestro. Soliche
hímela irfirnent umbe daz . daz sie geniúuuot uuérden.
(29) *Filii seruorum tuorum habitabunt . s. in annis*
poton chint
tuis. An diên êuuigen iâren búent apostolorum filii.
Et semen eorum in seculum dirigetur. Vnde íro ge-
ordinhafto
burt uuirt in êuua gerihtet . dâr alliu ding ordinate
anagenne uuort chlágidis
fárent. Disses psalmi principia sint uerba gemituum.
diu iúngistin uuort tróstis
postrema sint consolationum.

(CII.)

(1) *Benedic anima mea domino.* Séla mîniu dáncho
Góte. *Et omnia quę intra me sunt nomini sancto*

cius. Vnde sînemo heiligen námen danchoen alliu diu in mír sínt. Ratio diu in íro ist . unde alle iro gedancha lóboen ín. (2) *Benedic anima mea domino . et noli obliuisci omnes retributiones eius.* Dancho ímo . unde habe unergezzen alles sînes lônes. Du gefrehtotost mala . er gab dir bona . unde gíbet noh. Also háranâh stat. (3) *Qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis . qui sanat omnes languores tuos.* Der allen dînen unrehten ge[R 376]nâdet . der alle dîne siêchéite hêilet. (4) *Qui redimit de interitu uitam tuam.* Der dînen lîb lôset fóne ferlórnissido. *Qui coronat te in miseratione et misericordia.* Der dih corônot in irbármedo unde in ármherzi. Corona chit capitis ornatus . daz ist diu hoûbetziêrda . also uuir an chúningen séhen. (5) *Qui saciat in bonis desiderium tuum.* Der dînen uuillen in guôte fóllot daz chit . der dih kuotes keniêtot. *Renouabitur ut aquile iuuentus tua.* Geniúuuot uuirt din iúgent . sámoso áren. Imo geschiêt fore alti chît man . daz sin óbero snabel den nideren so uberuuahset . daz er ín ûf intuôn nemag sih zegeâzzenne. Dáranâh knitet er ín an démo stêine . unz er ín so ferniûzzet daz er aber ézzen mag. Vnde so geuuúnnet er samosô fóne êrist iúngliche chréfte. So geschiêhet oûh démo . der an christo der petra (stein) ist . sîna sunda îlet ferslîzen . uuanda er bringet in uuídere (ze) ad innocentiam. (únscadeli) Fone déro chúmet er ad resurrectionem . (ze ursto nde) dar uuirt er geiúnget. Darazuô siêhet disiu réda. (6) *Faciens misericordias dominus . et iudicium omnibus iniuriam patientibus.* Truhten ist der genâda scheinet . unde allen rihtet . die únreht tólent . diê imo uin- (ke-)

rich spare mir den gerich ih ir
dictam spárent. Also er chit. MIHI VINDICTAM . EGO RE-
ricche dich
TRIBVAM. (7) *Notas fecit uias suas moysi.* Chúnde
diê ên keistlicho
téta er sîne uuéga moysi . daz man legem spiritaliter
fone gegebenero ê
fernémen sol . unde daz er ex data lege uuolta diê liûte
sûndig
bechénnen sih selben . die sih neiâhin peccatores uué-
noh kenadon bedurtîn der übergrif der ê
sen . noh indigere gratia . ube iz in preuaricatio legis
toûgen râte
negeoûgti. Daz obscurum consilium getéta er chunt
moysi. *Filiis israel uoluntates suas.* Nieht ein mo-
Got ánasehintin an diên achust ne-
ysi . nube allen uuaren israhelitis in quibus dolus non
ist
est ! geteta er chunt si[R 377]nen uuillen. Daz er uuolta
funf puoch funf forzicha
uuésen quinque libros moysi . sámoso quinque porticus .
in diên die siechen lâgen daz sie dâr scinin nals kenérit
in quibus ęgri iacerent . ut proderentur . non ut ibi
unurdin in diên fôrzichin genérit in
sanarentur. In porticibus neuuurden sie sanati . in
dero uuazzer uuégi in iúdon gestúrme
aqua mota . daz chit iu tumultu iudaico . dannan CHRI-
martira einer generit daz chit einer der chri-
STI passio gescah uuard unus sanatus . i. unitas chri-
stano liût
stiani populi. (8) *Misericors et miserator dominus*
longanimis et multum misericors. Truhten ist kenâ-
dig . unde schêinare genâdon . lángmuôtig unde fílo ge-
nâdig. (9) *Non in finem irascitur . neque in ęternum*
indignabitur. Er nebilget sih in énde . noh er nezur-
net in êuua. (10) *Non secundum peccata nostra fecit*
nobis neque secundum iniquitates nostras retribuit no-
bis. Er nehabet uns niêht mitegenáren ! nâh únse-
ren sundon . noh er nelônota uns nâh unseren únreh-
ten. (11) *Quoniam secundum altitudinem ęli a terra*

confirmauit misericordiam suam super timentes eum. Also dâráua schînet . uuanda nah dero hôhi hímeles fóne erdo . hábet er gefésteuot sîna genâda úber diê . die in furhtent. Des hímeles hohi décchet die únder ímo sint . unde er gibet liêht . régen . uuint . umbe diê fructus terrę . also únerdrózzeno spéudot Got ! knâda diên . die in sînero forhtun sint. (12) *Quantum distat ortus ab occidente . elongauit a nobis iniquitates nostras.* So ferro daz ôstenast fone demo uuéstene . so ferro hábet er fone uns ketân únseriu úureht. Occasus fliêhet den ortum . so ouh uns sin gratia irrínnet . so uállent unsere sunda. (13) *Quomodo miseretur pater filiis . ita misertus est . dominus timentibus se.* Also fáter chinden . so genâdet Got dien ín fúrhtenten. Vbe er siê fíllet . die filla suln sie minnon . uuanda sie fóne íro fater genâdon chóment. Diê er fillet . diê netuôt er érbelôse. (14) *Quoniam ipse cognouit figmentum nostrum.* Diê fáterlichun ge[R 378]nada scheînet er . uuanda er bechénnet únsera gescáft. Er uueîz daz sie uzzer hóreuue uuorden ist. *Recordatus est quoniam puluis sumus.* Er nehábet irgézzen daz uuir stuppe bin. So smâhe SINT uuorden durh sunda . die edele mahtin uuésen. (15) *Homo sicut foenum dies eius.* Mennischo ist also héuue. Also heuue sint sîne tága. *Tamquam flos agri sic efflorebit.* Also der bluômo dâr inin félde . also ferbluot er . also mûrgfâre ist er. (16) *Quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet . et non cognoscet amplius locum suum.* Vuanda sîn gêist der ín ímo ist ferféret . unde hiêr nebestât er . noh furder hára neiruuíndet er. Sól er hína-

geuarner sâlig sîn . so tuôt iz des kenada . der an sih
hêune daz er dârûz kolt machoti
nam foenum . ut ex eo faceret aurum. (17) *Misericordia autem domini a seculo et usque in eternum super timentes eum.* Áber Gotes kenâda ist an dien in fúrh-
tenten . fóne ánagântero dirro uuerlte . unde dannan
fóne ánagân-
tero uuerlte
unz ze énero uuerlte. Hiêr dar iz chit . A SECVLO . uuandon genuôge so cassiodorus ságet . adam genada geheizzen uuésen . uuanda andere uuurden
in uuerlte
in sęculo . er uuard
fone ánagan-
tiro . uuerlte
a sęculo. *Et iustitia illius in filios filiorum* . (18) *his qui seruant testamentum eius . et memores sunt mandatorum eius ut faciant ea.* Vnde sin reht ist daz
uuerch
chit schînet an únserro súno súnen . daz sint opera
unde lon dero uuercho
et mercedes operum . unde schînet an dien . die sin
scriftkebot
testamentum haltent . unde sinero geboto ze diu ge-
scriftkebot
huhtig sint . daz sie siû leisten. Sîn testamentum daz
tihte minno
sint siniu mandata . diu bestânt alliu in caritate . dero sól man gehúgen. (19) *Dominus in cęlo parauit sedem suam . et regnum eius omnium dominabitur.* Truhten gareta in hímele sînen stuôl . ad
ze zesemnun sînis fater
dexteram patris . unde sin riche uualtet iro állero. (20) *Benedicite* [R 379] *domino omnes angeli eius potentes uirtute . qui facitis uerbum eius ad audiendam uocem sermonum eius.* Lóbont Got alle sine angeli mahtige in chrefte . ir sîn uuort tuont zegehôrenne daz chit ze irfollone die stimma sinero uuorto. (21) *Benedicite domino omnes uirtutes eius ministri eius qui facitis uoluntatem*

zêichinuuúrchin
eius. Lóbtuont truhtene alle sîne uirtutes . sine ámbahtara . ir sînen uuillen fóllont. (22) *Benedicite domino omnia opera eius.* Lóbont ín álliu sîniu uuerch. *In omni loco dominationis eius benedic anima mea domino.* In állen diên stéten dâr sin geuualt sî . dar lóbo Góte mîn sêla. Vberal ist sîn geuualt . uberal
niêht eîn in chilchun sunder ioh uzzan
lóbo ín . non solum intra septa ęcclesię . sed et extra
chilchun
septa eius.

(CIII.)

(1) *Benedic anima mea domino.* Sêla mîniu lóbo trúhtenen . dero scônon díngo . diu díser psalmus oûget. *Domine deus meus magnificatus es uehementer.* Trúhten Got miner . du bist harto gemíchellichot. Dû hábest dih keoûget míchelin . diên . die dina micheli fóre neuuisson. *Confessionem et decorem induisti.* Du légetost dih ána geiíht unde zierda . uuanda din
suarz ȝ
ęcclesia diu zuei ánalégeta. Si uuas ze èrist fusca . er si begondi peccata sua confiteri . áber confitendo
iro sundon bigiêhin pigiht tuônto
keuuizzit
uuard si dealbata. Iro ánalégi . ist dîn ánalegi. (2) *Amictus lumine sicut uestimento.* Behéleter mit liêhte . sámoso mit uuâte. Iro uuât . ist dîn uuât . daz ist
daz liêht dero geloubo
lumen fidei. *Extendens cęlum sicut pellem.* Den himel dénnende . also hût kedenet uuirt. Nâh tode dero
fiêho diê scrifte
animalium . uuérdent íro hiûte gedénet. Scripturę prophetarum uuúrden ouh nah íro libe ferdenet . unde

ze allen diêtin
ferrécchet . ad omnes gentes. Sie uuâren ún[R 380]fer-
in déro altun êo
nomen . unz sie selben IN VETERI testamento uuâren.
niûuua êa
So nouum cham . unde sie neuuaren . do zô man fúre
scrifte
íro scripta . do begónda man sie bechénnen. Vnde diû
himel
sint cęlum uuanda Got an ín fúnden uuirt. (3) *Qui tegis aquis superiora eivs.* Du mit uuazzeren decchest
siniu ôberôren. Vuázzer sint óbe hímele . also diû dâr
eo gebótin diu gebot
sint . so sézzest du obe állen preceptis legis precepta
minno kegózzin ist in unseren herzon
caritatis. Vuanda ouh si ist diffusa in cordibus nostris .
pe diu hábet sî uuázzeres námen. *Qui ponis nubem ascensum tuum.* Dû daz uuolchan sezzest dir ze sté-
unde daz uuolchan
gûn . unde ze anphange. Also iz chît . ET NVBES SVS-
inphieng in ab iro oûgon bezeichinlicho uuolchin
CEPIT EVM AB OCVLIS EORVM. Aber mysticę. Nubes sint
prediare mit prediarin die uuêichen ze
predicatores . per predicatores príngest du infirmos ad
dero fernúmeste dero scrifto
intellectum scripturarum. *Qui ambulas super pennas uentorum.* Dûder fúreîlest diê snélli déro uuindo .
uuort
uuanda du sendest dîn uerbum spuôtigor danne uuint
uuinda
fáre souuiêo niêht snélleren nesî. Alde . uenti sint
hêilige séla féttacha sint Gotis unde friundis minna
sanctę animę . unde iro pennę . amor dei et proximi .
diê minna.
den amorem . úberstéphest dû . uuanda dîner mêroro
ist ze ín . danne iro ze dír. Sô siê hôhost kefliêgent
minna
dînen amorem zegechiêsenne . so sêhent sie in iêo
daz ir mugint ir-
ôberôren. Fone diû . so Paulus chad . UT POSSITIS COM-
râtin uuazdir si prêiti hôhi lengi chrucis unde
PREHENDERE QVĘ SIT LATITVDO ALTITVDO LONGITVDO ET PRO-

tiêfi unde darmite mugint uuizzin diê hôho-
FVNDVM . so chad er oûh . SCIRE ETIAM SVPEREMINENTEM
recchenten óbescrift christis minnon.
SCIENTIAM CARITATIS CHRISTI. Vuanda álso man uuízzen
diu bréiti al guot uuerch unde hôhi herza
sol . daz latitudo ist omne opus bonum . altitudo sur-
hinaûf unde lengi follêisteda kuôtis uuerchis unde diû tiûffi
sum cor . longitudo perseuerantia boni operis . profun-
heilictuôm toufi unde uuizzodis
dum sacramentum baptismi et eucharistię . an diên begráben ist uuaz iz mêine . uuanda man iz nesîehet . so ist fóre ál[R 381]len díngen daz zebedénchenne . uuiêo ferro unsih prâht hábet diu Gotes minna . unde uuiêo hôho si rêichet. (4) *Qui facis angelos tuos spiritus.* Dû dîne gêista máchost póten . so du sie ûzsendest ad tobiam . ad zachariam . ad MARIAM. Aber
bezêichinlicho gesamenunga tuôst keistliche man
mystice . dû in dînero ęcclesia spiritales uiros tuôst
pótin dînis árindis ze fleiscinen
uuésen nuntios uerbi tui . unde sie ad carnales séndest .
samo aba himele ze erdo
quasi de cęlo ad terram. *Et ministros tuos ignem urentem.* Vnde dîne ambáhtara getuôst uuésen prén-
die ernisthaftin íro sinnis uber-
nentez fiûr. Vuanda spiritu feruentes . sint íro audi-
lósarra prénninte
tores incendentes. (5) *Qui fundasti terram super stabilitatem suam.* Du diê erda gefestenotost . an íro stâtigi. Dîna ęcclesiam hábest du gestâtet an CHRISTO .
statigi
Er ist íro stabilitas. *Non inclinabitur in seculum seculi.* Furder neuuanchot sî. Vuíle iêman secundum
nah páriro
scrifte státigi dero erdo
literam uuizzen stabilitatem terrę . daz ist unsemfte.
hîmil unde erda fergânt
Vuanda iz ouh chit . CĘLVM ET TERRA TRANSIBVNT . pe
si neuuanchot
diu negeuallet íro . non inclinabitur. (6) *Abyssus sicut pallium amictus eius.* Vuazzer mícheli ist íro héli sámoso láchen. Daz uuazzer úmbefâhet diê erda.

manigi dero héidonon
Sô tuôt oûh sanctam ęcclesiam multitudo paganorum. *Super montes stabunt aquę.* Vnde uuázzer óbestânt diê berga . also iz fuôr in diluuio. ſoh selben die búrlichosten . selben diê apostolos . pesuârot inmensitas
heidinisci unde áhtungo
superstitionis et persecutionis. (7) *Ab increpatione tua*
uuazzer-
michelîna
fugient. Dáranâh uuirt daz ! diê selben abyssi fliêhent fóne dînero irráfsungo. *Et a uoce tonitrui tui formidabunt.* Vnde sie ín furhtent ſone déro stimmo dînes
ir neriûuuęient
tóneris . dinero dróuuun . also diu ist . NISI POENITEN-
sáminot uuerdent ir ferloriu
TIAM EGERITIS . OMNES SIMVL PERIBITIS. (8) *Ascendunt montes et descendunt campi in locum quem fundasti eis.*
prediâre
Vnde so burrent sih predicatores . unde lâ[R 382]zent
liûte
sih níder populi . unz an diê stat dinero ęcclesię . diê
uuanda si negeuuanchot réêmer
du ín féste tâte . quia non inclinabitur in sęculum sę-
culi. (9) *Terminum posuisti eis quem non transgredientur . neque reuertentur operire ! terram.* Marcha
in állicha geloûba
saztost dû in fidem catholicam . diê siê neúberstéphent. noh furder neiruuindent zedecchenne die erda . daz chit íro sunda zeniúuuonne . unde aber ungeloubig zeunér-
denne. (10) *Qui emittis fontes in conuallibus.* Dû diê brúnnen ûzlâzzist in getúbelen . dû diên diemuôten
chunst kelirnis
gíbest scientiam doctrinę. *Inter medium montium pertransibunt aquę.* In mítti déro bergo rínnent hína
seuuaz
diû uuázzer. Déro apostolorum lêra ist kemeine. Daz
in mittimin . ist . daz ist kemeine
medium ist . daz ist commune. (11) *Potabunt omnes*
diête
bestię silue. Fóne diû trinchent sia alle gentes. *Ex-*

spectabunt onagri in siti sua. Iudei bîtent in íro durste ! unz Helias chome unde enoch. (12) *Super ea uolucres cęli habitabunt . de medio petrarum dabunt uocem.* Óbe diên sizzent spiritales (die geistlichen) . sanctę episcoporum (piscofo) animę (sêla) inphlégent íro . ûzzer steînen spréchent siê . daz siê hábent fóne prophetis et apostolis nals fóne platone . daz lêrent siê. (13) *Rigans montes de superioribus suis.* Aber du bist nezzente apostolos fóne hímele. Also éne iz hábent fóne apostolis . so hábent iz áber apostoli fóne dir . uuanda du siê fúllest spiritu sancto. *De fructu operum tuorum satiabitur terra.* Fóne dînero uuercho diêhsemen . uuirt sat diû érda. Daz ist diu erda diu sih satot déro lêro . die du régenost fóne hímele. (14) *Producens foenum iumentis.* Héuue bérentiû dien rínderen. Also iz chit . NON OBDVRABIS OS BOVI TRITVRANti. (niêht nefer-bint den munt demo in drásc cântin rínde) *Et herbam seruituti hominum.* Vnde chrût dero ménniscon diêneste. Phruônda gébende diên . die ministri (diênestman) sint uerbi dei (kotes uuorto) . [R 383] die er nû hiêz iumenta (zúgerinder). *Vt educas panem de terra.* Daz dû Got fáter so CHRISTVM geoûgest fóne erdo . de uasis (fone tâinen) fictilibus (fazzin) . in diên apostoli habeton thesaurum (triso déro lêro) doctrinę. (15) *Et uinum lętificat cor hominis.* Vnde uuin gefréuuet danne ménniscen herza. Ebrietas (keistlic trunchenі) spiritalis kíbet imo amorem (kelust) cęlestium (himilo). Alde diu séti corporis et sanguinis (uuízzodis) domini getuôt ín frô. *Vt exhilaret faciem in oleo . i. in nitore.* Daz imo diû séti . sin ánasiûne gehúgelichôe in glízemen. Daz an ímo óffeno skîne

Gotis kenada suhtnéri manigero spráchon
ételîh gratia dei . êinuuéder curationum . alde linguarum .
uuizzigonnis kelázzis
alde prophetię . alde ételiches carismatis. Vuanda iz
êinimo iêgelichen uuirt kelázzen dis kéistis óffenunga ze núzzedo
chit . VNICVIQVE DATVR MANIFESTATIO SPIRITVS AD VTILITATEM.
Et panis cor hominis confirmet. Vnde brót daz chit
dero sêlo lába . sîn herza sterche. (16) *Saturabuntur*
gêbo protis uuinis oleis
ligna campi. Déro gratię . id est panis uini et olei .
folch liûto
uuerdent sat plebes populorum . daz sint mézige. *Et*
diê geuuáltigin
cędri lybani. So uuerdent ouh potentes . die uuíder
anderen sint . also die cedri diê ûfen lybano uuahsent
uuider ánderen boûmen sint. Sint diê iz alle? Nêin.
Quas plantauit. Is sint échert diê er flánzota. Also
haltâre souuaz min fater neflanzot daz
der saluator chit . OMNIS PLANTATIO QVAM NON PLANTAVIT
uuirt uziruuúrzillot
PATER MEVS ERADICABITVR. (17) *Illic passeres nidifica-*
bunt. Vnder diên nístent smáliû gefúgele. Sie stiftent
monasteria an íro êigenen . daz dârínne sî . sanctorum
kemeine lib
fratrum communio. *Fulice domus dux est eorum.*
mérefógil sêfogil
Fulica ist marina auis . alde stagnensis . unde nistet
in stêine uuella
in petra . iêo ferro fóne stáde. Dârána uuerdent fluctus
uuidirslágin stêin uuidirslágen
collisi . also ouh an CHRISTO der petra ist . iudei fracti
tégena
uuurden. Der ist íro hérezogo . sie sint sine milites.
uuidermuôte
Irbelgent sih cędri . unde tuont siê ín molestias alde
lêid
scandala unde stoû[R 384]bet sie daz dannan . daz ist
crúntsôuñ hôhpoûmo smálfógelo
naufragium cedrorum nals déro passerum . uuanda do-
hus mérefogil lêito ántfrista
mus fulicę ist iro dux. Anderiu editio chit. *Herodii*

hêrfôgil mêra allen
domus dux est eorum. Herodius ist maior omnium
fôgilin
uolatilium . der úberuuíndet den áren . unde ízet ín .
máchtigostin hêrren
unde bezêichenet potentes fortissimos . die ouh uuîlon
áuuerf uuerlte
duônt renuntiationem sęculi . unde hûsont in himele.
Daz pilde lucchet ouh dara ándere die uuêicheren sint .
uuanda in íro zímberon lichet. (18) *Montes excelsi*
keîstliche
ceruis. Hôhe berga . sîn stat diên hírzen. Spiritales
an tîêferen lêron
sîn behéftet in sublimioribus preceptis. Vuiêo aber
tîemuôte riûuuige
humiles unde pęnitentes? Vuaz sol iro trôst sin?
stêin
Petra refugium erinaciis. CHRISTVS ist petra . er sî
múrmunton ih mêino súndigen múrmenti ein
fluht erinatiis . id est peccatoribus. Erinatius ist ani-
tîer also michel so der igil in geliche-
mal magnitudine ericii . daz chit des ígelis . similitu-
nisse périn unde muse mus pergis
dine ursi et muris . daz hêizen uuir murem montis .
in diên lochen dero alpon
uuanda iz in foraminibus alpium sîna festi hábet.
sîna brût in
(19) *Fecit lunam in tempore.* Er téta ęcclesiam in
zîte dírro tôdigi
tempore huius mortalitatis . in déro si suînet unde
uuahset also luna . sî úberuuíndet áber diê unstâtigi .
zît
so tempus zegât. *Sol cognouit occasum suum.* CHRI-
sunna rehtis
STVS sol iustitię . irchánda sinen tôd. Vuaz ist daz?
Er uuolta ín . er lîcheta imo . er lêid in gerno. (20)
Posuisti tenebras. Sáment demo tode saztost du Got
iúngeron
finstri . daz teta er sinen discipulis . uuanda sie dô íro
spem ferlúren . diê sie an ímo habeton. *Et facta est*
nox. Vnde diu naht uuard do . fone déro CHRISTVS ze

hinaht kereta din der uuderuuarto daz er dih riteroti
Petro chad . HAC NOCTE EXPETIVIT TE SATANAS . VT CRIBRARET
also uuêizze
TE SICVT TRITICVM. Neskêin daz . do er sîn ze drîn
mâlen ferloûgenda ? *In ipsa pertransibunt omnes bestię
siluę.* In der náht fárent uz in íro uueîda álliu uuáldtiêr
tiufelslahta christânen
álliû [R 385] dęmonia . daz siu petro unde ánderen fideli-
bus fâreen. (21) *Catuli leonum rugientes ut rapiant.*
Vuélfer léuuon ziêhent sih ûz mit ruòde. Ziu ? Âne
daz siu iêht irzucchen. *Et querant a deo escam sibi.*
Vnde siû fóne Gote geuuúnnen fuôra . âne des kelâz
in niêht uuerden nemág. (22) *Ortus est sol et con-
gregati sunt . et in cubilibus suis collocabuntur.* Dára-
nah irrán diû sunna . irstuônt CHRISTVS . dô sámenoton
sih diu selben uuáldtiêr . unde zúgen sih in íro lúcher .
in unchristanon herzin
in corda infidelium. Vuanda do christus irstuônt . dô
christânen
uuúrden siê flúhtîg . unde do rûmdon sie fidelibus.
(23) *Exibit homo ad opus suum . et ad operationem
suam usque ad uesperam.* Dannan ánauuert fóne
démo mórgene . gat mánnolih ze sînemo uuerche des
christanheite ende uuerlte
in ęcclesia durft ist . unz ze âbende . daz ist finis sęculi .
dâr gât uuerches énde. (24) *Quam magnificata sunt
opera tua domine.* Hêrro fáter uuiêo míchellîh dîniu
uuerch sint . ánderiu nesint ín gelîh. *Omnia in sa-
pientia fecisti.* An CHRISTO scuôfe dû álliû ding. *Im-
pleta est terra possessione tua.* Diû erda ist fól dînis
bisez
pîsézzis. Sî ist fól christianorum . die sint dîn possessio.
(25) *HOC MARE MAGNVM et spaciosum manibus.* Diz mére
ist michel . unde uuîthende. *Illic reptilia quorum non
est numerus.* Also dârána skinet . dâr sint ínne chrie-
chentiû déro neheîn zála neíst. *Animalia pusilla*

cum magnis. Dâr sint ínne lúzzeliû tiêr unde míchelîû. (26) *Illic naues pertransibunt.* Vnder dien mitten farent iêo doh skéf. Vuaz ist diû réda? Ane daz in dirro uuîtun uuerlte mánige freîsige sint . altioris hêrorin loci unde inferioris ioh hinderorin . ioh pagani héidene ioh mali úbele christiani . fone dien scandala uuidermuote unde persecutiones áhtunga irrínnent . unde doh ęcclesiis Gotis holdon dei gelâzzen uuirt . daz sie under ín mítten genésent . unde ad [R 386] portum ze salutis stade geniste follechoment . uuanda CHRISTVS íro gubernator stiûro ist. *Draco iste quem formasti ad illudendum ei.* Dâr ist ínne díser zâligo draco traccho . serpens antiquus der alto den du ze huôhe uuúrim habest kemachot. Vuemo ze huôhe? Animabus heiligen sêlon sanctis . et angelis kuôten engelin sanctis. Vuiêo animabus heiligen sêlon ioh sanctis ? Vuanda sie tréttont sin hoûbet . daz chit . ánagenne sinero ur-tempsuôcho tationum ferchiêsent. Vuiêo angelis kuôten éngelen sanctis? Âne mit démo íteuuizze daz er undurftes fóne gloria kuôllichi chómen ist ad miseriam ze ámere . unde fóne angelo engele diabolus niderfal uuórden ist. Fóne diu ist sęculum uuerlt zâlig . uuanda der dârínne ist. (27) *Omnia a te exspectant . ut des illis escam in tempore oportuno.* Álliu bîtent siu dîn . daz dû siû âzest . sô ís zît sî. Ioh reptilia chrîechentiu . ioh animalia puzeliu ioh micheliu silla et magna . ioh selber der draco traccho . ioh possessio tua din bisez uuanda du diê erda irfúltost quia replesti terram. Vuaz ist ęsca draconis? Terra erda . Amator minnâre terrę erdo ist sin esca. Fóne diu chît iz fuôra des tracchen fuôra

denchint hínaûf nals haranider
QVE SVRSVM SVNT SAPITE . NON QVE SVPER TERRAM. Der
ûf kol·
sursum denchet der ist aurum . den negíbet ímo Got .
zeézzenne . fúre erda. (28) *Dante te illis colligent.*
maht
So dû ín gíbest . so nément siê. Íro potestas negibet
fuóra
ín escam . nube dîn. *Aperiente te manum tuam . omnia implebuntur bonitate.* So du CHRISTVM der dîn
haut bîsez
manus ist keóffenost . so uuírdet din possessio irfullet
alles kuôtes. (29) *Auertente autem te faciem turbabuntur.* Áber dir fóne ín séhentemo uuerdent siê ge-
ursû chin
truôbet in íro temptationibus . diê sie danne lîdent.
Ziu? Daz siê gelírneen . daz du ín fóreuuâre . do siê
ungetruôbet uuâren. *Auferes spiritum eorum et deficient . et in puluerem suum reuertentur.* Ze déro uuis
átim hôhmuôt
nímest du ín íro spiritum . daz ist íro superbia . unde
geloûbent sie sih íro . unde iruuín[R 387]dent ze demo
stuppe
gedánche daz sie puluis sint. (30) *Emitte spiritum tuum et creabuntur . et renouabis faciem terre.* Sende
ûz dinen géist unde uuîso íro . sid siê sih des íro geûzot êigin . unde dánnan uuerdent sie gescáfen . uuer-
niûuuiû gáscaft
dent noua creatura . daz sie uuízzen uuer sie sint .
unde so gemûzzost du mennisken bilde. (31) *Sit gloria domini in seculum.* Trúhtenes kuôllichi si iémer nals
ménnisken. *Letabitur dominus in operibus suis.*
Truhten fréuuet sih an sînen uuérchen . nals an des
ménnisken . uuanda diû úbel sint. (32) *Qui respicit terram et facit eam tremere.* Der den ménnisken .
gesiêhet . unde ín tuôt pîben. Den er so gesiêhet .
nber nuen
an démo râuuet er. Also er selbo chad . SVPER QVEM

râuuet min Gêist uber diemuoten unde râuuogernin unde
REQVIESCIT SPIRITVS MEVS? SVPER HVMILEM ET QVIETVM ET
miniu uuort fúrchtinten
TREMENTEM VERBA MEA. *Qui tangit montes et fumigabunt.*
Der die úbermuôten mennisken tríffet . unde gestúnget
ze riúuuo
ad pęnitentiam . unde so getróffeno riêchent siê . uuanda
sie danne uuuôfent íro sunda. (33) *Cantabo domino*
in uita mea . psallam deo meo quamdiu sum. Trúh-
dingi
tene singo ih . unz ih lébo . uuanda ih hiêr spem hábo .
in iêmerheite
ih singo imo ouh sô lángo ih pin in ęternitate . dar
Gotes lob
ánder uuérch neist . ane dei laudatio. (34) *Iocundum*
sit ei eloquium meum ego uero delectabor in domino.
Vuúnnesam si imo mîn gechôse min lússami ist an ímo.
uuízzintimo
Mih ketuôn ih imo chunt scienti . mir getuôe er sih
neuuizzintimo suozze si imo min bigiht . suózze
chunt nescienti. Suauis sit ei confessio mea . suauis
ist mir sin genâda hértontiu uuúnna
est mihi gratia ipsius. Daz ist mutua iocundatio.
(35) *Deficiant peccatores a terra.* Súndige geslifen
erdlusto
aba terrena cupiditate. *Et iniqui . ita ut non sint.*
Vnde unrehte zegangen . so daz siê nesin . unrehte
uuiderscaffungo
nesîn . so sendet er uz spiritum . ze iro recreatione.
Be[R 388]*nedic anima mea domino.* Lóbo truhtenen
ánafanc dissis salmin
mîn sela . daz uuas initium psalmi . daz sî ûzlâz.

(CIV.)

lobont
ALLELVIA ist hebreum . latine chit iz. LAVDATE DO-
got
MINVM. (1) *CONFITEMINI DOMINO.* Daz ist daz selba . ló-

ze lôbe
boxt Got chît iz . uuanda hîer confessio tríffet ad laudem. *Et invocate nomen eius.* Vnde so ist zît . so chóment unde hârênt in âna. *Annuntiate inter gentes opera eius.* Chúndent under diêten sîniu uuerch. Daz ist ad apostolos kespróchen et ad euangelistas. (2) *Cantate ei.* Síngent ímo daz ist in uuórden. *Et psallite ei.* Vnde seîten ruôrent ímo . daz ist in uuérchen. An dien bêiden lóbont in. *Narrate omnia mirabilia eius.* Zéllent álliû sîniu uuúnder. Doh ir nemúgent des uuillen nebréste iû. (3) *Laudamini in nomine sancto*
chraft
eius. In sînen námen uuerdent kelóbot . sin uirtus ketuôt iûh lóbeuuírdige . nals iûuueriû. *Letetur cor querentium dominum.* Frô sî déro herza diê Got suô-
cîrin anden
chent . sine amaro zelo sîn sie. (4) *Querite dominum et confirmamini.* Suochent Got . unde uuerdent kestérchet. Nâhent iûh imo sô . daz ir ze êrist uuerdent
intliûhte ke-
illuminati . zegesêhenne uuaz zetuonne sî . dáranâh ro-
starchte
borati . daz ir dârâna neirlígênt. *Querite faciem eius*
gágenuuerti
semper. Sina presentiam suochent iêo. Ir hábext in
in geloûbo anasihte fone gesihte ze ge-
fúnden fide . suôchent in specie. Sô ir ín facie ad fa-
sihte ane ende
ciem gesêhent . so suôchent ir in doh sine fine . uuan-
ane ende
da ir in mínnont sine fine. (5) *Mementote mirabilium eius quę fecit.* Irhúgent sînero uuúndero diû er
an demo spalte des rôten meres unde iordanis
téta . in diuisione maris rubri . unde in conuersione
uuidirchère
iordanis retrorsum. *Prodigia eius.* Irhúgent sînero
in diên ánasîgin
niúskihto diê er ougta in plagis egypti. Vuanda niúskíhte [R 389] sint . diê êr negescâhen. *Et iudicia*

oris eius. Vnde dero irteîldon sines mundes . diê ér moysen lêrta. (6) *Semen abraham serui eius . filii iacob electi eius.* Ír abrahamis slahta sînes scálches . ir iacôbis súne . sînes iruuéleten . irhúgent íro . ze diên

ube aber ir christis pirint . so birint ir

der apostolus chad. SI AVTEM VOS CHRISTI . ERGO SEMEN

abrahamis slahto éribin nah kehéizze

ABRAHĘ ESTIS . SECVNDVM PROMISSIONEM HEREDES. (7) *Ipse dominus deus noster in uniuersa terra ! iudicia eius.* Er ist truhten Got únser . in állero erdo sint siniu ge-

christanheite

rihte. In allero uuerlte ist sin ęcclesia . dar sint ouh sînîu gerîhte . unde sîne urteîlda. (8) *Memor fuit in seculum . hoc est in ęternum . testamenti sui.* Er irhú-

dero altun êo

geta sînero benêimedo in êuua. Niêht ueteris testa-

niûuuero solta fertiligot uuerden nube dero geloûbo diû

menti . daz mit nouo uuas abolendum . nube fidei . diû

ioh fore pizelit ze rehte

ioh ante legem abrahę uuard reputata ad iustitiam.

uuortis

Verbi quod mandauit in mille generationes. Des uerbi irhúgeta er . daz er hiêz uuéren in állen gebúrten.

uuort keloubo daz reht man fone geloubo lébe

Vuaz ist daz? Verbum fidei . ut iustus ex fide uiuat. (9) *Quod disposuit ad abraham.* Daz er abrahę be-

fone geloûbo rehthaft

neîmda . der ex fide uuard iustificatus. *Et iuramenti sui ad isaac.* Vnde irhúgeta er sînes eîdes . dén er

afterchunft

téta isaac . umbe sina generationem. (10) *Et statuit illud . s. uerbum iacob in preceptum et israhel in testa-*

uuort keloubo

mentum ęternum. Vnde daz uerbum fidei sazta er iacob ze festemo gebóte . unde israheli ze êuuígero be-

hohfâtirin

neîmedo. An diên patriarchis suln uuir christianos

abraha-

fernémen . sie sint iacob . sie sint israhel . unde semen

mis chunne
abrahę. (11) *Dicens.* Sus darumbe gehêizzendo. *Tibi*
daz lant keheizzis
dabo terram chanaan. Dir gibo ih terram promissi-
geloubigemo liûte
onis . dir populo fideli. *Funiculum hereditatis uestrę.*
Ze mâzsêile iúuueres erbes. Daz ír iz teilent mit seile .
urchunde geloubo gelouba
umbe daz pehaltena testamentum fidei. Vuanda fides
uuio suózze Got
mit déro ge[R 390]chórot uuirt quam suauis est domi-
ist himelriche lant kehêiz-
nus . diu gíbet regnum cęlorum daz ist terra promis-
zis
sionis. (12) *Cum essent numero breui . paucissimi et*
incolę in ea . (13) *et pertransierunt de gente in gen-*
tem . et de regno ad populum alterum . (14) *non re-*
liquit hominem nocere eis. Do íro lúzzel uuas . unde
in lant
iro ioh unmánige uuâren . unde diê selben dára in ter-
ram chanaan recchen uuâren . unde sie uuálloton fóne
diête ze diête . fone rîche ze rîche . neliêz er ín doh
niêmannen dáron. *Et corripuit pro eis reges.* Vnde
irráfsta er chúninga umbe siê. Also er teta abimeleg
regem gerara . et faraonem regem egypti. Vuieo chad
er? (15) *Nolite tangere christos meos.* Neruôrent
mîne geuuiêhten. Vuer uuiêhta sîe? Ane spiritus
sanctus. Vuar ist danne . daz iudei chédent . daz er
mit chunio salbe gesalbot
CHRISTVS nesi . der regali unguento unctvs nesî . unde
be diû dominus IESVS den námen háben nesolti? *Et*
in prophetis meis nolite malignari. Vnde an mînen
uuîzegon neskêinent arguuilligi. (16) *Et uocauit fa-*
mem super terram. Do ládeta er húnger in daz lánt.
Er hiêz uuerden síbeniârigen húnger. *Et omne fir-*
mamentum panis contriuit . id est consumpsit. Vnde
alla starchunga brôtis . tilegota er. Vuanda brôt mánne

unde brôt festit man-
stárchi tuôt pe diû chît iz . darfóre. ET PANIS COR HO-
ne daz herza
MINIS CONFIRMAT. (17) *Misit ante eos uirum.* Cómen
santa er fóre ín. Vuen? *Ioseph.* Fóre sînen bruô-
deren frúmeta ín Gót. Vuiêo santa er ín? *In seruum*
uenundatus est. Ze scálche uuard er ferchôufet. Got
uuolta ín aber ze hêrren máchon . doh sie ín fúre scálch
kâbin. (18) *Humiliauerunt in compedibus pedes eius.*
Sîne fuôze slûogen sie ín drúhe. Daz hiêz tuon phu-
tifar . umbe déro chénun lúgi. *Ferrum pertransiit*
animam eius. Îsan durhkiêng [R 391] sîna sêla. Nôt
unde din
lêid er míchela. Sólih ist daz in euuangelio. ET TVAM
selbun séla durhkat uuâffin
IPSIVS ANIMAM PERTRANSIBIT GLADIVS. (19) *Donec ueniret*
uerbum eius. In dero nôte uuas er . unz sîn uuort
fone demo trôumsceide
cham de interpretatione somniorum . an dero sîn uuar-
heit skein. *Eloquium domini inflammauit eum.* Gó-
tes kechôse zunta ín . spiritus dei spráh ímo ûz. Vuanda
zunga uuizzigon
er fiûr ist . unde linguas prophetantium zundet . pe
in fûrinen zungon
diû skêin er in linguis igneis super apostolos. (20)
Misit rex et soluit eum . princeps populorum . et di-
misit eum. Pharao der ín hábeta geeiscot uirum
trôumsceidere chúninch fúrsto
interpretem somniorum . rex unde princeps ęgyptiorum .
dienistman ze chárchâre
der santa ministros ad carcerem . unde lôsta ín. (21)
Et constituit eum dominum domus sue . et principem
omnis possessionis sue. Vnde sazta in ze hêrren sî-
nes hûses . unde ze áleuualten ! sînero sáchon. (22) *Vt*
eruditet principes eius sicut semetipsum. Daz er sîne
fúrsten lèrti sámoso sih sélben. Vuaz? Âne inter-
trôumsceith
pretationem . somniorum. *Et seniores eius prudentiam*

doceret. Vnde er sîne hêrosten fruôthêit lêrti . daz
pewârunga chunfto
chit prouidentiam futurorum. Er uuolta er uuâre geuuáltes nah ímo . mêisteronnes fóre ímo. (23) *Et introuit israhel in egyptvm . et iacob accola fuit in terra cham.* Do fuôr sin fater dára . unde uuard dâr lántsídeling. Diê alten lántsidelinga diê êigenes landes sint . diê heizent indígene . die énderske sint . daz chît ánderesuuánnan chómene . die hêizzent alienigenę aduenę accolę incolę. (24) *Et auxit populum suum uehementer . et firmauit eum super inimicos eius.* Do mêrota Got sînen liût . uuanda er mánigfaltota ín . unde starchta ín úber sîne fíenda . getéta ín ôberoren
in demo rôten mêre
sînen fíenden . also in mari rubro skêin . dô díse chamen ûz . unde [R 392] éne lágen únne. (25) *Conuertit cor eorum ut odirent populum eivs et dolum facerent in seruos eius.* Fóre des pechêrta er íro herzen dárazuô . daz sie házzeton sînen liût . unde sine scálcha îlton besuîchen. Vuiêo bechêrta er sie dárazuô. Ane daz er gab daz sîne scalcha diêhen begóndon . sô férro . daz ín ís éne neóndon . Gótes únste . irráhton iro únunste . unde haz unde âhtunga. (26) *Misit moysen seruum suum . aaron quem elegit ipsum.* Durh daz santa er dára sînen scálch moysen unde aaron . den er dárazuo iruuéleta. (27) *Posuit in eis uerba signorum suorum et prodigiorum in terra cham.* In zuêin beuálh er diû uuort . unde diû ârende sinero zeîcheno unde sinero uuúndero diu er tuôn uuolta in ęgypto sînemo liûte zegefrídonne. Zêichen sint . diu úns éteirganginis chunftigis
uuaz zêigont . preteritorum alde futurorum. Prodigia sint diû uuir er negesâhen . unde sie fóne diu irchó-

menlih sint. (28) *Misit tenebras et obscurauit eos.* Aber ęgyptios uuarf er ána finstri unde betúnchelta siê. So túncheliû hérzen gáb er ín . daz sie uuaranetâtin sines ínbótes. *Quia exacerbauerunt sermones eius . i. acerbe acceperunt.* Also darana skêin . daz sie êiuero inphiêngen siniu uuort . unde siu lêidezton. (29) *Conuertit aquas eorum in sanguinem . et occidit pisces eorum.* Íro âha beuuánta ér ín bluôt . unde irstárbta íro físca . uuanda sie lében nemahton âna uuázzer. [V 1r] (30) *Edidit terra eorum ranas . in penetrabilibus regum ipsorum.* Íro erda uuarf ûz tíe urósca . ioh ín dero chúningo béttechámeron. (31) *Dixit et uenit cynomia . et scinifes in omnibus finibus eorum.* Dô gebôt er oûh . unde châmen sâr . die húntflîegun unde múcca châmen in állero éndegelih. (32) *Posuit pluuias eorum* . [R 393] *grandinem.* Íro régena máchota er ze hágele. *Ignem conburentem in terra ipsorum.* Prénnentez plíchfiûr máchota er ín íro lánde. (33) *Et percussit uineas eorum . et ficulneas eorum . et contriuit lignum finium eorum.* Vnde daz uuéter sluôg uuînegarten unde fîghpoûma . unde uermúleta boûmelich dâr in lánde. (34) *Dixit et uenit locusta et bruchus . cuius non erat numerus.* Sô gebôt er áber . unde dô chám mátoscregh . chám sîn sún chéuer . des ende neuuas. (35) *Et comedit omne fęnum terrę eorum . et comedit omnem fructum terrę eorum.* Vnde urâz héuue . unde állen erduuuôcher. Vuér urâz? Ioh hoistaffel locusta . ioh chéuir brucus. (36) *Et percussit omne primogenitum in terra eorum . primicias omnis laboris eorum.* Dô sluôgh er daz êristporna dâr in lande . sluôg tîe urúmegifte daz chît tie fruósten gifte .

állero íro árbeito. Iro áltesten chínt . unde diû êrest uuórdenen iúngiu des uéhes . mit árbeite gezógeniu lâgen sáment tôt. (37) *Et eduxit eos cum argento et auro.* Er leîta sie ûz keládene mit colde unde mit sílbere. Daz hiêz ér siê intlíhen . nals daz er únreht kebiête . nube daz sîn gebót únreht uuésen nemág. *Et non erat in tribubus eorum infirmus.* Siêcher neuuas under ín . Cot uuolta sie úngeírret uuârin . ze íro uerte. (38) *Lętata est ęgyptus in profectione eorum . quia incubuit timor eorum super eos.* Egyptus fréuta sih íro uérte . nâh tiû siê faraonis tôd keêiscoton . uuanda in íro uórhta ánalágh. Sîe uórhton daz sîe iruuúndîn . unde die reliquias tîlegotin. (39) *Expandit nubem in protectionem eorum.* Sô sié uaren begóndon . sô déneta ér daz uuólchen uber sîe táges . fóre déro hízzo. *Et ignem ut lucret eis per noctem.* Vnde nahtes fiûr . daz iz ín liehti. (40) *Petierunt et* [R 394] *venit coturnix.* Sîe bâten uleiskes . tô cham ín cotúrnix . taz íst fleîsk. *Et pane cęli . id est manna saturauit eos.* Vnde mit himelbrôte gesátota er sîe. Daz pezeîchenda CHRISTVM nóne hímele chómenen. (41) *Disrupit petram et fluxerunt aquę.* Den stêin spîelt ér . dannanûz rúnnen uuázzer. *Abierunt in sicco flumina.* Sie dúrhfûoren iordanem in trúccheni. (42) *Quoniam memor fuit uerbi sancti sui . quod habuit ad* [V 1ᵛ] *abraham puerum suum.* Daz téta er állez . uuanda er irhugeta sînes keheizzes tén er abrahę téta . sînemo trûte. (43) *Et eduxit populum suum in exsultatione . et electos suos in lętitia.* Vnde lêita er ûz sînen liût in sprúngezinne. Sô ist áber daz selba . unde sîne iruuéleten in uréuui. (44) *Et dedit illis regiones gentium . et labores populorum possiderunt.*

Dô gab ér ín lántskéfte dîeto. Sô ist áber daz sélba. Ánderro liûto árbeite besâzzen sîe. (45) *Vt custodiant iustificationes eius . et legem eius requirant.* Daz sîe rehtes huóten . unde sîna êa begángen . uuanda mit
daz meista guót pi-
tiu summum bonum geuuúnnen uuírt . nals mit pos-
sézze lantscefte
sessione regionum.

(CV.)

Allelvia ist ôuh hiêr . uuanda also Gótes kenâda
an sînen iruuéliten
skêin in electis suis . fóne dîen der êrero psalmus sá-
an dien cîuer tuônten
geta . sô negebrást iro oûh in amaricantibus fóne dîen
nu gesúngen sól uuérden. (1) *Confitemini domino quoniam bonus.* Iéhent trúhtene iûuuerro súndon . unde neuerchunnent in genâdon . uuanda er gûot ist. *Quoniam in seculum misericordia eius.* Vuánda in uuerlte ist sîn genâda . in uuérlte ist locus pęnitentię . nâh tero uuerlte ende chúmet iudicium. (2) *Quis loquetur potentias domini? auditas faciet omnes laudes eius.* Vuer ist ter Gotes mahte geságe . dîe unságeliche sínt? Vnde uuér [R 395] ist sô hêilig taz er siu álliû tuôe . sô er siû gehôret? Vuéliu sint tíu lób?
uuerch
Âne opera mandatorum eius . tíu mit rehte heîzzent
sîniu lob zeloûonne der
laudes eius . uuanda er Got án ín laudandus ist . qui
diû an uns umûrchit
operatur ea in nobis. (3) *Beati qui custodiunt iudicium et faciunt iustitiam in omni tempore.* Sâlige die

geríhtes huôtent . unde réht tuônt in allen ziten. Daz sint tîe ánderen ríhtent . unde selbe réhto lébent. (4) *Memento nostri domine in beneplacito populi tui.* Irhúge unser truhten an déro liebsami dînes liûtes . Sáment tîen lâz unsih uuésen . ze dîen dir liêbo si . quia non in omnibvs beneplacitum tibi est. *Visita nos in salutari tuo.* Vuîso unser an CHRISTO dînemo háltâre. Sô er chóme . unde nouus populus uuérde . sô zéle únsih ueterem populum zuo nôuo. (5) *Ad uidendum in bonitate electorum tuorum.* Zesêhenne an dero gûoti dînero iruuéleton. Daz uuir ín ébengûote uuórdene . íro mendi sáment ín séhen. *Ad lętandum in lętitia gentis tuę.* Vnsih zeuréuuenne [Schluss V] in dero fréuui dines tiêtes . des niúuuen. Daz dû uns áltên iro fréuui gemêina tuóest. (6) *Peccauimus cum patribus nostris.* Vuir eigen gesúndot sáment únseren fórderon . uuanda uuir in íro lumbis uuâren. Alde iz chît. So siê tâten . so tâten uuír. *Iniuste egimus . iniquitatem fecimus.* Vnrehto fuôren uuir . daz únreht tâten uuir . so tâten oûh siê. (7) *Patres nostri in ęgypto non intellexerunt mirabilia tua.* Vnsere fátera nefernâmen diû uuúnder . diu du tâte in ęgypto. Sie neuuisson daz du mit ín uuoltost lêiten ad ęternam uitam. Sie dâhton ad temporalia . nals an ęterna. *Non fuerunt memores multitudinis misericordię tuę.* Siê negehúgeton manigero genadon dînero . do siê dir after des missetrueton . unde siê [R 396] châden . NVNQVID POTERIT DEVS PARARE MENSAM IN DESERTO? Sine intellectu presentium . sine memoria preteritorum uuâ-

ren siê. *Et irritauerunt ascendentes in mare . mare rubrum.* Vnde grámdon siê ín . do siê fuôren in dén rôten mére . uuanda sie ęgyptios so hárto forhton . daz sie in desperationem châmen. Do iû negehúgeton sie . uuaz er genôto fore téta. Áber ascendentes chit iz hiêr . uuanda diû lánt ze diên sîc do fuôren hóheren sint danne egyptus. (8) *Et saluauit eos propter nomen suum . ut notam faceret potentiam suam.* Er hiêlt siê iêdoh umbe sînen námen . nals umbe íro frêhte . daz er an ín chúnt ketâte sîna maht. (9) *Et increpauit mare rubrum.* Vnde irráfsta er den rôten mére . fóne diû intéta er sih. *Et exsiccatum est.* Vnde getrúcchenet uuard er . án dero stéte dar er sih intéta. Vuiêo uuas diu irráfsunga getan? Âne daz sines uuíllen mâre toûgeno inphâxt nah diû daz álliû ding Gote lébent . unde sines uuíllen fólgent. *Et deduxit eos in aquis multis sicut in deserto.* Vnde lêita er siê álso trúccheno únder zeuuísken dien héuigen uuázzeren . sámoso in êinote . dar uuázzer neist. (10) *Et saluauit eos de manu odientium.* Vnde so genéreta er sie . fore íro fiendo hánden. *Et redemit eos de manu inimicorum.* Daz ist daz sélba. So uuard kebildot unser toufi . uuanda rubrum mare daz ist sanguis CHRISTI. (11) *Et operuit aqua tribulantes eos.* Vnde uuázzer bedâhta íro âhtara. *Vnus ex illis non remansit.* Iro neuuard eîner ze lêibo. Alle sunda uuerdent fertîligot in baptismate . nehêin uuírt ze lêibo. Do gescâh daz dârfore stât. Lętata est ęgyptus . in profectione EORVM. (12) *Et credidérvnt verbis eivs et* [R 397] *cantauerunt laudes eius.* Vnde do hítemon

geloûbton siê sînen uuórten . unde súngen sîniu lób.
singen Gote er ist kuôllicho michel
CANTEMVS DOMINO . GLORIOSE ENIM MAGNIFICATVS EST. (13) *Cito fecerunt . obliti sunt operum eius.* Daz tâten sie únlango . siê irgâzzen sâr sînero uuércho. Also mánige in ęcclesia irgézzent déro tôufi. *Non sustinuerunt consilium eius.* Siê nebítten uuaz er uuólti. Íro beatitudinem uuolta er ęternam . diû mit patientia geuuunnen uuirt . sie gâoton áber ad temporalem felicitatem. (14) *Et concupierunt concupiscentiam in deserto . et temptauerunt deum in inaquoso.* Vnde be diû gîrezton siê . dâr in eînote . unde chóreton Gotes in uuázzerlôsi. (15) *Et dedit eis petitionem ipsorum . et misit saturitatem in animas eorum.* Dô gáb er ín daz . des siê bâten . unde sánta ín séti. Fúre sie selben sint animę hiêr genémmet. (16) *Et irritauerunt moysen in castris . aaron sanctum domini.* Dáranáh crámdon siê moysen in diên hérebergon . unde den Gótes hêiligen aaron. Siê lúzton diê . fóne dero ducatu siê gehálten uuâren. (17) *Aperta est terra . et degluttiuit dathan . et operuit super congregationem abiron.* Fone diû indéta sih diû érda . unde ferslánt dathân . unde beuuárf daz kesémine abiron. Diê zuêne uuâren des strîtes hoûbet. (18) *Et exarsit ignis in synagoga eorum . flamma combussit peccatores.* Fiûr giêng iro mánigi ána . loûg pranda die súndigen . die ín zuêin folgeton . ducentos quinquaginta. (19) *Et fecerunt uitulum in oreb . et adorauerunt sculptile.* Vnde tâten sie ouh uuirs . daz sie uitulum bildoton in oreb . unde

perichkibilla
daz crábeuuergh pétoton. Oreb chit caluaria. In déro
abkot
caluaria bétoton sie idolum . in ánderro sluôgen sie
CHRISTVM. (20) *Et mutauerunt gloriam suam . in similitudinem uituli comedentis fęnum.* Vnde íro guôllichi
diu an Góte uuas . uuéhsaloton siê . án des fêhes [R 398]
pilde . daz héuues lébet. (21) *Obliti sunt deum qui saluauit eos . qui fecit magnalia in egypto* . (22) *mirabilia in terra cham . terribilia in mari rubro.* Ergâzen Gotes der sie hiêlt . der in egypto mágenhêite
téta . uuunder in châmis lande . prútelichiu in mari
rubro. (23) *Et dixit ut disperderet eos . si non moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius.* Vnde dô gesprah er . daz er siê ferlúre . ube
moyses sin iruuéleto nestuônde fóre ímo . an démo
demo geriche
brúche . an dero plaga. *Vt auerteret iram eius ne disperderet eos.* Also fasto . daz er sin zorn uuánti . .
unde nehanchti . daz er siê nâh iro sculden ! ferlúre.
Ieronimus chit iz chéde in confractione irę eius . daz
uuir chéden an démo brúche sines zornes. Also diû
uuéllest du in blazzin . daz tuô . nesi
intercessio ist . SI DIMITTIS PECCATVM ILLIS. DIMITTE . SIN
daz tiligo mih aba dinemo libpuôche
AVTEM . DELE ME DE LIBRO TVO. Síchiûre uuésenter daz
Gotes reht
ín iustitia dei tilegon neuuolti . stuônt er . unde bôt
sih sélben fúre die scúldigen. So uuard ze lêibo íro
ferlornissida. (24) *Et pro nihilo habuerunt terram*
kehêizlant
desiderabilem. Vnde lústlih lant . terram promissionis .
daz ist himelriche
i. regnum cęlorum . áhtoton siê fúre niêht. *Non crediderunt uerbo eius.* Noh sie negetrúeton sînemo geheîzze. (25) *Et murmurauerunt in tabernaculis suis.*

Vnde be diû rûnezton sie in íro hérebergon . úberlaga tuônde Góte unde moysi. *Non exaudierunt uocem domini.* Vnde Gotes stimma der ín ferbót murmurationem (daz rûnezon) . neuuéreton siê. (26) *Et eleuauit manum suam super eos . ut prosterneret eos in deserto .* (27) *et ut deiceret semen eorum in nationibus . et dispergeret eos in regionibus.* Do huôb er sina hánt úber siê . daz er siê dar in démo êinote iruálti . unde daz iro ze leibo uuurde under diêtin geníderti . unde sie zeuuúrfe after lántsceften. (28) *Et in*[R 399]*itiati sunt beelphegor.* Ínin des uuurden sie priapo gehêiligot. Also der apostolus chît. Daz siê in (in) reprobrum sensum (áuuerf sin) chómene . so ferro iruuuôtin . daz óffen Gótes reht an ín geskîne. *Et comederunt sacrificia mortuorum.* Vnde tôtero ménniscon ópher âzzen siê . also priapus uuas. (. i. ueretratus) Sámoso Got sie in dien uuorten spáreti . daz sie dés doh uuirs tâtin. (29) *Et irritauerunt eum in adinuentionibus suis.* Vnde in íro irdénchedon cramdon sie ín. Sie irdâhton misselîche Góta. *Et multipticata est in eis ruina.* Vnde dannan uuard íro fál mánigfalte . lâgen ál tôt in démo êinote. (30) *Et stetit finees . et placauit . et cessauit quassatio.* Vnde finees stuônt uuíder démo unrehte . mit diû gehulta er Got . dánnan gestílleta ze démo mâle diu muôhi . hiêr ist quassatio . daz dâfore ist confractio . daz chit iro perditio. (ferlornissa) (31) *Et reputatum est ei in iustitiam in generationem et generationem usque in sempiternum.* Vnde daz uuard ímo geáhtot ze réhte . in allen chúnnezálon . so uuirt iz iêmer. (32) *Et irritauerunt eum ad aquam contradictionis . et uexatus est moyses propter eos .* (33) *qui*

exacerbauerunt spiritum eius. Dô grámdon siê ín áber ze déro stéte . diu uuázzer déro uuídersprâcho heizzet . uuanda siê dâr uuíder Góte sprâchen . unde dâr uuard moyses kemuôhet úmbe diê . die sîn mûot eíuer gemáchoton. *Et distinxit in labiis suis.* Vnde er be diu Gótes uuunder daz sie dô eiscoton . in sinen uuorten skied fone diên êreren uuúnderen. Er trúueta déro êreron . dísses netrúueta ér. Be díu chad er zeuuîuelondo . ê ér uirgam sluôge an den stêin . Lâ be Gote . uuir bringen in nu sâr uzzir disimo stêine uuazzir ; NVNQVIT DE PETRA HAC POSSVMVS PRODVCERE AQVAM? Fone demo zeuuîuele uuard ouh er scúldig . unde die sculde neliêzzen ín chómen [R 400] in terram promissionis. Diê aber dárachâmen . uuaz tâten die? (34) *Non disperdiderunt gentes quas dixit dominus illis.* Neferîligoton diê diête . diê Got hiêz tîligon. Chananeos amorreos iebuseos unde andere. (35) *Et conmixti sunt inter gentes . et didicerunt opera eorum .* (36) *et seruierunt sculptilibus eorum . et factum est illis in scandalum.* Siê mischton sih ze ín . gehîton ze íro tóhteron . unde uuórhton nah ín . unde diênoton iro idolis . daz irgiêng ín ze árge. Scandalum ist grecum . unde bezeichenet offensionem alde sinistrum . also siê diû conmixtio lêita in leuam partem. (37) *Et immolauerunt filios suos et filias suas demoniis .* (38) *et effuderunt sanguinem innocentem . sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum . quas sacrificauerunt sculptilibus chanaan.* Vnde dannan fertâten sie sih so ferro . daz sie íro súne unde íro tóhtera demoniis ópheroton . daz uuas sacrilegium . unde sie uzliezzen

únsundig pluôt . déro selbon chindo diu sie idolis
mánslaht
ópheroton . daz uuas sámint ioh homicidium ioh par-
magslaht diêtin
ricidium. Daz lírneton sie be gentibus. *Et interfecta est terra in sanguinibus* . (39) *et contaminata est in operibus eorum . et fornicati sunt in adinuentionibus suis.* An sô unsúndigen blûoten uuard diu erda ir-
slágen . nals sî . núbe an íro sízzente . uuúrden an íro sêlon irslágen . unde beuuémmet uuard sî an íro uuerchen . unde so huôroton siê . daz chit so ge-
suichen siê Góte . in íro irdenchidon. Vuaren siê danne
diêto
íro? Neîn. Sie uuâren gentium fone diu châden
ántfristin in iro ílizzin liêbsáminon
ándere interpretes . in studiis suis . alde in affectioni-
zuólichmachon lústsaminon
bus . alde in affectationibus . alde uoluptatibus . alde
in íro selbero þorgon
fore diên diêtin
obseruationibus. (40) *Et iratus est furore dominus populo suo . et abhominatus est hereditatem suam.* Do balg sih Got des alles . uuíder sînen liût . un[R 401]de lêidizta sîn erbe . daz sie uuésen solton. (41) *Et tradidit eos in manus gentium . et dominati sunt eorum qui oderunt eos.* Vnde be diû gab er siê in ánderro liûto hénde . unde íro fíenda uuiêlten íro. Daz uuâren moabitę ammanite philistei syri. (42) *Et tribulauerunt eos inimici eorum . et humiliati sunt sub manibus eorum.* Vnde diê íro fíenda arbeiton siê . unde únder íro handen uuúrden sie geníderet. Vbe sie
hóldemo Góte neuuólton lósen . sie muôson áber diênon unhólden hêrron. (43) *Sepe liberauit eos.* Souuiêo daz állez uuâre . er lôsta sie iêodoh díccho . also in libro iudicum gescríben ist. *Ipsi autem exacerbauerunt eum in consilio suo . et humiliati sunt in iniqui-*

tatibus suis. Siê fiêngen áber zuô . unde brástou ín in íro râte . unde dannan uuúrden sie iêo geníderet in iro unrehte. Ín neirdrôz réhtes . uuanda sie neirdrôz únrehtes. (44) *Et uidit cum tribularentur . et audiuit orationem eorum.* Dó sáh er siê in arbêiten . unde gehôrta íro gebét . umbe íro nôte. (45) *Et memor fuit testamenti sui.* Vnde irhúgeta er sînero niûuuun benêimedo diê er abrahę gehiêz. *Et pęnituit eum secundum multitudinem misericordię sue.* Vnde roû ín sîn ándo . mit démo ér sih an ín ráh . nah déro mánigi sînero genâdon. (46) *Et dedit eos in misericordias . în conspectu omnium qui ceperant eos.* Vnde skeînda er ín genâda fóre állen diên . fóre diên sie uuîclicho geuuúnnen uuâren . uuanda er uuólta daz CHRISTVS fóne ín châme. (47) *Saluos fac nos domine deus noster . et congrega nos de nationibus.* Duô unsih kehâltene truhten Got únser . ioh ueterem (alten) ioh nouum (ioh niuuuin) populum . unde sámeno unsih fone allen diêten . ze einemo christiano (liûte) populo. *Vt confiteamur nomini tuo sancto . et gloriemur in laude tua.* Daz uuir iêhen muôzzin dînemo hêili[R 402]gen námen . unde an dînemo lóbe geguôllichot uuérden . nals in únsermo. (48) *Benedictus dominus deus israhel a seculo et usque in seculum et dicet omnis populus fiat fiat.* Kelóbot si truhten Got israhelis fóne uuérlte ze uuerlte . unde des lobes antuuurtet aller der liût . kesamenoter fone circumcisione (iudon) et preputio (undo diêtin) . sús . daz sî . daz sî.

(CVI.)

Gotis liûte sun-
Alleluia. Vuaz populo dei gescâhe . uuîlon de-
dontimo rîûuuóntimo feruuórfûn
linquenti . uuîiûn pęnitenti . unde iudei uuúrden repulsi .
diête geládot Gotes
unde gentes uocatę . unde uuiêo manigfalte siu misera-
irbármida
tiones dei . daz ságet díser psalmus. (1) *Confitemini domino quoniam bonus . quoniam in seculum misericordia eius.* Iêhent Gote uuanda er guôt ist. Er nechâde iû niêht zuô . iéhent ube er guot neuuâre. Iéhent ímo . uuanda in uuérlte ist sîn genâda . daranâh
sîn ûberteilida
iudicium. Oûh mag iz chéden . sîn genâda ist iêmer .
chriêchisca
uuanda daz grecum is êona bezeîchenet peîdiu . ioh in
kenâda zît-
sęculum ioh in ęternum. Nû ist misericordia tempo-
licho uber menniscen daz sio dáranâh iêmer lében mit éngi-
raliter super homines . ut uiuant cum angelis in ęter-
lin
num. (2) *Dicant . s. alleluia . qui redempti sunt a domino . quos redemit de manu inimici . et de regionibus congregauit eos.* Diê síngen alleluia sîn lob . die
fone des tiefeles keuualt
er lôsta mit sînemo bluôte . de manu diaboli . unde sá-
. s. sicut alemannia
menota fóne allen ġebiûrdon. Prouincia ist diu lánt-
. s. sicut
tiûregóuue
scaft . regio ist diû gebiûrda . mánige regiones mugen
sîn in êinero prouincia. Mit auro corruptibili . alde
tiûrin
mit argento nelôsta er siê . nube mit sînemo precioso
bluôte
sanguine. (3) *A solis ortu et occasu . ab aquilone et mari.* Diê ér sámenota fone allen halbon déro uuerlte.
(4) *Errauerunt in solitudine in inaquoso . uiam ciui-*

tatis habitaculi non inuenerunt. Siê írroton . êr er siê irlôsti in dírro uuerlte êinote . sie írroton in [R 403] uuázzerlôsi . ueg dero burgseldo . déro himiliscun búrg . der uueg CHRISTVS ist . nefunden siê. Plato gehiêz ín . socrates kehiêz ín . aristoteles kehiêz ín . daz sie ín uuég zêigotin . íro nehêin nezeigota den rehten. (5) *Esurientes et sitientes . anima eorum in ipsis defecit.* Siê írroton húngerge unde dúrstige . iro sêla suánt in ín. In únmáhta fóre zâdele . uuanda sie nehábeton des sie lángeta. Viam ueritatis uuólton ! sie uuízzen . des kelángeta siê . des nemáhton ín philosophi gehélfen. Vuiêo do? (6) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur . et de necessitatibus eorum . eripuit eos.* Ze Góte háreton sie . dô ín sô nôt uuas . unde er nám siê ûzzer déro nôte. Diu gestúngeda compunctio cham ín fone ímo. (7) *Et deduxit eos in uiam rectam . ut irent in ciuitatem habitationis.* Vnde lêita ér siê an den rehten uuég . an CHRISTVM . daz sie an ímo giêngin ze déro burg déro êuuigun seldo. (8) *Confiteantur domino misericordie eius . et mirabilia eius filiis hominum .* (9) *quia satiauit animam inanem . et animam esurientem satiauit bonis.* Fóne diû iehent trúhtene . ir sina genâda . unde ír siniu uuúnder . iêhent menniscon chínden . daz er lâra sêla unde húngerga . kuôtes kesáteta. Vuiêo ist daz kespróchen? iéhent kenada unde uuúnder? Âne daz er die heizet iéhen . die íro inphúnden hábent. (10) *Sedentes in tenebris et umbra mortis . et uinctos in mendicitate et ferro.* Vuanda er sáteta gentes . iû sízzente in fínstri . unde in dôdes scátue. unde mit sundon gebúndene . in bételôde . uuanda sie arm uuaren . in isene . daz chit . in duritia malorum.

besuôch
Daz uuas ein temptatio. (11) *Quia exacuerunt eloquia dei . et consilium altissimi irritauerunt .* (12) *et humiliatum est in laboribus cor eorum . infirmati sunt* [R 404] *nec fuit qui adiuuaret.* Vuanda sie ouh chó-
ze bechnâdo uuarhêite
mene ad agnitionem ueritatis . uuídersprâchen Gótes
Gotis rehtis uuára netuômte
uuort unde sînen uuillen . non subiecti iustitię dei .
unde daz iro statin unéllinte
et suam uolentes statuere . unde iro herza be diu ge-
uuidir iro lústin
níderet uuárd in ríngon . diê siê aduersvs concupiscentias
in gemeîtun hábeton . do geuuíchen sie nôte . uuanda
der neuuás . der ín hulfe . sid ín Got nehalf. Vuieo
aber do? (13) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur . et de necessitatibus eorum liberauit eos.*
(14) *Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis et uincula eorum disrupit.* Do nám er sie ánderest úzer
fínstri . unde úzer tôde . unde úzer háften. (15) *Confiteantur domino misericordiae eius . et mirabilia eius filiis hominum.* (16) *Quia contriuit portas æreas . et uectes ferreos confregit.* Nu si áber des confessio daz er êrina por-
lob Gote
ta bráh . unde isenina geríndela. (17) *Suscepit eos de uia iniquitatis eorum . propter iniustitias enim suas humiliati sunt.* Vnde er sie nam ába des únrehtes
uuége . daz siê âne ín uuolton guôt sîn . sie uuúrden
áber êr geníderet úmbe diu sélben únreht. Daz uuas
chórunza únuuizzo
ánderiu temptatio . éniu uuas ignorantię . disiu uuas
fráfali
dresumptionis. (18) *Omnem escam abominata est anima eorum . et adpropinquauerunt usque ad portas*
mazlêidi
mortis. Alla fuôra lêidizton sie . uuanda sie fastidium
kêistlichis kuôtis
ánachám ! spiritalium bonorum . daz prâhta siê oûh

zuo diên hélleborton. Vuiêo áber do? (19) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum liberauit eos.* (20) *Misit uerbum suum et sanauit eos . et eripuit eos de interitionibus eorum.* Vuanda ouh
ubel uuúnda
daz uuas malum uulnus . unde siê déro súhte siêh uuâren . be diû santa er sîn selbes sún CHRISTVM . unde hêilta siê unde lôsta sie fone íro flórennissido. (21) *Confiteantur domino mi*[R 405]*sericordię eius . et mirabilia eius filiis hominum.* (22) *Et sacrificent sacrificium laudis . et adnuntient opera eius in exsultatione.* Dero genâdon sin
lob
oûh ímo confessiones . also déro êrreron . unde dannan gehêiligeien sie ímo dia hêiligúnga lóbes . unde mâren siê siniu uuérgh in fréuui . nals in drâghêite. Daz ist diu
pesuôch
drítta temptatio. (23) *Qui descendunt mare in nauibus facientes operationem in aquis multis .* (24) *ipsi uiderunt opera domini et mirabilia eius in profundo.* Diê
êuuarten
den mére férrent in skéffen . daz chît sacerdotes diê
chilichon
dísa uuerlt in mísselichen ęcclesiis ríhtent . sih pehéftente in mánigen uuázzeren . dazdir sint mánige liûte Die gesâhen Gótes uuergh . unde sîniu uuúnder ín dero tiêfi. Vuaz íst tiêfera danne ménniscon herzen? fóne
diu ungenuitere strito un-
diên díccho irrínnent tempestates seditionum unde dis-
gezunfto
sensionum . die Gót uuúnderlicho stíllet. (25) *DIXIT ET STETIT SPIRITVS PROCELLĘ.* Ze êrist kebôt Gót . pe diû gestuônt unde uuéreta der dúnstigo uuínt . der daz scéf muôhet. *Et exaltati sunt fluctus eius.* Vnde des uuindes uuella búreton sih. (26) *Ascendunt usque ad cęlos . et descendunt usque ad abyssos.* Siê héuent sih hoho néndendo . unde fállent sámotiêfo ríuuondo.

Anima eorum in malis tabescebat. Íro sêla slêuuet ín
stiuron ?
demo lêide. Vuaz kescáh dánnan diên gubernatoribus ?
(27) *Turbati sunt . et moti sunt . s. ad iram euomendam ! sicut ebrius . et omnis sapientia eorum deuorata est.* Vuurden leîdege . uuúrden muôtsúhtige . sámoso trúnchen man . unde ingiêng ín íro uuîstuom. Vuieo do? (28) *Exclamauerunt ad dominum cum tribularentur et de necessitatibus eorum eduxit eos.* (29) *Et statuit procellam eius in auram . et siluerunt fluctus eius.* Ze Góte háreton siê . er gemá[R 406]chota daz úngeuuitere ze uuétere . unde an díu stilleton sîne uuélla. (30) *Et lętati sunt quia siluerunt.* Vnde fréuton sie sih déro stilli. *Et deduxit eos in portum uoluntatis eorum.* Vnde ér brâhta siê in dia stílli . déro siê lusta. Sid diâ genâda alla Gót skêindi. (31) *Confiteantur domino misericordię eius . et mirabilia eius filiis hominum.* (32) *Et exaltent eum in ęcclesia plebis . et in cathedra seniorum laudent eum.* Siê iéhen ímo . unde hóhen ín ín mánigi liûtes . unde die sízzenten an demo hêrstuôle lóboen ín. Er gestilta
bechórunga
diê fiêrdun temptationem samoso die êrerun drî. Er
der hôhmuôten uuidirstât unde diêmuoten genâdet
íst qui resistit superbis . et humilibus dat gratiam . also uuir nu gehôren súln. (33) *Posuit flumina in desertum . et exitus aquarum in sitim .* (34) *terram fructiferam in salsuginem . i. in salsum humorem . a*
aha
malitia inhabitantium in ea. Iudeorum flumina uuanta er in uuûosti . daz chît in drúccheni . iro uuazzerférte uuanta er ze dúrste . íro uuuôcherhaftun erda . hiêz er uuerden salzmûorra. Ziu? âne dúrh dero úbeli . die
uuizzegin bi-
dârâna sâzzen. Vuâr sint iro prophetę unde iro sa-

scofa lera
cerdotes . fóne diên sie doctrinam inphiêngen ? Vuar
hus ophir
templum . uuâr sacrificia ? Vuâr ist doh êin íro guot ?
ubil guôt
Mala sint ín chomen fúre bona. (35) *Posuit desertum in stagna aquarum . et terram sine aqua in exitus aquarum.* Dárauuídere máchota ér êinote ze sêuuenten uuázzeren . unde uuazzerlosa erda ze rínnenten uuázzeren. (36) *Et collocauit illic esurientes.* Vnde dâr bi diên uuázzeren stalta er húngerge. *Et constituerunt ciuitatem habitationis.* Vnde die burgoton dar. (37) *Et seminauerunt agros et plantauerunt uineas et fecerunt fructum natiuitatis.* Vnde arbeiton chorn unde uuîn . unde chíndoton. (38) *Et be*[R 407]*nedixit eis . et multiplicati sunt nimis.* Vnde hiêz er siê urám diêhen . unde be diu uuard iro filo fone unmánigen. *Et iumenta eorum non sunt deminuta.* Vnde iro fého uuéreton. Vuer neuuêiz daz al uuésen gespróchen fone gentibus ? Sie uuaren ferhéiêt . pe diû uuâren sie steriles et infęcundi unberehaft knôtero unérche bonorum operum . unde húngerge . ioh túrstege sanctę hêiligero gelôubo fidei. Daz kebuôzta er ín uuanda in copiosa lêra genuôgiu doctrina fóne ímo chám. Déro lébeton ioh iro iumenta . daz sint simpliciter fêo mit êinfalti lêbinte in christanhêite uiuentes in ęcclesia . uuanda er sie alle hiêz lêren einhafte ioh lázze capaces et tardos. (39) *Et pauci facti sunt et uexati sunt a tribulatione malorum et dolore.* Diê selben uuúrden unmanige . an diên . die sih fone in scêiden . sie uuâren die selben mit kelichenisse mit uuârheite specie nals ueritate . unde die uuurden gemûohet fone dero bino uuêuuon . unde lêides. Daz kescáh mit rehte

irrârin scêidmácharin diedir scêit
hereticis unde scismaticis . die discissio paucos machota . uuanda sie sáment neuuâren. (40) *Effusa est contemptio super principes.* An die fúrsten iro êhalti principes religionis so in duôhta . uuárd keuuórfen fersmâheda . daz íro sancta ęcclesia neruôhta. *Et errare fecit eos in inuio . et non in uia.* Vnde Got téta sie írron in âuuekke . nals in uuége. Er getéta siê gan in iro muôtuuillin concupiscentiis cordis sui . uuanda sie sih sélbe ferlêitton uuâninte ESTIMANTES nuaz sin denne siê niêht sint SE ALIQVIT ESSE . DVM NIHIL SVNT. (41) *Et adiuuauit pauperem de inopia.* Dáraingágene half er démo ármen . ûzzer dero ármheite. Vuanda der tiemuôte humilis ist unde sih armin irchénnet pauperem . demo hilfet er. *Et posuit sicut oues familias.* Vnde dero solichon chunne sázta er álso scâf . uuanda er sie âne hirte neliêz. (42) *Videbunt recti et lętabuntur.* Rehte gesêhent daz . unde fréuuent síh ís . fréuuent sih iro míteuuíste. [R 408] *Et omnis iniquitas oppilauit os suum.* Vnde állez únreht peuuárf sînen munt . uuanda iz neheina uuidirstôz obiectionem nefant. (43) *Quis sapiens? et custodiet hęc . et intellegit misericordias domini.* Vuer ist nû sô uuízzigh sô hárazuô durft ist? souuér uuízzigh ist . der behuôte dísiu in sînemo sínne . unde der bechennet Gotes kenâda.

(CVII.)

(1) *Canticvm psalmi ipsi david.* (2) *Paratvm cor mevm devs . paratvm cor meum.* Filius sun chît ze fatere ad patrem . mîn herza ist káro . káro ist mîn hérza. Vuarazuo? Ad passionem uuîzze sustinendam. zelîdenne *Cantabo et psallam in gloria mea.* Dir síngo ih . dir húgesángon ih in mînero guôllichi. (3) *Exsurge gloria mea exsurge psalterium et cythara.* Stant ûf mîn guôllichi . oûge dih resurgendo irstándo . unde ascendendo úffárendo. Stant ûf psalterium unde cythara . daz sint miracula uuúnder unde passiones uuîzze . also dârfóre stât in quinquagesimo an VI deus psalmo repulisti. *Exsurgam diluculo.* In uôhtun irstân ih. (4) *Confitebor tibi in populis domine . et psallam tibi in nationibus.* Nâh déro resurrectione urstende lóbon ih dih in allen liûten . unde síngo dir psalmos in állen diêten. (5) *Quoniam magnificata est usque ad cęlos misericordia tua . et usque ad nubes ueritas tua.* Vuanda din genâda ist uuorden míchel unz an angelos in himele cęlo . unde din uuârhêit unz an euangelistas in terra. (6) *Exaltare super cęlos deus . et super omnem terram gloria tua.* Homo sprichet nû. Fár ûf Got uber hímela . unde din guôllichi brêite sih úber alla érda. der mennisco (7) *Vt liberentur dilecti tui.* Daz dîne trûta dîne fideles irlôset uuerden. *Saluum me fac dextera tua et exaudi me.* Duo mih an diên mînen gehéltenen mit dinero zeseuuun. Ih pin din dextra zésenua . mit mir gehált [R 409] siê. (8) *Deus locutus est in sancto suo . lętabor et partibor sicimam . et conuallem tabernaculorum dimętiar.* Nû sprichet sancta

ęcclesia . Got kehiêz daz an sinemo súne . des ih frô
ahsela
bín . unde be diû têilo ih mîne humeros in misselichen
gebon zetrágenne sine burdi
donis spiritus sancti ad portanda onera eivs. *Et con-*
uallem tabernaculorum metibor. Ih mízzo mir in têil
tal dero herebirgon . dâr iacob stîga sînen scâfen má-
chota. (9) *Meus est galaad . et meus est manasses.*
tiête
Mîn sint gentes . mîn sint iudei. *Et effraim susceptio*
capitis mei. Vnde ántfang mines hôubetes . daz chit
urstendi uuuôchir
resurrectio CHRISTI . ist min fructificatio. *Iuda rex*
chúmberrun
meus. CHRISTVS de tribu iuda ist min chúning. (10)
Moab lebes spei meę. Der fáterlôso daz chit diabolus
der Got ze fatere nehebet sunder irtêilare
qui non habet deum patrem sed iudicem . der ist chéz-
zel mînero gedíngi. Ih fersího mih ze diên . diê er
chézzile fleîsc ze guotimo
irsiûdet. In lebete uuerdent carnes kesóten ad bonum
smácche tiêmuôte ioh Gótedahte
saporem . so uuerdent kenûoge humiles et deuoti . fóne
diên âhtungen zuofersiht
persecutionibus diaboli . be diu ist dannan spes ęcclesię.
In idumeam . i. terrenam extendam calciamentum meum.
prediga
Ioh ze írdisken ménniscon ferrécho ih mîn euangelium.
Mihi allophili subditi sunt. Alienigenę uuerdent mir
úndertân. (11) *Quis deducet me in ciuitatem munitam?*
Quis deducet me in idumeam. Vuer lêitet mih hína
ih nuáno hella dero
ze festero burg? Vueliu ist daz? Forte infernus . cuius
borta er brach in erdpurch
portas ipse confregit. Vuer in terrenam. (12) *Nonne*
tu deus? Netuôst du daz Got fáter? *Qui repulisti*
nos . hoc est distulisti nos. Du unsih kefrístet hábest
urstende
únserro sâldon unz ze resurrectione . also du ioh selben

ze guolligehêite
CHRISTVM frístost ad glorificationem. *Et non exibis deus in uirtutibus nostris.* Vnde neoûgest dih in unseren chrefteu . so man unsih ze martyrio fuôret also ouh du in dînero martiro Gotcheit in passione dîna deitatem neoûgtost. (13) *Da nobis auxilium* [R 410] *de tribulatione.* Gib uns aber ínuuert toûgena hélfa déro arbêite. *Quia uana salus hominis.* Vnde be diu tûo daz . uuanda diû ûzzera mennisken hêili úppig ist. (14) *In deo faciemus uirtutem.* In Góte skeînen uirtutem patientię. *Et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.* Vnde er brínget ze niêhte únsere fienda. Quinquagesimus nonus psalmus ságet iz folleghlîchor.

deus repulisti

(CVIII.)

(1) *In finem psalmvs david.* Also Petrus tréget stal
personam ęcclesię . unde diû ze imo gesprochen sint also daz ist . dir gibo ih himilo slůzzela
TIBI DABO CLAVES REGNI CELORVM. Danne habent illustrem intellectum . danne siu uuerdent reoffena fernúmest ke-
uuéndit an lata ad ęcclesiam . so tréget iudas personam iudaici den stal iu-
dono
populi . unde fone ímo gespróchenin . uuerdent an den liût fólleglicho fernómen. (2) *Deus lavdem meam ne tacveris . qvia os peccatoris et dolosi super me apertum est.* CHRISTVS SPRICHET . AD PATREM . Got nefersuige min lób . daz chit nelâz iz fersuîget uuerden fóne guôten . uuanda súndigis munt unde únchústigis indân ist úber

mih . kesuêige sîna lúgi mit dînero uuarhêite. (3) *Locuti sunt aduersum me lingua dolosa.* Sie chôsoton uuíder mir in úntruuuon . hiêzen mih magistrum bonum . des ín niêht ze muote neuuas. *Et sermonibus odii circumdederunt me.* Vnde úmbegâben mih ze ándermo mâle . mit fiéutlîchen uuorten . so diû sint CRVCIFIGE CRVCIFIGE skeînendo uuas in ze muôte uuas. *Et expugnauerunt me gratis.* Vnde iro dánches irfúhten sie mih. Vngesculdet sluôgen siê mih. (4) *Pro eo ut me diligerent detrahebant mihi.* Fúre diê mínna diê siê mir [R 411] bieten sólton . argchosoton sie mir. Sie lônoton mir guotes mit úbele. *Ego autem orabam.* Aber ih péteta umbe sîe. PATER IGNOSCE ILLIS QVIA NESCIVNT QVID FACIVNT. (5) *Et posuerunt aduersum me mala pro bonis . et odium pro dilectione mea.* Sie búten mir ubel umbe guôt . unde haz umbe mîna mínna. Ih uuolta sie colligere sicut gallina pullos suos sub alas suas . dáraingágene îlton sie mih morti tradere. Vuieo sie des súlin ingelten . des chumet nu prophetia . nals optatio. (6) *Constitue super eum peccatorem.* Sezze úber ín den sundigen . uber iudam der mih sólichen sélita. *Et diabolus stet a dextris eius.* Vnde der tiêuel stande ze sinero zéseuuun. Der ist peccator . der lêrta ín íz. Der ist mit rehte obe ímo . so daz er imo subditus si. Der ist imo a dextris . uuanda er opera eius preposuit operibus dei. Daz ist iêgelichemo daz zeseuua . daz er gechiûset . unde iruuélet. Iudas

frecchi uuistûom scaz
iruuéleta auaritiam nals sapientiam . pecuniam nals
sina genist
salutem suam. (7) *Cum iudicatur exeat condemnatus.*
ze sûonotage
So er in iudicium chome . dannan fáre er beuuíffenêr
in die tiêferun finstri
in tenebras exteriores. *Et oratio eius fiat in pecca-*
tum. Ze sundon uuerde ímo sîn gebét . sid er per
folgen
CHRISTVM béton neuuolta . unde er in neuuolta sequi .
sundir âhtin
sed persequi. (8) *Fiant dies eius pauci.* Vnlango
halsstricche
lébe ér . ze laqueo gâoe er. *Et episcopatum eius ac-*
potinhêra
cipiat alter. Mathias inphâe sîn apostolatum. (9) *Fiant*
filii eius orfani . et uxor eius uidua. Sîniu chint
uuerden uuêisen . sîn chena uuíteuua. (10) *Nutantes .*
i. incerti quo cant transferantur filii eius et mendicent.
Sîniu chint uuerden in ungeuuishêite ferfuoret . unde
uuerden bételâra. *Eiciantur de habitationibus suis.*
Ûzer íro sél[R 412]don uuerden sie ferstôzen. Trans-
ferantur unde eiciantur ist al êin. Vuiêo sol daz
uuerden? (11) *Scrutetur fenerator omnem substantiam*
eius . et diripiant alieni labores eius. Der ímo ieht
ferliúuuen hábe . daz chit demo er scúldig sî . der ir-
suôche alla sina uuíst . unde alle sine arbêite zezuc-
uztrippen fone Gótes rîche sint die
cheen frémede. Extranei a regno dei sint spiritus in-
tiefela anlen
mundi . fóne dien habeta er mutuum diê betêilen in
álles kuôtes. (12) *Non sit illi adiutor . nec sit qui*
misereatur pupillis eius. Ímo unde sinen uuêison .
netuôe niêman hélfa noh kenâda. (13) *Fiant nati eius*
in interitum . in generatione una deleatur nomen eius.
Sîniu chint uuerden ferlóren . sin selbes námo zegánge

die ánderun geburt
in einero gebúrte secundam generationem negeuuúnne
er. (14) *In memoriam redeat iniquitas patrum eius*
in conspectu domini . et peccatum matris eius non
deleatur. Sinero fórderon únreht si in gehúhte fore
Gote . unde sinero muoter sunda neuuérde fertîligot.
Vbel chómener fone ubelen . uuerde ferlóren sament
ih kilto déro fatero súnda dien chinden
ín. Also gescríben ist . REDDAM PECCATA PATRVM IN FILIOS
dero mih házzenton
QVI ODERVNT ME. Vuolti er guôt sîn danne netáretin
ímo íro sunda. (15) *Fiant contra dominum semper .*
ut dispereat de terra memoria eorum. Vuíder Gote
sin diê forderen . fore imo sin iro sunda . uuanda an-
fore
dere interpretes châden coram deo . daz íro gehuht ze-
fone paradyse
gánge de terra uiuentium. (16) *Pro eo quod non est*
recordatus facere misericordiam . (17) *et persecutus*
est hominem inopem et mendicum et conpunctum corde
mortificauit. Vuanda er genada nescêinda CHRISTO .
unde er ín slûog . armen . bételonten . riúuuegen. Daz
ze sinen liden
ander unde daz trítta séhent mêr ad membra eius.
Sol íz nâh ánderen chéden mortificare . sô íst daz [R 413]
daz er in irtôti
ut mortificaret. (18) *Et dilexit maledictionem et ue-*
niet ei . noluit benedictionem et elongabitur ab eo.
Fluôh mínnota er . ioh er ioh der liût . der chumet
stélinto choûffonto fellinto liût
ímo. Iudas furando uendendo tradendo der populus
sin bluôt sî úber únsich . ioh uber únseriu chint
chedendo . SANGVIS EIVS SVPER NOS ET SVPER FILIOS NOSTROS.
Ségen neuuolta er . der ferrêt ímo. Iudas neuuolta
ségiu der liût sé-
CHRISTVM der benedictio ist. Populus neuuolta bene-
gin derdâr gescheude uuart
dictionem . do der in zuochad qui erat illuminatus a

ino uuellint ouh ir sîne iungerin uuerden ?
domino. NVNQVID ET VOS VVLTIS DISCIPVLI EIVS FIERI ?
fluôhhonto sist sin iungero
unde sie pro maledicto châden . TV DISCIPVLVS ILLIVS SIS .
der ségin ze diêtin
unde be diû benedictio fone ín fûor ad gentes. *Et induit maledictionem sicut uestimentum . et intrauit sicut aqua in interiora eius.* Vnde also uuât légeta
alde alde der liût
er ána flûoh . siue iudas siue populus . unde also uuazlichamo ioh sela
zer chám er ín ín. Corpus et anima gefrêhtoton gehella lichamo uzzan sela innan
hennam . foris corpus . intus anima. *Et sicut oleum in ossibus eius.* Vnde also oleum cham er in siniu
beîn . uuanda imo lussam uuas ubelo zetuonne . also manne ist oleum zeslíndenne. (19) *Fiat ei sicut uestimentum quo operitur . et sicut zona qua semper precingitur.* Sid ín is lúste . so uuerde er ímo also diû uuât . diû in décchet. Diû skînet an ímo . sô skîne
imo ana der fluôh. Vnde also ín der gúrtel mit demo
kâriuuin zn uuerche
er sih iêo gúrtet máchot paratum ad opus . so gáreuue
ubilo zetûonne
ín der fluôh ad malefaciendum. Nah dísen uuorten .
ze ubele halden
séhen uuir iêo iudeos ad malum pronos. (20) *hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud dominum . et qui locuntur mala aduersus animam meam.* Diz uuerch
irrâro
ist hęreticorum samoso iudeorum . die mih lúzzent uui-
êbemaht minis fater
der Got . unde mir ęqualitatem patris ferságent . unde die ubelchôsont uuíder mir. (21) *Et tu* [R 414] *domine domine fac mecum propter nomen tuum.* Vnde
du hêrro fáter min uuúrche sáment mir . hilf mines uuérches . umbe dinen námen . nals umbe ménniscen frêhte. *Quia suauis est misericordia tua.* Vuanda

din genâda suôzze ist . diê du fergébeno skêinest. (22) *Libera me quia egenus et pauper ego sum.* Lôse
lichamin
mih . uuanda ih túrftig unde arm bin . carnis hálb pin ih arm . unde helfo dúrftig. *Et cor meum con-*
turbatum est intra me. Vnde min hérza ist truôbe
unfro ist min sêla unz an den tod
in mir . TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MORTEM. (23) *Sicut umbra cum declinat ablatus sum.* Ih pin ábagenómen . álso scáto sô ér siget . hórsco uuénchet der scáto . hórsco genímet mih der tôd. *Excussus sum sicut*
locusta. Bín irscrécchet in mátoscrecches uuîs. Fóne nazareth in capharneum . dánnan in bethsaidam . dan-
unde fone burch ze burch
nan in ierusalem . et de ciuitate in ciuitatem. Ziu? ane frístendo iro mêin. (24) *Genua mea infirmata*
mîne lide starche
sunt a iciunio. Membra mea fortia uuúrden siêh fóne
an tôde
dárbûn. Sô mîn diê fermísson in morte . dien ih uuas
prôt iro fuoro
panis sustentationis . so uuíchen siê dannan gescáh
zeferloûgenne
Petro CHRISTVM negare. *Et caro mea inmutata est*
propter oleum. Áber sar uuard keuuéhsalot min flêisg .
kenada des keistis
fóne unbaldi . ze baldi . umbe gratiam spiritus sancti .
diû ín nechâme . ube ih ábuuertig neuuurde. (25) *Et*
ego factus sum opprobrium illis. Áber iudeis uuard
ih ze iteuuîzze hángêndo in cruce. *Viderunt me et*
mouerunt capita sua. Siê sâhen mih ána . unde uué-
hangenten nals ir-
geton iro hôubet. Pendentem sâhen sie mih . non re-
stântin miniu lide nuêichiu nals fleisc
surgentem. Siê gesâhen genua infirmata . nals carnem
keuuéchselot
inmutatam. (26) *Adiuua me domine deus meus sal-*
uum me fac propter misericordiam tuam. Nû hílf

áber dû mír truhten Got mîn . umbe dîna genâda . diê dû danches skêinest . hílf [R 415] mir . hilf diên mînen. (27) *Et sciant quia manus tua hęc . et tu domine fecisti eam.* Vnde siê geêiscoen . daz din hant
gestungit
nals iro hant mih súslih tuôt lîden . daz sie conpuncti
ze riúuuo
uuerden ad pęnitentiam. Vnde dû tate die hant. Ih
arm geuualt
pín dîn hant din brachium din potentia . mih tate du
fone dauidis slahto lîchamin halp
ex semine dauid secundum carnem. Ih uuas áber sá-
noh iêo Goteheite halb
ment dir in principio secundum diuinitatem. (28) *Maledicent illi et tu benedices.* Siê chédent mir ubelo . du chîst mir uuola. Ist úppig . daz siê chédent . aber dû tûost daz du chîst. *Qui insurgunt in me confundantur.* Diê min âhtent . die scámeen sih dánne . so
irhóit ubir himila guollichi
ih exaltatus uuerde super cęlos . unde mîn gloria skîne
ubir erda
super terram. *Seruus autem tuus lętabitur.* Aber dîn scálch fréuuet sih ze dinero zéseuuun . fréuuet sih oûh
under chorungon in
an sînen fróuuên líden . hiêr inter temptationes in
gedingi daranah iêmer
spe . post temptationes in ęternum. (29) *Induantur pudore qui detrahunt mihi . et operiantur sicut diploide confusione sua.* Scáma úmbefâhe . diê mir argchôsoien .
zeuuinaltin láchene
bedéchet uuerden sie míte . sámoso mit duplici pallio .
innuert ioh ûzuuert scámig fore Gote
daz sie intus et foris sîn confusi . daz chit coram deo
ioh fore liûtin
et coram hominibus. (30) *Confitebor domino nimis in ore meo . et in medio multorum laudabo eum.* Góte
in munde
iího ih . Got lóbon ih ! filo in minemo munde . in ore
dero christanheite . in dero herzon manigi
ęcclesię meę . in cordibus multorum lóbon ih ín. (31)

Qui astitit a dextris pauperis ut saluam faceret a persequentibus animam meam. Der ze zéseuuun min armes stuônt . daz er mîna sêla genériti fóre âhtaren. Diabolus stuont a dextris iudę . der diuitias uuolta ge-
5 uuúnnen mit uendito CHRISTO . hiêr ist áber dominus ad dexteram pauperis . daz selber dominus sîne diuitię sîn . unde sin sêla . gehalten si a persequentibus. Daz keliêz er er ouh martyribus . die persequentibus neuuolton consentire [R 416] ad malum . uuanda in Gót
10 uuás a dextris.

(CIX.)

PSALMVS DAVID. (1) *DIXIT DOMINVS DOMINO MEO . SEDE A DEXTRIS MEIS.* DAVID propheta spríchet hiêr. Mînemo hêrren CHRISTO . chad min hêrro sîn fáter zuô .
15 sízze ze mînero zéseuuun. Vuar gehôrta daz dauid? In spiritu. Vues spiritus? Dei. In sinero ínuuertigun lêro geêiscota er iz. Spiritus uuêiz alliu archana dei . sîn sint uoces omnium prophetarum. CHRISTVS ist dominus dauid secundum diuinitatem . er ist ouh filius
20 dauid secundum carnem. Noh zuêne domini nesint in patre et filio . souuieo iz chéde DOMINVS DOMINO . núbe ein deus. In humanis rebus mag oûh priuatus filium regem habere dominum . unde filius factus episcopus mag heizen pater patris. Sid aber pater unde filius
25 êin sint . uuiêo gebôt danne pater filio sus. SEDE A

DEXTRIS MEIS? âne umbe die assumptam humanitatem . an déro filius mînor ist patre. Vuaz chad er? *Sede a dextris meis . donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum . i. sub pedibus tuis.* Sízze nében mir · unz ih dîne fíenda undertuôie dinen fuôzen. Nesint imo alle gentes nu úndertân . die êr uuâren inimici? Also iz ánderesuuar chît. DABO TIBI GENTES HEREDITATEM TVAM ET POSSESSIONEM TVAM TERMINOS TERRE. So gerno so úngerno . alle sínt sie under sinen fûozen. Sâlige die gérno . uuênege die ungerno. (2) *Virgam uirtutis tue emittet dominus ex syon.* Vzer syon lâzet Got diê gerta dînero chrefte. Also iz chît . DE SYON EXIBIT LEX ET VERBVM DOMINI DE IERVSALEM. Ze ierusalem fâhet ána regnum potentie tue . dannan gât iz ad fi[R 417]nes terre. *Dominare in medio inimicorum tuorum.* Vuis keuuáltîg under mítten dînen fíenden . in medio paganorum . iudeorum . hereticorum . fratrum falsorum. (3) *Tecum principium in die uirtutis tue.* Vuer sprichet nû? Pater ad filium. Vuaz chît? Ih pin sáment dir. Bín daz dû bíst. Principium bin ih . daz pist ouh dû . ungescêiden bin uuir . be diu nesint duo principia . nube êin principium. IN PRINCIPIO ERAT VERBVM. Iêo uuas daz noh ist. Vuaz? In patre principio . uerbum principium. *In die uirtutis tue.* Daz skînet an démo táge dinero chréfte. Vuemo? Omnibus sanctis . quia iam similes tibi facti uidebunt te sicuti es. Diê uirtutem gíbest dû . dâr hábest du siâ. Diu inphallet impiis . uuanda siê gloriam dei negesêhent. *In splendoribus sanctorum.* Sô splendor sanctorum chúmet . der an diû ist . daz sie conformes uuerden imagini dei . danne skînit tecum principium. *Ex utero ante luciferum genui te.* Ante sydera . ante tempora .

ex secreto substantię meę . genui te. Vuiêo áber in tempore? Neuua ouh daz ante luciferum? Noctu enim natus est dominus ex utero uirginis MARIĘ. Vuer uueiz daz? PASTORES OBSERVANTES VIGILIAS NOCTIS SVPER GREGE SVO. MISSI VB ANGELO VIDERE HOC VERBVM. (4) *Iurauit dominus et non pęnitebit eum.* Dir gesuuôr Got . unde daz negeriúuuet ín. Vuaz uuas der êid? *Tu es sacerdos in ętternum.* Darazuo bist du gebórn in tempore . daz dû sacerdos sist in éuua . unde dih uictimam patri bringest umbe genus humanum. *Secundum ordinem melchisedec.* Nals nâh aaron sacerdote des uictime zegangen sint . nube nâh démo sacerdote . der panem et uinum opherota . dar corporis et sanguinis tui sacramenta bezeichenet sint. [R 418] Sólih sacerdotium ist dir gesuóren . unde be diû ist dir iz éuuîg. Vuiêo suéret Got? âne testando se ipsum. Vuieo aber mennisco? âne testando deum . id est deum testem adhibendo . Got nemag suéren daz ín súle riúuuen . uuanda iz iêouuâr ist . aber mennisco mag suéren daz ín sól riúuuen . uuanda iz uuîlon falsum ist . be diû neuuile Got den ménniscen suéren . den er uueîz sih múgen fersuéren. Nû sprichet aber dauid ad patrem. (5) *Dominus a dextris tuis confrínget in die irę suę reges.* Truhten ze dînero zéseuuun . ze démo du châde. TV ES SACERDOS IN ĘTERNVM . der gebróchot chúninga in demo zîte sînes zornes. Diê sih êinoton delere christianum nomen de terra . die superbe châden . QVIS EST CHRISTVS? nescio quis iudeus . nescio quis galileus . sic occisus . sic mortuus . diên uuirt er lapis offensionis . uuanda sie sih an imo so mortuo so humiliter iacente . ferspurnent unde ferstôzzent . unde an ímo genûen uuérdent . unde sînes zórnes so inphíndent. Daz geskîehet ín hiêr in

occulto álso nonus psalmus ist inscriptus pro occultis filii. Vuaz in futuro? Daz héuigora ist. Vuaz? SVPER QVEM VERO CECIDERIT CONTERET EVM. Den er óbenan ánafállet . den ferchenistet er . den fermúlet ér. Éner mag kenésen . díser ist ferlóren . éner ferchôs in humilem in terra . díser sublimem in cęlis. (6) *Iudicabit in nationibus.* Er irtêilet in diêten . nû occulte . in fine sęculi manifeste. *Implebit ruinas.* Kefelle ríhtet er ûf. Vuóla fallent diê . diê sih so fóre ímo diêmuôtent . daz er sie ûfríhtet . unde íro gruôba irfúllet . also gescriben ist . OMNIS VALLIS IMPLEBITVR . unde ubelo fállent die . fone diên iz chît . DESTRVE ILLOS ET NON ĘDIFI[R 419]CABIS EOS. *Conquassabit capita in terra multorum* . hiêr in presenti uita . genotegôt er mánigero houbet . uuanda er sie tûot de superbis humiles. (7) *De torrente in uia bibit.* Dero chlíngun getranch er an démo uuége. Dírro ferlôufentun mortalitatis gechóreta er . uuanda er uuolta uns kelîcho nasci et mori. *Propterea exaltauit caput.* Fóne diu uuard er exaltatus a morte. Daz kescáh ímo an démo uuége . an démo er stân netuálta . also iz chît . IN VIA PECCATORVM NON STETIT. Nube uuieo? EXSVLTAVIT VT GYGAS AD CVRRENDAM VIAM.

(CX.)

ALLELVIA. Diser psalmus ouget lętitiam populi dei . umbe die gaudia . die er ímo uuêiz futura in alio sęculo. Fone diû stât hiêr alleluia . die uuir ze ôstron síngên per quinquaginta dies . uuanda sie bezêichenent

futura gaudia . also ouh quadragesima bezeichenet erumnosos dies huius sęculi. (1) *Confitebor tibi domine in toto corde meo.* Dir trúhten danchon ih in allemo mînemo hérzen. *In consilio iustorum et congregatione.* An démo râte déro réhton . unde in íro gesémine. Consilium iustorum ist iudicare cum deo. Vuanne uuirt daz? So alle rehte sih kesáminont ad dexteram christi. Dâr tuôen uuír dír laudem in toto corde. (2) *Magna opera domini . exquisita in omnes uoluntates eius.* Máhtîg sint Gotes uuerch . iruuélitiû sint síniû uuérch in allen sînen uuillon . uuanda nehêiniû diên gelîh nesínt . diû er uuíle. (3) *Confessio et magnificentia opus eius.* Keiíht unde tuômheit ist sin uuérch. Er tuôt peccatorem in pęnitentia confiteri et iustificari . also publicano gescah . den phariseus fersáh. [R 420] *Iustitia eius manet in seculum seculi.* Sîn reht uuéret iêmer . ioh án gehâltenên . ioh an ungehaltenên. (4) *Memoriam fecit mirabilium suorum . miserator et misericors dominus.* Kehúht sînero uuúndero téta der genâdigo unde der ármherzo trúhtin. An uuiu? (5) *Escam dedit timentibus se.* Kab fûora diên sih furhtenten. Er gab escam quę non corrumpitur . panem qui de cęlo descendit. *Memor erit in sęculum testamenti sui.* Fúrder gehúget er sînes erbes . uuanda er ímo pignus kegében habet . panem de cęlo . uerbum caro factum. (6) *Virtutem operum suorum adnuntiabit populo suo.* Er skêinet sinemo liûte uuaz er ketuon mag . uuieo diû sint deo facilia . diu hominibus sint difficilia. An uuiû skêinet er iz? (7) *Vt det illis hereditatem gentium.* Daz er ín gebe erbe déro diêto. Vuélichen? Diên . die ze imo châden . Ecce nos reliqvimvs omnia et secvti svmvs te. Qvid ergo erit nobis? Siê

séndet er ûz . unde tuot sie lucrari omnes gentes. *Opera manuum eius ueritas et iudicium.* Vuârhêit unde irtêileda sint sin hantuuerch. Veritas kibet lôn fidelibus . iudicium pęnas impiis. Martyres unde alle fideles standen in ueritate . er brínget sie ad iudicandum . niêht êin diê . a quibus iudicati sunt . núbe ioh angelos. (8) *Fidelia omnia mandata eius . confirmata in seculum seculi . facta in ueritate et ęquitate.* Sîniu gebót netrîegent . siu sint iêmer feste . siu sint in uuarhêite getân . unde in rehte . ze déro uuîs úbe man hiêr nefliêhet laborem . daz man dóret findet requiem. (9) *Redemptionem misit populo suo.* An CHRISTO santa er lôsunga sînemo liûte . a captiuitate peregrinationis huius. *Mandauit in ęternum testamentum suum.* Niúuua beneîmeda befál er uns [R 421] daz uuir carnaliter nedenchen terram lacte et melle manantem . nube regnum cęlorum unde uuir hiêr séti nesuôchen . nube dára spáreen. *Sanctum et terribile nomen eius.* Sîn námo ist hêilig in humanitate . prútelîh in deitate. (10) *Initium sapientię timor domini.* Ze Gótes forhtun fáhet uuîsheît ána . uuanda er ist timere gehennam . danne sperare cęlum . êr sint donanda delicta . danne premia sin flagitanda. *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Kuot ist intellectus diên . diê ín skêinent . intellegere et non facere ist periculosum. *Laudatio eius manet in sęculum seculi.* Iêmer uuéret sîn lob . uues? ane des skînhaften intellectus.

(CXI.)

Allelvia conversionis aggei et zachariae. Díse

zuêne prophetę chêrton iro muôt ad spiritalem intellectum . do sie iruuúndene fóne babylonia renouationem templi gesahen . uuanda sie bezêichenet reparationem noui populi . diû an CHRISTO ist. Fone diû ist diser psalmus alleluia dero sanctę conuersionis . dîa dauid in sînen zîten sang . ante quatuordecim generationes. (1) *BEATVS VIR QVI TIMET DOMINVM.* Sâlig mán ist . der Got fúrhtet. *In mandatis eius uolet nimis.* Vnde in sinen gebóten hárto uuíllig ist . so . daz er sie gerno uuéret. (2) *Potens in terra erit semen eius.* Sîn sâmo id est bonum ! opus . kemág fílo in terra beatorum. Diû erda uuard kelâzzen zacheo . umbe dimidium substantię . unde uiduę . umbe duo minuta . unde pauperi . umbe calicem aquę frigidę. So mahtig ist semen bonorum operum. *Generatio rectorum benedicetur.* Déro rehton gebúrt uuirt ze guôte genámot. Daz íro semen ist . daz ist íro generatio . dero [R 422] folget sâlda . daz ist benedictio. Sâlda gâben alte liûte iro chínden . daz hiêz benedicere. (3) *Gloria et diuitię in domo eius.* Kuôllichi unde rihtuom . sint in des herzen qui timet dominum. Dâr ist spes uitę ęternę . dâr hábet er genuôge . uuanda sîn spes uuirt beuuéndet in rem. *Et iustitia eius manet in seculum seculi.* Fóne diû ist er rîche . uuanda sin reht uuéret iêmer. Temporaliter téta er iz . ęternaliter hábet er íz. Vuannan ist daz chomen? (4) *Exortum est in tenebris lumen rectis corde . misericors et miserator et iustvs dominus.* Vuanda liêht irrúnnen ist in fínstri . réhthérzên. Vuélez ist daz? Truhten der reht ist úbelen . genâdig kuôten. Zíu écchert réhtherzen? Vuanda gescriben ist .

Er cham an daz sin diê sine neimoten in die
IN PROPRIA VENIT . ET SVI EVM NON RECEPERVNT . QVOTQVOT

in aber inphiêngen dien gab er geuualt siniu chint uuésin
AVTEM RECEPERVNT EVM . DEDIT EIS POTESTATEM FILIOS DEI FIERI.
(5) *Iocundus homo qui miseretur et commodat.* Vuúnnesam mennisco der andermo genâdet . unde intliêhet. Alde iz chît . der andermo ignoscendo fergibet . unde
fergebent so uuirt
gibet. Nah diû so gescriben ist . DIMITTITE ET DIMIT-
iû fergébin kebent so gibit man ouch iû
TETVR VOBIS . DATE ET DABITVR VOBIS. Vuanda genadig ist dero iêgelih . der andermo gibet . alde fergíbet . alde
lob
intliêhet. Der sih réchen uuíle . der fórderot gloriam.
pézzer ist der sin zorn fertrêit
Vuanda aber gescríben ist . MELIOR EST QVI VINCIT IRAM .
danne derer êina burgh irfihtit unlobesam
QVAM QVI EXPVGNAT CIVITATEM . be diu neist ! der inglorius .
pelazzendo sigenunftare
der ignoscendo bezzero triumphator uuirt. So fórderot
rihtuôm der dien armen kuôte ist
ouh diuitias . qui non uult dare pauperibus. Aber neist er arm gébendo . uuanda himilisker tríso ist quíssisto. *Disponet sermones suos in iudicio.* Sîniu uuort
an demo suônotage
ordinot er in die iudicii . dâr áller der êidstab [R 423]
elimosina
ist umbe opera misericordię. Er findet íro sus kuôten
hêrro funf phunt gabe du mir
ordinem. DOMINE QVINQVE TALENTA TRADIDISTI MIHI. ECCE
fundiû geuuan ih in gesuoch ge-
ALIA QVINQVE SVPERLVCRATVS SVM. Mit diên uuirt er de-
anséidot
fensus . also dârâna skînet. (6) *Quia in ęternum non commouebitur.* Vuanda er fúrder fone Gotes zéseuuun keskéiden neuuirt. (7) *In memoria ęterna erit iustus.* In êuuígero gehúhte uuíset der réhto . diû uuirt impiis
ih neuueiz uuer ir birint
ferságet an dien uuorten . NON NOVI VOS. *Ab auditione mala non timebit.* Er nefúrhtet daz diê úbelen gehô-
farint in êuuig fûr daz demo tiefele carо ist
ren súln . ITE IN IGNEM AETERNVM QVI PARATVS EST DIABOLO

unde sînen bôton
ET ANGELIS EIVS. *Paratum cor eius sperare in domino.* Daz ist fóne diû . daz sin herza gáro ist zegedíngenne an Gót . unde an ímo alle temptationes zeuberuuíndenne. (8) *Confirmatum est cor eius.* Sîn herza ist kefésteot uuíder diên . diê ímo dârumbe sint insultantes . quia sperat quod non uidet. *Non commouebitur donec uideat super inimicos eius.* So ist er gefésteot daz er ába déro spe nechumet . êr er daz kesêhe sursum . daz sîne fiênda uuéllen gesêhen deorsum. Siê in terra . unde er in cęlo. (9) *Dispersit dedit pauperibus.* Fone diû spéndota er sîn guôt . kab iz armen. *Iustitia eius manet in seculum seculi.* Daz sîn reht uuéret iêmer . uuanda imo iz der hábet kehalten in cęlo . der in pauperibus uuolta esurire et sitire in terra. *Cornu eius exaltabitur in gloria.* Sîn horn uuirt kuollicho irhôhet . uuanda er máhtig uuirt fóre Góte. (10) *Peccator uidebit et irascetur.* Das kesiêhet der súndigo . unde bilget sih ze ímo selbemo sera pęnitentia. *Dentibus suis fremet et tabescet.* Mit zánen griscramot er unde suíndet . uuánda er dárageuuórfen ist . dar fletus ist et stridor dentium. Ímo [R 424] negesciêhet niêht frendere et reuirescere . sô iz fuôre . ube er oportuno tempore pęnitentiam tâte. Zíu so? *Desiderium peccatorum peribit.* Er hábet iz dáragespáret . dar déro sundigon gíreda zegât.

(CXII.)

ALLELVIA. (1) *LAVDATE PVERI DOMINVM. LAVDATE NOmen domini.* Lóbont chint trúhtenen . lóbont trúhte-

nes námen. Mánnolih sî puer . sî diêmuôte . unde lóboe Got . nals sih selben. Vuíle er puer sîn . sô mag er fárin durh diê éngi . sô mag er chomen ze himele . uuanda enge ist diû porta . diû daralêitet. (2) *Sit nomen domini benedictum ex hoc nunc et usque in seculum.* Kelóbot sî trúhtenes námo . fóne nû unz in êuua . daz chit . ioh nu . ioh iêmer. (3) *A solis ortu usque ad occasum . laudabile nomen domini.* Állên sizzentem fone ortu ze occasu . dára sancta ęcclesia férrost kereîchet . sî lóbelih sîn námo. (4) *Excelsus super omnes gentes dominus.* Trúhten ist hóher uber álle diête. Diête sint mennisken . uuer neuueîz daz er hôhera ist dánne sie? *Super cęlos gloria eius.* Sîn guôllichi ist ouh uber hímela . humiles sint sîne himela . an diên er ist . die uuízzen ín óbe ín. (5) *Quis sicut dominus deus noster . qui in altis habitat .* (6) *et humilia respicit in cęlo et in terra?* Vuer ist so unser Got? der hoho sízzet . unde níderiu siêhet. Der ûffen hôhen hímelen sizzet . ziu nesol der nideriu sêhen in erdo? Iz chit aber . et humilia respicit in cęlo et in terra. An sînen sanctis die in carne constituti in cęlo conuersantur . hábet er cęlum et terram. Sid sie beîdiu sint . ioh himil ioh erda . unde humiles sint . pe diu siêhet er humilia in cęlo et in terra. Siê sint cęlum . quoniam quę sursum sunt sapiunt . sie sint terra . quoniam nondum sunt soluti car[R 425]nis uinculo. Vuanda ouh sanctorum súmeliche hínasint . sumeliche hiêr sint . be diû siêhet er humilia in cęlo et in terra. (7) *Qui erigit a terra inopem et de stercore exaltat pauperem.* Der fóne érdo ûfríhtet den hélfelôsen . unde fone míste héuuet dén armen. Der in terrenis cogitationibus . unde in carnis uoluptatibus lébeta . den chícchet er .

unde zúcchet in ûf ad uirtutes . ioh sô hôho. (8) *Vt collocet eum cum principibus.* Daz ér ín gesézze sáment diên fúrsten. Vuelen fursten? *Cum principibus populi sui.* Sament diên fursten sines liûtes . apostolis et prophetis. So er Paulum teta . den er ex persecutore apostolum uuerden hiêz. (9) *Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum lętantem.* Der diê úmbirigun also diû ęcclesia uuás êr iro sponsus châme . nu tuôt sizzen in sînemo hûs fróuua muoter mánigero chíndo.

(CXIII.)

Allelvia. (1) *In exitv israhel de egypto . domvs iacob de populo barbaro .* (2) *facta est iudea sanctificatio eius . israhel potestas eius.* Dô israhel fuôr ûzer egypto . unde iácobis sláhta fone frémedemo liûte . dô uuard ketân hêilig iudea unde israhel uuard sîn geuualt. Vués? âne Gótes . der is alles uuáltet? Tenebras fliêndo . diabolum fliehendo . chômen oûh uuir in sîna geuuált . uuanda iz uns ze exemplo gescriben ist . unde danne gibet er uns keuualt filios dei fieri. (3) *Mare uidit et fugit . Iordanis conuersus est retrorsum.* Daz mére flôh . dô iz diê fart kesáh. Sęculares unde alle inimici christi hábent nu gerûmet christianis . daz sie uuiten uueg ze imo êigin. Iordanis uuíderchêrta sih. Alle sundige unde in dírro mortalitate ferrínnente gesêhext unsera exitum ex ęgypto . unde irchóment sih is . unde gelír[R 426]nent sih uuidere chêren ze

CHRISTO . fóne démo sie geuuéndet uuaren. (4) *Montes exsultauerunt ut arietes . et colles sicut agni ouium.* Apostoli fréuton sih unserro férte . uuanda siê ductores uuâren also arietes . unde íro posteriores fone diên gescríben ist . AFFERTE DOMINO FILIOS ARIETVM . die fréuton. sih also lémber. (5) *Quid est tibi mare quod fugisti? et tu iordanis quia conuersus es retrorsum?* Vuaz ist dir sęculum . daz du flûohe unde dir auersę . daz du dih pechêret habest? âne daz ir nôte uuîchent . unde iûh ímo nôte irgébent. (6) *Montes exsultastis sicut arietes . et colles sicut agni ouium?* Vuaz fréuuent ir iûh montes also arietes? unde ir colles also agni? Ane daz ir gehôren súlnt. EVGE BONE SERVE . QVIA SVPER PAVCA FVISTI FIDELIS . SVPER MVLTA TE CONSTITVAM. Alde fréuuent ir iûh daz iz sus keuáren ist . sô háranâh stât. (7) *A facie domini mota est terra . a facie dei iacob.* Fóne truhtenis kágenuuerti . der daz chad . ECCE EGO VOBISCVM SVM VSQVE AD CONSVMMATIONEM SECVLI . ist diû erda iruuéget. Si uuas male pigra . nu ist si excitata . a facie domini . daz si baz uuerde in ipso fundata. (8) *Qui conuertit petram in stagna aquarum . et rupem in fontes aquarum.* Der den stêin bechêrta ze séuuázzerin . unde die fluôh ze spríngenten uuázzeren. Er ist petra . er duohta diên durus . diên er uuas ignotus. Also sie châden . DVRVS EST HIC SERMO . QVIS POTEST EVM AVDIRE. Aber nah sînero resurrectione do er uuas interpres scripturarum . incipiens a moyse per omnes prophetas . unde ín spiritum sanctum gab . dô intliêz ér síh unde [R 427] uuard ín fons aquę salientis in uitam ęternam. Alde iudei uuaren petrę . unde er uueihta sie . nah diên uuorten . POTENS EST DEVS DE LAPIDIBVS ISTIS SVSCITARE FILIOS ABRAHAE. (1′) *Non*

nobis domine non nobis . sed nomini tuo da gloriam. Nals uns truhten . nals uns . nube dinemo namen gib dia guôllichi . daz uns aqua de petra cham . uuanda uuir negiêngen dáranâh mit kuôten uuerchen . daz uuir iz doh eînen dang háben súlin. (2′) *Super misericordia tua et ueritate tua.* An dînero genado stât iz . an dero dû iz kehiêzze . unde an dînero uuârheîte an déro du iz uuéretost. *Ne quando dicant gentes ubi est deus eorum?* Gib dir selbemo die gûollichi daz gentes hûhondo nechédên . uuar ist íro Got? Lâz siê geêiscon daz dû unser Got pist. (3′) *Deus autem noster in cęlo sursum.* Vbe sie bétont solem et lunam die siê geséhen mugen . aber unser Got ist hina ûfen hímele dâr ín oculi carnis keséhen nemúgen. Er ist hôhor danne doh éiniu corpora cęlestia alde terrestria gereîchen. Aber so neist er dâr . daz ín sîniu uuerch hímil alde erda inthabeen . nube sîn ęternitas inthábet ín. In cęlo et in terra *omnia quęcumque uoluit fecit.* Al daz er uuolta . teta er in hímele unde in érdo. In superioribus et inferioribus populi sui skêinda er sîna genâda . ne quis de operum meritis glorietur. Dannan uuizzen uuir ín . dannan bechennen uuir ín . nals fone gesihte. (4′) *Simulacra gentium argentum et aurum . opera manuum hominum .* (5′) *os habent et non loquentur . oculos habent et non uidebunt .* (6′) *aures habent et non audient . nares habent et non odorabunt .* (7′) *manus habent et non palpabunt . pedes habent* [R 428] *et non ambulabunt.* Aber gentium gelîhnisse . sílberiniu . gúldiniu . menniscon hántuuerch . habent munt . unde nespréchent . hábent ougen . unde negesêhent . ôren unde negehôrent . nása unde nestinchent . hende unde negreîffont . fuôze unde negânt.

Non clamabunt in gutture suo. In íro chélun neliûtent siû . daz ioh tier múgen. Túmb mennisco der siû bétot . umbe dîe gelichi déro menniscon lído . so lang diê mûse unde diê spáren dârumbe nelâzent . sie nenísten in ín. Stoubent sie menniscen uz . so stoubent sie diê forderoren . ûzer démo hínderoren . unde sid siê diê forderoren ! nebétont . uuiêo die hínderôren ? (8′) *Similes illis fiant qui faciunt ea . et omnes qui confidunt in eis.* Kelih uuerden in diê siû tûont . unde alle die sih ze ín ferséhent. Iro muôt unde iro sínna sin also betân . unde also tôt . so dero simulacrorum. (9′) *Domus israhel sperauit in domino adiutor eorum et protector eorum est.* Aber israhelis híiske multitudo fidelium kedínget an Got . unde darumbe daz sie des neirdriêzze . ist Got íro helfâre . unde iro scérmâre. (10′) *Domus aaron sperauit in domino adiutor eorum et protector eorum est.* Ioh der teil dero spiritalium . diê andere lêrent . ist ouh des in spe daz er noh nehábet in re . be diû ist er ouh iro adiutor et protector (11′) *Qui timent dominum sperauerunt in domino . adiutor eorum et protector eorum est.* Diê Gót furhtent . die dingent an ín . be diu ist er iro adiutor et protector. (12′) *Dominus memor fuit nostri et benedixit nobis.* Sines tanches âne únsere frêhte irhúgeta unser Got . unde gab uns ségen. *Benedixit domui israhel benedixit domui aaron .* (13′) *benedixit omnibus qui timent dominum pusillis cum maioribus.* Ioh kedíngenten ioh [R 429] fúrhtenten . mêren unde mínneren . gáb er sinen ségen. (14′) *Adiciat dominus super uos super uos et super filios uestros.* Trúhten lége noh ze iû . ze iû . unde ze iúuueren chínden. Trúhten tuoe iûh uuáhsen . iûh doctores domus aaron . unde

iûh auditores domus israhel . uns sancta ęcclesia per totum orbem uuerde diffusa. (15′) *Benedicti uos domino qui fecit cęlum et terram . i. qui fecit uos.* Ze guôte genámde sint ir trúhtene . der iúuuer súmeliche téta cęlum fone demo pluuia chúmet . unde ándere terram diû conpluta (beregenot) uuirdet. (16′) *Cęlum cęli domino terram autem dedit filiis hominum.* Doctores doctorum liêz er ímo selbemo zelêrenne . uuanda sie andermo docibiles (lêrig) neuuâren . carnales diê terra hêizent cab er zelêrenne filiis hominum . iú cęlum uuordenen . daz diê níderen fone diên óberen uuurdin irrigati (geuezzit). (17′) *Non mortui laudabunt te domine . neque omnes qui descendunt in infernum.* Cęlum unde terra lóboen dih . tôte nelóbont dih . noh die ze héllo fárent. Vueliche sint daz? Âne diê fone ín selben lében uuellen? (18′) *Sed nos qui uiuimus benedicimus domino . ex hoc nunc et usque in seculum.* Aber uuír Gótes tanches lébente . danchoen imo iêmer.

(CXIV.)

Allelvia. (1) *Dilexi qvoniam exavdiet dominvs vocem orationis męę.* Got minnota ih . uuanda er gehôrta diê stimma mines kebétes. (2) *Quia inclinauit aurem suam mihi.* Vuanda er mir gehalta sin ôra. Vuannan uuêiz daz mennisco âne fóne spe? *Et in diebus meis inuocabo eum.* Vnde in mînen tágen ánaháro ih ín. Daz sint dies miserię męę . dies mortali-

tatis meę . die mir fone ungehorsami geskehen sint. (3) *Circumdederunt me dolores mortis . pericula in-*
[R 430]*ferni inuenerunt me.* An diên tágen umbefiêngen mih diû sêr des tôdes . héllo urêisun irfuôren mih. Vuâr irfuôren siê mih . uuâr fúnden sie mih? *Aberrantem a te.* Sie fúnden mih . ih nechonda sie finden . ih nechónda sie irchénnen. In prosperis seculi an dien meîst sint pericula inferni . an diên hafteta ih . diu neliêzen mih sie uuízen be diu chlágeta ih siê dir. *Tribulationem et dolorem inueni .* (4) *et nomen domini inuocaui.* Ih cham áber ze mir . unde behúgeta mih . unde fant an mir arbêite unde sêr . diû mir únuuizzentemo anauuâren . unde anahareta Gotes námen uuanda ih do uuissa uuer ih uuas. *O domine libera animam meam.* Vuola truhten chad ih . lôse mîna sêla. Des ist mánnolichemo durft . daz er ile finden dia miseriam diû ímo únuuízzentemo ánaist . unde er chéde . TRIBVLATIONEM ET DOLOREM INVENI . DOMINE LIBERA ANIMAM MEAM . unde er chlágoe daz er nu dúrftig ist . írdískero lábo . écchert ze dísses libes lézzi . démo er irbóten uuard hímelskîu séti . ze éuuiges libes stâtigi. Der daz uuile uuêinon . den getûot sâligen . der unsih iêo uuolta neuuesen uuênege. (5) *Misericors dominus et iustus . et deus noster miseretur.* Kenâdig hêrro . unde réhter . unde Got unser genâdet. Kenâdig quia inclinauit aurem suam mihi . rehter . quia flagellat . áber genâdig . quia recipit. (6) *Custodiens parvulos dominus.* Lúzzele behuotenter hêrro . uuanda er sie tuón uuíle grandes heredes . *humiliatus sum . et saluauit me.* Diemuôte uuard ih . pe diû hêilta er mih. Sectionem uulneris lêid ih . daz diemuota mih . daz neist poenale . nube salubre. (7) *Conuertere ergo anima mea*

in requiem tuam . quia dominus benefecit mihi . (8) *quoniam exemit animam meam .* [R 431] *de morte.* Sêla mîniu uuirt pechêret in dîna râuua . habe gedíngi ! ze êuuigen râuuon . uuanda Got habet mir uuola getân . dâráua . daz er mîna sêla nam ûzer tôde . daz chît ûzer incredulitate. *Oculos meos a lacrimis . pedes meos a lapsu.* Nam mîniu oûgen fóne tránen . mine fuôzze fóne slípfe. Dâr daz êina ist . dar ist daz ánder . hiêr ist iz in spe . dóret ist iz in re. (9) *Placebo domino in regione uiuorum* . hínafúre ist iz . dar lîchen ih Góte . in dero lébendon lánde. Dâr nesint lacrimę . dar neist lapsus.

(CXV.)

Allelvia. (10) *Credidi propter qvod locvtvs sum.* Kenuôge sprechent ueritatem in lingua . falsitatem in pectore . dien ist uuíderuuartig . der hier chît. Ih keloûbta ueritatem in corde fóne diû sprah ih sîa in lingua. *Ego autem humiliatus sum nimis.* Aber ih uuard dannan harto gediemuôtet . uuard harto gearbêitet . quia multi contradicunt ueritati. Daz chédent martyres mit rehte . dero dísiu uox ist. (11) *Ego dixi in excessu meo . omnis homo mendax.* Ih chad in mînes mûotes irchómeni . alle ménnisken sint lukke. Sint doh êine non mendaces . daz sint sie quantum non sunt homines . nube dii . et filii altissimi. Der ist homo . qui in se confidit non in deo. Der gescêinet daz er mendax ist . also Petrus teta in se confidendo . et christum negando. (12) *Quid retribuam domino pro*

omnibus quę retribuit mihi. Vuaz mag ih Góte tuôn . umbe al daz er mir getan habet? Er lônota mir ubeles mit kuôte uuanda ih meo peccato mendax . suo dono bin uerax . uuaz kíbo ih imo dárauuidere? (13) *Calicem salutaris accipiam . et nomen domini inuocabo.* Trín[R 432]cho den calicem . den er tranch. Lîdo gerno umbe ín . daz er umbe mih lêid . unde ánaharo sînen námen . daz er mir dîa baldi gébe . uuanda iz ánderes sîn nemág. (15) *Prcciosa in conspectu domini mors sanctorum eius.* Fone diu ist tiûre in Gótes kesíhte . sînero heiligon tôd. Mit sînemo tode choufta er sia . den lêid er umbe siê . daz oûh sîe sih sin neirchamen umbe ín. (16) *O domine quia ego seruus tuus . ego seruus tuus et filius ancillę tuę.* Íah hêrro . hêrro fóne diû . uuanda ih din scálh pin . dîn scalh pin ih . den du choûftost . unde dînero diúuue sún sanctę ęcclesię. Diê áber ûzzerunhalb iro martyres heîzen uuellen . alde serui tui . so manige heretici tuônt . diê nesint filii ancillę tuę. (17) *Disrupisti uincula mea . tibi sacrificabo hostiam laudis.* Mîniu bant zebrâche dû . ane mîne frêhte . des ópheron ih dir lóbofriscing. Ih uuas in hafte . dannanûz nâme du mih daz ih uuúrde seruus tuus . et filius ancillę tuę. (18) *Vota mea domino reddam in atriis domus domini .* (19) *in conspectu omnis populi eius . in medio tui ierusalem.* Mîna antheîzza axtuuurto ih . in des Gótes hûses hóuen . in sancta ęcclesia . fóre állemo sînemo liûte . der sîn hûs ist . in míttero ierusalem . diu pacem uuile non bellum. An dien exemplaribus augustini et cassiodori uuirt écchert eînest fúnden . uota mea domino reddam . unde eînest . et nomen domini inuocabo.

(CXVI.)

Allelvia. (1) *Lavdate dominvm omnes gentes . laudate eum omnes populi.* Lóbont trúhtenen alle diête . lóbont ín alle liûte. (2) *Quoniam confirmata est super nos misericordia eius . et ueritas domini manet in ęternum.* Vuanda an uns ist kefêstenot sin genâda . er ist hárachómen also er gehiez . unde sin uuârheit uuéret iêmer . [R 433] ioh an diû . daz er piis kíbet premia . ioh impiis pęnam.

(CXVII.)

Allelvia. (1) *Confitemini domino qvoniam bonvs . qvoniam in seculum misericordia eius.* Iéhent des truhtene daz er gûot ist . daz sin genâda iêmer ist. Solih confessio ist laudis . nals pęnitentię. Ímo ist proprium daz er bonus si . dannan chúmet daz er niêht ein mala pro malis nube ouh bona pro malis retribuendo . iêmer genâdig ist. (2) *Dicat nunc israhel quoniam bonus . quoniam in seculum misericordia eius.* (3) *Dicat nunc domvs aaron . quoniam in seculum misericordia eius.* (4) *Dicant nunc qui timent dominum . quoniam in seculum misericordia eius.* Nû chéden israhelitę daz sint minores . chéde domus aaron daz sint maiores . chéden alle timentes deum . minores cum maioribus . sin genada ist iêmer. (5) *In tribulatione inuocaui dominum . et exaudiuit me in latitudine.* In nôte unde in éngi háreta ih ín ána . in uuîti dar sin riche ist . dar terminus neíst . dâr gehôrta er mih. In déro engi bin uuír . in déro

suln uuir umbe daz háren . daz uuir gehôrte . dâruz múgin fáren. (6) *Dominus mihi adiutor . non timebo quid faciat mihi homo.* (7) *Dominus mihi adiutor et ego despiciam inimicos meos.* Truhten ist mîn helfâre . be diû neruôcho ih uuaz mir úbel ménnisco tuôe. Er ist mîn helfâre be diû fersiêho ih mîne fíenda spiritales nequitias. (8) *Bonum est confidere in domino . quam confidere in homine.* Pézzera ist an Got zetrûenne . danne an ménnisken. (9) *Bonum est sperare in domino . quam sperare in principibus.* Pézzera ist an Got zegedíngenne danne an diê fursten. Der namo mag ioh angelorum sîn . uuanda man líset an danihele . MICHAHEL PRINCEPS VESTER. Souuederer mir hilfet homo alde angelus in caritate . mit des hénde hílfet [R 434] mir Gót. Sîn ist diû helfa . an ín gedíngo íh. (10) *Omnes gentes circuierunt me . et in nomine domini ultus sum in eos . i. in populos gentium.* Mih dînen liût chit ęcclesia umbehalboton alle diête . unde in dînen námen úberuuant ih siê. (11) *Circumdantes circumdederunt me et in nomine domini ultus sum eos.* Mih selben chit CHRISTVS . umbehalboton iudei . unde ih keóberota . sie in dînen námen. (12) *Circumdederunt me sicut apes fauum.* Also bíne die uuábun umbehabeton sie mih . uuanda mit déro passione getâten sie mih suózzeren . allen daz mysterium minnonten. *Et exarserunt sicut ignis in spinis.* Vnde in meo corpore inbrúnnen sie also fiûr in dórnen . uuanda carnis compunctiones prándon sie incendio persecutionis. Daz tâten gentes. *Et in nomine domini uindicaui in eis.* Vnde in Gótes námen rah ih iz an in . êinuueder . so mit conuersione poenitentię . alde mit futura ultione. (13) *Inpulsus uersatus sum ut caderem.* Ánagestôz-

zener uuard ih keuuérbet . daz ih fiêle. Daz man dánauuíle . ube iz fasto stât . daz uueget man . daz uuerbet man . so tâten mir persecutores . so uuolton siê mih irféllen. Alde anagestôzener . uuard ih keuuendet also man brôt uuendet in hérde . daz chît . uuard ih áber ánagechêret . daz ih ofto gestôzener fiêle. *Sed dominus suscepit me.* Aber Got underfiêng mih . daz ih nefiêle. Ánderîu editio chît. TANQVAM CVMVLVS HARENĘ INPVLSVS SVM VT CADEREM. Also der sánthûffo uuard ih kestôzen daz ih fiêle. Vuaz fállet liêhtor? Aber Got neliêz mih fállen. (14) *Fortitudo mea et laudatio mea dominus . et factus est mihi in salutem.* Mîn stárchi unde mîn lób ist trúhten . unde ist mir ze hêili uuorden. Der fállet fóne stôzze [R 435] der sin selbes starchi . unde sîn selbes lob uuíle sîn. Vuanda áber Got nefallet . pe diû nefállet der . der sih ze ímo hábet. (15) *Vox lętitię et salutis in tabernaculis iustorum.* Dâr ist stimma fréuui unde hêili . dar dero rehton selda sint . nals meroris . so íro fienda uuândon. (16) *Dextera domini fecit uirtutem . dextra domini exaltauit me.* Gótes zeseuua máchota chraft an mir . Gótes zeseuua irhôhta mih. Sîn uirtus ist exaltare humilem . deificare mortalem . de subiectione prestare gloriam . de passione uictoriam. (17) *Non moriar sed uiuam . et narrabo opera domini.* Fone diu neirstirbo ih sin ęcclesia . nube ih lébo . unde zélo sîniu uuerch. Ziu uuolta er mih sólich liden. (18) *Emendans emendauit me dominus . et morti non tradidit me.* Pézzeronde pezzerota er mih . irsterben neliêz er mih. Vuárazuô bezzerota er mih. Ane daz erbe zebesízzenne . also der fáter den sun fillet . den er ze demo erbe uuile. Vuar ist daz erbe? (19) *Aperite mihi portas iustitię .*

ingressus in eas confitebor domino. Indûont mir. Vueliche? Vos apostoli qui claues regni cęlorum accepistis. Induont mir die portas regni dei . ze diên iustitia lêitet . dar findo ih iz. Dáraín gegángener . iiho ih Góte in laudibus . also iz chît . BEATI QVI HABITANT IN DOMO TVA IN SĘCVLA SĘCVLORVRVM LAVDABVNT TE. (20) *Hę portę domini.* Truhtenes sint diê portę. Vuémo indane? uueliche gânt daraín? *Iusti intrabunt in eam.* Rehte gânt dáraín. (21) *Confitebor tibi domine . quoniam exaudisti me . et factus es mihi in salutem.* Dâr iího ih dir truhten . dar danchon ih dir daz du mih kehôrtost . unde mir uuorden bist in hêili. (22) *Lapidem quem reprobauerunt ędificantes . hic factus est in caput anguli.* Der stêin den iudei zimberonde ferchúren . der uuard ze houbete des [R 436] uuíncheles . daz chit ze houbetstêine. Der hôubetstein . daz ist der uuínchelestêin . der bêide uuende zesámenefuôget. CHRISTVS fûogta zesámene preputium et circumcisionem daz sie an imo ên liut uuârin . ên ęcclesia. (23) *A domino factum est istud.* Fóne Góte uuard daz. Fóne iudeis uuard er ędificatus secundum carnem . fone Gote uuard er lapis angularis . nals fone ędificantibus iudeis . uuanda sie ferchúren ín propter carnem. *Et est mirabile in oculis nostris.* Vnde in unseren ougon ist iz uuunderlih. In oculis interioris hominis in oculis credentium . sperantium diligentium. (24) *hęc est dies quem fecit dominus.* Der tag ist den Got téta . tag unserro hêili . an démo ín Gót téta in caput anguli. *Exsultemus et iocundemur in ea.* An démo fréuuen unsih . an démo táge sîn frô . unde uuúnnesam. (25) *O domine saluum me fac . o domine bene prosperare.* Ia du truhten tuô mih kehaltenen truhten

uuola gespuôte mîna fart ze dir uuanda ih fone férremo éllende iruuíndendo . fone dien scêido . qui oderunt pacem mit dien ih chôsota pacifice . unde aber sie mih gratis debellabant. (26) *Benedictvs qui uenit in nomine domini.* Ze guote genamdo der in truhtenes namen chumet ze ubele genamdo der in sin selbes namen chumet. Also iz chit IN euangelio . EGO VENI IN NOMINE PATRIS MEI . ET NON ACCEPISTIS ME. SI ALIVS VENERIT IN NOMINE SVO . ILLVM ACCIPIETIS. (27) *Benedixímus uos de domo domini.* Vuir ségenoton iûh uzer demo Gótes hûs. Vuéliche chédent daz? Sacerdotes ad populum . magni ad pusillos . sô magni . daz siê in íro muôte gerêichent ad uerbum . deum apud deum . so iz in hac uita uuésen mag . unde sie doh sint temperantes sermonem suum propter paruulos . daz sie chédin múgin cum apostolo . SIVE ENIM MENTE EX[R 437]CESSIMVS ! DEO . SIVE TEMPERANTES SVMVS VOBIS. Vuâr nément sie daz? uuannan chúmet in íz? âne fone hímele . dâr interior domus dei ist. Vuaz chundent siê? *Deus dominus . et illuxit nobis.* Der dominus . der in nomine domini chomen ist . den iudei ędificantes ferchúren . der ist deus . ęqualis patri. Et illuxit nobis. Daz irskêinda er uns . daz ouh uuir iz iû skinhafte tuôen . unde ir daz sáment uns fernémênt . daz ir sament uns keloûbênt. *Constituite diem festum in frequentationibus usque ad cornu altaris.* Sézzent iû uôbhaften dag . unde duldôt ten in gedránge . sámenont dárazuô mánigi . sezzent in iû hiêr in gedránge . dâr agnus occisus uuard . unz ir hínauf chómênt ad interiorem domum dei . dannan uuir iû gâben benedictionem . dar cornua altaris sint excelsa. Dâr ist uox exsultationis . soni festiuitatem celebrantes . ambulantium in loco tabernaculi .

usque ad domum dei. Dar ist sacerdos in ęternum . dâr ist sacrificium . et altare sempiternum . et pacata mens iustorum. Vnde uuaz anderes tuôen uuir dâr . âne ín lóboen? Vuaz anderes cheden uuir . ane daz háranah stât. (28) *Deus meus es tu . et confitebor tibi . deus meus es tu et exaltabo te. Confitebor tibi quoniam exaudisti me . et factus es mihi in salutem.* Daz cheden uuir dâr . non strepitu uocis . nube dilectione. Selbiu dilectio ist unser uox dâr. (29) *Confitemini domino quoniam bonus . quoniam in sęculum misericordia eius.* Dâr fiêng der psalmus ána . dâr gât er ûz.

(CXVIII.)

Verba sancti avgvstini. Alle diê ánderen salmen . die án demo sáltere stânt . irráhta ih êinuuéder . dictando . alde fore diên liûten sermocinando. Dísen salmen centesimum octauum decimum frista ih niê so férro umbe sîna léngi diê mánnolih uueiz . so umbe sina tiêfi . diê [R 438] unmanige uuizzen. So dô mîne brûodera mih pâten unde mir gebúten . daz ih min uuerch fólletâte . unde ih in fólleréhtoti an disemo salmen . dô tuálta ih tar lángo ána . uuanda so ofto ih dârana stuônt ténchen . so úberuuag er mînen sín. Ih nemág sâr geságen sina tiêfi . uuanda er sô filo ûsemftero ist . so fílo er sémftero mánne dúnchet. An diên ánderen die unsemfte sint . skînet toh daz . aber díser bírget iz . sô ferro . daz sin lector unde sîn auditor . neuuânet an ímo durft sin expositionis. Vnde

nu nemag ih uuízzen zuogândo . unde sin begínnendo . uuaz ih daráua getuôe. Ih trûen aber Gótes helfo hiêr also ánderesuuâr . dâr mih ouh éteuuaz tuôhta inpossibile zegerecchenne . unde ih iz doh keráhta. Ih habo áber uuíllen sermones fore liûten dâruz zemáchonne . diê greci homelias hêizent. Dâr sie sih kesáminont . dâr dunchet mir reht . sîna intellegentiam zeóffenónne. Darazuô faho ih nû.

(A.)

(1) *Beati inmaculati in via qui ambulant in lege domini.* Diê úngefléchote gânt án demo uuége. Vuelemo? in lege domini . die sint sâlig. Sie uuellen álle beatitudinem . sus suln sie dáranâh chómen . ánderesuuiêo nemúgen siê. Vuunder neist daz boni dârumbe sint boni . daz sie sîn beati . daz ist uuunder . daz ouh mal dârumbe sint mali . daz siê sîn beati. Sie suochent sia in libidine . in luxuria . in stupro . in diuitiis . in dominationibus . in ultione inimicorum. Fone diên sie uuerdent miseri . an diên uuellen siê sîn beati. Diê solichen ládota uuídere dísiu réda . daz sie mit malis bona nesuôchen. (2) *Beati qui scrutantur testimonia eius . in toto corde exquirunt* [R 439] *eum.* Ánderest fernémen daz selba. Sâlige diê sînîû urchúnde scródont . unde ín sûochent in allemo hérzen. Sumeliche scródont sînîû testimonia daz chit sine scripturas . die gernor sint docti . danne iusti. Diê nesint durh daz beati . noh diê nesuôchent Got . nube gloriam alde diuitias . pe diû nesint sie inmaculati. Vbe ín oûh in-

iusti et impii sûochent in toto corde . múgen diê sin beati? Daz múgen sie sîn spe . nals re. (3) *Non enim qui operantur iniquitatem . in uiis eius ambulauerunt.* Diê unreht uuúrchent . die negiêngen an sînen uuégen. Negiêng danne Paulus an sinen uuégen . der peccati iíhet . daz iniquitas ist? Vuiêo chit er? NON ENIM QVOD VOLO FACIO BONVM SED QVOD NOLO MALVM HOC AGO. Vuieo gehellent diû? Kehôren furder sîniu uuort . SI QVOD NOLO HOC FACIO . IAM NON EGO OPEROR ILLVD . SED QVOD HABITAT IN ME PECCATVM. Opera peccati neuuârin sîniu opera . uuanda sinen únuuillen uuorhta daz imo ánauuesenda peccatum. Mannolichemo ist ána desiderium . folget er démo so nemag er chéden cum Paulo . IAM NON EGO OPEROR. Nefólget er imo áber . so tuôt er unde netuot nah sinen uuórten . uuanda er chád . AGO ET NON AGO. Sin languor tuot unde rínget . sin uuillo netuôt uuanda er uuíderrínget. Fone diû uuízzîn diê consentientes sint malo . die negânt in uiis domini. Den consensum stilta der selbo apostolus sús chédendo . NON ERGO REGNET PECCATVM IN VESTRO MORTALI CORPORE . AD OBEDIENDVM DESIDERIIS EIVS. (4) *Tu precepisti mandata tua custodire nimis.* Dû hiezze dîniu gebót kenôto behuôten . kenôto uuérên. Nimis stât hier pro ualde . iz pezeichenet zuêne sinna . einer ist apud grecos agân . [R 440] daz chît ze fílo . ánderer ist spôdra daz chît fílo unde harto unde genôto. (5) *Vtinam dirigantur uię meę . ad custodiendas iustificationes tuas.* Sid du siû hiêzzist kenôto uuérên . so uuúnsco ih daz mîna uuéga rehto gechêret uuerden iro zehûotenne. Vuaz sint iustificationes . âne aber mandata quę iustos faciunt? Vuaz sint siê chit sanctus Augustinus âne facta iustitię . opera iustorum quę imperat deus? Ziu heîzent sie

aber sîne . ane daz er sie récchet? Pe diû mugen uuir sie diûten frúmereht . alde uuérchreht. (6) *Tunc non confundar cum inspicio in omnibus mandatis tuis.* Sô neuuírdo ih scámeg . so ih ín alliu dîniu gebót siêho . unde ih siû alliu fore oûgon hábo . dârumbe daz ih siu geuuéree. Siêho ih diû ih neuuéreta . diu tuont mir scanda. (7) *Confitebor tibi in directione cordis . in eo quod didicerim iudicia iustitię tuę.* So lóbo ih dih des in mînero herzerihti . daz ih kelírneta dîne rehten urteîlda . úbe fóne dir mîne uuega geríhtet uuerdent. Daz lob ist danne dîn . nals mîn . si corde directo . uiis directis lętabor in eis . non accusabor in eis. (8) *Iustificationes tuas custodiam . subauditur iterum . si dirigantur uię meę.* So behuôto ih diniu frúmereht . anderesuuieo nemag ih. *Non me derelinquas usquequaque.* Niêner ferlâzest du mih. Alde iz chit usque ualde . mit disemo sínne. Souuiêo du mih ferliêzist . do du min nehuôttost . so hárto neferlâz mih . daz ih ferlóren uuerde. Si dereliquisti me ne gloriarer in me . noli usque ualde . et iustificatus abs te . gloriabor in te.

(B.)

(9) *In quo corrigit iuuenior uiam suam?* Vuarána gerihtet der iungo sînen ueg? Dero frâgun uuirt sus keantuuúrtet. *In custodiendo sermones tuos.* Díniu uuort pe[R 441]huottendo . daz chit uuérendo. Ziu mêr der iungo . danne der alto? ane daz er is iúnger sol beginnen . unde alter fólleziêhen. Sêhen ouh uuer

ueterum hominem bildoe . uuer nouum . éner neuuéret sermones dei . díser uuéret siê. Fóne diu ist diser der iungo . fone démo iz kesprochen ist. (10) *In toto corde meo exquisiui tc.* In állemo minemo herzen . suohta ih diz. Daz cham mir fóne dir . uuanda du mih perditum uuoltost requirere . et reuocare. *Ne repellas me a mandatis tuis.* Nestuoz mih dána fóne dinen gebóten. Vuer ist danagestôzzen . âne démo Got nehilfet? Siniu precepta ardua . nemag anderer geuuérên . ane démo er is hílfet? (11) *In corde meo abscondi eloquia tua . ut non peccem tibi.* In mînemo herzên barg ih diniu gechôse . umbe daz . daz ih dir nesúndoe . nelâz siû âne fructum dar gebórgen sîn. (12) *Benedictus es domine . doce me iustificationes tuas.* Kelóbot pist du truhten . lêre mih diniu uuérchreht . Lêre mih so tuôn in uuérchen . so ih kelírnet habo in uuórten. (13) *In labiis meis pronuntiaui . omnia iudicia oris tui.* Mit lefsen ságeta ih ! alle die urteîlda dines mundes. Die ih kelírneta fóne dinemo munde . die lerta ih. Alle nemahta ih . uuanda gescriben ist . Ivdicia tva abyssvs mvlta. (14) *In uia testimoniorum tuorum ! iocundatus sum . sicut in omnibus diuitiis.* Christvs ist uia testimoniorum dei . uuanda er úrchúndot mit sînero natiuitate et passione uuiêlih Gotes dilectio si erga nos . an demo bin ih keuuúnnesámot sámoso in allen rihtuômen. Er irfollot noh an ándermo lîbe . des hiêr brístet . dar ist er uns êuuig uuúnnesami. (15) *In mandatis tuis garriam . uel secundum alios exercebor.* Vngesuiget pin ih an dînen gebóten . alde nâh ánderên exerce[R 442]bor . bin darána geuuénet sprechennes . uuider allen fienden catholicę fidei. *Et considerabo uias tuas.* Vnde so gechiûso ih dîne uuéga ·

Frequentes et copiose disputationes lêitent mih ad intellectum uiarum tuarum . die sint misericordia et ueritas . dero plenitudo an CHRISTO ist. (16) *In iustificationibus tuis meditabor . non obliuiscar sermones tuos.* An dinen uuerchrehten hógezo ih fóne diu neirgízo ih dinero uuórto . ih neskêine siû an dien uuérchen.

(C.)

(17) *RETRIBVE SERVO TVO . uiuam et custodiam sermones tuos.* Kilt dînemo scálche. Du gíbest dar du uuíle per indebitam gratiam bona pro malis . ube du daz netâtist . so nefúndist dû die . diên du gâbist bona pro bonis . kilt ouh mir nah diên genâdon . so lébo ih . unde behuôto dîniu uuort . unde dannan chúmo ih ad aliam retributionem . an déro du giltest bona pro bonis . dâr aber gratia fólliu ist . uuanda disiu fóne énero chúmet. (18) *Reuela oculos meos . et considerabo mirabilia de lege tua.* Induô mîniu oûgen . gib mir geistlicha fernumest . so gelírnen ih fóne dinero gescríbenun êo uuúnderlîchiû mysteria . unde gelírnen mine fienda mínnôn . nieht neist uuúnderlichera. (19) *Incola ego sum in terra . ne abscondas a me mandata tua.* Ih pin ellende hiêr ín erdo . nebírg fore mir dîniu gebot . mit diên ih darûz irlôset uuerde. Du birgest siu mit rehte fóre dien . diê hiêr incolę nesint . noh peregrini . noh alienigenę . nube terrigenę . uuanda sie hiêr sixt dar sie geborn uuurden . unde ándersuuâr burg nehabent dára sie langee. Andere codices chédent . Inquilinus ego sum in terra. Daz ist der

eigen hus nehabet . unde er anders mannes seldâre ist. Sancti ne[R 443]habent hiêr êigen hus . iro patria ist in cęlis. In greco stat paręcos . daz antfristoton sumeliche inquilinum . sumeliche incolam alde aduenam . alde peregrinum. Vuer sixt diê ane aduenticii? Aber aduenticius nemag uuerden gesprochen de corpore . daz hinnan fone erdo burtig ist . nube de anima diu niêht de terra burtig neist . alde de toto homine . der fóne paradyso háraferuuórfen ist . alde fóne iegelichemo déro . diên patria in cęlis keheizzen ist. Sid der solicho fidelis ist . unde alle fideles uuizzen mandata dei . unde siû offen sint . also daz ist . Diliges dominvm devm tvvm ex toto corde tvo . et proximvm tvvm sicvt te ipsvm . uuiêo bítet er danne . daz er siû neberge fóre ímo? Neskinet dar uuanda ze êrist unsémfte ist . daz man Got erchenne . daz fone diû unsemfte ist daz man ín minnoe? Necham iz dannan darazuo . daz mennisco ander mínnôta fúre ín? Daz netâte er . ube er ín irchándi. Selbiu sîn erchénneda . zúge in ze ímo. Proximi cognitio mag semftera dunchen . uuanda iz êin natura ist. Aber genuoge neirchennent sih selben. Vuieo mugen sie danne andere irchennen? Vnde diê mínnôn . diê sie neirchennent? Nu ist óffen daz er siû uueîz unde er iro nebâte . ube er siu neuuissi . nu bitet er íro . daz er siû baz uuízzen mûoze. (20) *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore.* Min sela géreta ín geluste haben diniu uuérchreht in allen ziten. Siê lusta gelúste. Si gesâhe gerno . daz si lusti rehtero uuercho. Rehtes kíredo uuas si gírig . unde gelustig . ube gelust unde gíreda ein sint. Démo maz leid ist . uuanda der ungelustig ist . unde er lêidezet sîne úngeluste . be diu ge-

lustet in geluste. Des lîchamen geluste . lústet diê [R 444] sêla. Aber rehtes kelust . unde ouh iro gelust . sint peîde in dero sêlo . unde be diu gerot daz muot rehtes . danne iz rehtes keluste gérot . kuôt sint diê geluste beîde . souuiêo concupiscentia durh sih fernomeniu guôt nesî . sô an déro stéte skînet . dar paulus chit . CONCVPISCENTIAM NESCIEBAM . NISI LEX DICERET . NON CONCVPISCES. Sô aber daz uuirt additum uues concupiscentia si si . so mag si in bono fernomen uuerden also dâr. CONCVPISCENTIA SAPIENTIĘ . DEDVCIT AD REGNVM. Vuunder ist chit augustinus . daz man gelúste gerot . sô si neist. Vuieo mahti ín Goldes lusten . ube Gold neuuâre? Sid kelust déro er gerot uuesen nemag âne ín ímo . unde si dâr neist . uuieo mag er danne sîn gér des . dázter neist. Nû sêhe mannelih uuiêo guot daz sî des er gérôt . unde lâze sih lángên déro gíredo. (21) *Increpasti superbos.* Vbermuote zuêne unsere fórderen irráfstost dû. Vuârâna skêin íro ubermûoti? Âne daz siê gérno gehôrton . ERITIS SICVT DII. Mahta Got zeuuiuelon uuâr adam uuâre . do er frâgeta . ADAM VBI ES? Vuâr bist du chad er . sîd dû an démo statu nebist . an demo ih dih kescuôf. Dar neuuoltost dû sîn . uuâr bist du danne nû . âne in miseria? Neist daz increpando gesprochen? unde neist uns diû increpatio hereditaria uuórdeniû in únseren manigfalten erumnis? Diê fóne diû so stárch sint . unde sô mánigfalte . uuanda sie ubelo netâten per infirmitatem aut ignorantiam . nube per superbiam. *Maledicti qui declinant a mandatis tuis.* Ze ubele genámde diê daz nebrútet . unde iêo noh dáraubere . sih tánacherent fóne dînen gebóten. (22) *Aufer a me obprobrium et contemptum . quia testimonia* [R 445] *tua id est mar-*

tyria tua . exquisiui. Nim mir aba chît sancta ęcclesia íteuuiz unde únuuírdeda . uuanda ih dîniu urchunde fórderota. Nu ist daz uuorden. Nu neist niêmanne obprobrium noh contemptus . daz er an CHRISTVM íhet . unde an sînemo urchunde stât . uuanda persecutio zegángen ist. Só uuóla ist ferfángen . daz sî íro fienda mínnota . unde umbe siê béteta . nals obprobrium unde contemptum furhtendo . nube saluti eorum consulendo. (23) *Etenim sederunt principes et aduersum me loquebantur.* Selben dîe hêrosten sâzen . unde chôsoton uuíder mir . díngoton úber mih. Fone diû uuas diû persecutio starch . uuanda reges funden daz . ut nusquam essent christiani. *Seruus autem tuus exercebatur in iustificationibus tuis.* Aber ih dîn scalch uuard keûoberot an dînen uuérchréhten. Vuieo uuas diu ûoberunga getân? (24) *Nam et testimonia tua meditatio mea est.* So uuas si getân . daz diniu martyria sint mîne hógezunga. Ih húgo so ferro ze ín . daz ih an ín uuíle stâte sîn . unde mir siu persecutio genémen nemag. *Et consilium meum iustificationes tuę.* Vnde diniu uuerchreht sint ze diên ih hábo gerâten . ze dien ih mih hábo geînot . uuanda ih mîne fienda uuile minnon . unde umbe sie bétôn. Dârâna ûoberon ih mih . an dien zuêin ilo ih unirlégen sîn . daz ih dârana uuerde gebéizet . unde gehertet umbe dînen NAMEN.

(D.)

(25) *ADHESIT PAVIMENTO ANIMA MEA.* Démo ásteriche háfteta zuo mîn sêla . carni gefolgeta sî . terrenis chle-

beta sî zûo. Vuanda daz tôd ist. *Viuifica me.* Fone diû chícche mih . unde tûo mih adherere tibi nals carni. Der mittunt chad . SERVVS AVTEM TVVS [R 446] EXERCEBATVR IN IVSTIFICATIONIBVS TVIS . der chit nû . ADHESIT PAVIMENTO ANIMA MEA. Ziu? âne daz ímo genuôge neduncheт sinero exercitationis . unde er fúrder chomen uuíle . dannan er chómen sî. *Secundum uerbum tuum.* Chícche mih nah dînemo geheizze . derdir chit . IN ISAAC VOCABITVR TIBI SEMEN. Duô mih filium promissionis . quia non qui filii carnis hi filii dei . sed filii promissionis. (26) *Vias meas . s. malas . enuntiaui.* Mîne uuéga daz chit mîne sunda ságeta ih dir . déro iah ih dir. *Et exaudisti me.* Vnde du gehôrtost mih . sô daz du mir sie fergâbe. *Doce me iustificationes tuas.* Lêre mih dîniu uuérghreht . lêre mih kân dîne uuéga. Lêre mih niêht êin uuizzen . nube tuôn daz ih sule . uuanda der uuêiz kuôt . der iz skêinet. (27) *Viam iustificationum tuarum instrue me . et exercebor in mirabilibus tuis . hoc est in tuis iustificationibus.* Vueg dînero frúmeuuercho lêre mih . unde so niêton ih mih dînero uuúndero diû an ín sint . unde ûoberon mih an ín. Pring mih ze diên . ze diên ih noh nesi chómen . diu so uuúnderlih sint . daz is diê netrúent . diê íro nechóreton. (28) *Dormitauit anima mea pre tedio.* Mih slâphota fore úrdrúzedo . uuanda ze diên so hôhên díngin díngendo irlág ih . noh mir negespuota siê zeirreichenne . so férro ih is kedíngta. *Confirma me in uerbis tuis.* Stâte mih dóh an diên dînen uuorten . ze diên ih follechómen bín . daz ih fóne ín múge chomen ze ánderen. (29) *Viam iniquitatis amoue a me.* Pením mir den uueg des únrehtes . uuanda is sô bezzest spuôn mag. *Et lege tua miserere mei.* Vnde

genade mir mit dînero lege . mit lege fidei . diu úns per gratiam gelâzet diû zetuônne . diû [R 447] uuir fóne uns selben getuôn nemáhtin . noh fone lege factorum diu umbe daz cham . ut abundaret delictum. (30) *Viam ueritatis elegi . iudicia tua non sum oblitus.* (31) *Adhęsi testimoniis tuis domine . noli me confundere.* Vueg uuârheîte iruuéleta ih dârána zegânne. Dînero urteîldon neirgáz ih . zegeháběnne den gáng. Dînen martyriis hafteta ih zuô . unz ih íngiêng . hêrro mîn neskende mih an diû ih nemuoze fóllechómen dára ih râmen uuanda iz uolentis neist . noh currentis . nube dei miserentis. (32) *Viam mandatorum tuorum cucurri . cum dilatasti cor meum.* Vueg dînero geboto liûf ih . do dû gebrêitost mîn herza. Kelústig herza ist prêit. Daz ketuôt unsih chéden . CARITAS DEI DIFFVSA EST IN CORDIBVS NOSTRIS . PER SPIRITVM SANCTVM QVI DATVS EST NOBIS. Fone diu mahta ih currere . uuanda dû geuuérdotost COR DILATARE.

(E.)

(33) *LEGEM PONE MIHI DOMINE.* Sezze mir êa trúhten. Du saztost mir sia líttera . sezze mir sia spiritu . QVIA LITTERA OCCIDIT . SPIRITVS AVTEM VIVIFICAT. Dû scríbe sia in tabulis lapideis . scrîb sia in tabulis cordis. *Viam iustificationum tuarum.* Vueg dînero frumerehto sezze mir ze êo. Frúmereht an minemo herzen per legem fidei . diû den man uuílligen tuôt . uuanda der unuuilligo neist amicus legis . doh er tuôe opus legis. Daz er ioh kerno uuíssi úngebóten an demo neuuirt er mun-

datus opere . uuanda er inmundus ist uoluntate. *Et exquiram illam semper.* Vnde den uueg sûocho ih iêo. Vuieo ist daz? Nechad er VIAM MANDATORVM TVORVM EXCVRRI. Ist daz ánder . danne uia iustificationum dei? Nêin. Vuiêo [R 448] sûochet er danne den uueg . an démo er ist? Ane daz er dârâna uuíle proficere . unde sin so gereh uuerden . daz er an imo fóllechome ad palmam supernę uocationis dei. (34) *Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam.* Gib mir fernúmist . unde danne scrodon ih dîna êa . unde gelírnen darana dilectionem dei et proximi. *Et custodiam illam in toto corde meo.* Vnde behuôto sia an dien zuêin . in allemo minemo herzen. Souuiêo oûh daz dârâna si zelirnenne ziu dû sîa uuoltist dien sezzen . diê sî neuuâren seruaturi . unde uuiêo fílo utilitatis an diû si . QVIA LEX SVBINTRAVIT VT ABVNDARET DELICTVM. (35) *Deduc me in semita mandatorum tuorum . quia ipsam uolui.* Leite mih an déro stigo dînero gebóto uuanda ih sia uuolta. Mînes uuillen negenuôget dárazuô . daz ih kange per angustam uiam quę ducit ad uitam . dû neleitest mih. (36) *Inclina cor meum in testimonia tua . et non in auaritiam .* helde min herza ze dînen urchunden . nals ze fréchi. Ze diên haldet daz herza . diû iz uuile. Vuaz sol iz uuéllen . âne Gotes urchunde? Gotes urchunde . sint Gotes keiíhte . an diên ueritas ist. Fone sînen geiíhten uuizzen uuir siniu mandata. Diu uuolta . der fore chad . DEDVC ME IN SEMITA MANDATORVM TVORVM . QVIA IPSAM VOLVI. Diû uuile er nu iêo ánachédendo . INCLINA COR MEVM IN TESTIMONIA TVA ET NON IN AVARITIAM. Er uuolta unde uuíle . unde bîtet des uuíllen daz er imo noh uuáhse . unz er ín sô hôhen geuuínne . daz ín auaritia nídergeziehen

nemúge . unde er muôze deum diligere propter deum . nals umbe emolumentum . so diabolus sanctum iob zêh . do er chad . NVMQVID GRATIS IOB COLIT DEVM ? (37) *Auerte* [R 449] *oculos meos ne uideant uanitatem.* Chêre dana mîniu oûgen . daz siû úppeghêit nesêhen. Vuer mag des úbereuuerden . er nesêhe uanitatem . sid diû álliû sint uanitas . diû hiêr sub sole sint . diû sol úberskînet . nah salomonis uuorten ? Veritas unde uanitas sint eînanderen uuíderuuartig. In ueritate nestuônden uuir. In uanitatem fiêlen uuir . uanitas pín uuir. Ziu ? Vuanda uuir corruptioni unde mortalitati bin undertân . diû uanitas sint. Vués kérot danne der nû chit . AVERTE OCVLOS MEOS NE VIDEANT VANITATEM ? Âne daz er is úberuuint ketuôe . unde er aber chóme in libertatem filiorum dei . dar er uanitatem negesêhe. Noh danne ist daz darána zeférnémenne . daz er bítet niê er an sinen gûoten uuerchen humanam laudem nefórderoe . noh pecuniam . noh nehêinen írdisken dangh . daz al uanitas ist . uuanda die daz tuônt . fone dien chad der saluator . AMEN DICO VOBIS . RECEPERVNT MERCEDEM SVAM. *In uia tua uiuifica me.* An dînemo uuége chicche mih . huius mundi cupiditas ist uanitas . aber CHRISTVS ist ueritas unde uia . an ímo tûo mih lében. (38) *Statue seruo tuo eloquium tuum in timore tuo.* Stâte dînemo scalche din gechôse . an dînero fórhtun. Daz chit . hilf mir daz zetûonne . daz du gespríchest. Diên du gibest spiritum timoris tui . die sint dârána stâte . ándere nesint. Aber uuelichen spiritum ? Nals seruitutis . nube adoptionis. (39) *Amputa obprobrium meum quod suspicatus sum.* Nim mir ába mînen íteuuiz . des ih ándere ánauuânota . daz ih sie mines lóteres neziêhe. Vuanda tuón ih . uuóla umbe fauorem .

daz ist min obprobrium unde mîn peccatum . ziêhe ih oûh des ándere . daz ist aber peccatum. Dannan chit sanctum euan[R 450]gelium . NOLITE IVDICARE NE IVDICEMINI. Mánnolichen lêidot alde intságet sin conscientia. Vuíle iêman darúbere tuón iudicia . diu sint temeraria. Fone diu chit háranah. *Iudicia tua suauia.* Dîniu iudicia sint suauia . uuanda siu uera sint . aber suauia nesint diû temeraria sint . daz chit . diû framscrecche sint. (40) *Ecce concupiui mandata tua . in tua iusticia uiuifica me.* Sih nû . dîniu gebot uuoltu ih . iro géreta ih . an dinemo nals an minemo rehte chicche mih. An mir ist daz mih tôden mag dannan ih lébe . daz nefindo ih . âne an dír. CHRISTVS ist dîn iusticia . an ímo LÔSE . MÍH.

(F.)

(41) *ET VENIAT SVPER ME MISERICORDIA TVA domine.* Vnde dîn genâda hêrro chome úber mih . daz ih dîniu mandata genuéren múge. Vuélichiu ist dîu genâda? *Salutare tuum.* CHRISTVS dîn háltare . der dîn misericordia . unde iustitia . unde ueritas ist . der uuerde incarnatus. So ist dîn misericordia chómen uber mih. *Secundum eloquium tuum* . daz chit secundum promissionem tuam also du abrahę gehiêzze. (42) *Et respondebo exprobrantibus mihi uerbum.* Vnde so antuuurto ih. Vuémo? Verbum mir feruuîzzenten . CHRISTVM mir feruuîzzenten . diên daz scandalum ist alde stulticia . daz er uuard crucifixus. Alde iz chit. Ih antuuúrto uerbum fidei mir íteuuîzzonten. Vuélichez ist daz? Âne daz mih lêrta spiritus sanctus . nah démo gehêizze .

NON ENIM VOS ESTIS QVI LOQVIMINI . SED SPIRITVS PATRIS VESTRI QVI LOQVITVR IN VOBIS. Also iz héranâh chît. *Quia speraui in sermonibus tuis . hoc est in promissis tuis.* Fóne diû antuuúrta ih . fone diû gemahta ih iz . uuanda dû iz [R 451] kehiêzze. Dísiû uox ist corporis CHRISTI. (43) *Et ne auferas hoc est ne auferri sinas de ore meo uerbum ueritatis usquequaque . id est omni modo.* Vnde uuórt uuârhèite neirferrest du fúr- nomes fóne mînemo munde. Vuanda ouh die treffent ad corpus CHRISTI . die persecutionem irlîden nemáhton . unde siê CHRISTI ferlougendon . unde after des tóh durh íro pœnitentiam fóne dero ecclesia inphángen uuúrden . alde sie ioh anderest ad martyrium *) brâhte palmam geuuúnnen . be diû uuirt hiêr fernómen daz iro uox si . diû sus pétot. Nelâ mih ze getâte . noh fúrenomes din geloûgenen. Vuanda souuiêo Petrus sin ad horam lougendi . er uuard doh fletu reparatus . unde after des kuollicho coronatus . Dannan chad ímo zuo der saluator. ROGAVI PRO TE . VT NON DEFICIAT FIDES TVA . hoc est ne auferatur ex ore tuo uerbum ueritatis ! usquequaque. *Quia in iudiciis tuis supersperaui.* Vuanda ih an dînen urtêildon so fílo mêrun gedíngi geuuán . so fílo mêrun increpationem ih an ín leîd. Dîne iudicia fálton mih de me presumentem . unde rihton mih aber uf pœnitentem . flentem . et de te presumentem. An diu geuuán ih fastôr tuam gratiam . daz ih ferlôs mîna superbiam.

*) *am Rande:* Sicut felix nolanvs episcopus . cuius felix presbyter de pincis pertesum illum apprehendens in fuga . acreque correptum dorso ipso rogante impositum cruciatibus retulit et sibimet coronam ouis in pastore duplicauit.

(44) *Et custodiam legem tuam semper ! in seculum et in seculum seculi.* Vnde ube du minemo munde nenímest uerbum ueritatis . sô behuôt ih dîna êa iêo. Vuélicha ? Dilectionem diu plenitudo legis ist behuôto ih din corpus . dîn ęcelesia . in uuerlt uuerlte . uuanda in ánderro uuerlte dar uuir dih kesehen . ist fóllera minna . dei et proximi. (45) *Et ambulabam in latitudine.* Der dârfóre béteta . der ságet nu uuaz sîu bétôn gemáhta. Sámoso er chéde . Ih péteta du gehôrtost mih . unde be diû giêng ih in uuîti . giêng in cari[R 452]tate. Vuannen ist daz. *Quia mandata tua exquisiui.* Vuanda ih dîniu gebót suôhta . also dû lêrest in euangelio . Qvęrite et invenietis. Vnde áber . Pater vester de cęlo dabit spiritvm bonvm petentibvs se. (46) *Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum . et non confundebar.* Vnde mit dero baldi sprah ih an dinen martyribus fóre chúningen . unde nescámeta mih. Also du gehiêze in evangelio . Ante reges nos te esse confessvros. (47) *Et meditabar in mandatis tuis quę dilexi.* Vnde ih táhta an dîniu gebót. Vuélichiu? Dilectionem dei et proximi. (48) *Et leuaui manus meas ad mandata tua quę dilexi.* Vnde mine hende huob ih ûf . ze dinen gebóten . diû ih mínnota. Án dero operatione skêinda ih . daz ih siu mínnota . unde hûob ûf ! manus . uuanda iz supernum ist . dára ih sie huôb. Nah diû iz chit . Svpereminentem vobis viam demonstro. Vnde áber . Cognoscere etiam svpereminentem scientię caritatem christi. Suôchet iêman mercedem terrenę felicitatis umbe opus dei . der lâzet die hende níder. *Et exercebar in iustificationibus tuis.* Vnde dannan uuard ih keuóberot in dînen uuérchréhten. Ándere

interpretes chédent . Lętabar alde garriui . fúre exercebar . uuanda der ûobet mit lętitia Gótes reht . der iz minnot.

(G.)

(49) *Memor esto verbi tvi servo tuo . in quo mihi spem dedisti.* Irhúge dines uuortes dînemo scalche . daz chit dînes keheizes . an démo du mir gâbe gedíngi. Du hábest keheizen humilibus gratiam . déro ist turft so temptatio al[R 453]de tribulatio chumet . fone diû irhúge íro . (50) *hęc me consolata est in humilitate mea.* Diu gedingi trôsta mih an minero nideri . diû mir chomen ist ! fone adam . alde an déro diu mir fone persecutoribus chómen ist. *Quia eloquium tuum uiuificauit me.* Vuanda daz du gesprâche . daz téta mih lében . daz trôsta mih ze lîbe. Vuaz ist daz? Ane der dîn gehêiz . daz ih proiectus in mortem . doh súle ad uitam resurgere. (51) *Superbi inique agebant usque ualde.* Vbermuôte tâten férro únrehto . an diû . daz sie uuâren impii . unde unsih pios nôton sáment ín uuésen impios. Tâten ferro unrehto . quandoquidem superbiam eorum . nec humilitas mortalitatis edomuit. *A lege autem tua non declinaui.* Aber neuuáncta ih . fone dinero êo . so siê uuolton. (52) *Memor fui iudiciorum tuorum a seculo domine . et consolatus sum.* Ih irhugeta dînero urtêildon . die du tâte fóne ánagenne supra uasa irę . diu ad perditionem treffent . unde daz trôsta mih . uuanda ioh mit diên skêindost du diuitias glorię tuę in uasa misericordię. Vuiêo ? Daz du siû

bezzerotost mit ín. (53) *Tedium detinuit me a peccatoribus relinquentibus legem tuam.* Vrdrúzeda cham mih ana fone súndigen dîna êa ferlâzenten. Mih irdrôz dero míteuuiste . mit diên hiêr zelebenne ist in dísemo lîbe . donec area uentiletur. (54) *Cantabiles mihi erant iustificationes tuę . in loco peregrinationis meę.* Aber dîne rehtunga uuaren mir ze sólichero suôzi . daz ih sie singen mahta . so trôstlih uuaren siê mir hiêr in éllende. (55) *Memor fui in nocte nominis tui domine . et custodiui legem tuam.* Ih irhúgeta in náht dînes namen truhten . unde behuôta dîna êa. Naht sint mortalitatis erumnę . naht sint superbi inique agentes usque ualde . naht ist tedium a peccatoribus relinquentibus legem dei . naht ist [R 454] locus peregrinationis huius . donec ueniat dominus . et illuminet abscondita tenebrarum . hiêr in dirro naht sol mánnolih irhúgen nominis dei . uuanda er sîna legem behuôten nemag . âne in sînen námen . also iz chit . ADIVTORIVM NOSTRVM IN NOMINE DOMINI. (56) *Hęc facta est mihi . quia iustificationes tuas exquisiui.* Dísiû naht ist mir uuorden bézzerunga. Vuelichiu? humilitas mortalitatis huius. Vuieo? Daz ih an íro lírnee non superbire . uuanda fone superbia cham sî. Aber fóne diû bézzerot sî mih . uuanda ih dîne rehtunga genôto suôhta. Demo gelih ist daz . BONVM MIHI QVIA HVMILIASTI ME . VT DISCAM IVSTIFICATIONES TVAS.

(H.)

(57) *PORTIO MEA DOMINE . DIXI custodire legem tuam.* Min têil truhten . ih kesprah dîna êa zebehuôtenne .

uuanda anderer an dir têil nehabet . âne der íro huôtet. (58) *Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo.* Dârumbe dígeta ih din ánasiûne in allemo mînemo herzen . daz mir is hélfe spiritus uiuificans . ne litera occidat. Vnde uuiêo chad ih? *Miserere mei secundum eloquium tuum.* Cnâde mir nah dînemo gehêizze. daz ih si filius promissionis in semine abrahę. (59) *Cogitaui uias meas et conuerti pedes meos in testimonia tua.* Ih tâhta an mîne uuéga . die mir mísselîcheton . unde chêrta sie an dîniu urchunde . daz sîe dar réhteren sîn . AVERTE OCVLOS MEOS NE VIDEANT VANITATEM. Chêre dana miniu oûgen daz siû uppeghêit nesêhen . also die fuôze . daz siê neírroen. Demo ist kelîh . OCVLI MEI SEMPER AD DOMINVM . QVONIAM IPSE EVELLET DE LAQVEO PEDES MEOS. (60) *Paratus sum et non sum turbatus . ut custodiam mandata tua.* Ih pin garo zehuôten[R 455]ne dines kebotes . unde bin ungetruôbet . uuanda mir iz nehêin forhta neními et. (61) *Funes peccatorum circumplexi sunt me . et legem tuam non sum oblitus.* Also dârána skinet . déro sundigon sêil umbefiêng mih . unde umbe daz neirgaz ih dinero êo. Peccatores sint ioh carnales . ioh spiritales inimici. Diê léngent iro unreht álso sêil . uuanda sie iêo êin ze andermo héftent . unde umbefâhent míte iustos . minando mala . et promittendo temporalia bona. Demo sêile indrán . der hiêr sprichet. (62) *Media nocte surgebam ad confitendum tibi . super iudicia iusticię tuę.* Án déro hándegostun persecutione stuônt ih ûf dir zeiéhenne . daz chit dih zelóbonne . an dien urteildon dines rehtes . uuanda iz rehte urteilda sint . daz du uuíle iustos circumplecti fune peccatorum. Ziu? Âne daz sie dannan suln gebézzerot uuerden. (63) *Parti-*

ceps ego sum omnium timentium te . et custodientium mandata tua. Nu sprichet CHRISTVS ad patrem sáment sinemo corpore . ketêilo bin ih allero die dih fúrhtent . unde behûotent dîniu gebot. Daz chit CHRISTVS . uuanda neuuurde er particeps nostrę mortalitatis . so neuuurdin uuir participes sinero diuinitatis. (64) *Misericordia domini plena est terra.* Fone diu ist diu erda fol truhtenes kenâdon. Granum sinapis irstarb . danman cham multus fructus in tota terra. *Iustificationes tuas doce me.* Dîne rehtunga lêre mih . uuanda fóne diên genadon uuirdo ih iustificatus.

(I.)

(65) *Bonitatem fecisti cum seruo tuo domine . secundum uerbum tuum.* Du tâte uuésen guoti herro mit dinemo scalche. Du tâte mih kelústigen spiritalium bonorum . nah dinemo geheîzze. Daz ist magnum dei donum . uuanda der únge[R 456]lustiger uuola tuót . der tuot iz seruiliter nals liberaliter . daz chit kelicho démo scalche . nals demo frien. (66) *Bonitatem et disciplinam . id est emendatoriam tribulationem . et scientiam doce me.* Lêre mih kuoti . souuiêo ih sia habe fone dînero gébo . mero mir sia . unde gib sáment íro lirnunga . unde lêre mih dero gedúltig sin . uuanda sî nieo âne uuídermuôte neist. Also der apostolus chit . OMNIS DISCIPLINA AD PRESENS . NON GAVDII VIDETVR ESSE SED TRISTICIĘ. Sumeliche interpretes châden fure disciplinam eruditionem. Daz ist iêo diu selba . sament déro ieo flagella sint. Fone diû bitet er patientię . diu fla-

gella ebenmûoto zetrágenne. Vnde lêre scientiam mih quę ędificet . uuanda scientia sine caritate non ędificat sed inflat. *Quia mandatis tuis credidi.* Ziú nechad er oboediui? Mandatis sol man obędire promissis credere. Vuaz chit er . uuanda ih keloubta dînen gebóten? ane ih keloubta daz siu fone homine neuuurdin ministrata. Chamin siû ouh fone homine . der mih siû lêrti extrinsecus . mahti der siû danne lêren intrinsecus so du tuôst? (67) *Priusquam humiliarer ego deliqui.* Ih mísseteta in adam . êr ih kenideret uuurde. An imo uuard diu creatura subiecta uanitati . uuanda si neuuolta siu subiecta ueritati. *Propterea eloquium tuum custodiui.* Fone diu behuota ih sid dîn gechôse . sid ih dero uanitatis an mir inphant . nieo ih anderest kenideret neuuerde. Ih huôta des uuanda ih mortem carnis habo geuuunnen . daz ih ouh negeuuunne mortem animę nube so du geboten habest. Vuieo? Vt deiecta superbia . diligatur obędientia unde so fertiligot uuerde non reditura miseria. (68) *Bonvs es tu . in bonitate tua doce me iustificationes tuas.* Guôt pist dû [R 457] an dînero guoti lêre mih dine rehtunga. Imo ist ernest zetuónne sine iustificationes . sîd er siè uuíle lirnen in sua bonitate. Fernim ouh noh mêr . uuiêo ernest ímo is si. (69) *Multiplicata est super me iniquitas superborum.* Vber mih ist kemanigfaltot déro ubermuôton unreht . die daz niêht nebézzerota . daz humana natura genideret uuard . sîd si míssetéta. *Ego autem in toto corde scrutabor mandata tua.* Aber ih suocho genoto diniu gebot. Souuiêo michil unreht in uuerlte rîchesoe . in mir neirlísket caritas. (70) *Coagulatum est sicut lac cor eorum.* Iro herza ist kerunnen also milch . ist ferhertet . unde neintlâzet sih

ze guôte. *Ego uero legem tuam meditatus sum.* Vuaz téta ih dáragágene. Ih ahtota dina êa . an déro humiles effugiunt pœnales humilitates. (71) *Bonum mihi quia humiliasti me . ut discam iustificationes tuas.* Fone diu ist mir guôt . daz du mih kenídertost . daz ih so fílo genôtor lírnee dine rehtunga . unde daz fructus si mînero humiliationis . uuanda der daz kuôt neahtot . daz du ín nídertost . noh dârbî sih nebézzerot . démo geschiêhet uuirs. (72) *Bonum mihi lex oris tui . super milia auri et argenti.* Kuot ist mir fone dinemo munde chómeniû êa . unde mit dînemo munde gebóteniû . bezera . danne unzalahafti goldes unde silberis . uuanda min caritas sol ferror minnon legem dei . danne cupiditas milia auri et argenti.

(K.)

(73) *Manvs tvæ domine fecervnt me et plasmauerunt me . da mihi intellectum ut discam mandata tua.* Dîne hende taten mih . unde bildoton mih . fone diu gib mir fernúmest . daz ih kelirnee diniu gebot. Formam gabe du mir . reformationem gib mir. [R 458] Sid min natura peccando uuard deformata . sid nemahta si intellectu sin integra . be diu nebin ih ad capienda dei mandata idoneus . ih neuuerde spiritu mentis renouatus. Manus sint hiêr genemmet fure potentiam . also ouh an dero stéte dar iz chit. Et aridam fvndavervnt manvs eivs. Vnde aber . Opera manvvm tvarvm svnt cęli. Vnde selber christvs pitet hier sinen fáter des . des er sin corpus turftig ! uuêiz. Die durfte .

unde dîa indigentiam lidet er an ímo . unde inphíndet siu. Quia uita eius cum ipso abscondita est in deo. (74) *Qui timent te uidebunt me et lętabuntur quia in uerbo tuo supersperaui.* Die dih nu fúrhtent . die gesehent mih noh uuanne hinafúre . quando iusti fulgebunt sicut sol . unde danne sint sie frô. Vuéliche sint daz? Ane selber der liut sanctę ęcclesię . der ímo nu furhtet . der fréuuet sih danne sinero forhtun. Daz ist fone diû uuanda ih an dînen geheiz ferror gedingta . danne ih piten geturre. Nah diu iz chit . POTENS EST DEVS FACERE SVPRA QVAM PETIMVS . AVT INTELLEGIMVS. (75) *Cognoui domine quia ęquitas iudicia tua . et in ueritate tua humiliasti me.* Ih irchenno truhten daz dine urteilda rehte sint dannan uuir in mortem geuuorfen bin . unde du in dinero uuárheite unsih kenideret habest. (76) *Fiat misericordia tua ut consoletur me.* Dáranah chome din genada . daz si mih trôste . unde ih áber uuérde instauratus ad uitam. Regeneratio chome mir . fides . spes . caritas chomen mir . diu hiêr sint consolatio miserorum . nals gaudia beatorum. *Secundum eloquium tuum seruo tuo.* Nah dinemo gehêize chóme siu mir dînemo scalche. (77) *Veniant mihi miserationes tuę et uiuam.* Mir chomen dine genada . unde so lébo ih . unde [R 459] lebo uuarhafto . so ih nefurhto . daz ih furder irsterbe. *Quia lex tua meditatio mea est.* Vuanda din êa ist daz . des ih tencho. Mîn gedang ist in fide quę per dilectionem operatur . an dero nebristet mir . an dero lebo ih. (78) *Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me . ego autem exercebor in mandatis tuis.* Vbermuôte uuerden des scámeg . daz sie unrehto fuôren uuíder mih . aber ih uuirdo geémezot an dînen

gebóten . sie tûen souuiêo siê tûen. (79) *Conuertantur mihi timentes te . hoc est ad me . et qui nouerunt testimonia tua.* Disiu uuort nemúgen sîn anderes âne CHRISTI. Ze mir chit CHRISTVS . uuerden bechêret . die dih fater furhtent . unde diê dîne prophetias uuízzen . fone mir gescribene. Des persona uuas ouh fóre . PARTICEPS EGO SVM OMNIVM TIMENTIVM TE. (80) *Fiat cor meum inmaculatum in iustificationibus tuis ut non confundar.* Min herza chit aber corpus CHRISTI uuerde ungefiécchot in dînen réhtungon . daz ih kescendet neuuerde. Solih ist dârfore. Vtinam dirigantur uię meę . ad custodiendas iustificationes tuas . tunc non confundar . cum inspicio in omnia mandata tua.

(L.)

(81) *DEFECIT IN SALVTARI TVO ANIMA MEA.* Mîn sela ist ferchólen an dînen haltâre. *Et in uerbum tuum supersperaui.* Vnde an dînen geheíz hábo ih úberdínget . uuanda mer guôtes chómen sol danne man uuizzen múge sáment CHRISTO . den du uns kehêizzen hábest. (82) *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum . dicentes quando consolaberis me?* Miniu oûgen sint ferchólen an dînen gehêiz . ze dir chédentiû . uuanne trôstest dû mih? Diu ínuuértigen oûgen langet sin . be diû cháffent siu gagen ímo . unde fore gíredo sûftont siû . unde êiscont dînen [R 460] trôst. (83) *Quia factus sum sicut uter in pruina . iustificationes tuas non sum oblitus.* Vuanda carnis desideria an mir irfróren sint . also in rifen uter gefriûset . fone diû neuuas ih un-

gehuhtig dinero réhtungon. Vueliche sint die? Ane caritas . diu cham . so feruor cupiditatis kerûmda. (84) *Quot sunt dies serui tui? quando facies de persequentibus me iudicium?* Vuieo manige tága sint dines scalches? Vuaz chit daz? Âne unz uuára uuéret diu corpus sancta ęcclesia? Vber uuieo lang rihtest du mir fone minen âhtâren? Vuanda si uuéren sol . unz ze iudicio . uuanne chumet daz? Diu frâga ist martyrum in apocalipsi . unde dâr uuirt keantuuurtet . donec fratrum eorum numerus impleatur. Dîa frâgun foresaget disiu prophetia. (85) *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes . sed non ut lex tua.* Vnrehte sageton mir adoléschias . id est exercitationes delectabiles uerbi . nieht só diu éa . an dero mir ueritas lîchet nals uerba. Soliche hábent mísseliche professiones. Iudeorum literę so gescribene hêizzent deuterosis an diên milia fabularum sint . ane den canonem diuinarum scripturarum. Sameliche habent heretici . an iro uana loquacitate . habent ouh soliche sęculares literę. Vuaz ist ioh anderes daz man marcholfum saget sih éllenon uuider prouerbiis salomonis? An diên allen sint uuort scôniû . âne uuârheit. (86) *Omnia mandata tua ueritas . iniqui persecuti sunt me adiuua me.* Aber alliu diniu gebót sint uuâriu. Vuanda ih diû bot contra uanos sermones iniquorum fone diu âhton sie min . hilf aber du mir. (87) *Paulominus consummauerunt me in terra.* Sie habeton mih nah fertiligot in erdo . multa strâge martyrum facta. *Ego autem non dereliqui mandata tua.* Darumbe negeloubta ih mih dinero geboto uuanda iz chit . [R 461] QVI PERSEVERAVERIT VSQVE IN FINEM . HIC SALVVS ERIT. (88) *Secundum misericordiam tuam uiuifica me . et custodiam testimonia*

oris tui. Chícche mih nah dinero genâdo . unde so behuoto ih dînes mundes martyria . id est mandata . diu ih anderes pehuoten nemag. Nelâz mih amando uitam . negare uitam . noh negando uitam . amittere uitam.

(M.)

(89) *In æternvm domine verbvm tvvm permanet in cælo.* In hímele uueret iêmer truhten dîn uuort. Angeli sancti sint dâr stâte an iro diêniste . mih mag hiêr irdriêzzen dirro mutabilitatis unde dero irdiscun conuersationis . diu folliu temptationum ist. (90) *In generatione et generationem ueritas eius.* Aber in erdo uuéret din uuarheit an generationibus diê in cęlo nesint . pe diu ist hiêr uuehsel nals dâr. *Fundasti terram et permanet.* Du bist fundamentum . du habest kestâtet dîna ęcclesiam . unde dannan uueret si ane zegéngeda. (91) *Ordinatione tua perseuerat dies.* Fone dînero ordenungo uuéret der tag. Fidelibvs ist an dir euuig tag . an démo suln sie honeste ambulare et lętari in ea. *Quoniam omnia seruiunt tibi.* Vuanda dir dienont álliu diu ze demo tâge ! treffent . nals diu ze dero naht. (92) *Nisi quod lex tua meditatio mea est . tunc forte perissem in humilitate mea.* Vbe ih dîna êa neahtoti . diu mih sterchet in tribulatione temporali so mahti ih ferloren uuerden in humilitate mortali. Din êa ist caritas . diu nímet mir interitum. (93) *In æternum non obliuiscar iustificationes tuas . quia in ipsis uiuificasti me.* Dinero rehtungon neir-

gizzo ih niêmer . uuanda an ín chíctost du mih . fone diu neuuirdo ih ferloren in humilitate mea. Vuaz ist mennisco úbe du in nechicchest. Vuaz kemag er? Occidere potest se non ui[R 462]uificare. (94) *Tuus sum ego saluum me fac . quoniam iustificationes tuas exquisiui.* Din bin ih. Ze lêide ist mir uuorden daz ih min uuolta sin daz ist inobędientię primum et maximum . malum. Nu bin ih aber dîn . tuô mih kehâltenen . uuanda ih dine rehtunga nals minen uuillen darumbe forderota . daz ih dîn si. (95) *Me exspectauerunt peccatores ut perderent me . testimonia tua intellexi.* Min bîten sundige daz sie mih ferlûrîn . sie uuolton daz ih ín uuare consentiens . unde ih dîn ferloûgendi . danne uuâre ih ferlóren . ih uuissa dîne geiihte sóliche . daz der gehálten uuírt . der an ín fóllestât. (96) *Omni consummationi uidi finem . latum mandatum tuum nimis.* Állero perfectioni gesah ih CHRISTVM finem . an imo uuerdent álle uirtutes consummatę . under dien ist caritas fílo brêit kebót . uuanda an iro irfullet uuerdent lex et prophetę.

(N.)

(97) *QVOMODO DILEXI LEGEM TVAM!* Vuiêo minnota ih dîna êa? Vuiêolicha minna habeta ih ze iro? *Tota die meditatio mea est.* Daz si alle zite min gedanch ist. Si nechumet uzer minemo muote . uuanda caro ist concupiscens aduersus spiritum . fone diû gágensezzo ih imo meditationem legis tota die. Vuaz ist lex dei ane iussa dei? Iussa eius leitent mih ad bona

opera . fone diû sint siû mir liêb. (98) *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo . quia in ęternum mihi est.* Dû tâte mih fruôteren mit dinemo gebóte danne mîne fienda sîn . uuanda iz mir euuig ist. Du habest mih kelêret daz ih sol gratis uuerden iustificatus per gratiam dei . daz neuueiz israhel secundum carnem . der min inimicus ist . uuanda er ist inimicus legis fidei . unde er sih kuôllichot in lege facto-[R 463]rum . unde er suam iustitiam quęrendo statuere . subiectus neist iustitię dei . unde er sih uuânet suis uiribus legem facere. Fone diu uuirt er uzferstôzzen . also gescriben ist . SERVVS NON MANET IN DOMO IN ĘTERNVM . FILIVS MANET. Dâr hábo aber ih iêmer mandatum dei . id est caritatem dei. (99) *Super omnes docentes me intellexi . quia testimonia tua meditatio mea est.* Ih fernám mêr danne mîne mêistra . uuanda dîniu urchunde sint min hogezunga. Vuer chit daz? Vuer mag iz chéden ane CHRISTVS? Er saz in templo inter doctores . audiens eos et interrogans . et ipsi stupebant super prudentia et responsis eius. So ferro uuissa er iz paz danne sie . daz iz ín stuporem machota. Des tinges ist hiêr prophetia . diû uuîlon sprichet a capite quod est saluator . uuilon a corpore quod est ęcclesia . unde mit diû machot quasi unum loquentem . also iz chit . ERVNT DVO IN CARNE VNA. Daz uuas fone diû . uuanda sînes fáter testimonia uuâren sin meditatio . also er chad . VOS MISISTIS AD IOHANNEM . ET ILLE TESTIMONIVM PERHIBVIT DE ME. EGO AVTEM NON AB HOMINE TESTIMONIVM ACCIPIO . SED HABEO TESTIMONIVM MAIVS IOHANNE. Fóne diu chit háranâh . daz áber daz selba ist. (100) *Super senes intellexi . quia mandata tua quęsiui.* Fúre diê alten fernam ih uuanda ih diniu gebót suôh-

ta . nals dero senum. Die hêizzet er senes . die er hiêz docentes. Dien senibus uuolta er ioh turbas doctiores ketuôn. Be diû chad er ín zûo. AVDITE ET INTELLEGITE . NON QVOD INTRAT IN ÔS COINQVINAT HOMINEM . SED QVOD PROCEDIT EX ORE . HOC COINQVINAT HOMINEM. Daz neuuisson seniores . die lotas manus so genôto [R 464] forderoton. (101) *Ab omni uia mala prohibui pedes meos . ut custodiam uerba tua.* Ih zóh tána mîne fuozze fone allemo ubelmo uuége. Diu uuort nesint capitis nube corporis . demo praua desideria sint frenanda . so harto . daz er so getúrre chéden. (102) *A iudiciis tuis non declinaui . quia tu legem posuisti mihi.* Ába dînen úrtêildon neuuancta ih . ih tâhta iêo dáraána . nah diû iz andersuuâr chît . A IVDICIIS ENIM TVIS TIMVI. Ziu? Vuanda du mir êa sáztost. Minemo herzen ínuuert . habest dû sîa íngetân . casto timore . non seruili. (103) *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo.* Vuiêo suôzze minemo slúnde dîniu gechôse sint . demo munde mînes herzen sint *!* siu suôzzeren danne hónang . formido carnalis mali neleitet mih ze ín . nube delectatio spiritalis boni. (104) *A mandatis tuis intellexi.* Fóne dînen gebóten uuard ih fernúmestig. Din gebót uuérendo cham mir des ih ker uuas. Also geschriben ist . CONCVPISTI SAPIENTIAM . SERVA MANDATA . ET DEVS PREBET ILLAM TIBI . humilitas obędientię leitet ad intellectum . unde so intellectus chumet . só neist ûtzesêhenne obędientia. *Propterea odiui omnem uiam iniquitatis.* Fone diu házzeta ih alle unrehte uuéga . uuanda ih intellectum uuolta.

(O.)

(105) *Lvcerna pedibvs meis verbvm tuum . et lumen semitis meis.* Verbum ist christvs . uerbum ist christi . daz apostolis unde prophetis zuogespróchen uuard . fone demo chit iz nû. Din uuort ist liehtfaz mînen fuôzzen. Vnde aber daz selba. Iz ist liht mînen pháden. Ih neuuissi uuára ih solti . ube mih daz nelêitet. (106) *Iurauí et statui custodire iudicia iustitię tuę.* Ih suuôr . unde ge[R 465]êinota mih zebehuôtenne die urtêilda dines rehtes . diê an diû sint . daz man ubelo netuôt in geniûz . noh uuola in gemêitun. (107) *humiliatus sum usquequaque domine . id est usque ualde.* Fóne diu bin ih harto gediemuôtet in míchelero persecutione. *Viuifica me secundum uerbum tuum.* Chicche mih nah dînemo geheîzze . uuanda ouh uerbum promissionis ! tuę lucerna ist pedibus unde lumen semitis. (108) *Voluntaria oris mei beneplacita fac domine . hoc est placeant tibi.* Vuílligiû opher mines mundes sîn dir liêb . diû caritas récchet . nals timor. *Et iudicia tua doce me.* Vnde dine urteilda lêre mih. Der fórechad . A ivdiciis tvis non declinavi . uuiêo chit der nû . lêre mih iudicia tua? Ane daz er siû baz kelírnen uuile? (109) *Anima mea in manibus meis semper.* Min sela ist iêo in mînen hánden. In mînen handen ist sî . uuanda ih ieo dir sie bríngo zechícchenne. Also iz ándersuuâr chit . Ad te levavi animam meam. (110) *Posuerunt peccatores laqueos mihi . et de mandatis tuis non erraui.* Súndige rihton mir striccha . unde durh daz neírrota ih daz ih uuancti fone dînen gebóten . uuanda ih dir bráht há-

beta mina sêla . sîa zechícchenne. (111) *hereditate acquisiui testimonia tua in ęternum.* Ze erbe suôhta ih dîne geiíhte in êuua. Daz ih iêmer dîn iéhe . unde dîn neferloûgene . daz uuíle ih háben ze érbe. Daz kelâ mir. Fone dinemo gelâzze . múgen siû mir erbe sin in êuua. *Quoniam exsultatio cordis mei sunt.* Vuanda sie mines herzen fréuui sint . doh siê mines lichamen afflictio sîn. (112) *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in ęternum . propter retributionem.* Ih kehalta mîn herza dine réhtunga zetuônne in êuua . umbe lôn. Iustificationes sint opera caritatis . uuer mag diu tuôn in êuua? Sô necessita- [R 466]tes proximorum zegânt . so zegânt ouh opera . aber retributiones nezegânt . pe diu iíhet er sih iustificationes tuôn in êuua. Dârfóre chad er bíttendo . INCLINA COR MEVM IN TESTIMONIA TVA . zegeoûgenne daz iz diuinum munus ist . aber hiêr chit er INCLINAVI . ouh sinen uuillen zeskeinenne.

(P.)

(113) *INIQVOS ODIO HABVI . ET LEGEM TVAM DILEXI.* Vnrehte házzeta ih . unde dîna êa minnota ih. Also ih dîna legem mínnota . also hazzeta ih íro unreht . dero halb sie iniqui sint házzeta ih siê . nals déro halb siê ménnisken sint. Naturam hominis neházzeta ih . nube uitium. (114) *Adiutor meus . et susceptor meus es tu.* Min helfâre bist dû uuola zetuônne . min inphángare ubeles zeínfárenne. *In uerbum tuum super-*

speraui. An dinen gehêiz uberdingta ih . samosô filius promissionis. (115) *Declinate a me maligni . et scrutabor mandata dei mei.* Rûment mir arguuillige . unde so scrodon ih mines Gotes kebot. Lâzent mih tenchen . uuaz Gote liêb sî . daz ih peheftet si an demo fórderosten . nals so ir uuéllent . an demo áfterosten. Disiu réda ist uuíder dien . die inportune unsera helfa fórderont ad sęcularia negotia. (116) *Suscipe me secundum eloquium tuum et uiuam . et non confundas me ab exspectatione mea.* Inpháh mih nah dînemo geheizze . unde sô lébo ih. Vuâr? Ane in futuro . dar lîb âne tôd ist. Vnde neskende mih an mînero bîtûn. Nelâ mir ingân des ih pîto. (117) *Adiuua me et saluus ero . et meditabor in iustificationibus tuis semper* . hilf mir . uuanda ih sieh pin . unde so uuírdo ih kehalten . unde fone dero helfo . dencho ih iêo an dîne rehtunga. (118) *Spreuisti omnes discedentes a iustitiis tuis . quia iniusta co*[R 467]*gitatio eorum.* Alle sih skêidente fone dinen rehten ferchúre du . unde mit rehte . uuanda iro gedang unreht ist. Vues mag der uuesen rehter . der in gedanche ist unrehter? (119) *Preuaricantes . id est preceptum diuaricantes reputaui omnes peccatores terrę.* Alle sundige in uuerlte . áhtota ih úberfángara. Vues? Ane Gótes êo . êinuueder in paradyso datę . alde naturalis . alde litteris promulgatę. Vuieo gehillet danne demo . daz der apostolus chit . Vbi non est lex . nec prevaricatio. Ane daz er iz ecchert chit fone einero déro . diû iudeis uuard literis tradita. *Ideo dilexi testimonia tua.* Fone diu minnota ih dîne geíhte . die mih séndent ad gratiam tuam . daz ih keuuúnne per gratiam . daz ih keuuúnnen nemag per legem. (120) *Confige timore tuo carnes*

meas. Durhstôz mîniu flêisk mit dinero forhtun . tuô daz ih si CHRISTO confixus cruci . unde carnis desideria an mir gedoûbot ! uuerden fone gratia dei . uuanda mih lex nemag iustificare . nube preuaricatorem facere. Mit casto timore durhstôz miniu flêisg . mit ímo uuerde caro crucifixa . uuanda pœnalis timor negetûot carnem crucifixam. Ziu? Quoniam per eum uetantur potius peccata quam uitantur. *A iudiciis enim tuis timui.* Fone énen dînen urteildon ! diê in lege sint forhta ih . die uuâren mir quasi pedagogi . dannan leîte mih hára ze démo timore . an demo delectatio iusticię sî . nals timor pœnę.

(Q.)

(121) *Feci iudicium et iustitiam . ne tradas me calumniantibus me.* Ih téta geríhte unde reht . neséle mih minen ánafrístâren. Vuéliche sint daz? Ane diê ioh kuôt in árg uuendent. Diên nehenge daz sie [R 468] mit íro âhtungo mih ze ubele bechêren . id est ne metuentem mala perpeti . mala facere cogant. Iustitia recchet iudicium . uuanda iz iudicium neist . iz nesi rectum. Iustitia ist uirtus animi . iudicium ist operatio uirtutis. (122) *Suscipe seruum tuum in bonum.* Inpháh mih in guôt . uuanda sie uuellen mih scrécchen in úbel. *Non calumnientur me superbi . id est ne me capiant calumniando.* Vbermuôte nebescrénchen mih . híntert trahtondo . daz ih CHRISTVM béton uuanda sie chedent christianos mortuum colere. (123) *Oculi mei defecerunt in salutare tuum.* An dînen

háltare sint ferbrûchet miniu oûgen. Sîn langet mih . sin lustet mih. *Et in eloquium iusticię tuę.* Vnde an daz kechôse dines rehtes . daz in euangelio gelirnet uuirt . so er chumet. (124) *Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam.* Duô sament mir dînemo scálche . nah dinero genâdo . nals nâh minemo rehte. *Et iustificationes tuas doce me.* Vnde lêre mih dîne réhtunga . mit diên dû die mennisken getuost rehte . nals siê sih. (125) *Seruus tuus sum ego.* Ih pin dîn scalch. Mir gelang úbelo an diû . daz ih min frio uuolta sîn . nals din scalch. *Da mihi intellectum . ut sciam testimonia tua . id est mandata.* Kib mir fernúmest daz ih uuizze dîniû gebót. Gib mir ieo zetrínchenne de fonte lucis ęternę . daz ih siu uuizze . unde tuondo iêo baz unde baz siu uuizze. (126) *Tempus faciendi domine.* Zît ist des tuônnes daz du tuôn solt . chum unde uuîso unser . unde netuéle des. *Dissipauerunt legem tuam.* Zefuôret hábent siê dîna êa . be diû ist is zît. Vuéliche tâten daz? Superbi . qui suam iustitiam uolentes statuere . iusticię dei non sunt subiecti. Lex subintrauit ut abundaret delictum . delictum dissipauit legem. (127) *Ideo dilexi mandata tua . super aurum et topazion.* [R 469] Fone diû mínnota ih diniu gebot . mêr danne golt . unde topazium . uuanda dilectio diu irfóllon mag . diû timor nemahta. Gratia dei gibet dilectionem . diê gratiam nechondon die irchîesen . die faciem moysi uelatam gesehen nemahton. Sie uuolton tuôn mandata tua pro terrena mercede . diu sie doh netâten . uuanda sie ánder mínnoton. Noh timor seruilis . noh amor terrenę mercedîs . nemahta sie geleîten darazuô. Áber ih minnota mandata tua . super aurum et topazion .

uuanda nehêiniû guôt diên gelih nesint . diu den mennisken guôt tuônt. Topazius hábet zuô fáreuua . eina goldes . andera lúste . unde also scône ouga . so skînet er ín golde. (128) *Propterea ad omnia mandata tua dirigebar.* Fóne diu uuard ih ríhtig ze dînen gebóten . uuanda ih siu mínnota. *Omnem uiam iniquam odio habui.* Alle únrehte uuéga házeta ih. Ziu nesolti . sîd ih rehte mínnota? Ih skiêhta die uuéga . an diên man tiûrera ferliêsen mag . danne aurum sî et topazion.

(R.)

(129) *Mirabilia testimonia tva ideo scrutata est ea anima mea.* Vuúnderlîh sint dînin precepta . id est precepta legis . fone diû scródeta siû mîn sêla. Daz siû bona sint fone bono chómeniû . des nesint siu uuúnderlîh. Daz siu áber diên sint kegeben . die siû nemúgen uiuificare noh iustificare . daz ist mirandum . daz ist stupendum. Vuannan uuízzen uuir . daz sie lex nemuge iustificare? Vuanda paulus chit . Si enim data esset lex qvę posset vivificare . vere ex lege esset ivsticia. Daz scródota min sela . ze uuiû si gegében uuúrde . sid si nemahta uiuificare. Daz neteta si in úppun. Vuiêo? (130) *Declaratio sermo*[R 470]*num tuorum illuminat . et intellectum dat paruulis.* Vuanda óffenunga dînero uuorto irliêhtet luzzele . unde gíbet in fernumest. Vuaz ist declaratio sermonum tuorum âne lex? Ziu si diên gegében si diê si nemag iustificare . daz fernément paruuli . daz fernement humiles .

déro bin ih êiner . fone diû uuolta ih sia scródon. Si ist dárazuo gegében . daz si dih superbum iudeum humilem tuôe . unde si dir geoûge . daz dinero chréfto negerínnet sía zeirfollonne . unde du solt confugere ad gratiam . unde chálelicho chéden . MISERERE MEI DOMINE QVONIAM INFIRMVS SVM. Daz uuirt dir zetuônne . quia per legem cognitio est peccati . non iustificatio. (131) *Os meum aperui et attraxi spiritum . quia mandata tua desiderabam.* Vuanda ih dîniu gebót uuolta . be diu indéta ih ûf mînen MVNT unde iáh . daz ih infirmus nemahta tuôn fortia . paruulus magna . unde durftiger soûf ih spiritum bonum . der mir half zegetuônne . daz ih ketuôn nemahta . per mandatum sanctum . et iustum . et bonum. Non enim qui spiritu suo agun-tur . sed qui spiritu dei . hi filii dei sunt. Non quia ipsi nihil agunt . sed ne nihil boni agant . a bono aguntur ut agant. (132) *Respice in me et miserere mei . secundum iudicium diligentium nomen tuum.* Sih mih ána . unde genâde mir nah déro urteildo . dinen namen mínnontero. Daz chît nah dero urteildo . dia du an diên tâte . die dinen námen mínnont. Vuannan minnont? Âne daz du sie er mínnotost. Also iohannes chit . NOS DILIGAMVS DEVM . QVONIAM IPSE PRIOR DILEXIT NOS. Disiu uuort sint des . der suoze getrúnchen hábet . unde gechóretro suôzi . mêr trinchen uuíle. (133) *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum . et non dominetur mei omnis iniustitia.* Keríh[R 471]te mine genge nâh dînemo gebóte . unde nehêin unreht neuualte mîn. Du gebûte mínna . gib mir minna . daz dû uuoltost kebiêten . darazuô geuuerdo mir helfen. (134) *Redime me a calumniis hominum . et custodiam mandata tua.* Lôse mih fone menniscon únliûmenden .

unde so behuôto ih dîn gebót. Calumnię sint falsę criminationes . diê tuô daz ih nefurhte . so uuirdo ih under ín mítten per patientiam gehálten. Der sie furhtet . der uuirdet liêhto nâh ín bechêret . daz nela mir geskêhen. (135) *Faciem tuam illumina super seruum tuum.* Din anasiûne irskeine úber dinen scalch. Ouge mir helfendo dina presentiam. *Et doce me iustificationes tuas.* Vnde lêre mih dîne rehtunga. Lêre mih siê sô . daz ih sie tuôe. So chit iz ouh anderes- uuâr . DOCE ME FACERE VOLVNTATEM TVAM . uuanda der habet sie ungelirnet . der sie netuôt. So sprichet ueritas . OMNIS QVI AVDIT A PATRE ET DIDICIT . VENIT AD ME. Fone diu ist uuâr . qui non facit . ideo non uenit . quia non didicit. (136) *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei quia non custodierunt legem tuam.* Vzferte uuázzero lêiton ze tále mîniu ougen . uuanda siu nebehuôtton diniu gebót. Vngeuuaro sehendo missetaten mîniu ougen . daz rúzen siû. Níder solta iro runsa sîn ! ad humilitatem pęnitentię . durh diê sculde daz siu chapheton an die illecebras curiositatis illicitę. Also dauidi gescah umbe uxorem urię. An anderen buôchen ist TRANSIERVNT OCVLI MEI . sámoso ougen mêr rínnen mugin danne urspríngа uuazzero. Daz gechôse heizet yperbole . daz chit úberstépheda.

(S.)

(137) IVSTVS ES DOMINE . ET RECTVM IVDICIVM TVVM. [R 472] Reht pist du truhten . unde reht ist din urteilda . fone diu uuêinota ih fílo . uuanda din reht ze-

fúrhtenne ist omni peccanti mit demo du den damnas souuér damnatus uuirt . unde niêman neist der sinero damnationis sih mit rehte gechlagon muge. (138) *Mandasti iustitiam testimonia tua.* Dû gebúte reht. Vuélichez? Testimonia tua. Siu sint din reht . unde du bist rehter . reht kebiêtendo. *Et ueritatem tuam nimis.* Vnde dîna uuarheit kebúte du genôto? Vuelicha? Aber diû selben testimonia . mit diên du dih chunden tuôen uuíle . diû man so fílo genôtor hálten sol . so fílo siû genôtor gebóten sint. (139) *Tabescere me fecit zelus meus . quia obliti sunt uerba tua inimici mei.* Séreuuen téta mih mîn ándo . uuanda mîne fienda dînero uuorto irgâzzen. Vuanda ih sie mínnota . be diû lêidezta ih daz sie sáment mir neuuâren fer- uentes in amore dei. Daz leid uuas mir so harto ána daz iz mih in súhte uuis slêuuen téta. Dannan ist ánderesuuâr gescríben . ZELVS DOMVS TVE COMEDIT ME. (140) *Ignitum eloquium tuum uehementer . et seruus tuus dilexit illud.* Din uuort cluôit unde zundit harto . unde din scalhc mínnota iz. Fone diû uuolta ih ouh daz mine fienda iz mínnotin . unde iz siê zunti. Des inphant cleopas . do er chad . NONNE COR NOSTRVM ARDENS ERAT IN NOBIS . CVM APERIRET NOBIS SCRIPTVRAS IN VIA? (141) *Adolescentior sum ego et contemptus . iustificationes tuas non sum oblitus.* Ih pin iungero danne sie . unde ferchóren . doh neirgaz ih dînero rehtungon . so sie tâten. Daz mag cheden populus noui testamenti . der in contemptu uuas populo ueteris testamenti. Daz mag ouh súnderîgo chéden [R 473] ioseph . unde da- uid . diê íro bruoderen in contemptu uuâren . unde doh pehiêlten iustificationes dei. (142) *Iustitia tua iustitia in ęternum.* Din reht ist êuuîg reht . nals

iudeorum . uuanda iro iustitia euacuata uuirt . dia sie uuoltun preferre iusticię dei. *Et lex tua ueritas.* Vnde din lex ist uuarhêit . also dârâna skinet . daz si testimonium saget iustitię dei. Nah diu iz chit . IVSTICIA DEI MANIFESTATA EST . TESTIFICATA PER LEGEM ET PROPHETAS. (143) *Tribulatio et angustia inuenerunt me . mandata tua meditatio mea est.* Vuaz ist mir danne geskehen? Árbeite unde ángeste begágendon mir . iêodoh uuâren dîniu gebót . min gedanc. Sie tuôen âna . hélfen iro . âhten mîn . écchert ih pehalte dîniu gebot unde ih ioh sie minnoe umbe din gebot. (144) *Equitas testimonia tua in ęternum.* Diniu testimonia umbe diû martyres irsturben . diu sint euuig reht . uuanda sie des rehtes iêmer lébent. *Et intellectum da mihi et uiuam.* Vnde gib mir fernumest . unde so lébo ih. Duô mih fernemen uuiêo daz nieht neíst . daz persequentes inimici mir genemen mugen . unde uuiêo ih danne uuârhafto lébo . ube ih temporalem uitam . umbe dîna geiiht ferliuso.

(T.)

(145) CLAMAVI IN TOTO CORDE *exaudi me domine . iustificationes tuas requiram.* Ih ruofta an allemo herzen. So tuot der . der anadâhte ist ze sinemo gebete . unde in sin ernest nelâzet anderes teuchen. Sólih kebét ist ételichen émezig nals manigen. Vbe iz doh einen ieo so durnohte si . daz ist unchunt. Der hier sprichet . der iíhet sóliches . kehore mih truhten . uuanda mines ruôftes mir ernest ist. Dine rehtunga

suocho ih . triúuua ze[R 474]tuônne . nals ecchert zeuuízzenne. (146) *Clamaui ad te saluum me fac et custodiam mandata tua.* Ih hareta ze dir gehalt mih . unde danne behuôto ih diniu gebót. Salutem animę gib mir . dannan tuôn ih daz ih uueiz zetuônne. (147) *Preueni inmaturitate id est aória grece . et clamaui.* Ih kahota in unzîte . unde hareta ze dír. In mítta naht . er matutinum tempus châme . stuônt ih uf ze gebéte. Daz tempus hêizet inmaturitas . unde ist ein uuort nals zuêi. Eîner ételicher déro interpretum chad in inmaturitate . id est en aoria grece . mit zuein prepositionibus daz ist der selbo sín . uuanda inmaturitas ist significatio inmaturi id est non oportuni temporis daz ouh uulgô heizet hora inportuna . so media nox ist et intempesta . quando non est tempus operandi . sed quiescendi. Dísiu reda mag fernomen uuerden ad unumquemque fidelium . der daz diccho tuôt . daz er ûfstat so fruô. Ouh mag kehêizen uuerden inmaturum tempus er CHRISTVS châme . do prophetę háreton . unde in bâten chómen . so er gehêizen habeta. Fone diû chit háranah. *In uerbo tuo supersperaui.* Ze dinemo gehêize fersah ih mih . fone diû hareta ih . ube mih dînero chumfte nebelángeti noh ih so genôto neháreti. (148) *Preuenerunt oculi mei ad te matutinum.* Miniu ougen fúrefuôren dia ûohtun . unde fureuuacheton sia ze dir. Vuélichiu ist diû uôhta? Âne do diên begonda tágen . die in umbra mortis sâzen . unde sie dih pegondon séhen in carne. Ze uuiu teta ih daz? *Vt meditarer eloquia tua.* Daz ih dîne gehêiza in muôte hábeti . sament allen diên . die sie chúnton in lege et prophetis. (149) *Vocem meam audi secundum misericordiam tuam domine . secundum iudicium tuum*

uiuifica me. Mîna stimma truhten gehôre nah dînen [R 475] genâdon . daz du mir ablâz kebêst in tempore misericordię. Nah dînero urteildo . ih meino secundum iudicium diligentium nomen tuum . irchiccho mih ad uitam. (150) *Appropinquauerunt persequentes me iniquitati . a lege autem tua longe facti sunt.* Demo unrehte nâhton sih mîne persecutores. An uuîu? Âne carnem meam cruciando . uuanda animę diu cruciatum tréget . nieht nâhor neist. Aber fone dînero êo férreton siê. Iniustitię uuâren sie bi . iusticię ferro. (151) *Prope esto domine.* Du truhten uuis uns pî. Interior si uns diu propinquatio . diu únsih niêmer neferlâze. *Et omnes uię tuę ueritas.* Vnde alle dîne uuéga sint uuarheit. In déro uuarhêite dines rehtes . uuíle du unsih lâzzen lîden diê nôte . uuanda uuir siê âne sculde nelîden. (152) *Initio cognoui de testimoniis tuis . quia in ęternum fundasti ea.* Ze êrist dirro uuerlte geêiscota ih . daz fone dinen geiihten . daz du siu stâttost in êuua . unde in fundamentum gabe in CHRISTO. Daz skêin an abel . ze demo ciuitas dei sancta ęcclesia ánafiêng . daz skêin an patriarchis et prophetis . unde an anderen an diên do sancta ęcclesia bestuônt . die testimonia dei habeton in CHRISTO fundata. Initio ist aduerbium . also ouh catharchas apud grecos. Andere chaden ab initio daz iz so uuâre fernumistigora.

(U.)

(153) *VIDE HVMILITATEM meam et eripe me quia legem tuam non sum oblitus.* Sih mina diemuôti unde

lose mih . uuanda ih dinero êo neirgaz . diu uns zuochit . Omnis qvi se exaltat hvmiliabitvr . et qvi se hvmiliat exaltabitvr. (154) *Iudica iudicium meum et redime me.* Chiûs mina urtêilda . daz ist ánderest . sih mi|R 476|na diênuôti . sih daz . quomodo me ipsum diiudicaui. Et redime me. Daz ist anderest et eripe me. *Propter eloquium tuum uiuifica me.* Vmbe dînen gehêiz chícche mih. Vuelichen? Âne dén . Qvi credit in me non morietvr in ęternvm . sed habebit vitam ęternam. (155) *Longe a peccatoribus salus . quia iustificationes tuas non exquisierunt.* Ferro ist heili fone súndigên. Ziu ist daz? Vuanda sie dine rehtunga neforderoton diên nesi ih kelih . uuanda ih si fórderota. (156) *Misericordię tuę multę domine secundum iudicium tuum uiuifica me.* Mánige sint dine genâda truhten nah dînero urteildo an déro genâdon ! negebreste irchícche mih. (157) *Multi qui persecuntur me et tribulant me . a testimoniis tuis non declinaui.* Manige âhtent min . unde arbêitent mih chit sancta ęcclesia ex persona martyrum . umbe daz neuuancta ih fóne dînen geiíhten. Fone diu ist purpurata terra sanguine martyrum . cęlum florescit coronis martyrum . ęcclesię ornatę memoriis martyrum . insignita tempora natalitiis martyrum . crebrescunt sanitates meritis martyrum. (158) *Vidi preuaricantes et tabescebam quia eloquia tua non custodierunt.* Ih kesah andere dannan uuénchente . diê dîn ferlougendon in persecutioue . unde fone démo leîde suánt ih . daz sie nebehuotton diniu eloquia. Iz uuag mir sámoso abscisio menbrorum meorum. Andere interpretes chédent . Vidi non servantes pactvm. Pactum ist . qui uicerit coronabitur. Der daz nehaltet . der ist preuaricator. (159) *Vide quoniam*

mandata tua dilexi. Sih daz aber ih mínnota dîniu gebot. Caritatem gebute du . die mínnota ih . diû stâtta mih an dinero confessione. *Domine in misericordia tua uiuifica me* . hêrro tuô mih [R 477] leben an dinero genado. Persecutores tôdent mih . dû chícche mih. Dîn genada gébe . daz ih kefrêhton nemúge. Sih mih amantem . halt mih periclitantem. (160) *Principium uerborum tuorum ueritas . in ęternum omnia iudicia iustitię tuę.* Vuarheit ist ánagenne dinero uuórto . siû chóment fone uuârhêite . unde sint uuâriu . netriêgent niêmannen . noh iustum démo siu uitam . noh impium démo siû pęnam gehêizzent. Diû zeuuêi sint iêmer urteilda dines rehtes.

(V.)

(161) *Principes persecuti sunt me gratis.* Corpus christi sancta ęcclesia spríchet hiêr. Vuaz chit? Die uuérlthêrren âhton mîn ungesculdet. An uuiu scádeton uuir christiani terrenis regnis? Nechad selber christvs kefrágeter . úbe man ęsari zins keben solti . Reddite ęsari qvę ęsaris svnt . et deo qvę dei svnt. Negáb ér ímo selbo zíns . úzer fískes munde genomenen? Vuiêo sin precursor? ze démo milites châmen . unde frageton . Qvid faciemvs? Er nechad . cingulum soluite . arma proicite . regem uestrum deserite . ut deo possitis militare. Nube uuiêo chad . Neminem concvsseritis . nvlli calvmniam feceritis . svfficiat vobis stipendivm vestrvm. Vnde comes christi Paulus . uuiêo riêt er christi prouincialibus sin selbes commilitonibus?

Nechád er? OMNIS ANIMA POTESTATIBVS SVBLIMIORIBVS SVBDITA SIT? Vnde áber. REDDITE OMNIBVS DEBITA. CVI TRIBVTVM TRIBVTVM. CVI VECTIGAL VECTIGAL. CVI TIMOREM TIMOREM. CVI HONOREM HONOREM. Negebôt er. daz sancta ęclesia béteti pro regibus? Vuáz míssetâten christiani uuíder siê. daz siê íro âhten soltîn? Fone diu chit mit rehte sancta ęcclesia. danches âhton [R 478] sie mîn. *Et a uerbis tuis formidauit cor meum.* Vnde fone dinen nals fone iro uuorten. irchám sih min herza. Siê dreuton. Proscribo. occido. ungulis torqueo. igni comburo. bestiis subrogo. membra dilanio. Daz allez neforhta ih. uuanda du châde. NOLITE TIMERE EOS QVI CORPVS OCCIDVNT. ANIMAM AVTEM NON POSSVNT OCCIDERE. SED TIMETE EVM QVI HABET POTESTATEM CORPVS ET ANIMAM PERDERE IN GEHENNAM. (162) *Lętabor ego super eloquia tua. sicut qui inuenit spolia multa.* An dînen gechôsen freuuo ih mih. also der mánigiu geroube findet. uuanda min sígo habet mir gegeben mánigiu geroûbe. an diên die sih dinero militum patientię uuúnderondo ze dír becheret! hábent. unde geloûbig sint. (163) *Iniquitatem odio habui et abhominatus sum. legem autem tuam dilexi.* Vnreht házeta ih. unde lêidezta iz. aber dîna êa mínnota ih. Souuiêo ih mir furhte a uerbis tuis diu dîn êa sint. iêdoh minnon ih siû. noh diê minna neírret castus timor. So suln chint parentes furhten unde minnon. so sol chéna iro chára fúrhten. unde mínnon. (164) *Septies in die laudem dixi tibi. super iudicia iustitię tuę.* Siben stunt in dáge lobeta ih dih. umbe diê urteilda dînes rehtes. Septies uuirt fernomen semper. uuanda septenis diebus

iro guot frôno ih chrazzon so mit
chràphon uuirfo se fúre tiêr zesleizzo iro lide

álliu tempora gezálot uuerdent. Also iz chit . SEPTIES CADET IVSTVS ET RESVRGET . id est . omni genere tribulationis humiliatur et proficit. (165) *Pax multa diligentibus legem tuam . et non est illis scandalum . i. mentis offensio.* Feste frido ist diên . die dîna ea mínnont unde nehêin ferspúrneda. Vbe sia oûh der nefernímet der siâ minnot . er áhtot sia iêdoh háben toûgena unde heiliga bezeicheneda . unde so êret er sîa . unde uuizet ímo selbemo dîa [R 479] únfernúmest. Aber iudeis uuas scandalum . daz man sie hiêz legem spiritaliter intellegere . uuanda sie neminnoton spiritalia. Ouh ist iz so zefernemenne. Diê Gótes ea minnont . diên netáront prospera . noh aduersa. (166) *Exspectabam salutare tuum domine . et mandata tua dilexi.* Dines haltares CHRISTI bêit ih trúhten . unde mínnota dîniu gebot . dilectionem dei et proximi . uuanda der sîn in gemeîtun bîtet der diû neminnot. Nu bitent sîn . die siû minnont . ut cum CHRISTVS apparuerit uita eorum tunc et ipsi appareant cum illo in gloria. (167) *Custodiuit anima mea testimonia tua . et dilexit ea uehementer.* Dine geiíhte behuôta min sêla . unde mínnota siu hírlicho. Daz chedent martyres . uuanda ube sie dei mandata nebehuôtin . âne caritatem netohti in martyrium. (168) *Seruaui mandata tua et testimonia tua . quia omnes uię mee in conspectu tuo.* Dîniu gebót kehiêlt ih . unde dîne geiíhte . uuanda alle mîne uuéga sint in dînero gesihte. Vuanda du íro uuaratuôst . unde mit kenâdigen oûgon sie siêhest . dannan behábo ih mina rihti an ín.

uel emizigo

(X.)

(169) *Appropinqvet deprecatio mea in conspectu tuo domine . iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.* Mîn gebet daz fore dir íst . nahe ze dir trúhten . nâh diu iz chît . Prope est dominvs . his qvi tribvlato svnt corde. Nâh dînemo geheîzze gib mir fernúmest. Vuelicher ist daz? Intellectvm tibi dabo et instrvam te. (170) *Intret postulatio mea in conspectu tuo secundum eloquium tuum eripe me.* Mîn gebét chóme fure dih . nâh dînemo geheizze lôse mih. Daz ist anderest daz selba. Vuola bítet . der so bítet. Intellectum inphahendo uuirt sîn rât . uuanda durh sih fernémendo uuirt sin únrât. [R 480] (171) *Eructabunt labia mea ymnum . cum docueris me iustificationes tuas.* Mîne lefsa sprechent lóbesang . so du mih lêrest dine réhtunga. Got lêret dié . diedir sint docibiles dei . daz sie niêht êin gehúgendo nube tuendo behuoten Gotes rehtunga. (172) *Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum . quia omnia mandata tua æquitas.* Mîn zunga ságet dîn gechóse . lêret diniu gebót . uuanda siu alliû sint reht. Fone diu uuile ih uuerden minister uerbi . uuanda dârána æquitas ist. Ih uuêiz aber uuóla . daz mir freîsa begágenen suln a contradicentibus et persequentibus. Vuaz uuirt min danne? (173) *Fiat manus tua ut saluet me.* So chome din helfa daz si mih halte . unde ih in anima ferlorn neuuerde. *Quoniam mandata tua elegi.* Vuanda ih diniu gebót iruuéleta . so daz ih mit íro amore úberuuúnde timorem. (174) *Concupiui salutare tuum domine . et lex tua meditatio mea est.* Christvm dinen haltâre uuolta ih . sîn géreta ih . unde din êa ist mîn hógezunga . quia lex testimonium per-

hibet CHRISTO. (175) *Viuet anima mea et laudabit te . et iudicia tua adiuuabunt me.* An imo lébet mîn sêla unde lóbet dih . unde dîne urtêilda helfent mir sament dien diê gehôren suln. VENITE BENEDICTI PATRIS MEI. (176) *Erraui sicut ouis quę periit.* Ih kiêng írre also ferlórn scâf. *Quęre seruum tuum . quia mandata tua non sum oblitus.* Suôche mih . suôche dînen scalch . uuanda ih dinero geboto neirgáz. Die du suôhtost . die funde dû . noh suôche diê du findêst . unde gehâltest.

Einen iudeum in sîna uuîs uuízzigen frâgeta man . uuannan cantica graduum so genámot uuârin. Der antuuúrta alsus. Do dauid uuillen hábeta templum domino ędificare . [R 481] dô ébenôt ér montem templi . unde scuôff in al nâh diû so er daz templum pildon uuolta. Vnde begruôb in alsô . daz ûffen demo monte ein monticulus uuart . darûffe uuolta er daz templum zimberon. Vffen den monticulum uuorchta er ter quinque gradus . tríu stunt umbe unde umbe undirtâne daz diê uuérchliûte unde alle liûte clementer ûf unde nídergân mahtin. Vnde uuanda er sih peuuânda daz er daz uuerch follefrúmmen selbo solti . so liêbsángot er sâr demo selben uuerche . ih mêino diên quindecim gradibus mit also mánigemo psalmo. Vnde skêinet sâr an demo primo cantico . daz er inuidos et contradictores umbe daz selba uuerch hábeta. Dannan chuád er . DOMINE LIBERA ANIMAM MEAM A LABIIS INIQVIS . ET A LINGNA DOLOSA . ET CĘTERA. Vsque huc iudeus . quantum ad corticem non credo SPERNENDVS. Úbe aber uuir fóne diên fidelibus diê diê medul-

lam expresserant iêuuiht suôzzeren dinges kesmécchet êigen . unde so fílo des an uns uuesen mag . in medium bringen uuellen. Den uuillen nenemme niêman superbiam . uuanda er neskeînet inuidiam superbię pe-
5 dissequam.

CANTICA QVINDECIM GRADVVM.

Nefirrônt noh an selbero zálo . ut patribus uidetur. Diû selba zála diû ist ûzzer zeuuélfen unde drîn . alde ûzzer zênen unde fúnfen . alde ûzzer niûnen unde
10 séhsen . alde ûzzer áhtouuen unde síbinen . alde ûzzer bis septem et uno . alde quatuor et undecim . alde septem et octo . multis noto mysterio compacta. Vnde ist si an dísen septem mo[R 482]dis des hêiligen gêistes zierêdon fól. Vuieo aber álliû ęcclesia diû after
15 déro lêitero uirtutum . daz chûit guôttâto . an íro líden ze himele stiget . in iêgelichemo cantico liûte . daz ist uuúnnesam zegechiêsenne. Si chuît allero êrest . sih
. i. finstri
hiêr nídanan búuuen mit habitantibus cędar . die sia uuendent daz si nestîge. Dáranâh chuit sî . daz si iro
20 oûgen ad apostolos ûfhéue . unde siê an iro zeuuélfo gradum steffen uuelle . die déro burg fundamentum sint . in dia si ze iúngest folestîgen ! uuelle . unde dánne darín chómeniu exsultans cantare . ECCE NVNC BENEDICITE. Dáranah stéphet si an den dritten gradum.
25 In uoce suspirantis ad supernam ierusalem . daranâh prophetę et apostoli trôston zefóllechómenne. Vnde chuît iocunda exsultatione . daz si geleîstet eîgin also si iro gehiêzzen . i. in his quę dicta sunt mihi . IN DOMVM DOMINI IBIMVS. An démo fiêrden gradu . der nu-
30 merus perfectorum ist . so héuet ęcclesia iro oûgen ad

deum ipsum . flebiliter tróuuente . daz si diu oûgen ab ímo fíllintin èr neneme . êr er íro genâda sénde. Án démo fúnftin sprózzen so nímet si martyres in hánt . unde stephet also fasto . daz si ioh andero ordines fidelium . mit démo robore hôhor unde hohor sézzet . únzin an den zênden . der iro selbero sundersprozzo uuirdit. Der séhsto gradus der ist confessorum. Der síbendo dero . die in zit riúuuoton. Daz netéta iudas . IAM ENIM IVDICATVS ERAT. Der áhtodo ist sanctę MARIĘ cum uirginibus et uiduis. Der niúndo ist coniugatorum. Der zêndo ist ęcclesię ut diximus . i. simul omnium antecedentum. An disemo gradu sámenôt sî sih iro fíando undanches in horreum . in manipulis suis . zizaniis tanquam [R 483] fęno tectorum abiectis. So daz die profundi peccatores danne gesêhent . diê filo nâh tempus acceptabile ferloren hábeton . so beginnent si íro selbero furhten . niê si fasciculi neuuerden ad comburendum . unde stéphent danne spâto . i. in undecima hora . an den êinlúften sprózzen ! DE PROFVNDIS . unde uuerdent danne mit superabundanti gratia irlôset. Der zeuuélfto gradus der ist infantum et innocentum . diê nedarf ęcclesia sámenôn. Mater gratia souget sie an íro arme. An demo dríttezênden sprózzen . so gariuuint sih diê fóllechómenen hírta unde hérta mit stola prima . mit dero siê cum sponso prûten súlen . also iz chuit . OMNES QVI IN CHRISTO BAPTIZATI ESTIS . CHRISTVM INDVISTIS. An demo fiêrzênden . sô héuent siê pruoderlicho sámint . ymnum et canticum lętitię. ECCE QVAM BONVM . unde stephent in regnum cęlorum . quoniam illic mandauit dominus benedictus. Des funfzêndin gradus canticum singent sie ûffen des

vel vidi ierusalem ornatam tanquam sponsam viro suo.

prûtestôles hôhi gesézzene . alsus. Ecce nvnc benedicite qvi statis in domo domini in atriis domvs dei nostri. et ut in apocalypsi ! est. Allelvia . amen. Benedictio et claritas et sapientia. Mit demo trôste spríchet nu ze lézzest ęcclesia ze diên noh habitantibus cedar. (. i. finstri) Sîd iû an diên iûuuéren extremis sus kenâdechlîcho bescêhen múge. Confidenter in noctibus omnes extollite manus uestras in sancta et benedicite domino. Daz noctibus dissis iúngistin cantici gehíllet demo cedâr des êristin: Allelvia. Laudate nomen domini. Qui statis . sicut et supra. Sed et quid in quindecim musici monochordi distributionibus . i. quatuor tetrachordis . hęc ipsa uis ualeat . si quis non ignarus perspexerit spiritus sancti . qui continens omnia scientiam habet uocis [R 484] mirabilia inueniet ornamenta.

(CXIX.)

(1) *Cantiqvm anabahtmon . id est . gradvvm. Ad te cvm tribvlarer clamavi . et exaudisti me.* Ih háreta ze dír trúhten . dô íh in arbêiten uuas . unde gehôrtost dû mih. (2) *Domine erue animam meam a labiis iniustis et a lingua subdola.* Truhten lôse mih fone únrehtên . unde unchustigen uuórten. Also dero uuort sint . die mih îlent pesuîchen samoso min bórgendo . unde mih îlent uuenden . daz ih ûfnestîge de uitiis ad uirtutem. Vuára uuíle du chédent sie . du uuíle ze férro . ferrôr danne dû mugîst. (3) *Quid dabitur tibi et quid apponetur tibi ad linguam dolosam?* Do

chad ih ze mir selbemo. Vuaz uuirt dir gelâzen . unde uuaz uuirt dir gágenstéllet . daz chit . uuaz uuirt dir zestéllenne gagen so bísuîchlîchen uuórten? (4) *Sagittę potentis acutę . cum carbonibus desolatoriis . i. uastantibus.* Daz tuônt uuásse strâla des máhtigen . daz sint uerba dei . diû sézze daragágene . mit stôrenten zánderon . daz chit mit dero exemplis . die er chuôle uuâren . unde sie áber sih selben zunton . íro írriden zestôrenne. So tuôndo . stîgest du per gradus also ouh sie tâten. (5) *Heu me . quid incolatus meus longinquus factus est?* Ah mih chîst dû danne . ziú ist min éllende so lángez uuórden? Vuanda dih sâr beginnet hínalángên . so dû ze túgede gestîget . unde dir dero ánderro unreht kestât uuégen . be diû dunchet dir sâr diser lîb éllende . unde chárlih. *Inhabitaui cum tabernaculis . i. cum habitatoribus cędar.* Ih sízzo mit diên búuuentên in cędar . dâr ismahelis kesâzze ist . [R 485] der ûzzer Gotes riche sol ferstôzzen uuerden. Also iz chit . Eice ancillam et filivm eivs . non enim erit heres filivs ancillę cvm filio libere. Sîne hérebirga sint cedar . daz chit tenebrę . in diên sízzent peccatores . sáment diên ih hiêr bûo. *Multum peregrinata est anima mea.* Mîn sêla ist hiêr fílo éllende. Sia bedrûzet dero ismahelis hérebírgon. (6) *Cum his qui oderunt pacem eram pacificus.* Frído hiélt ih mit diên . diê in házzent. Daz sint diê . sáment diên ih in cędar sízzo . dien ih iro úbeli fertrágo . daz under uns doh frído sî. *Cum loquerer eis debellabant me gratis.* Vndurftes rungen sie uuíder mir . so ih siê gruôzta . uuanda ih mîna fróma neforderota ! do ih sie gruozta núbe íro sálda ! die in christo sint. Vnde

uuanda sie frido házzent . pe diû nemahton sie nehêinen geuuaht kehôren CHRISTI . qui est PAX NOSTRA.

(CXX.)

(1) CANTICVM GRADVVM. LEVAVI OCVLOS MEOS AD MONTES . VNDE *ueniet auxilium mihi.* Ih sah ûf an diê berga . daz sint apostoli . dannan chumet mir helfa. Siê hábent uns euangelium predicando gezêigot . uuannan diû helfa chomen sol. (2) *Auxilium meum a domino qui fecit celum et terram.* Fóne Góte chúmet mir helfa . derdir himel unde erda teta. Daz uuirt fone in gelírnêt. (3) *Ne des ad mouendum pedem tuum.* Nelâ truhten mînen fuôz slíphen fone úbermuôti. *Neque dormitet qui custodit te israhel.* Noh der nenáphze . der din huôtet israhel. (4) *Ecce non dormitabit neque dormiet . qui custodit israhel.* Noh er netuot. Er nenáphezit . noh neslâffet . der israhelem behuôtet. Israhel chit uir uidens deum. Der incarnationem domini ge[R 486]loubet . der ist israhel . uuanda der follechúmet ad inspectionem uultus dei. (5) *Dominus custodiet te . dominus tegimentum tuum super manum dextere tue.* Got pehuôtet dih . Got ist dîn décchi . unde dîn skérm . an demo geuualte dînero zéseuuun . daz chit an démo geuualte dinero saligheite . uuanda du geuuáltig pist filius dei fieri . et ad dexteram esse. So skírmet er dih . ne plus tempteris quam potes ferre. (6) *Per diem sol non uret te . neque luna per noctem.* Tages netárôt dir diu sunna . noh der mâno náhtes. Prospera unde

aduersa netáront dir. (7) *Dominus custodit te ab omni malo . custodiat animam tuam dominus.* Got huôtet din fóre allemo ubele . Got pehuôte dina sêla. Vbe oûh der lîchamo irslágen uuérde . daz diû sêla gehalten sî. (8) *Dominus custodiat introitum tuum et exitum tuum . ex hoc nunc et usque in seculum.* Got pehuote dîna ínfart so dih ána begínne gán ! temptatio . daz er din nelâzze hárto gechórot uuerden . unde dina uzfart . daz du dârûz chómest kebézzerôte also iob. Ex HOC nunc et usque in seculum. Nu huôte er dîn . unde iêmer.

(CXXI.)

VON SVSPIRANTIS AD SVPERNAM IERVSALEM. (1) *IOCVNDATVS SVM in his quę dixerunt mihi . in domum domini ibimus.* Ih pin gefróuuit an diên . diu mir prophetę unde apostoli gehiêzzen. Vuir fáren chaden siê . in daz Gotes hus. Daz hus ist in hímile. (2) *Stantes erant pedes nostri . in atriis ierusalem.* Sid diên geheizzen stuônden unsere fuôzze in diên hófen ierusalem . uuanda sîd tíngton uuir dára. (3) *Ierusalem quę ędificatur ut ciuitas.* Daz ist diu hímilsca ierusalem . diu in búrge uuîs kezímberôt uuírt . uzer chéchên . unde gêislichen [R 487] stêinen. *Cuius participatio eius in id ipsum.* Dero têilhábunga . iro neîmo ih . iro teilhábunga ist an demo id ipsum. Sî hábet têil an Góte . daz chit . iro ciues habent têil an ímo. Er ist iêo âne uuéhsel . unde ieo eîn. Pe diû heizet er id ipsum . unde be diû hêizet er est. (4)

Illuc enim ascenderunt tribus . tribus domini. Mînes trúhtenis chúmberra ih mêino diê an ín geloûpton . nals die in chrîuzegoton die stígen daraûf in diê burg. *Testimonium israhel.* Israhêlis erchénneda . daz chit an diên israhel irchénnet uuirt . diedir sint sîne dolo . diê stîgent dáraûf. *Ad confitendum nomini tuo domine.* Siê stîgent dára . dinemo námen zeichenne . unde zelóbenne trúhten. (5) *Quoniam ibi sederunt sedes in iudicium.* Vuanda dâr sâzen ze urteîldo stuôla. Daz sint iusti . die sint Gotes stuôla . an diên râuuet ér. *Sedes super domum dauid.* Sie sint stuola . daz chit irtêilâra . uber CHRISTI familiam fone déro sie inphângen . unde gefuôrot uuúrden . do siê ze iro châmen . mit déro boteskefte des euangelii. (6) *Interrogate quę ad pacem sunt ierusalem.* Frâgent ir stuóla . ir bêidiu bint . ioh stuóla ioh stuôlsázen . des dazdir treffe ze démo fríde . dero burg ierusalem. Die iro guôt kâben . unde pauperibus CHRISTI misericordiam skeindon . diê tréffent ad pacem ierusalem . diên uuirt irtêilet . daz siê dárafáren. *Et abundantia his qui diligunt eam.* Vnde genúht ist dâr diên . diê sie mínnont. In nebrístet dar niêhtes. (7) *Fiat pax in uirtute tua.* Frído geskêhe dir ierusalem in dinero tugede . die du skeindost . daz ist minna unde milti. *Et abundantia in turribus tuis.* Vnde genuht si in dînen turrin . daz sint . diê dâr irteîlent . diên an Góte genuoge ist . alles des siê lústet. (8) *Propter fratres meos et propinquos meos loquebar pacem de te.* Vmbe mîne brûodera unde umbe mîne [R 488] chunnelinga . sageta ih frído fone dír. Ih forderota iro núzzeda nals mîna. (9) *Propter nomen domini dei nostri quesiui bona tibi.* Vmbe Gotes namen fórderota ih dîn

guôt . nals mînez. Ih sageta ín dannan id est . fone dînen atriis frido . daz ih sie darageuuísti.

(CXXII.)

(1) *Cantivm gradvvm. Ad te levavi oculos meos . qui habitas in celis.* Mîniu ougen huôb ih ûfstigindo ze dir du in himile búest. Pûet er danne in himele? Vuâr bûta ér aber . er hímel uuurte? unde sine heiligen in diên er bûet? An ímo selbemo buta er . unde sáment ímo sélbemo . also er oûh noh an imo selbemo íst. *Ecce sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum . et sicut oculi ancille in manibus domine sue . sic oculi nostri ad dominum deum nostrum quoadusque misereatur nostri.* Also diû oûgen dero scálcho diê man fíllet . uuártênt ze iro hêrron hánden . unde diu diû ze íro fróuuun handen . uuiêo halto siê hôrren uuéllên . so uuártent únseriu oûgen ze Góte únsermo hêrren . unz er uns kenáde. So genâdet er uns . so er uns ábagenímet diê fílla . unde diê miseriam . die uuir in adam gefréhtoton . do uuir corruptionem inphiêngen . unde mortalitatem. Souuéliche daz irchennent . unde darumbe betont . diên genâdet er. (3) *Miserere nostri domine miserere nostri.* Sus suln uuir chéden . uuanda uuir diê fillâ lîden Kenâde uns herro . genâde uns. (4) *Quoniam multum repleti sumus despectione.* Vuanda uuir harto erfúllet pirn fersíhte . fone dien . diê des húont . daz uuir déro sâldon gedíngen . dîa uuir noh nesehên. *In plurimum repleta est anima nostra.* Vnser sêla ist des keniêtot .

sî ist ze únmezze fol . dero fersíhte. *Obprobrium eis qui abundant . et despectio superbis.* Mit diên ist íteuuiz . die follun hábent [R 489] unde mit ubermuoten ist fersíht. Diû genúht máchot sie úbermuôte . dannan chúmet . daz sie dero guôton húont.

(CXXIII.)

Vox martyrvm. (1) *Nisi qvia dominvs erat in nobis . dicat nvnc israhel* . (2) *nisi quia dominus erat in nobis . dum insurgerent homines super nos* . (3) *forsitan uiuos absorbuissent nos.* Nu chéde israhel . ube Got in úns neuuâre . dô únsih diê ménniscen ánanantôn . ódeuuâno ferslúndin siê unsih lébende. Die daz uuisson daz idolum niêht neíst . unde sie doh kenôtet uuurden in persecutione daz siê ímo ópheroton . die uuurden lebente ferslunden. Vuândin sie daz ydolum iêht uuâre . so uuúrden sie tote ferslunden. Áber die martyres nemáhta des niêman genoten . uuanda Got uuas in ín. Diên díser lîb liébera uuas danne der euuigo . unde sie be diû uuizzendo ziû giéngen ópheron niê sie dísen lîb neferlúrin . in dien neuuas Got niêht. *Dum irasceretur furor ipsorum super nos* . (4) *forsitan aqua demersisset nos.* Do iro heizmuóti gagen uns inzúndet uuard . ódeuuâno besoûfti unsih daz uuazzer . daz chit torrens persecutionis . ube Got in úns neuuâre . also iz diê besoûfta . in diên Got neuuas. (5) *Torrentem pertransiit anima nostra.* Vnser sêla durhuuuôt diê chlíngun . diâ éne dúrhuuáten nemáhton. *Forsitan . i. putas pertransiit anima nostra*

aquam sine substantia? Trúuuest du daz unser sêla durhuuáten hábe únêhtig uuazzer? Daz sint sunda . die substantiam nehábent nube inopiam fóne demo sie riche uuolton uuerden . unde aber arm uuorden sint. (6) *Benedictus dominus qui non dedit nos in uenationem dentibus eorum.* Got kelóbot . der unsih iro zánen ze uuêido ne[R 490]gab. Der únserên persecutoribus nehángta . daz sie unsih uuêidondo gefiêngin . unde ín dia sunda brâhtin. (7) *Anima nostra sicut passer erepta est de muscipula uenantium.* Vnser sêla ist irloset ûzzer dero fogelâro chlóben . also der sparo der darûz indrínnet. *Muscipula contrita est et nos eruti sumus.* Der chlóbo ist fermúlet unde bin uuir inpháren. (8) *Adiutorium nostrum in nomine domini qui fecit celum et terram.* Daz ist fone diû . uuanda unser helfa uuas in des namen . der himel unde erda teta.

(CXXIV.)

(1) *Canticvm graduvm. Qvi confidvnt in domino . sicvt mons syon non commouebuntur in æternum.* Die sih ze Góte fersêhent . die sint iêmer únuuégig . also mons syon. (2) *Qui inhabitant ierusalem.* Daz sint diê . diê ín dero hímeliscun ierusalem ! búent. Die nestûret fúrder niêman. Sie sízzent iêo fasto dârínne . also syon fásto sízzet in dero irdiscun ierusalem. *Montes in circuitu eius . et dominus in circuitu plebis suæ.* Apostoli umbehábent sia . unde trúhten . ist umbehalbunga sînes liûtes . uuanda er gíbet ín unitatem pacis .

an déro apostolorum bótescefte. *Ex hoc et usque in seculum* . hínnân ánauuertes . unde unz in êuua . féstenot er dia burg. (3) *Quoniam non derelinquet uirgam peccatorum super sortem iustorum.* Vuanda er nelâzet den geuualt dero sundigon . uber den teîl dero réhton. Doh er siê iro lâze uualten ze eînero fríste . lango nedólet er iz niêht. *Vt non extendant iusti in iniquitatem manus suas.* Vuanda er neuuíle daz die rehten durh dia nôt . récchên íro hende ze démo únrehte . unde gelîh uuérden diên úbelen. (4) *Benefac domine bonis et rectis corde.* Vuola tuô dû truhten . guot unde reht her[R 491]za hábentên . die nâh diên úbelen nefáhent. (5) *Declinantes autem in strangulationes . adducet dominus cum operantibus iniustitiam.* Diê sih an dia gelichi chêrent déro iruuurgton . unde fone ubelen úbel lírnênt . diê fuôret Got mit diên unrehto fárenten. Siê fárent nah diên . diên sie gelîh sint. *Et pax super israel.* Vnde ûffen israhelen chúmet frído . daz chît râuua begágenent imo.

(CXXV.)

(1) *Canticum graduum. Cum conuertit dominus captiuitatem syon . facti sumus sicut consolati.* Dô Got peuuánta daz éllende syon . do uuúrden uuir samoso getrôstet. Vuir uuurden geéllendot fone unseren súndon . unde irlôset mit christes pluôte . unde birn uuir samoso getrôstet . uuanda uuir noh hiêr uuêinonde dára gedingên . zestiginne . dâr uuir folletrôstet uuérdên. Daz ist in resurrectione iustorum. (2) *Tunc re-*

pletum est gaudio os nostrum . et lingua nostra exsultatione. Do uuard fol mendi unde fréuui únsêr munt . unde únsêr zúnga. Daz herza hábet sînen munt unde sîna zungun . fóne diên ist iz kespróchen. *Tunc dicent inter gentes* . (3) *magnificauit dominus facerê nobiscum . facti sumus iocundati.* Danne chedent sie under diêtin . trúhten gechréftigôta sin tuôn mit uns . uuir bin geuuúnnesamot. Vuanda er nu chît in futuro dicent . fone diu sint ouh preterita . conuertit . unde repletum est . diu er fore spráb . in futuro zefirnémenne. In prophetiis ist so getân gechôse émizig. Nû ist daz zit . daz uuir cheden suln . MAGNIFICAVIT DOMINVS FACERE NOBISCVM . uuanda uuir hábeton getân ubelo uns selben . do cham aber Gotes sun unde teta uns daz chréftigosta . daz er sih selben gab umbe unsih. [R 492] (4) *Conuerte domine captiuitatem nostram . sicut torrentes in austro.* Dô diz keuuîzegot uuard in uerbis preteriti temporis . noh dô uuas iz chúmftig . pe diu betôt er daz iz uuerde . alsus. Peuuénde truhten únsera geéllendôti . also die chlínga . beuuendet uuerdent in démo súntuuínde. Diê chlínga sint uuínteres pefróren . so der uuármo uuint chúmet . so smilzet daz is . unde loûfent danne diê chlínga. Also uuâren uuir erfróren in diên sundon . unz der uuint chám spiritus sancti . unde únsere sunda zeliêz . unde unsih téta loûfen ad patriam. Vuanda daz mit lacrimis uuerden sol . déro geheizzet er uns ouh trost sus chedendo. (5) *Qui seminant in lacrimis . in gaudio metent.* Die mit trânen sâhent . die árnont mit mendi. Diê hiêr sâhent elemosinam . unde bona opera die arnont so sie uitam ęternam ze lône inphâhent. (6) *Euntes ibant et flebant mittentes semina sua. Venientes autem uenient*

cum exsultatione portantes manipulos suos. Siê fârent uueinonde unz siê sâhent sie choment aber fróuue mit iro garbôn . so siê arnont. Vbe siê hiêr uuêinont . sie uuerdent is aber ergézzet . so sie inphâhent coronam uitę.

(CXXVI.)

(1) *Canticvm gradvvm. Nisi dominvs ędificaverit domvm . in vanum laborauerunt ędificantes eam.* Vnser truhten nezímberôe daz hûs . ferlorne arbeite sint déro diê íz îlton zímberon. Alle predicatores negebézzeront den ménnisken . Got netuôie iz. Er ist der uuîso salomon er zimberot daz hus . imo spuot is. *Nisi dominus custodierit ciuitatem frustra uigilat qui custodit eam* . christvs nehuôte diâ çcclesiam. (2) *In uanum est uobis ante lucem surgere.* Iú ist únnúzze fóre tâge [R 493] ûfzestânne . daz chit fúre christvm zefâhenne. Also die tuônt . diedâr uuellen sin excelsi . dar er uuas humilis. *Surgite postquam sedistis.* Stânt ûf . so ir gesízzènt. Vuésent hiêr diêmuôte . so múgent ir in gloria resurgere. *Qui manducatis panem doloris.* Iú chído ih . ir mit sêre brôt ézent . unde hiêr trurent in conualle lacrimarum. *Cum dederit somnum dilectis eius* . (3) *ecce hereditas domini.* Sô er daz ende gibet sinen hóldôn . so chumet daz erbe. Nah disemo libe chumet der lôn. Der sin ér gerôt . der uuile ûfstân . êr er sízze . unde er hâben guôllichi . er er sih kediemuote. *Filii merces.* So chumet der lôn . des sunes. *Fructus uentris.* So chumet der lôn

des uuuôcheres dero heiligun uuúmbo. Des ist ér . er gíbet ín . filii MARIĘ ist er . er gíbet ze lône resurrectionem uitę. (4) *Tamquam sagittę in manu potentis . sic filii excussorum.* Also die strâla in des mahtigen hende . so sint dero erscútton súne. Der mahtigo scûzet ferro . ferro sint ouh chómen uerba apostolorum. Also iz chit . IN OMNEM TERRAM EXIIT SONVS EORVM . ET IN FINES ORBIS TERRĘ VERBA EORVM. Siê sint dero prophetarum chint . dero toûgenen scrífte nu erscútet sint. (5) *Beatus homo qui repleuit desiderium suum ex ipsis.* Kesah ín Got . der sih kérot iro zegesátonne. Saligo den íro lero lustet. *Non confundentur cum loquentur inimicis suis in porta.* Siê neuuérdent scámeg . so sie ûfen búrgetóre sprechent ze iro fienden. CHRISTVS ist daz purgetor . uuanda ér chad . EGO SVM OSTIVM. An imo stant siê unz siê diê úberuuindent . diê iro ârende loûgenent.

(CXXVII.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. BEATI OMNES QVI timent dominum.* Sâlig sint alle . die Got fúrhtent. *Qui* [R 494] *ambulant in uiis eius.* Sâlig sint die in sinen uuegen gânt . die sîniu gebot uuérênt. (2) *Labores fructuum tuorum manducabis beatus es . et bene tibi erit.* Vuanda alle sâlige ein sint in CHRISTO . pe diû sprichet der propheta nû singulariter . ze diên er genôto fore sprah pluraliter. Arbeîte dinero uuuôchero ízzest du. Arbeite habest du hiêr . diê lábônt ! dih ! in gedingi . uuuôchera hábest dû in énero uuerlte . die

fuoront dih dâr in séti . fone diu bist dû nû sâlig in spe . unde uuola uuirt dir dánne in re. (3) *Vxor tua sicut uinea fertilis.* Din ęcclesia CHRISTE ist also der bírîgo uuînegarto. *In lateribus domus tuę.* An uuemo ist si bírîg? An diên sîton dines hûses. Daz sint diê . die dír háftent. Die haftent mannelichemo die ze sînero sîtun sint. *Filii tui sicut nouella olivarum . in circuitu mensę tuę.* Diniu chint umberíngent dîn diske . also níuflanzôt ólegarto. Sie sint kelîh demo ólegarten . uuanda sie pacifici sint. BEATI PACIFICI . QVONIAM FILII DEI VOCABVNTVR. Die úmberíngent dîn díske . uuanda sie besízzent din riche. (4) *Ecce sic benedicetur homo qui timet dominum.* Solchen segen inphâhet der ménnisco . der Got furhtet. (5) *Benedicat te dominus ex syon.* Got kébe dir ségen fone syon . daz chit fone specula. Diu specula ist in himile . dar uuir Got séhen. Soliches segenes luste dih . dudir Got furhtest . daz du in gesehen muôzist. *Et uideas quę bona sunt ierusalem.* Vnde gesehest du diu guôt diu dero ûfuuértigun burg sint. Vueliu sint daz? Ane inspectio dei? Daz ist der ségen ex syon. *Omnes dies uitę tuę.* Alle taga dines lîbes. Daz ist der êuuígo tag. (6) *Et uideas filios filiorum tuorum. i. fructus operum tuorum.* Vnde gesehest du uuuôcher dinero uuércho. *Pacem super israhel.* [R 495] Vnde frído uber iêgelichen guôten man.

(CXXVIII.)

(1) CANTICVM GRADVVM. (2) SEPE EXPVGNAVERVNT ME A IVVENTVTE MEA. Ecclesia dei chlagot sih . uuaz si

fone ubelen irlíten habe. Ofto chit sî . âhtôn siê mîn . Fone des ih uuáhsen begonda. *Etenim non potuerunt mihi.* Sie nemahton mir iêo nehêin árgerunga sîn . uuanda sie nemahton mih kechêren nah ín. (3) *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.* Vfen mînemo rukke zimberoton sie . daz chit . arbeîto gelûodon siê mih. Vuanda ih ín gelîh neuuolta sin . pe diû âhton sie mîn . unde uuaren mir búrdî. *Longe fecerunt iniustitiam suam.* Ferro fone mir . tâten siê iro unreht . uuanda ih iro gehelfo neuuas. (4) *Dominus iustus concidet ceruices peccatorum.* Der rehto truhten . hóuuet den iro hals. (5) *Confundantur et auertantur retrorsum omnes qui oderunt syon.* Ze scandon uuerden . unde hindert kangên . diê CHRISTI ęcclesiam házzeen. (6) *Fiant sicut fęnum tectorum . quod priusquam euellatur exaruit.* Siê míssediên also daz cras . daz ûfen demo táche uuirt daz êr irdórret . êr man iz dánenéme. Êr diê sundigen ersterben . êr sint sie Góte irdórrêt. (7) *De quo non replenit manum suam messor . et sinum suum qui manipulos collegit.* Des der madâre sîna hant negefulta . noh sîn scôzza . der die garbâ sámenota. Angeli messores nesamenont siê niêht in horreum domini . uuanda siê zizania sint . unde sie fasciculis kebunden uuerdent ad comburendum. (8) *Et non dixerunt transeuntes uiam . benedictio domini super uos.* Vnde die fúrefárenten apostoli unde prophętę . nechâden ín niêht zuô . sô iz in iudea síto uuas . Gótes segen si úber iûh. *Benedicimus uos in nomine domini.* Noh sie nechâten . in Gótes namen ségenoen [R 496] uuir iûh. Cuôten unde rehtên liêzzen siê iro ségen . nals úbelen.

(CXXIX.)

(1) *Canticvm gradvvm . et vox peccatoris. De profvndis clamavi ad te domine .* (2) *domine exaudi uocem meam.* Ûzzer dero tiêfi déro sundon ruôfta ih ze dír truhten . s. non sicut impius . qui cum uenerit in profundum peccatorum contemnit . truhten gehôre mina stimma. *Fiant aures tuę intendentes . in uocem deprecationis meę.* Ze minero dígî . lóseen dînîu ôren. (3) *Si iniquitates obseruaueris domine . domine quis sustinebit?* Vuile du manlîchemo sîn únreht kehalten truhten? truhten uuer mag iz danne liden? (4) *Quoniam apud te propitiatio est.* Ze dír ruôfta ih . uuanda an dír diu suôna ist. Du suôndost únsih mit dinemo bluôte. *Propter legem tuam sustinui te domine.* Vmbe dina êa bêit ih dîn trúhten. Vuelicha? Ane diûdir chit . Alter alterivs onera portate . et sic adimplebitis legem christi. Vuanda ih diê îlta uuérên . be diû beît ih kenâdon. *Sustinuit anima mea in uerbo eius.* Ze dînen gehêizzen fersah ih mih. (5) *Sperauit anima mea in domino.* (6) *A uigilia matutina usque ad noctem.* Fone dero ûohtûn unz ze náht . kedingta ih an mînen trúhtenen. Fore táge irstuônt christvs . custoditus a militibus . fone dero frûoi unz an mîn ende gedingo ih an ín. Vuanda er irstûont non moriturus amplius . daz er oûh mih sô hêize irstân. (7) *Quoniam apud dominum misericordia . et multa apud illum redemptio.* Fone diu gedingo ih an ín uuanda mit ímo irbármeda ist . unde fólleglih irlôseda.

. i. ad se respicientem turbato oculo ab ira . vt supra in sexto psalmo.

(8) *Et ipse redimet israhel ex omnibus iniquitatibus*

eius. Vnde er irlôset israhelem . ûzer allen sînen unréhtin.

(CXXX.)

(1) CANTICVM GRADVVM. [R 497] DOMINE NON EST EXALTATVM COR MEVM. Truhten mîn herza neíst erháuen. Das ópher bringo ih dír uuanda iz chît . SACRIFICIVM DEO SPIRITVS CONTRIBVLATVS. *Neque in altum elati sunt oculi mei.* Noh mînîu ôugen nesint hô irháuen. Ih nebeuuâno mih niêht mêr danne ih kemuge. *Neque ingressus sum in magnis . neque in mirabilibus super me.* Noh ih negiêng in michelen díngen . unde uuúnderlîchen . diu fóne mir uuârin zeságenne. Daz chit . ih negéreta nehêines liûmendes. So symon magus téta . der spiritum sanctum inphâhen uuolta . sih zetuômmenne in signis et prodigiis. (2) *Si non humiliter sentiebam . sed exaltaui animam meam . quemadmodum qui ablactatus est a lacte super matrem suam . sic retributio in animam meam.* Vbe ih mih kuôllichota . unde also diemuote neuuas . so daz intuuénita chint . daz noh án dero muôter ármen ist . sô sî sólih mîn lôn. (3) *Speret israhel in domino . ex hoc nunc et usque in seculum.* Der Got kesêhen uuelle . der gedínge an ín . hínnân unz hína ze dero êuuighêite. Sô er dárachumet . so hábet er daz er uuolta an sélbemo dinge . nals in gedingi Daz chit in re . nals in spe.

(CXXXI.)

(1) *Canticvm gradvvm. Memento domine dauid et omnis mansuetudinis eius.* Erhúge truhten dauidis . unde allero sînero mámmendi. Dauid skêinda sina mammendi . an saule sînemo fiende . do er ín slâhen mahta . unde in doh nesluôg. Christvs ist dauid . unde an christo populus dei. Christvs skêinda sina mammendi do er in cruce sus péteta. Pater ignosce illis [R 498] non enim scivnt qvid facivnt. Sô lêrta er ouh tuôn populum dei . do er chad . Orate pro inimicis vestris . benefacite his qvi odervnt vos. (2) *Sicut iurauit domino . uotum uouit deo iacob.* Erhúge sîn unde hilf ímo zegeuuérenne . also er Góte gesuuôr . unde geántheizota. Vues kesuuôr . unde uuaz keántheizota populus dei? Daz er si templum dei. (3) *Si introiero in tabernaculum ! domus meę . si ascendero super lectum strati mei .* (4) *si dedero somnum oculis meis . et palpebris meis dormitationem .* (5) *et requiem temporibus meis . donec inueniam locum domino tabernaculum deo iacob.* In diê hérebirga mînes húses negân íh . in mîn bétte nestîgo íh . slâf mînen oûgon nelâzo ih . noh râuua mînen tóuuuingen êr ih stát irfáro . unde herebirga démo Gote iacobis. Daz chit . niêht des mînes nerûocho ih âne ín. Ih neuuíle nehêinero mînero sáchon ménden . ih nemuôze ín séldôn in mînemo herzen. (6) *Ecce audiuimus eam . s. ęcclesiam in eufrata inuenimus eam in campis saltus.* Domus dei daz ist ęcclesia . eufrata chit speculum. Imago skînet in speculo. Vuaz ist prophetia . âne imago futurorum ? Vuir gehôrton sia in speculo îu . uuir êigen sia funden in uuáldfelden. Gentes diê fone ungelou-

bon êr iruuáldêt uuâren . diê sint uuorden ęcclesia dei. (7) *Intrauimus in tabernacula eius . s. domini dei iacob.* Nu birn uuir in sîn gezélt kegángen . uuanda uuir in sînero ęcclesia bírin. *Adorauimus in loco ubi steterunt pedes eius.* Péteton uuir . dar sîne fuôze stuônden. An sînero ęcclesia ist er stâte uuorden. Dar gehôret er unsih. (8) *Exsurge domine in requiem tuam . tu et arca sanctificationis tuę.* Nû irstánt truhten fone tôde ze râuuon . unde sáment dir dîn ęcclesia . diâ dû [R 499] gehêiligotost. (10) *Propter dauid seruum tuum . ne auertas faciem christi tui.* Duô iz umbe dauid dînen scálch . neuuénde fone uns dînes keuuiêhten anasiûne. Diu uox kât ad patrem CHRISTI. (11) *Iurauit dominus dauid ueritatem et non poenitebit eum . cę fructu uentris tui ponam super sedem tuam.* Vuanda dauidi suuôr ér daz in neriúuuet . sus chédendo . fone dir gebórnen . sezzo ih an dînen stuôl. (12) *Si custodierunt filii tui testamentum meum . et testimonia mea hęc quę docebo eos . et filii eorum . s. custodierint . sedebunt in ęternum super sedem tuam.* Vbe dine súne unde dero súne behaltent . mîne beneimeda unde mîne geiíhte die ih sie lêro . so sízzent sie iêmer an dinemo stuôle. Die daz neuuérênt die nesint per fidem dauidis chínt. Noh umbe diê . neuuirt doh ze leibo der êid. (13) *Quoniam elegit dominus syon . preelegit eam in habitationem sibi.* Vuanda truhten eruuéleta sîna ęcclesiam . er fóreuuéleta sia . ze ánasídele imo selbemo. (14) *hęc requies mea in seculum seculi . hic habitabo quoniam preelegi eam.* Sús kehiêz ér. Diz ist iêmer mîn râuua . hiêr bûo ih . uuanda ih mir sîa forechôs. (15) *Viduam eius . s. ęcclesię benedicens benedicam . et pauperes eius saturabo panibus.* Íro uuíteuuûn sé-

genon ih . iro dúrftigen gesâtôn ih prôtes. Er ist selbo daz prôt . daz er uuíteuuon unde uuâren dúrftigon gíbet. Vueliche sint die ? HVMILES CORDE. (16) *Sacerdotes eius induam salutari . et sancti eius exsultabunt.* Nû sprichit pater. Sîne sacerdotes uuâto ih mit démo haltâre . also iz chit . QVOTQVOT IN CHRISTO BAPTIZATI ESTIS . CHRISTVM INDVISTIS. Vnde sîne hêiligen die fréuuent sih déro uuâte. (17) *Ibi suscitabo cornu dauid.* Dâr chíccho ih dîa hôi dauidis . dâr geskeîno ih altitudinem CHRISTI. *Parani lucernam christo* [R 500] *meo.* Mînemo geuuiêhten habo ih *!* álegáro liêhtfaz ingágene. Daz liêhtfaz zeigota CHRISTVS an IOHANNE baptista . do er chad . ILLE ERAT LVCERNA ARDENS ET LVCENS. (18) *Super ipsum autem florebit sanctificatio mea.* An ímo skînet min heilegunga. Die ih kehêiligon . diê geheilegon ih an ímo.

(CXXXII.)

(1) CANTICVM GRADVVM. *Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum.* Síh dir uuiêo guôt unde uuiêo uuunnesam ist . sáment púên die bruôdera. Daz ist déro zechédenne . diêdir hábent unum cor . et unam animam. (2) *Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam barbam aaron.* Siê sint also daz salb an demo aaronis hoûbete . daz aba démo houbete níderrán an sînen bárt. CHRISTVS ist sacerdos . also aaron uuas unde houbet sînero ęcclesię. Ab imo ran spiritus sanctus in apostolos . die sin bárt sint . uuanda sie gómelîcho an imo uuâren . unde ne-

hein lêid neforhton umbe ín zelidenne. *Quod descendit in oram uestimenti eius.* Daz ouh ran an sîna nuât. Daz ist sin ęcclesia . diû ist sîn nuât . uuanda er in íro ist. (3) *Sicut ros hermon . qui descendit in montem syon.* Ermon chit lumen exaltatum. Daz ist CHRISTVS. Fone ímo chúmet ros . i. gratia. Also gratia dei . diû an die filios ęcclesię chúmet . also SINT die gemínnen bruôdera. *Quoniam ibi mandauit dominus benedictionem.* Vuanda dar diê sint . dâr gebôt er uuésen benedictionem *et uitam usque in seculum.* Vnde êuuígen lîb.

(CXXXIII.)

(1) *CANTICVM GRADVVM. ECCE NVNC BENEDICITE DOMINVM OMNES SERVI DOMINI. Qui statis in domo domini . in atriis domus dei nostri.* Nû lóbont trúhtenen alle sine scálcha. Ir in sînemo hûs [R 501] stânt . in diên hóuen sînes hûses. Ęcclesia ist daz hûs . latitudo caritatis ist der hóf. Nû lóbônt ín in dírro arbêitsámûn uuerlte . daz ir ín âne árbeîte lobôn muôzint in énero uuerlte. (2) *In noctibus extollite manus uestras in sancta . et benedicite domino.* Náhtes . daz chit in aduersis . heuent iúuuere hénde ze hêiligi . unde lóbont ín . also iob tâte. (3) *Benedicat te dominus ex syon . qui fecit cęlum et terram.* Got der hímel unde erda téta . der ségenoe dih sînen liût. EXPLICIT DE . XV. PSALMIS GRADVVM.

(CXXXIV.)

ALLELVIA *). (1) LAVDATE NOMEN DOMINI. Lóbont des herren námen. *Laudate serui dominum.* Lóbônt ir scálcha iúuueren hêrren. Ir bínt imo ís scúldig. (2) *Qui statis in domo domini . in atriis domus dei nostri.* Ír stânten in sînemo hûs unde in sînen frithóuen . ir súlent ín lóbôn . uuanda ir êr uuârent lígende . unde nû bínt ûfirríhte. (3) *Laudate dominum quoniam bonus dominus.* Lóbont in uuanda er guôt ist . unde ímo nehein guôt kelîh neíst. *Psallite nomini eius quoniam suauis est.* Sálmosángont imo . uuanda er suôze ist. Er ist panis angelorum . sô ist er ouh hominum . also iz chit . PANEM ANGELORVM MANDVCAVIT HOMO. Panis angelorum uuas uerbum in principio . panis hominum uuard . uerbum caro factum. Vuanda siê bêide sîn lébent . pe diû ist er bêidero brôt . unde beiden suôze . kesah sie Got . die rehto gechóront . uuiêo suôze ér ist. (4) *Quoniam iacob elegit sibi dominus israel in possessionem sibi.* Vuanda truhten eruuéleta iacob . unde ierusalem ímo selbemo zebesízzenne. Andere gentes pefálch er angelis . israhelem nam er in sîn selbes [R 502] inphlíht. (5) *Quoniam ego cognoui quia magnus est dominus . et deus noster prę omnibus diis.* Vuanda ih hábo bechennet . daz er máhtîg hêrro ist . unde Got fóre allen Góten. Ándere Gota nesint . âne diê er sô námot per gratiam . die nemúgen niêht in ében ímo sîn. (6) *Omnia quęcumque uoluit dominus fecit in cęlo et in terra . in*

*) *am Rande:* Hoc canticum commune est omnibus sanctis in regno cęlorum post . XV. gradus transcensos.;

mari et in omnibus abyssis. Vnser truhten téta allíu diû er uuolta in himele unde in erdo . unde in allên uuázeren . âne nôt. (7) *Suscitans nubes ab extremis terræ.* Diû uuolchen récchende fóne ende dero érdo. So iz heîter ist . unde man íro mínnest uuânet . so stigent siû alles káhes ûf. *Fulgura in pluuiam fecit.* Den blig pechêret er in régen. Also ofto gesciêhet . daz plíg fóregât . unde régen nâhkât. *Qui educit uentos de thesauris suis.* Der den uuínt ûzfuôret fone sinemo tríseuue . uuir neuuízen uuélichemo . noh uuánnân. (8) *Qui percussit primogenita egypti . ab homine usque ad pecus.* Der in egypto sluôg diû êristpórnen . ánafáhendo ze démo ménniscen . unde so gândo únz ze démo féhe. (9) *Inmisit signa et prodigia in medio tui egypte . in pharaonem et in omnibus seruis eius.* Er frúmeta dára in dîna míttî zeichen unde uuúnder egypte . án den chúning . unde an álle sîne mán. (10) *Qui percussit gentes multas . et occidit reges fortes.* (11) *Seon regem amorreorum . et og regem basan . et omnia regna chanaan.* Der oûh after des tánafárentên sinên liûten mánige diête sluôg. Vnde iro chuninga sluôg . also ér téta ánderhalb iordanis . alliû diû rîche chanaan. (12) *Et dedit terram eorum hereditatem israhel seruo suo.* Vnde er gab iro lant so er iz irrûmda . sinemo scalche israhel. (13) *Domine nomen tuum in sęculo.* [R 503] Truhten . din námo uuérêt iêmer. *Domine memoriale tuum in generatione et generatione.* Din gehúgeda uuérêt in chúnne unde in chúnne. Vuanda nû gehúgest du fideles zegeuuúnnenne unde noh uuanne gehúgest dû coronam zegebenne. (14) *Quia iudicabit dominus plebem suam.* Vuanda truhten erteîlet úber sînen liût . uuéliche er

súle illuminare . alde cęcare. Also er chad . In ivdicivm veni in hvnc mvndvm . vt qvi non vident videant . et qvi vident ceci fiant. *Et in seruis suis aduocabitur.* Vnde in sînen scalchin uuirt er geládôt. Vuanda gemuôge compuncti íro danches chóment . unde bítent déro toûfi . unde bétônt ín. (15) *Idola gentium . argentum et aurum . opera manuum hominum.* (16) *Os habent et non loquentur . oculos habent et non uidebunt.* (17) *Aures habent et non audient . neque enim est spiritus in ore ipsorum.* Got ist der diz allez iû téta . unde noh tuôt. Vuaz sint aber idola gentium? Vuaz sint iro Gota? Gold unde silber menniscon hántuuerch. Siê hábent munt . unde nespréchent . hábent oûgen unde negesêhent . habent ôren unde negehôrent . noh âtem neist in iro múnde. (18) *Similes illis fiant qui faciunt ea . et omnes qui confidunt in eis.* Kelîh uuerden ín . die siû uuurchent . unde alle diê síh ze ín fersêhent. Daz sint diê . diê nieht nehábent oculos fidei . noh aures audiendi. (19) *Domus israel benedicite domino.* Ir uuâren israhelite lóbont ín. *Domvs aaron benedicite domino.* Ir prepositi lobont ín. (20) *Domvs leui benedicite domino.* Ir ministri lobônt in. *Qvi timetis . dominvm benedicite domino.* Irdir Got furhtent . chédent álle sament sús. (21) *Benedictvs dominus ex syon . qui habitat in ierusalem.* Kelóbôt si fóne syon derdir buet in ierusalem. Diê sînero chúmîte bîtent . unde dára[R 504]ingágene uuártênt . diê lóbônt in ex syon . daz chit fone uuárto.

(CXXXV.)

ALLELVIA . POST CANTICA GRADVVM. (1) CONFITEMINI DOMINO QVONIAM BONVS. Id est confitendo laudate dominum quoniam bonus. Iéhendo lóbônt Gót des . daz er guôt ist. *Quoniam in ęternum misericordia eius.* Vuanda sin genâda ist âne énde. (2) *Confitemini deo deorum.* Iéhent is Gote déro Góto. Also die sint . fone dien gescriben ist . EGO DIXI DII ESTIS. (3) *Confitemini domino dominorum.* Iéhent is demo hêrren déro hêrron. Der alle hêrren habet ketân. (4) *Qui facit mirabilia magna solus.* Der micheliû uuúnder eîno tuôt. (5) *Qui fecit cęlos in intellectu . i. in sapientia.* Der diê hímela téta in sînero uuishêite. (6) *Qui firmauit terram super aquas.* Der dîa erda gefestenôta óbe uuázzere. Dâ sî bár ist . dâr ist si óberôra ! demo uuázzere. (7) *Qui fecit luminaria magna.* Der diû míchelen liêhtfaz téta. (8) *Solem in potestatem diei.* Diê sunnun des tages zeuuáltenne. (9) *Lunam et stellas in potestatem noctis.* Den mânen unde diê stérnen . dero naht zeuualtenne. Daz sint diû er durh sih téta. Diu háranâh chóment . diu téta er per angelos et per homines. (10) *Qui percussit egyptum cum primogenitis ! eorum.* Der egyptum sluôg . mit sinen êristpornên. (11) *Qui eduxit israel de medio eorum.* Der israhelem fuôrta ûzer ín míttên. Also er tágeliches lôset die guoten fone diên úbelen. (12) *In manu potenti et brachio excelso.* Mit uuáltentero hende . unde mit hô erháuenemo arme. (13) *Qui diuisit mare rubrum in diuisiones.* Der den roten mére underskied. Also er ouh diê toufi skeidet . êinên ze líbe . anderên ze tôde. (14) *Et eduxit israel per me-*

dium eius. Vnde [R 505] isrâhêlen dârdûre lêitta. Sô ér ouh nû lêitet sînen liût . per lauacrum regenerationis. (15) *Et percussit pharaonem et uirtutem eius in mare rubrum.* Vnde irstarbta dâ pharaonem . unde sîna chraft . daz chit sîn hére. Also nu diu toufi abanímet die sunda. (16) *Qui traduxit populum suum in deserto.* Der sînen liut lêita durh daz êinote. Also er unsih nu leîtet in dirro únbirigûn uuerlte . unde uns hílfet ze geníste. (17) *Qui percussit reges magnos* . (18) *et occidit reges fortes.* (19) *Seon regem amorreorum* . (20) *et og regem basan.* Der die geuuáltigen unde die máhtigen chúninga sluôg . sô seôn uuas unde og . mit diên unsere âchúste bezêichenit sint . diê Got slât. (21) *Et dedit terram eorum* (22) *hereditatem israel seruo suo.* Vnde gab er íro lant abrahamis slahto. Vuanda die diabolus pesáz die gab er CHRISTO . der ist semen abrahę. (23) *Quia in humilitate nostra memor fuit deus* . (24) *et redemit nos ab inimicis nostris.* Daz téta er . uuanda er erhúgeta únsêr in unserro diêmuoti . unde erlôsta únsih . mit sines sunes pluôte. (25) *Qui dat escam omni carni . id est omni hominum generi.* Der allen ménniscon ézen gíbit. Vuélez ist daz? Fone démo CHRISTVS chad . CARO MEA VERA EST ESCA. (26) *Confitemini deo cęli.* Lobônt Got des himeles. *Confitemini domino dominorum. Quoniam in ęternum misericordia eius.* Lóbônt herren dero herron . uuanda sin genâda ist êuuîg.

(CXXXVI.)

Psalmvs david et ieremie. (1) *Svper flvmina babylonis illic sedimus et fleuimus . cum recordaremur syon.* Obe babylonis áhôn sâzen uuir unde uueinoton . so uuir syon irhugeton. Vuir uueinoton in ellende . so uuir des heimuodis irhúgeton. Sy[R 506]on ist daz hêimote . gesah in Gót den dáralángêt . unde er in dirro babylonia be diû uuêinôt. Vuaz sint flumina babylonis? Âne diê ferrínuenten mendi dirro uuerlte . in diê sih diê neuuéllen soûfen . diê in syon gedingent stâta mendi zegeuuunnenne. Siê uuéllen óbe ín sîn . niêo sie dáraín uuátendo . ze tále gefuoret neuuérdên. (2) *In salicibus in medio eivs suspendimus organa nostra.* Vffen diê féleuua die in iro míttero stânt . hángtôn uuir únsere organa. Dâr hángênt siê . unde suigent . uuanda iro unbirigi hábet sie gesueîget. Kîtege menniscen unde fréche die únbirige boûma sint . unde in úbel chêrent daz man in guôtes ságet . an diên súln uuir ûfsezzen die organa dero scripturarum. (3) *Quoniam ibi interrogauerunt nos . qui captiuos duxerunt nos uerba canticorum. Et qui abduxerunt nos ymnum cantate nobis de canticis syon.* Vuanda dâr frâgeton unsih . diê únsih keéllendot hábeton . uuiêo diu uuort chéden dero cánticon. Singent uns chédent siê . iúuueriû liêd hêimenân singent uns in iúuuera uuis. Demones die unsih ferspuônen ze dien sundon . unde unsih dârána geéllendoton . die sprechent uns daz zuo . uzer úbelen ménniscon íro líden. Diên antuuúrten uuir. (4) *Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena?* Vuiêo múgen uuir singen in frémedo lande ! unseres truhtenes sang ? diu fone imo châmen ?

Vns ist freîsa zesíngenne . unde iûh ad blasphemiam zegegruozzenne. Vuíder diên suln uuir únsih eînôn . daz uuir ín gelîh nesîn mit dísen uuorten. (5) *Si oblitus fuero tui ierusalem . obliuiscatur me dextera mea.* Vbe [R 507] ih dîn ergéze ierusalem . so ergéze min . mîn . zéseuua. Vbe ih umbe solche ergézen uuelle ierusalem . so gesuîche mir mîn dextera . daz ist ętęrna uita . also ouh sinistra ist presens uita. Vbe ih sólchên uuelle lichen so diê sint . so muôze ih háben sinistram fúre dexteram. Vuanda sô geskiêhet ín allên . die sih fertrôstent ierusalem . unde die temporalia minnont [W¹ 1ʳ] fure ętęrna. Pe diu sint tiz fóreságâ . nals fluôcha. (6) *Adhereat lingua mea faucibus meis nisi tui meminero.* Stúm uuerde ih . ube ih tîn negehúge ierusalem. *Si non proposuero ierusalem . in principio iocunditatis meę.* Vnde úbe ih nesézze ierusalem ze fórderost minero uuúnno. Târ ist tiû fórderosta uuúnna . dâr man Gótes sélbes kebrûchen mûoz. Fone diû spríchet er ze Góte uuíder állen fienden dero búrg. (7) *Memento domine filiorum edom . id est esau in die ierusalem.* Irhúge Gót in iudicio des âhtâris chíndo. Irríh tih an dîen in die iudicii . dîe christianis fient sínt . álso esau sînemo brûoder uuás. Táz ist ouh prophetia . náls maledictio. *Qui dicunt exinanite exinanite usque . s. perueniamus ad fundamentum in ea.* Tîe fone déro ęcclesia chédent . táz man fóne dero cisterna chit . ersképhent sia . únz án den bódem. Íro bódem . únde iro fundamentum ist CHRISTVS . ten íro niêman genémen nemág. Taz uuólton sîe tûon . dô sîe martyres irslûogen. (8) *Filia babylonis misera . id est caro . uel carnales . beatus qui requiret tibi retributionem tuam quam retribuisti*

nobis. Vuênega tóhter babylonis . kesáh ín Gót . ter dír lônot nâh témo lône . sô dû úns lônotôst. Úbe únsih caro álde carnales scúndent ze âchusten . tîe uuír uuólton chêren ad uir[R 508]tutes . únde uuíder uns sínt . uuíder dîen súln uuír uuësen . uuáchendo únde fástendo . únz uuír sie úberuuíndên . álso sîe únsih úberuuínden uuólton. (9) *Beatus qui tenebit et allidet paruulos tuos ad petram.* Sâligo der diniu chínt nímet únde siû chnístet an den stêin. Babylonis chínt sínt kelúste . únz sie niuue sínt . tîe súln uuír in CHRISTO ferchnísten . êr sie álteren uuerden.

(CXXXVII.)

(1) *Ipsi dauid. Confitebor tibi domine in toto corde meo.* Ih íího dir trúhten chit ęcclesia in állemo mînemo hérzen. Lób tûon ih tir manu forti. *Quoniam audisti uerba oris mei.* Vuanda dû gehôrtost tíu uuórt mînes múndes. Tû gehôrtost mih in démo gebéte prophetarum . unde iustorum . die dinero incar-[Schluss W¹ 1ᵛ]nationis pâten. *In conspectu angelorum psallam tibi.* Fore angelis síngo ih dír . ín lichet mîn sang. (2) *Adorabo ad templum sanctum tuum.* Ih péton ze dinemo heiligun hûs . [W¹ 1ᵛ] in démo ih tih uueîz in incarnatione tua uueîz ih tíh. Alde in angelis tuis . fóre dîen ih síngo. *Super misericordia tua et ueritate tua.* Fóne dinero genâdo an déro dû únsih lôstost . únde dînero uuârheite . an déro dû gelêistost taz tu gehiêze. *Quoniam magnificasti super omne*

nomen sanctum tuum. Uuánda dû gemíchellichôt hábest tînen námen . úber ál daztir geuuáhtlîches ist in angelis et hominibus. (3) *In quacumque die inuocauero te . uelociter exaudi me.* Souuélês táges ih tih ánaháree an démo gehôre mih spûotigo . uuanda ih temporalia nebíto . núbe ęterna. *Multiplicabis in anima mea uirtutem.* Mániga túgend kehûfost tû in mînero sêlo. Sô ih [R 509] nôteg uuírdo . so stérchest tu míh. (4) *Confitcantur tibi domine omnes reges terrę . quia audierunt omnia uerba oris tui.* Álle uuérltchúninga iéhen dir trúhten . unde dánchoen dír . uûánda siê geêiscôt hábent álliu diû uuórt tines múndes . tíu fóre échert iudei geêiscotôn. (5) *Et cantent in uiis domini . quoniam magna est gloria domini.* Vnde dáz síngên sie in mînes trúhtenes uuégen . daz sîn gûollichi míchel ist. Úbe sîe dîemûote sínt . sô síngent sie an sînen uuégen. (6) *Quoniam excelsus dominus et humilia respicit . et alta cognoscit . a longe.* Uuanda Gót ist sélbo hôh . únde ze níderên síhet ér . hôhiû bechénnet ér férrenân. Tero dîemûoti tuôt er uuára . dia úbermûoti fersíhet ér. (7) *Si ambulauero in medio tribulationis uiuificabis me . id est lętificabis me.* Úbe ih cân in míttên árbeîten . daz chît úbe ih pechénno . daz ih hîer bín in conualle lacrimarum . unde in peregrinatione . sô gefréuuist tû mih náh tísemo lîbe. *Et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam . et saluum me fecit dextera tua.* Vber dáz zórn mînero fíendo ráhtost tu dina hánt . tu scêindôst . ín daz tîn ántsâzigôra zórn . unde gehîelt míh tîn zéseuua . daz ist ęterna uita. (8) *Domine retribues propter me . domine misericordia tua in seculum . et opera manuum tuarum ne despicias.* Tu trúh-

ten lônost fúre míh mînen fíenden . álde dû gíltest tributum fúre míh . du gíbest ten staterem. Trúhten dîn genâda ist êuuig . unde dîn uuérg neferséhêst tû. Síh [Schluss W¹ 1ᵛ] an dîn uuerg . nals an daz mîn.

(CXXXVIII.)

Secvndvm avgvstinvm . christvs ad patrem de se ipso loqvitvr. (1) *Domine probasti me et cognouisti me* . hêrro mîn . dû besuôhtost mih . [R 510] in passione . unde bechandôst mih. Daz chît . tâte daz mih ándere bechénnent. (2) *Tu cognouisti sessionem meam et resurrectionem meam.* Du bechándôst min nídersízzen in tôde . unde mîn ûfstân . nah tôde. Avt ex persona svi corporis loqvitvr. Dû bechándôst mîna níderi in pęnitentiam . dô ih in éllende uuas . unde mîna ûfirríhteda do ih chám . unde áblaz keuuán. (3) *Intellexisti cogitationes meas de longinquo.* Dû bechándost mîne gedáncha férrenân . do ih idolorum culturam begonda leîdezin. *Semitam meam et limitem meum inuestigasti.* Mina lêidûn stîga an déro ih kiêng fóne dir . unde daz ende daz mortalitas ist . ze déro ih follecham . daz irspêhotost dû . iz neuuas ferborgen fóre dír. (4) *Et omnes uias meas pręuidisti.* Vnde alle mîna uuéga in dien ih írrôta fóreuuíssost dû. Du hangtost mir siê zegânne . ube ih hína nemahti . daz ih íruuúnde . ze dir. *Quoniam non est dolvs . in lingua mea.* Vuanda nu neíst trúgeheit in minen uuórten. (5) *Ecce domine tu cognouisti omnia nouissima et antiqua.* Du uuêist mînıu iúngesten ding . dô ih tô-

dig uuard . unde diu alten díng . do ih sundon gestuônt. *Tu finxisti me et posuisti super me manum tuam.* Dû scáffotost mih do ih sundota ze arbêiten . in diên ih fore neuuas . unde legetost mih ána dîna hant . uuanda dô drúhtost du mih. (6) *Mirificata est scientia tua ex me.* Fone mînen sculden ist mir uuúnderlih unde únsémfte uuorden din bechénneda. *Inualuit . non potero ad illam.* Si ist mir ze stárch . ih nemag iro zûo . aber du maht mih iro genâhen. (7) *Quo ibo a spiritu tuo.* Vuára mag ih fore dînemo geîste . des diu uuerlt fol íst ? Also iz chit . SPIRITVS DOMINI [R 511] REPLEVIT ORBEM TERRARVM. *Et quo a facie tua fugiam.* Vnde uuára fliêho ih fóre dír? Vuara mag ih indrínnen dînero abolgi? (8) *Si ascendero in cęlum tu illic es.* héue ih mih hóho . dâr drúcchest du mih uuídere. *Si in infernum descendero ades?* Pirgo ih mih . daz ih mînero sundon iéhen neuuíle . dû geiíhtest mih íro. (9) *Si recipiam pennas meas in directum . et habitabo in extrema maris . id est sęculi.* Vbe ih mîne féttacha daz chit amorem dei et proximi . ze mir nímo in geríhti . unde ih púuuo . daz chit râmen mit kedingi ze ende dírro uuérlte . si dies iudicii ist . uuanda dar ist ende dísses uuérltméres . ze déro uuîs indrinno ih dînero abolgi. (10) *Etenim illuc manus tua deducet me et tenebit me dextera tua.* Dára ze demo ende bringet mih dîn hant . unde dîn zeseuua hábet mih . daz ih ín den mére ! nesturze . êr ih ín uberfliêge. (11) *Et dixi . forsitan tenebrę conculcabunt me.* Vnde chad ih fórhtendo . ódeuuâno fínsterîna tréttônt mih . unde írrent mih. Vuaz sint die finstri . ane díser lîb? *Et nox illuminatio in deliciis meis.* Vnde be diû ist mîn naht . daz chit . min lîb liêht uuorden . an mînero lús-

sami daz ist CHRISTVS. Er chám in disa naht . daz er sie irliêhti. (12) *Quia tenebrę non tenebrabuntur a te.* Vuanda fóne dir CHRISTE nefinstrent die fínstri . nube fone démo . der sîna sunda bírget . unde iro neuehet. Der zuífaltôt diê finstri. *Et nox tamquam dies illuminabitur.* Vnde rehtemo man uuirt diu naht sámoliêhte so der tag . daz chit aduersitas netárôt imo nieht mêr . danne prosperitas. *Sicut tenebrę eius ita et lumen eius.* Imo gant prospera unde aduersa gelicho. (13) *Quia tu possedisti renes meos domine.* Vuanda dû [R 512] habest pesézzen mîne láncha . du nehengest mir únchiûsce gelúste. *Suscepisti me ex utero matris męę.* Dû habest mih kenómen uzer mînero muoter uuombo. Daz ist diû zâliga babylonia . dero chint ierusalem cęlestem neminnont. (14) *Confitebor tibi domine quoniam terribiliter mirificatus es.* Ih iteho dir tróhten daz du egebâro uns uuunderlih uuorden bist. *Mira opera tua deus . et anima mea cognoscet nimis.* Daz ist fone diû . uuanda diniu uuerch uuunderlih sînt Gót . unde siu nu min sêla harto uuóla bechénnet . souuieo ih in fore nieht zuo nemahti. (15) *Non est absconditum os meum . s. a te . quod fecisti in abscondito.* Dir ist únferbórgen min stárchi . die du mir tâte tougeno. Fóne dero chad PAVLVS . NON SOLVM AVTEM . SED ET GLORIAMVR IN TRIBVLATIONIBVS. *Et substantia mea in inferioribus terrę . id est in carne.* Vnde ist min sela in dero toufi des lichamen . doh iro diu starchi gegében si. ITEM EX PERSONA CAPITIS . (16) *Imperfectum meum uiderunt oculi tui.* Minen únDúrnohten PETRVM ! gesáhen diniu oûgen. Er gehiez daz er gelêisten nemahta . doh kesáh in Gót . also iz chit . ET RESPEXIT DOMINVS PETRVM. *Et in libro tuo om-*

nes scribentur. Vnde an dinemo buôche uuerdent sie alle gescriben . perfecti unde inperfecti. *Per diem errabunt.* An CHRISTO míssenément siê . uuanda sie in écchert hominem uuânent uuésen . unde ferlâzent ín in passione. *Et nemo in eis.* Vnde iro neheîn nefollehábet sih ze imo. Noh derdar chad. TECVM VSQVE AD MORTEM. (17) *Mihi autem nalde honorificati sunt amici tui deus.* Aber dine frîunt uuórdene nâh mînero pas[R 513]sione sint sie mir fílo êrháfte. *Valde confortati sunt principatus eorum.* Iro apostolatus ist harto gefestenôt. (18) *Et numerabo eos . et super harenam multiplicabuntur.* Vnde zello ih siê unde ist íro mêr . danne méregriêzes. So mánig uuirdet déro nah mînero passione . dero fore nehein neuuas. *Exsurrexi et adhuc tecum ! sum.* Ih pin irstanden nâh tôde . unde noh pin ih fáter . sament dir. Noh nebin ih in chunt . nube écchert dir. (19) *Si occideris* . i. obeccaueris. *deus peccatores . viri sanguinum declinate a me.* CONSTRVCTIO. Si occideris deus peccatores ! accipient in uanitate ciuitates suas. Quia dices in cogitatione. Viri sanguinum ! declinate a me. (20) *quia dices* . i. qui odistis fratres . s. iustorum . i. decipient . i. sequaces suos *in cogitatione . accipient in uanitate ciuitates suas.* Vbe du Got slâhest daz chit plendest die súndigen . so besuîchent sie íro folgeârra in úppigheite . uuanda du chist stíllo in dero guôton gedánche skeident iûh mánslekken fone mir. Got lêret . daz sih kuóte sceiden fone úbelen in iro uuerchen . unde sie doh kemínne sîn . fone diu ist dero irslágenon . ih mêino dero irblanton lêra uanitas. Vueliu ist diu lera? Ane daz siê íro gelîchen lêrent . die iro burge sint . házen die

réhten. Zíu tuônt siê daz? Vuanda in íro guôti . ubeli gedúnchet. Vuéle sint uiri sanguinum? ane die . qui oderunt fratres suos. (21) *Nonne eos qui oderant te domine odio habui? et super inimicos tuos tabescebam?* Ziu sceîdent siê sih fone mir . samosih ubel si? Nehazeta ih die dih hazent trohten? unde nesé-reuuêta ih umbe dine fienda . uuanda mir iro unreht ando uuas fúre dih*)? (22) *Perfecto odio oderam illos.* In durnohtemo háze [R 514] házeta ih siê. Daz chit ih házeta siê rehto . uuanda ih iro úbeli házeta nals siê selben. *Inimici facti sunt mihi.* Sie sint mir fiént . uuanda ih iro unreht házeta. (23) *Proba me deus . et scito cor meum.* Pesuoche du mih Got . ube ih daz kesculdet hábe . daz sie sih sceidên fóne mir . unde uuizîst du min hérza . uuanda sie iz uuízen neuuéllen. *Scrutare me et cognosce semitas meas* (24) *et uide si uia iniquitatis in me est.* Scródo mih . unde bechénne mîne stiga . unde sih ube in mir unreht fád sî. *Et deduc me in uia ęterna.* Vnde rihte mih ze démo euuîgen uuége CHRISTO . an démo nehêin únreht neist.

(CXXXIX.)

(1) *In finem ipsi david.* (2) *Eripe me domine ab homine malo . id est diabolo.* Lôse mih truhten chît diû ęcclesia . fone ubelmo ménniscen. Daz ist der . fone démo sanctum euangelium chit . INIMICVS HOMO HOC

*) *am Rande:* Nota . odienda peccata non homines.

FECIT. *A uiro iniusto cruc me.* Fone únrehtemo man lôse mih . daz ih fone imo geargerôt neuuerde. (3) *Qui cogitauerunt iniustitias in corde . tota die constituebant bella.* Also diê unrehte sint . die únrehtes denchent in iro hérzôn . unde allen den dag uuellen féhten . unde ételih scisma alde heresim bríngen . alde seditionem machôn. (4) *Acuerunt linguas suas sicut serpentes.* Siê hábent iro zunga geuuézzet also uuúrme. Íro uuort sint samofrêisig samoso uuúrme. *Venenum aspidum sub labiis eorum.* Vnder iro lefsen ist ferborgen daz zâligosta êitter. (5) *Custodi me domine de manu peccatoris . id est diaboli . ab hominibus iniquis cripe me .* huôte mîn [R 515] trúhten fore des tiefeles hánden . lôse mih fone unrehten ménniscon. *Qui cogitauerunt subplantare gressus meos.* Die mih uuellen bescrénchen . die mih írren uuellen rehtero férte. (6) *Absconderunt superbi laqueos mihi.* Vbermuôte rihton mir strícchа. Mih îlton heretici gefâhen mit iro únchústen. *Et funes extenderunt in laqueum pedibus meis.* Vnde dénitôn sie seîl minen fuôzen ze strícche . daz chit . sie strícton iro seîl . daz mine fuôze darána gehâftetin. Vuaz sint diu sêil ane geflóhtene reda . ze írreden getâne. *Iuxta iter scandalum . id est offendiculum posuerunt mihi.* Pî demo uuége légeton siê daz dâr ih mih anastiêze. Vuanda ándere negefâhent sie . âne die aba rehtemo fáde uuenchent. (7) *Dixi domino . deus meus es tu.* In dien frêison chad ih ze minemo truhtene . [W¹ 2ʳ] mîn Gót píst tu. Taz nemúgen áber sîe nieht pórebáldo chéden . uuanda íro úbermûoti scêidet sîe fóne Góte. *Exaudi domine uocem deprecationis meę.* Chád ih ouh . kehôre trúhten mina dígi. (8) *Domine domine uirtus salutis meę.* Tu trúhten chád ih .

píst chraft mînero hêili . du gibest mir die chréfte déro heili. *Obumbrasti super caput meum in die belli.* In uuíge daz chît in temptatione bescátetôst tû mîn houbet . daz ih fore hizzo neirlâge . álso die irlígent . dero hízza dû nechûolest. (9) *Ne tradas me domine a desiderio meo ! peccatori.* Fóre nîete negebêst du mih truhten demo tîefele. Ter nîet ist tiû hízza . dia Gótes scato mézôt . nîe si únsih úberuuúndene peccatori negeántuuúrte. *Cogitauerunt aduersum me ne derelinquas me . ne forte cæltentur . id est ne de me triumphent.* Vbele rîeten míh ána [R 516] du neferlâzêst míh . niê sie des úbermuôte neuuerdên. (10) *Caput circuitus eorum . id est caput eorum circuitus est.* Diabolus iro houbet . ter ist úmbegáng . tér neberíhtet sih niêmer ze uuége. *Labor labiorum ipsorum . id est mendacium operiet eos.* Iro mundes arbêit scírmet sîe. Tu scírmest míh . sie scírmet íro lúg. Mit demo ántsêidont sie síh íro súndôn . der ist únsémftero zefíndenne danne diû uuârhêit. (11) *Cadent super eos carbones ignis.* Clûonte zánderen ánafallont sîe . uuánda sîe geséhent tie zúndên . die fore chuôle uuârin. Sîe geséhent táz ín érnest uuírt ! ze uuólatâten. *Deicies eos.* Dar uuirfest tu sie níder. Dáz sie dîen irbúnnen . daz fellit siê. *In miseriis non subsistent.* Uuênegheit keskíhet ín . fóre déro negestânt sie. Áber réhte gestânt . uuánda einer déro réhton chád . Sed et gloriamvr in tribvlationibvs. (12) *Vir linguosus non dirigetur super terram.* Zefilochôsig man negeuuunnet niêmer gréhti óbe érdo . uuánda iz chit . In mvltiloqvio non effvgies peccatvm. Ter gezúngelêr íst . ter ist tíccho lúkkêr . daz ist míchel úngrehti. *Virum iniustum mala capient in interitum.* Vnrehten man

gefáhent uuéuuun ze ferlórnissedo . dien guôten mugen sie ouh kefáhen . náls áber ze flóreni. (13) *Cognoui quia faciet dominus iud*[Schluss W¹ 2ʳ]*icium inopum.* Ih pechénno daz Got diên unêhtigên ríhtet. *Et uindictam pauperum.* Vnde er geríh tuot dero armon. (14) *Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo.* Aber doh die rehten iéhent dinemo námen nals ín selbên . alles des . daz sie ge[W¹ 2ᵛ]múgen. Tír uuízzen sîe ís [R 517] táng . *habitabunt recti cum uultu tuo.* Créhte bûent sáment tînemo ánalutte . álso iz chit . Cvm apparverit similes ei erimvs . qvoniam videbimvs evm sicvti est.

(CXL.)

In finem ipsi dauid. (1) *Domine clamaui ad te . exaudi me.* Truhten chit ter propheta . ze dir háreta ih . kehôre mih. *Intende uoci deprecationis mee dum clamauero ad te.* Tûo ouh noh uuara minero dígî . sô ih háree ze dír. Sô du tâte in preterito . so duô in futuro. Gehôre mih iêo. (2) *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Mîn gebét récche sih ûf . álso róuh fóre dír. Suozen stang tuôe dír mîn gebét. *Eleuatio manuum mearum sacrificium uespertinum.* Vfhéui mînero hándo . sî dír âbentópher. Minero guôton uuercho . rûochest tu ze mînemo énde. (3) *Pone domine custodiam ori meo . et ostium circumstantię labiis meis.* Sézze hûota mînemo munde truhten . unde úmbe mine léfsa stélle túre. Lêre mih keuuâr uuésen minero uuórto. (4) *Non declines cor meum in uerba malitię . ad excusandas excusationes*

in peccatis. Nechêre mîn herza in arguuílligiû uuórt ze antsêido dero súndon. Lêre mih puram confessionem quę liberat a morte. *Cum hominibus operantibus iniquitatem et cum electis eorum ! non communicabo.* Sáment únrehten . unde sáment iro iruuéleten nehábo ih kemêinsami. Taz sint die sih selben sundon ferságent. (5) *Corripiet me iustus in misericordia . et increpabit me . oleum autem peccatoris non inpinguet caput meum.* Der rehto inchán mih . unde irréfset [R 518] mih kenâdeglîcho des súndigen ólê . nesálbôe . mîn hoûbet. Sîn ólê . daz ist sîn lób . unde sîn slíhten. Daz ieo gûotemo man zefliêhenne ist. *Quoniam adhuc oratio mea in beneplacitis eorum . s. peccatorum.* Uuánda bit noh in iro gelîcheten ist mîn gebét. Nóh uuírt . taz ín lichet zechedenne . DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA . SICVT ET NOS DIMITTIMVS DEBITORIBVS NOSTRIS. (6) *Absorpti sunt iuncti petre iudices eorum.* Íro ríhtâra sínt [Schluss W¹ 2ˣ] fertiligot ze CHRISTO gebótene. Platonis unde aristótelis lêra netúgen . so man euangelium CHRISTI dárazuô biûtet. *Audient uerba mea quoniam potuerunt.* Sie gehôrent mîniu uuort . uuanda diu gemáhtôn . éniû uuâren chráftelôs. (7) *Sicut crassitudo terrę eructuata est.* Fone diû cham also feîzti déro érdo . daz pluôt dero martyrum. Dannan iruuûohs der heîligo ézesg . daz uberál christiani uuúrden. *Dissipata sunt ossa nostra . id est martyres secus infernum.* Ṽnseriû bein uuúrden zebólot pî dero hello. Die unsih stárchton . die uuárf man sámoso in hélla . sie sint aber guóllih in hímele. (8) *Quia ad te domine domine oculi mei.* Vuanda ze dir truhten sehent mîniu oûgen ze dînen gehêizen . nals ze iro dróuuôn. *In te speraui . non auferas . s. a bonis tuis*

animam meam. An díh kedingo ih fone demo dînemo guôte nescêid mina sêla. (9) *Custodi me a laqueo quem statuerunt mihi . et ab scandalis operantium iniquitatem.* Pehuote mih fore demo stricche . den sie mir gerihtet habent unde fore demo írriden dero únrehton. (10) *Cadent in retiaculo eius peccatores.* Sundige gehaftent in sinemo nézze. Diaboli sint daz nezze . sin ist der stríg. *Singulariter sum ego do-*
[R 519]*nec transeam . s. ad patrem.* Ih pin eîno chit CHRISTVS . unz ih irstírbo . dáranâh manigfálton ih mîne.

(CXLI.)

(1) *Ipsi dauid.* (2) *Uoce mea ad dominvm clamavi . voce mea ad dominum deprecatus sum.* Mit mînero stímmo háreta ih ze trúhtene . mit mînero stimmo dígeta ih ze trúhtene. Min stimma ist . diu fóne herzen chúmet . mánige ruôfent mit lefsen . nals mit herzen. Daz herza gehôret Got . die lefsa gehôret mennisco. (3) *Effundam in conspectu eius orationem meam.* Fore ímo lazo ih ûz mîn gebét . dar échert er iz kesiêhet. Andere nemúgen daz herza gesêhen . ane sîn. *Tribulationem meam ante ipsum pronuntio.* Mina arbêit ságo ih fóre imo. Vuanne tuon ih daz? (4) *In deficiendo ex me spiritum meum.* So min gêist chûmig uuírdet. Ziu sol ih daz tuôn? Daz mih sin geist sterche. *Et tu cognouisti semitas meas.* Vnde du bechándost mîne stîga. Dû gesahe mih rehto phádôn. *In uia hac qua ambulabam absconderunt laqueos mihi.* Siê ríhton mír toûgeno stríg chit CHRISTVS . áu

démo nuege . an démo ih kiêng in innocentia . sie rihton mir doh patibulum crucis. (5) *Considerabam ad dexteram et uidebam . et non erat qui cognosceret me.* Darumbe sah ih mih uuer min halb uuâre . unde nehêiner neuuas . der mina deitatem bechandi. *Periit fuga a me.* Dar neflôh ih . doh andere fluôhin. *Et non est qui requirat animam meam.* Vnde umbe helfa nesuôhta mih niêman. (6) *Clamaui ad te domine.* Do háreta ze dir truhten alsús. PATER IN MANVS TVAS COMMENDO SPIRITVM MEVM. *Dixi . tu es spes mea.* [R 520] Chad ih oûh du bist min gedíngi. *Portio mea in terra uiuentium.* Min têil des erbis in paradyso. Also latroni gehêizzen uuard . HODIE MECVM ERIS IN PARADYSO. (7) *Intende orationem meam quia humiliatus sum nimis.* Ferním min gebét uuanda ih harto gediemuotet pín . mit demo tôde. *Libera me a persequentibus.* Lôse mih fone mînen âhtâren . die min niêht neborgênt . uuanda sie mih Got nebechénnent. Also iz chit . SI ENIM COGNOVISSENT . NVMQVAM DOMINVM MAIESTATIS CRVCIFIXISSENT. *Quia confortati sunt super me.* Vuanda sie mir óberôren uuórden sint . unde mih ín den tod kestôzen hábent. (8) *Educ de custodia animam meam.* Pring mih fone héllo. *Ad confitendum nomini tuo.* Daz dih lóboen mine fideles. *Me exspectant iusti . donec retribuas mihi.* Mine apostoli bîtent . unz dû mir mîna gloriam in resurrectione irgébêist.

(CXLII.)

(1) *ORATIO DAVID QVANDO PERSECVTVS EST EVM FILIVS EIVS. DOMINE EXAVDI ORATIONEM MEAM . AVRIBVS percipe*

obsecrationem meam. Truhten gehôre mîn gebét . fernîm mîne dígî. *In ueritate tua exaudi me . in tua iustitia.* Gehôre mih in dinero uuarhêite . in dinemo rehte nals in minemo gehore mih . uuanda du mir gabe souuélih reht ih habo. (2) *Et non intres in iudicium cum seruo tuo . quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens.* Vnde dínclîcho nefárest du mit dinemo scalche . nube genadeglîcho . uuanda fore dir nieman nehêin lébendêr únscúldîg neíst. Also iob chit . NEMO ist rêine fóre dir noh sar daz hiûtiga chindeli MVNDVS [R 521] ANTE TE . NEC INFANS CVIVS VNIVS DIEI VITA ob erdo EST SVPER TERRAM. (3) *Quia persecutus est inimicus animam meam . humiliauit in terra uitam meam.* Vuanda diabolus ahta mîn . unde ze súndon brahta er in erdo minen lîb. Daz sint uerba pęnitentis. Súlen iz aber dauidis uuort sin fóne Absalone . alde CHRISTI fone iuda so chit iz sus. Min fient âhta mîn . unde geníderta mih . uuanda der êino uuard regno depositus . der ander uuard in cruce damnatus. Fóne diu sprichet sâr nâh CHRISTVS. *Collocauit me in obscuris . sicut mortuos seculi.* Er stîez mih in diê fínstri des crábes . also diê tôten dero uuerlte . die mit rehte irsterbent uuanda sie fone sculden irstérbent. (4) *Et anxiatus est in me spiritus meus . in me turbatum est cor meum.* Vnde ángesta min sêla in mír . unde geleîdigot uuard min hérza in mír. Nah diên uuórten . TRISTIS EST ANIMA MEA VSQVE AD MORTEM. (5) *Memor fui dierum antiquorum.* Nû sprichet imo zuô corpvs eius. Déro alton tago erhúgo ih . do dísiu uuerlt uuard. *Et in factis manuum tuarum meditabar.* Vnde in din hántuuerch tâhta ih . daz in himele unde in erdo ski-

net. Dârbî chôs ih daz. (6) *Expandi manus meas ad te . sicut terra sine aqua tibi.* Mîne hende ! rahta ih ze dir also uuazzerlôs erda gágen régene uuas ih gagen dir. (7) *Velociter exaudi me domine . defecit spiritus meus.* Kehôre mih spuôtigo . uuanda ih chûmo geâtemon. Also diên gesciehet die fílo muôde uuerdent . unde sie labo bedurfen. In mînemo ateme bin ih irlégen . in dinemo lábo mih. *Ne auertas faciem tuam a me . et similis ero descendentibus in lacum.* Neuuende fone mir din anasiúne . uuanda ih dánne gelih [R 522] uuírdo dien farenten níder in dîa hellagruoba. (8) *Auditam fac mihi mane misericordiam tuam.* Laz mih in morgen gehôrren dîna genâda. So dies iudicii chome . so tuo mih kehorren . VENITE BENEDICTI PATRIS MEI PERCIPITE REGNVM. *Quia in te speraui.* Vuanda ih an dih kedíngo. *Notam fac mihi uiam in qua ambulem . quia ad te leuaui animam meam.* Chundo mir den uueg . der menniscon unchunt ist . an demo ih sule gân. Den chunde mir . uuanda ih ufhuob ze dir mina sêla . nals nider ze dirro uuérlte. (9) *Eripe me de inimicis meis domine ad te confugi.* Lose mih fone minen fienden . ih keflóh ze dir. (10) *Doce me facere uoluntatem tuam . quia deus meus es tu.* Lêre mih tuôn dinen uuillen . uuanda du min Got píst . unde ih dir êinimo uuillon sol. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Din guote geist lêite mih in rehta erda. Reht erda ist der lichamo . unz ér úndertân ist spiritui sancto. Sô ist ouh regnum futuri seculi. Fone diu uuirt hier bêidero gebéten. (11) *Propter nomen tuum domine . uiuificabis me in equitate tua.* Vmbe dinen namen uuanda ih iz nehabo gefrêhtot . chicche mih in dinemo rehte. *Educes de tribu-*

latione animam meam. Leite mina sêla ûzer árbeîten. Laz mih éndon mit ablâze. (12) *Et in misericordia tua disperdes inimicos meos.* In dînen genâdon zegéngêst du mîna fienda. *Et perdes omnes qui tribulant animam meam . quoniam ego seruus tuus sum.* Vnde ferliêsest du diabolum . unde alle die mih pînont . uuanda ih din scalh pin.

(CXLIII.)

(1) *Dauid ad goliam. Benedictvs dominvs devs mevs . qvi docet* [R 523] *manus meas ad prelium . et digitos meos ad bellum.* Gelóbot si trúhten Got mîner . der mine hende . unde mine fíngera lêret ze uuîge . uuíder golia der diabolum bezeîchenet . unde uuider demo lîchamen . fone demodir gescríben ist . Caro concvpiscit adversvs animam. (2) *Misericordia mea.* Mîn erbarmeherzi bist dû . uuanda du gíbest mir sia. *Et refugium meum.* Vnde min zuôflúht. Ze ímo fliêho íh er ist mîn fésti. *Susceptor meus et liberator meus . protector meus.* Min inphángâre . unde lôsâre . unde skermâre. *Et in ipso sperabo . subiciens populos sub me.* Vnde an ín gedíngo ih . liute mir undertuônde . so ih nah saule mînes riches uualten begínno. (3) *Domine quid est homo . quia innotuisti ei? s. diuinitatis archanum.* Vuaz ist mennisco . daz du imo dina tougeni chuntost? *Aut filius hominis quia reputas eum . id est quia tanti estimas eum.* Alde ménnisceu sun . daz du sin uuáratuôst? (4) *Homo uanitati similis factus est . dies eius sicut umbra pretereunt.* Mennisco

ist kelîh úppighêite . uuanda sîne taga also scáto fergânt. Er uuard gescáffen gelîcher ueritati . daranah uuard er fone sundon gelih uanitati. (5) *Domine inclina cęlos tuos et descende* . helde truhten dîna hímela unde fáre háraníder . ouge dih uns incarnatum. *Tange montes et fumigabunt.* Ruóre die berga so riechent siê. Vbermuoten herzon gib compunctionem . so tuônt siû pęnitentiam. (6) *Corusca coruscationes tuas . et dissipabis eos.* Pléccheze siê ána so zeuuírfest dû siê. Prúte sie mit dînen zeichenen . so geloubent sie sih iro êinungo. (7) *Emitte sagittas tuas et contur*[R 524]-*babis eos.* Sciûz sie ana dîne strâla . so leidegost du siê. Sende sie ána dîne apostolos . so sêregost du sie iro súndôn. *Emitte manum tuam de alto.* Sende fater dînen sun fóne hímile. Er ist din hant . mit dero du álliû scuôfe. *Eripe me et libera me de aquis multis.* Lôse mih fóne uuazzeren manigen . fóne zuodiêzzenten genuogen. *De manu filiorum alienorum.* Lose mih fone frémedero chindo hánden . die dero ęcclesię chint nesint. (8) *Quorum os locutum est uanitatem.* Ih mêino die . dero munt iêo úppegcheit sprichet. Fone dien uuázzeren lôse mih. *Et dextera eorum dextera iniquitatis.* Vnde íro zéseuua ist . des únrehtes zeseuua. Daz ist fone diû . uuanda sie habent ze zésuuuun daz sie ze uuínsterûn haben soltôn . ih neimo terrena bona. Sie soltou ęterna bona ze zeseuuun háben. (9) *Deus canticum nouum cantabo tibi.* Danne so CHRISTVS chumet . singo ih dir niuuuen cantiken daz ist der daz ih ézzen muoz sînen lichamen . unde trinchen sîn bluôt. *In psalterio decem chordarum psallam tibi.* An demo zênseitigen psalterio singo ih dír . uuanda decem precepta legis sint dîn . also ouh daz zênteiliga euange-

lium. Fone dir sint siu beidiu chómen. (10) *Qui das salutem regibus.* Du diên rehtên gíbest heili. *Qui liberasti dauid seruum tuum . de gladio maligno . libera me.* Du dauid dînen scalch lôstôst fóne goliadis suerte demo arguuilligen . lôse mih. Mines truhtenes suert ist kuôtuuíllîg . uuanda iz sceidet fone úbelên . arguuillîg ist aber des tiêfeles suért . uuanda iz scêidet fone guôten. (11) *Et erue me de manu filiorum alienorum . quorum os locutum est uanitatem . et dextera eorum* [R 525] *dextera iniquitatis.* Der férs chît . also er fore chad. (12) *Quorum filii sicut nouelle plantationes constabilite a iuuentute sua.* Déro sune sint niúuue also flanzunga . gestate fóne iúgende. Sie sint ébenscône niûsaztên rébôn . uuanda sie gefestenot hábent niúuue írreden . fure dia altun lêra prophetarum unde apostolorum. *Filie eorum compositę circumornatę ut similitudo templi.* Iro tohtera gânt gefrénchet . in chílechun uuîs kânt sie geziêrte. Sie habent kelichi dero ziêrdo . nals die uuarheît. (13) *Promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud.* Iro chéllera sint folle . mûzonde daz lîd . fone einemo ze andermo. *Oues eorum fętosę abundantes in egressibus suis.* Iro scâf sint féselîg manegiû in iro ûzkéngen. Manegiu gant ûzer iro stîgôn. (14) *Boues eorum crassę.* Iro chuôe sint feizte. *Non est ruina macerię.* Noh iro stêinzûn nefállet. *Neque transitus.* Noh iro hus neist túrhfertig. Sie habent kesuâshêit. *Neque clamor in plateis eorum.* Noh scréiôd neist in iro strâzon. Sie neuuecchet niêman. (15) *Beatum dixerunt populum cui hęc sunt.* Sie hiêzzen sâligen den liût . der sólih hábet. Daz tâten siê . uuanda sie iz ze zéseuuun hábeton. Ih uuile iz rehtor ságen. *Beatus populus cuius*

dominus deus eius. Der liût ist sâlig . der Got ze hêrren hâbet. Vbe Got sîn hêrro ist . sô ist ér sâlig.

(CXLIV.)

(1) *Ipsi david. Exaltabo te deus meus rex . et benedicam nomini tuo in seculum . et in seculum seculi.* Sélbemo dauid . sélbemo christo chit ęcclesia. Ih irhóho dih Got min chúning . unde lóbon dinen námen in uuerlte . unde iêmer daranâh. (2) *Per singulos dies benedi*[R 526]*cam tibi.* Tágelîches lobo ih dih . niêht êin in prosperis (uuólon) . nube ouh in aduersis (uuéuuon). *Et laudabo nomen tuum in seculum seculi.* Vnde be diû lóbo ih dih hiér . unde in êuuon. Der dih hier uuírdigo lóbôt . demo uuirt kelâzen . daz er dih lóbot êuuigo. (3) *Magnus dominus et laudabilis nimis . et magnitudinis eius non est finis.* Míchel ist min truhten . unde lóbosam harto . unde ist uuende sinero ist micheli . uuende ist ouh mines lóbes . uuanda ih nâh dísemo líbe dih iêmer lóbon. (4) *Generatio et generatio laudabunt opera tua.* Chunne unde chunne lóbont diniû uuerch . hiêr in uuerlte filii dei . unde in enero uuerlte filii resurrectionis . lobônt dînen námen. *Et potentiam tuam pronuntiabunt.* Vnde dîna máhtigi ságent siê. Sie uuizent dir . daz sie selben gemugen. (5) *Magnificentiam glorię sanctitatis tuę loquentur . et mirabilia tua narrabunt.* Daz mágenuuerch dînero guôllichun hêiligi sprechent ! sie. Diniu uuunder zellent siê. (6) *Et uirtutem metuendorum tuorum dicent.* Vnde

dia chraft dinero antsâzigon dingo ságent siê. Nieht ein regnum ęlorum . nube ouh ignem ęternum. *Et magnitudinem tuam narrabunt.* Vnde dina mícheli zellent siê . daz iro únmez ist. (7) *Memoriam abundantię suauitatis tuę eructabunt.* Kehugeda dero genuhte dinero suôzi róphezent siê. Suôziû genúht ist . daz du únser gehúgest. Diê ézent sie . so siê iro ferstânt die róphezent siê . so sie siâ ságent unde lêrent. Also iohannes côumota uuírtscaft habendo super pectus domini . unde róphzta. In principio erat verbvm. *Et in iustitia tua exsultabunt.* Vnde fréuuent sie sih in dînemo rehte . nals in iro rehte. Also sie dir gébent . daz sie sint . [R 527] so gébent sie ouh dir . daz sie rehte sint. Anderesuuiêo gâben sie dir daz mínnera . unde in selbên daz mêra. (8) *Misericors et miserator dominus.* Kenâdig truhten . danches kuot kébendo . unde genâdâre sculde fergebendo. *Patiens et multum misericors.* Kedúltig fertragendo . unde fílo genâdig ze riúuuon ládondo. (9) *Suauis dominus uniuersis.* Suôze hêrro allên . die geîslicho sîne géba getrínchent. *Et miserationes eius super omnia opera eius.* Vnde sîne genâda sint uber álliû sîniu uuergh . diu er an uns tougeno ! tuôt . unde ist aber sîn geríh uber des tiêfeles uuergh. (10) *Confiteantvr tibi domine omnia opera tva.* Iéhên dir daz chit lóboien dih alliu diniu uuergh trúhten. Siu lóbont dih . uuanda du an in gelóbot pist. An ín skînet . uuer du bist. *Et sancti tui benedicant tibi.* Vnde dine heiligen lóboien dih. Angeli sancti . troni . dominationes . potestates . principatus . et iusti homines. (11) *Gloriam regni tui dicent . et potentiam tuam loquentur.* Kuôllichi dines rîches sagent sie . unde dina máhtigi spréchent siê .

uuanda du allen lebenden den lîb . unde unlebenden den sâmen iro uuérennis habest kegében. (12) *Vt notam faciant filiis hominum potentiam tuam.* Daz sie chunt tuôen menniscon chinden dina máhtigi . also Petrus unde Iohannes do tâten . do sie claudum ex utero matris kánghêile máchoton. *Et gloriam magnificentię regni tui.* Vnde die guôllichi des mágenuuerches dines rîches . daz uuir noh nesêhen. Vuanda in dirro uuerltscôni mit uns púent ! tîer unde uuúrme . unde mánig lêitsami . unde aber in énero uuerlte . mit uns nebuent ane angeli soli. (13) *Regnum tuum . regnum omnium s*[R 528]*eculorum.* Vuiêolih ist daz riche? Vuar iruuíndet iz? Din rîche ist êuuig rîche . iz ist durhkang allero uuerlto. *Et dominatio tua . in omni generatione et generatione.* Vnde din hêrscaft uuéret in állero chúnnezalo diû nû ist . unde noh chúmet. *Fidelis dominus in omnibus uerbis suis.* Ketriúuue hêrro ist er in állen sînen uuórten . uuanda er so geleîsta so er gehiêz . PROPRIO FILIO SVO NON PEPERCIT. Daz kehiêz ér. Vitam ęternam sol er noh kében. Darumbe eigen uuir inphángen pignus spiritus sancti. *Et sanctus in omnibus operibus suis.* Vnde heilig ist er in allen sinen uuérchen. (14) *Alleuat dominus omnes qui corruunt . et erigit omnes elisos.* Also dârána skînet . er héuet ûf alle diedir fállent . unde alle ferchníste rihtet er ûf. (15) *Oculi omnium in te sperant . et tu das escam illorum in tempore oportuno.* Sie uuartent truhten alle an díh . unde du gíbist in fuôra . ze geuélligemo mâle. (16) *Aperis tu manum tuam . et imples omne animal benedictione.* Dû induôst dina hant . unde irfúllest alliu lîbhaftiû ségenes. Fóne dînero hant chúmet al daz siu hábent.

(17) *Iustus dominus in omnibus uiis suis . et sanctus in omnibus operibus suis.* Vnser truhten ist rehter in allen sinen uuégen . daz chit in allen sînen scáffungon . unde ist hêilig in allen sînen uuerchen. (18) *Prope est dominus omnibvs inuocantibus eum in ueritate.* Er ist pi allen . die in ánahárent in uuarheite. Daz netuont die niêht . die in unrehtes pítent . pe diu ist er dien ferro. (19) *Voluntatem timentium se faciet . et deprecationem eorum exaudiet . et saluos faciet* eos. Die in fúrhtent . dero uuillen tuot er . diê gehôret er . unde geháltet sie. (20) *Custodit dominus omnes diligentes se . et omnes peccatores di*[R 529]-*sperdet.* Er behuôtet alle die in minnônt . alle sundige ferliûset ér. (21) *Laudem domini loquetur os meum . et benedicat omnis caro nomen sanctum eius . in ęternum . et in seculum seculi.* Mînes truhtenes lob sprichet mîn munt . unde mánnolih lóbot sînen hêiligen námen . iêmer unde iêmer.

(CXLV.)

(1) *Allelvia.* (2) *Lavda anima mea dominvm.* Mîn sêla lobo Got. Mánnoliches sêla lóboe Got . sid der propheta daz râte sinero sêlo. *Laudabo dominum in uita mea.* Ih lobo ín hínafúre . dar mîn lében ist. In euuigemo lîbe dar lóbo ih in. *Psallam deo meo . quamdiu ero.* Ih lóbo in ouh hiêr . unz ih hiêr bín. *Nolite confidere in principibus .* (3) *in filiis hominum in quibus non est salus.* Niêht nefersêhent iûh ze geuuáltigen . neheina baldi neeigint in ménniscon chín-

den . an diên iúuuera sâlda nieht nestânt. Siê stant ecchert in einemo filio hominis . der ouh filius dei ist. (4) *Exibit spiritus eius . et reuertetur in terram suam . in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Des mennisken sêla féret hina . unde danne iruuíndet der lichamo uuidere ze déro erdo . dannan er cham. So sint hína alle iro gedancha. Der tôd kenímet in siê gáreuuo. (5) *Beatus cuius deus iacob adiutor eius.* Sâligo des helfâre truhten Got iacobis ist . der selben iacob ze israhele machota. *Spes eius in domino deo ipsius* (6) *qui fecit cęlum et terram . mare et omnia quę in eis sunt.* Sâligo des kedingi an trúhtene Góte sinemo ist . nals an saturno alde neptuno . nube an demo der hímel unde erda unde mére téta . unde al daz dârínne íst. (7) *Qui custodit ueritatem in seculum . iudicium iniuriam patientibus.* [R 530] Der iêmer der uuarheite, huôtet . rihtendo diên unreht tólenten . nals sih réchenten. *Dat escam esurientibus.* Kibet húngergen fuôra. Die rehtes húngerge sint . die gesatot er. *Dominus erigit elisos.* Er ríhtet ûf die geuuírsoten. Die so hárto fállent . daz sie ûfirstan nemúgen . die héuet er ûf. *Dominus soluit compeditos.* Er lôset die behálten mit truôhen. Suâre truôhe sint diê súnda unde disiu mortalitas . ûzer diên bêiden Got lôset. (8) *Dominus illuminat cęcos.* Er getuôt unuuízzige uuîse. *Dominus diligit iustos.* Er mínnot rehte. (9) *Dominus custodit aduenam.* Er behuôtet den zuochómeling. Daz ist sancta ęcclesia de gentibus. *Pupillum et uiduam suscipiet.* Vueisen unde uuíteuuun inphâhet er. *Et uiam peccatorum exterminabit.* Vnde den breiten uuég déro súndigon ûzôt er. Er chêret in fóne ímo . be diû leîtet er ze héllo. (10)

Regnabit dominus in secula . deus tuus syon . in generatione et generatione. Din Got syon richesot iêmer.

(CXLVI.)

Allelvia. (1) *Lavdate dominvm qvoniam bonvs psalmvs . id est laudate dominum . quoniam bonum est laudare dominum.* Lóbont trúhtenen . uuanda sin lob kuôt ist . kuôt ist daz man ín lóbot. Psalmosang ist kuôt. Vuaz ist daz? ane daz man an psalterio singet? Psalterium scillit also êin lîra . alde êin harpha . alde ein organum. Vnde uuanda daz lûto scíllet . daz man darána singet . pe diû chît psalmus hôhsang. Der hôhsangot . der den hohesten lóbot. In lóbot der lobosamo lébet. *Deo nostro sit iocunda decoraque laudatio.* Vuúnnesam unde zière lób si unsermo Góte. Zière lob tuôt imo . des síte zière sint. Vnzière singet . der ún[R 531]ziero uuérchot. Also iz chit . Nox est speciosa lavs in ore peccatoris. (2) *Edificans ierusalem dominus . dispersos israhel congregabit.* Die himeliscun ierusalem zímberondo gesámenot er die zeuuórfenen liûte . die uidentes dominum hêizent. Angeli geséhent ín. Angelis uuerdent diê gelih . die in gesêhen súln. Diê gesáminot er in hímile. So ist diû burg kezímberot . so ér diê burgâra gesámenot. (3) *Qui sanat contritos corde.* Der die hérzechnístigen heîlet. Also iz chit . Prope est dominvs his qvi contrichniston vervnt cor. Vuéle sint daz . ane humiles corde? Vbe du genésen uuellest . chníste daz hérza. *Et alligat*

contritiones eorum. Vnde der íro ferchnísteda bíndet. Demo nû uuíget . daz in mánige gelúste gruôzent . unde er chit . QVIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HVIVS? GRATIA DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI . demo ferbindet er hiêr die únganzi . mit sacramentis ęcclesię. Áber in anderro uuerlte . nímet er ímo aba den bendel . uuanda in dâr neheîne geluste nestungent unde er an unrâuua dar ist. (4) *Qui numerat multitudinem stellarum . et omnes nomine suo uocat.* Der dero heîligon zála uueîz unde sie alle be namen némmet. Also er chad septuaginta discipulis . GAVDETE QVOD NOMINA VESTRA SCRIPTA SVNT IN CĘLO. (5) *Magnus dominus noster . et magna uirtus eius . et sapientię eius non est numerus.* Michel ist er . michel ist sin chraft . daz er die ferchnísten so geheilen mag . unde unzalahafte ist siu uuîstuom . daz er die zala dero rehton so begrîfet. (6) *Suscipiens mansuetos dominus . humilians autem peccatores usque ad terram.* Mámmende inphâhet er . diedir sint contriti corde . uuanda [R 532] ín óffenôt er cęlestia . aber sundige nideret er ze dero erdo . uuanda er sia umbe iro superbiam ecchert terrena lâzet uuizzen. (7) *Incipite domino in confessione.* Fahent ána iéhendo trúhtene. Ze êrist iêhent dero sundon. Vnde uuaz danne? *Psallite deo nostro in cythara.* Daranâh singent imo án dero cýthara . daz chit . rértent iûh nah déro geiíhte . ze guôten uuerchen. (8) *Qui operit cęlum nubibus . et parat terrę pluuiam.* Singent démo der den himel decchet mit uuólchenen . unde dannan regenôt dero erdo. Daz chit . der diê scrifte decchet mit figuris unde die lêret die dúrstegen . die siê lustet zelírnenne. *Qui producit in montibus fęnum et erbam . seruituti hominum.* Der ze menniscon nuzzedo . hóuue unde

grás . recchet an diên bérgen. Perga sint apostoli . diê gebent uuelchiu precepta (i. herbam) unde (i. fenum) hertiû den ménniscon. Vuelichiu so daz ist . QVI SE NON CONTINET NVBAT (der sih ferbéren nemúge der chome zer ê) . hertiû so daz ist. VOLO OMNES HOMINES ESSE SICVT ME IPSVM. (ih uuile alle man uuesen also mih selben) (9) *Qui dat iumentis escam ipsorum.* Der stárchemo féhe gíbet sîne fuôra. Er uuêiz die starchen die daz héuue múgen. *Et pullis coruorum inuocantibus eum.* Vnde die iunginen dero rammo ze imo hárenten. Pagani uuaren suarz fone sundon . dero chint sint nu geloûbig unde hárênt in ána. Phisiologi ságent daz pulli coruorum des tóuues lébeen . die uuîla sie uuîz sínt . unde fone íro parentibus neheina fuora nehêigin . êr siê suárz uuerdent. Also ist iz nu gefáren filiis incredulorum . diê cęlesti refectione gezógen uuerdent . unde ungelicho lébent diên forderon. (10) *Non in uiribus equi uoluntatem habebit.* Imo neist liêbo [R 533] ze dero starchi des rósses. Dien der hals starch ist . unde ubermuote sint . dien ist er únhold. *Neque in tabernaculis uiri beneplacitum est ei.* Noh imo nelîchet uuola in diên séldon des cómenes . der sih ze ímo selbemo fersiêhet . unde ín niêht ánaneháret . also pullus corui. (11) *Beneplacitum est domino super timentes eum . et in eis qui sperant super misericordia eius.* Ímo ist uuola gelichet an diên . diê ín fúrhtent . unde sih ze sinen genadon fersêhent.

(CXLVII.)

PSALMVS AGGEI . ET ZACHARIE. (12) LAVDA IERVSALEM DOMINVM. Dise zeuuêne prophetę uuîzegoton in baby-

lonia . do ierusalem zestôret uuas . daz si aber solti geniúuuot uuerden. Also ouh ieremias iro uuîzegota . unde iro tágedinge fant post septuaginta annos. An démo tágedinge ist kezeichenet daz zît . dero ûfuuértigun burg . diû danne chúmftig ist . so dise gesíbenzaloten zîte hínauuerdent. Diêa búrg suln uuir anasêhen . uuanda sie sia ánasahen in spiritu . dô siê fóne dirro chôsoton. Chédên mit méndi. Diû himelisca ierusalem . dû guollicha burg . ze déro alle guôte dingent . lobo . Got. *Lauda deum tuum syon.* Lóbo dinen Got syon. Du bist diû selba. Daz ierusalem ist . daz pist du syon. Eîn burg in zueîn námon. (13) *Quoniam confortauit uectes portarum tuarum.* Vuanda er fasto fergríndelot hábet dine porta. Ûz alde in nemag danne niéman . sô sî ze iúngest peslózen uuirdet. Niéman nebeîtet darûz . uuanda mánnelih mendet daz er darínne uuésen muôz. Vuíle iéman darín . der chlócchôt danne in gemêitun . uuanda diû porta beslózen stât. *Bene*[R 534]*dixit filiis tuis in te.* Segen gíbet er dâr dînen chínden . der siê fúrder uuérêt . unde an démo ín niêhtes nebrístet. (14) *Qui posuit fines tuos pacem.* Daz tuôt . der den frído dir ze marcho sezzet. Sid ierusalem ist uisio pacis . so ist iro marcha mit rehte pax. Dar neheine sorgun nesint . dar ist uuârer frído. *Et adipe frumenti satiat te.* Vnde er gesátot dih dero feizti chórinuuuôcheris daz chit . dero bézestun uuíste. Daz ist er selbo. Er ist panis qui de cęlo descendit. Er ist panis angelorum. Sie fuôrot daz sie ín ánasehen muôzen . daz fuôrot álle diê ciues. Diû ánasiht ist adeps frumenti . si ist túgedheît dero uuíste . uuanda si fátôt diê . diê sia niêzzent. (15) *Qui emittit eloquium suum terrę.* Der sin uuort êr ûzsendet dero

uuerlte. Also nu skinet . uuanda patris uerbum iû nâh dísên geheizzen chómen ist. *Velociter currit sermo eius.* Sîn euangelium loufet spuôtigo. Fone diû ist iz chunt in állero uuerlte. Daz leitet unsih ad adipem frumenti. (16) *Qui dat niuem sicut lanam.* Der den snê tuôt also uuolla. Vuanda snêuue ist kelîh . der an dien súndon irfróren ist . er uuirt also uuolla aber . so er manige beginnet mit sinemo guôte bruôten unde scirmen . also unsih diû uuolla bruôtet . unde uuider froste skírmet. *Nebulam sicut cinerem spargit.* Vnde den nebul stoubet er also áscûn. So diê sunda . die sih purgen samoso in nébule irbárot uuerdent in confessione so zestiûbent siê. (17) *Mittet cristallum suum . sicut frusta panis.* Er sendet sinen cristallum . also stúcchiû brôtes. Sólih cristallum uuas saulus. Er uuas also man cristallum ziêhet . [R 535] ûzer îse ze stêine irhártêt . so er in aber bechêrta . so santa er ín ûz samo stúcchiû brôtes . uuanda er getéta in oûgen manige geba spiritus sancti. *Ante faciem frigoris eius quis sustinebit?* Vuer gestât fore sinemo fróste? Den er lâzet irfróstên also er pharaonem téta . uuaz uuirt des? (18) *Mittet uerbum suum . et liquefaciet ea.* Pater sendet uz uerbum suum . unde zelâzet siê. Also iz chit . Nec est qvi se abscondat a calore eivs. Verbum patris inphrôret siê. *Et flabit spiritus eius . et fluent aquæ.* Vnde uuâhet siê ana sîn Geîst . unde dáranâh rínnent siê ze Góte . uuanda sie zelâzen sint fone sînero uuarmi. (19) *Qui adnuntiat uerbum suum iacob . iustitias et iudicia sua israel.* Der sîn uuort daz chit sin gebot chundet iacob . unde sîniû reht . unde sine urteilda israheli. Diê sine fideles sint . diê sint iacob unde israhel . diên óffenot er . uuiêo reht er ist in sinen

iudiciis . uuieo niêman negeníset ane fone gratia . uuanda sie alle den tôd kefrêhtoton. (20) *Non fecit taliter omni nationi . et iudicia sua non manifestauit eis.* So negesuâsta er sih niêht ze allerdiêtelichemo . noh so negeóffenota er ín siniû gerihte . so er israheli téta. *Psalmvs aggei et zacharię . allelvia.*

(CXLVIII.)

(1) *Lavdate dominvm de cęlis.* Díse zuêne prophetę mendent . daz Gote lob chumet fone himele unde fone erdo. Pe diû chédên sáment ín. Lobont Got angeli fone himele. *Laudate eum in excelsis.* Lobont ín in hôhi. (2) *Laudate eum omnes angeli eius . laudate eum omnes uirtutes eius.* Lóbont in sament álle . ioh angeli ioh uirtutes. (3) *Laudate eum sol et* [R 536] *luna . laudate eum stellę et lumen.* Lóbont ín sunna unde mâno . sternên unde tageslîeht. (4) *Laudate eum cęli cęlorum et aquę quę super cęlos sunt laudent nomen domini.* Lobont ín hímela déro hímelo . daz chit himela obe hímelen. Vnde uuazer diû óbe himele sint . diu daz firmamentum inthábent . lóboen sînen namen. (5) *Quia ipse dixit et facta sunt . ipse mandauit et creata sunt.* Vuanda er hiêz siu uuerden . dannan uuurden siû . er gebôt iro gescáft . dannan uuurden siu gescáffen. (6) *Statuit ea in ęternum et in seculum seculi.* Er habet siû gestâtet iêmer unde in êuua. Vuerde ouh hímel unde erda geuuéhsalot also iz chit de futuro sęculo . Erit cęlvm novvm et terra nova . siu gestânt iêo . unde uuérent iêo. *Prȩceptum posuit et non preteribit.* Er

sazta ín êa . diû nezegât . uuanda si fone ín intuuéret neuuírdet. (7) *Laudate dominum de terra . dracones et omnes abyssi.* Lob fone erdo tuônt imo . rínnentiû unde alliu únmeztiêfiû uuazzer. Vuemo sint diû rínnenten gelih . âne draconibus? unde uuéliû sint so tiêf . so der mére . der diê erda umbefahet? (8) *Ignis grando nix glaties . et spiritus procellarum qui faciunt uerbum eius.* Fiûr unde hagel unde snê unde îs . unde dúnestige uuínda . die sîn gebôt tuônt. (9) *Montes et omnes colles ligna fructifera et omnes cedri.* Perga unde buôla . bérehafte boûma . unde alle cedri. (10) *Bestię et uniuersa pecora . serpentes et uolucres pennate.* Vualdtiêr . unde alliu fého . uuúrme unde fógela. (11) *Reges terrę . et omnes populi . principes et omnes iudices terrę.* (12) *iuuenes et uirgines senes cum iunioribus . laudate nomen domini.* (13) *quia exaltatum est nomen eius solius.* Diê lántchú[R 537]ninga unde alle uuerltliûte . unde alle ríhtara . chíndesce mán unde mágede . alte unde iúnge . lóbent sînen námen . uuanda sin eines namo irbúret ist. (14) *Confessio eius super cęlum et terram . et exaltauit cornu populi sui.* Sîn lob ist uber himel unde erda uuanda imo negeebenont sih . die in himile alde in erdo sint. Vnde ér irhóhet daz horn sines liutes . so er in ze zeseuuun sezzet . unde ímo sina ánasiht kelâzet. *Ymnus omnibus sanctis eius.* Allen sinen hêiligon uuirdet ymnus kelâzen zesíngenne. Den ymnum singent sie in cęlesti ierusalem . also iz cbit . TE DECET YMNVS DEVS IN SYON. Der ymnus ist ín gemeîne . der ist in êuuîg. *Populo appropinquanti sibi.* Er uuirt démo liute gelâzen . der sih ímo nâhet. *ALLELVIA.*

(CXLIX.)

(1) *Cantate domino canticum novum.* Singent trûhtene niûuuen cantiken. Der singet ín . der ueterem hominem ilet abanémen . unde nouum ánalégen. Der cęlestia minnot nals terrena . der in caritate lebet nals in discordia . unde sih fréuuet redemptionis quę est in christo iesv domino nostro. *Laus eius in ęcclesia sanctorum.* Sîn lob íst in dero gesámenungo dero heîligon. In himele gesámenont sie sih . dar lóbont siê ín. Die sih ouh hiêr samenont in ęcclesiis diê lóbont in. (2) *Letetur israel in eo qui fecit eum.* An démo fréuue sih israel der ín téta . nals an scázze . noh án êron . noh an uuérltsâldon. *Et filii syon exsultent in rege suo.* Vnde syonis súne fréuuen sih in íro chúninge. Filii syon daz ist israel. (3) *Laudent nomen eius in choro.* Loboen sinen namen sament síngendo. Chorus ist confessio cantantium . daz chit samentsín[R 538]gentiû mánegi. *In tympano et psalterio psallant ei.* Pellis stracchêt an tympano . chordę stracchent an psalterio. An diên bêiden lóbont ín. Diê hende sin unmuôzig . sament démo munde. Daz chit . Kib elemosinam . unde tuô alliû uuerh kuôtiû. Daz ist tympanum unde psalterium. (4) *Quia beneplacitum est domino in populo suo.* Vuanda imo ist uuóla gelîchet an sinemo liûte. Daz ist imo danne . so er in gelîh ketuôt angelis suis. *Et exaltauit mansuetos in salutem.* Vnde mammende erhôhet er ze hêili. Kenuôge sint . úbermuôte . die irhóhent sih selbe in mortem áber Got erhóhet sîne mansuetos in salutem. (5) *Exsultabunt sancti in gloria letabuntur in cubilibus suis.* Die heiligen fréuuent sih in guôl-

lichi. Vuâr ist diû guôllichi? In iro chameron . ih mêino in herzon dar fréuuent sie sih. Also Paulus chit . NAM GLORIA NOSTRA HEC EST . TESTIMONIVM CONSCIENTIE NOSTRE. (6) *Exsultationes dei in faucibus eorum.* Gotes fréuueda sint in íro giûmon. Siê iéhent Gote iro guôllichi . dero sie sih fréuuent nals in sélben. *Et gladii ancipites in manibus eorum.* Vnde zuíckkiû suért sint in iro hánden. Daz chit uerba dei. Also iz chit . VERBVM DEI PENETRABILIVS EST OMNI GLADIO ANCIPITI. Vuarazuo brûchent sie diû suért. (7) *Ad faciendam uindictam in nationibus increpationes in populis.* Kerih zetuónne an dien diêtin . unde irráfsunga an dièn liûten. Pagani sint fone ín irslágen . unde simulacra ferbrochen. Vuieo sint pagani irslagen? Ane daz sie fertîligot sint . unde christiani uuordene sint. Dar skiuent diê zuô ékka iro suérto. Ze dero uuis habent sie persecutiones paganorum an ín [R 539] irróchen. (8) *Ad alligandos reges eorum in compedibus . et nobiles eorum in uinculis ferreis.* Iro chuninga in dien druhen zebehéftene . unde iro édelinga in iseninen gebenden. Timor dei daz sint die drúhe ioh diû gebénde. Die uuerdent anageléget christianis principibus . fone dièn . die gladios ancipites hábent so sie sagent . iudicium durum his qui præsunt. (9) *Vt faciant in eis iudicium conscriptum.* Ouh sint darumbe iro gladii ancipites daz sie an ín dia iungestun urteilda tuóen . diu an dien buochen gescríben ist. Dar uuirt uuârhafto getân uindicta unde increpatio. *Gloria hæc est omnibus sanctis eius.* Diz ist állero sinero héiligon guôllichi . daz sie iudices mit ímo sin. *Alleluia.*

(CL.)

(1) *Lavdate dominvm in sanctis eius.* Lóbont Got chit der propheta . an sînen heiligon . zélezest in sînero burg kesámenoten. *Laudate eum in firmamento uirtutis eius.* Lóbont in an déro fésti sînero chrefte. An diên heiligon skînet danne uuiêo feste sîn chraft ist. (2) *Laudate eum in potestatibus eius . laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.* Lobont in an sînero mahte . unde an déro mánigi sinero mícheli. (3) *Laudate eum in sono tubæ . laudate eum in psalterio et cythara.* (4) *Laudate eum in tympano et choro . laudate eum in chordis et organo.* Lóbont ín in álla uuîs . singendo . plâsendo . chlocchendo . seîtenspréngendo. (5) *Laudate eum in cymbalis bene sonantibus . laudate eum in cymbalis bene tinnientibus.* Lobont in mit zymbon uuóla skéllenten . unde guoten chlanch hábenten. Daz sint únsere lefsa . so siê Got mit indâhtigi lóbont. (6) *Omnis spiritus laudet dominum.* [R 540] Alliu gêistlichiû natura . lobe unseren trúhtenen. Diu fórderosta creatura lóbe ín.

II. DIE CANTICA

UND DIE

KATECHETISCHEN DENKMÄLER.

CANTICVM ESAIĘ PROPHETAE. (Jes. XII.)

(1) *Confitebor tibi domine quoniam iratvs es mihi. conversvs est furor tuus et consolatus es me.* Ih lóbon dih truhten . uuanda du mir irbolgen uuâre in persecutione . unde mir aber dáranah din hêizmûoti beuuéndet uuard ze genâdon . unde du mih an dien trôstost. In aduersis et prosperis lóbon ih dih chit ęcclesia sancta. (2) *Ecce deus saluator meus . fiducialiter agam et non timebo.* Sih nu . Got ist min haltare . be diu uuerchon ih páldo . unde neruôcho . quid faciat mihi homo. *Quia fortitudo mea et laus mea dominus . et factvs est mihi in salutem.* Vuanda Got ist min stárchi . unde mîn lob unde ist mir uuorden ze heili . pe diu stân ih paldo in acie contra inimicos. (3) *hauriętis aquas in gaudio de fontibus saluatoris.* Sô ís zit uuirt . so skephent ir uuázer mit mendi uzer diên brúnnon des haltâres . so gelírnent ir fóne ímo euangelicam doctrinam. Sine brúnnen sint septiformis gratia spiritus sancti . dannan er misseliche spenda tuot diên sînen. (4) *Et dicetis in illa die confitemini domino . et inuocate nomen eius.* Vnde danne in fine sęculorum chédent ir . iêo êine ze ánderen iéhent Gote . unde ánaháront sînen námen . uuanda sîn genada ist omne quod possumus . quod uiuimus . quod sumus. *Notas facite in populis adinuentiones eius.* Tuont chunt únder liuten sine leges . diê

er uns funden hábet. *Mementote quoniam* [R 541] *excelsum est nomen eius.* Irhúgent daz sin namo hôh unde geuuáhtlîh ist an allen sinen uuerchen. (5) *Cantate domino quoniam magnificę fecit.* Singent truhtene . uuanda er michellicho téta . do er in carne irscêin ze trôste allero uuerlte. *Adnuntiate hoc in uniuerso mundo.* Chundent daz so uuît uuérlt sî. (6) *Exsulta et lauda habitatio syon . quia magnus in medio tui sanctus israhel.* Du sin gesaze specula . du sancta ęcclesia fréuue dih unde lóbo daz sameut dir ist máhtiger der israhelis hêiligo unde dû ín gesiêhest hominem inter homines.

CANTICVM EZECHIĘ REGIS. (Jes. 38, 10—20.)

(10) *Ego dixi in dimidio dierum meorum . uadam ad portas inferi.* Ezechias saget uues er dâcta . uues ér sórgeta . do er sih todes peuuânda. Ih chad in unfólletani minero tágo . nu faro ih ze hello . uuanda iniqui darafarent . die in dimidio dierum irsterbent . quia non implent opera uirtutum . be diû forhta ih mir. Aber iusti irstérbent in plenitudine dierum . also abraham irstarb plenus dierum. *Quęsiui residuum annorum meorum.* Ih suôhta daz noh ze leibo uuas . suohta follunga mînero tágo . ze diû . daz ih abrahę gelîcho irsterben muôsi. (11) *Dixi non uidebo dominum deum in terra uiuentium.* Iâ lêidor chad ih . ih nesol Got kesêhen . ih negesîeho ín . in lébendero lande. *Non aspiciam hominem ultra et habitatorem quietis.* Furder negesiêho ih uuirdigen ménniscen .

unde der geselidot si in râuuon. Ih nechúmo dára . dâr Got unde guôte sint. (12) *Generatio mea ablata est a me . et conuolata est quasi tabernaculum pastorum.* Mir ist kenó[R 542]men miu gebúrt dannan CHRISTVS chomen solta . unde dana ferzorn samoso hirto gezélt . diu in êinero stéte langо nestânt . uuanda siu umbe uuêida ieo furder unde furder gerúcchet uuerdent. Vuile dû lésen . quieuit generatio mea . so chit iz cessauit generatio mea. *Precisa est uelut a texente uita ! mea.* Mîn lîb ist ábagescrôten . samoso uuéppe fóne uuébenten. *Dum adhuc ordirer succidit me.* Vnz ih noh lebennes pedíge hiû mih Got níder. *De mane usque ad uesperam finies me.* Chad ih darazuo. Fone morgene unz ze naht pito ih keníste . áber dû endôst mih. (13) *Sperabam usque mane . quasi leo . sic contriuit omnia ossa mea.* Dannan aber unz ze mórgene beît ih íro beit ih keníste. Vuieo do? Also leo fermúlita suht álliû mîniu beîn. *De mane usque ad uesperam finies me .* (14) *sicut pullus hyrundinis sic* . i. Ingemisco *clamabo . meditabor ut columba.* So tuôst dû chad ih. Fone morgene unz ze âbende éndôst du mih . trîbest mih ze tode . áber ih scrîio umbe geníst also suáleuuun iúngi . unde sûfton darumbe also tuba. *Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso.* Mîniu oûgen sint fersuêinet . ûf ze Góte chaphendo . umbe sîna helfa. *Domine uim patior.* Ih chad oûh. Nôt lîdo ih truhten . ioh uber mîne sculde. *Responde pro me.* Vbe ih ouh scúldîg sî . dero sculde antuuurte fure mih . uuánda iz an dir stât nals an mir . NON EST ENIM CVRRENTIS AVT VOLENTIS . SED MISERENTIS DEI. Vuóla nesprah ih dô siecher . ih sol mih is páz pedenchen nû gene-

sener. (15) *Quid dicam?* Vuaz mag ih chéden uuíder mînemo sképhen? *Aut quid respondebit mihi cum* . s. quod uoluit *ipse fecerit?* [R 543] Alde uuaz antuuurtet er des . ube ih mih chlágon . so er hábet ketân souuiêo er uuolta? Nesol man daz kedúltigo trágen . daz er beneîmet zetuonne? *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animę meę.* In âmere zálon ih dir alliu mîniu iâr. Annos regni mei beatos . so ih do uuânda . áhton ih nû fóre dir únnuziû . ze doh einemo troste mînes âmeres . so uuiêo epicurus chade . RECORDATIONEM PRETERITORVM BONORVM PRESENTIA MALA MITIGARE. (16) *Domine si sic uiuitur . et in talibus uita spiritus mei . corripies me et uiuificabis me .* (17) *ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Truhten úbe daz menniscon lében sólih ist . ih mêino an demo zeuuîfele libes unde tôdes . unde úbe min lib so getân ist . under diên zeuuíscen uuaz mag ih danne chéden? Âne du irréfsêst mih mit súhte . unde chícchêst mih mit kenîste . unde reht ist iêo daz. Aber sih dû Got daz in frído mîn bítterî diû meîsta uuas . uuanda dô begónda ih náhen ze tôde . do sie álle begondon sízzen in fríde. Vuanne uuas daz? Do angelus domini sluôg de exercitu [W^2 1^r] sénnacherib centum octoginta quinque milia. Dô begonda ánderên uuola sin . mir uuê sîn *Tu autem eruisti animam meam ut non periret . proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.* Áber dû lôstost mîna sêla . daz si ferlórn neuuúrde . uuurfe hinder dih álle mîne súnda . uuóltost mir fóre ougon uuésen dina genâda . nals mine súnda. (18) *Quia non infernus confitebitur tibi . neque mors laudabit te . non cæspectabunt qui descendunt in lacum ueritatem tuam.*

Uuánda hélla unde tôd nelobônt dih . unde diê in héllegrûoba fárent . tîe nebi[R 544]tent zeséhenne dia uuârheit dînes iudicii . nube dîna genâda. Álso diû genâda CHRISTI nû geskéhen ist . taz er dárafuôr . unde scúldige lôsta. (19) *Viuens uiuens ipse confitebitur tibi . sicut et ego hodie.* Nube sús féret íz. Lébender lóbot tíh . álso íh hiûto lébo . unde dih lóbo. *Pater filiis notam faciet ueritatem tuam.* Fáter chúndet sînen súnen dîna uuârheit. Uuánda sô ist kescríben. INTERROGA PATRES TVOS ET ANNVNTIABVNT TIBI . SENIORES TVOS ET DICENT TIBI. (20) *Domine saluum me fac . et psalmos nostros cantabimus cunctis diebus uitę nostrę in domo domini.* Kehált mih truhten . unde unsih alle an díh keloubente unde sô síngen uuír dír . in dînemo templo alle tága únseres lîbes.

CANTICVM ANNĘ. (I. Sam. 2, 1—10.)

(1) *EXVLTAVIT COR MEVM IN DOMINO . ET EXALTatum est cornu meum in deo meo.* Min hérza fréuta sih an trúhtene chît sancta ęcclesia . uuanda er mir lango . únbirigero dia uuómba indân hábet . unde mîn geuuált ist hôh irbúret an ímo. Daz ih regina bín . unde ih uuîto uuálto . daz ist fóne ímo. *Dilatatum est os meum super inimicos meos.* Mîn múnt ist uuîto indân . úber mîne fiénda . uuanda sermo dei úngebunden ist ioh ín angustiis pressurarum . ioh selbên diên preconibus alligatis . sicut paulus alligatus non tácuit. *Quia lętata sum in salutari tuo.* Vuanda ih an CHRISTO dinemo háltâre gefróuuet pín. Ziú nesól? (2) *Non est sanc-*

tus ut est dominus . et non est fortis sicut deus noster . neque enim est alius extra te. Samohêiliger unde sámostárcher neíst . sô trúhten Gót únser . noh ánderer neist âne dih heîliger unde stárcher [R 545] uuánda oûh tu ándere gehêilegon . unde starche getuôn maht. (3) *Nolite multiplicare loqui . sublimia gloriantes.* Ír íuuih kuôllichonten iudei . lâzent iûuueriû mánigen hóhchôse sîn . sámosô íuuih múge lex iustificare sine gratia. *Recedant uetera de ore uestro . quia deus scientiarum dominus.* Altiû gechôse fírrên sih fóne iûuuermo múnde . fermîdent inaniloquia . daz chît . nolite gloriari in lege . uuanda Got ist hêrro dero uuízzentheîto . er íst arbiter íuuero gedáncho. *Et ipsi preparabuntur cogitationes.* Vnde ímo uuérdent siê irbárot. Er uuêiz siê báz danne ír selben. Vuésent tiêmuôtig . quoniam qui se putat aliquid esse dum nihil sit . ipse se seducit. (4) *Arcus fortium superatus est . et infirmi accincti sunt robore.* Téro stárchon bógo ist keuuêichet . dero . die sih peuuândon uir-t[W^2 1^v]utis fone ín selben unde uueiche . sínt uuórten starche . die fóne herzen chédent . MISERERE MEI DOMINE QVONIAM INFIRMVS SVM. (5) *Repleti prius panibus minorati sunt.* Israhelitę iú êr iruúlte diuinis eloquiis uuúrten gemínnerot an íro fernumiste . uuanda sie án dero lege terrena fernâmen . ET ESVRIENTES TRANSIERVNT TERRAM . unde húngerge gentes úberfûoren dia érda . uuanda sie ad fidem chómene in eloquiis dei cęlestia smahton náls terrena. Vbe uuír lésen . repleti prius . pro panibus se locauerunt . *et famelici saturati sunt* . sô chît iz . Êr sáte iudei . uuúrten sô brôtelos . taz sie sih fersazton darumbe . uuanda sie síh chêrton in alienum intellectum carnalem nals spiritalem . aber hungerge

gentes uuúrten gesátot réhtero fernúmeste. *Quia sterilis peperit septem . et multa in filiis* [R 546] *infirmata est.* Uuánda gentilitas kebár síbene . an dien uuírt fernómen perfectio ęcclesię . aber fílo chindo hábentiû synagoga uuárd sieh . uuánda mit íro ist infirmitas litterę . nals uirtus spiritus. (6) *Dominus mortificat et uiuificat.* Trúhten tôdet tia chint hábentun . unde chícchet tîa chíndelôsun. *Deducit ad inferos et reducit.* Er leîtet ze hello unde fóne héllo. CHRISTVM . s. eum qui pro nobis pauper factvs est. s. nos. s. illum. s. nos lêitet er dára . unde dána. (7) *Dominus pauperem facit et ditat . humiliat et sublimat.* Ter fáter hêrro tûot sînen sún armen . unde richet únsih . níderet ín . unde irhôhet únsih. (8) *Suscitans de puluere egenum . et de stercore erigens pauperem.* In dúrftigen fóne erdo chícchender . so spuôtigo daz er negesâhe corruptionem . sicut illud . NON DABIS SANCTVM TVVM VIDERE CORRVPTIONEM . unde ín ármen ûfrihtender fone míste . fóne iudeis tîe ín slûogen . dîe mit réhte míst hêizent . uuanda sie in terrenis cogitationibus et carnis uoluptatibus lébeton. Also ouh Paulus iro uuerch heizet stercora . dâr er chît . QVĘ MIHI FVERVNT LVCRA . HĘC PROPTER CHRISTVM DAMNA ESSE DIXI . NEC SOLVM DETRIMENTA . VERVM ETIAM STERCORA EXISTIMAVI ESSE. *Vt sedeat cum principibus . et solium glorię teneat.* Taz er sízze mit tîen hêristen . diên er zuochad . SEDEBITIS SVPER SEDES DVODECIM . unde er den himeliscen stuol behábe. *Domini enim sunt cardines terrę . et posuit super eos orbem.* Trúhtenes sint tie skéderstefta déro erdo . an dîen stálta er dísa uuérlt. Sin sint quatuor clymata mundi . an diên er sázta orbem sanctę ęcclesię . daz

sîn lób úberál sî. (9) *Pedes sanctorum suorum obseruabit.* Sinero hêi[R 547]ligon fûoze behâltet ér . daz sie únrehten uuég negânt. *Et impii in tenebris conticescent.* Vnde iudei uuérdent kesuêiget in íro ignorantia . so euangelium begínnet skéllen. *Quia non in fortitudine sua roborabitur uir.* Uuánda fidelis populus neuuirt kestérchet fóne sînero chréfte . nube fóne Gotes chréfte. [Schluss W² 1ᵛ] (10) *Dominum formidabunt aduersarii eius . et super ipsos in cęlis tonabit.* Truhtenen furhtent in iudicio sîne uuídersachen unde er donerot danne uber sie . ITE MALEDICTI IN IGNEM ĘTERNVM. *Dominus iudicabit fines terrę.* Terrę sint ménniscen só íro ende chóment . [W² 2ʳ] so irteîlet ín druhten fáter. *Et dabit imperium regi suo . et sublimabit cornu christi sui.* Vnde gíbet ér chêisertuom sînemo chúninge christo . unde irhôhet sînen geuualt.

CANTICVM MOYSI. (Exod. XV, 1—19.)

(1) *CANTEMVS DOMINO GLORIOSĘ ENIM magnificatus est . equum et ascensorem proiecit in mare.* Síngen trúhtene chit moyses . uuanda er guôllicho getuômet ist . rós unde rêitman uuárf er ín daz mâre. Diabolum cum suis pompis uicit in baptismate. (2) *Fortitudo mea et laus mea dominus . et factus est mihi in salutem.* Truhten ist mîn stárchi unde mîn lób . unde er ist mir uuorden in heîli. Sin starchi nelâzet ín uállen . pe diû neuállent . tîe sih ze ímo hábent. *Iste deus meus et glorificabo eum . deus patris mei et exaltabo eum.* Tíser ist mîn Gót . iêo der êino in ueteri et nouo

testamento. Náls sô heretici uuólton . die ánderen ságeton uuésen auctorem ueteris . ánderen noui. (3) *Dominus quasi uir pugnator omnipotens nomen eius .* [R 548] (4) *currus pharaonis et exercitum eius proiecit in mare.* Truhten ist álso uuigman . almahtig ist sîn námo . also dârána skînet . taz er pharaonis rêitâ unde sin hére uuarf in den mére. So soûfet er oûh diabolum in abyssum gehennę. *Electi principes eius submersi sunt in mari rubro.* Sîne iruuéliten fúrsten uuurden besoûfet in demo rôten mére. Principalia uitia in minimis subruuntur a domino. (5) *Abyssi operuerunt eos descenderunt in profundum quasi lapis.* Tiêfiû uuazzer bedahton siê . sie fuôren ze grúnde also stêin. Duritia peccati soufta sie in gehennam . uuanda sie lapides uiui neuuâren. (6) *Dextera tua domine magnificata est in fortitudine . dextera tua domine percussit inimicum .* (7) *et in multitudine glorię tuę deposuisti aduersarios meos.* Dîn zeseuua herro ist ketuômet in íro stárchi . dîn zéseuua sluôg den fient . unde in dero mánigi dinero glorię intsáztost tû mîne fíenda. Christvs ist dîn dextera . mit imo intsaztost du inimicum libertatis nostrę. *Misisti iram tuam quę deuorauit eos sicut stipulam.* Dû liêzze ûz dina âbolgi . diû ferslánt sie so samfto . so den halm fiûr férslindet. (8) *Et in spiritu furoris tui congregatę sunt aquę.* Vnde in demo âtume dines zornes liúffen diu uuazzer zesámine diû befóre indân uuaren. *Stetit unda fluens . congregatę sunt abyssi in medio mari.* Gágen dien gûoten stuonden siu indâniu so die ubelen under zeuuísken châmen . dô betâten siu sih. (9) *Dixit inimicus . persequar . et comprehendam . diuidam spolia . implebitur* [Schluss W² 2ʳ] *anima mea . euaginabo gla-*

dium meum . interficiet eos manus mea. Sus chad pharao. Ih faro ín nâh . unde gefâho siê . mit irzóge- [R 549]nemo suérte slâho ih siê . so teîlo ih den roûb . unde gesâton mih sin. (10) *Flauit spiritus tuus et operuit eos mare . submersi sunt quasi plumbum in aquis uehementibus.* Aber dîn âtum bliês . unde dannan bedâhta sie daz mare . sie sunchen [W² 2ᵛ] also bli ! in michelen uuázzeren. (11) *Quis similis tui in fortibus domine? quis similis tui?* Vuér ist tír gelih ! under stárchen drúhten? uuér ist tír gelih? *Magnificus in sanctitate . terribilis atque laudabilis . et faciens mirabilia.* Mícheltâtiger in hêiligi prútelîcher iudicando . lóbelicher dimittendo . uuúnder tûonder. (12) *Extendisti manum tuam . et deuorauit eos terra.* Dû ráhtost tîna hánt . skeindost dina chraft . unde dánnan beuuárf sie daz sánt. (13) An dinen genâdon leîtost dû dô dinen liût ad terram promissionis. Âber nû lêitest tu redemptos ad cęlestem ierusalem. *Et portasti eum in fortitudine tua . ad habitaculum sanctum tuum.* Vnde âne sîne arbeite fuôrtost du in dara . dâ er ze êrest kesâhe tabernaculum . dáranâh templum . also du nu leitest sanctos in paradysum . et in cęlum. (14) *Ascenderunt populi et irati sunt.* Dô fûoren gágen ín liûte . under uuegen gesézzene . unde bulgen sih íro uérte. *Dolores optinuerunt habitatores philistim.* Philistim lêidezton iz. (15) *Tunc conturbati sunt principes edom.* Do uuúrten leidege die hêresten idumei. *Robustos moab optinuit tremor.* Dîe stárchesten moabitas cham ána rîdo. *Obriguerunt omnes habitatores chanaan.* Fóre fórhton irstábeton álle ánasidelinga chanaan. (16) *Irruat super eos formido . et pauor in magnitudine brachii tui.* So fáre iz. Forhta unde

hérzeslagod ánafálloe diê . die réhtên . dero hímelferte neúnnîn. Daz uuerde [R 550] an dero mícheli dinero créfte. *Fiant immobiles quasi lapis . donec transeat populus tuus domine . donec pertranseat populus tuus iste quem possedisti.* Vnuuégig uuerden sie álso der stêin . únz díser dîn liût fare . unde fúrfáre . den du besâze. Vns fideles follechómen ad requiem . die diabolus unde sîne líde îlent írren. (17) *Introduces eos et plantabis eos in monte hereditatis tuę . firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine.* Dû leîtest sie daraín . íro fiendo undanches unde flánzost siê dâr ûfen syon monte . der din erbe ist . daz ist diû ûfuuértiga ierusalem. Dar flanzost dû siê an dinero fílo uéstun séldo. Vuélichiû ist diû ? *Sanctuarium domine quod firmauerunt manus tuę.* Daz uuîehûs trúhten assumptę carnis . daz menniscon hende neuuúrchton nube Gótes. Án démo flánzost dû siê. (18) *Dominus regnabit *) in ęternum et ultra.* Got rîchesot in êuua . ioh hína báz. Daz ist per excessum gespróchen . i. hyperbolicę. Kenuôgez uuirt ferror gesprochen . danne sin ternúmest si. Also daz . Got der ál uuêiz . unde êin uueîz úbere. [Schluss W² 2ᵛ] (19) *Ingressus est enim pharao cum curribus et equitibus suis in mare . et reduxit super eos dominus aquas maris.* Pharao mit allen diên sînen fuôr in daz mare . unde dar leitta uuidere truhten . diû méreuuazzer uber siê. *Filii autem israhel ambulauerunt per siccum in medio eius.* Áber isra[W² 3ʳ]helis súne durhkiêngen ûz in druccheni. Vuanda der ęgyptius ist unde er pharaoni fólget . daz chît diabolo . der uuírt pesoûfet fluctibus uitiorum.

---

*) *am Rande:* Noricus quidam interpretatvs est. Iêmer únt êlôr.

Der aber CHRISTO fólget . témo sint aquę muri dextera leuaque . der gât per siccum in media uia . únz er ûzchúmet . unde er ymnum uictorię sínget. [R 551]

CANTICVM ABACVG PRO IGNORATIONIBVS.

(Habac. 3, 1—19.)

(1) *DOMINE AVDIVI AVDITIONEM TVAM ET TIMVI.* Ze CHRISTO spríchet ter propheta. Ih kehôrta in spiritu uuáz tu beneimet hábest pro humano genere zelîdenne. unde dés irchám ih mih. *Domine opus tuum in medio annorum uiuifica illud.* Daz selba dîn tiûra uuérch irfúlle sô ís zit sî. (2) *In medio annorum notam facies.* Tina uuârheit keskeinest tû . so plenitudo temporum chúmet. *Cum iratus fueris misericordię recordaberis.* So du dih súndonten irbílgest . sô genadest tû áber riúuuonten. (3) *Deus ab austro ueniet . et sanctus de monte pharan.* Gót chúmet fone súnde . chúmet fone dero hálbun montis syna . der bi démo einote ist . taz pharan heîzet. Parentes CHRISTI bríngent ín ze ierusalem fone bethleem . diû ze súnde ist . álso oûh pharân. *Operuit cęlos gloria eius . et laudis eius plena est terra.* Hímela bedáhta sîn gûollichi . unde érda ist fol sînes lóbes. Also iz chit . GLORIA IN EXCELSIS DEO ET IN TERRA PAX HOMINIBVS. (4) *Splendor eius ut luæ erit . cornua in manu eius.* Sîn skîmo ist also lîeht . taz chît . fama eius credentes illuminabit . hórn in sînero hénde . daz sint signa et trophea crucis. (5) *Ibi abscondita est fortitudo eius.* Dâr in cruce bárg er sîna stárchi . uuánda er sia neougta dîen . diedar châden .

Descendat nvnc de crvce et credimvs ei. *Ante faciem eius ibit mors . et egredietur diabolus ante pedes eius.* In deserto begágenet imo temptator baptizato darachúmet er fúre sîne fuôzze. (6) *Stetit et mensus est terram . aspexit et dissoluit gentes . et contriti sunt montes seculi.* Aber christvs stûont . unde irchôs uniuersitatem terrę . er [R 552] ánasah tie gentes . unde zelégeta sîe . uuánda ér indránda íro úngelouba unde úbermûote uuurden gediêmuotet ! ad pœnitentiam. *Incurati sunt colles mundi . ab itineribus eternitatis eius.* Fóne diên uérten sînero êuuigheite nêigton sih púrliche . die fóre sînero aduentu inflexibiles uuâren. (7) *Pro iniquitate uidi tentoria ethyopie . turbabuntur pelles . i. tabernacula terrę madian.* Umbe únreht sáh ih uuérden tentoria demonum . die templa dei uuésen sólton . umbe únreht uuérdent in iudicio getrûobet tabernacula madian . daz sint peccatores. (8) *Numquid in fluminibus iratus es domine? aut in fluminibus furor tuus? uel in mari indignatio tua?* Sol in âbôn die ze tále flîezent . unde in mari . dara sîe infliezent . tîn zórn sin? Náls in primo nube [Schluss W² 3ʳ] in secundo aduentu uuirt daz. Danne uuerdent úbertêilet sęculares . déro sín ad inferiora râmet. *Qui ascendes super equos tuos . et quadrigę tuę saluatio.* Dû dîniu ros rîtest . uuanda dine euuangelistę diê du rihtest . dih fuôrent after [W² 3ᵛ] uuerlte . unde dîne reita sint tiên hêili die an dih keloûbent. (9) *Suscitans suscitabis arcum tuum.* Dîn iudicium inzúndest tû . mit témo dû úbelên skeinest tîn zórn. *Iuramenta tribubus quę locutus es.* Vuérest taz tû zeuuélif chúmberon gehieze . daz chît állen fidelibus . uuánda dû in gíbest uitam ęternam. (10) *Fluuios scindes terrę.*

Predicatores teilest tû dero érdo . dú séndest sîe áfter lánde. *Viderunt te aquę et doluerunt montes.* Fóne díu geêiscoton dih populi . tîe díh êr neuuíssôn . unde chlágoton síh potentes táz sie i. chárondo lúgendo uuurtîn beati. *Gurges aquarum transiit.* Gentium persecutio zegîeng . unde uuárd pax. *Dedit abyssus uocem suam . altitudo manus suas leuauit.* Diû tîefi dero hérzôn lûtta confessionem . diu sélba tîefi hûob íro hénde ze lóbe. (11) *Sol et luna steterunt in habitaculo suo . in luce sagittarum tuarum.* CHRISTVS unde sîn ęcclesia stuônden do in íro stéte . dô CHRISTVS kesáz ad dexteram patris . unde er íro sánta spiritum sanctum . án dero óffeni dînero uuórto diu dô êrest fernómen uuúrten. *Ibunt in splendore fulgurantes hastę tuę.* So uárent skinbâro blécchezzende dîniu spér. Daz sint áber iacula uerborum dei . in tenebris audita . unde in lumine prolata. (12) *In fremitu conculcabis terram . in furore obstupefacies gentes.* Írdiske liûte tréttost tû in grîscramode . alle dîete brútest tu in heizmuôte. Vuanne? So du ríchest iniuriam populi tui. (13) *Egressus es in salutem populi tui . in salutem cum CHRISTO tuo.* Du fáter fûore ûz án CHRISTO ze hêili dînes liûtes . sáment tinemo geuuîehten châme du ín ze hêili. Álso iz chît . DEVS ENIM ERAT IN CHRISTO MVNDVM RECONCILIANS SIBI. Vuaz tâte du dô du châme? *Percussisti caput de domo impii.* Slûoge antichristum . nâme daz hoûbet tána fóne des úbelen hûs . fóne déro uuérlte . diû úbel ist . álso iz chît . TOTVS MVNDVS IN MALIGNO POSITVS EST. *Denudasti fundamentum usque ad collum.* În slâhendo irbárotôst tu sina grúntfesti . únz án dén háls. Alle úbele die sîn uesti uuâren . geóffenótóst tu únz

án die uuírsisten . an dîen daz houbet stûont. (14) *Maledixisti sceptris eius.* Regnis eius flûochotost tû. *Capiti bellatorum eius . uenientibus ut turbo ad dispergendum me.* Flûochotôst temo ábairslágenen hôubete [R 554] sînero uuîgmanno . flûochotost tîen in túrbilis uuîs chómenten bellatoribus . míh tînen liût zestôrenne. *Exsultatio eorum sicut eius qui deuorat pauperem in abscondito.* Íro fréuui ist álso dés . ter sih fréuuet . taz er tóugeno ferslínden mûoz ten ármen. Tanne ferslíndet in der úbelo . danne ér ín ímo gelîchen tûot. (15) *Viam fecisti in mari equis tuis . in luto aquarum* [W² 4ʳ] *multarum.* Dînên predicatoribus ketâte dû uuég in nationibus . in hóreuue mánegero uuázero . daz chît . in turbatis cordibus gentium. (16) *Audiui et conturbatus est uenter meus . i. animus meus.* Comminationes tuas kehôrta ih . téro uuárd ketrûobet mîn mûot. *A uoce contremuerunt labia mea.* Fóne íro stímmo irbíbenoton mîne léfsa . so ántsâzig sint siê. *Ingrediatur putredo in ossibus meis . et subter me scateat.* Nîeht ein tremor nube ioh fûli chóme in miniu bêin unde si uuérde ze uuúrmen in mír . sô iôbe gescáh. *Vt requiescam in die tribulationis . et ut ascendam ad populum accinctum nostrum.* In dîen uuórten daz ih râuuee in die tribulationis . unde ih fáre ze únsermo liûte . ze gûotero uérte gegúrtemo. (17) *Ficus enim non florebit . et non erit germen in uineis.* Vuanda der figpôum neblûot . noh uuîn neuuírt in uuînegarton. So CHRISTVS chúmet . so nebíret sûozen uuûochar synagoga . diû ficus unde uinea domini uuás. *Mentietur opus oliuę . et arua non afferent cibum.* Imo liûget tánne daz uuérch des óleboûmes . únde diu geléude nebérent érduuûocher. Dáz sie dô gehîezen

dô sie châden . OMNIA QVĘ PRECEPIT DOMINVS FACIEMVS daz irliûgent siê. Dulcedinem fidei alde bo[R 555]ni operis neóugent siê. *Abscindetur de ouili pecus et non erit armentum in presepibus.* Smález fého uuírt kenómen fóne stigo . rínt nèstât ze chrípho. Presepia cęlestium scripturarum sínt mit ín . aber cęlestem intellectum nehábent sie an ín. (18) *Ego autem in domino gaudebo . exsultabo in deo iesu meo.* Aber ih méndo in domini protectione . náls in mea iustitia . unde fréuuo mih in saluatore meo . non in me ipso. (19) *Dominus deus fortitudo mea . et ponet pedes meos quasi ceruorum.* Cót ist mîn stárchi . er gíbet mir snélli dero hírzo . zeúberscrícchenne pericula delictorum. *Et super excelsa mea deducet me.* Vnde úber mîna hôhi leitet er míh. Mundanam sublimitatem tûot er mih úberuáren contemplatione cęlestium. *Victori in psalmis canentem.* Ímo uictori síngenten . ímo dánchonten.

CANTICVM DEVTERONOMII. (Deut. 32, 1—43.)

(1) *AVDITE CĘLI QVĘ LOQUOR.* Kehôrent hímela diu ih sprícho ! ze iudeis . *audiat terra uerba oris mei.* Vuort mînes múndes kehôre diû érda . uuanda ioh íuuih . i. den himel unde die erda maxima elementa bechómen mág . taz ih ín ságen sól. (2) *Concrescat in pluuiam doctrina mea . fluat ut ros eloquium meum.* Ze régene uuérde mîn lêra . álso tóu flieze mîn gechôse. Régen unde tóu bérehaftônt tie érda . mîniu uuórt pézerôen diê iudeos. *Quasi ymber super herbam et quasi stillę super gramina.* Álso

túgîn siû ín íro sínne . so régentróphen an gráse. (3) *Quia nomen domini inuocabo.* Uuánda ih Gótes uuórt ságo. *Date magni*[W² 4ᵛ]*ficentiam deo nostro.* Tûoment cót. (4) *Dei perfecta sunt opera.* Sô ír baldo múgent . uuánda sîniu uuérch túrnohte sint. [R 556] *Et omnes uię eius iudicia.* Vnde álle sîne uuéga sint úrteilda . ratio discretionis skînet án ín. *Deus fidelis . et absque ulla iniquitate iustus et rectus.* Cót ist ketríuue . unde âne únébeni . réhter unde geréhter. (5) *Peccauerunt ei non filii eius in sordibus.* Sîne uuíhselinga únsûberton síh in idolatria. *Generatio prana atque peruersa.* Âuuikkiû sláhta unde lézziû. (6) *haecine reddis domino . populę stulte et insipiens?* Lônost tû Góte sô . túmber liût unde uuízzeloser? *Numquid non ipse est pater tuus qui possedit te . et fecit et creauit te?* Neíst tér dîn fáter ter dih uuórhta . unde kescûof . unde besáz fúre érbe. (7) *Memento dierum antiquorum . cogita generationes singulas.* Irhúge dero álton tágo . dénche án îogeliche gebúrte abrahę . isaac . iacob . uuio er díh tô be íro ziten . an ín iruuélita. *Interroga patrem tuum . et adnuntiabit tibi . maiores tuos . et dicent tibi .* (8) *quando diuidebat altissimus gentes . quando separabat filios adam.* Frâge dînen uáter unde dine fórderen . sie ságent tír . uuánne Gót gentes skîed . tô er íu ante diluuium súnderota filios adam . unde er neuuólta filios dei fone sed chómene sih míscelon ze filiis hominum . die fóne cain châmen. Dánnan máht tu uuízzen uuélih fréisa dír ist . taz tu fone abraham chómener . ze gentibus tih míscêst. *Constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum israhel.* Er gesázta dia márcha déro sâligon liûto náh téro mánigi dero angelorum . daz electorum sô mánige

fone érdo ze hímele chómen . so dâr ze lêibo uuárd angelorum dô demones fielen. Ziu neîlest tû dára sîd tu da[R 557]rageládot píst? Gentes tîe idolatrę sínt . nechóment tára. (9) *Pars autem domini populus eius . iacob funiculus hereditatis eius.* Aber sîn liût ist sîn téil . iacob ist seîl sînes érbes. Secundum electionem íst ér sîn têil. (10) *Inuenit eum in terra deserta . in loco horroris et uastę solitudinis.* Er uánt ín . in uuôostemo lánde . in griûsigemo eînote . unde únmézuuitemo . dáz ín arabia ist . umbe montem sina. *Circumduxit eum et docuit.* Er uuîsta ín úmbe dén lángen uuég deserti . unde zôh ín dâr. *Et custodiuit quasi pupillam oculi sui.* Vnde hûotta sîn . also sînes oûgen. (11) *Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos et super eos uolitans.* Álso der áro lúcchet ûzer néste sîne iúngen . sô er sie flúcchen uuíle . unde obe ín flógezet . sô lêrta ér ín chómen a uitiis ad uirtutem. *Expandit alas suas . et assumpsit eum . atque portauit in humeris suis.* Er sprêita sîne uéttacha . unde nám ín ûffen síh . unde fûorta ín ûffen sînen skérten álso der áro tûot irlégenen iúngôn. Souuâr ímo gebrást târ hálf er ímo. (12) *Dominus solus dux eius fuit . et non erat cum eo deus alienus.* Er êino uuás sîn hérezogo nóh frémede Gót neuuás mit ímo. er téta ín geloûben . daz ánder Gót neist. (13) *Constituit eum super excelsam terram . ut comederet fructus agrorum.* Er gesázta ín án [Schluss W] hôhez lant . daz er den erdeuuuocher núzze . hóhez fone diû . uuanda man fóne ęgypto dára ze berge féret. *Vt sugeret mel de petra oleumque de saxo durissimo.* Daz er hónang suge ûzzer stêine ! óle uzzer stêine hértesten. Daz chit affluentiam zehabenne . omnium bonorum.

Aber mysticę daz er fone CHRISTO der petra [R 558] ist . lírneti euuangelium ante passionem . unde er post passionem inphiênge spiritum sanctum. (14) *Butyrum de armento.* Lêra fone apostolis et prophetis. *Et lac de ouibus.* Manunga fone simplicibvs. *Cum adipe agnorum et arietum filiorum basan.* Sament diên exemplis magistrorum et subditorum. *Et hyrcos cum medulla tritici . et sanguinem uuę biberent meracissimum . i. purissimum.* Vnde er bildoti pęnitentes . so er âzze . unde trunche corpus et sanguinem domini. (15) *Incrassatus est dilectus . et recalcitrauit.* Mit démo guote állemo uuard er geméstet . unde do spórnota er. *Incrassatus . inpinguatus . dilatatus.* Daz teta er gemáster . gesmíreter . gebrêitter. *Dereliquit deum factorem suum . et recessit a deo salutari suo.* Sînen sképhen der in hálten solta . den ferliêz er . des keloubta er sih. (16) *Prouocauerunt eum in diis alienis . et in abhominationibus ad iracundiam concitauerunt.* An fremeden Goten bálgton siê ín . unde in leidsaminon gramdon sie ín. (17) *Inmolauerunt demoniis et non deo . diis quos ignorabant.* Diêfelen opheroton sie nals Gote . dien . diê ín chúnt neuuaren . uuanda sie uuârin in lêide . ube sie in chunt uuârîn. *Noui recentesque uenerunt . quos non coluerunt patres corum.* Andere unde andere châmen . die iro forderen neuôbton. (18) *Deum qui te genuit . i. formauit dereliquisti . et oblitus es domini creatoris tui.* Der dih scûof unde bildota den ferlîeze dû . des irgâze dû. (19) *Vidit dominus et ad iracundiam concitatvs est . quia prouocauerunt eum filii sui et filię.* Daz sah Got . des palg er sih . uuanda ín die balgton diê er ze sunen unde ze tohteron iruuéleta. (20) *et ait.* Vnde do

chad er. *Abscondam faciem meam ab eis . et* [R 559] *considerabo nouissima eorum.* Ih pirgo mîn anasiûne fóre ín . daz chit . lâzo sie hélfolos . unde gesiêho mir íro ende. *Generatio enim peruersa est . et infideles filii.* Sie sint úbel geburt . chústolôse súne. (21) *Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat deus . et irritauerunt in uanitatibus suis.* Siê grámdon mih in úppecheîte . unde in unrehtemo Gote. *Et ego prouocabo eos in eo qui non est populus . et in gente stulta irritabo illos.* Ih zéno ouh sie mit démo . der noh liût neist . mit tumbemo diête grémo ih sie. Fúre sie nímo ih gentes ze mir . die noh koûcha sint . unde also nieht fóre mir. Daz tuon ih aber ín ze brésti *). (22) *Ignis succensus est in furore meo . et ardebit usque ad inferni nouissima.* Fiûr ist inzúndet in mînero heizmûoti . iz prennet unz an hellobódem. Min uindicta beginnet impiis hiêr anauuésen . unde so fóllegât sie ín in êuua. Des ist exemplum in antiocho . et herode. *Deuorabitque terram cum germine suo . et montium fundamenta conburet.* Iz slíndet diê erda mit iro chî-

*) *am Rande:* Dictamen diei scholaris cuiusdam DEBITVM.
Ignis succensvs dominique furore repensvs.
Incipit hic multis iam nunc in morte sepultis.
Debitvs a dignis tamen hic exstinguitur ignis.
Si spes atque fides faueaNT quae maior et his est.
Succensum . nullvs tollit . seu flumine mollit.
Flebitur et sero tandem sub uindice vero.
Missvs in externum nunquam remeabit auernum.
Qui flammas lacrimis privs has non tinxerit imis.
Quam ueniat uindex scelerum . seuervs et index.
In uanum planget tuba quando nouissima clanget.
Fletibus instemvs dominoque domvs uigilemvs.
TEMPVS NESCIMVS VIGILES SVPER OMNIA SIMVS.

men . unde brennet die grúntfesti dero bergo. Peccatores tîligot iz mit iro uuérchen . unde úbermuôte intsezzet iz . iro gedáncho. (23) *Congregabo super eos mala . et sagittas meas conplebo in eis.* Pęnas kehûfon ih uber sie . unde uindictę geniêton ih mih ! an ín. (24) *Consumentur fame . et deuorabunt eos aues morsu amarissimo* . húngeres irstérbent siê . dáranah zánont sie fógela mit êiuermo bízze. Nû irsterbent ouh liûte . fore demo hungere uerbi dei . unde zanont sie dęmones. *Dentes bestiarum inmittam in eos . cum furore trahentium super terram . atque serpentium.* Ih frúmo [R 560] sie ána zéne dero tiêro . ioh dero uuurmo . uuôotigo sie obe erdo zánontero. Des tiefeles seuitiam lazo ih sie ána . diu sie muôhet in irdiscen kíredon. (25) *Foris uastabit eos gladius et intus pauor.* Suert hérrota sie ûze . forhta dârínne. Sámext ûzuuertigen fíenden . muohta sie iro inuuertiga conscientiam. *Iuuenem simul ac uirginem . lactantem cum homine sene.* Iungen mán unde iung uuîb . sugenten sament demo alten hérrota daz suert. (26) *Et dixi . ubinam sunt?* Vnde daranah chad ih. Daz chit . andere teta ih chéden. Vuâr sint iudei . sid siê hêime nesint? *Cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.* Ih tîligon iro geuuaht fone menniscon. Ih ûzon siê déro communiones sanctorum. (27) *Sed propter iram inimicorum distuli . ne forte superbirent hostes eorum.* Ih frista iz aber . umbe íro fiendo grémezi . daz sie neúbermuôtesotin. *Et dicerent . manus nostra excelsa . et non dominus fecit hęc omnia.* Vnde sie nechâdin . unser hóho geuualt téta iz al . ní Got. So frístet er noh uindictam peccatorum . unde bîtet pęnitentię . niêo sih dęmones an ín uictorię neruômen.

(28) *Gens absque consilio est et sine prudentia .* (29) *utinam saperent et intellegerent . ac nouissima prouiderent.* Siê sint râtelos . unde unfrûot tiêt . uuolti Got hábetin siê uuízze . unde fernúmest . unde beuuárotin siê diu iúngesten . diu hínafure chumftig sint. (30) *Quomodo persequebatur unus mille . et duo fugarent decem milia.* Vnde sie ouh daz pedâhtin . uuiêo iro fiendo êiner dûsent . unde zeuuêne zên dûsent iágon mahtin. Vuannan mahtin sie daz? alde ziú uuas . daz sie daz kemahton? *Nonne ideo quia deus suus uendidit eos . et dominus con*[R 561]*clusit illos?* Neuuas daz fone diû . daz sie íro Got ferchoûfet . unde betân habeta in iro fiendo handen? (31) *Non enim est deus noster ut deus eorum.* Vnser Got neist so íro Got. Vnser ist uerax et iustus . diabolus den sie áhtont Got . der ist falsus . unde inutilis. *Et inimici nostri sunt iudices . i. approbatores.* Ioh selben unsere fienda die pagani sint . iehent einen rihtare uuesen allero uuerlte. (32) *De uinea sodomorum uinum eorum . et de suburbanis gomorrę.* Iro uuîn ist chomen fone demo uuînegarten sodomorum . unde fone diên búrghorinon gomorrę. Vuaz sint purghôrina âne diê stete . die ze burg tiênont? Sodomitę unde gomorrei cherton dona dei in abusum . daz chit in malum usum . so tâten ouh iudei. Ze úbele nals ze guôte . uuanton sie beneficia dei. *Vua eorum . uua fellis . et botrus amarissimus.* Iro bére ist also galla . iro drûbo fílo bítter. Vinea domini domvs israhel uuard pechêret in amaritudinem. Fone diu uuaren sie êinmuôtige ze sinemo tôde . unde búten imo in cruce pendenti acetum felle mixtum. (33) *Fel draconum uinum eorum et uenenum aspidum insanabile.* Iro uuîn ist cálla draconum .

unde ungenistig eiter aspidum. Also fol ist iro conscientia malitię . so dracones unde aspides sint uenęni. (34) *Nonne hęc condita sunt apud me? et signata in thesauris meis?* Nesint dísiu álliu gehálten sament mir . negehugo ih iro uuola? (35) *Mea est ultio . et ego retribuam eis in tempore . ut labatur pes eorum.* Mih kât der gerih ána . ih lônon ín sô ís zit uuirdet . ube sie sih uuandon stan . ih ketuôn daz ín sliphe der fuôz. *Iuxta est dies perditionis . et adesse festinant tempora.* Der tag unde [R 562] die zîte . iro ferlorni sint pî . unde ilent chomen. (36) *Iudicabit dominus populum suum . et in seruis suis miserebitur.* Got skeidet áber sinen liut fone úbelen . unde skêinet aber genada an sînen scálchen. *Videbit . i. uideri faciet . quod infirmata sit manus.* Er geouget daz malorum opera iêo uuaren infirma. *Et clausi quoque defecerunt.* Vnde uuieo chraftelos sie uuâren . dô sie in iro fiendo geuualt châmen. *Residuique consumpti sunt.* Vnde ze reliquiis chomene ioh fersuéndet uuurden. (37) *Et dicent . ubi sunt dii in quibus habebant fiduciam.* Vnde alle nationes chédent . so sie iro consumptionem geséhent . uuar sint iro Gota nu dien sie getrúeton? (38) *De quorum uictimis comedebant adipes . et bibebant uinum libaminum.* Dero ópherfriskinga sie ázen . unde ópheruuîn ! trunchen. *Surgant et opitulentur uobis . et in necessitate uos protegant.* Nû ist zît . nu standen ûf . unde helfen iû . unde skírmên iûh in nôte. (39) *Videte quod ego sim solus . et non sit alius deus preter me.* Chunnênt darana . daz ih eino Got pin . unde anderer neist âne mih. *Ego occidam et ego uiuere faciam . percutiam et ego sanabo . et non est qui de manu mea possit eruere.* Ih kibo tod unde

lîb . ih slaho unde hêilo . niêóman neist der iêht muge zucchen fone mînero hende. (40) *Leuabo ad cęlum manum meam et dicam uiuo ego in ęternum.* Ih héuo hôh mîna hant . daz chit . ih skêino mîna potentiam . unde tuon iû chunt . daz ih iêmer lébo. (41) *Si acuero ut fulgur gladium meum . et arripuerit iudicium manus mea . reddam ultionem hostibus meis . et his qui oderunt me retribuam.* [R 563] Peginno ih uuezzen min suert . daz plicche gelîh ist . unde beginno ih keuualtigo díngon . sô lônon ih peccatoribus die mîne fiênda sint . unde rícho mih an ín. (42) *Inebriabo sagittas meas in sanguine . et gladius meus deuorabit carnes.* Dâr geniêton ih pluôtes mîne strâla . dâr slindet flêisg mîn suert . uuanda iz carnales suéndet. *De cruore occisorum . et de captiuitate nudati inimicorum capitis.* Dâr gibo ih ín séti déro irslágenon bluôtes . unde éllendungo unde bescornes houbetis mînero fiendo. So râchen sih uictores an iro hostibus sláhendo . unde in ellende fuôrendo . unde bescorne ferchôufendo . daz hiêz sub corona uendere. Áber spiritaliter. Sin uindicta gat uber antichristum der caput malorum ist. (43) *Laudate gentes populum eius . quia sanguinem seruorum . i. martyrum suorum ulciscetur.* Lóbont tiête sine hêiligen . die umbe ín irslágen sint . uuanda er ríchet siê. *Et uindictam retribuet in hostes eorum . et propitius erit terrę populi sui.* Er giltet iro fienden persecutoribus unde hereticis . aber sinero ęcclesię uuíset er hóld.

[T 45r] *ORATIO DOMINICA. (Matth. 6, 9—13.)*

(9) *Pater noster qui es in cęlis.* Fater unser dû in himele bist. O homo . skêine an guoten uuerchen daz du sin sun sîst . so heîzest du ín mit rehte uáter . hábe fraternam caritatem . diu tuot dih uuesen sinen sún. *Sanctificetur nomen tuum.* Dîn námo uuerde geheîligot. Vuer sol in geheiligon? Neíst ér heilig? Vuir biten áber daz er in únseren herzon geheiligot uuerde . so daz uuir in colendo geheiligoen. (10) *Adueniat regnum tuum.* Dîn rîche [R 564] chome . daz êuuiga . dára alle guote zuodingent . dar uuir dih kesêhen súlen . unde angelis keliche uuordene . lîb âne tôd hábeu súlen. *Fiat uoluntas tua sicut in cęlo et in terra.* Dîn uuillo gescéhe in erdo uone menniscon . also in himele vone angelis. (11) *Panem nostrum cottidianum da nobis hodie.* Vnser tágelicha brôt . kib uns hiûto . kib uns dina lêra . déro únser sêla gelabot uuerde · uuanda dero bedarf si tageliches . also der lichamo bedárf prôtes. (12) *Et dimitte nobis debita nostra . sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Vnde únsere sculde belâz uns . also ouh uuir belazen unseren sculdigen. Dísa gedíngun uerneme mánnelih . unde si gáro zeuergebenne daz lúzzela also er uuelle daz imo uergeben uuerde daz míchela. (13) *Et ne nos inducas in temptationem.* Vnde in chorunga nelêitest tû únsih. Daz chit . nelâzest tu únser gechórot uuerden . nah unseren sundon. Den du nescírmest . den uuirfet temptatio níder . der uuirt ze huôhe sînen fienden. *Sed libera nos a malo.* Núbe lôse unsih fóne ubele . lôse unsih fone des tiêfeles chorungo . unde uone sinemo geuuálte.

daz sie uns fone dir geskeiden nemugin. Síben béta churze [T 45ᵛ] sint tise . an in uuirt toh funden al daz . tes uns turft ist. [Schluss T]

SYMBOLVM APOSTOLORVM.

Daz gręci chedent symbolum unde latini collationem . daz cheden uuir geuuérf . uuanda iz apostoli gesámenoton . unde zesámene geuuúrfen . daz iz zeichen si christianę fidei . also ouh in prelio symbolum hêizet daz zeichen . daz an scílten alde an geînoten uuorten ist . dannan iegeliche iro socios irchénnent. [R 565] (1) *Credo in devm patrem omnipotentem creatorem cęli et terrę.* Ih keloubo an Got álmáhtigen fáter . sképhen himeles unde érdo. (2) *Et in ihesvm christvm filium eius unicum dominum nostrum.* Vnde an sînen sún . den geuuiêhten háltare . eînigen unseren hêrren. (3) *Qui conceptus est de spiritu sancto . natus ex maria uirgine.* Der fone démo hêiligen gêiste inphangen uuard . fone maria dero mágede geborn uuard. (4) *Passus sub pontio pilato.* Kenôthaftot uuard pî pontio pilato. Ziu chit iz pontio unde pilato? ane daz er zeuuêne námen habeta nâh rômiskemo síte . alde iz ist nomen patrię . daz er fone ponto hêizet pontius. (5) *Crucifixvs . mortuus . et sepultus.* Vnde bî imo an crucem gestáfter irstárb . unde begráben uuard. (6) *Descendit ad inferna . tercia die resurrexit a mortuis.* Ze hello fuôr . an demo drítten tâge fóne tôde irstuônt. (7) *Ascendit ad cęlos . sedet ad dexteram dei patris omnipotentis.* Ze hímele

fuôr . dâr sízzet ze Gotes zéseuuun des almáhtigen fáter. Vuaz ist diû zeseuua? Âne ęterna uita. Humana fone dero ér fuôr . uuas imo diu uuínstra. (8) *Inde uenturus iudicare uiuos et mortuos.* Dannan chumftiger ze irtêillenne . die er danne findet lebente alde tôte. (9) *Credo in spiritum sanctum.* Geloubo an den heiligen Gêist der fone patre et filio chumet . unde sament in eîn Gót ist. (10) *Sanctam ęcclesia mcatholicam . i. uniuersalem congregationem . christianorum.* Keloubo heîliga dîa állichun sámenunga diû christianitas heizet. Diû fone diu állîch heîzet . uuanda sî álliû sament ein geloubet . unde eines iiêhet . unde dâr[R 566]ana úngeskêiden ist. (11) *Sanctorum communionem.* Geloubo zehábenne dero hêiligon gemêinsami. (12) *Remissionem peccatorum.* Ablâz sundon. (13) *Carnis resurrectionem.* Geloubo des fleîskes ursténdida. *Vitam ęternam.* Geloubo êuuígen lîg. *Amen.* Daz tuon ih keuuâro.

YMNVS ZACHARIAE. (Luc. 1, 68—79.)

(68) *Benedictvs dominvs devs israhel . qvia visitauit et fecit redemptionem plebis sue.* Kelóbot sî truhten Got israhelis . uuanda er sînes folches uuîsota . unde ín lôsta. Daz noh do futurum uuas . daz saget propheticus spiritus in preterito. (69) *Et erexit cornu salutis nobis in domo dauid pueri sui.* Vnde gelóbot sî ér daz er uns ûfrihta daz horn dero heîli . in dauidis hûs sînes chíndes . horn búret sih in hôhi . so téta regnum christi. (70) *Sicut locutus est per os sancto-*

rum qui a seculo sunt prophetarum eius. Also er gehiez mit demo munde sinero heiligon uuízegon die fone anagenne uuâren. (71) *Salutem ex inimicis nostris . et de manu omnium qui oderunt nos.* heili rihta er ûf . die gehiêz er daz si unsih lôse fone fienden . unde fone állen diê únsih hazzent. (72) *Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris.* Genada zeskêinenne únseren forderon . daz uuerendo . daz er in gehiêz. *Et memorari testamenti sui sancti.* (73) *Iusiurandum quod iurauit ad abraham patrem nostrum daturum se nobis.* Vnde zeirhúgenne sinero heiligun benêimedo . unde uns zegeleistenne den êid den er abrahe suuôr unsermo fáter . umbe incarnationem CHRISTI. (74) *Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi .* (75) *in sanctitate et iustitia coram ipso om*[R 567]*nibus diebus nostris.* Daz uuir irlôste fone fiendo handen . aue forhtun imo diênoen alle tága fore imo . in rehte unde in hêiligi. (76) *Et tu puer propheta altissimi uocaberis preibis enim ante faciem domini parare uias eius.* Vnde dû chint IOHANNES du uuírdest kehêizen des hohesten uuîzego . du tuôst die fúreuart . imo zerechenonne sîne uuéga. (77) *Ad dandam scientiam salutis plebi eius . in remissionem peccatorum eorum.* Sinemo liûte zegebenne heilesama uuizzentheit . diu in brínge ze ántlâze dero sundon. (78) *Per uiscera misericordię dei nostri . in quibus uisitauit nos oriens ex alto.* Fone ínnahtigen genâdon únseres Gótes . an diên unser fone hímele uuîsota der ôsten . des táges úrruns. Vuarazuo uuisota? (79) *Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent.* Diên zetágenne die in finstri sízzent . unde in tôdes scatue . daz chit in infidelitate.

Ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis. Zerihtenne unsere fuôze an den uuég ! frídes . uuanda opera fidei leîtent ze fride.

CANTICVM SANCTE MARIAE. (Luc. 1, 46—55.)

(46) *Magnificat anima lea dominvm.* (47) *Et exsultauit spiritus meus in deo salutari meo.* Min sêla lóbot Got. Vnde miu muôt froûta sih an mînemo haltare. Ih nemag uzuuert keoûgen daz ínuuert habo. Mina mendi begrîfent chûmo alle chrefte mînero sêlo. Officia linguę negenuogent zesagenne . uuaz ih fréuui hábo ínne. (48) *Quia respexit humilitatem ancille sue.* Vuanda er irsah daz chit keuuerdlîcheta die nideri sinero diûuue. Er nefersah mina smâhi . nube er uuolta uuídertuôn an minero diê[R 568]muôti . die alten tâte ! dero ubermuôtun euę. *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Síno . ánauuert chédent mih sâliga . daz chit heizent mih diê sâligun . alle gebúrte. Den namen gebent mir . al diê noh chumftig sint. (49) *Quia fecit mihi magna qui potens est . et sanctum nomen eius.* Vuanda mir geliez michel ding der mahtig ist . unde des námo hêilig ist. Ane mîne uuírde . skeinda er mir sunderlicha genâda. (50) *Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.* Vnde sin genada neist mir êinun gelâzen nube allen . diê ín fúrhtent . fone chunne ze chunne. (51) *Fecit potentiam in brachio suo . dispersit superbos mente cordis sui.* Máhtigo téta er mit sinemo arme .

uuanda er zetrêib hôhfertige in iro herzon. (52) *Deposuit potentes de sede et exaltauit humiles.* Mahtige irualta ér . nídere irhôhta ér. (53) *Esurientes repleuit bonis . et diuites dimisit inanes.* Cuôtes kesatota er húngerge . die richen liȩz ér lâre. (54) *Suscepit israhel puerum suum . recordatus misericordię sue.* Sîn chínt israhelen inphiêng er . sînero genâdo irhúgende. So chad osee propheta . QVIA PVER ISRAHEL . ET DILEXIT EVM . humilitas ketuôt in uuesen Gote liêbez chint. (55) *Sicut locutvs est ad patres nostros . abraham et semini eius in sęcula.* Also er spráh ze únseren fórderon . also er gehiêz abrahę . unde sînemo sâmen . fone demo er chad . IN SEMINE TVO BENEDICENTVR OMNES GENTES. Vuiê langO sol daz uuésen? In secula. In alle uuérlte . hier unde in êuuon.

FIDES SANCTI ATHANASII EPISCOPI.

(1) *QVICVMQVE VVLT saluus esse . ante omnia opus est . ut teneat catho*[R 569]*licam fidem.* Souuér gehalten uuíle sîn . demo ist durft fóre allen díngen . daz er habe diê gemeinun geloûba. *Quam nisi quisque integram inuiolatamque seruauerit . absque dubio in ęternum peribit.* Souuer sîa nehabet ólanga unde úniruuárta ! der uuirt ze êuuon ferlorn. *Fides autem catholica hęc est . ut unum deum in trinitate . et trinitatem in unitate ueneremur. Neque confundentes personas . neque substantiam separantes.* Daz ist diû állîcha geloûba . daz uuir einen Gót êreen an trinitate .

unde trinitatem an unitate . noh personas mískente . noh substantiam scêidente. Vngescêideniu substantia ouget uns êinen Got. Trîgescêidene personę . ougent uns trî gágennémmeda dero trinitatis. Vuaz sint gagennemmeda . âne daz latine sint relationes? Ein relatio ist patris ad filium . ánderiû ist filii ad patrem . diu dritta ist spiritus sancti ad patrem et filium. Dero iêgelich habet sina personam. Also iz haranâh chit. (2) *Alia est enim persona patris . alia filii . alia est spiritus sancti.* Ein persona ist patris . ánderiû filii . diû drítta spiritus sancti. Personę neuuerdent niêht so fernomen an Gote . so an creaturis. In creaturis sint tres personę . tres substantię . aber in deo sint tres personę . ein substantia . Michahel Gabrihel Raphahel . alde ouh abraham isaac iacob ! sint tres personę unde tres substantię . aber pater . filius . spiritus sanctus . nesint tres substantię . nube drî geoûgeda dero relationum die an Gote fernomen uuerdent. Aber unsemfte ist zediûtenne personam . uuanda der namo férrenan genómen ist. Do ueteres iû in skéna ze spíle sâzen . do uuas uuîlon iro delectatio zefernemenne luctuosa carmina diu tragedię hêizent. [R 570] An diên uuurden geántrôt fletus miserorum . nah demo únderskêite sexus et ętatis daz man fictis uocibus kete representationem priami . alde hectoris . alde eecubę. alde andromachę . alde ételiches fone des mísseburi diû fabula ságeta. Vuanda diê ántrunga histriones tâten ora contorquendo . daz chit flannendo . unde daz iro spectatoribus únzimig tuôhta dannan begondon sie iro ánasiûne ferlégen cauatis lignis . diu latini nû laruas hêizent. Vzer diên scullen sâr durh diê hóli . lútreisteren stimma . unde fone diû hiêz man siû a perso-

nando personas. Dâr fiêng ana der námo personarum diê greci prosopas heîzent . fone bedécchenne daz analîûte. Dáranâh uuúrden geheizen personę singuli homines . unde iêgeliche rationabiles creaturę . die sih an iro proprietate fone ánderen skêident . also in skena mit mísseliche dero stimmon sexus unde etas kescêiden uuard. Fone diu hêizent ouh in grammatica tres personę . ego . tu . ille . uuanda mit ín alle representationes unde discretioues rationabilium uuerdent. Dára râmet oûh daz uuir lésen in euangelio . NON ENIM RECIPIS PERSONAM HOMINVM . daz uuir diûten múgen dû nenímest uuára dero mánskeite. Also ist chomen unde feruuállot propter similitudinem der namo personarum . ze démo underscêite sanctę trinitatis. Aber uns ist zedénchenne uuaz er bezêichenne . nals uuannan er gespróchen si . unde zechédenne úbe iz muôza ist . tres personas . tres representationes . trî geoûgeda. Vues? dero relationum . also iz fóregeságet ist. (3) *Sed patris et filii et spiritus sancti una est diuinitas . e*[R 571]-*qualis gloria . coęterna maiestas.* Aber êin Gótehêit ist des fater . unde des sunes . unde des heiligen Geistes . kelîh kuôllichi . ébenêuuig mágenchraft. (4) *Qualis pater talis filius talis spiritus sanctus.* Sólih der fater ist sinero máhte sinero chréfte sînero Gótehêite . solih ist der sun . sólih ist der heîligo Gêist. (5) *Increatus pater increatus filius increatus spiritus sanctus.* Vngescáffen ist der fater . úngescaffen ist der sun . ungescaffen der heîligo Geîst. (6) *Immensus pater . immensus filius . immensus et spiritus sanctus.* Vnmâzig ist der fater . unmâzig der sún . unmâzig der heîligo Geîst. Irmézzen unde begrîfen nemág ín nehêin sín . uuanda er presens unde totus ist in állen stéten.

(7) *Eternus pater . eternus filius . eternus et spiritus sanctus.* Êuuig der fáter . êuuîg der sun . êuuig der heiligo Gêist . daz chit . sine inicio . et sine fine. (8) *Et tamen non tres eterni . sed unus eternus.* Vnde doh niêht trî êuuíge . nube eîner êuuiger. (9) *Sicut non tres increati nec tres immensi . sed unus increatus . et unus immensus.* Also ouh nesint trî ungescáffene . noh trî unmâzige . nube einer ungescáffener . unde êiner unmâziger. (10) *Similiter omnipotens pater . omnipotens filius . omnipotens spiritus sanctus.* Sosamo ist almahtig der fater . almahtig der sún . almahtig der heiligo Gêist. Mahti er ubelo tuôn . alde irsterben . alde geéndot uuerden . alde betrógen uuerden . daz zúge ze únmáhten. (11) *Et tamen non tres omnipotentes . sed unus omnipotens.* Vnde doh niêht trî almahtige nube einer almáhtiger. (12) *Ita deus pater . deus filius . deus et spiritus sanctus.* Also ist der fáter Got . ist der sun Got . ist der heiligo Gêist Got. (13) *Et tamen non tres dii . sed unus est deus.* Vnde doh nesint [R 572] siê drî Góta . nube êin Got. (14) *Ita dominus pater . dominus filius. dominus et spiritus sanctus.* Also ist der fáter herro . ist der sun hêrro . ist der hêiligo Gêist hêrro. (15) *Et tamen non tres domini . sed unus est dominus.* Vnde doh nesint sie drî hêrren . nube êin hêrro. (16) *Quia sicut singillatim unamquamque personam deum et dominum confiteri . christiana ueritate compellimur . ita tres deos aut dominos dicere catholica religione prohibemur.* Vuanda also uuir iéhen suln iêogelicha personam sunderiga Got uuesen unde herren . so nemuôzen uuir chéden drî Góta . alde drî herren . nah uuârhêite . unde nâh rehtero geloûbo. (17) *Pater a nullo est factus . nec creatus nec genitus.* Der fáter neist ketâner . noh ke-

scáffener . noh kebórner. (18) *Filius a patre solo est non factus nec creatus sed genitus.* Der sún ist fone einemo demo fater nals ketâner . noh kescáffener . nube gebórner. (19) *Spiritus sanctus a patre et filio non factus . nec creatus nec genitus sed procedens.* Der heiligo Gêist íst fóne démo fater . unde fóne demo súne . nals ketâner . noh kescáffener . noh keborner . nube chómener. (20) *Vnus ergo pater non tres patres . unus filius non tres filii . unus spiritus sanctus non tres spiritus sancti.* Vnde ist êin fater nals drî fátera . eîn sun nals drî súne . eîn hêilig keist nals dri heilige Geîsta. (21) *Et in hac trinitate nihil prius aut posterius . nihil maius aut minus.* Vnde an dirro trinitate neíst nehêin daz fórderôra . nehêin daz hínderôra . nehêin daz mêra . nehêin daz mínnera. (22) *Sed tote tres personę coęternę sibi sunt coequales.* Núbe alle drî personę sint ébenêuuig . unde ébenmâze. (23) *Ita ut per omnia sicut iam supra dictum est . et trinitas in unitate . et unitas in trinita*[R 573]*te ueneranda sit.* So daz in alle uuîs . so ouh foregeságet ist . zeêrenne sî drîsgheit in enigheîte . unde êinigheît in drísghêite. (24) *Qui uult ergo saluus esse . ita de trinitate sentiat.* Der gehalten uuelle sîn . der ferneme iz so fone trinitate. (25) *Sed necessarium est ad ęternam salutem . ut incarnationem quoque domini nostri ihesu christi fideliter credat.* Sô ist áber durft ze déro êuuigun sâldo daz er ouh keloube mit triúuuon diê ménneskehêit unseres hêrren . des keuuiêhten haltâris. (26) *Est ergo fides recta aut credamus et confiteamur quia dominus noster* IHESVS CHRISTVS *dei filius . deus et homo est.* Daz ist réhtiû triúuua . daz uuir geloûben unde iéhen daz únser hêrro der geuuiêhto haltâre Gótes sun Got unde mennisco ist. (27) *Deus est ex substantia*

patris ante secula genitus . et homo est ex substantia matris in secula natus. Er ist Got . êr uuerlte gebórner . fone des fater uuíste . unde ist mennisco hiêr in uuerlte gebórner . fone dero muôter uuíste. (28) *Perfectus deus perfectus homo . ex anima rationali et humana carne subsistens.* Dúrnohte Got . durnohte ménnisco fone rédehaftero mannes sêlo unde mannes fleîske bestânder. Diû zuêi machont ménnisken. Vuaz ist ánderes ménnisco . ane rationabilis anima in carne? Diu sint an CHRISTO . be diû ist er uuâre ménnisco. (29) *Equalis patri secundum diuinitatem minor patre secundum humanitatem.* Des fater genóz after Gótehеite . sîn úngenoz áfter mánheite. (30) *Qui licet deus sit et homo . non duo tamen sed unus est* CHRISTVS. Vnde doh er Got si . unde ménnisco umbe daz nesint zeuuêne CHRISTI nube êiner. (31) *Vnus autem non conuersione diuinitatis in carnem . sed assumptione humani*[R 574]*tatis in deum.* Einer ist er . nals daz diû Gótehêit sih uuéhselôti in mánhêit . nube daz diû Góteheit . an síh nam dîa mánhêit. Vngeuuéhselote stânt peide naturę Gótes ioh mánnes . íro neuuéderiu neuuard ze ánderro. (32) *Vnus omnino non confusione substantię . sed unitate personę.* Einer ist er . nals fóne mískelungo déro uuíste . nube fone uuordeni êinero personę. An zuein naturis ungeuuehseloten . unde úngemiskeloten ist ein persona. (33) *Nam sicut anima rationalis et caro unus est homo . ita deus et homo unus est* CHRISTVS. Vuanda also redehaftiû sêla unde flêisg eîn mennisco ist . so ist Got unde mennisco eîn CHRISTVS. (34) *Qui passus est pro salute nostra descendit ad inferos resurrexit a mortuis.* Der umbe unsera heili not leît . unde ze héllo fuôr . unde fóne tôten irstuônt. (35) *Ascen-*

dit ad cęlos . sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Ze hímele fuôr . dâr sízzet ze zeseuuun sînes fater des almahtigen Gótes. (36) *Inde uenturus iudicare uiuos et mortuos.* Dannan chúmftiger zeirteîllenne lébende unde tôte. (37) *Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis.* Ze dés chúmfte suln álle ménniscen irstân mit iro lîchamon. Allero menniscon sela suln danne iruuinden ad corpora . unde mit ín chomen ad iudicium. (38) *Et reddituri sunt de factis propriis rationem.* Vnde suln dâ réda irgében iro tâto. (39) *Et qui bona egerunt ibunt in uitam ęternam . qui uero mala in ignem ęternum.* Vnde diê uuola tâten fárent ze êuuigemo lîbe . die úbelo tâten ze êuuígemo fiûre. (40) HAEC EST FIDES CATHOLICA [R 575] QVAM NISI QVISQVE FIDELITER AC FIRMITER CREDIDERIT . SALVVS ESSE NON POTERIT. Diz ist diû gemeîna gelouba souuér diê fásto unde getriûuuelicho nehábet . der nemag kehalten uuerden.

NOTKER . TEVTONICVS . DOMINO . FINITVR . AMICVS .
GAVDEAT . ILLE . LOCIS . IN PARADYSIACIS.

SCIENDVM EST . QVOD ANTIQVVM PSALTerium instrumentum dechachordum utique erat . in hac uidelicet deltę literę figura multipliciter mistica. Sed postquam illud symphoniaci quidem et ludicratores et ut quidam ait ad suum opvs traxerant formam eivs et figuram . commoditati suę habilem fecerant et plures chordas annectentes . et nomine barbarico Rottam appellantes mysticam illam trinitatis formam transmutando.

INHALT DES ZWEITEN BANDES.

Seite

Einleitung I

I. Die Psalmen 1

II. Die Cantica und die katechetischen Denkmäler 607